

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

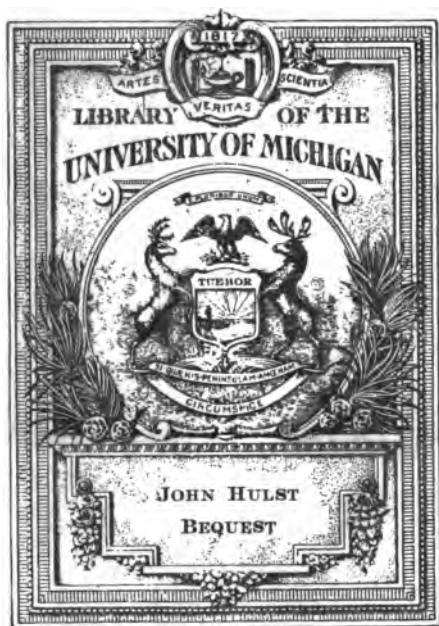
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

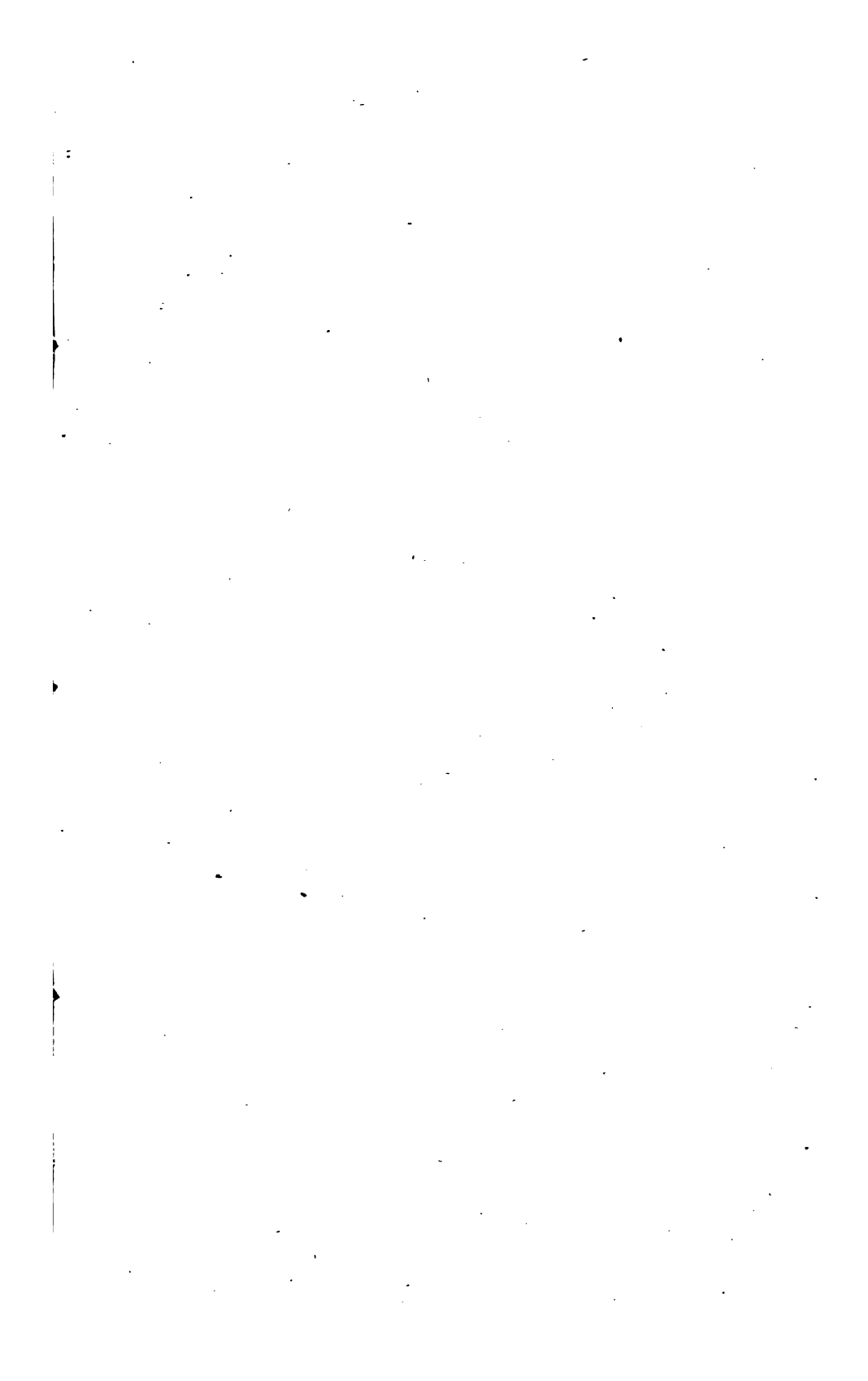
A

808,496

Concept
met 4 part

B I O G R A P H I S C H
WOORDENBOEK
D E R
N E D E R L A N D E N ,

Bevattende de Levensbeschrijvingen van voornamē STAATSMAN-
NEN, KRIJGSHEDEN, GELEERDEN in allerlei vakken
van Wetenschappen, DIGTERS, SCHILDERS en andere
KONSTENAREN;

E N V E R D E R ,

Zodanige Personen, die door de ene of andere daad, zig beroemd,
of aan den Vaderlande verdienstelijk hebben gemaakt; veelal ver-
zeld van hunne Karakterschetzen, zeldzame Anekdoten die men
elders te vergeefs zal nasporen, enpartijdige beoirdeling
hunner Daden, optelling hunner Schriften, en aanwij-
zing der Schrijvers welke van hun gehandeld hebben.

O P G E M A A K T ,

Uit Handschriften, een groot aantal van de beste
Schrijvers in verscheidene Talen over die onderwer-
pen handelende, en medegedeelde Berigten.

VAN DE OUDSTE TIJDEN AF TOT HEDEN TOE,

D O O R

J. A. D E C H A L M O T.

Met Pourtraitten.

T W E E D E D E E L .

A T E A M S T E R D A M , B I J
J O H A N N E S A L L A R T .

M D C C X C V I I I .

CT
1143
.C44
v.2

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

B I O G R A P H I S C H
WOORDENBOEK
 D E R
N E D E R L A N D E N.
 T W E E D E D E E L.

B.

BAACX (JOACHIM), een Rooms Priester, geboren te *Utrecht* den 10 augustus 1548, uit een aanzienlijk geslacht, zijnde zijn vader **JOHAN BAACX**, Secretaris van de Staten van *Utrecht* geweest. Hij was een ijveraar in het voortplanten van den Roomschen godsdienst; en heeft zijne geloofsgenoten, zo wel door zijne predikationen als uitgegeven schriften grootslijks gestigt; om derzelver zonderlingheid, zullen wij van enigen de tijtels opnoemen: *de Colk of Abbohaat van alle oprechte Catholijken.* 1610. *De waarmor der kwade Catholijken.* 1614. *De ban van alle Ketters &c.* 1616. *De beken der conscientie &c.* 1610. Hij stierf te *Utrecht* den 24 september 1619, in het 71ste jaar zijnes ouderdoms. Men vindt van hem getuigd, dat de wijsheid met de eenvoudigheid, de geleertheid met de ootmoedigheid, de welsprekenheid met de spaarzaamheid en 't veelvuldig gebruik van woorden, bij hem om den prijs gedongen hebben. — VAL. ANDR., *Biblioth. Belgica.*

BAAN (JAN DE), Konstschilder, geboren te *Haarlem* den 20 februarij 1633, verloor zijn beide ouders die koophandel

II. DEEL A m

BAAN, (JAN DE)

in linnen en vlas dreven, toen hij nauwliks drie jaren hadt bereikt; van welk tijdstip af aan, een opzigt van hem **PIEMANS** genaamd, Hopman van de burgerije en Veertiger te *Emden*, hem in zijn huis nam, en een Schilder zijnde, in de begi-
 nsel van die kunst onderwees. Dan dezen oom, hem in 1645 door den dood ontvallen zijnde, wierdt hij het jaar daar aan 13 jaar bereikt hebbende, naar *Amsteldam* gezonden, en aan het opzigt en beftier van den Konstschilder **BAKKER** overgege-
 ven. Hier betijfelde hij zig met zo veel vlijt, dat hij binnen kort onbedenkelijke vorderingen in 't schilderen en tekenen maakte, 't welk wel verre van enen edelen nadjver bij zijne medeleerlingen te ontkomen, een zo vuige tijd in hunne harten tegens hem ontfak, dat zij somtijds zijn schilderwerk en gereedschappen bemorsten: 't welk den vlijtigen jongeling egter met een taal geduld verkropte, zonder daar over aan zijnen meester te klagen, die evenwel bij toeval hier agter gekomen zijnde, hem ernstig bestrafte, en zijne gunst en ach-
 ting, voor **DE BAAN** verdubbelde. Nu was hij zo verre ge-
 vorderd, om ene keuze van navolging in zijne wijze van schilderen bij der hand te moeten nemen; de penseelkunst van **ANT. VAN DYK** was in dien tijd ten toppunt van agting ge-
 steigerd, daar die van **REMBRAND** ook vele aanhangers vondt; dit bragt hem enigen tijd in tweestrijd, doch hij bepaalde zig na rijp be raad, tot de behandeling van den eersten, als zijnde in gevolge zijn begrip, van enen duurzamer aart. In 1660, trof hij enen **MACKENAS** aan, die hem uit *Amsteldam* naar 's *Hage* lokte, en aldaar zo veel werk verschafte, onder lieden van den eersten rang; als hij met mooglijkheid af-
 kende. Hij schilderde schoon, en wist in zijne portraitten ene treffende gelijkenis te brengen, zo dat het een en ander zijnen roem wijd en zijd verbreidde; die zelfs tot in *Engeland* over-
 woei, en Koning **KAREL DE II.** bewoog, om hem aan zijn Hof te onthieden, ten einde zijn afbeeldzel te vervaardigen; hij verrigte zulks benevens vele andere stukken tot zo veel ge-
 roegen, dat de Hofschilder **PIETER LELY** zo jaloeis wierdt, dat hij zijne vriendschap niet kost be wiften, toen **DE BAAN**
 het

het besluit nam; om naar 's Hage te rug te keren; alwaar hij met opene armen wierdt ontvangen, en vele vorstelijke en andere voorname personaadien schilderde; ook onder anderen, de beeldtenissen van het doorlugtig broederpaar JAN en KONNELIS DE WITT vervaardigde, en den laatstgenoemden nog eens op een ander stuk levensgrote tot de voeten toe uitschilderde, gezeten of staande op een zegepraal van opoengestapelde oorlogsgereedschappen, leunende met den enen arm op een zwaar stuk geschut, onderwijl dat enige zwevende kindertjes, zijn hoofd met lauwrizen bekransden; voorts stond nevens hem ter regterzijde de Faam, die zijnen welverdienden lof bazuinde, en aan de linker een schoon vrouwenbeeld, verzelt van enige wigjes; die een hoorn van overvloed aan zijne voeten uitschorten; in het verschildt vertoonde zig de roemrugtige verovering van *Chattam*; benevens het verbranden der *Britse* schepen op den *Thems*. Dit overkonstig taferel, dat op een ongemeen kragtige wijze alle deszelfs onderwerpen afbeeldde, en heerlijk was geschilderd; werd tot een altoosdurend gedenkteken van die mannelijke heldendaad, op het raadhuis te *Dordrecht* geplaatst; het was op voorstel van den Burgemeester HUGO REPELMAN, met goedvinden van den Raad vervaardigd. Dan het deerlijk lot, het edel broederpaar vervolgens op den 2 augustus 1672 te beurt gevallen, te bekend om 'er van te gewagen, vernielde ook dit gedenkstuk, het grauw namelijk niet vergenoegd, die beroemde martelaren van Staat op de schandelijke wijze vermoord en mishandeld te hebben, wilden ook nog konne afbeeldzels vernielen; verscheidene malen rotte de razend hollend gemeente voor de woonplaats van DE BAAN bijeen, ham dreigende zijn huis om verre te halen; indien hij hun de schilderstukken niet ten spoede overgaf; dat die onder hem berustende waren, was door een zijner leerlingen, die zig mede onder het moordenaarsrot hadt begeben, verklikt; DE BAAN na de stukken in zekerheid gebracht te hebben, opende zijne deur, en liet zijn huis van onderen tot boven doortoecken; voorts sloeg de woede van het hollend kanaille van 's Hage naar *Dordrecht* over, alwaar

BAAN. (JAN DE)

het grauw bovengemelde uitmuntend konststuk van een scheurde, en zodanig vernielde, dat men naderhand werk gehadt heeft; uit enige stukken en brokken die voor geld opgekogt waren, een schets daar van te maken; het was toen onbekend dat het eerste model in zekerheid gebragt was. De BAAN hadt uit dit voorval geleerd, hoe gevaarlijk het is zig den haat van het gemeen op den hals te halen; ook deedt hem deze ongelukkige bevinding besluiten, den Hertog van LUXEMBURG die zig als vijand in ons land met zijne krijgsbenden te *Utrecht* bevondt, voor zijne dringende aanzoecken, om *LODEWYK DEN XIV*, te *Zeist* te komen schilderen, vriendelijk te bedanken. Met dit al voedde gemelde Koning zo veel achting voor zijne konst; dat hij naderhand aan zijnen Gezant d'AVAUX in *'s Hage* bevel gaf, om in het kopen van konststukken, van de BAAN's raad gebruik te maken.

Veel eer en voordeel heeft onze Konstschilder van den Keurvorst van *Brandenburg* *FREDERIK WILLEM* genoten, wiens beelden hij verscheidene malen heeft geschilderd; als ook een groot aantal andere vorstelijke personen. Gemelde Keurvorst beriep hem bij een verzegelde acte van 23 julij 1676, tot zijn Opper-hofschilder en Opziener van zijn konstkabinet en akademie, op een jaargeld van 6000 guldens; doch de BAAN's huisvrouw burgerlijk en zedig van aart, hadt geen zin om te *Berlijn* aan 't Hof te gaan wonen, zulks hij voor dien voordeligen post bedankte; waar op de Keurvorst hem om een van zijn beste leerlingen verzogt, waar toe hij zijnen neef *JAN VAN SWEELE* uitkoos, zijnde deze verre in de konst gevorderd, en de behandeling van zijnen oom zeer nabij komende; deze beraadde zig niet lang om dien post te aanvaarden, en verkreeg jaarlijks 2000 guldens, vrije tafel en een paard tot zijnen dienst op stal.

JAN DE BAAN heeft in zijn tijd door de konstoeffening veel geld gewonnen, doch hij leerde daar van ook rijkelyk, en al die hem kwamen bezoeken, wierden met ene gulle gastvryheid ontvangen: een *nieuwen hoed*, was zijn gewone zeggen, en een *schoufd wijn* op een jaar meer, daar maak ik veel goede vrienden mede; dit was ook letterlijk waar, want zijne vriendelykheid lok-

lokten 'er velen aan, doch het waren meest panlikkers of tafelbezems, waar onder zig de Landschapfchilder B. APPELMAN bevondt, die inzonderheid gewoon was weken lang aan een op zijne weiden te grazen; voeg hier bij; dat hij zes kinderen hadt, die hem niet weinig kostten; en daar bij nog drie van zijne zusters, en vijf van zijn vrouwen zusters onderhield; zo dat het niet vreemd moet voorkomen; dat JAN DE BAAN uit deze wereld flappende, geen grote schatten naliet; hij stierf in 1702, twee jaren later als zijn zoon JAKOB, wiens jeugdig overlijden hij tot zijn laatste ogenblik, met groot hartenleed betreurde. — A. HOUBRAKEN, *Schoumburg der Ned. Konstfchilders*; II. D. bl. 303 enz.

BAAN (JAKOB DE), Konstfchilder; zoon van den bovenstaanden, is geboren in 's Hage in 1673. Van der jeugd af aan straalde de konstliefde reeds in hem door; zo dat hij ook het onderwijs van zijn' eigen vader met zulk een gewenst gevolg genoot, dat hij nog geen 18 jaren bereikt hebbende, al een meesterlijk pourtrait konde schilderen. Op zijn 20ste jaar besloot hij; zijn konstfortuin aan vreemde Hoven te gaan zoeken, waar toe hem zijn vaders alomverspreide roem ten leidsaan strekte, en hem gelegenheid verschafte; om onder het gevolg van WILLEM DEN III; naar *Engeland* over te steken; komende onder diens hofsleep te *Londen*; daar hij door het schilderen van een groot aantal pourtraitten veel roem verwierf, en den grondslag van zijn fortuin scheen te vestigen; dan de wuiste jeugd en driftige reislust deden onzen Schilder dien schonen kans verwaarlozen; want na dat hij een welgevulde goudbeurs hadt overgewonnen; hunkerde zijn hart, om *Rome* met alle deszelvs zo oude als nieuwe konststukken, te gaan zien. Hij nam zijn reis door *Frankrijk*; trok het *Alpse* gebergte over, en rustte niet voor dat hij *Florence* bereikt hadt; hier wierdt hij door den Groot-Hertog gunstig ontvangen, en vondt stof om zijn aangeborene zugt tot het historiefchilderen te oefenen, aan een groot werk in *fresco*, dat de Hoffchilder des Groot-Hertogs onder handen hadt; en 't welk

hij tot genoeg ten uitvoer bragt; voorts tot blijk van zijner verdere bekwaamheid, nog enige portraitten geschilderd hebbende, trok hij op naar *Rome*, niettegenstaande hem die vorst sterk aanzogt, om op voordelige voorwaarden in zijnen dienst te blijven. In die wereldberoemde stad komende, wierdt hij van het Bentgenootschap, daar zig verscheidene *Nederlanders* onder bevonden, gulhartig ontvangen, en op zijn statelijke inwijding met den naam *Gladiator* vereert, zinspelende op zijne kloeke en wakkere gestalte en moed, doordien hij niet beschroomd was, indien de nood aan den man kwam, een krabbelvuisje te wagen. Hier was het nu dat hij enige jaren sleet; met schilderen van historien, moderne gezelschappen en portraitten; dan hoe bekwaam hij ook ten aanzien van dit alles was, won hij egter zo veel geld niet als hij wel gedacht hadt, en ook nodig was om de levenswijze der meeste Bentvogels; daar hij mede ook al deerlijk aan verflaapt was, goed te kunnen maken. Dus het ene jaar voor het andere aa in dit flordig gedrag volhardende, was hij niet bedagt om een beurs bijeen te sparen, ingevalle hij eens naar zijn vaderland wilde te rug keren; en dit veroorzaakte ook, dat hij geen gebruik konde maken van het gezelschap van MATHEUS TERWESTEN, zijn konst- en stadgenoot, die ziende hoe de leeffrant der Bentvogels vele daar van in het verderf sleepte, de verstandigste partij koos, en na een jaar toevens te *Rome*, die stad en gants *Italië* vaarwel zeide; en zijn geboortestad tot zijn woonplaats verkoos. De BAAN die van begeerte brandde om mede te gaan, moest deze gelegenheid om mangel van geld laten voorbijslippen, en een gunstiger afwagten, die hem ook in 't volgende jaar te beurt viel, doordien hij als toen, met den hofsleef van een *Duits* Prins, naar *Wenen* vertrok, en dus de staafte kluisters van de Bentvogels ontworstelde, doch om te *Wenen* zijn graf te vinden, op een tijd dat hij het hoekje scheen te boven gezeld te zijn. In deze stad gekomen, deed hem de naam zijn's vaders hier geen minder dienst dan elders waar die bekend was; en hij kreeg gelegenheid om aan 't Keizerlijke Hof door het schilderen van enige portraitten,

Men, zijne kunstgaven te toonen en veel roem te behalen; dat te midden dezer bezigheden, wiesde hij van ene ziekte overvallen, die hem zo onbescuit en vinnig aangreep, dat hij al wel dra onder bezweek, en in april 1700 na een kortstondig verblijf te Wenen, in den weinig gevorderden ouderdom van 27 jaren overleed. Met roem wordt van zijne kunstverdiens ten gesproken, en dat hij zijnen vader niet alleen rustig nasitreefde in het keurig schilderen van portraitten; maar hem in het algemeene schilderen, ver vooruit zou gelopen zijn, indien zijn levensdraad niet zo ontijdig was afgesneden. — J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwburg der Schilders*, II. D. bl. 466 enz.

BAANST, is de naam van een aloud adelijk geslacht, oit sprongelijk in *Flaanderen* te huis horende, waar aan het grootste gedeelte van het land van *Chézant* in vroegere dagen heeft toebehoord, en reeds voor het jaar 1300 bekend was. SMALLEGANGE in zijn *Kronijk van Zeeland*, is niet zonder grond op de gedachten gevallen, dat de Heren van BAANST vóór een tak van den huijze van BORSSELEN moeten gehouden worden. RITZARDT VAN BAANST, werd in de XIIIde eeuw, te *Oost-Souburg* geboren; hij huwde aan ene dogter uit het geslacht van RENGERS; en dezen RITZARDT houdt men voor den stamvader der BAANSTEN. Uit dit huwelijk wierdt in 1307 of daaropvrent verwekt een zoon, die JAN VAN BAANST werdt gehaamd, en die ene dogter teelde, welke hij zeer jeugdig ter vrouwe gaf aan GUI DE BEVEREN van *Ninven*, in *Flaanderen*. Bij de huwelijksvoorwaarden verbond JAN zig met eede, niet weder te zullen hertrouwen; doch wel ras hadt hij hier van berouw, hij kocht zijne dogter af die hem van zijne belofte ontsloeg, en den ouden Heer hertrouwde in zijn 70ste jaar met ELISABETH, dogter van Here JAN VAN BANNICHEM binnen *Brugge*; bij dit wijfe, dat toen zij huwde nauwelijks 20 jaren oud was, teelde hij nog 10 kinderen, waar van alle de overleefde Heren van BAANST zijn afgedaald. De Heer WILHELM WATER, maakt melding van den Ridder GUI in 1463, als Rentmeester van *Zeeland*, en op 1484 noemt hij 'er een; (waarschijnlijk

den zelvden,) als een der Kommissarissen en Reviseurs der Keuren van Zeeland. — SMALLEGANGHE, *Kronijk van Zeeland*, bl. 336.

BAARLAND, is de naam van een beroemd adelijk geslacht; dat veel voorname Mannen zo in geleerdheid als dapperheid uitmunten, heeft voortgebracht. Heer HUGO VAN BAARLAND leefde ten tijde van Graaf FLORIS DEN V, tegen wien hij zij nevens anderen verbond, om den aanslag door JAN VAN KUIK gesmeed, ten uitvoer te helpen brengen; dan dit bekwam hem euvel; doordien hij ook een deelgenoot werd van hun, die om den gepleegden moord aan den Grave, te Dordrecht of daaromtrent, hunne straffen ontvingen.

In het jaar 1500 leefde FREDRIK VAN BAARLAND, wiens zoon was MATTHEUS, gehuwd met N. BOLLARDT, uit een *Brabantse* familie, waar bij hij naliet JAN VAN BAARLAND die ter vrouwe nam N. OOSTDYK, bij welke hij verwekte MICHEL, die Bailjuw van Goes is geweest. Deze MICHEL nu trouwde aan JACOBA VAN BANCHEM, die hem enen zoon ter wereld bragt, dien hij JAN noemde, en hem in de waardigheid van Bailjuw is opgevolgd. JAN huwde met KORNELIA KIEN, en liet na MICHEL, welken men als Secretaris der stad Goes geboekt vindt, en zonder kinderen stierf. — MELIS STOKE, V. Boek, vs. 467-469. SMALLEGANGHE, *Kronijk van Zeeland*, fol. 792.

BAARLAND (ADRIAAN VAN), dus genaamd na de plaats van zijne geboorte, een dorp in Zeeland op het eiland Zuid-Beveland gelegen. Deze vermaarde man kwam in 1488 ter wereld, leide de eerste gronden zijner letteroefeningen te Gend, onder PETRUS SCOTUS, en naderhand heeft hij te Leuven zijne studien voortgezet. Inzonderheid zig op de wijsbegeerte toegelegd hebbende, wierdt hij met de waardigheid van Meester in de vrije konsten beschenken, en leraarde vervolgens in de jaren 1518-1520 de latijnsche taal in het collegie van *Buseiden*. In het laatstgemelde jaar vertrok hij naar Engeland, en van daar te rug gekeerd zijnde, wierdt hij in plaats van JOHANNES PALUDANUS tot Hoogleraar in de redekunde

de of welſprekenheid aangeſteld, in welke wetenſchap hij een goed aantal voorname leerlingen heeft aangekweekt en bekwaam gemaakt; en na deze poſt met alle vlijt en ijver tot op zijnen dood toe te hebben uitgeoefend, overleed hij in 1542. ERASMUS getuigt van hem, dat hij een man was voor alle wetenſchappen vatbaar; voorts, een beminnaar der zuivere latijns taal, die hij vaardig, ook net ſchreef en ſprak, waar van zijne ſchriften tot volledige getuigen verſtrekken, die men alle bij LA RUE opgeteld vindt, en waar van wij alleen de tijtels der Hiſtoriſe zullen opgeven: *Chronologia brevis ac Hiſtoria ab orbe condito ad annum 1532. De literatis urbis Romæ principibus. De Ducibus Venetis. De Comitibus Hollandiæ. De Episcopis Ultrajectinis. Chronicon Ducum Brabantia. De rebus gestis Ducum Brabantia. De urbibus inferioris Germania.* Deze werkjes zijn meest alle afzonderlijk op verſcheidene plaatzen gedrukt, gedeeltelijk ook met aantekeningen en platen verſiert, doch naderhand in een lighaam vergaderd door BERNARDUS GUALTERUS in 1603 in 8vo. uitgegeven. — VAL. ANDR., *Biblioth. Belg.* F. SWEERTII, *Athen. Belgica* p. 93. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 10. C. SAXI, *Onom. litter.* Pars III. p. 106. *Analeſt.* p. 596. CRENI, *Animadv. Philol.* Part. VII. p. 197. P. DE LA RUE, *Geſtedt Zeeland*, bl. 266.

BAARLAND (HUBERT VAN), Geneesmeester te Namen, leefde omtrent het jaar 1530, en verkeerde in enen gemeenzamen omgang met den groten ERASMUS te Bazel, ingevolge wienſ getuigenis, hij een ervaren en geleerd Artz was, en reffens een man van zeer voorbeeldige zeden, en aangename verkering. Hij heeft verſcheidene verhandelingen over geneeskundige onderwerpen in 't latijn geſchreven. — ERASMI, *Epist. Lib. II. Epist.* 401. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 485. ROUXEMA, *Naamrol der Genees- en Heelmeesters*, bl. 55.

BAARLAND (MICHIEL VAN), een vermaard Regtsgeleerde, was de zoon van JAN VAN BAARLAND en KORNELIA KIEN, en gelijk wij boven reeds gezegd hebben, Secretaris der ſtaſ. Gogr. Dat deze geen onbevallig Dichter is geweest,

blijkt uit de verzameling zijner uitgegevene *Mengeldigten*, gedrukt te *Dordrecht* 1658, in 8vo. — *SMALLEGANGH, Kronijk van Zeeland*, fol. 702.

BAARLAND (SIMON VAN), te *Ghes* geboren, was een jongeling van grote verwagting, doch wiens levensdraad in 't prilste van zijne jeugd wierdt afgesneden, ten tijd dat hij met veel ijver zijne letteroeffeningen aan *Leijdens* Hogeschool vervorderde. ALBERTUS EUFRENIUS heeft een lofdigt op hem vervaardigd, waar in hij van hem niet alleen als een zeer deugdzaam, maar teffens als een allerkundigst jongeling gewaagt. — P. DE BA RUE, *Geletterd Zeeland*, bl. 321.

BAARLE (KASPAR VAN), zie BARLEUS.

BAARSDORP (KORNELIS VAN), Gences- en Kamerheer van Keizer KAREL DEN V, een *Goefenaar* van geboorte, is een zeer bekwaam Man geweest, die een uitvoerig werk over de Geneeskunde heeft geschreven, in 1538 gedrukt, onder den titel van: *Methodus universæ artis Medicæ*. Hij overleed te *Brugge* in 1565. — J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 193.

BAARSDORP (MARINUS), zoon van KORNELIS, geboren te *Biezelingen*, alwaar hij naderhand Pastoor wierdt. Hij was een godvrugtig en liefdadig mensch, en vermaakte in 1625 alle zijne goederen aan het gasthuis aldaar. — *Oudheden van Zeeland*, II. D. bl. 135.

BAART (ARNOLD), Raadsheer in 't Hof te *Mechelen*, is geboren te *Brusfel*, en heeft den roem verworven van een groot Regtsgeleerde geweest te zijn; daar bij met zulk een scherp geheugen begaafd, dat hij de *Pandekten* en meest alle andere wetten uit het *Corpus Juris*, na elkander konde opzeggen. Van de pleitzaal werd hij geroepen tot Hoogleraar in de regten op de Akademie te *Douai*, en van daar tot Raadsheer in het Hof te *Mechelen*. Hij heeft verscheidene regtsgeleerde verhandelingen in 't latijn uitgegeven, die te samen in 1572-1582 te *Kulen* zijn gedrukt. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.*

BAART (PIETER), Doktor in de Geneeskunde, een *Fries* van

van geboorte, was teffens een geestig en grappig Digter, zo wel in de latijne als nederduitse taal; inzonderheid muntte hij uit in het oud boere friesch, zo als men kan zien in zijn *Friesch Boerpraatje* waar in hij VIRGILIUS, in de platheid van die taal gevolgd heeft, doch tevens zo geestig, dat al het natuurlijke van het origineel 'er in doorklankt, en even als de *Virgile travesti* van den boertigen SCARRON, voor een meesterstuk in zijn soort moet gehouden worden. Nog heeft hij in druk uitgegeven de *Friesche Cron* op het veroveren van de stad *Olinda* in *Fernambuk*, in fol. 1630, en *Oudeuyspoog in de ondeugden dezer Wereld afgebeeld* te *Leeuwarden* in 12°. en in 8vo. gedrukt, en met geestige prentjes verfiert.

BABUER (THEODOOR), Konstschilder, een *Hollander* van geboorte; schilderde vorstelijke paleizen, en galerijen in perspectief; inzonderheid ook gezigten van tempels en kerken inwendig te zien, met alle derzelver ornamenten, balkons, verheven koren, altaren, predikstoelen, en wat inwendig aan en tot dat werk behoort. — A. HOUBRAKEN, *Schouwv. der Schild.* I. D. bl. 121.

BACCARELLI, zie BAKKEREEL.

BACCIUS (MARTINUS), Aartspriester, geboortig van *Tiel* in *Flaanderen*, werd in 1564 te *Leuven* tot Meester in de vrije konsten bevorderd; vervolgens tot Pastoor in de kerk van *St. Martini* te *Aalst* aangesteld, welke herderlijke post, hij met veel ijver en stigting gedurende 16 jaren, waargenomen hebbende, in 1583 als Kanunnik in de Hoofdkerk te *Iperen* wierdt geplaatst, daar hij trapswijze verscheidene kerkelijke waardigheden hebbende doorgelopen, eindelijk in 1601, tot Aartspriester werd verheven. Hij stierf den 25 februarij 1609, en heeft den roem nagelaten van een geleerd man geweest te zijn, zeer ervaren in de hebreuwsche en griekse talen; ook zijn 'er van hem een bundel predikatiën in het latijn gedrukt, die van 's mans gezond oordeel en geleerdheid getuigenis dragen. — J. F. FORRENS, *Bibl. Belg.* pag. 849.

BACHERIUS (ANDREAS ELIGIUS), Profesfor in de Regtsgeleerdheid, is omtrent het jaar 1520 geboren te *Popperingen* in *Flaandieren*, alwaar hij als Advokaat heeft gepraktiseerd; zijnde vervolgens tot Hoogleraar in de regten te *Bourges* in *Frankrijk* beroepen; in welke bediening hij is verbleven tot aan zijnen dood toe; die in het jaar 1562 voorviel; zijnde van hem in druk uitgekomen: *Theses CCIX. de Jure; Personis & Rebus extra contractum acquirendis &c.* Men vindt niet vermeld, of hij kinderen bij ene Juffrouw naliet, die hij in *Frankrijk* trouwde; maar wel vind ik onder de grafchriften in de *Pieters kerk* te *Leijden*, dat van een beroemd Medicus, 't welk zijn zoon of zijn neef kan geweest zijn; zie het hier: *D. O. M. S. & Aeterna memoria ANDREAE BACHAERI, Popperingani Flandri, qui cum artis Medicae peritula inter primos artis suae censebatur, eamque Principib. XXXIII., Comitib. XIII. raro exemplo approbasset, Lugdunumque Batavorum (vitae Aulicae & honorum satius) secessisset, annos LXX. natus, Deo & naturae ibidem concessit prid. kal. decemb. M.DC.XVI. Conjugi optimo, optimo Patri, uxor liberique M. H. P. C.* Op den zark die het graf bedekt, leest men: *D. ANDREAS BACCHERUS, Medicinae Doctor, quondam illustris Ducum Brunswicensium per XVIII. annos Archiater & Consiliarius, beatam resurrectionem hic expectat.* — FOPPENS; *Bibl. Belg.* pag. 51. GRAMAYE, *Antiq. Flandriae*, alt. edit. pag. 129. SWEERTII, *Ann. Belg.* PHIL. TIMARETIS, *Collectio Monumentum.* &c.

BACHERIUS (JOHANNES AUGUSTINUS), een Monnik van de Augustiner Orden, geboren te *Leuven*, is Prior van zijn klooster geweest. Hij was een kundig man die in een vloeiende en verheven stijl heeft geschreven, men heeft van hem een bundel digtstukken in 't licht; onder den titel: *Flavisfae Poeticae, sive electorum Poeticorum thesaurus, sacro-profanus, Notis & Observationibus amoenis illustratus.* Antv. apud HENR. AERTSENS. 1635. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 566.

BACHERIUS (JODOCUS), Kanunnik, van *Brussel* geboortig, is een man van een scherp oordeel en vernuftig verstand

BACHERIUS. (PETRUS) BACHERUS. (WOLF.) 23

geweest; hij was een getrouw medehelper in het samenstellen van de *Bibliotheca scriptorum Hispanorum*, en heeft ook verscheidene latijnse digtstukken in 't licht gegeven. Hij is om trent het jaar 1661 overleden. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 761.

BACHERIUS (PETRUS), Dominikaner Monnik en Hoogleraar in de Godgeleerdheid op de Akademie te *Leuven*, is in 1517 te *Gent* in *Flaanderen* geboren. Hij was niet alleen een schrander Godgeleerde, maar teffens ook een sierlijk Dichter, groot Redenaar en nauwkeurig Taalkundige; daar bij een heffelijk Prediker, doch met al te veel bitterheid en geweld uitwarende, tegens die genen welke hij voor ketters hieldt. Gedurende een tijdvak van bijna 60 jaren heeft hij te *Brussel*, *Antwerpen*, *Gent*, 's *Hage*, *Dordrecht*, *Kalkar* en *Kleef*, zijne grote preekvermogens ten nutte van die gemeenen zoeken te besteden; ook is hij op verscheidene plaatsen Prior van zijne Orden geweest. Hij overleed in een hohen ouderdom op den 12 februari 1601 in zijne geboortestad, hebbende een groot aantal van theologische schriften en enige digtstukken nagelaten, waar van men de optelling vindt in de *Bibliotheca Belgica* van FOPPENS, pag. 952. — F. SWEERTII, *Athen. Belg.*

BACHERUS (WOLFERT), een der Klerken van den Raadpensionaris JOHAN DE WITT, welken dien braven man verzakte, toen hij met mannenmoed naar de gevangendoor ging, om zo als hij dacht, zijnen broeder KORNELIS van daar te halen. Na een weinig op de poort vertoeft te hebben, werd BACHERUS door hem gezonden om een afschrift van de sententie tegens den Ruwaard te halen. Deze met een ontfeld geelaat en wankelenden gang, ter poorte uitgetreden, was maar weinige huizen voorgegaan, toen hem 't volk agter na zette; men hadt hun wijs gemaakt, dat een Klerk van den verrader DE WITT, die alle dezelve geheimen wist, uit de gevangenis gekomen was. Verscheiden wilden den zogenaamden schelm te lijve, doch BACHERUS verhaastte zijnen tred niet, waar door 't grauw

14. BACH (JACOBUS) BACHENE. (JOH. HENDR.)

't grauw hem voorbij liep, zonder hem te ontdekken; maar eer hij met de sententie te rug kwam, was de menigte voor de poort reeds zo sterk aangegroeid, dat hij 'er niet door kon. Kort hier op nam het rampzalig treurtoneel een aanvang, en de moord van deze beide broeders ging zo als een ieder weet, met zodanige gruwelijkheden verzeld, dat het scheen als of die *Haagse* burgers, welke zig tot dit helsch misdrijf lieten gebruiken, even zo veel ge vleeschte duivels waren. —
WAGEN., *Vad. Hist.* XIV. D. bl. 162 enz.

BACH (JACOBUS), Med. Doctor, geboortig van *Rotterdam*, heeft in de XVIIde eeuw geleefd, en onder anderen in 't licht gegeven: *Disfert. de Corda, in qua agitur de nullitate spirituum, de haemaphys, de viventium calore.* 1648. in 12°. —
FÖPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 500.

BACHENE (JOHAN HENDRIK), Predikant te *Utrecht*, is geboren te *Deil*, op den 22 maart 1708; uit godvruchtige ouders, hebbende tot vader gehadt JOHAN BACHENE, Predikant te *Leerdam*, en tot moeder GEERTRUID VAN KOTEN.

Den kring van zijnen klasieken en akademisen loop rondgelopen zijnde, wierdt hij Proponent, en kort daar na, op den 22 julij 1731 tot Predikant te *Driel* in de *Binnemiddewaterd* beroepen; in welke gemeente hij een tijdvak van 11 jaren, het werk des Heren met alle getrouwheid en warmen ijver uitoeffende, en den 12 augustus 1742 naar *Amelo* vertrok; vervolgens naar *Amersfoort* den 20 september 1744; naar *Middelburg* den 28 julij 1752; en eindelijk naar *Utrecht* den 15 mei 1757, alwaar hij zijnen 50 jarigen dienst heeft gevierd, den 22 julij 1781; en zijnen 25 jarigen arbeid in de gemeente van *Utrecht* op den eersten pinxterdag van 1782; en zedert wegens lighaams zwakheid zeven jaren gerust heeft, zijnde ten einde zijner loopbane gelield en door een zigten dood in de eeuwige rust overgebracht, den 23 augustus 1789; in den hogen ouderdom van 81 jaren en 5 maanden.

BACHENE is driemaal getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was, ANNA SWANIDA BUNDE; hier huwde hij mede. Ten 22

november 1738, en na een genoegeijken egt van ruim 21 jaren, overleed deze deugdrijke huismoeder, na zes kinderen ter wereld te hebben gebragt. De tweede vrouw van JOHANN was, KATHARINA HILLEGONDA ROELANS; hier verbond hij zich mede in den egt op den 18 juni 1761, doch deze band werd door haar overlijden verbroken op den 22 julij 1765. Nu reeds den ouderdom van ruim 62 jaren bereikt hebbende, nam zijn Berw. aan het gezellige huisleven gewoon, op den 28 oktober 1771 tot zijne derde egtvriendin; GEERTRUID VAN DEN HENGST, daar hij 9 jaren en 8 maanden mede heeft geleefd, toen zij hem op den 24 augustus 1781 door den dood ontviel; en hier mede besloot ook onze JOHANNES zijnen huwelijksloop.

BACHENE is een geleerd man geweest, van ene blinkende godsvrugt en voorbeeldigen wandel; ijverig, getrouw en onvermoeid in het waarnemen van zijne onderscheidene leeraarspligten; die hij bij zijne verschillende gemeentes tot nut voor zo vele zielen heeft liingeoeffent; voorts bezat hij een eerlijk en opregt karakter, daar hij van een vriendelijken, gemeengamen en voorbeeldigen omgang zijnde, kost het niet misen, of hij wierdt van een ieder gekesil en geacht. Tot gebruik van zijne leerlingen, heeft hij in 't licht gegeven: *Eerste beginselen der Goddelijke waarheden*. 1759. Ook *Verzenden des Zephanja II. vs. 1-4*. En ten laasten: *De Leer der Sacramenten na den aart der Goddelijke verbonden verhaalt*. 1771. — *Alkma*, 1789. b, bl. 432-434.

BACHENE (PHILIP JAN), zoon van JOHAN HENDRIK BACHENE en ANNA SWANIDA BUNDE, is geboren te *Amerfoort* in het jaar 1750. Na zijnen klassiken en akademien loop volbragt te hebben, wierdt hij met alle lof Kandidaat; en daar op in 1773 tot Predikant te *Japhar* beroepen, hier heeft hij met allen ijver en getrouwheid het dienstwerk des Heren waargenomen tot in 1776; toen hij naar *Unzecht* vertrok, alwaar hij een tijdvak van 21 jaren Metnaloon die bideijende gemeente als Hordier en leraar heeft geleid; maar teffens ook

als

als Hoogleraar in de Godgeleerdheid *Nederlands* jongelingschap tot het heilig dienstwerk onderwezen en opgekweekt. Hij stierf zeer onverwagt op den 19 oktober 1797, in den ouderdom van 47 jaren, nalatende ene weduwe en vijf kinderen.

Van PHILIP JAN wordt het getuigenis gegeven, dat zijne Kollega's in hem enen volstandigen, opregten, voorbeeldigen en hulpvaardigen Medebroeder verliezen, en de gemeente enen Leraar, met grote gaven en ongemene talenten voorzien. — *Nieuwe Kunst- en Letterbode*, VIII. D. bl. 137. *Boekz.*, 1797. b. bl. 554, 555.

BACHIENE (WILHELM ALBERT), Hoogleraar en Predikant te *Mastricht*, een broeder van JOHAN HENDRIK; zag het eerste levenslicht te *Leerdam*, op den 24 november 1712. Omtrent zes jaren oud zijnde, overleed zijn vader, op den 27 september 1718, waar op zijne moeder, zig met WILLEM en hare beide andere kinderen met 'er woon naar *Thiel* begaf, daar onze veel belovende jongeling gedeeltelijk onder het opzigt van den kundigen Rector STRUCHTMEYER, door het onderwijs in de latijnsche en griekse talen, tot de akademische studien wierdt voorbereid, die hij van den jaer 1729 tot 1733 op *Utrechts* Hogeschool volvoerde, de theologie inzonderheid beoefnende, door het onderwijs van den wijsberoemden JOHAN VAN DEN HONERT. Na op den 1 september 1733 onder het getal der Proponenten te zijn aangenomen, werd WILLEM den 25 oktober van dat zelve jaar, tot Predikant bij de guarnicoens gemeente te *Namen*, door den Raad van Staten aangesteld. Den 28 oktober 1737, werd hij beroepen te *Kuilenburg*, na hier 10 jaren lang het heilig dienstwerk waargenomen te hebben, benoemde men hem in 1748 tot leger Predikant, daar hij van den 22 april tot in november vertoefd hebbende, naar *Kuilenburg* te rug keerde, en na hier nog andere tien jaren het woord des Heren met veel ijver en niet zonder zegen verkondigd te hebben, werd hem den 28 april 1759 het beroep van *Mastricht* opgedragen, en den 18 juli 1764 door Curatoren van het illustre school aldaar aangesteld.

steld tot Hoogleraar in de Starren en Aardrijkskunde. Met het uitoeffenen der werkzaamheden, aan deze beide bedieningen verknogt, heeft zijn Eerwaarde zig onvermoeid bezig gehouden; tot in 1783, wanneer hij na een langdurige ziekte en daar bij ontstaan rodenloop, op den 6 augustus, in den ouderdom van bijna 71 jaren, is overleden.

Tot driemalen toe heeft de Hoogleraar BACHIENE het egt-altaar bezogt; zijn eerste vrouw, die hij in augustus 1737 huwde, was ENGELBERTA ELIZABETH VAN MENNINGHEN, dogter van Mr. GEORG GODEFRIED VAN MENNINGHEN, Rigter van den *Thieler- en Bommelerwaard*, en KATHARINA ELIZABETH VAN BYSTERVELT; bij deze heeft hij drie kinderen verwekt, waar van de zoon, GEORG GODEFRIED, en de dogter, KATHARINA ELIZABETH, bij zijn afscheiden nog in leven waren; zijne huisvrouw overleed den 7 februarij 1760, in het 44ste jaar hares ouderdoms. Den 28 december 1761 trouwde de Professor voor de twedemaal, met KORNELIA DU VERGER, jongste dogter des Kollonels onder de Infanterij van dien zelfden naam; deze hem mede op den 23 oktober 1776 in den ouderdom van ruim 61 jaren door den dood ontvallen zijnde, bleef zijn Eerw. omtrent vier jaren weduenaar, als toen waagde hij het nogmaals schoon bijna 70 jaren oud, zig voor de derdemaal in het huwelijksgareel te begeven, en trouwde op den 29 september KLARA VAN YSENDOORN, laatst weduwe van JOHAN PANNEBOETER, zeer waardig Euangeliedienaar en Hoogleraar in de Godgeleerdheid aan het doorlugtig school te *Mastricht*; welke vrouw hem heeft overleefd.

Men getuigd van BACHIENE, dat hij is geweest een gaarn getrouw Leraar, die beide met leer en leven stigtte; een ijverig voorganger in Gods huis, een wakker Euangeliegezant, een waar menschenvriend; een opregt, nedrig en zagmoedig Christen. Dat de Man geleerd is geweest en voorbeeldig werkzaam, getuigen zijne menigvuldige uitgegeven schriften; inzonderheid zijn keurig en allernuttigst werk, getijeld: *Aardrijkskundige beschrijving van het Joodsche Land/ als mede der andere Landen in de H. Schrift voorkomende/*

9 stukken met 12 Landkaarten. 1765. waarlijk, een uitmuntend boek, dat om deszelfs nauwkeurigheid, met veel voordeel door Bijbelonderzoekers kan geraadpleegt worden. Ik wenschte wel het zelve getuigenis te kunnen geven, van de *Kerkelijke Geographie in 5 stukken met Landkaarten* door zijn Eerw. In 1768 &c. in druk uitgegeven; want hoe schoon het ontwerp van dit boek ook zijn moge, ontmoet men 'er verregaande mistellingen in, denkelijk door de onkunde of onoplettendheid van zijne correspondenten veroorzaakt; zulks heeft ten minsten plaats ten aanzien van *Friesland* en *Overijssel*, wat het overig gedeelte betreft, kan ik bij mangel van locale kundigheid niet beoïndelen; voorts is men nog aan den vlijtigen arbeid van den Hoogleraar verschuldigd, ene *Nieuwe Geographie van de Vereenigde Nederlanden* in verscheidene delen, strekkende tot een vervolg op A. F. BUSCHING'S *Geographie* of *Nardrijksbeschrijving*; ook enen door hem veel vermeerderden druk van J. HUBNERS *algemene Geographie* / 6 delen, 1769. Nog *Oude en regtzinnige leer aangaande den eigen aart der Kerken*. 1768 &c. Ten slotte dient, dat zijn Eerwaarde den 22 augustus 1758, door de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen te *Haarlem*, tot een van derzelver medeleden is aangenomen. — *Boekz.*, 1783. b. bl. 214. 598.

BACKX (ROMBOUT), Kanunnik en Pastoor, is geboren te *Mechelen* omtrent 't jaar 1650, in welke stad hij ook den loop van zijne eerste letteroeffeningen volbragt, en vervolgens naar *Louven* ging studeren. In 1679 wierdt hij als Kanunnik en Pastoor van de Kathedrale kerk te *Antwerpen* beroepen, alwaar hij die arbeidzame bediening gedurende het tijdvak van 25 jaren heeft waargenomen. Schoon men aan den enen kant zeer voldaan was over zijnen ijver en welsprekendheid in het uitoefenen van zijnen predikdienst, waen 'er egter die hem verdagt hielden van niet zuiver in de lere te zijn; ten minsten HUBERT PRECIPIAAN, Aartsbischop van *Mechelen*, beschuldigde hem, dat hij *Jansenistische* gevoelens aankleefde; wat hier ook van mag zijn, BACKX moet zig van deze aantijging gezui-

verd

verd hebben, doordien hij in zijne bediening bleef, en den 3 juni 1703 te *Antwerpen* als Pastoor overleed. Hij heeft een menigte van Sermoenen in 't nederduits door den druk gemeen gemaakt, die het getuigenis wegdragen dat ze zuiver van taal zijn, en dat men 'er die lage uitdrukkingen en gezegdens, welke in vele boeken van dat foort gevonden worden, niet in ontmoet. — PAQUOT, *Hist. littéraire des Pais-bas*. Tom. VIII. p. 334.

BACQUERE (BENEDICTUS DE), Prior van het Cisterciënser Klooster te *Brugge*, is in 1613 geboren te *Dendermonde* in *Vlaanderen*, en naar alle waarschijnlijkheid heeft hij zijne studien aan het Hogeschool te *Leuven* volvoert. Hij was een bevallig Digter, een welsprekend Redenaar en een bondig Godgeleerde. Na verscheidene kerkelijke waardigheden bekleed te hebben, wierdt hij ten laafften geplaatst als Prior in de Abtdij van de Cisterciënsers te *Brugge*, en teffens tot algemeen Vikaris van die Orden over *Westphalen* en het stigt van *Utrecht* aangesteld; hij stierf te *Brugge* den 28 juli 1678 in den ouderdom van 65 jaren. Bij FOPPENS vindt men ene lijst van zijne menigvuldige nagelatene schriften. — FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 132.

BACULETO (MICHIEL DE), Hoogleraar in de Godgeleerdheid, zag het eerste levenslicht te *Stochem*, een kleine stad in *Luikerland*, trok het Monnikenkleeed aan in het klooster van *St. Bovo* te *Gent*, en wierdt vervolgens Profesfor in de Godgeleerdheid te *Keulen*. In 1372 schreef hij: *Tractatus sive sermo de sacramento Altaris*. — PAQUOT, *Hist. littéraire des Pais-bas*. Tom. X. pag. 213.

BADENS (FRANCISCUS), Konstschilder, te *Antwerpen* in 1571 geboren, was nog slegts vijf jaren oud ten tijde van den *Spaanschen* overval en woede, in die stad op den 4 november 1576 gepleegd. Zijn vader die in 1604 te *Amsterdam* overleden is, kwam kort na het plegen van gezegde moorddadig treurtoneel in *Holland*, zo dat onze FRANCISCUS van kindsbeen

af te *Amsterdam* heeft gewoond, zijn vader alleen tot leermeester hebbende, die een gemeen Schilder was. Na verloop van enige jaren deed de jonge BADENS ene reizc naar *Italië*, vergezeld van JACOB MATHAN een schoonzoon van GOLTZIUS, en bleef aldaar omtrent vier jaren, zijnen tijd ongemeen vlijtig bestedende, en zig inzonderheid toeleggende om de *Italiaanſe* wijze van koloriet, zijnde die gloeiende vleeskleur en diepzels welke zij aan de lighamen weten te geven, na te volgen, waar in hij ook boven verwagting slaagde. Te *Amsterdam* te rug gekeerd, en de eerste zijnde die dezen schildertrant in ons land uitoeffende, noemde men hem deswegens den *Italiaanſen Schilder*; ook was hij een uitnemend Meester, zo wel in 'tſchilderen van historien als pourtraiten. K. VAN MANDER getuigd, van hem, in 1604 een tamelijk groot stuk gezien te hebben, verbeeldende BATHSEBA zig badende, terwijl aan haar een brief werdt gebragt door ene oude koppelaarster, die haar iets in de oren fluistert, met meer andere vrouwenbeelden en veel bijwerk; zijnde dit stuk zeer uitnemend, bevallig, zagt en lieffelijk geschilderd, fraai van koloriet en geestig van ordonantie. Ook vindt men van hem vele pourtraiten die uitmuntend gecontrefeit zijn, en waar van hij sommigen op ene aartige wijze in historiestukken heeft weten te pas te brengen; ook vele banketten of gastmalen, en nagtmompmerijen, waar in de dragt of kleding van zijnen tijd gezien wordt, welk alles stout en uitnemend wel uitgewerkt is. Onder zijne beste stukken, behoort een op den *Italiaanſen* trant geschilderd, twee gelieven afbeeldende, die te samen zingen en malkander teder toelonken, terwijl de vrijer teffens op de luit speelt.

Het regte jaar van BADENS overlijden is ons met geen zekerheid gebleken; maar wel dat 'er een afbeeldzel van hem is, dat in prent uitgaat, en waar onder dit vierregelig vers is geplaatst.

Adde Pitturae melius te nemo colores,

Qui verus color est, noscis imaginibus.

Tu pictor doctus; multum est novisſe colores.

Delicias doctas pingis & Italiae.

Onze FRANCISCUS heeft nog een broeder gehad, JAN BARDENS-geheten, die veertien dagen na de gruwelijke moordelijken en plunderingen door de *Spanjaarden* te *Antwerpen* gepleegd, in die stad ter wereld kwam. Deze naar *Italië* gereisd zijnde, maakte aldaar zulke grote vorderingen in de kunst, dat men reden hadt iets verhevens van hem te verwagten; het gelukte hem ook door zijne kunst en minzame verkering, bij vele Groten in achting en aanzien te geraken, die hem werk verschafften en edelmoedig beloonden. Dan noodlottig was zijne terugreize uit *Italië* over *Duitsland*; want op den *Nederlandschen* bodem gekomen, werdt hij wel uitgedost; zijn eigen paard berijdende en van een welgevulde goudbeurs voorzien, doer ene bende krijgsvolk van alles beroofd en gevangen genomen; hij ontworftte na veel leed doorgestaan te hebben, eindelijk hünne handen en kwam te huis; doch deze rampspoed grietde hem zodanig, dat hij 'er de tering van zette; en in 1593 overleed. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 201.

BADIUS (JODOCUS), gebijnaamd ASCENSUS, om reden dat hij te *Asthe* een vlek nabij *Brusel* gelegen, het eerste levenslicht zag; is een man geweest die zig grotelijks heeft doen achten; door het aantal van goede boeken die hij niet alleen gedrukt; maar velen daar van zelfs bewerkt heeft. In 1462 wierdt hij geboren; volbragt zijne eerste letteroeffeningen te *Gené*, reisde vervolgens naar *Halun* om die verder voort te zetten, en maakte te *Ferrare* onder opzigt van BAPTIST GUARINI, grote vordering in de griekse taal. Hij zette zig vervolgens te *Lijon* in *Frankrijk* neder, en gaf 'er zo wel in 't openbaar als privaat, onderwijs in de latijnsche en griekse talen. Na enen geruimen tijd in die bezigheid daar ter stede doorgebracht te hebben; verplaatste hij zijne woonplaats naar *Parijs*; alwaar hij ene schone drukkerij opzette, en een menigte latijnsche oude Schrijvers aan de wereld schonk met zijne verklaringen en aantekeningen voorzien; als onder anderen HORATIUS, PERSIUS, TERENTIUS, JUVENALIS, SALLUSTIUS, VALERIUS MAXIMUS, QUINTILIANUS, AULUS GELLIUS, OVIDIUS; de

treurspelen van SENECA, verscheidene verhandelingen van CICERO enz. Behalven dit, bepaalde hij ook zijnen arbeidzamen kring op enige hedendaagse Schrijvers, als PETRARCHA, POLITIANUS, LAURENTIUS VALLA, BAPTIST. MANTUANUS enz. Nog gaf hij enige boeken geheel van zijn eigen maakzel in 't licht, en meest aan des kundigen doen toestemmen, dat bijaldien zijne huishoudelijke omstandigheden hem niet genooddrongen hadden tot onderhoud van zijn eigen gezin werkzaam te zijn, hij groter roem zoude verworven hebben. ERASMUS in *Ciceroniano* pag. 73. laat zig hier vrij onbedwongen over uit, wanneer hij betuigt: *Nec infelicitèr omnino casit conatus BADIO, adest illi facilitas non indolita, felicius tamen cesfurus, nisi curae domesticae reique parandae studium interrupisset otium illud Musis unicùm hujus laudis candidato necessarium.* Ook bevestigd hij nader deze beoordeeling, daar hij in een zijner Brieven, den 68sten namelijk van het 22ste Boek, bl. 1172, 1173. zegt: *Aliis liberum erit de BADIO judicare quod volunt, ego semper illum habui in eorum numero, quorum nec eruditionem, nec ingenium, nec eloquentiam possis contemnere: tametsi non dissimulo illum longe majorem fuisse futurum, si fortuna benignior otium ac tranquillitatem studiorum suppeditasset.* BADIUS heeft verscheidene kinderen nagelaten, en stierf zeer waarschijnlijk in het jaar 1535. Bij FOPPENS vindt men ene lijst van 's mans veelvuldige werken, en in MICH. MAITTAIRE, *Annales Typograph.* kan men omstandiger berigt van hem vinden. — FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 761. FABRICII, *Bibl. Lat. Med. T. I. p. 436.* C. SAXI, *Onom. liter. P. II. p. 511.*

BAECCX VAN BAERLANDT (ADRIAAN). Deken van St. Pieter te Oirschot, is geboren te Mechelen den 9 augustus 1574 en volbragt ook in die stad zijne eerste letteroefeningen; vervolgens ging hij te Leuven studeren, eerst in de wijsbegeerte, vervolgens in de regten, en naderhand nog in de godgeleerdheid; en hij bekwam in 1607 den graad van Licentiaat in de regten. Intussen hadt hij den geestelijken staat omhelsd, en hij verkreeg in 1606, de bediening als Voorzitter van het Collegie

regie der drie talen. In 1611 wierdt hem een Kanunnikaat van den tweden rang in de Hoofdkerk van *St. Rombout* opgedragen, waar hij op den 8ten julij van het zelve jaar, nog de bediening van Zanger en Kanunnik van *St. Pieter te Leuven* wierdt gevoegd. Den 30 augustus 1616, wierdt hij tot Dektor der beide regten aangenomen. In 1619 wierdt hij tot Rector van de Hogeschool te *Leuven* aangesteld; doch voor welke waardigheid hij vijf jaren later bedankte, om te *Oirschot* een groot dorp in de meijerij van den *Bosch* te gaan wonen, alwaar hem het Dekenschap van de Hoofdkerk aan *St. Pieter* gewijd, wierdt opgedragen. Ik weet niet of hij lang na dien tijd leefde, maar het is zeker, dat hij niet langer dan vijf jaren genot van zijn Dekenschap hadt, doordien met den voortgang der Reformatie, de kerkelijke goederen werden verbeurd verklaart, en in 1629 de oeffening van den Roomsen godsdienst in gants *Staats-Brabant* verboden. SUFFRIDUS PETRI in 1593 schrijvende, noemt ADRIAAN BAECK *virum undiquaque doctissimum*. Hij heeft enige weinige verhandelingen in 't latijn geschreven, nagelaten. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* PAQUOT, *Mém. littér. des Pays-bas*. Tom. XV. p. 132.

BAECKS, zie BAACX.

BAERLE (JAN VAN), dus genaamd na de plaats zijner geboorte, een fraai dorp in de baronie van *Breda*, alwaar hij in 't laatste gedeelte van de XYde eeuw het eerste levenslicht zag. Na zijne studien voleind te hebben, wierdt hij Monnik in het klooster der Dominikanen van 's *Hertogenbosch*; later te *Heidelberg* met de waardigheid van Doktor bekleed, in welke stad hij ook de Godgeleerdheid in 't openbaar leraarde. In 's *Bosch* te rug gekomen, was hij 'er een geruimen tijd Prior van zijn klooster; vervolgens onthield hij zig enige jaren in het klooster van zijne orden te *Zierikzee* in *Zeeland*, waar uit hij op den 14 september 1524 door zijn Generaal wierdt geroepen, om de bediening van Inquisiteur generaal in het bisdom van *Luik* te aanvaarden, welken post hij met even zo veel ijver als werkzaamheid heeft waargenomen tot zijn dood toe.

24 BAERS. (JOHANNES) BAGGAERT. (JOHANNES)

welke voorviel op den 4 julij 1539; zijnde vervolgens in 's Hertogenbosch in zijn klooster begraven. Men heeft van hem, behalven ene latijnsche verhandeling, een werkje in 't nederduits, getijtel: *Handboeckken van het gheestelĳc leben*. — DE JONGHE, *Defolata Batavia Dominic.*, p. 106, 107: FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 567.

BAERS (JOHANNES), zoon van PASCHASIUS BAERS, welke, eerst te *Leeuwarden*, daar na te *Bergenopzoom* heeft gewoond. Onze JOHANNES heeft gereisd in *Engeland*, en in *Brazil*; is Predikant geweest in 't begin der vorige eeuw, te *Scherpenzeel*, te *Fijnaart*, te *Vreeswijk*, op *Fernambuk*, en te *Zoest*. Rustend van zijnen dienst, heeft hij een zonderling boekje uitgegeven, getijtel: *Cornu Copiae*, dat is / een boek van allerlei matricen / te *Amsterdam* gedrukt tot kost en last van den *Auteur* / in 't jaar 1648. in 12°. Ook heeft hij uitgegeven: *Olinda ingenomcu*. *Amst.* 1630. in 4to.

BAERSDORP, zie BAARSDORP.

BAERSIUS (HENDRIK), ook VEKENSTYL genaamd, is een zeer bekwaam Wiskundenaar geweest, en teffens Boekdrukker te *Leuven*; zijnde door zijne pers, de volgende voortbrengzelen van zijn vernuft en letterarbeid wereldkundig gemaakt. 1. *De compositione & usu Decretorii Planetarum*, 1530. 4to. 2. *De compositione & usu Quadrantis*. 1535. 4to. Nog heeft men van hem, doch zonder dat 'er zijn naam bij vermeld wordt: *Tabulae perpetuae longitudinem ac latitudinem Planetarum, ad Meridianum Lovaniensem, editae a GILBERTO MASIO*. 1528. 4to. — FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 434.

BAGELAAR (JOAN), een aanzienlijk Burger te *Amsterdam*, en niet onkundig beoefenaar der dichtkunde, heeft door den druk gemeen gemaakt: *De ware Gereformeerde Christelijke Catechismus* / in 52 klĳndichten; nevens een naberigt ende bedenking over de hedendaagse Rijmoeffening. *Amst.* 1694. in 4to. — P. RABUS, *Boekz.* V. D. bl. 83-88.

BAGGAERT (JOHANNES), geboren te *Vlissingen* om-trent

trent het jaar 1657, wierdt ter oirzaak van zijne bekwaamheid stads-Doktor te *Middelburg*, en oeffende aldaar zijn veelvuldige praktijk tot aan zijnen dood toe, welke voorviel in december 1710. Hij is een kundig Arts geweest, geenzints verlaafd aan de vooroordelen die 'er in zijn tijd inzonderheid in het beoeffenen der Medicijnen plaats vonden, maar hij ijverde zelfs ook op het voetspoor van den geleerden *Engelsen* Arts SYDENHAM, tegens het oude gevoelen om in de Kinderpokjes en Maselen, de lijders bijna te doen verstikken door 't sterk broeijen en hette waar aan men hen blootstelde. De vernuftige RABUS noemt hem: „ een Arts, die in de woorden „ van oude en nieuwe Meesters niet wilde zweren, maar tot „ behoudenis der Kranken meest te rade gaan met een goede „ filozofie en onwedersprekelijke ervarentheid.” Hij heeft geschreven en door den druk gemeen gemaakt, het ongemeen geprezen werkje, tot tijtel voerende: *De waarheid ontward van booz-oordeelen / door een gezonde redchabeling over de zgs niet natuurlijke dingen; waar in getoond werdt / dat het bloed kan pecceren in snelheid en hitte / en dat men somtijds te welnig de zoo genaamde Scheurbuik heeft. Met een hoogerden over de Kinderpokjes. Mitsgaders enige aanmerkingen over de fermentation en hoofdstoffen; waar in de dwaling van 't acidum en alcali, klaar werd aangelezen en wederlegt.* *Middelst.* 1696. in 8vo. / zijnde reeds in 1710 uitverkogt en herdrukt. — PAQUOT, *Mem. lit. des Pais-bas.* Tom. V. p. 377. LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 114. P. RABUS, *Boekz.* IX. D. bl. 120--136.

BAILLIEUL (ÆGIDIUS of GILLES DE), Kanunnik van *St. Pieter te Leuven*, is te *Lillers in Artois* omtrent 't jaar 1422 geboren; hij beoëffende de wijsbegeerte op de nauwlijks ontlokene Hogeschool te *Leuven*, en verkreeg 'er in 1441 den eersten rang onder de Meesters der vrije konsten. Vervolgens trok hij het geestelijk kled aan, leide zig op de Godgeleerdheid toe, en wierdt den 9-mej 1456-Doktor in die wetenschap. Het zelve jaar wierdt hem een Kanunniksplaats van

St. Pieter te Leuven opgedragen, met een gewonen leeraars-stoel in de Godgeleerdheid welke 'er aan geheet was; en die hij gedurende een tijdvak van 25 jaar met veel lof vervulde; eindelijk klom hij op tot Vicekanselier van zijn kapittel, en stierf te *Leuven* den 18. meij. 1482 in den ouderdom van 60 jaren. Hij heeft verscheidene latijnsche verhandelingen nagelaten. — FOPPENS, *Bibl. Belg.*, pag. 26.

BAILLIEUR (LODEWYK JOSEPH DE), wierdt omtrent 't midden der laatstverloopen eeuw te *Antwerpen* geboren; na zijne eerste letteroeffeningen verrigt te hebben, begaf hij zig in het genootschap der *Jesuiten*, 't welk hij egter in 't vervolg verliet, na tot Priester geordent te zijn. In 1680 of het volgende jaar, wierdt hij Bestierder van de Augustiner Nonnen van het huis den *Vredenberg* genaamd in de stad *Lire*; en hij bragt door zijn voorbeeldig leven niet weinig toe om 'er de godvrugt in bloei te brengen. Zijne lichaamszwakheden hem genoodzaakt hebbende om dien post na verloop van drie jaren te verlaten, begaf hij zig naar *Antwerpen*, sleet aldaar gedurende twee jaren een zakkend leven, en stierf in 1685 in den bloei van zijn jaren. Hij heeft geschreven: *Zoetheit der Saligheijt / ofte gheestelijcke soetheit; profijtigh boec alle menschen / maar besonderlijck boec Religieusen ende gheestelijcke personen enz.* in 12°. gedrukt te *Amsterdam* bij JAN STICHTER, 1684. — PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 147.

BAILLEU, is een der verbondene Edelen geweest; wier namen men op de lijst bij BOR gemeld vindt; anderen noemen hem BAILLEU DE HUNNEPLUK. Bij den Heer TE WATER kan men enige gissingen ten aanzien van dezen Edelman vinden; doch hij bepaald egter niets met zekerheid. — TE WATER, *Verbond der Edelen*, II. D. bl. 179.

BAILLY (GESLUIN LE), is in de *Nederlandse* geschiedenissen bekend geworden, door zijne onderhandeling met den Grave van RENNEBERG. Omtrent het jaar 1580, en zelfs vroeger, hadt men reeds enig vermoeden, dat die Graaf uit

zegt

zigt voor den Roomfen Godsdienst, of om andere inzigten, mooglijk de *Spaanse* zijde zou omhelzen. Het zij nu dat de *Spanjaarden*, hier van door hem zelven, of door anderen onderderrigt waren; is het zeer zeker, dat de Hertog van TERRANOVA zig van BAILLY bediende, om RENNENBERG tot den afval over te halen, en de voorwaarden waar op hij zulks verrigten zou, te bepalen. Waarschijnlijk is het dat RENNENBERG, in den beginne voor zig en de zijnen te veel heeft willen bedingen; ten minsten de onderhandelingen moesten voor een wijle tijds afgebroken zijn geweest; want de Graav tekende gelijk men weet de Unie van *Utrecht*, en bragt *Groningen* aan der Staten zijde; zo dat men alle reden hadt, RENNENBERG als een waar voorstander der vrijheid aan te merken; doch het blijkt dat hij in januarij 1580 de onderhandeling met BAILLY weder heeft aangevangen. RENNENBERG hadt onder zijne Raden, zekeren POPKE UFKENS; een man die den Staat getrouw was; deze werdt door KORNFUT gewaarschouwt op zijne hoede te zijn. De *Friesen* kregen ook agterdenken, en maakten zig met behulp der Staatse knechten meester van het slot te *Leeuwarden*, op den 1 februarij. Toen eisten zij 't slot te *Harlingen* op; doch de bezetting hier in, buiten uitgedrukten last des Graven van RENNENBERG, zwaarigheid makende, zou men zig genoodzaakt hebben gezien tot geweld, hadt men ten zelvden tijde, BAILLY niet in handen gekregen, bij wien men enige blanken vondt met RENNENBERG's hand getekend. Te weten, de Graav al in januarij, te wege gebracht hebbende, dat de *Groninger* gijzelaars voor de onderhouding van 't verdrag van juni jongstleden geslaakte, en te *Groningen* te rug gekeerd waren, schijnt zig van hem bediend te hebben, om, onder de hand tekens te winnen, tegen de *Utrechtsche* vereniging. Ten minsten men heeft nog twee verbindtenissen, tusen den Grave en meer dan 300 ingezetenen van *Groningen* gemaakt, op den 24 februarij, waar bij men elkanderen beloofd: „ de *Utrechtsche* vereniging, tot welke „ men de stad, door onbehoorlijke middelen dagt te brengen „ op dat menze daar na met bezetting, bezwaren zou, te „ zül-

„zullen tegenstaan, ten dienste des Konings en der algemeene Staten." Met oogmerk nu om ene diergelijke verbindtenis in *Friesland* te bewerken; scheen BAILY in *Harlingen* gekomen; en van de genoemde blanken voorzien geweest te zijn; doch men bediende zig nu van een derzelven, om 'er hen een bevel op te doen schrijven tot overlevering van 't slot te *Harlingen*; 't welk den 5 van februarij geschiedde. Zie ook **RENNENBERG.** — *WAG., Vad. Hist.* VII. D. bl. 320-322.

BAILY (DAVID), Konstschilder, wierdt geboren te *Leiden* in 1584, en was een zoon van **PIETER BAILY** een vrij bekwame Schilder, die in zijnen jongen knaap van de vroegste jeugd af aan een natuurlijke drift tot de konst ontwaart wordende, hem enigen tijd onder zijn opzigt naar prenten liet tekenen. Dan onze **JAKOB** bij toeval op een winkel van **JACQUES DE GYR** gekomen zijnde, ontvonkte bij hem de lust van het graverijzer te leren behandelen, 't welk hij met veel ijver en geen geringe vordering, gedurende het tijdvak van een jaar uitoeffende. Doch zijner zucht tot de schilderkunst de voorkeur gevende, besteedde hem zijn vader, bij **ADRIAAN VERBURG**, om verder in het schilderen onderwezen te worden; hoewel deze zig in dien tijd bezig hield om de Geneeskunst te oefenen; hij bleef aldaar tot in 1601, toen hij naar *Amsterdam* vertrok, om zig verder in de konst te volmaken, door het onderwijs van **KORNELIS VAN DER VOORT**, te dien tijd den meest geagten *Pourtraitschilder*; hier verbleef hij omtrent zes jaren; en doordien deze **VAN DER VOORT**, vele konstige schilderstukken van andere Meesters in bezit hadt, vondt **DAVID** gelegenheid om 'er nu en dan een van na te schilderen; onder deze stukken was een Tempel van **STEENWYK**, welken hij zo natuurlijk gelijkende kopieerde, dat **STEENWYK** bezwaarlijk de kopij van zijn origineel wist te onderscheiden. Van *Amsterdam* weder naar *Leiden* te rug gekeerd, maalde hem de reislust zodanig in 't hoofd, dat hij in december 1608 naar *Hamburg* vertrok; van daar naar *Duitsland*, bezocht hij de steden *Frankfort*, *Nuremberg*, *Augsburg* en verscheidene anderen; reizende ver-

verders door *Tirol* naar *Venetiën*, en van daar naar *Romen*, ten einde de behandeling der *Italiaanse* Konstschilders ware 't mogelijk af te loeren; tot bereiking van dit ontwerp, was zijn voornemen om enen geruimen tijd in deze met konststukken vervulde stad, te vertoeven; doch zeker voorval was oorzaak, dat hij van besluit veranderde, en naar *Venetiën* te rug keerde, daar hij slegts vijf maanden vertoefde, en van daar genoegzaam langs den zelfden weg dien hij gekomen was, naar zijn vaderland reisde, daar hij in 1610 aanlandde. Door *Duitsland* herwaarts komende, heeft hij verscheidene Hoven bezocht, daar hij een proef van zijn konst ter gedagtenis heeft nagelaten, inzonderheid aan 't Hof van *Brunswijk*, daar hem de Hertog een jaarlijkse wedde aanbood, indien hij zig voor enigen tijd aan zijnen dienst wilde verbinden; doch de zugt om in zijn vaderland te rug te keren, deedt hem die gunstige aanbieding beleefdelyk weigeren. Ten laaften wars van omzwerven en reizen, is hij te *Leijden* in 1613 te rug gekomen, ten einde wanneer hij uitgerust zoude hebben, zijn konst in stilheid uit te oefnen. Dan de menschen leven bij verandering, en dit spreekwoord wierdt ten vollen aan onzen DAVID BAILY bewaarheid; want in 1623, verwisfelde hij zijn kloek penfael voor de fijn versneden pen, en tekende vele pourtraitten uitvoerig met inkt op parkement, die hij dan met het pensel verder opmaakte; deze stukken waren zo uitnemend wel getroffen, dat de liefhebbers van de konst 'er groot behagen in schepten. Het jaar van zijn overlijden is mij niet gebleken. — A. HOUBRAGEN, *Schouwburg* &c. I. D. bl. 118.

BAJUS (JACOBUS), Hoogleraar in de Godgeleerdheid te *Leuven*, geboren te *Aath*, was een broeders zoon of neef van MICHEL BAJUS, en drukte ook volkomen deszelvs voetstapen in 't beoefnen van geleerdheid en wetenschappen; voer dezen oom stigtte hij een schoon praalgraf met een fraai opschrift. In 1568 bekwam hij de waardigheid van Doktor in de Godgeleerdheid, vervolgens wierdt hij Deken van *St. Pieter te Leu-*

Leuven, en eindelijk Hoogleraar in de Godgeleerdheid aan die Akademie; hij is een werkzaam, voorzigtig en kundig man geweest, die van veel nut was in die beroerde tijden tot instandhouding van den bloei der Hogeschool. Hij liet zijne goederen bij uitersten wille na, aan zijnen neef Egdmus BAJUS, Dr. en Profesfor in de Godgeleerdheid, die 'er ingevolge de begeerte van zijnen oom een Kollegie voor stigtte, het *Bajaanse* genaamd. Hij stierf den 19 oktober 1614, en heeft enige latijnsche schriften door den druk gemeen gemaakt, waar van men de optelling vindt bij FORPENS, *Bibl. Belg.*, pag. 502.
 — F. SWEERTII, *Athen. Belg.*, pag. 355.

BAJUS (MICHIEL), Hoogleraar in de Godgeleerdheid te *Leuven*, wierdt te *Melun* onder het gebied van *Aath* geboren in 1513. Te *Leuven* studerende, maakte hij zulke uitmuntende voortgangen, dat hij van een leerling, wel dra opperste van 't kollegie van *Standonk* wierdt, en drie jaren later in 't openbaar de wijsbegeerte begost te onderwijzen; zes jaren hier mede gesleten hebbende, wierdt hem in 1549 het bestier over 't Pauselijk kollegie opgedragen, teffens den eertitel van Licentiaat in de Godgeleerdheid ontvangende, welke twee jaren later door dien van Doktor verwisfeld wierdt. In 1563 zondt de Koning van *Spanje* hem naar 't Concilie van *Trente*, alwaar hij sprekende blijken van zijne uitmuntende bekwaamheden heeft gegeven; en in 1575 wierdt hij tot Dekan van *St. Pieter* te *Leuven* aangesteld; voorts beschonk men hem met den post van Kanselier der Hogeschool, waar nog bij gevoegd werd, die van Inquisiteur generaal van de *Nederlanden*. BAJUS is een zeer bekwaam man geweest, en niet minder achtenswaardig, om zijne zedigheid, godvrugt, en bescheidenheid, dan om zijn verstand en geleerdheid. Negenmalen, getuigd men van hem, las hij de werken van den Kerkvader AUGUSTINUS door. Ook schreef hij vele Godgeleerde werken, waar van de voornaamsten zijn: *De meritis Operum libr. II; de prima hominis iustitia & virtutibus impiorum, libr. II; de Sacramentis in genere, contra CALVINUM; de forma Baptismi*. Alle wel-

welke verhandelingen, in een deel te samen te *Leuven* in 1565 werden gedrukt; en waar bij in 't volgende jaar een tweede deel wierdt gevoegd, bevattende deze stukken: *De libero hominis arbitrio*, libr. I; *de Charitate*, *Justitia* & *Justificatione*, libr. III; *de Sacrificio*, libr. I; *de Peccato originis*, libr. I; *de Indulgentiis*, libr. I; *de Oratione pro defunctis*, libr. I. Voorts gaf men nog een derde deel van zijne werken in 1581 uit, bevattende: *Responsio ad Quaestiones PHIL. MARNIXII de Ecclesia CHRISTI*, & *Sacramento Altaris*; *Apologia pro responsione contra objectiones ejusdem de veritate Corporis CHRISTI in Eucharistia*; *Epistola de statu inferioris Germaniae unione, cum iis qui se desertores Romanae Ecclesiae vocant*, & *de Furamento quod eorum jussu a Clero & Monacho exigitur*; *Epistola de Furamento jussu Ducis ALENZONI, Antverpia in pratorio concepto & comprobato*. Hij stierf na vele onaangenaamheden met de Jesuiten doorgeworfeld te hebben, den 16 december 1589, in den ouderdom van 77 jaren. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 888. PALLAVIC., *Historia Conc. Tridentin. Lib. XV.* cap. 7. NUM. II. VAL. ANDREAS, *Bibl. Belg.* p. 670. &c. GERY, *Apologie des deux censures de Louvain & de Douai* pag. 26. P. BAYLE, *Diction. ed. de 1730.* Tom. I. p. 420-424.

BAJUS (PETRUS), geboortig van *Aath* in *Henegouwen*, de vader van JACOBUS en broeder van MICHEL, is Advokaat geweest, en heeft uitgegeven *Directorium Electionum* &c. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 953.

BAKE (LAURENS), Heer van *Wulverhorst*, geboren te *Amsterdam*, werd in het begin van deze eeuw voor een der beroemdste *Nederlandse* Digtters gehouden, en is bij velen in onze dagen, inzonderheid om de zuiverheid van taal, weinig in achting gedaalt; waarom ook zijn' tijdgenoot JOH. VOLLENDOVE, te regt van hem heeft gezongen:

Wie niet verzeilen wil op klippen, noch op banken,
Van onduitsch of kwaad duitsch, en harde basterdklanken,
Die volg dees poezij, gelijk een held're baak.

Het

Het uitnuntendste zijner werken is de *Bijbelse Gezangen*, dat in 't jaar 1682 't eerst in 't licht kwam, en aan den Burgemeester KOENR. VAN BEUNINGEN opgedragen werd; men ontmoet hier schone gedagten, ongemene vonden, kragtige vernuftverbeeldingen, geestige leenspreuken en uitdrukkingen, die den lezer als in verwondering opgetogen houden. Zo verheven nu als zijne gedagten in deze heilige gezangen ten toon gespreid zijn, zo scherp en stekelijk, wanneer 't hem lustte, waren zijne punt- en bekeldigten. Ook is hij lid geweest van 't konstgenootschap, tot zinspreuk voerende: *In magnis voluisse sat est*, waar van nog verscheidene toneelspeelen den schouwburg versieren. In de voorrede zijner *Mengeldigten*, in 't jaar 1737, door L. VAN DEN BROEK uitgegeven, leest men, dat onze Digter, uit het oud *Amsteldams* geslacht der BAKEN, onder welken voorheen, ook LAURENSSEN geweest waren, voortgesproten, en aan de aanzienlijkste huizen van genoemde stad vermaagschapt was; 't welk ook blijkt, uit het gene de Digter ANTONIDES vermeld, daar hij zegt:

Van het oud geslacht gedaald

Der BAKEN, om hun deugt gelasterd en verdreven,

Toen *Spanijens* scherpe roe deedt gantsch *Europa* beven.

Zijne ouders waren JUSTUS BAAK en MAGDALENA VAN ERP, ene zuster der eerste vrouwe van den Ridder PIETER KORNELISZON HOOFT. Hij had zig in zijne jeugd met vrugt in de regten geoëffend, en was daar in tot Meester bevorderd; ook was hij Heer van *Wulverhorst*, ene heerlijkheid in 't land van *Montfoort*, in 't stigt van *Utrecht*, welke zijn vader reeds hadt bezeten. Uit een zijner gedigten op de *Diemermeer* blijkt, dat hij nog in 't begin dezer euwe geleefd heeft, en uit J. DE REGT'S *Mengeldigten* bl. 45, dat hij in 't jaar 1715 reeds overleden was. Men vindt bij den Profesfor C. BARLÆUS, en den Nederlandsen Digter JOOST VAN VONDEL, enige gezangen aan zijne voorouders JUSTUS en LAURENS BAKE toegewijdt; en uit het voorste gedigt op zijne *Bijbelzangen* gemaakt, blijkt het, dat zijne ene zuster is gehuwd geweest met JOHAN WUITTERS,

He-

Here van *Asfemburg* en *Heemskerk*. Zijn afbeeldzel is door J. C. PHILIPS in 't koper gebragt, en voor den druk zijner *Dijbelzangen* in 1721 op nieuw uitgegeven; geplaatst. — *Wag. Beschv. van Amsteldam*, XI. St. bl. 390 &c.

BAKENESSE, is de naam van een adelijk geslagt in *Kennemerland*, dat reeds voor meer dan derdehalve eeuw is uitgestorven. BARTHOOT VAN BAKENESSE, Hofmeester van Grave JAN VAN EGMOND die in 1513 overleed, was het laatste mannelijk oir van dien stam, en liet enkel een onegte zoon na, met name PIETER BAKENESSE, die in 1561 is gestorven. Men vindt in de oude vaderlandse Kronijken en op de lijst der Edeelen en Schildknappen, die omtrent het jaar 1310 onder Graaf WILLEM DE III. geleefd hebben, al vermeld JAKOB VAN BAKENESSE; voorts KLAAS VAN BAKENESSE in de rekeningen van 't *Haarlemmerhout*, op 't jaar 1334; als Schepen te *Haarlem*, in 1348 en in 1358. LYSBETH VAN BAKENESSE met haren zoon DIRK VAN BAKENESSE, 1395. BARTHOOT VAN BAKENESSE in 't register van den ommezet over de stad *Leiden*, als wonende in 1433 aldaar op 't *rapenburg*. JAKOB VAN BAKENESSE, Schildknaap, die getrouwd was met N. VAN HEEMSKERK, en te *Haarlem* stierf en begraven wierdt in 1455, nalatende KATRINA VAN BAKENESSE, die ten man hadt FRANS VAN DER BOKHORST, zoon van ABRIAAN en van N. SAYT, en liet een zoon en ene dogter na, en leefde nog in 1457, in welk jaar zij haar testament gemaakt heeft; en, ABRIAAN VAN BAKENESSE, Ridder ten Hottigest lande, die 1450 trouwde met N. VAN HEUSSEN, zuster van MEINARD VAN HEUSSEN te *Haarlem*, waar bij hij gewonnen heeft den hier bovengenoemden BARTHOOT VAN BAKENESSE, Hofmeester van den Grave van EGMOND, gehuwd met N. SONK dogter van DIRK SONK JANSZON, Schout van Delft, en MAGDALENA VAN BLEYSWYK, Dires dogter, en zuster van FRANCISCUS SONK, Condujter van den Biscop van Utrecht. — *St. AMERSING. Beschv. van Haalen*, bl. 21-25. *Beschv. van Delft, in folio*, bl. 665. *GOUDHOVEN, Kronijk*, bl. 158. *Sm. v. LEEUWEN, Bat. illustr.* bl. 856.

IL DEEL. C BAK

BAKHUIZEN (LUDOLF), Konstfchilder, is geboren in *Emden* den 18 december 1631. Zijn grootvader was Predikant in *Oostfriesland*; zijn vader GERARD BAKHUIZEN, Secretaris van genoemde stad, onder wien hij als Klerk diende tot op zijn 18de jaar; toen verliet hij *Emden*, en kwam in 1650 te *Amsterdam* wonen, om den koophandel te leren. De Heer BARTELOT, die zijn patroon was, hadt veel dienst van hem, dewijl hij het boekhouden en de schrijfkunst meesterlijk verstand; dan hij bleef hier niet lang, doordien de konstgodin hem tot hare oeffenschoot lokte; gelijk hij zig dan met zijn 19de jaar tot het tekenen van den scheepsbouw naar 't leven begaf, zonder dat hij immer de wijze van tekenen of de behandeling van de tekenpen gezien hadt; dan het leven was zijn voorwerp, en de natuurdriest zijne onderwijster. Inmiddels kreeg hij kennis aan deze en gene konstoeffenaars, die hem aanmoedigden tot het penseelgebruik, daar hij wel groter lust toe hadt, maar niet wist hoe hetzelfde te behandelen. ALBERT VAN EVERDINGEN was de eerste, die hem een palet met verf en penseelen in handen gaf, om 'er een proef af te nemen; dit ging zo 't best mogt, met maken en hermaken; evenwel het werd't een stukje schilderij, en hij kreeg 'er 10 guldens voor. Dan vraagde hij eens dezen, dan eens genen, aangaande de tempering of vermenging der verwen, maakte zig door zijne vriendelijkheid en leergierigen aart bij elk bemind, en kwam hen op hunne schildeerkamers en in hunne bezigheid bezoeken, om af te zien, hoe zij het een en ander behandelten. Veel vriendschap genoot hij van den Zeeschilder HENDRIK DUMBELS; toen ter tijd den oudsten broeder onder de hand der Konstenaren te *Amsterdam*, uit wiens openhartig berigt, hij ontcenten veel dienst trok. Zo langzame voetstappen drukkende, genukte het hem dadelijk, de konst zo verre te brengen, dat zijn roem zig niet begreep aan de *Nederlandsche* gewesten bepaald, maar tot de naburige landen overkwam. BAKHUIZEN hield een voortdurend levensgedrag, was nijver, arbeidzaam, en en deugdzaam van aart; daar bij bescheiden en minzaam tegens een ieder; zodanig karakter kon niet

niet misen, of moest hem vrienden verwekken. Nam hij enige uitspanning, 't was naar den *Amstel* of *IJt* dat hij zig begaf, daar men verschoot van vaartuigen vindt. Bestond *Eol* dan eens uit zijn windkolken te rasen, of de stormviolen op te rammeijen, waar door de waterbaren, slag op slag schuimende elkander agter na rollen, den zeeman met ingebondene reven noodzakende om een goed beankomen te zoeken; dan was onze *Ludolf* in zijn nopjes, en stapte als 't maar enigzints kon lukken, in een snijgerboot, en liet zig tot aan den mond van de zee vooien, zo om van nabij de barning en botzing van 't gezwollen zee water tegens 't strand, als de verandering van lugt en water in die gesteldheid, af te loeren; inzonderheid deed hij zulke spoedreisjes, wanneer hij in 't zin hadt, iets dergelijks op 't panneel te brengen, ten einde hij daar een levendigen indruk van zou bekomen, of het denkbeeld dat hij 'er van gevormd hadt, kragt bijzetten. Hij kwam van deze tochten ook zo dra niet te huis, of hij begaf zig terstond naar zijn schildervertrek, daar hij voor een ieder toegankelijk was, ten tijd toe dat hij zijn oogmerk in 't brengen van zijne bekomen denkbeelden te schilderen, hadt bereikt. Met een woord, hij wist door zijne onvermoede vlijt en nasporing, de menigvuldige veranderingen van de wuifte lugt en water elementen, op ene verwonderlijke met de natuur overeenkomstige wijze, na te bootzen.

In het jaar 1665, lieten Burgemeesteren van *Amsterdam* aan onzen *Bakhuisen* een groot stuk schilderen, vol gewoel van allerlei schepen en jagten, en hun koopstad in 't verschoiet, waar voor zij hem 1300 guldens gaven, en nog ene verering daar te boven; dit konststafereel versprekte tot een geschenk aan *Lodewyk den XIV*, Koning van *Frankrijk*, die 'er zo groot genoeg in nam, dat hij het in de *Louvre*; onder ene verzameling van de konstgiste schilderstukken liet plaatsen. De Groot-Hertog van *Toskanen*, de Koning van *Pruissen*, de Keurvorst van *Saaxen*, en verscheiden andere *Duitsche* Prinzen, hebben niet alleen van zijne konstwerken gekogt, maar hem zelfs inperfor te *Amsterdam* komen bezoeken; onder dit getal be-

vonds zig ook Peter de I, Czaar van *Muskovia*, die zelf van hem begeerde, dat hij in zijne tegenswoordigheid, verscheldene soort van schepen voor hem aftekende. Op de Konstkamer in het stadshuis te *Amsterdam*, hangt het portraict van onzen BAKHUIZEN, door hem zelven in den ouderdom van 62 jaren, zittende, en levensgrootte geschilderd; hij houdt ene schrijffpen in de rechter-, en een blad papier, waar op zijn eigen beeld, als in zwarte konst, door hem zelven geschrapt, nog eens te zien is, in de linkerhand; 't stuk is in 't jaar 1799 geschilderd, en door den Schilder, die Medepaaiender van gemelde Konstkamer geweest is, aan hetzelfde verdoord.

De lijver tot de konst, bleef BAKHUIZEN tot zijn jongsten levensstond bij; en niettegenstaande hij in het laatste zijner dagen, veeltijds met den steen of het graveel deerlijk gekweld wierdt, welk ongemak hij ook zeer te regt voor een bode hieldt die hem zijn aftoet kwam aankondigen, waarom hij zig ook tijdig tot die grote reis zodanig wel getroost voorbereidede, dat hij 'er geen den minsten schrik voor liet blijken, bleef eger zijne werkzaamheid in hare volle kragt; want in den avondstond zijnes levens, vervaardigde hij nog een Plaatwerk onder den tijtel van *Yfroom en Zeegezigten*, 't welk hij in het 71ste jaar zijnes ouderdoms geëst heeft. Ook hadt hij altoos een zonderlinge geneigtheid tot de digtkonst laten blijken, en uit dien hoofde in een gemeenzame verkering en vriendschap geleest, met de geagteste Digtters van zijnen tijd, inzonderheid met FRANCIUS, BROEKHUIZEN, ANTONIDES VAN DER GOER, en D. VAN HOOOSTRATEN; ook maakte hij zelve van tijd tot tijd een digtstukje, dat niet onaartig was.

Nog iets zeldzaams ten aanzien van onzen Schilder, dient hier aangetekend; daar men namentlijk te *Amsterdam* en op andere plaatzen meer, de gewoonte hadt, om die genen welke den overledenen ter begravinge verzelden, met een glas wijn te beschenken, ene zorg die den erfgenamen doorgaans is aanbevolen, zo hadt hij goedgevonden dien last zelf nog bij zijn leven te vervullen, en tot dien einde de wijn tot zijne be-

begraffenis nodig; bij zijnen winkoper uitgeproeft; gekocht, betaald en denzelven verzegeld doen wegleggen. Ook vondt men na zijnen dood één zakje met geld, en daar in zo veel guldens als hij jaren oud was, afgepast voor de genen die hem naar het graf zouden dragen; nevens een geschreeven lijst van de namen der Konstchilders, die hij daar toe uit de bende gekozen hadt; met last om hetzelfde ter zijner gedachtenis in gule vriendschap te verteren.

Zo het mogelijk ware allè de konststukken die BAKHUIZEN vervaardigd heeft; bijeen te verzamelen, en slegs met een vlugtig oog te beschouwen; zou men verbaasd moeten staan over 's mans vlijt en werkzaamheid; inzonderheid wanneer men in aanmerking neemt; welk één geruim tijdvak hij van zijne in bezigheid doorgébragte uren, heeft moeten afzonderen; tot het onderwijs in de schrijfkunst, daar hij wiskunstige gronden of bepaalde leidingen toe uitgevonden hadt, en die hij aan verscheiden voornamen kooplieden kinderen onderwees; voeg hier bij, één menigte uitvoerige tekeningen en gettsste platen, die hij aan de wereld heeft medegedeeld; zo dat men te regt mag beschuiten, dat hij geen uur heeft laten ontslippen, zonder het aan nuttige werkzaamheid te besteden. Deze brave Schilder overleed den 7 november 1709; na 78 jaren bereikt te hebben; en zijn pourtrait is dóór. A. HOUBRAKEN in 't koper gebragt. — HOUBRAKEN, *Schouwv. der Nederl. Schilders*, II. D. bl. 236-244. WAGENAAR, *Beschr. van Amsteldam*, VII. Stuk, bl. 80.

BAKHUIZEN (LUDOLF); Konstchilder, één kleinzoon van den vorigen, geboren te *Amsteldam* den 29 augustus 1717, zijnde zijn vader een voornaam Koopman op *Duitsland*; dat vermits de dood dezen in 1731 wegrukte; hieldt zijne moeder het komptoir aan voor LUDOLF; dat hij ook in 1732 aanvaardde, doch niet met het grootste genoegen; doordien hij een onverzettelijke geneigtheid tot den krijgdiensst gevoelde, daar zijne moeder even sterk tegen was, buiten wier wille hij egter

niet kunzende befluiten aan zijn lust voldoening te geven, hij het komptoir nog al bleef waarnemen.

Intusfen ontvonkte in hem door het lezen van HOUERAKEN's *Schouwburg*, de lust tot de fchilderkonst; te meer wyl hem daar uit bleek, dat zijn grootvader ook reeds de jongelingfchap ontwasfen was, alvorens hij zig daar met de borst op hadt toegelegd. Hij begost dus den tijd tot zijne uitfpanning beftemd, met allen ijver aan deze edele wetenfchap toe te wijden, begëvende zig onder 't beftier van den wakkeren Portraitfchilder JAN MAURITS QUINKHARD, die toen naast zijn deur woonde, en hem in de tekenkonst onderwees; het welk zijn lust en ijver zodanig aanvuurde, dat hij met het begin van 1738, toen 21 jaren bereikt hebbende, der koopmanfchap vaarwel zeide, en zig onder de leiding van zijn bekwaren meester, geheel en al der konst toewijdde, bij wien hij zig zo lang in 't tekenen en fchilderen oeffende, tot dat hij bekwaam wierdt gekeurd om zig zelven te kunnen voorthelpen. Zijne zugt tot den krijgfdienst die gants niet uitgedoofd was, beftierde zijne genegentheid meestal, tot 't fchilderen van paarden en allerlei foort van oorlogstuig; ten einde nu hier toe ene nodige kundigheid te verkrijgen, deedt hij ene reize naar de legers, die in 1743 aan den *Rhijn* en *Main* gekampeert ftonden, en om hier zijn oogmerk ten vollen te bereiken, nam hij dienst als volontair, waar door hij gelegenheid kreeg om alles van nabij te befchouwen, en af te tekenen wat hem maar eenigzints van dienst konde zijn, zig zeer geduldig de vermoeijenifen getroostende, die onaffcheidelijk het krijgseven verzellen; ook toonde hij bij een voorvallenden veldfleg, dat het hem aan geen moed noch dapperheid ontbrak; hebbende hier van ook een volledig getuigfchrift van de gebiedende legerhoofden bekomen. In 1746 en 1747, zette hij zijne konst met ijver naar zijne gemaakte tekeningen voort; en zijn voornemen was, om den veldtog van 1748 te gaan bijwonen, toen hij daar in door de onverwagte tekening der *Akenfe* vrede verhinderd wierdt. — J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwbur der Ned. Schilders*. II. D. bl. 366

BAKKER (ADRIAAN), Schout der stad *Haarlem*, bakkeste de dit ambt in 1690, een tijdſip waar in de gemodelden door velerlei ontroerende omſtandigheden, ligtelijk tot het uitoeffenen van buitenſporigheden overſloegen. Te Rotterdam was nauwliks een verbazend oproer geſield; of men zag een diergelijk binnen *Haarlem* om een bijna niets betakend voorval op het hevigſte uitbarſten, dat egter door de trouwe der gewapende burgerij in zijne beginzelen geſluit werd. De Regering aldaar hadt namelijk ter voorkoming van brand, het roken van tabak op ſtraten, wagens en ſchuiten, en op gevaarlijke plaatzen binnen's huiſ, verboden; op ene boete van zes guldens voor elk die 'er op betrapt werd. Het gemeen ſpottte met dit bevel, en overtrad hetzelfde bijna ieder ogenblik. De Schout die zig ambtshalve verplicht rekende, de gemaakte keur te doen gehoorzamen; taſtte op den 23 oktober enen jongeling op de ſtraat aan; en vorderde van hem de boete; de knaap weigeragtig of onmagtig zijnde om te betalen, trok Schout BAKKER hem den rok uit; het gemeen zocht dit ziende, hieldt zulks voor een zware belediging; loopt den Schout na; en dwingt hem den rok te rug te geven; dan liet mede niet te vrede, begeerde men ook de boeten die enigen reeds betaald hadden, te rug. Ook bleef het hier nog niet bij; want als het woeste grauw eens aan 't hollen is, heeft men veel werk om het te doen bedaren. Men ſprak van des Schouts huis te willen plunderen; ook werden 'er de glazen ingeſmeten; en ander geweld gepleegd; en terwijl men met dit voorſpel van plundering doende was; waren 'er die zig bezig hielden; een liſt van regenten op te ſtellen; die men verzekerde dat het zelve lot zouden ondergaan. Thans dagt men ook het gunſtige ogenblik aanwezig te zijn, om de zoutpagt en andere laſten af te krijgen; doth de ſchutterij bij tijds in de wapenen gebragt, plaatſte zig voor de huizen, die 't grootſte gevaar liepen, en ſtuitte den opſtand. Den 25 e morgens bij tijds, kwam 'er een regiment voetvolk, benevens enige ruitery in de ſtad, 't welk zo veel ſchrik onder 't grauw te wege bragt, dat niemand meer durfde kijken;

twee der oproerigen middelerwijl gegrepen zijnde, werden ther geesteling gestraft; twaalf anderen die gevugt waren, openlijk ingedaagd, en hier mede was de zaak afgelopen. — *Europ. Merkur. van 1690. oktob.-decemb. bl. 91-98, 155-157. Wag., Vad. Hist. XVI. D. bl. 129.*

BAKKER (ADRIAAN), Konstschilder, geboren te *Amsterdam*; was een broeders zoon van JAKOB BAKKER; hij muntte inzonderheid uit, in het schilderen van grote historie-stukken en portraitten. Onder zijne voorname konstwerken wordt geteld, het stuk op 't stadhuis van *Amsterdam* geplaatst, tegen het wulfsel boven den ingang van de pleitkamer, verbeeldende het laatste oordeel; waar in zig konstig getekende naakten doen zien, waar in hij meer als in zijh wijze van schilderen geprézen wordt. Hij is gestorven te *Amsterdam* in 1686. — HOUBRAKEN, *Schouwv. der Ned. Schilders. III. D. bl. 186.*

BAKKER (JAKOB), Konstschilder, geboren te *Harlingen* in 1609, was de oom van ADRIAAN, en een meester in 't schilderen van historien en portraitten, welke laatsten hij konstig met een goede gelijkenis en vaardig opmaakte; ja 't is bijna niet te geloven, 't gene van zijne uitstekende vaardigheid in 't schilderen, verhaald wordt; namentlijk: dat hij ene vrouwe van *Haarlem* gekomen om uitgeschilderd te worden, met kraag, klederen, twee handen levensgrootte, ruim halverwegen en wel geschilderd, op enen dag voltooide, en zij met het stuk voor den avond naar *Haarlem* vertrok. Ook bezat hij ene uitstekende wijze van tekenen; zijne Akademie-beelden heeft hij, inzonderheid de vrouwtjes zo konstig op blauw papier met zwart en wit krijt getekend, dat hij daar door de kroon van alle zijne tijdgenoten heeft weggedragen. Hij is te *Amsterdam* den 27 augustus 1651 gestorven, 42 jaren oud zijnde. — HOUBRAKEN, *Schouwv. I. D. bl. 336.*

BAKKER (JAN DE), een der eerste belijders en verkondigers der lere van LUTHER, in de *Nederlanden*, hadt, in weerwil van hem zelven, en alleen op sterk aanhouden van zijnen vader, den geestelijken staat aangenomen. Zedert wierdt hij

hij Priester te *Werden*. Getulge van de gruwelen, welke de ongetrouwde staat der Kerkelijken voortbragt, en zelve, daarenboven, niet ongenegen tot het gezellige leven, hadt hij ene vrouw getrouwd. Hem mishagden, wijders, vele leerstellingen der roomse Kerke, omtrent welke hij van oordeel was, dat het gros der Christenen nader diende onderrigt te worden. Van hier zijne koenheid in het wederspreken van menfelijke instellingen. 't Een en ander deedt hem, bij de Geloofsonderzoekeren, eerlang in 't oog lopen. 't Gevolg was, dat hij in 's *Gravenhage* in hegtenis geraakte. In zijn verhoor voor zijne Regters, vielen verscheiden redewisfelingen voor. Hij verklaarde, niets te willen vaststellen, dan 't geen in de H. Schrifture was uitgedrukt, in zulk een verftand, als de H. Geest, door wiens ingeving dezelve geschreven was, die wilde verftaan hebben; tot welkers uitlegginge men geene andere woorden, dan die der Schrifture zelve nodig hadt. Den Christenen beweerde hij, stondt het niet vrij, door geweld iemand tot het geloof te dwingen. Men moest de menfchen dwingeh in te gaan, gelijk als God dwingt en gebiedt te dwingen, niet met gevangenisfen; flagen of vuur, maar met weldadigheid en infcherping van 't Göttlijk woord, met wel te leven en te leren. Hij beklagde zig dat de hoererij, onder de Priesters dagelijks gepleegd, gebiegt en vergeven wierdt. Hij bekende het geweld, welk hij op zig zelve hadt geoefend, om zig van vrouwen te onthouden, doch de drift der nature niet te hebben kunnen overwinnen; om allen aanftoot, zo veel mogelijk, te vermijden, was hij daarom heimelijk en zonder getuigen getrouwd. Ondanks 's mans bondige redenen, wierdt JAN DE BAKKER ten vure verwezen. Zijn vader bezogt en verfterkte hem in de gevangenisfe: *zijt welgemoed, dus fprak hij hem aan, vaar voort in 't goede. Naar 't voorbeeld van ABRAHAM, ben ik bereid, mijnen zeer lieven zoon, die mij nooit misdaan heeft, Gode op te offeren.* Op den dag, 't was den 15 september, als het doodvonnis aan hem zou volvoerd worden, ontwijdde men hem vooraf op ene hoge fteellaadje; toen omring men hem met een kort geel kleed,

en zette hem een zotskap op 'het hoofd. In 't voorbijgaan van de gevangenisle naar de strafplaats, riep hij de genen, welke, om het geloof, aldaar zaten opgesloten, enige hartsterkende en vertroostende woorden toe. Met een vrolijk gejuich en handgeklap; wierden deze beantwoord. Men bondt hem aan een paal, worgde hem, en verbrandde voorts zijn lighaam tot asche. Dus deerlijk een uiteinde hadt JAN DE BAKKER, in den ouderdom van weinig meer dan 26 jaren. Zints de prediking van LUTHER, was hij in *Holland* de eerste martelaar. — G. GNAPHRIJ, *Historia de Martijris* J. PISTORIJ & WOERDEN. G. BRANDT, *Hijst. der Reform.* I. D. bl. 26 en 95.

BAKKER (KORNELIS ADRIAANSZÖON), bekleedde in 1575 het ambt van Pensionaris te *Zierikzee*, in welke waardigheid hij een der Afgevaardigden was tot de vredehandeling te *Breda*. — WAG., *Vad. Hist.* VII. D. bl. 29:

BAKKER (MEEUWES MEINDERTSZÖON), een geboren burger van *Amsteldam*, verdient als de uitvinder van een allernuttigst werktuig; ene plaats in deze *Biographie* te bekleeden; hij vondt namelijk in het begin van 1690, de *Kameelen* of Schipligters uit, door middel van welken; de zwaarste oorlogschepen van 90 en 100 stukken, zonder hinder over 't *Pampus* en andere ondiepten in de *Zuiderzee*, van *Amsteldam* af naar de *Vlieter* toe worden geligt. — WAGEN., *Beschri. van Amsteldam*, VI. St. bl. 177.

BAKKEREEL (GUILLIAM en GILLIS); Konstschilders; geboortig van *Antwerpen*, leefden omtrent in 't midden der vorige eeuw; het waren twee broeders gelijk in naam, maar gants verschillende van aart, geneigtheid en verkiezing hunner konsthandeling; want de ene was een landschapichilder, de ander hadt zig tot 'het schilderen van grote beelden bepaalt. Daar is geen geslagt bekend, waar onder de konst zo vele jaren agter een heeft gebloeit, als het geslagt der BAKKEREELEN. Van ouds her, heeft 'er altijd een of twee te *Romert* gewoond; en de laatste was aldaar niet gestorven, of 'er trok straks weder een stuk of twee van *Antwerpen* naar toe;
om

om de plaats te vullen. SANDRAAT verhaalt: „ dat hij 'er in „ zijn leven zeven of agt van gekend heeft, die veel geld „ door hun konst wónnén, maar ook alles weer in vrolijkheid „ verteeden.” — HOUBRAKEN, *Schouwv.* I. D. bl. 218.

BALCK (DOMINIKUS), Profesfor in de regtsgeleerdheid te *Franeker*, wierdt geboren te *Leeuwarden* den 12 april 1684; hij was de zoon van JOHANNES BALCK Med. Doktor, en van SOPHIA VIGLIUS, ene dogter van KORNELIS VIGLIUS, Advokaat voor 't Hof van *Friesland* en Secretaris van *Eerwederadeel*. Zijn enigste broeder JOH. BALCK, was insgelijks Advokaat voor gemelden Hove en Rector der latijnsche scholen te *Leeuwarden*; een man van grote geleerdheid, die bij zijn affterven op den 20 september 1752, een uitmuntende Bibliotheek heeft nagelaten. DOMINIKUS verloofte zijn vader zes jaren oud zijnde, volvoerde zijn eerste letteroeffeningen in zijn geboortestad, en wierdt in december 1700 naar 't Hogeschool te *Franeker* gezonden, alwaar hij zig in de latijnsche en griekse letterkunde oeffende, onder het bestier van WILLEM COETIER en LAMB. BOS, de wijsbegeerte hoorde hij bij RUARD. ANDALA, en onderwijs in de godgeleerdheid genoot hij van den groten CAMPEG. VITRINGA; waar na hij de regten beoeffende, onder opzigt van de kundige meesters ZACHAR. HUBER en ANT. SCHULTING; gaande vervolgens naar *Leijden*, om ook de lesfen van JOH. VOET en GER. NOODT in die wetenschap te horen. In 't jaar 1706 naar *Friesland* te rug gekeerd, wierdt hij op den 17 september te *Franeker* tot Doktor in beide de regten gepromoveerd, en begaf zig toen naar *Leeuwarden*, om voor het Hof van *Friesland* de praktijk te oeffenen. Ruim twee jaren later, namelijk den 29 maart 1709, wierdt hij te *Franeker* als buitengewoon Hoogleraar in de regten beroepen; in welken post hij verbleef tot den 4 november 1712, wanneer hij door 't vertrek van Profesfor SCHULTING naar *Leijden*, in diens plaatze tot gewoon Hoogleraar werdt bevorderd, in welke waardigheid hij op den 13 november 1713, door ene plegtige redevoering werdt ingewijd, en die hij gedurende

cen

een tijdvak van ruim 36 jaren met alle getrouwheid en ijver heeft waargenomen, met het verklaren der *Instituten* en *Pandekten*, hebbende door zijn onderwijs vele bekwame Mannen voor den staat en pleitzaal gevormt. Hij stierf den 17 mei 1750, en zijn ambtgenoot CHRIST. HENDRIK TROTZ, zedert Profesfor te *Utrecht*, heeft zijne nagedachtenis door een plegtige lijkoratie gevierd, welke door den druk wereldkundig is gemaakt. Onze Profesfor trouwde den 11 maart 1715, met ANNA LATANÉ, dogter van PIETER LATANÉ, Hoogleraar in de genees- en kruidkunde te *Franker*, en MARGRIET GEERTRUID STEINDAM, ene dogter van den Profesfor in de theologie ABRAHAM STEINDAM. Zijne vrouw stierf 16 dagen voor hem, na lange jaren een zukkellend leven doorgeworfeld te hebben; drie kinderen hadt hij bij haar verwekt; waar van het ene vroegtijdig overleed, en hij de bittere smarte hadt de beide anderen te verliezen, toen zij hunne studien hadden voltrokken, en alle redenen gaven te hopen, dat zij in 't leven gebleven, de loffelijke voetstappen van hunnen vader in het vak der regtsgeleerdheid, zouden hebben nagewandelt. Gedagtig het goede dat hij aan *Frieslands* Hogeschool hadt genoten, besprak onze Profesfor aan derzelver Bibliotheek, 300 guldens tot aankoop van boeken. Hij heeft geene schriften in druk nagelaten, dan alleen drie Disputen, en zijne *Oratio inauguralis, de origine atque utilitate fictionum Juris, apud Romanos. Francq. 1714. fol.* — VERMOET, *Athen. Erisf. p. 758. seqq.*

BALCK (EVERHARD), Hoogleraar in de regtsgeleerdheid te *Harderwijk*, is geboren te *Deventer* in 1590. Na de gewone letteroeffeningen der jeugd doorgeworfeld te hebben, bepaalde hij zig inzonderheid tot de beoeffening der regtsgeleerdheid, ten welken einde om daar in kundig te worden, hij verscheidene Hogescholen bezocht, en de lessen der voornaamste Mannen in die wetenschap bedreven, hoorde; de laatste, en die hij tot den eindpaal van zijnen loop uitgekozen hadt, was *Bourges*; hier verkreeg hij de doktorales

waardigheid, en wierdt 'er wel dra tot Hoogleraar in de rechten aangesteld; welken post hij met veel roem waarnam tot het jaar 1625, toen de bezorgers van het *Harderwijker* Hogeschool, hem in dien zelfden post aan hun pas ontlokene Akademie be-riepen; hij aanvaarde die met genoegens, kweet 'er zig met alle vereiste ijver en werkzaamheid van, en beantwoordde vol-komen aan het vertrouwen van zijne MEZENATEN. Dan de arbeidzame taak aan zijne bediening verknogt al te slaafagtig-uitoosfepende, zonder zig genoegzaam enige uitspanning te gunnen, was oorzaak, dat zijne gezondheid 'er grotelijks bij leed, en hij door een bederf in zijne vogten wierdt aangetast, waar van hij hoopte te zullen herstellen, met zijn geboorte-lugt te *Deventer* te gaan ademen, voor welke plaats hij behal-ven dat nog een bijzondere betrekking hadt, doordien 'er zijne moeder woonde. Doch dit ingebeeld hulpmiddel was kragte-loos, zijn kwaal verergerde, en hij stierf in de armen van zij-ne bedrukte moeder, den 2 maart 1628, nauwlijks 38 jaren bereikt hebbende. Zijn vrbegrijpde dood was een treffend verlies voor de aankwoekende geleerdheid van dien tijd, want EVERHARD BALCK was een doorkundig mensch; hij paarde bij een gelukkig geheugen, een fijn en schrander oordeel, en ene diepdenkende kunde in vele wetenschappen, inzonderheid in de regtsgeleerdheid, waar op hij zig voornaamlijk hadt toege-legt. J. HEYENDAAL een regtsgeleerde, aan hem bevriend, heeft een uitmuntend vers in het nederduits op zijnen dood-gedigt, doch te lang om hier te kunnen plaatsen. Onze Pro-fesor heeft enige latijnsche werken in druk uitgegeven, die eer-aan zijne nagedagtenis doen, en waar van geen het minst ge-agtte is: *Electorum Juris Civilis Libr. II. in quibus varia Jur. Civ. loca, & quæstiones, noviter explicantur, deciduntur, trac-tantur.* *Harderovici*, 1628. in 12°. JACOBUS ZEVECOTIUS, voorhaen Augustiner Monnik te *Gen*, doch toen ter tijd Hoogleraar in de geschiedenissen en welpraktendheid te *Har-derwijk*, heeft dit werk door enige latijnsche distregels vereeu-wigt, die men in zijne uitgegevene *Poemata* vindt, en ook zijn te lezen bij PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. XVIII. p. 435 &c.

166. BALBIAN. (JOSSE VAN) (KORNELIS VAN)

— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 21. REVII., *Daventria illustr.* p. 673. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 629. WITTE, *Diarium biograph.* ad ann. 1628. C. SAXI, *Onom. liter.* P. IV, pag. 325.

BALBIAN (JOSSE VAN), Med. Doktor, is omstreeks 1560 te Aalst in Vlaanderen geboren. Hij kreeg smaak voor de geneeskunst, leide zig op de beoeffening van die wetenschap toe, en wierdt te Padua tot Doktor daar in bevorderd; de beroerten die zijn vaderland ontrustten, en de vrees voor de gedugte vierschaar der Inquisitie, deden hem 't zelve verlaten, en elders ene veilige wijkplaats zoeken, daar hij zonder schroom belijdenis van den gereformeerden godsdienst konde doen, welken hij grotelijks toegedaan was. In 1597 begaf hij zig met 'er woon naar Gouda, daar hij in 1616 is gestorven, zo als blijkt uit het volgende grafchrift, 't welk men ontmoet in de grote kerk van die stad, en waar uit schijnt te blijken, dat hij vrouw en kinderen heeft gehad: *Singulas dies, singulas vitas, puta. JUSTI A BALBIAN, Flandri Alostani, Philo-Chijmisti, ejusque haredum sepulchrum. Ille heri, ego hodie, tu cras. Obiit aetate MDCXVI.* JOSSE BALBIAN heeft verscheidene werkjes in 't latijn geschreven en doen drukken, waar van verre weg de meesten over den *Staat der Wijsen* en het *goudmaken* handelen, en die hoe ongerijmd ook van inhoud, nogthans bij de begunstigers en beoeffenaars van die ingabaelde konst, grotelijks geacht worden. — F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 497. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 598. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 783. TRMARETIS, *Collect. Monum.* p. 239.

BALBIAN (KORNELIS VAN), Med. Doktor, wierdt in de provincie van Vlaanderen geboren, en waarschijnlijk uit de zelve stad en het zelve geslacht herkomstig als Josse. Hij gaf zig ook even als deze aan de beoeffening der Genees- en Scheikunde over, en bragt een gedeelte van zijn leven in Italië door, daar hij uitgaf: *Il spectatio della Chinsia. Roma 1629. 12°.* — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 143. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 194.

BAL-

BALDERIK, Bischof van *Utrecht*, zoon van *Loeewit* van *X. Graaf van Kleef*, en broeder van *Graaf BALDEWYN*, volgde op Bischof *Radbodus* in 917, en voerde vele uitmuntende daden uit. Hij verdreef de *Dyeph*, maakte de vesting van *Utrecht* groter, en vernieuwde de domkerk van *St. Marten* ongemeen pragtig. Hij was een man van diepzinnige geleerdheid, onder wiens tugt en opzigt de kinders van Keizer *Hendrik den I*, te weten *Otto*, *Hendrik* en *Bruno* onderwezen en opgevoed zijn. In 966 trok hij naar *Italia* om Keizer *Otto den I* te bezoeken, en verkreeg van hem de vrijheid om gouden en zilveren munt te slaan, als mede de bevestiging over de Kerk te *Thiel* in *Gelderland*. De bischoppelijke waardigheid een tijdvak van 59 jaren bekleed hebbende, stierf hij op den 27 december 977. — *Brka & Heda, Hist. Ultr. cum notis Buchellii*; in *HEDAM*, p. 75. *Notav. Sacra*, I. D. bl. 613.

BALDEUS (PHILIPPUS), eerst Predikant op *Ceylon*, in dienst van de *Nederlandsche Oostindische Maatschappij*, en naderhand in het vaderland te rug gekeerd te *Geervliet*, gaf in 't jaar 1672 uit, ene beschrijving van 't eiland *Ceylon*, *Malabar*, en de kust van *Korimandel*; 't welk gevoegd bij de werken van *J. DAPPER*, *J. Nieuwhof* en *A. Montanus*, ene beschrijving van de meeste *Oostindische* gewesten, benevens die van *Sijrien* en *Palestina* oplevert, gedrukt te *Amsterdam* gedurende het tijdvak van de jaren 1670-1683, in XII delen in folio, met vele fraaije prenten versiert.

BALDUINUS, Bischof van *Utrecht*, was de opvolger van *Bolkmarus*. De vermaarde *JAN VEEDENAAR* zegt in zijnen *Radiculus temporum* van hem: *hij was een glorioes maar een groter duichden / ende boesgeboeren / want groete armoet die xii groete ban elan die was oem ban hem ende was sijn suster soen / ende bischof baldunus was sijn eudorn*. Naar het godsdienstig gebruik van die tijden, was volgens het eenparig getuigenis; *BALDUINUS* een man van bijzondere opmerkzaamheid; zonder valsheid of bedrog. Hij overleed in mei 994, na nog een

44 BALDUINUS DE II. BALDUINUS. (FRANCISCUS)

geen volle vier jaren den bischoppelijken zetel te hebben bezeten. — BEKA & HEDA, *Hist. Uls. cum notis Bucherli*; in HEDAM, p. 92.

BALDUINUS DE II, Bischof van *Utrecht*, wierdt in 1178, met eenparigheid van stemmen, als de opvolger van GODEVAART tot die waardigheid verheven. Hij was een *Hollander* van geboorte, zijnde een broeder van FLORIS DEN III, Graaf van *Holland*, OTTO; Graaf van *Benzheim* en DIEDERIK, Domproost van *Utrecht*. Zijn roem bestond in de zagmoedigheid en kuisheid, die hem toegeschreven wordt; hij was zeer streng tegen rovers, straatfchenders en rebellen, die hij scherp vervolgde, en allerwegen uit zijn Bisdom verdreef; ook voerde hij oorlog tegen GERARD en OTTO Graven van *Gelder*, ter oorzake van de *Veluwe*. Hij stierf den 21 april 1195 aan ene onverwagte ziekte, na dat hij het Bisdom 18 jaren bestierd had. — *Ue supra*. p. 177-183.

BALDUINUS (BENEDIKTUS), de zoon van een Schoemaker, die in zijn jeugd insgelijks het zelvde handwerk heeft gedaan, en omtrent 't jaar 1600 leefde, begaf zig later tot de beoeffening der Godgeleerdheid en Philologie. Zijn vroegste levensstand gedenkt hij, in een door hem uitgegeven boekje, getijld: *Calceus antiquus & mijskic*. Paris 1615. 8vo. Van welk werkje men berigt vindt bij FABRICIUS in *Bibliographia antiquaria*, C. XVIII. §. 19. p. 573, 574. — SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 114.

BALDUINUS (FRANCISCUS), Hoogleraar in de regtsgeleerdheid. Onder alle de voorname Mannen, die wij onze lezers doen kennen, zal men 'er zeldzaam ja mooglijk geen één aantreffen, die op 's werelds schouwburg meer wisselingen heeft ondergaan, dan deze. Als Regtsgeleerde zal men hem nimmer van het pad der deugd zien afdwalen; dan hoe groots, hoe verheven hij ook in dit vak der wetenschappen uitblonk, zo veel te lager zank hij ten aanzien van ene gepaste standvastigheid in het belangrijke stuk van den godsdienst, en bragt daar door zijn zedelijk karakter in geen geringe minachting

te meer, daar geenzints zijn verstand, maar alleen tijdelijk belang, hem tot die wuftheid scheen over te halen.

BALDUINUS wierdt op den eersten dag des jaars 1520 geboren te Arras, in 't graafschap Artois, 't welk voorheen mede tot de Nederlanden behoorde, uit een aanzienlijk geslacht; bekleedende zijn vader ANTHONY BALDUINUS (BAUDOUIN), aldaar het ambt van Fiskaal; zijne moeder HENDRIKA JOHANNA, was afkomstig uit het vermaarde geslacht der FORESTEN. De jonge BALDUINUS nauwlijks 16 jaren oud, werdt naar Leuven gezonden, alwaar hij zig beijverde om de meeste wetenschappen, inzonderheid de regtsgeleerdheid, onder het opzigt der voornaamste Hoogleraren grondig te beoefenen. Hoedanig hij hier in slaagde, bleek toen hij reeds in 1542 in 't licht gaf: *Leges Justiniani de re Rustica*, met aanmerkingen, die hij twee jaren te voren te Parijs hadt bearbeid. BALDUINUS trok in 1543 ten tweedemale naar die stad. Hij drong zig hier in de gunst en vriendschap van L. BAIF, KAREL DU MOULIN en CUJACIUS, en nam zijn intrek bij DU MOULIN. Aldaar betoonde hij reeds enigen afkeer voor den roomsen godsdienst, en het duurde niet lang, of hij gaf daar opentlijk blijken van; want nog in dat zelfde jaar ondernam hij ene reize naar Geneve, en leidde aldaar belijdenis van de leer van CALVYN af. In 1545, kwam hij over Straatsburg, na aldaar een mondgefprek met MARTINUS BUCERUS gehouden te hebben, te Parijs te rug, begevende zig aldaar weder tot de roomse Kerk. Ook nodigde hij door een *Programma*, onder den titel: *Præfata de Jure Civili*, de Studenten ter aanhoring van zijne voorlezingen, en bragt in 1546, de schonst verhandelingen over de *Instituten* van JUSTINIAAN te voorschijn. Zijne wufte onberadenheid, dreef hem ten tweedemale naar Geneve, en wel tot CALVYN, die hem met alle gulheid en de toegenegenheid enes vaders ontving, gunnende hem zijn huis en tafel, doordien hij voorgaf zijne leerstellingen op nieuw te willen omhelzen. Hier door ontging hem het ambt van Hoogleraar te Grenoble, dat hem toegedagt was. Hij keerde vervolgens te rug naar Parijs, verborg zijne herhaalde verandering van godsdienst, en begaf zig met ongemene vlijt tot

Met leeren en schrijven. In 1548, deedt hij zijne *Commentarien* over de voornaamste *Justiniaanse Novellen*, te *Lion* drukken.

In dat zelfde jaar leide FRANCISCUS DUARENUS zijn profesoraat te *Bourges* neder, om het ambt van Advokaat te *Parijs* te aanvaarden; deze een goed vriend van hem zijnde, wist hij de Regering van *Bourges* te bewerken, dat BALDUINUS in zijne plaats werd aangesteld. Dan de vriendschap tusfen deze twee grote Mannen, duurde niet lang, maar verwisfelde wel haast in enen onverzoenlijken haat; want EGUINARIUS BARA de ambtgenoot van BALDUINUS, met wien DUARENUS zig niet had kunnen verdragen, en inzonderheid om die reden *Bourges* hadt verlaten, kwam in het jaar 1550 te sterven. DUARENUS wist zig door zijne vrienden dien post te verzorgen, met een aanzienlijke wedde, verre die van BALDUINUS te boven gaande; dit gaf aanleiding niet alleen tot onaangenaamheden, maar veroorzaakte zelfs zodanig verregaande twist, dat de Studenten partij kozen, en het tot dadelijkheden oversloeg. De Regering van *Bourges* scheen, door scherpe verwijtingen, BALDUINUS als den bewerker hier van te beschouwen. Wat hier ook van mag zijn; zeker is het, dat hem het verblijf te *Bourges* ondraaglijk werd, en hij zonder iemand vaarwel te zeggen, in 1555 van daar vertrok. Gedurende deze twisten, trad hij in 't huwelijk met KATARINA BITON, weduwe van PHILIPPUS LABRUS, een agter-kleinzoon van den geleerden Jesuit van dien zelfden naam; hier verwekte hij maar ene dochter bij, welke te *Heidelberg* geboren, en tweemaal gehuwd is geweest.

Hij begaf zig naar *Geneve*, en nam zijn toevlugt weder tot CALVIN, die geen reden hadt om hem vriendelijk te ontvangen; hij wist egter op nieuw zijne genegenheid te winnen, met zig ten derdenmale in 't openbaar tot de Hervormden te begeben. Van *Geneve* trok hij naar *Tubingen*, ter verkrijging van den post als Hoog'leraar, die door KAREL DU MOULIN aldaar zedert enigen tijd bekleed was; dan de onophoudelijke klagten zijner mededingers, ja zelfs naderhand die van zijne ambtgenoten, hoofdzakelijk bestaande, dat hij zijne regtsgeleerde lessen met te veel theologie vermengde, maakten zo veel gerugt ten

ten zijnen nadele, dat hij genoodzaakt wierdt ten-einde on-
aangenaamheden te ontgaan, van die bediening vrijwilligen
aflaat te doen, schoon de Hertog van *Wurtemberg* die hem
gunstig was en zijne verdiensten kende, hem gaarne wilde be-
houden; doch BALDUINUS onbuigzaam, wilde na geen voor-
slagen van bemiddeling, luisteren. Op raad van CALVYN nam
hij toen op zeer voordelige voorwaarden, het ambt van Hoog-
leraar op het doorlugtig school van *Straatsburg* aan; dit *Gym-
nasium* in 1566 tot ene Hogeschool bevorderd, deedt hij aldaar
een openbare redevoering over de *Burgerlijke Regten*, en liet
dezelve in druk uitgaan; geen geringe trekken bragt hij daar
in te berde; tegens DUARENUS, hem affchilderende als den
schijnheiligsten aller stervelingen, die de jeugd door ondeu-
gende leerstellingen trachtte te verleiden, om die reden de
Duitsers aanradende, hunne kinderen niet naar *Frankrijk* te
zenden. Dan DUARENUS bleef hem niets schuldig, want
twee brieven die hij in druk uitgaf, den enen aan CALVYN en
den ander aan F. HOTTMANNUS gerigt, waren met de gevoe-
ligste uitdrukkingen vervuld, ja van den laatste zou men ge-
bruik hebben kunnen maken, om een naantregister van scheld-
woorden satten te stellen. Doch BALDUINUS gaf geen kamp;
in 1566, liet hij te *Straatsburg* een zogenaamd *Christelijk antwoord*
drukken, waar in hij nog sterker schold en raasde, dan DU-
ARENUS gedaan hadt. In dat zelve jaar wierdt HOTTMAN zijn
ambtgenoot, welke tot dien tijd toe te *Lausanne*, de fraaije lette-
ren onderwezen hadt. BALDUINUS hadt veel tot die beroeping
toegebragt; doch het gevolg beantwoordde in geenem dele
aan de verwagting die hij 'er zig van hadt voorgesteld; want
HOTTMAN werdte voor hem een tweede DUARENUS, dat is zijn
volslagen vijand; en om den eersten wraak te verschaffen, nam
de tweede alle mooglijke middelen te baat, om hem te kwel-
len. Bij dit verdriet, kwam nog een ongemene duurte van
levensmiddelen te *Straatsburg*; 't welk alles samengenomen,
BALDUINUS deedt besluiten, een ander verblijf te zoeken; en
hier toe deedt zig gemakkelijk ene gelegenheid op. De Keur-
paltisse Kanselier MINKWIS en nog twee voorname Hofraden,
L. 11

BALDUINUS. (FRANCISCUS)

waren zijne vrienden; deze hadden hem reeds in den aanvang van 1556 geraden, voor zijn ambt te *Strachtshurg* te bedanken, en een dergelijk op het Hogeschool te *Heidelberg* te aanvaarden, waar toe zij zig sterk maakten hem zulks te bezorgen; zo zeer hij in den beginne daar over weiffelde, zo min zwagigheid vondt hij 'er nu in om het aan te nemen; hij trok dan in 1557 derwaarts, wierdt van *Gereformeerd* een *Lutheran*; bragt zijne ledige uren met schrijven door, en leefde vergenoegd; welk genoeg trapswijze vermeerderde, door de komst zijner huisvrouw, die hij in *Frankrijk* hadt agtergelaten, en door de verkrijging van zijne bibliotheek, waar van hem 't gebruik tot hier toe geweigerd was; voeg hier nog bij, de eer die hij genoot, van in dat zelve jaar de vergadering te *Frankfort* bij te wonen, welke door middel van den Keurvorst van de *Palts*, OTTO HENDRIK, was bewerkt, ten einde door de bijeenkomst van enige *Duifse* Vorsten, een einde aan den langdurigen twist te maken, tusfen de huizen van *Hesfen* en *Nassau*, over de *Katzenelleboogse* erfopvolging; door zijn' oordeelkundige raadgevingen, bragt hij veel toe, om dat hatelijke geschil te beslifen, en tot genoeg van beide partijen ten einde te brengen. Het was ook op deze vergadering, dat BALDUINUS kennis maakte, met den beroemden, en door zijnechriften alom bekenden JACOBUS OMPHALIUS; en dat teffens de grond gelegd wierdt van die vertrouwelijke vriendschap, welke zedert tusfen hem en den roomfen Geestelijken KASSANDER plaats heeft gevonden, wiens gemeenzame onderhoudingen hem een verregaande onverschilligheid voor de Protestanten inboezemden; waar van egter eigenbelang, naar alle waarschijnlijkheid, het beweegrad was; want op dien tijd hadt Hertog WILLEM reeds op 't oog, om te *Duisburg* een Hogeschool op te rigten, alwaar KASSANDER den post van eersten Hoogleraar zoude vervullen, en BALDUINUS ongetwijfeld ook niet zoude vergeten worden; doch het gantse werk bleef in de geboorte steken. Hoe vergenoegd hij nu ook te *Heidelberg* gedurende enigen tijd leefde, bewerkte egter zijne onverzadelijke zugt tot verandering, zonder 'er enige schijnbare reden voor

voor te hebben; dat hem daar alles tot een last wierdt. Verblind door schemerende vooruitzigten, deedt hij zig in 1561, onder voorwendzel van dringende noodzaaklijkheid, naar *Frankrijk* nodigen, en zeide de zekere plaats te *Heidelberg* vaarwel, om aldaar een hoger doch onzekerder trap van eer te beklimmen. Zijn eerste bedrijf in *Frankrijk* komende, was al wederom van godsdienst te verwisfelen, en van protestant wierdt hij nu op nieuw roomsgezind; want hij begreep wel, dat anderzints de weg tot fortuin voor hem soude gesloten zijn. In dezen tijd werdt het ontwerp gevormt; om als de *Roomse* en *Protestantse* hoofden onder een hoed te brengen; men wierp de ogen op KASSANDER, om zulks te bewerkstelligen; dan deze die liever een anderen, dan zig zeiven dezen last op den hals geschoven zag, prees BALDUINUS als den bekwaamsten hier toe aan; ook nam 'er de Koning van *Navarre* genoegen in, en deed BALDUINUS bij zig komen, om; na enige gemaakte ontwerpen; ene reize door het *Duitsche* rijk te doen; waar toe de Koning hem 100 gouden kroonen schoot; voorziende hem teffens van een onderrichtschrift, waar naar hij met goedvinden van KASSANDER; den vrede der Kerke moest zien te bewerken. Intussen dat BALDUINUS zig tot deze reize bereidede, werdt op bevel van den Kardinaal van *Lotharingen*, KAREL, Hertog van *Guise*, te *Poissy* ene Kerkvergadering belegd, waar bij zo wel *Protestantse* als *Roomse* Godgeleerden tegenwoordig waren. BALDUINUS schoon afwezend, toonde zig egter; niet onverschillig daar omtrent. 's Mans pogingen hadden bijzonder een oogmerke, om de *Gereformeerden* geen voordeel uit die vergadering te doen trekken; indien het hem al niet mooglijk geweest ware; hen onder elkander verdeeld te maken; het gelukte hem ook die vergadering vrugtloos te doorscheiden. Bij zijne terugkomst uit *Duitsland*, bragt hij twee voordragen van vergelijking met zig; doch om die van gesrugt te doen zijn, kwam hij niet verder; dan toen de gezegde vergadering reeds uit een was gegaan; want niets ging hem minder ter harte, dan die bedoelde vereeniging; doordien men met zekerheid gemeld vindt, dat het hem niet aan den wil

ontbroken heeft, om den Koning van *Navarre* den gedsdienst der *Hervormden* zo hatelijk af te schilderen, als dien der *Roomsen* in een gunstig daglicht te stellen. Voor deze en andere gedane diensten, verwagte hij van de *roomse* Vorsten, ja zelfs van het Opperhoofd der *Kerke*, grote beloningen, en verbeeldde zig, het geluk reeds ageteshaald en gegrepen te hebben. Dan ook in deze hoop vande hij zig bedrogen; want de Bischoep van *Valence*, JAN VAN MONTLUC, die hem voor zijn vertrek uit *Duitsland*, de belofte van een zeer voordelig Professooraat te *Valence* gedaan hadt, was de eerste dien hij ten enenmalen van gedagten veranderd vondt. Na vele andere tegenstribbelingen ondergaan te hebben, moest hij zig ten laatste gelukkig rekenen, dat KARL VAN BOURBON, natuurlijke zoon des Konings, op ene sobere bezolding, aan zijn bestuur werdt toe vertrouwd. Ook geraakte BALDUINUS in dezen tijd, in een zeer hevigen twist met CALVIN en S. CRISPYN, waar van zijne schriften de duideljkste bewijzen opleveren; dan ook niettegenstaande deze moeilijkheid, begaf hij zig met zijnen loerling in 1562, naar *Italië*, ter bijwoning van de Kerkvergadering te *Trente*, 't welk men ook als het voornaamste oogmerk zijner reize houdt; doch hier bij vondt hij wederom een verkeerde rekening, veroorzaakt door den dood van den Koning van *Navarre*, die in de maand november van dat zelfde jaar overleed aan ene gevaarlijke wonde, die hij in de belegering van *Rouaan* bekomen hadt. Daar was dus niets anders voor BALDUINUS op; dan langs den naasten weg spoedig naar *Parijs* te keren, alwaar hij bij zijne komst, zijne meubelen en boeken gants niet in dien staat vondt, als hij wel gewent hadt. In de beroerten door den binnenlandsen krijg veroorzaakt, was alles deerlijk verstrooid geraakt; en hij behoefde niet zeer scherpzinnig te zijn, om te bemerken, dat hij aldaar weinig vrienden hadt; ten minsten niemand, die gedurende zijn afwezen, enige acht op zijne goederen geslagen hadt.

Daar het hem in *Frankrijk* geheel niet scheen te willen gelukken, en de onzekerheid waar in hij zig bevondt, hem dat gelijks met nieuwe gevaaren dreigde, dagt hij best het oog naar zijn

zijn vaderland te slaan, en daar te rug te keren; doch de wettigheid was, dat, zo dra de Regering de partij der Hervormden hadt gekozen, hij daar uit gebannen was. Overbodig zou het zijn, hier te verhalen, hoe gruwzaam en bespottig de Spanjaarden met die genen handelden; die zig gewetenshalven verplicht bielden; van godsdienst te veranderen. Het grieft de Staten des Lands deerlijk; dagelijks onschuldige slagtoffers haat het moordschavot te zien slegen, en zij zog-en hierom met aller ijver de verzagting van 's Konings plakaten te bewerken, hunne uiterste pogingen aanwendende om een middenweg, of christelijke verdraagzaamheid, tusfen de Roomsen en Protestanten uit te denken. KASSANDER, op wien men het oog geslagen hadt om zulks te bevorderen, behaagde egter aan de meesten niet, om zijn ruw en verwaand karakter. Graaf WILLEM LOEWYK van Nassau, herinnerde zig ter dezer gelegenheid, onze BALDUINUS, dien hij te Straatsburg had horen leraren, en te Heidelberg beter van nabij leren kennen; ook waren zijn broeder WILLEM DE I, en andere Groten, als de Aartsbischoep van Kamerijk en MAXIMILIAAN VAN BERGEN, niet tegen hem; want BALDUINUS bezat, behalven zijne geleerdheid, al wat in een volkomen Hoveling vereischt wordt; en dus dagten zij hem in staat, die gewigtige zaak tot een gewenscht einde te kunnen brengen. Ter bevordering dan van dat heilzaam oogenmerk, werd hij ontboden, het zij om alleen of wel met medewerking van KASSANDER de hand aan den ploeg te slaan; en niettegenstaande het opgemelde hanvonnis tegens hem uitgesproken, werd hij in 't jaar 1564, door den Prins VAN ORANJE en andere Groten, buitengemeen gunstig ontvangen, en met geschenken overladen; ook verzekerden hem alle de Edelen, dat zij hem het ambt van Hoogleraar te Douai, of te Leuven zouden bezorgen.

BALDUINUS dien het nimmer aan woorden ontbrak, verhoef hemelsbreede zijne daden. Hij aanvaardde zijnen arbeid met het zamenstellen van het zo beroemde en alom bekend *griekschrift* aan den Koning. Ook bevondt hij zig bij de onverzogde Edelen, toen die bezig waren met het niet minder be-

ruste *fineekschrift*, welk daar na aan de Hertoginne MARGARET VAN PARMA, werd overgegeven, op te stellen, en 't welk op den 3 april 1566 getekend wierdt. In het volgende jaar kwam de tija ALVA te *Brusfel*, en deed kort daar op de Graven EGMOND en HOORN gevangen nemen. BALDWINUS die intussen wederom te *Parijs* geweest, en op aandrang van Graaf WILLEM LODEWYK, ter verkrijging van het ambt te *Dona* in allerijl naar *Brusfel* gereisd was, maakte zijne opwagting bij den Hertog. Het zal mogelijk vresd voorkomen; dat een man die toen een aanhangeling van ORANJE was, waar van ALVA niet onbewust konde zijn, door hem gunstig ontfangen wierdt; doch deze verwondering zal ras verdwijnen; wanneer men zig herinnert, dat hij een regtschapen Hoveling was, en zig zijn gantsche karakter voorstelt als dat van iemand, die konstig de huik naar den wind wist te hangen. Hoe het ook zij, het schijnt egter door zijn volgend gedrag, dat hij den Hertog weinig betrouwde; want hij verzocht hem om verlof, zijne vrouw en boeken van *Parijs* te mogen halen; doch eens daar zijnde, vergat hij naar den bloeddorstigen landvoogd te rug te keren. Hij hieldt zig nu te *Parijs* bezig, met het houden van voorlezingen over de *Pandekten*, die met algemene toejuiching aangehoord werden; ja GAUCHIER DE ST. MARTHE getuigd, in zijn lofredeten op vermaarde *Frans*e Regtsgeleerden, dat zig onder zijne hoorders, de voornaamste Raadsheren en Krijgslieden bevonden.

In 1568, wist hij de Regering van *Besançon* te overreden, om een Hogeschool in hare stad te stigten; en zij beiepen hem tot Hoogleraar in de regten; doch nauwelijks hadt hij zig daar ter neder gezet, of hij wierdt gewaar dat Keizer MAXIMILIAAN DE II, aldaar geen Hoogleraar in de regten wilde dulden; zulks schrikte hem af, om enige lessen te geven, en welke dringende aanzoeken men hem ook daar toe deedt, verweigerde hij het volftandig, met te zeggen: „het staat aan „geen uitlegger der wetten vrij, de bevelen te overtreden „van hem, die wetten geeft.” Zijne bedoelingen hier dus ook versjeldt ziende, keerde hij zonder lang beraad naar *Parijs* te

te rug, en wierdt eindelijk na zo vele omzwervingen, dien woeligen levensstand moede, en zughte naar een besciddige rust-plaatze; hier toe bood zig ook wel dra de gelegenheid aan; want hij wierdt op aanbeveling van den Kanselier des Hertogs van ANJOU, in 1569 door dien vorst, tot Hoogleraar in de regten te *Angers* aangesteld, en bovendien benevens PIETER AY-SABLIT, tot des Hertogs Raad benoemd.

Dan ook hier, bereikte hij zijn doelwit niet; want voor dat vier jaren verlopen waren, werd hij in 1573 tot Hoogleraar in de regten te *Parijs* beroepen; welken post hij gretig aanvaardde, en tegenswoordig was bij de luisterrijke pragt die bij de plegtige inhaling der *Poolse* Gezanten ten toon gespreid wierdt, ter gelegenheid, dat zij den Hertog van ANJOU kwamen verwittigen, dat hij op den 16 mei tot Koning van *Polen* was verkozen. Men verbeelde zig niet, dat BALDUINUS slechts een bloot aanschouwer van deze plegtigheid was, verre van daar, hij speelde er ene Noofdtrol, want zijne redevoering aan een dier Gezanten, met name JOH. SAKUS ZAMOSKY, daat hij groten lof mede behaalde, strekt tot een bewijs van het tegendeel. In verscheidene gesprekken met de *Poolse* Edellieden, onderrigte hij hen, welke verbeteringen voor de Hogeschool te *Krakau* noodzaaklijk vereischt werden, zou zij in bloei geraken; en tot een der geschiktste middelen, prees hij daar toe aan ene handleiding, hoedanig de beoeffening der regtsgeleerdheid moest bestierd worden; schenkende hen ten dien einde, enige zijner redevoeringen en lessen, die hij te *Bourges* voorheen gehouden hadt. De *Poolse* Gezanten deden hun uiterste best, hem over te halen, niet hurt naar *Krakau* te vertrekken; ook was BALDUINUS hier niet vreemd van, en zou zig daar toe hebben laten bewegen, ware de dood niet tusfen beiden gekomen, die alle de grote ontwerpen vrijdeelde; welke hij reeds tot die reize gesmeed hadt. Hij wierdt door een aanhoudende koorts aangetast, die hem spoedig ten grave sleepte; en hij overleed in tegenswoordigheid van zijne huisvrouw en dogter, benevens den beroemden Jesuit MALDONAT, den 21 november 1573, oud ruim 53 jaren in het kollegie van *Ar-*

ras te Parijs: PAPIRUS MASSON droeg zorg dat BALDUINUS in het klooster der *Machyninen* wierdt begraven, en dat dit zonderlinge grafteekst op de zark die hem bedekte, wierdt geplaatst: *Cujaci? BALDUINUS hic jacet; hoc tectum reputa; & vale! Mortuis vobis, Jurisprudentiam corrumpiet gravis super. FRANCISCUS BALDUINUS J. C. obiit anno aetatis LIII. 11 Novembris, a partu Virginis M.D.LXXIII. PAPIRUS MASSONUS Baldvini auditor pos.*

Zie daar lezer, de gewigtigste levensstrekken een's mans; die een zondeeling en wispelturige rol op 's werelds toneel heeft gespeelt, en met dat al, een der geleerdste en schranderste vernuften van zijnen tijd is geweest. Hij was een man van een schone gedaante, eerder onder de groten dan onder de middelbaren te tellen; zijne tintelende ogen; waren aankondigers van het vuur dat in zijnen boezem zwoegde; zijn stem was aangenaam en lieflijk, zijne zeggwijzen kragtig, en door zijne welsprekendheid, wist hij een ieder uit te lokken, en velen tot zijn gevoelen over te halen; zijne werkzaamheid ging alle verbeelding te boven, en zijne vlugheid in 't werken en optellen was zo ongemeen, dat het niet te begrijpen is, hoe hij met dien groten spoed, egter niet alleen een vloeiende, maar veelal een sierlijken stijl schreef. Voorts waren zijne zeden overbetspelijk, hij was een in den strikten zin eerlijk advokaat, en een deugdzaam mensch, dit hebben zijne bitterste vijanden zelfs van hem moeten getuigen. Dat hij zig naar de levenswijze en staatkunde welke aan het Hof plaats vindt; volkomen konde schikken, hebben wij hier boven reeds aangemerkt; doch zijn grootste zwak bestond in zijne onmatige drift zo voor de balie als bijzondere redetwistingen, en den ingonderheid zijne wettende onstondvastigheid ten aanzien van den godsdienst. Wat het eerste betreft, zulks viel gemakkelijc in hem te verschonen; doordien zodanige ijver in de Redenaars, in dien tijd, genoegzaam in gewoonte was ontaart, en nog niet geheel uitgestorven is; doch het tweede is minder te verschonen. Ook hebben wij reeds gezien, dat het tijdelijk belang een van de sterkste drijfveren was, welke zijne daden bestierde, en daarom heb-

hebden sommigen hem den naam van ECOMILUS gegeven, een
ouden Sophist, die om voordeelshalven onder KONSTANTYN
een ijverig Christen, en onder JULIAAN de roekelooste Afgodendienaar was, en na diens dood, weder een der grootste voorstanders van het Christendom werd. Dan BALDUINUS verwisselt schielijk in een bevalliger gedaante, wanneer men hem als Geleerde beschouwt; want dan verkoot hij zig als een Man, die met behulp der griekse en latijnsche talen benevens de grondige kennis der oudheden, een der voortreffelijkste uitleggers van het Roomse Wetboek was, en met den zelfden glans in het verklaren der Burgerlijke Regten en Kerkelijke Geschiedenis praalde. In een woord, zo lang 'er zucht voor ware geleerdheid zal zijn, zullen de schriften van BALDUINUS als altoosdurende gedenktekenen van zijn te regt verkregen roem, in eerbiedige aandenking blijven. Men vindt ene optelling van zijne veelvuldige uitgegevene werken, onder anderen, in de *Jurisprudenzia Romana & Attica, cum praefat.* J. G. HEINECCIUS, Tom. I. p. 2-26. Ook bij PAQUOT, *Hist. litter.* Tom. III. p. 71-99. — PAPIR. MASSONUS, *Elog.* Part. II. p. 255-263. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 221. FR. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 239, 240. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 281-284. CONRINGIUS, *ad Sac.* XVI. c. III. p. 155. *cum votis* KRANTZII. TOB. MAGIRUS, *rec.* FR. BALDUINUS, *JCtus.* POPE BLOUNT, p. 708-709. MÖRHOFF, *Polyhist. pract.* Tom. II. p. 571. JO. MOLLERII, *Homonymiastop.* p. 650. CRENI, *Animadv. Philolog.* Part. VIII. p. 117, 118. JO. FABRICII, *Hist. Bibliot.* Part. I. p. 175. PETR. BURMANNUS, *senior, ad Syllog. Epist.* Tom. II. p. 241. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. vol. II. p. 1057. JOH. FRID. JUGLERI, *Beiträge zur Juristischen Biographie!* Tom. II. p. 41-78. SÆVOL. SAMMARTHAN: *H. Elogior.* p. 107-109. B. G. STRUVIUS, in *Thesaur. var. Erudit. S. Bibliotheca antiqua.* An. 1705. p. 382-386. 526-532. C. SAXI, *Oronom. literar.* Pars III. p. 239, 240. *Amlext.* p. 630. D. CLEMENT, *Bibliograph. curieuse,* Tom. II. p. 368. JONAS WILLEM-TE WATZ, *Voorbeld der Edelen,* I. D. bl. 143-146.

BAL-

65 BALDUINUS. (PASCHAS.) BALEN. (HENDRIK VAN)

BALDUINUS (PASCHASIUS), bekleedde in 1553 de waardigheid van Prior te *Palempin*, een klooster gelegen tus-
sen *Rijsfel* en *Douai*; en was een geleerd man, die ver uitge-
streckte kundigheden bezat, zeer ervaren was in de latijnsche,
grieksche en hebreuwsche talen; de welsprekendheid, oudheden,
mathesis enz., en geboren scheen om aan anderen den smaak tot
wetenschappen en godsvrugt in te boezemen. Hij muntte in-
zonderheid uit door zijne zagtaartigheid, zijn geduld en inge-
togenheid. Hij schreef de volgende werkjes: *Epist. de Hebraeis*
Geminarum nominibus ac viribus. De Ponderibus & Mensuris. De
Exendarii reformatione. — *Monumenta & Chronicon Phanop-*
niense ap. BUZELIUM, Gallo-Fl. p. 138. FOPPENS, Biblioth. Belg.
p. 938. PAQUOT, Memoires litter. Tom. II. p. 391, 392.

BALEN (HENDRIK VAN), Konstschilder, is volgens het
getuigenis van KAREL VAN MANDER, een leerling van ADAM
VAN OORT geweest. Wat zijne schilderwijze betreft, draagt
zij 't gunstig getuigenis weg, dat zij zo ten aanzien van or-
donnantie, tekening als schildertrant, dengzaam goed is, zo
dat zijne stukken wel in de reij van de konstigste meesters ene
plaats verdienen; en, in 't bijzonder moet men 'er van getui-
gen, dat hij zijne naakten zo schoon, zo poezel van omtrek,
en zo rond en kragtig heeft uitgevoerd, dat bijna alle andere
konst daar bij afvalt. Onder vele van zijne grote schilderwer-
ken, munt inzonderheid uit, de *Afbeelding der zondige wereld*,
ten tijde van den Boetprediker NOACH; het *dorstige Israël*,
drinkende van 't water dat uit de steenrots ontspringt; nog
een stuk daar FARAO in het rode meir verdrinkt. Een klein
stukje van hem op koper geschildert, verdkent als een konstju-
weel beschouwt te worden; het beeld 't *oordeel van PARIS* af,
zijnde de drie Godinnen, inzonderheit VENUS die zig van ag-
teren met hare poezelige billen laat zien, zo rond, kragtig en
uitvoerig geschildert, dat ze buiten het tafereel schijnen uit-
te-steken; de grond waar op zij staan, is met gras, kruid-
jes, en voorts het gehele landschap, uitvoerig en konstig door
den *Fluweelen* BREUGEL geschildert.

On-

Onze HENDRIK VAN BALEN, heeft een zoon nagelaten, JOHANNES genaamd, in 1611 te *Antwerpen* geboren, waar van K. DE BIE, op bl. 120 zegt: *hij heeft de konst bij zijn berugte vader HENDRIK VAN BALEN geleert*. Naderhand is JOHANNES naar *Italië* gereisd, heeft aldaar de konst voortgezet, en door zijn ijver en naarstigheit, nog gedurende het leven van zijnen vader groten roem verworven, waar op dit vers slaat:

PYTHAGORAS tijden van *Lemnos* heeft geschreven:

Als 't lighaam sterft, de ziel tot slegte of beter stant

Verhuist. Wie twijfelt aan dit oude leerstuk, want

De geest van HENRIK leeft in JAN, bij 's vaders leven.

JAN leefde nog in 1662, en woonde toen te *Antwerpen*, doch zijn vader was op dien tijd reeds overleden. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 178. A. HOUBRACKEN, *Schouburg*, I. D. bl. 81.

BALEN (MATHYS), herkomstig uit een voornaam geslacht te *Dordrecht*, aftammende van MARIA BALEN, die benevens hare egtgenoot MATTHIAS AALBERTS, in 1557 het weeshuis te *Gorkum* heeft gestigt, werd op den 1 oktober 1611 geboren, uit JAN BALEN en ELISABETH BOKSTAAL zijn eerste vrouw, welke uit een aanzienlijke familie van *Gent* herkomstig was, en den 1 februarij 1620 overleed. MATHYS heeft drie vrouwen gehad, de eerste KRISTINA VAN DEN TAK, huwde hij den 19 juni 1632, deze stierf den 18 oktober 1642, nalatende een zoon en twee dogters; met de tweede MARTINA SAVART trad hij in den egt den 17 april 1644, en deze stierf den 30 oktober 1652, na hem een zoon en drie dogters geboort te hebben; de derde was ELISABETH VAN RYNBERK, hier trouwde hij mede den 21 december 1653, en heeft bij haar geen kinderen verwekt. Onze BALEN lei zig inzonderheid uit op de beoeffening van zijne moederspraak, en maakte versen welke in dien tijd gemaakt wierden; dan zijne voornaamste letteroeffening bestond, om de ouden en de geschiedenis van zijn vaderstad nauwkeurig op te sporen, waar toe hij

gee-

geenen aanhoudenden arbeid noch vlijt spaarde, ook wierdt hem zeer gunstig door de Regering toegang tot de stads archiven verleend; de vrugten die wij van 's Mans letterarbeid hebben, bestaan in de *Beschrijvinge der Stad Dordrecht* / hebbende haar begin / ophouwt / toeneming en verderen slant enz. / 1667 in 4to., en versiert met vele fraaije platen. Dit werk benevens deszelvs maker, is door de pen van de verstandige Juffer MARGARETHA GODEWYK, met de volgende latijnsche digtregels verleert:

*Qui Patriam servat meruit gestare Coronam,
BALEN quid meruit? qui Patriam aedificat,
Delicium Dordrechtæ tuum, laus prima Camoenæ,
Is pretium Famae non morientis habet.*

Het is ook waar, dat deze beschrijving alleruitmuntendst is, en dat de Schrijver, met voorbijgaan van zaken, welke niet tot zijn onderwerp behoren, 'er alles in bevat, wat men in de beschrijving van ene stad kan verlangen. Hoe veel nut hij daar mede gedaan, en te gelijk zijnen naam vereeuwigd heeft, is den *Nederlanderen* ten overvloede bekend, uit den inhoud van 't Boek zelve, dat onmisbaar is voor iemand, die de vaderlandse geschiedenissen beoeffent, doch bezwaarlijk en niet dan voor een hogen prijs is te bekomen. De ware tijd van zijn overlijden is mij niet gebleken. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 865. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 246. PAQUOT, *Memoires litter.* Tom. IV. p. 100-102. PARS, *Naamrol van de Batav. en Holl. Schrijvers.* bl. 159-160.

BALEN (MATHYS), Konstschilder, een kleinzoon van den *Dordtsen* Historieschrijver, is te *Dordrecht* geboren den 24 februarij 1684; zijn vader die in 1746 overleed, hadt den ouderdom van 100 jaren, min ruim twee maanden bereikt.

Al vroeg toonde MATHYS, dat zijne neiging tot de schilderkunst overhelde, met bij zijne ouders zo lang aan te houden, dat die hem eindelijk bij ARNOUD HOUBRAKEN bestelden om te leren tekenen; doch na dat hij twee jaren het schrandere onderwijs van dien begaafden Konstenaar genoten hadt, van be-

sluit

suit veranderden, en hem bij een Kruidenier te Rotterdam in den winkel plaatsten, met oogmerk om hem in die nering op te brengen; maar op zekerén tijd met zijn meester over het kloven der duigen van een pruimevat, in woorden rakende, kwam hij bij zijne ouders weer t'huis. Intussen begon de zucht tot de konst op nieuw in hem te herleven; des begaf hij zich andermaal naar HOUBRAKEN, en viel met geen minder drift als te voren aan de konstoeffening; daar hij zo lang met dien zelvden ijver in volhardde, tot hij zijne leerjaren door, en de grondregels der konst magtig zijnde, zig in staat oordeelde, om voorts door eigen beoeffening zig te kunnen redden; volgende in alles nauwkeurig de manier van zijnen meester, en meest historien en landschappen van eigen vinding schilderende. — J. v. GOOL, *N. Schouwv. der Schilders*, II. D. bl. 55-57.

BALEN (PIETER KRISTOFFEL VAN), heeft ingevolgt berigt van J. B. GRAMAYE, ene *Beschrijving van 's Hertogenbosch* in het latijn uitgegeven; doch Mr. J. H. VAN HEURN betuigt, naar die beschrijving te vergeefs gezocht te hebben, schoon OUDENHOVEN die in zijnen druk van 1670, bl. 25. aanhaalt. — F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 601. v. HEURN, *Beschr. van 's Hertogenb.* I. D. Voorredz, bl. 26.

BALINGHEM (ANTONY VAN), Jesuit, wierdt te St. Omer geboren in 1571, in de orden der Jesuiten in 1588 aangenomen, daar nauwer door de vier beloften in 1608 zaa verbonden, en stierf te *Rijsel* den 24 januarij 1630, in zijn 50ste jaar. Hij heeft zig ten enenmalen tot den predikdienst toegewijd, en veel roem, door zijne vlugheid en welsprekendheid, in die geestelijke renbaan verworven. PAQUOT, *Hist. litter.* Tom. VIII. p. 131-138, telt niet minder dan 40 werkes op, die hij over godvrugtige onderwerpen door den druk heeft gemeen gemaakt. — F. SWEERTII, *Ath. Belg.* p. 35. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 69.

BALINUS (JOHANNES), Priester, geboren te *Wesel*, en ook in die zelve stad gestorven. Hij is geweest Kapellaan van

van CLAUDIUS DE RYA, Baron van *Balangen*, en heeft gefchreven: *de Bello Belgico, auspiciis Ducis AMBR. SPINULÆ. Brux.* 1609. in 8vo. Ook nog ene menigte andere werkjes, waar onder vele digtfukken, die men wil dat nog onder bewaring van zijne naastbeftaanden berusten. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 567.

BALJUW (N.), Konftfchilder, een *Antwerper* van geboorte, kwam in 't laafte gedeelte van de voorgaande eeuw ter wereld. Zijn voornaamfte konftoeffening beftond, in het fchilderen van ftenen vafen, voor de *Antwerps*e bloemfchilders; welke vafen hij op een vasten prijs ftelde, even als de bakkers het brood. Men kan niet ontkennen, of zij zijn konftig gefchilderd en wel gekleurd, doch vallen wat plat dat jammer is, want de kindertjes, faters, nijmfen en andere fieraden, daar hij die mede heeft opgefchikt, zijn fraai en stout getekend en uitnemend wel behandelt. — WEYERMAN, *Leven der Schilders*, III. D. bl. 230.

BALLAERT (MICHIEL), Hooglernaar in de Godgeleerdheid, is te *Brusfel* geboren den 15 april 1622. Hij wijdde zig vroegtijdig aan den geestelijken ftaat, en is Provinciaal geweest van de Karmeliten kloosters in *Staats-Flaanderen &c.* Hij ftierf den 2 februarij 1684; en heeft onder anderen gefchreven: *Institutionum mysticarum, libr. IV. Antv.* 1671. 4to. *Introductionem in terram Carmeli. Brux.* 1659. 8°. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 896.

BALLING (PIETER), Priester, werd op Sacramentsdag van het jaar 1578, na het lezen der Misse, in de *St. Bavo* of grote Kerk te *Haarlem*, door een der moordzieke Soldaten die bezig waren met plunderen, zodanig van agteren gekwetst, dat hij op den fchoot van vrouwe MACHTELD VAN DER LAAN; wier man een der nieuw aangeftelde Burgemeesteren was, nederzeeg, en kort na zijne bekomene wonden overleed. — AMPHING, *Befchr. van Haarlem*, bl. 463. WAG., *Vad. Hift.* VII. D. bl. 209. *Oudheden van Kennemerl.* bl. 27.

BAL

BALNEAVIS (HENRY), een *Schot* van geboorte, Lt. Kollonel bij 't regiment van STUART, een Krijgsman ruim 70 jaren oud, was in 1787 door de Staten van *Holland* buiten dienst gesteld, om dat hij ronduit weigerde, zig aan derzelver bevelen te gedragen, in zo verre hij waande, dat die tegens zijnen eed den algemenen Staten gedaan, aanliepen. Hij beftondt ene daad, door dezen als een betoon van kloekmoedigheid aangezien, door anderen, zo zij dagten met meerder regt, voor verraad uitgekreten. Hij hadt *Oudewater* daar hij in guarnisoen lag, verlaten en zig naar 's *Hage* begeven; derwaarts wederkerende, om in gevolge het besluit van den Raad van Staten, het vorige bevelhebberschap weder op zig te nemen, werdt hij afgewezen, en moest met zijn rijdtuig terug keren. Men droeg te *Oudewater* alle voorzorg om hem, die men vastfelde dat voor hadt met bijstand van volk daar binnen te komen, 'er buiten te houden. Verstandhouding met de Soldaten binnen de stad, stelde hem in staat, om den tijd der verrasfing te beramen en dezelve te volvoeren. 's Morgens tusfen vijf en zes uren naderde hij de poort, werdt door die zijne zijde hielden gekend, die op een door hem gegeven teken, met geweld de wagt aanvielen en hem den ingang bezorgden, de gereedstaande geweren afhaalden, en hem vergezelden na het verblijf des Kollonels VAN CITTERS, daar thans bevel voerende. Men brak de deur open, haalde hem en den Kapitein MAY, op 't onzagfte ten bedde uit, en zette deze beiden met nog twee Officieren, een Adjudant en een Kommandant der Vrijcorporisten in hegtenis. Intusfen ging een gedeelte zijner manschap de poort sluiten, een ander gedeelte het geschut op de wal vernagelen, een derde maakte zig meester van het kruidmagazijn, om 'er patronen uit te halen, gelijk zij ook de vaandels en de bataillons-kas in handen kregen. Vervolgens een wagen geprest en zijn volk in orde geschaard hebbende, trok hij ter poorte uit met vliegende vaandels en slaande trommels, met vier kompagnien van STUART, het gehele derde bataillon van GRENIER, vijf Dragonders van BYLAND, en een man van SAXEN-GOTHA. Een

gedeepte van het bataljon van HARDENBROEK uit *Huisden* naar *Pianen* trekkende, vervoegde zig bij dezen. De drie kompagnien van STUART in de *Wierikkerschans*, onderrigt van het voornemen van BALNEAVIS, wagten den uitflag van den toelag te *Oudewater* af. Dezen vernomen hebbende, verlieten zij onder aanvoering eens Korporaals, die van den bevelhebbenden Officier de sleutels gevorderd, en, op het dreigen van geweld, bekomen hadt, die schans, waar behalven de Officieren en enige Sergeanten, slechts 20 Soldaten bleven, alle volgden zij den weg naar *Gelderland* door BALNEAVIS ingeslagen.

Dit bedrijf van BALNEAVIS, namen de Staten van *Holland* op, als een verraderlijken aanslag en overweldiging van het krijgsvolk, 't welk zij ter verdediging van hun souverain grondgebied, aldaar in bezetting hadden. Om dit hoogverraad te straffen, en hun souverain gezag over het krijgsvolk binnen *Holland* gelegerd, te handhaven, beloofden zij den genen, die BALNEAVIS op de *Voorpoorte* in 's *Hage* zou leveren, of daar toe gewisse aanwijzing wist te doen, dat hij dadelijk op de *Voorpoorte* in het genis geraakte, ene beloning van 2000 gouden dukaten, met volmagt aan alle en een iegelijk, wie het ook zou mogen wezen, dezen BALNEAVIS waar hij ook te bekomen mogt zijn, daadlijk te vatten, en naar 's *Hage* over te brengen; gelastende de Officieren en Geregten, om des verzogt, de behulpzame hand te bieden, Aan de Soldaten, die onder het geleide van BALNEAVIS, waren medegegaan, deden zij bij ene openbare afkondiging, weten, dat zij de misleiden en tot inkeer komenden, voor den eersten julij, volkomen kwijtscholden van alle straffen, waar in zij door de gepleegde euvelheden mogten vervallen wezen; terwijl zij allen, die deze kwijtschelding van straffe versmaadden, als verraders en weglopers, met de doodstraffe dreigden. BALNEAVIS in de afkondigingen van de Staten van *Holland* een *Verrader* genoemd, werd met zijn volk in de bescherming genomen der Staten van *Utrecht*, te *Amersfoort* vergaderd. — *Vad. Hist.*, XXXVIII. Deel, bl. 302-305. Zie ook *Verzameling van Plakaten, Resoluties en andere autentieke stukken enz.*, door

door J. A. DE CHALMOT, II. Deel, bl. 9, 10. XXII. Deel, bl. 29. 45.

BALTEN (PIETER), Konstfchilder, wierdt in 1579 te Antwerpen in 't Schilders-gildē als lid aangenomen; hij was een zeer goed Landfchapfchilder, die de manier van PIETER BREUGEL volgde, en ook fraai met de pen tekende; ook hadt hij verfcheidene landen bezogt, daar hij een menigte tekeningen naar het leven hadt vervaardigd. Hij fchilderde op een vaardige wijze, zo wel met water als olieverwen, en maakte zeer goede Beelden, fchilderende veelal Boerekermissen en gelijkfoortige ftukken, die gretig gezocht werden. PIETER die te Antwerpen overleden is, was ook Digter en Rhetorijker. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 306.

BALTENSZ (FRANS), is geweest in 1648 Boekdrukker te Dordrecht, blijkens een door hem als auteur uitgegeven boekje in 8vo., onder dezen zonderlingen tijtel: *Samaritanen / ofte Spiegel der Godshyzerfentheijt en Erbaarheijt / ofte gefprek van den Heere met het rechtgeloobigh Wijs van Samaria / oft uijt Jacob van Ephraim van Sichar / beschreuen in het vierde Capittel van den Evangelist Johanne / in prijs boogheft / die met bergeldinghe vergolben wordt / volgens de woorden des Heeren &c.* Uit de voorrede en het werk zelve, zoude men niet zonder grond kunnen besluiten, dat de fchrijver het gantsal in ene verbijstering van zinnen, uit zijne pen heeft doen vloeijen, doordien 'er geen zamenhang noch slot in het werkje van voren tot agteren is te vinden, en de woorden onverschillig door elkanderen fchijnen geplaatst te zijn.

BALTHASAR GERARDS, geboren te *Villefons* in *Bourgondie*, was de moordenaar van WILLEM DEN I, Prinse van Oranje, welke gruwelijke schendaad hij op den 10 julij 1584, door middel van een pistool ten uitvoer bragt, zijnde de Prins toen ter tijd te *Delft* in het *St. Aagten klooster*, 't welk tot een verblijf voor hem was vervaardigd. BALTHASAR was, terftond na het plegen van den moord, agter uit door de ftellingen weggevugt, tot aan de veste, alwaar hij menende zig te water te

bogeven, door twee van 's Prinzen dienaren, agterhaald en gevat wordt. Men bragt hem terstond in de *Conchergerie*; hier door 't Geregt van *Delft*, waar bij daar na Gemagtigden kwamen, uit den *Hogen Rade* en 't *Hof van Holland*, ondervraagd zijnde, beleeft hij: „ dat hij BALTHASAR GERARDS genoemd „ en te *Villefans* in 't graafschap *Bourgondie* geboren was; dat „ hij al lang van wille was geweest, en gelegenheid hadt ge- „ zocht, om den Prins van kant te helpen. Dat hij eindelijk „ van zijn voornemen kennis gegeven hadt aan een Jesuit te „ *Trier*, die hem hadt geraden, deswege, met den Prinse „ VAN PARMA te spreken; dat hij hier op, naar *Doornik* aan „ dezen geschreven hadt, doch geen antwoord durven afwag- „ ten, uit vreeze dat hem 't overdragen der zegels van den „ Grave VAN MANSVELD, in wiens dienst hij waarlijk geweest „ was, kwalijk genomen zou worden. Dat hij hier op her- „ waarts was gekomen, en den moord hadt uitgevoerd, daar hij „ de reis nog om doen zou, alſchoon hij zig ten dezen tijde, „ duizend mijlen van hier bevondt.” Men vondt twee blazen bij hem, met behulp van welke hij over de graft dagt te zwemmen. Voorts toonde hij zig bedroefd, dat de Prins, die hadt men hem wijs gemaakt, nog leefde. Doch vernemende dat hij gewond was, geliet hij zig blijde te zijn: waar uit men vermoeden mag, dat hij 't loot vergiftigd of hoekswijze gevormd hadt. Daar na gepijnigd zijnde, verklaarde hij: „ in „ zijn opzet gesterkt te zijn, door GERY Minderbroeder te „ *Doornik*, die hem zijnen zegen gegeven, en door den Jesuit „ te *Trier*, die hem verzekerd hadt, dat hij omkomende, on- „ der de Martelaars gesteld zou worden.” Andermaal gepijnigd, bekende hij: „ zijn voornemen den Prinse VAN PAR- „ MA geopenbaard te hebben, die hem gewezen hadt naar „ den Raadshear ASSONVILLE, met wien hij afgesproken was, „ dat hij zig om toegang bij den Prinse te krijgen, voor enen „ FRANÇOIS GUIOM uitgeven zou. Voorts hadt de Raadshear „ hem ernstig en bij herhaling vermaand, dat hij betrapt wor- „ dende, den Prins VAN PARMA niet melden moest.” Den volgende dag, bleef hij ook buiten pijn, bij de gemelde be-

bekentenis, daar bij voegende: „ dat hij uit Assonville ver-
 „ staan hadt, dat PARMA den toelag prees, en hem 't loon,
 „ bij den Ban beloofd, verzorgen zou" &c. Voorts volharde
 hij bij de betuiging: „ dat hem zijne onderneming niet rottw-
 „ de, dié hij nog té hand slaan zou, al moest ze duizend le-
 „ vens kosten. 't Pijnigen verklaarde hij te lijden, om zijne
 „ voorgaandé zondén. Om 't stuk aan den Prinse begaan;
 „ hadt hij, als een wakker voorvechter der *Roomse Kerk*, den
 „ hemel verdiend." Nogthans ontviel hem, tusfen beiden,
 dat hij 't ondernómén hadt, uit begeerte naar rijkdom. Ge-
 geësfeld zijnde, paste hij op zig toé de woorden, door PILA-
 tus gesproken van den Héere CHRISTUS, *Ecce Homo, zie hier*
den mensch. Op den 13den, werdt hij door de Gemagtigden
 uit den Hogen en Provintialen Rade, en door die van den
 Geregte en Schepenen van *Delft*, gevonnist: „ om op een
 „ Ichavot voor 't stadshuis gebragt te worden; daar hiét de
 „ regterhand, tusfen een toefluitend heet lijzer, gestrooid,
 „ 't vleesch voorts, op zes plaatzen, met gloeiende tangen,
 „ uit zijn lighaam genepen zou worden, zijn lighaam zou
 „ men daar na van onderen op levende vierendelen, 't hert
 „ daar uit halen, en hem in 't aangezigt werpen; 't hoofd
 „ van den romp gehouwen, zou agter 's Prinzen huizing op
 „ een' staak, op den schooltoren gesteld, de vier delen zijns
 „ lighaams, aan de bolwerken van vier poorten der stad ge-
 „ hangen worden. Voorts zouden zijne goederen verbeurd
 „ zijn." 't Horen van dit vonnis ontfelde hem dermate, dat
 hij het uur vervloekte, waar in hij eerst te *Dole*, den pleis-
 handel leerde, 't welk hem ter kennisfe der Groten inge-
 wikkeld, en uit zugt tot staat; tot zulk een ramp gebragt hadt;
 dan hij herfstelde zig egter spoedig. Des anderen daags den
 15den julij, werdt het vonnis uitgevoerd, 't welk hij met
 veel hardvogtigheid doorftondt. Toen hem de hand, met
 een gloeiend wafelijzer, gekneld was, schudde hij de stomp
 nog, als ware het om een kruis te maken en het volk te
 zegenen; en het was op de zelfde wijze, dat hij het overige
 zijner straffe verdroeg. — E. v. METAREN, *Nederl. Oorl.*

70 BALTIN. BAMESBIER, BANELT. BANJAART.

fol. 229. HOOFT, *Nederl. Gesch.* fol. 903 en 904. WAGEN. *Vad. Hist.* VII D. bl. 532-535, en meer anderen.

BALTIN (ADRIAAN), geboren in 1545, is Pensionaris der stad *Brugge* geweest. Hij stierf in 1623, in den ouderdom van 78 jaren, en heeft in druk uitgegeven: *Orat. in funere Jani. ALBERTI AUSTRIACI, Principis Belgarum.* Ook vindt ik nog in de *Beschrijving van Mechelen*, gedrukt te *Brusfel* in 1770. I D. bl. 334, een grafchrift in de franse taal, ter eere van enen JOSSE BALTIN, die Raad en gewoon Requestmeester is geweest van de Aartsbischoppen, gestorven is den 9 januarij 1621 en in de Kerk van *St. Jan te Mechelen* begraven. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 9.

BAMBOOTS, zie LAAR (PIETER VAN).

BAMESBIER (HANS), een *Duitscher* van geboorte, is geweest een deftig *Pourtraitfchilder*, een leerling van LAMBERT LOMBARDUS. Hij woonde te *Amsterdam*, en stierf aldaar in 't laatst der XVIde eeuw, in den hohen ouderdom van bijna 100 jaren. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 155.

BANELT (JOHANNES), een *Luikenaar*, en Geestelijke van de orden der Kruisbroeders, leefde in de XVIde en XVIIde eeuw; hij heeft een boekje geschreven tot tijtel voorende: *De translatione Reliquiarum corporis S. ODILÆ Colonia Agrippina ad locum clarum, sive cenobium Huense totius ordinis primarium.* Col. 1621, 8vo. — FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 567.

BANJAART (ALBERT), afkomstig uit het oud adelijk *Hollandse* geslacht van dien naam, 't welk thans geheel is uitgestorven, was een der genen, die in het jaar 1168, als ondertekenaar van het verdrag, dat Graaf FLORIS DE III. van *Holland* genooddrongen wierdt, aan te gaan met zijnen overwinnaar FILIPS Grave van *Vlaanderen*, gemeld wordt; gelijk hij ook voorkomt op het jaar 1203, toen Graaf DIRK zig gedwongen zag, het oudste gedeelte van *Holland*, als een leen

van

van *Brabant*, te erkennen: Noodlottiger was voor hem; in het zelfde jaar, de partij die hij met anderen, tegen vrouw ADA, haren gemaal den Graaf van LOON, en moeder gekoort hadt, en waar aan de verwoesting van zijn schone kasteel tusfen *Kastrikum* en de *Beverwijk* gelegen, moet worden toegeschreven, na dat hij nevens anderen; gants *Kennemerland* in rep en roer hadt gebragt, en het beleg voor den *Leijffsen Burg* geslagen: VELIUS in zijn *Kronijk van Hoorn*, noemt onder enige der voornaamste geslagen in die stad bekend, ook dit; dat hij zegt, op het jaar 1419 reeds uitgestorven te zijn; dan dit moet ene misfelling van dien Geschiedschrijver zijn; of wel de beide volgenden moeten niet tot dat geslagt behoord hebben. — GOUDHORVEN, *Kronijk*, bl. 295; 296. WADEN., *Vad. Hist.* II. D. bl. 259. 295. 304.

BANJAART (DIRK JANSSEN), te *Hoorn* geboren, is een man geweest; die door zijn ondernemenden aart, boven het gemeen heeft uitgemunt, en zig tot een hoofd van de volkspartij durfde opwerpen, zonder het gezag der Regering enigzints te schromen. Hier van gaf hij een doorstaande blijk, in het jaar 1477; want als te dier tijd binnen *Hoorn* een geweldig oproer ontstond; ter gelegenheid van het invoeren van enige nieuwe excijnsen die het volk wilde afgeschafte hebben, en waar tegen de Regering geene maatregelen te werk stelde om die te beteugelen, zo drong BANJAART verzelt van einigen uit het gemeen, in het huis van den Schout, brak den stok waar aan de gevangenen gesloten waren los, en voerde die in verzekering naar het stadshuis. Daags daar aan, toen de Schout VELAER die grotelijks in den haat van het gemeen stondt, weder in de stad kwam; snelde het grauw naar zijn huis, doorzocht het van onderen tot boven, maar vondt hem tot zijn geluk niet, doch toen ging het aan 't plunderen, vernielende en rovende al wat 'er in was; waar na zij naar meer andere huizen trokken, waar van sommigen het zelfde lot ondergingen. De verbittering van velen zo wel groot als klein, tegen Schout VELAER en die genen welke tot zijn

noer behoorden, was zo uitbundig, dat sommigen van de rogerende Burgemeesters, in plaats van den moedwil te stuiten, van het stadshuis riepen; „ dat Burgemeesteren alles wat „ door BANJAART en de zijnen was bedreven, ter hunner ver- „ antwoording namen.” Het gemeen dus den ruimen teugel gevierd, behoeft men zig niet te verwonderen, dat met hollen voortvarende, alle palen van bescheidenheid overschreedt. Daar waren van de Regenten die dezen moedwil reeds in den beginne hadden willen stuiten, gevangen gezet, en sommigen hadden al zestien dagen in den kerker gezugt, dagelijks ondraaglijken hoon en smaad ondergaande, met bedreiging zelfs dat men hun van 't leven zoude beroven, indien zij niet bewerkten, dat VELARR vrijwilligen afstand van het Schoutsambt deedt, en zijne commissie aan hun in handen stelde. De vrienden van den Schout ziende, in welk dringend gevaar hij zig bevondt, bewogen hem ten laatste door bidden en smeeken, om daar van afstand te doen; waar na men ten Hove wist te bewerken, dat de aanstelling van den Schout, mits voor die vergunning ene aanzienlijke somme aan den Graav betalende, voortaan door de stad zoude geschieden. Als nu Burgemeesteren raadpleegden, aan wien dit gewichtig ambt te zullen opdragen, kwam 'er op aanstoking van BANJAART, een onbesuisde menigte ten stadshuize in Burgemeesters kamer dringen, zeggende: „ raadpleegt gijlieden wie gij Schout zult maken? „ wij waarschouwen u, indien gijlieden 'er enen anderen aan- „ steld als onzen kapitein BANJAART, zal de drommel de kaars „ dragen, en wij zullen u zo veel volk op 't lijf sturen, dat „ gij 'er van gruwen zult.” Deze bedreiging werkte uit, dat BANJAART het Schoutsambt verkreeg; waar na de rust ook genoegzaam in de stad wiedeit hersteld, de gevangenen ontslaakt, en aan de uitgewekenen vrijheid vergund om weder binnen te mogen komen. Doch BANJAART die ter bekoming van dit ambt, gewaagd hadt de stad onderste boven te keren, hadt weinig genot van zijne euveldaad; want korte maanden na dat hij in den eed was genomen, maakte de dood een einde aan zijne door geweld verkrogene bestiering. — VELIUS, *Kronijk van Huorn*, bl. 97. 102. 107. 109.

BAN-

BANJAART SCEI, was in 1447 Slotvoogd van *Medenblik*, te dier tijd dat **Mr. Gooswyn de Wilde**, een aanzienlijk man in *Flaanderen* geboren, het ambt van President van *Holland* uitoeffende. Tusfen deze beide menschen, was zedert enigen tijd een onverzoenlijke haat ontstaan; veelligt alleen ter oorzake van de oude partijfchap hier te lande, alzo de President der *Kabbeljaauwfe*, **BANJAART** der *Hoekfe* zijde toegedaan was. De wrok ging zo veris, dat de President **BANJAART** opentlijk van manslag of moord beschuldigde; waar tegen **BANJAART** hem niets schuldig bleef, maar aan **DE WILDE** de onnatuurlijke zonde van *Sodomie* te last lei. Veel gerugts maakten deze verwijtingen door gants *Holland*. Hertog **FILIPS** van *Bourgonien* kreeg 'er wel dra kennis van, en 't is te vermoeden dat hij den President schuldig hieldt; immers hij besloot hem van zijn ambt te ontzetten. Intusfen kwam **JAN VAN LANNOY**, in juni des jaars 1448 over, bekleed met de waardigheid van *Luitenant* of Stedehouder des Hertogs. Op den 20sten deedt hij den afgezetten President, en deszelvs beschuldiger, den Slotvoogd van *Medenblik*, vatten, en in 's *Hage* enigen tijd op 't Hof bewaren; 't schijnt egter dat men sedert goedvondt, de regtspleging over **DE WILDE** niet in 's *Hage* te willen houden, om van de misdaad, die hem te last gelegd werdt, zo weinig gerugts te maken als mooglijk ware. De gevangenen werden beide naar *Heusden* gebragt, alwaar zij wel anderhalf jaar zaten. Eindelijk voerde men den President naar 't slot te *Loevestein*; hier werdt hij zonder nog schuld bekend te hebben, ter dood veroordeelt. Om den ellendigen Heer egter tot bekentenis te brengen, werdt 'er een vuur ontfteken, in 't voorhof van 't slot, en een rood kleed daar nevens op de aarde gespreid; men beloofde hem 't zwaard, zo hij belijdenis wilde doen; doch dreigde hem te verbranden, indien hij bij de ontkenning bleef volharden; waar op hij, uit overtuiging van schuld, of uit vrees voor zwarer straf, de misdaad beleeft, met welke men hem betigt hadt, en op staande voet onthalst werdt. De Slotvoogd die geoordeeld werdt slegts een' manslag te hebben begaan, werdt eerst op vrije voeten gesteld;

doch kort daar na, bij vonnis van den 6 december 1449, ten lande uitgebannen, en van alle zijne waardigheden vervallen verklaart. — R. SNOY, *Rerum Batav.* lib. X. pag. 1500. DE RIJMER, *Beschrijving van 's Gravenhage*, II. D. bl. 25. aant. 7. en x. WAGEN., *Vad. Hist.* IV. D. bl. 22-24.

BANK (LAURENS), geboren te *Norköping* in *Sweeden*, is gedurende 15 jaren Hoogleraar in de regten te *Franker* geweest. De achting die hij daar als Student verkerende reeds hadt verkregen; werkte uit, dat hij van zijne reizen door *Frankrijk*, *Italië*, *Spanje* enz. te rug komende, tot het Hoogleraarsambt aldaar bevorderd wierdt. Hij stierf den 13 oktober 1662; was een geleerd man, en heeft vele werken door den druk wereldkundig gemaakt; als onder anderen: *Roma triumphans.* *Fran.* 1645. 12°. *De Tyrannide Papæ in Reges & Principes Christianos diacepsis.* *Ib.* 1649. 12°. *Commentat. de Privilegiis Militum, Jurisconsultorum, Studioforum, Mercatorum, Mulierum &c.* *Ib.* 1649-1651. in 4to. *Taxa S. Cancellarie Apostolica, Notis illustrata.* *Ib.* 1651; zijnde een werk, waar in de smoodste zonden die 'er kunnen uitgedagt worden; het zij door geestelijke of wel door wereldlijke personen bedreven, door een zekere geldboete te betalen; kunnen verzoent worden. Men heeft 'er verscheidene drukken van, die alle opgeteld en beoordeeld worden, met bijvoeging van wetenswaardige zaken, bij BAYLE in zijn *Dictionaire*, T. I. p. 437. ed. de 1730. — E. L. VRIEMOET, *Athen. Fris.* pag. 403-405.

BANKERT (ADRIAAN), geboren te *Vlisfingen*, eerst Kapitein ter zee onder 't Kollegie ter Admiraliteit in *Zeeland*; wierdt Schout-bij-nacht den 19 december 1664; Vice-Admiraal den 7 julij 1665, en laatsfelijk Lt. Admiraal den 20 augustus 1666. In 't jaar 1659 bevondt hij zig op de vloot, die naar *Denemarken* werd gezonden; hij zeilde met vijf oorlogschepen naar *Landskroon* om aldaar de brandwagt voor de haven te houden, en dat vaarwater voor de *Sweeden* onbruikbaar te maken. Zijn schip de *Zeeridder* genaamd voerende 28 stukken geschut; dreef

streef door de kragt der ijschollen, tot onder 't eiland *Ween* aan den grond. De *Sweeden* met dit ongeval tragende hun voordeel te doen, gingen 'er twee kloeke oorlogschepen van 40 en 50 stukken benevens drie mindere vaartuigen op los, ten einde hem te bespringen, lopende ten zuiden van *Ween* om, terwijl nog vijf andere scheerboten en sloepen, van geschut en volk wel voorzien, benoerden het gemelde eiland omzeilden; doch de wind hun tegenlopende, dreven zij allen naar *Kronenburg*. Den 14 maart kwamen zij weder, verzelt van enen brander; en terwijl hun volk uit de boten op *Ween* landde, zeilden de oorlogschepen heen en weder, schoten zeer hevig op het schip van BANKERT; en bleven den gantzen nacht nabij hem ten anker liggen. Den 15den met den dag gingen de *Sweeden* weder onder zeil, en bragten hunnen brander tot aan het schip van BANKERT; deze maakte hier op gebruik van zijne stukken die 't verst dragen konden, en schoot niet alleen den brander in den grond, maar vuurde ook zo hevig op de overige *Sweedse* schepen, dat die hem kwartier beloofden, zo hij zig wilde overgeven; doch BANKERT zijn antwoord was, dat hij geen kwartier begeerde, maar zig tot den laaften man zoude verweren, en toonde daar bij met het ophalen van alle zijne vlaggen en wimpels, dat het hem regt ernst was. Intussen hadden de *Sweeden* hun geschut op 't eiland *Ween* geplant, om hem mede na de landzijde te beschieten; dan ook hier werden zij door BANKERT dapper begroet; want door zijn geschut werd van een der zwaarste schepen de raa afgeschoten, en de anderen zodanig geteisterd, dat zij den moed lieten zinken, en genoodzaakt wierden om af te deinzen. Met zodanigen heldenmoed verweerde zig de zeevoogd BANKERT, schoon aan den grond zittende, tegens twee oorlogschepen, vier andere vaartuigen en een brander, benevens 400 Soldaten, die op het eiland *Ween* gelegd waren, om hem te overmannen. Alleen drie doden en tien gekwetsten bekomen hebbende, kwam hij met groten roem te *Koppenhagen* te rug, alwaar hij op de vriendelijkste wijze door den Koning van *Denemarken* wierdt ontvangen, die, nevens den Admiraal Os-

ham en vele andere hoge Bevelhebbers, hem den wel verdiende lof gaven, dien hij door zijn dapper gedrag met zo veel regt hadt verkregen.

Als Vice-Admiraal, was BANKERT in 't jaar 1666 tegenswoordig bij den zwaren scheepstrijd tegens de *Engelse* vloot, onder bevel van den generaal MONK, in welk gevegt zijn schip zo nauw door de vijanden geprangd werdt, dat hij het vermits het zonk, genoodzaakt wierdt te verlaten, na het in brand gestoken, en zig benevens zijn volk in de boten geborgen te hebben. Op een ander schip overgegaan zijnde, ontzette hij met zijn smaldeel drie Staatse schepen, welke groot gevaar liepen om door de *Engelsen* genomen te worden. Schoon die slag voor de *Nederlandse* vloot in geenen dele voorspoedig was, wierdt egter de voorzigtigheid in den aftogt in acht genomen, grotelijks geprezen; en de Staten van *Zeeland*, betoonden ook hun genoeg in het gehouden beleid en de zonderlinge dapperheid van hunnen zeevoogd. Als Vice-Admiraal, kwam hij ook met vijf *Zeeuwse* schepen in 1667, bij 's lands zegepralende vloot te *Chattam*; en schoon de grootste zege reeds bevochten was, zailde hij egter met nog 14 schepen de rivier verder op, om den vijand afbreuk te doen.

Dan meer gelegenheid om zijnen heldenmoed te tonen, kreeg BANKERT in het jaar 1672, in den oorlog door dezen Staat tegens de *Engelsen* en *Fransen* gevoerd; want in enen zeeslag tegens de samengevoegde vloot van die beide Mogentheden, geraakte hij in een hevig gevegt met het smaldeel van de *witte vlag*, meest uit *Fransse* schepen bestaande, blijvende hij bijna den gantschen dag in 't gevegt. Niet minder dapper betoonde hij zig in 't volgende jaar, benevens den Lt. Admiraal DE RUITER, tegens Prins ROBERT en SPRAG, hebbende DE RUITER met het *roode*, en onze BANKERT met het *blauwe* smaldeel der *Engelse* schepen, te kampen. DE RUITER lag toen, met enige schepen, in het midden der vijandelijke branders en andere vaartuigen, dan hij boorde door BANKERT verzelt, dwars door de *Engelsen* heen. DE RUITER bekwam bij dit gevegt minder schade dan BANKERT, wiens voorsteng en groot marszeil

zeil wierdt afgeschoten; ook geraakte zijn finaldeel enigzints in wanorde, 't welk DE RUITER zo dra niet gewaar wierdt, of hij ontzette hem, en herstelde spoedig de orde. In het tweede gevegt welk in dat zelfde jaar voorviel, ondervond d'ESTREES, die de *witte vlag* onder zijn gebied hadt, de moed en bekwaamheid van onzen zeeheld; en in het derde viel BANKERT andermaal aan op het finaldeel van d'ESTREES, die men zegt dat heimelijk bevel van zijnen Koning hadt, om het gevegt zo veel te vermijden als in zijn vermogen was; doch deszelfs Schout-bij-nagt MARTEL, vogt als een leeuw; zelfs poogden de *Franfen* het schip waar op zig de Lt. Admiraal bevondt in brand te steken, dat hun egter mislukte, en zij verspilden hunne branders vugteloo; hier op dreef BANKERT hen om de oost, alwaar ze in den wind bleven hangen, zonder weder af te komen. Bij de hervatting van den strijd, vogten de beste Kapiteinen van Prins ROBERT als ware helden; doch BANKERT, DE RUITER, VAN NES en TROMP die hun gantsch niet in moed en dapperheid toegaven, drongen 'er zo geweldig op in, dat de vijanden genoeg te doen hadden, met het Admiraalschip van SPRAG, en meer andere zwaar beschadigde schepen, te beschermen en uit het gevegt te slepen.

In 1674, bevondt zig de Lt. Admiraal weder op 's lands vloot, die last hadt om langs de kust van *Flaanderen* te lopen, naar en door de Hoofden en agter de Cingels. De vloot van daar te rug kerende, kwam te *Torbaij* ten anker; alwaar de Admiraal DE RUITER 'er enige schepen afzonderde, waar mede hij voornemens was zijne onderneming betrekkelijk *Amerika*, te gaan voortzetten. De overige schepen bleven onder het bestier van TROMP, BANKERT en VAN NES, welke door verstandhouding met den Ridder DE ROHAN, een landing op de *Franse* kust voornemens waren te ondernemen; doch dit ontwerp voor dat het uitgevoerd koste worden, ontdekt zijnde, verviel in duigen; zo dat het aan de *Staatsen* alleen gelukte, een stroping op *Belijle* en *Noirmoutier* te doen, welke laatste plaats zij ook veroverden, doch na verloop van weinige dagen, doordien dezelve niet te houden was, weder

ver-

verlieten; zij hadden aldaar 19 op het strand gejaagde schepen, met enig geschut veroverd, 17000 guldens brandschatting gevorderd, en tot zekerheid voor de betaling van deze som, gijzelaars mede genomen.

In 1671 begaf de Lt. Admiraal BANKERT zig in huwelijk met vrouwe CONSTANTIA CAU, weduwe van den Heer SAMUEL BRISCHON; bij de gewone feestviering, hadt hij de eer vier Afgevaardigden uit 's lands Staten op zijn bruiloftsmaal te vergasten; hij leefde met deze zijne huisvrouw in een vergenoegde egt tot in het jaar 1684, toen hij te *Middelburg* overleed, zijnde aldaar in de *St. Pieters* of oude kerk begraven.

Men ontmoet zijne Afbeelding op meer dan ene wijze in plaat gebragt; doch de beste daar van wordt gehouden, die door H. BERKMANS is geschilderd, en door C. HAGEN in 't koper gesneden; onder deze, leest men het volgende Bijchrift:

Het oor dronk lang den roem van BANKERTS heldenaart;
Nu ziet het oog den Held, tot *Nerlands* heil geschaepen,
Die 't snedig slaghswaert op de *Franche* ruggen schaerdt,
En noijt voor vijandt heeft gewicht in 't blanke wapen:
Zijn moedt ontnam den *Zweed* de land- en zeelaurier.
De *Deensche* Kroon erkent en eert hem als beschermer:
In vrede blinckt sijn raedt; sijn deucht in oorlogsvier,
Men druk hem niet in Print, maer houw sijn beeld uit marmeer.

Ook wordt de lof van zijne heldendaden vermeld, ter gelegenheid van het slaan van verscheidene Gedenkenpenningen, waar van men de afbeelding en beschrijving vindt, bij Mr. G. VAN LOON, *Ned. Historiepenningen*, III. D. bl. 119. 156. — SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*, bl. 425. 772. BRANDT, *Leven van DE RUITER*. P. DE LANGE, *Batavise Romein*, bl. 482. P. DE LA RUE, *Heldhaftig Zeeland*, bl. 120. 273.

BANKERT (JOHAN), Zee-Kapitein, waarschijnlijk een broeder van ADRIAAN en zoon van JOOST, sneuvelde op den 13 juni 1665, in den voor zo vele beroemde vaderlandse Helden nootlottigen scheepstrijd tegens de *Engelsen*, denzelven

den dag, op welke de Lt. Admiraal WASSENAAR ORDAM met zijn schip in de lugt sprong, en behalven hem de Lt. Admiraal KORTENAAR, Auke Stellingwerf, en meer anderen het leven lieten. — WAGEN., *Vad. Hist.* XIII. D. bl. 147.

BANKERT (JOOST VAN TRAPPEN), Kommandeur ter zee, zag het eerste levenslicht te *Vlissingen*, en hadt dit met vele andere zeehelden gemeen, dat de vereeuwiging van zijnen naam meer aan zijne dapperheid, dan aan den luister van zijne geboorte moet toegeschreven worden. Zeer waarschijnlijk was hij de vader van den hier boven beschrevenen Lt. Admiraal ADRIAAN BANKERT; dan hoe het ook mag zijn, onze Joost, is door zijne bekwaamheid en moed, trapse wijze van een gering bootsgezel, tot het ambt van Kommandeur over de kust van *Zeeland* opgeklommen. Hij wierdt in 1624 tot Kapitein onder het Kollegie van genoemde provincie aangesteld; en toen in 1628 de vermaarde PIETER PIETERSZ. HEIN der *Spanjaarden* zilvervloot vermaesterde, voerde BANKERT als Vice-Admiraal, het schip de *Neptunus* van 24 stukken geschut en bemand met 155 koppen. In die zelfde rang, verzelde hij de Generaal HENDRIK LONCQUE in een togt naar de *Westindiën*, om ingevolge het oogmerk der *Westindische* Kompagnie, een aanslag op *Fernambuk* te ondernemen, die ook in 't jaar 1629, volkomen en naar genoegen gelukte.

In 1637 bekleedde BANKERT de rang van Kommandeur, en het was in die waardigheid, dat hij met vier *Staats*e oorlogschepen in zee gelopen zijnde, na een hevig gevegt tegen zeven *Duinkerker* oorlogschepen, 'er drie van vermaesterde, die hij zegevierende te *Vlissingen* binnen bragt, alwaar hij onder groot gejuig van het volk wierdt ontvangen. Geen minder aandeel hadt onze Joost het volgende jaar, in het gevegt tegens de *Duinkerkers*, schoon de Lt. Admiraal MARTEN HARPERTZ. Tromp het opperbevel over de vloot voerde; en dat hij gerekend wierdt geen minder deel aan de bevoegene zege dan dien Admiraal te hebben, bleek, doordien hij even als deze met een gouden keten ter waarde van 2000 guldens werd

werdt beschonken, behalven nog een gifte van 800 guldens in geld. Ook deelde BANKERT in den roem der overwinning, die Tromp in 1639 op de grote *Spaanse* vloot aan de *Engelse* kusten behaalde.

Doors zulke en dusdanige bedrijven meer, zig een grote roem verworven hebbende, verkoos hem de *Westindische* Compagnie in 1645, tot Admiraal over een vloot, die zij voornemens was naar de *Westindiën* te zenden, met inzicht om de vervallene zaken in *Brazil* te herstellen. Hij ging daar mede in februarij 1646 onder zeil, doch deze togt viel noodlottig uit, en hij hadt tegens vele rampspoeden te worstelen; want reeds leden twee van zijn' schepen schipbreuk bij *Duins*, en nauwelijks die haven uitgelopen zijnde, dreef hem storm en tegenwind te rug naar *Engeland*, alwaar de vloot door de ongestadigheid der winden, genoodzaakt wierdt negen weken te vertoeven. Na het doorworstelen van een menigte andere noodlottige rampen, waar bij nog ten overmate kwam, dat 'er onenigheid onder de hoofden en munterij onder het scheepsvolk ontstond; zeilde de vloot eindelijk naar *Olinda* en kwam aldaar op de rede, maar vondt 'er alles in den akeligsten toestand. Gebrek aan leeftogt, deed de aldaar overgeblevene *Nederlanders*, ten uitersten verheugd zijn, over de aankomst van die vloot, doch welke vreugde wel dra op ene bittere wijze werde getempert, door de vermeerdering der onenigheden onder de schepelingen. BANKERT na aldaar enigen tijd vertoefd en zo veel doelijk de rust onder zijn volk hersteld te hebben, vertrok van daar met den Oversten HENDERSON en een aanzienlijke vloot, naar *Rio St. Francisco*, en wierp aldaar het anker, met oogmerk om de *Portugeezen* derwaarts te lokken; dan dit mislukte hem ook, en het enigste voordeel dat hij behaalde, was het eiland *Tagaripa* te vermeesteren, 't welk stroomen bloeds koste, en alwaar meer dan 2000 menschen om het leven geraakten; waarlijk een al te wrede opoffering tot bekoming van een klein hoekje lands, 't welk men buiten dat niet koste houden, maar spoedig weer in handen der *Portugeezen* geraakte.

Dag

Dan het slaagde hem gelukkiger ter zee, hij nam nu en dan een schip of schoot 'er een in den grond; ook tastte hij omtrent de *Baai de todos los santos*, een uit *Portugal* komende vloot van zeven schepen aan, waar van hij een in den grond schoot, een tweede ontsnapte het, doch de vijf overigen die rijkelijk geladen waren, en over de twee millioenen waardig geschat werden, wierden prijs gemaakt; 400 *Portugeezen* verdronken of sneuvelden in het gevegt, de 250 die overgebleven waren, wierden gevangen gemaakt en naar *Olinda* gevoerd. Onder dezen bevonden zig de nieuwe Onderkoning, de Admiraal, Vice-Admiraal, de Providoor en Regidoor van *Brazil*, andere mindere Bevelhebbers en drie Geestelijken. Nog enigen tijd hier na wierdt hij met enige koopvaardij-schepen versterkt, en veroverde onder de linie, nog vier *Portugeese* schepen met suiker geladen, waar bij hij 50, en de *Portugeezen* 120 man verloren.

BANKERT was voornemens met vijf schepen naar huis te ke- ren, doch onder wege werd hij door ene ziekte aangetast en ene daar op volgende beroerte overvallen, die hem na weinige dagen den geest deedt geven. Zijn lighaam werd geopend, gezouten, bewaard, en dus door zijne beide zonen aldaar tegenwoordig, niettegenstaande men het, wegens het toene- mend bederf, verscheidenemalen over boord wilde zetten, in *Zeeland* gebragt en begraven.

Men heeft twee Afbeeldzels van hem in prent, waar van het ene door UDEMANS is gegraveert; op het ander dat zonder naam van Plaatnijder is, leest men dit vierregelig versje van D. J. Vos.

Zie hier afgebeeld naar 't leeven,
 Zeelands zeemachts Commodoor,
 Spanjens vreesse, Duinkerks beeven,
 Die in 't vechten u ook gaat voor.

Veel verloor het vaderland aan dezen wakkeren zeeman, en hij wierdt van velen nageetreurd, doordien van hem de roem uitging, dat hij een der beste zeehoofden was, die immer

in dienst van 's lands Staten geweest waren. ——— SMALLINGE, *Kronijk van Zeeland*, bl. 772. BRANDT, *Leven van DE RUITER. DE LAAT, jaarl. verhaal van de Westind. Komp.*, bl. 167. P. DE LA RUE, *Heldh. Zeeland*, bl. 127-130.

BANKHEM (JAN VAN), President van den Hogen Raad, geboren te *Leiden* in het jaar 1540, uit aanzienlijke ouders; wierdt van der jeugd af aan, voorbeschikt tot de beoeffening der fraaije wetenschappen. De eerste gronden leide hij daar toe te *Utrecht*, onder bestier van MACROBIDIUS; van daar begaf hij zig naar *Leuven*, alwaar toen de studie der regtsgeleerdheid ten hoogsten toppunt geklommen was; hier studeerde hij met onophoudelijke vlijt, een geruimen tijd; bezogt vervolgens *Angers*, en werd aldaar tot Meester bevorderd. In zijn vaderland te rug gekeerd, begaf hij zig tot de praktijk, en oefende die met veel roem; waar in hij ook, door ondervinding en verstand, boven de meeste zijner tijdgenoten uitmuntte. Wanneer 'er in 1582 een Hoge Raad over *Holland, Zeeland en Westfriesland*, waar van het Berigtschrift reeds in 1580 was ontworpen, wierdt opgericht en in bediening trad; werdt VAN BANKHEM, om zijne uitnemende verdiensten en bekwaamheid, op aanbeveling van Prins WILLEM DEN I, tot lid daar van aangesteld, welken post hij egter niet dan na sterk aanhouden op zig nam; ook onttrok hij zig daarom niet, ten dienste van het vaderland, zig in gewigtige regts- en staatszaken te laten gebruiken. Dus was hij, benevens zijnen Raads-vriend DIJK VAN LEUWEN scheidsman tusfen den Magistraat van *Leiden* en den Dijkgraav en Heemraden van *Rijnland*, over het regtsgebied; vervolgens bevljtigde hij zig naderhand, den twist tusfen den zelfden Magistraat en den Senaat der Akademie te doen eindigen; waar in hij zo gelukkig tot genoegen van beide partijen slaagde, dat hij kort daar na tot Curator van die Hogeschool verkoren wierdt, welke hij benevens DOUZA en JOHAN DE GROOT met zo veel nut en ijver bestierde, dat die hand over hand in roem en bloei toernam. Bij uitnemendheid wordt zijne degtigheid, billijkheid en kunde in 's lands wetten

en regten geroemd. Het was ook enkel om zijne verdiensten, dat hij na het overlijden van DIRK NIEUBURG, tot President van den Hogen Raad werdt benoemd, in welke waardigheid hij den 29 november 1601 overleed. — WAG. *Vad. Hist.* VII. D. bl. 451.

BANKHEM (JAN VAN), eerst Schepen en vervolgens Bailjuw van 's Hage, waarschijnlijk een afstammeling van den bovenstaanden, doch zeer verschillend van aart en karakter, want daar gene een allerbraafst en deugdzaam man was, toonde deze een deugniet te zijn, voor de snoodste schelmstukken berekend, zo als wij door het verkort verhaal van zijn bedrijf zullen zien. Hij bekleedde in 1672 het ambt van Schepen in 's Hage, en was een der bitterste vijanden en ijverigste vervolgers van de gebroeders C. en J. DE WIT; dit ging zo verre, dat hij enige Kapiteins van de *Haagse* Schutterij, bij eede hadt doen beloven, om de WITTEN niet in 't leven te laten; ook hietste hij in persoon de Burgers van het blauwe vendel, tegens die ongelukkige slagtoffers aan. Of dit nu daden waren welke ene beloning verdienden, late ik aan het oordeel van mijne lezers gaarne over; maar zeker is het, dat hij in september van dit zelfde jaar, door PRINS WILLEM DEN III, tot Bailjuw van 's Gravenhage wierdt aangesteld; dan dat hij zig in deze bediening zo schelms van zijn pligt kweet, dat de mate zijner euvel daden overlopende, hij op last van 't Hof van Holland den 31 juli 1680 in hegtenis gezet en strengelijk gepijngd werdt; waar na hij nog in het zelfde jaar, wegens menigvuldige *begane misdrijven en vuile handelingen* veroordeeld werdt, om onthalsd te worden. Hij beriep zig van dit vonnis op den Hogen Raad, en wist middel te vinden, om hangende het geding hier over, uit de gevangenis te ontsnappen, en beëvens zijn zoon een verblijf te *Amsterdam* te zoeken, doch hij werdt hier agterhaalt en betrapt, men bragt hem op nieuw naar 's Hage; op de gevangenpoort, alwaar hij na nog verscheidene jaren gezeten te hebben, stierf, terwijl zijn geding voor den Hogen Raad nog onafgedaan was, en hij daar door de

welverdiende straf, om door beulshanden op het schavot te sterven, onging. Toen hij te *Amsteldam* gevat was, werd hij beschuldigd met enen zekeren SAMUEL BOSCH een aanslag gesneed te hebben, op den persoon van Burgemeester KOENRAAD VAN REUNINGEN, die men weet, dat een groot Antagonist van WILLEM DEN III. was. — DE RIEMER, *Beschr. van 's Gravenhage*, II. D. bl. 53, 54. WAG., *Vad. Hist.* XIV. D. bl. 164. 169. XV. D. bl. 204. WAG., *Beschr. van Amsteldam*, VI. St. bl. 101.

BANNING (FRANS), zie KOK (F. B.)

BANNING (JAN BODECHER), geboren te *Loosdrecht*, een dorp in *Gooiland*, is gedurende een tijdvak van 23 jaren Hoogleraar in de wijsbegeerte aan *Leijdens* Akademie geweest. Hij was een geleerd man, en paarde bij de beoeffening der wijsbegeerte die der digtkonst en andere fraaije wetenschappen. Hij stierf in 1642, en heeft onder anderen in 't licht gegeven: *Epigrammata Brasiliensia*, & *Poematum libros, una cum Dissertatione epistolica de Philosophia & Poëticae studiis conjungendis*. *Lugd. Bat.* 1637. 12°. — FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 546.

RANNIUS (JOHANNES ALBERTUS), van *Haarlem* geboortig, is geweest Priester en een uitmuntend Musikant. Hij heeft geschreven en uitgegeven: *Epistolam ad PETRUM SCRIVERIUM, de Musico studio, recte instituendo & instaurando*; en in 't nederduits: *De gantsche samenstelling der Musijk*. — FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 562.

BARBANCON (KONSTANTYN), geboren in 1565, in een dorp van den zelfden naam, gelegen een klein uur gaans van *Beaumont* in *Henegouwen*. Na het volvoeren van zijne eerste letteroeffeningen, wierdt hij een Kloosterling van de orden der Kapucijnen, vervolgens tot den Priesterstand verheven; hij was uitmuntende in deugd, en onberispelijk van zeden; ook stierf hij met de geur van heilichheid, den 26 november 1631, zonder ziek te zijn geweest, en hebbende nog dien
zelf.

zelvden dag de Vespers helpen zingen. Ene optelling van zijne dweepzieke schriften, vindt men bij PAQUOT, *Hist. littér.*, Tom. VIII. p. 116, 117. — MIRÆI, *Scriptores Sac. XVII.* p. 331. edit. FABRIC. ÆGID. GELENIUS, *de admir. magnitud. Coloniae*, p. 523-527.

BARBEYRAC (JAN), Hoogleraar in de regten te *Groningen*, is geboren te *Beziers* in *Frankrijk*, den 15 maart 1674. Zijner vader was aldaar Gereformeerd Predikant, en wierdt genooddrongen na de intrekking van het edikt van *Nantes*, om der vervolgingswille, zijn vaderland te ruimen en elders een verblijf met zijn huisgezin te zoeken. Hij verkoos hier toe *Lausanne* in 1686, en JAN begaf zig naar *Berlijn*, alwaar hij in 1687 een aanvang maakte, om in het Franse kollegie, de fraaije letteren te onderwijzen. Enige redenen die men niet gemeld vindt, deden hem van de beoeffening der Godgeleerdheid afzien, waar toe zijn vader hem hadt voorbeschikt, om zig der regtsgeleerdheid toe te wijden, en wel inzonderheid tot het *Regt der Natuur en der Volkeren*. In 1710 wierdt hij tot Hoogleraar in de regten en geschiedenissen te *Lausanne* beroepen, en hij verbleef 'er zeven jaren in dien post, in welk tijdvak hij driemaal de waardigheid van Rector bekleedde. In 1713, wierdt hij als lid van het Koninklijk Genootschap der wetenschappen te *Berlin*, opgenomen; en in 1717 aangesteld, tot Hoogleraar in de regtsgeleerdheid te *Groningen*, in welken post hij met een onvoorbeeldelijken ijver en werkzaamheid, is verbleven tot op zijn dood toe, welke voorviel in het jaar 1744. Men heeft van hem de vertalingen in het frans van twee uitnemende werken van SAM. PUFENDORF, te weten over het *Regt der Natuur en der Volkeren*; en, over de *pligten van den Mensch en van den Burger*. Bij het ene zo wel als bij het andere, heeft hij uitnemende aantekeningen gevoegd, en bij het eerste nog ene voorreden, die 'er tot inleiding van verstrekt. De beste drukken van zijn *Droit de la Nature &c.* is van 1712 en 1734 in 4to., en van *les Devoirs de l'Homme &c.* van 1718 en 1759 in 4to. Nog heeft hij in het fransch vertaald, uitge-

geven, de beide redevoeringen van den Hoogleraar NoëT over het *regt der Souvereinen en de vrijheid van 't Geweten*, van welk laatste, ook ene nederduitse vertaling het licht ziet; nog verscheidene *Leerredenen* van den beroemden TILLOTSON. Ene uitmuntende franse vertaling van H. GROTTUS over 't *regt van Vrede en Oorlog*, met uitgelezene aantekeningen, het eerst te *Amsterdam* in 1724, en naderhand te *Leijden* in 1759 herdrukt; voorts in 1724, R. CUMBERLAND *Traité philosophiques des Loix naturelles*, mede met schone aantekeningen. Behalven verscheidene Akademise Redevoeringen, zo te *Geneve*, *Lausanne*, *Amsterdam* als te *Groningen* uitgegeven, heeft hij nog oirsprongelijk geschreven en door den druk gemeen gemaakt: *Traité sur la morale des Peres, pour repondre du Pere CEILLIER Religieux Benedictin*; uit deze verhandeling waar van een klein gedeelte in het nederduits is vertaald, wordt men des Hoogleraars vlijtge belezenheid in de schriften der kerkelijke Oudvaders ontwaar, en telkens welk een geringen prijs hij in het oordeel van die Mannen stelde. *Traité du Jeu &c.* 3 tom. *Amst.* 1737. 8vo. *Histoire des anciens Traitez repandus dans les Auteurs grecs & latins, & autres Monumens de l'antiquité, depuis les tems les plus reculez, jusque à l'Empereur CHARLEMAGNE*, in het eerste deel van het *Supplement au Corps Diplomatique de DUMONT.* *Amst.* 1739. in folio. *Defence du droit de la Compagnie Hollandoise des Indes Orientales, contre les nouvelles prétentions des habitants des Pais-Bas Autrichiens*, in 4to. — STOLLE ad HEUMANNI *Conspectum*, p. 540. C. SAXI, *Onom. liter.*, Pars VI. p. 99, 100. *Anal.* p. 637. MORERI, *Dictionnaire*, ed. de 1740. Tom. II. *Neue zeltungen* / 1744. Nov. p. 781. *Zusätze zur Geschichte des Herrn BARBEYRAC in Beytraegen zur Historie der Gelehrtheit* / Hamb. 1749. 8vo. Th. IV. p. 244, 245.

BARBIEUX (ANTHONY), Dominikaner Monnik, deedt zijne geloften in het klooster te *Rijsel*, in welke stad hij den 4 augustus 1624 werdt geboren, en hij stierf 'er na een godvrugtig leven tot zijn einde toe geleid te hebben den 6 januarij 1678. Hij heeft verscheidene latijnsche werken nagelaten, die tot

BARD. (PETRUS). BARDES. (WILLEM DIRCKSZ.) 27.

tot stigting van zijne geloofsgenoten kunnen verstreken —
PAQUOT; *Mém. littér.* Tom. VI. p. 101, 102.

BARD (PETRUS); Vikaris generaal van de Orden der Coenobiters, is in 1443 te Doornik geboren; studeerde te Leuven, en was aldaar de contubernaal van ADRIAAN van Utrecht, naderhand Paus, onder de benaming van ADRIAAN DEN VI. Hij stierf als Vikaris generaal van de Coenobiters; zijnde tevens Prior van het klooster van die orden te Parijs; in 1525; na 82 jaren geleefd te hebben. Hij heeft onder anderen geschreven: *Collationum seu Conitionum sacrarum, V. Vol. in folio*; nog: *Gallicae Caesatiorum congregationis Monasteriorum fundationes, Virorum illustrium elogia &c. Paris. 1719. in 4to: —*
— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 953.

BARDES (WILLEM DIRCKSZOON), Schout van *Amsterdam*, is een man geweest van kloek verstand en minzaam omgang, doch enigzints stamelende van tale. Hij was oud Schepen te *Amsterdam*, toen hij in 1542; onaan gezien hij bij sommigen; van lutherije verdagt was; tot Schout aangesteld werd; op aanprijzing van Burgemeester HENDRIK DIRCKOON, die gehouden werd; de Regering der stad op zijnen dult te draaien. Dan eer wij verder gaan met te beschrijven; op welk een harde wijze deze man is behandeld geworden; zal het vooraf nodig zijn te melden; dat 't Schoutambt der meeste *Hollandse* steden; ten dezen tijde; stondt aan de beëfvinge der Graven; doch 't was te *Amsterdam* in 1508; onder de minderjarigheid des tegenwoordigen Graven, Keizer KAREL DEN V, voor 20000 guldens verpand aan de Wethouderschap; mids de lastbrief verleend wierdt op 's Graven naam. Burgemeesteren begaven; sedert het Schoutambt op ene jaarweddé; en lieten de boeten; kleinigheden uitgezonderd; verrekenen aan de stad. Agt jaren hadt BARDES het Schoutambt bekleed; tot genoegén der Regeringe; toen hij; of om te misludet af te hangen van zijns gelijken; en zijn ambt op vaster voet te behouden; of om andere redenen; ten Hove te wege bragt; dat de Landvoogdes; vrouw MARIA; de 20000 guldens; door de

stad op het Schoutambt geschoten, afloste, en hem Schout maakte van 's Keizers wegen. Van toen af, veranderde de gunst der Wethouderschap te hemwaards, in afkeer en nijd. Men gaf hem na, dat hij de geheimen der stad, met name haar veinzen van armoede, om met geene leningen gekweld te zijn, ten Hove openbaarde. Niemand nogthans was meer op den Schout verbitterd, dan HENDRIK DIRKSZOON, die hem eerst bevorderd hadt, en wien zijn gezag nu meest tegens de borst was, om dat 'er zijn eigen meest door geknakt werdt. Hij smeet dan, gelijk sedert geregteijk getuigd is, een stuk zo hatelijk, dat 'er hier te lande, zelden weêrgade van gezien is. FLORIS EGBERTZOOM, Kettermeeester en Onder-pastoor der oude Kerke, op zijne zijde gelokt hebbende, belegt men getuigenissen tegens den Schout, behelzende, dat hij en zijne huisvrouw herdoopt waren, ene vergadering van Herdopers ten hunnen huize gehouden, en anderen bijgewoond hadden. De menschen die deze zaken verklaarden, waren FY HAMANS van Zwol, in de wandeling gele Fij genaamd, een armelijk wijf, zig generende met het bespieden en beklappen van zulken, die verboden vergaderingen bijwoonden; VOLKJE WILLEMS, vrouwmensch van gelijken stempel, KORNELIS MAATZOOM ZWART, notaris, en ADRIAAN JANSZOOM, slijper. De Pastoor schreef den inhoud van hun getuigenis over, aan RUARD TAPPER, opper-Inquisiteur te Leuven. Doch dit was alles zo stil niet te werk gegaan, of de Schout hadt 'er de lugt van gekregen, en zig terstond bij de Landvoogdesse vervoegd, klagende, dat men hem met lasteringen zocht te bezwaren. Ook verwierf hij, dat 'er Gemagtigden naar *Amsteldam* gezonden werden, die de getuigen onderzocht hebbende, sterk vermoeden of genoegzaam blijk kregen, van de valsheid der verklaringen. Sedert werdt de zaak den Hove van *Holland* bevolen, welk Gemagtigden stelde, om dezelve nader te onderzoeken; en dus stondt het 'er mede, op 't einde des jaars 1554. In 't volgende jaar, werden VOLKJE en FY, in stilte naar 's *Hage* gevoerd, en op de gevangenpoort gezet. Men ondervraagde hier, naar 't herdopen des Schouts;

't welk

'twelk zij verklaarden gezien te hebben, staande op een bankje, voor de glazen van zeker speelhuis buiten de stad; welk BARDES in huur gebruikte. Hier na kwamen 'er Gemagtigden van 't Hof naar *Amsteldam*, om de gelegenheid van dit speelhuis te onderzoeken; een van welken, op het bankje tredende, zijnen arm te kort bevondt om bij het glas te reiken; waar op hij tegen den Schout zeide, *dat zijne zaken behouden waren*; zonder hem egter verdere opening te geven. 't Liep nog twee jaren aan, eer de andere medepligtigen, met name HENDRIK DIRCKSZOON en de Pastoor, gevat en naar 's *Hage* gebracht werden; de laatste werdt aangegrepen, daar hij voor 't outer stondt, en in zijn priesterlijk gewaad vervoerd. De getuigen na lang zitten; bekenden eindelijk schuld; en dat zij door den Burgemeester en den Pastoor, bewogen waren, om den Schout valselijk te betigten. Toen deed het geregt zijnen pligt, de Notaris werdt van zijn ambt ontzet; ADRIAAN JANSZOON gegeesfeld, en beide ten lande uitgebannen; de Pastoor moest bekennen, dat hij op een roekeloze wijze en zonder grond, ten nadele van den Schout, aan RUARD TAPPER geschreven hadt. Dan met Fy liep het zo gemakkelijk niet af; haar wierdt de tong uit den hals getarnd, voorts geworgd; geblakerd, en naar 't galgeveld gevoerd, blijvende tot het jongste ogenblik staande honden; dat zij door HENDRIK DIRCKSZOON en den Pastoor verleid was, met verzoek, dat men den Schout voor haar om vergiffenis wilde bidden; dit strafvonnis werdt op den 3 mei 1561 ten uitvoer gebracht, intusfen dat VOLKJE in de gevangenis was gestorven. De Burgemeester zig hebbende weten te hoeden voor schrift van zijne hand, en de getuigen tegen hem, om derzelver gebleken' meenedigheid wrakende, ontworstelde de jongste straffe. Hij werdt onder borgtogt van 40000 ponden, geslaakt, en kwam na verloop van een jaar, wederom te *Amsteldam*; daar hij nog vier jaren toefde, eer men hem van den borgtogt ontloeg, zijnde ondertusfen van andere misdrijven beschuldigd, die egter niet geregteijk bewezen werden. Daar na wanende enen vrijen hals te hebben, vorderde hij den Schout aan regt, om her-

stelling van eer. Zo veel vermoegt hij eindelijk, dat hij in de jaren 1563 en 1564, nog wederom tot Burgemeester verkozen werd: 't Schoutambt toen andermaal aan de stad verpand zijnde; werd BARDES van 't zelve verlaten in 1566; sedert werd hij beschuldigd; de hand gehad te hebben; in de opschudding van dat jaar, voor den Raad der Beroerten gedagvaard; strengelijk gepijnd en zuiver gefchouwd. Daar ha de Staatse partij tegen den Spanjaard gekozen hebbende, werden zijne goederen meest onder *Amsterdam* gelegen; welk lang Spaans bleef; verbeurd verklaard. Alle smarten hadt hij manmoedig doorgeworfeld, doch dit leed trof hem zo diep; dat het hem eerst de gezondheid en naderhand het verstand krenkte; hij bragt het overige zijner dagen te *Delft* door, alwaar hij in een deerniswaardigen toestand, in 1568 zijn leven eindigde. — VIOLIER, *Epist. select.* p. 371. WAG.; *Vad. Hist.* V. D. bl. 411-415. WAG., *Beschr. van Amst.* III. St. bl. 98-105. 143. 275.

BARDES (WILLEM), Burgemeester te *Amsterdam*; in welke stad hij ook het eerste levenslicht zag, was een zoon van den bovenstaanden Schout, en zeer ijverig werkzaam voor de hervorminge, niettegenstaande de strengheid waar mede zijn vader om het begunstigen en aankleven van die partij; vervolgd was. In 1578 behoorde hij onder de ballingen, die zig toen weder in *Amsterdam* bevonden, hebbende alvorens enigen tijd, als Stedehouder van SONOV in het *Noorderkwartier* geweest. Twee dagen voor de grote omkering in *Amsterdam*, voorgevallen op den 26 maj van gemelde jaar; schreef hij aan SONOV, dat hij zijn volk moest gereed houden, om op 't eerste bevel van de Staten van *Holland* te kunnen optrekken; ook ontbood hij enen schootvrijen helm en rondas; tot zijn gebruik; blyks genoeg, dat hij iets geweldigs in den zin hadt. De omwenteling naar wensch gelukt, en de Regeerders, die de inwoners dus lange gefolterd hadden, ter stad uitgeleid zijnde, was Mr. WILLEM BARDES een van die genen, welke tot Burgemeester en Raad aangesteld wierden. In 1579 wierdt hij

Hij als Gelastigde van de Staten van *Holland* naar *Weesp* gezonden, om aldaar de rust te herstellen, die door enige Roomsgezinden in 't storen van den hervormden Godsdienst, met kennis of door aandrijven van enigen uit de Regeringe gebroken was; hij zette zeven leden uit de Vroedschap, en drie derzelven, nevens den Secretaris en een oude Pastoor, uit de stad hebbende doen leiden, was de rust aldaar herboren.

In 't jaar 1586, verzette hij zig mannelijk tegens de oogmerken van LEICESTER, die op raad van JAKOB REINGOUD, Heer van *Kouwenberge* een' vreemdeling, straffen en vorderingen ten laste der Kooplieden wilde invoeren, schoon het den naam hadt, dat die straffen alleen zouden dienen tegen de *Lorrendraijers*, zijnde zodanige lieden, die tegen de plakaten, en onaangezien de borgtogten bij hen gesteld, den vijand goederen toevoerden; ook niet min ijverde hij tegen het oprigten der kamer van geldmiddelen, waar van REINGOUD vlamde om Thesaurier te worden. Hij toonde op ene vrijmoedige wijze, dat LEICESTER geen magt hadt, zodanige oprigting te doen, zonder voorkennis der algemene Staten. Deze zaak op nieuw voor den Raad gebragt zijnde, wierdt van elk 't straffen der *Lorrendraijers* redelijk gekeurd, alleenlijk gaf BARDES in bedenking, of het zonder gevaar van oproer te doen ware; doch over 't opregten ener kamer van geldmiddelen, merkte hij bij herhaling aan, dat alle nieuwigheid ongemak baarde, en dat hij 'er zo veel voordeels niet uit te halen zag. In 't voorbijgaan, liet hij iets merken van de klagten, die hem en zijne ambtgenoten uit *Holland* gedaan waren, over 't dringen van vreemdelingen in de Regeringe, waar over LEICESTER zeer verstoord werdt. BARDES verzogt dat men zijne woorden, als spruitende uit zugt tot voorstand van 's lands vrijheden, ten goede nemen wilde; waar op de Graav hernam: *dat de woorden goed, maar de werken gering waren.* Maar met dit stribbelen tegen 's Graven welbehagen, werdt niets gevorderd; de kamer werdt opgeregt, en REINGOUD Thesaurier gemaakt.

Het ambt van Burgemeester en Raad heeft BARDES te *Amst.*

34 BAREND. (BAREND) BARENDZEN. (DIRK)

Aeldam verscheidenemalen bekleed; en hij overleed in 't jaar 1601, nalatende een zoon, insgelijks WILLEM BARDES genaamd; aan wien de Staten van *Holland*, in 1603, ene rente van 200 ponden 's jaars toeleiden; wegens 3200 ponden, die zijn' grootvader, bij zijne laatste Schouts-rekening van de stad nog te vorderen hadt. — WAGEN., *Vad. Hist.* VII. D. bl. 205. 209. 299. VIII: D. bl. 157. 273. WAG., *Beschr. van Amst.* III. St. bl. 470. 477-479.

BAREND (BAREND), geboortig van *Kampen*, hadt zig in het jaar 1572 gevoegd bij de *Geuze Vrijbuikers*. Na dat hij benevens zijne makkers vele rooverijen en plunderingen ter zee, zo op vrienden als vijanden hadt gepleegt; dagt hij met zijnen bekomen buit naar *Emden* te wijken, doch wierdt op zijne reize derwaarts door de *Enkhuizers* agterhaald en genomen, en tot loon zijner gepleegde zeeroverijen, in die stad onthalsd. — CENTEN, *Hist. van Enkh.* bl. 141.

BAREND (WILLEM), Kapitein ter zee, werd benevens JAN KORNELISZ., in het jaar 1596, onder beleid van den dapperen zeeheld JAKOB VAN HEEMSKERK, ten derdenmale uitgezonden, om door het noorden enen doortogt naar *Tartarije* en *China* te zoeken. Na *Spitsbergen* ontdekt te hebben, stierf hij op dien togt in 1606. Met gemelden HEEMSKERK kwamen twaalf zijner scheepsgenoten te rug in het vaderland, na dat zij onder het doorstaan van veelvuldige gevaren, de uiterste hoeken van het noorden, zonder den weg naar *China* gevonden te hebben, omgezeild hadden. — H. GROTIJ, *Annales Belgicae*.

BARENDZEN (DIRK), Konstschilder, geboren te *Amsterdam* in 1534, genoot van zijnen vader, dat een tamelijk goed Schilder was, doorgaans DOVE BAREND geheten, van wien op het stadshuis te *Amsterdam* gezien wordt een tafereel, verbeeldende de opschuddingen, door de Wederdopers verwekt, die in 1535 uit ene onzinnige drift de stad dagten te vermeesteren; in welk stuk, naar dien tijd niet kwalijk behandeld,

de woede van dien miltzuchtigen hoop zeer vreemd en verschrikkelijk uitgebeeld is; het eerste onderwijs in de kunst.

Toen DIRK den ouderdom van 21 jaren hadt bereikt, vertrok hij naar *Italië*, hieldt zig te *Venetie* op bij den beroemden TITIAAN, die buitengemeen veel van hem hieldt, hem in huis nam, als zijn kind behandelde, en vergunde ja zelfs beval, zijne te *Venetie* komende landslieden, wel te onthalen. Hij die met een edelaartigen ziel en vlug verstand, was begaafd, verkeerde 't liefst met deftige en vermogende lieden, of geleerden, doordien hij zelf in de fraaije letteren bedreven, der latijns tale magtig, en zeer belezen was. In *Italië* hieldt hij gemeenzame verkering met den Heer van ST. ALDEGONDE, welke vriendschap en goede verstandhouding sedert in *Nederland* tusfen hen altoos in wezen bleef; zulks ALDEGONDE nimmer te *Amsteldam* kwam, zonder DIRK te bezoeken, vermaak scheppende in deszelvs bijwezen. Om kort te gaan, BAREND was een deftig en welgezien man; die ook liefhebberij hadt voor de muziek, en tot zijne uitspanning op verscheidene speeltuigen zig oeffende. Hij hieldt ook gemeenzame verkering met den digtekundigen LAMPSONIUS, en zij hielden onderlinge briefwisseling in de latijns taal.

Na ene afwezentheid van omtrent zeven jaren, keerde DIRK door *Frankrijk* naar *Holland* te rug, en trad te *Amsteldam* in huwelijk, met ene dogter uit een der treffelijkste huizen van die stad. In den ouderdom van 28 jaren, portraiteerde hij zig zelven en zijne huisvrouw, zijnde zeer aartig en fraaij behandeld. Offchoon hij zig meestal aan 't portraitschilderen hieldt, waar in hij zeer vaardig was, en een bevallige manier volgde, heeft hij nogthans ook enige fraaije outerstukken, en meer andere uitmuntende tafereelen geschilderd, waar in men kennelijk de voortreffelijke manier van TITIAAN ontdekken kan, dien hij ook geportraiteerd heeft. Men vindt nog ten huidige dage schilderijen van BAREND, inzonderheid op de Doelen of Schuttershaven te *Amsteldam*, die in grote achting bij de Nefhebbers worden gehouden.

In het spreken van de *Italiaanse* taal, behieldt BAREND den
Ve.

94 BARENDZOOM. (HERMAN) BARKEY. (NIKLAAS)

Venetiëaans tongval, en beminde de landbouw zonder dezelve nogthans te beoefenen. Zijne schichtigheid voor de zee en het water, bragt te wege, dat hij aan zijne begeerte om *Haarlem* of andere steden te bezoeken, schroomde te voldoen, doordien zijne zwaarlijvigheid hem belotte, in een rijtuig derwaarts te reizen. In het Gasthuis werd hem een groot werk besteld, dat half afgedaan is blijven steken, doordien hem de dood overviel, bezig zijnde daar aan te schilderen, in het jaar 1592, in den ouderdom van 58 jaren. Men heeft een afbeeldzel van hem in plaat. — DE PILES, *Abregé de la vie des Peintres*. K. v. MANDER, *Leven der Schilders*. I. D. bl. 317-320.

BARENDZOOM (HERMAN), Krankbezoeker te *Amsterdam*, werd in het jaar 1610, door den Kerkenraad buiten kennis van Burgemeesteren, afgezet van zijn ambt, om dat zo als getuigd wordt, in 't stuk der Predestinatie verschildde van zijne medebroeders. — G. BRANDT, *Hist. der Reform.* II. D. bl. 148, 149.

BARKEY (NIKLAAS), te *Bremen* geboren in 't jaar 1709; is geweest S. S. Th. Doktor, Profesfor en Predikant in de Hoogduitse Kerk bij de gereformeerde gemeente in 's *Hage*. Hij wierdt op den 9 junij te *Amsterdam* Proponent, op den 6 november 1732 als Predikant te *Kleverskerk* op het eiland *Walcheren* in *Zeeland* beroepen, alwaar hij na ruim 10 jaren lang het woord des Heren met allen ijver te hebben verkondigd, op den 12 julij 1744 te *Hulst* in den dienst werd bevestigd, daar hij vertoefde tot op den 4 februarij 1751, dat de gemeente van *Middelburg* hem tot haren Leraar aanstelde, welke kudde hij drie jaren geleid hebbende, den 4 julij 1754 in zijn vaderstad *Bremen* tot Predikant en Hoogleraar in de godgeleertheid wierdt beroepen, daar hij zig egter eerst op het einde van genoemde jaar na toe begaf, en intussen den 20 december aan het Hogeschool te *Groningen* de eeretrap van *Doktor Theologiae* bewam; eindelijk wierdt deze geleerde man, tot Herder en Leraar in de Hoogduitse Kerk in 's *Gravenhage* beroepen, daar vervolgens het Hoogleraarschap wierdt bij-

bijgevoegd. Hij stierf den 18 juni 1788, in den ouderdom van 79 jaren; zijnde vervolgens het lijk bij *Scheveningen*, in de open lugt, op het kerkhof *Ter Navorling* begraven. BARLEY is een geleerd man geweest, en heeft zig niet weinig roems, in het gemenebest der letteren, gedurende het tijdvak van zijn langdurig en arbeidzaam leven verworven, door zijne uitgebreide kundigheden in de godgeleerdheid, kerkelijke geschiedenissen, als andere takken van wetenschappen; waar van tot levendige bewijzen strekken, zijne veelvuldige uitgegevene werken, wordende inzonderheid onder dezen geroemd: de *Bibliotheca Bremensis* en *Hagana*, *Museum Haganum* en *Synopse Hagana*. ——— HAMBERGERI, *Erudita Germania*. p. 33. C. SAXI, *Onom. literar. Pars VII.* p. 102. *Boekz.* 1732. a. bl. 744. 1733. a. 121. 1745. a. 234. 1751. a. 233. 1754. p. 198. 1755. a. 616. 1765. b. 541. *Konst- en Letter-Bode.* I. D. bl. 4.

BARLAEUS (KASPER of GASPAR), is Professor in de Philosophie te *Amsterdam* geweest, en geboren te *Antwerpen* den 12 februari 1584, in welke stad zijn vader die den zelfden naam voerde, Griffier was; doch zijn ambt verliet, en naar *Holland* toog, na dat den Hertog van *PARMA*, die stad veroverd hadt. De jonge KASPER oeffende zig in de Godgeleerdheid te *Leijden*, en werd in 1608 tot Predikant beroepen in de *Nieuwe Tonge*, op 't eiland *Overflakke*, welke dienst hij tot in 't jaar 1612 waarnam; wanneer hij op aanbeveling van P. BERTIUS, in deszelfs plaatze, tot Onder-Regent in 't Staten-Collegie te *Leijden* werdt aangesteld, en van den predikdienst afftondt. Op 't einde des jaars 1617, werd hij door de Bezorgers der Hogeschool, verkoren tot Professor in de *Logica* of Redeneerkunde. Middelerwijl waren de geschillen der *Remonstranten* en *Contraremonstranten* ontstaan. BARLAEUS hieldt de zijde der eersten, welke hij van 't jaar 1615 af, met zijne penne ten dienst stondt. Ook woonde hij het *Dordse Synode* bij onder de anschouwers, zo lang die vergadering met open deuren gehouden werd; makende aantekeningen van

van 't gene hij zag en hoorde, die sedert in 't licht gegeven zijn. Hij hielp de gedaagde *Remonstranten* enen geruimen tijd in het stellen van enige schriften en brieven, die gedurende het houden der Sijnode, ingesteld en afgevaardigd werden. Doch in februarij, keerde hij naar *Leijden* en tot de waarneming van zijn gewoon beroep te rug. De leer der *Remonstranten* veroordeeld zijnde op de Sijnode, werd ook het Hogeschool, zo als men het noemde gezuiverd, en BARLAEUS onder anderen verlaten van 't Onder-Regentschap, omtrent het midden van juni, en in de volgende maand ook van 't profesoraat in de *logica*. Doch eer 't laatste gebeurde, hadt hij die voorheen Predikant geweest was, de *Alte van Stilstand* gestekend, en zig verbonden voortaan niet te prediken, schoon hij ten zelvden tijde betuigde, der *Remonstrantie* zaken nog toegedaan te blijven; welke betuiging hij in juli 1621, nog herhaalde. Middelerwijl hadt hij ontzet van zijn beroep, zig op de geneeskunde toegelegd, en was te *Caën* in *Normandije*, tot Doktor bevorderd. Hij heeft nogthans deze wetenschap bijna niet geoeffend, en zig te *Leijden* daar hij bleef wonen, bezig gehouden met het onderwijs van jongelingen in de philosophie en in andere wetenschappen, tot dat hij in 1631, tot Profesfor der philosophia en der welsprekendheid, in het doorlugtig school te *Amsteldam*, beroepen werd; daar hij van groot en klein geëerd en bemind, zijn beroep met allen ijver en vlijt waarnam; enige treffelijke latijnse Gedigten en andere werken in 't licht gaf, waar van enigen worden beoordeelt in het schone artikel, dat den geleerden BAYLE, ons in zijn *Dictionaire Historique & Critique*, van BARLAEUS heeft nagelaten. Met dit werkzame leven hieldt hij aan, tot dat hij van ene zware ziekte aangetast, die hem den geest geweldig benauwde, en alleenlijk nu-en dan enige tusfenpozingen gunde, 's daags na dat hij voor zijne Studenten nog gelezen hadt, op den 14 januarij 1648 overleedt; zie G. BRANDT, *Poëzij*, III. D. bl. 144. Over de natuur zijner ziekte, en de onmiddelijke oorzaak zijn's doods, is verscheidelijk van gesproken en geoordeelt. Dan tamelijk zeker is het, dat zijne ziek-

ziekte ene verregaande zwaarmoedigheid is geweest; waar
 van, hij reeds in 't jaar 1623, kort na 't ontdekken van den
 aanslag op het leven van Prins MAURITS, aangetast geweest
 was, ter gelegenheid dat de zo vermaarde Schout BORR: de
 onbeschofte stoutheid hadt, te *Leiden* hem, op straat gaande,
 onverhoeds een papier, welk hem ten dele uit de zak stak,
 te ontrukken; 't welk hem schoon 'er niets kwaads in stondt,
 dermate ontfelde, dat hij om te minder verdagt te zijn, tot
 driemalen toe in de openbare kerke ging; waar op schrijft
 G. BRANDT, ene zware wroeging en droefgeestigheid volgde,
 die eger door den tijd wederom verdween. Doch na zijn
 beroep te *Amsterdam*, in 1632, trof hem nog groter zwaar-
 moedigheid. Hij zelv' spreekt 'er in zakezen latijnsen brief,
 aan zijnen neve CUNAEUS, met deze woorden van: „ Ik el-
 „ lendige, ben gestort in ene droefgeestigheid, veel zwaar-
 „ der dan die mij voor negen jaren getroffen heeft. Eerst
 „ heb ik mij door sterk studeren, afgemat; daar op is verstop-
 „ ping gevolgd; vervolgens is mij 't gene te voren ligt scheen,
 „ zwaar voorgekomen; eindelijk heb ik, door ik weet niet
 „ welk ene kleinmoedigheid, begonnen mij zelven 'tenemaal
 „ te mistrouwen, en te gevoelen, dat ik onbekwaam ben
 „ om dezen last te dragen. En ik ben mij zelv' nauwelijks,
 „ als mij het deerlijk lot van mijn huisgezin te binnen komt.
 „ Ik, die de gelukkigste was, ben de ellendigste in mijne
 „ ogen. De redenen door welken gij mij opbeurt, worden
 „ mij door brave lieden dagelijks voorgehouden. Ach neef!
 „ ik ben de man niet die gij meent dat ik ben. Ik heb dezen
 „ post, uit een ijdele en dwaze overtuiging aanvaard. Maar
 „ ik gevoel nu, dat het heel wat anders is in 't bijzonder,
 „ heel wat anders is in 't openbaar te onderwijzen; ik heb
 „ die vrijmoedigheid niet, als ik in 't openbaar onderwijzen
 „ moet, die mij wanneer ik in 't bijzonder onderwees, plagt
 „ eigen te zijn. Ja, ik ben zo vervuld van schroom, dat ik
 „ zelv' geen bijzonder onderwijs geven duff. Mijne gezond-
 „ heid is dok misder, uit hoofde mijner droefgeestige ver-

BARLAEUS. (KASPER of GASPAR)

„ beeldingen, en der geneesmiddelen zelve. Mijne slaap is
 „ zwaar en afgebroken; de hulsbouding des lighaams, geheel
 „ ontfeld. Mij schiet geene hoop over, dan op de barmher-
 „ tigheid en magt des groten Scheppers, die mij eertijds van
 „ diergelijke kwaal, doch allengskens, verlost heeft; want
 „ gij weet, dat deze ziekten van langen duur zijn. Ik be-
 „ veel mij zelve en mijn huisgezin, waarde neef, aan uwe
 „ gebeden. Ik heb geen lust om meer te schrijven, en die
 „ treurig en mij zeer lastig verhaal, te vervolgen. Uit mijn
 „ stijl, uit mijne uitschrabbingen, zult gij ligtelijk kunnen
 „ zien, hoe ik gesteld geweest ben, toen ik dit op 't papier
 „ bragt. De vorige kragten van lighaam en geest zijn ge-
 „ knakt. Mijne hulsvrouw die bij mij stondt terwijl ik dit
 „ schreef, heeft mijne pen genoegzaam bestierd. God geve
 „ dat ik beter en blijder schrijven moge! Nu kan ik niet.”

Claror. Viror. Epist. e Museo J. BRANDT. p. 118.

Doch uit dezen naren toestand, is BARLAEUS ook gered, zo
 dat hij in 't begin des jaars 1635, in staat was, om de open-
 bare redevoering van den wijzen *Koopman* te doen; en, uit de
 brieven van den Drosfaart HOORT, na dien tijd aan, en we-
 gens hem geschreven, schijnt men te mogen afleiden, dat hij
 nu en dan, en bijzonderlijk omtrent den aanvang des jaars
 1639, toevallen van onpasselijkheid gehad; maar verder, tot
 diep in 't jaar 1646, ene redelijke gezondheid genoten heeft.
Epist. M. Z. BOXHORNI e Museo J. G. MEELI, p. 166. Doch
 toen schijnt hij van zijne oude kwale, op nieuws aangetast te
 zijn. Men heeft vertelt en geloofd, dat hij meende van glas
 te wezen, en vreesde aan stukken gestoten te zullen worden;
 of van boter of stro, waarom hij zig ver van 't vuur hieldt.
 Sommige menen, dat hij in ene put gevallen of gesprongen,
 en zo vermoord is; doch in de lijkrede, door JOHANNES AR-
 NOLDUS CORVINUS over hem uitgesproken, leest men, dat den
 Redenaar verhaalt was, hoe ene schielijke slauwte, die in
 dien tijd velen trof, den overledenen de dood gedaan hadt.
 Hij is begraven in de Nieuwe Kerk nabij de grafelder van

zijnen hartvriend P. C. Hooft, die hem slechts weinige maanden overleefd heeft; waar op JOOST VAN VONDEL dit graf-schrift maakte.

Hier sluimert BAARLE neffens Hooft,
Geen zark hun glans noch vriendschap dooft.

BARLAEUS heeft zig, inzonderheid door zijne latijnsche versen en redevoeringen beroemd gemaakt. Over zijne begaaftheid in de digtkonst, velt JAC. PHILIPP. D'ORVILLE, in *Oratione in natalem Athenaei Amstelredamensis*, p. 14, 15. het volgende oordeel: *A pluribus eo tempore inter Principes Latinae Poëseos habebatur: multè etiam Principatum in divina hac arte deferebant.* Ook zijn 'er brieven van hem in 't licht, die bij de kenners geacht worden. Weinige maanden voor zijnen dood, heeft hij een verhaal van de krigsbedrijven van Prins JOHAN MAURITS van Nassau in Brazilië, in 't licht gegeven, en voorts door den druk gemeen gemaakt: *Poemata pleraque primum separatim sparsimque edita, in unum volumen contracta, nimirum Heroicorum, libr. III. Elegiarum libri II. Lugd. Bat. 1631. 12°. Triumphus Federati Belgii super debellatis ad Mosam urbibus &c. Amst. 1632. folio. In Ducatum Limburgicum additum Foederatorum Imperio. Amst. 1633. fol. Tumulus GUSTAVI. ADOLPHI &c. Panegyricus ARMANDO Cardinali RICHELIO &c. Amst. 1655. in 12°. Dissertatio de bono Principe, &c. fol. 1633. Medicea Hospes, sive descriptio publica gratulationis, qua MARIAM DE MEDICIS &c. Amst. 1639. fol. Zijnde hier van ook ene nederduitse uitgave, in 1642 gedrukt. Oratio panegyrica de villa Hispanorum Clasi, Amst. fol. Oratio de Ente rationis, Amst. fol. Epistola variae. Amst. 1667. 12°. Orationes variae, 1649. 12°. Methodus studiorum & morum. 12°. Observationes aut experimenta Magnetis, & vis magnetica Terra, &c. 1651. 12°. Zijne schriften ten voordele der Remonstranten in 't licht gegeven, vindt men aangewezen, in de *Bibliotheca scriptorum Remonstrantium*: Authore ANT. CATTENBURG. Alle deze werken hebben BARLAEUS ongemeen veel achting verworven bij de geleerde wereld. Doch zijne scherpe twistschriften, ten behoe-*

ve der *Ramonfranten*, hebben hem de ongunst niet alleen; maar zelfs den bittersten haat van vele Kerkelijken op den hals geladen; welker hevige wederleggingen ook, zo men wil, iet hebben toegebracht, tot 's mans droefgeestigheid.

Behalven de hier bijgevoegde afbeelding van den konstrijken VINKLES, ontmoet men hem nog in prent door L. VIRTÉU; door MATHAM, naar SANDRART; door DELPHIUS, naar BAILLY; en door meer anderen. — KÖNIGII, *Bibl. vetus & nova*. MORHOVII, *Polyhistor*. Tom. I. p. 153. 297, 298. 977. 1064. J. A. CORVINI, *Orat. funebr.* WITTE, in *Diario biograph.* F. G. FREYTAG, *Analekta litter.* p. 67, 68. CRENII, *Animadv. Philolog.* Part. XIII. p. 45-49. JO. FABRICII, *Histor. Bibl.* Part. III. p. 277. 305. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 165, 166. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 251, 252. Anal. 588. P. BAYLE, *Diction.* Tom. I. p. 454. edit. de 1730. DAVID CLEMENT, *Bibliothèque curieuse*, Tom. II. p. 429, 430. G. BRANDT, *Hist. der Reform.* II. D. bl. 243. 451. 524. 952. III. D. bl. 171. 404. 444. WAGEN., *Vad. Hist.* X. D. bl. 388. XI. D. bl. 89. WAG., *Beschw. van Amst.* XI. St. bl. 297-303. A. PARS, *Naamrol der Batav. en Holl. Schrijvers*, bl. 277. 305. 328. SOERMANS, *Kerkelijk Register*, bl. 125. *Akadem. Register*, bl. 63. 122.

BARLAEUS (LAMBERTUS), Hoogleraar in de griekse taal te Leiden, een broeder van KASPER, geboren te Bommel in 1598, wierdt na zijne letteroefeningen met allen lof te hebben volvoerd, en met ruimte tot den dienst toegelaten te zijn, als Predikant van het Gezantschap met den Baron VAN LANGERAK, *Hollandsen Ambassadeur* naar Frankrijk benoemd; vervolgens werd hij Conrektor der latijnsche scholen te Amsterdam, en eindelijk Hoogleraar in de griekse taal te Leiden; welke bediening hij met een opentlijke redevoering: *de Græcarum literarum præstantia & utilitate*, den 22 oktober 1641 aanvaardde. Voorts gaf hij uit, LUCIANI *Timonem*, Lugd. Bat. 1652. 8vo. en HESIODI *Theogoniam*, Lugd. Bat. 1658. 8vo. Hij stierf den 16 juni 1655, in den ouderdom van 60 jaren.

BARLAEUS. BARLAÏMONT. BARLOTTE. 103

ten. — KONIGII; *Bibl. vet. & nov.* CORVINUS, *in Orat. funebr.* CASP. BARLAEI. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. pag. 1069. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 374. F. BAYLE, *Diction.* Tom. I. p. 456. *ed. de 1730.*

BARLAEUS (MELCHIOR), een volle neef van KASPER en LAMBERTUS, te *Antwerpen* in de XVIde eeuw geboren, was een zoon van LAMBERTUS BARLAEUS, Bewaarder der stads Archiven te *Antwerpen*. MELCHIOR was een geleerd man, en heeft verscheidene werkjes, zo in dicht als prosa geschreven.

— CORVINUS *in Orat. fun.* C. BARLAEI. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 886. SAXI, *Onom. literar.* Pars III. p. 403.

BARLAÏMONT (GILLIS VAN), Heer van *Hierges*, uit de *Oostenrijke Nederlanden* geboortig, is een groot Staatsman en teffens moedig Krijgsman geweest; in dienst des Konings van *Spanje*, gedurende den aanvang der *Nederlandse* beroerten, in welke hij den aanhang des Prinzen van ORANJE menig gevoelligen neef heeft toegebracht. Hij heeft vele roemrijke krijgsbedrijven uitgevoerd, doch wierdt gestuit in de loopbaan zijner overwinningen; bij het beleg van *Mastricht*, door den Hertog van PARMA in het jaar 1579 ondernomen; want hiet trof hem een kogel, die hem tot groot hartzeer van den Veldheer, in een oogenblik het leven benam. — STRADA; *Nederl. Oorl.*

BARLANDUS, zie BAARLAND.

BARLOTTE (CLAUDE LA), is een wakker Krijgsheld geweest, in dienst van den Kardinaal Aartshertog ALBERTUS, wien het aan moed noch beleid ontbrak; waar van hij de onloochenbaarste blijken gaf in 1596, toen de Aartshertog voornemens was *Hulst* te belegeren. LA BARLOTTE was met enige manschap afgezonden, om ware het mogelijk, den Graav van SOLMS, die door Prins MAURITS met een magtige bezetting, daar binnen gelaten was, te verrassen. Onder begunstiging van de duisterheid des nagts, gelukte het hem, in het begin

van julij, over de gragt te graken, terwijl het *Staatse* volk zeer onagtzzaam de wagt hieldt. Door deze verrigting, maakte hij den aanvang van het beleg, voor den Aartshertog zeer voorspoedig, waar van het vervolg niet min voordelig was. Toen in 1598 de Admirant VAN ARRAGON zijnen optogt langs den *Rhijn* wilde ondernemen, werdt LA BARLOTTE vooruit gezonden, hij noodzaakte alle de schippers die hij aantrof, hunne schepen, tusfen *Bon* en *Keulen*, bijeen te brengen, met dezelve voerde hij zijn volk over den *Rhijn*, en maakte zig meester van de beide wederzijdsche oevers; na deze verrigting, joeg hij, met behulp van twee veldstukjes, de *Staatse* uitleggers den stroom af tot aan *Rhijnberk* toe, en volvoerde dus den last die hem bevolen was. Niet minder nadeel deedt hij in het volgende jaar, met den inval in de *Bommelerwaard*, waar door hij Prins MAURITS veel werks verschaftte, om hem daar weder van daan te drijven. Onder alle de voordelen welke de vijand behaalde, was wel het voornaamste, dat zij MAURITS, zo voor *Bommel* als in de *Tielerwaard* en elders afmatteden, en MENDOZA gelegenheid kreeg, tot het stigten van de *St. Andries* schans; ook scheelde het weinig, of het zou aan BARLOTTE gelukt zijn, *Woudrichem* te verrassen; doch een weinig te lang toevende met zig te beraden, werdt hij in het lopen naar de poort, door een der burgers door den torenwagter gewekt, ontdekt, die sneller dan hij lopende, hem voorkwam, en de stad in beweging bragt; LA BARLOTTE hadt meer dan 500 man bij zig, die gedeeltelijk als boeren gekleed, van korte roers en opstekers voorzien waren. Gedurende het beleg voor de *Isabella-Schans* bij *Oostende*, werdt hij in het jaar 1600 doorschoten, en door zijnen dood de Staat van een moedig en wakker bestrijder verlost. — H. DE GROOT, *Jaarboeken*, bl. 245. 369. WAG., *Vad. Hist.* VIII. D. bl. 432. IX. D. bl. 25. 48. 51. 88.

BARNEVELD, zie OLDENBARNEVELD.

BARRES (ANATOLIUS DE), geboren te *Salins* in het jaar 1524, was de zoon van PIETER BARRES, Heer van *Perret*, Raads-

Raadsheer in 't Parlement van Dole, tot in 1530, wanneer hij tot President van dat zelve Gerechtshof wierdt verkozen; zijn moeder was GUYE D'ARBOIS genaamd. ANATOLIUS werd nog zeer jong zijnde naar *Leuven* gezonden, alwaar hij de mathesis, en waarschijnlijk ook, de wijsbegeerte en rechtsgeleerdheid beoefende; zedert kwam hij aan het Hof van KAREL DEN V. als Kantierheer. Hij overleefde zijnen Keizerlijken meester; maar men weet niet, waar hij vervolgens is gebleven. Wij hebben van ANATOLIUS: 1. *Arithmetica practica*, lib. IV. Lov. 1545. 4to. De Schrijver was nog geen 19 jaren oud, toen hij deze verhandeling in 't licht gaf. 2. CAROLUS QUINTUS *caelo donatus*. Lovani, 1559. in 120. Dit is ene lijkrede over dien Vorst. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 46. J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* p. 49. DUNOD DE CHARNAGE, *Mém. pour servir à l'histoire du Comté de Bourgogne*, p. 625. PAQUOT, *Hist. littér.* Tom XII. p. 268, 269.

BART (JAN); een Kapen ter zee, geboren in 't jaar 1650 te *Duinkerken*, van geringe ouders, heeft door zijnen moed, beleid en dapperheid, zijn naam vereuwigd. Zijn vader was een visser, die reeds met een talrijk huisgezin beladen was, toen JAN ter wereld kwam, die vervolgens nog door een broeder KAPER genaamd gevolgd wierdt. De behoefte staaf van den ouden BART, gedoogde niet, dat hij zijn zonen iets anders liet leren dan vissen, ja zelfs werden zij in geen lezen noch schrijven onderwezen. JAN van ene geaardheid zijnde, die tot verhevener bedrijven dan de behandeling van het viswantsel geschikt was, verliet het huis en de plaats zijner geboorte, ging naar *Holland*, en verhuurde zig te *Amsterdam* voor scheepsjonge. Onder het beftier van den vermaarden zeeheld M. DE RUTTER, klom hij als jonge van trap tot trap op, en wierdt een bekwaam zeeman. Met den oorlog, welke LODWYK DE XIV, in 1672 dit Gemenebest aandeed, was men 'er op uit, ten einde zulke twee magtig verbondene vijanden als *Frankrijk* en *Engeland*, ter zee het hoofd te kunnen bieden; naar mannen van kunde en ondervinding om te

zien, en BART was onder het getal der genen, aan wien men een aanzienlijke bediening aanbod. Dan deze jongeling pas 21 jaren oud, hier te eerlijk zijnde om tegens zijn vaderland en koning te willen vechten, week hij uit *Holland*, keerde naar *Duinkerken* te rug, en aanvaardde de kostwinning van velen zijner stadgenoten, om namelijk ter kaap te varen; en in dit nieuwe beroep kweet JAN zig zo dapper, dat hij wél dra boven zijne medemakkers uitmuntte; zeldzaam keerde het kaperschip waar op hij zig bevondt, zonder prijzen in de haven; en zijn Kapitein moest volmondig belijden, dat hij zijn geluk grotendeels aan JAN BART hadt te danken, die zijne schepelingen door zijn voorbeeld, moed en een voorzigtig beleid, wist in te boezemen; ja zijn roem verbreidde zig zo ver, dat die spoedig ter oren van LODEWYK DEN XIV, kwam.

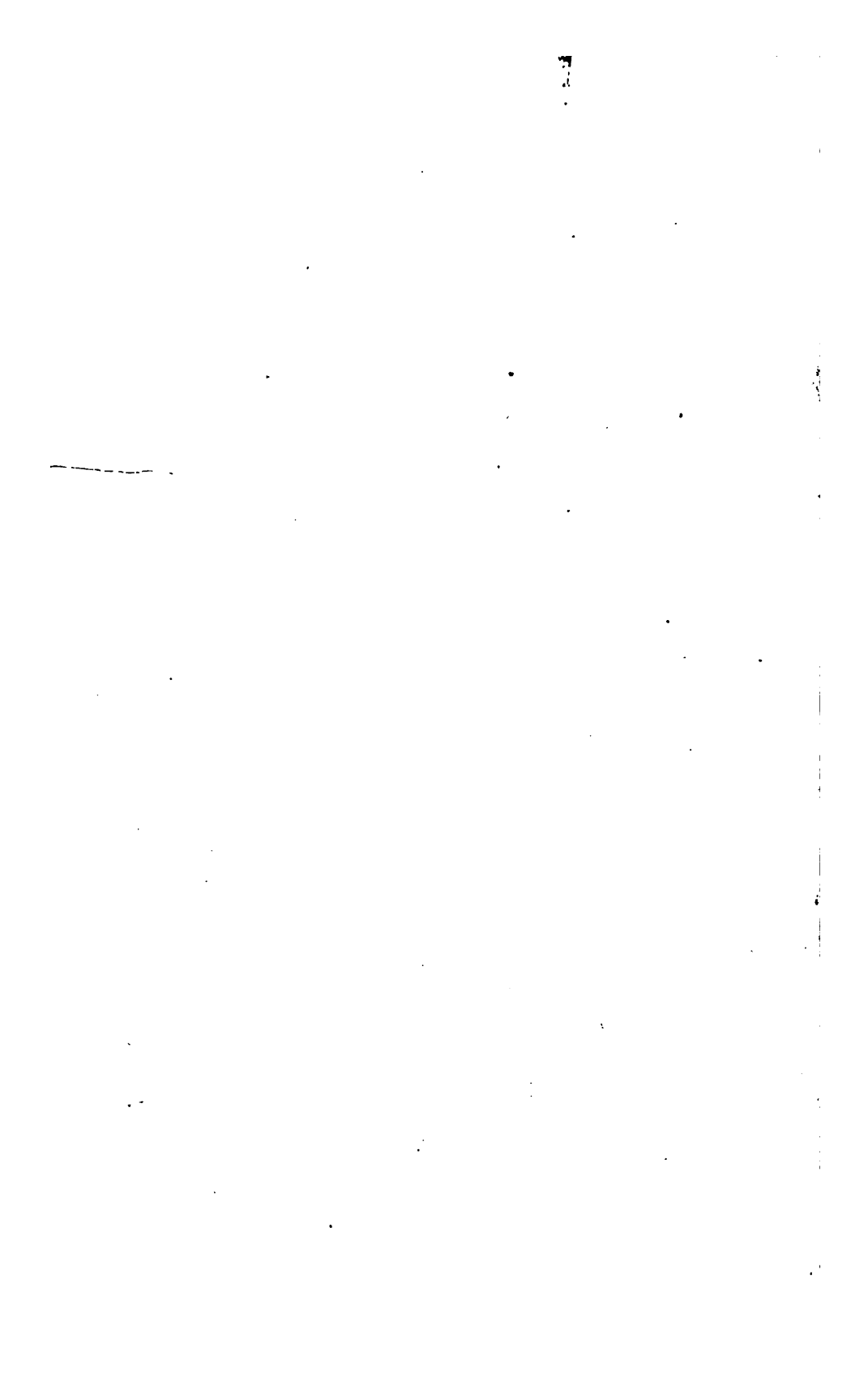
Met het ter kaap varen, een sluivertje overgewonnen hebbende, bevondt BART zig in 1675 in staat, om voor eigene rekening een galjoet uit te rusten, 't welk hij met twee stukken kanon en 36 koppen wapende. Op zijn eersten togt met dit vaartuig, ontmoette hij op de *Hollands* kust nabij *Texel*, een fregat van 18 stukken en met 60 koppen bemand; zonder zig lang te bedenken, klampte BART het aan boord, veroverde het, en bragt het te *Duinkerken* op. Deze en meer andere gemaakte prijzen stelden hem in staat, om deel in ene kaaprederij te nemen, welke een fregatschip van tien stukken uitgerust hebbende, het bevel daar van aan BART toevertrouwden; hij was daar mede nauwelijks buiten de haven van *Duinkerken* gekomen, of hij ontmoette een *Hollands* fregat, de *Hoop* genaamd, met 12 stukken gemonteerd; BART tastte het aan, en overweldigde het, na een vrij hevig gevegt dat enige uren duurde. Vervolgens ondernam hij een kruistogt naar de *Oostzee*, alwaar hij op een aanzienlijke koopvaardij-vloot, beschermd door twee fregatten, het een van 12 en het ander van 18 stukken kanon, aanviel; het zwaarste fregat enterde hij terstond, veroverde het spoedig, en joeg het tweede op de vlugt, vernielde voorts een gedeelte der koopvaardij-vloot, en overweldigde het overschot. Deze laatste togt ve

wekte
even

J. B. Delin.

Archer London, sculp.

Even veel schrik bij zijne vijanden, als zij moed aan zijne mederscheden inboezemde, die daar te boven door de bekopenne winsten angevuurd, het besluit namen vier of vijf schepen teffens uit te rusten; over het ene hier van, de *Overwinning* genaamd, voerde BART het bevel, ook waren de vier anderen aan zijn gezag onderworpen. Met deze vloot op den 23 maart 1676 in zee gestoken zijnde, vermeesterde hij een *Hollands* schip van 10 stukken, dat 50000 kronen waardig geschat wierdt, en zondt het op naar *Duinkerken*. Zijn koers vervolgende, vielen enige dagen daar na onder zijn bereik agt koopvaardij-schepen, die van *Londen* kwamen, door drie oorlogschepen verzeld, het ene zijnde een *Zeeuw* van 18, en de beide anderen *Oostenrijkers*, een van 24 en het andere van 28 stukken. Hij hadt die zo dra niet in het gezigt, of hij gaf aan een zijner fregatten bevel, om de koopvaardij-schepen aan te tasten; dit was nauwelijks geschiedt, of hij viel zonder zig lang te beraden, met zijn vier overige schepen, op de drie oorlogschepen aan, enterde den *Zeeusvenaar*, stak met eigen hand den Kapitein daar van dood, verwekte hier door zodanigen schrik, dat het verbaasde scheepsvolk om lijfsgehade bad en zig overgaf, waar na hij het *Oostendise* schip van 28 stukken noodzaakte zijn behoud in de vlugt te zoeken, zo als het andere ook reeds gedaan hadt; en JAN BART keerde als zegepralend overwinnaar met zijn gemaakte buit, bestaande uit het *Zeeuwse* oorlogschip en agt koopvaarders naar *Duinkerken*, daar hij juichende en met handgeklap in de haven wierdt verwelkomt.

In mei 1677, ontmoette hij met zijn eskadertje, 16 schepen met kostbare koopmansgoederen geladen, uit *Holland* naar *Engeland* stevenende, en begeleid wordende door een oorlogsfregat van 24 stukken. Volgens zijne aangenomene gewoonte, tastte hij het fregat 't eerste aan, en geraakte daar mede in een hardnekkig gevegt; doch BART gewoon te overwinnen, verdubbelde zijnen moed, vuurde dien van zijn volk aan, en maakte zig na een bloedigen strijd die drie uren aanhieldt, meester van het fregat en drie der koopvaardij-schepen. In de

maand september van dat zelve jaar, geraakte hij slaags met een fregat van 36 stukken, dat geschikt was ter beveiliging van enige koopvaardij-schepen; ook dit met zijne onderhebbende schepen; onderging het zelve lot; uitgezonderd dat hij dezen buit, in *Frankrijk* opbragt. *Lodewyk de XIV*, op ene roemrugtige wijze van dit voorval hebbende horen spreken, zondt ter verdere aanmoediging, aan den gedagten zee-man een gouden gedenkpenning, hangende aan een keten van 't zelve metaal.

In maart 1678, stak hij met een nieuw schip van 14 stukken, de *Dolphijs* genaamd, in zee. Weinige dagen hadt slegts zijn togt geduurd, of het schip *Schiedam*, voerend 32 stukken, dieldende als kustbewaarder voor *Texel*, maakte jagt op hem, niet oogmerk om hem aan te tasten. *BART* gaf terstond bij en, dat hij noch de meerderheid van het geschut; noch die van de manschap schroomde; want nauwelijks waren zij aan elkanderen; of hij gaf bevel om te enteren; hij was overal, dan voor; dan agter, gebod, vogt en bekwaam verscheidene wonden; doch ondanks dezelve, versloeg hij al wat hem voorkwam; viel op den Kapitein aan; doodde die; en maakte zig toen wel de meester van het schip.

Nog in het zelve jaar, trad *BART* in dienst des Konings van *Frankrijk*; waar toe hij des te gemakkelijker besloot, om dat 'er na 't sluiten van den vrede, weinig met kaapvaren te verdienen viel. *Lodewyk de XIV*, maakte hem Kapitein over een schip van 14 stukken, met bevel om jagt op de rovers van *Salé* te maken. Een van dezelve, voerende 16 stukken en 40 koppen, bragt hij te *Toulon* op. *Vauban* gaf zodanig gunstig getuigenis van hem aan den Koning; dat hij terstond door zijn Majesteit werd bevorderd.

Na dat *Spanje* in 1686 den oorlog aan *Frankrijk* verklaart had, voerde *BART* het bevel over een fregat, en kruiste daar mede in de *Middelandsche* zee; spoedig vermeesterde hij aldaar een Spaans schip met 320 soldaten; en bragt het te *Brest* op. Weinig tijd daar na, bevond hij zig bij de vloot, onder bevel van den Heer *d'Abblimont*, waar mede hij de *Spaansche* vloot

vloot voor *Kadix* naderde, en in ~~het~~ gevegt dat daar mede voorviel, wonderen van dapperheid bedreef, en schoon gewond zijnde, nog twee *Spaanse* schepen veroverde. In 1689 voerde hij het bevel over een fregat van 24 stukken, en vertrok daar mede in gezelschap van den Ridder FORBIN, die een fregat van 16 stukken onder zijn bevel hadt, naar *Duinkerken*, ter geleide van enige koopvaardij-schepen, die naar *Brest* moesten. Op dien togt overmeesterden zij een *Hollandsen* kaper, die zig zo lang verweerde en vogt; dat het schip genoegzaam aan fiarden geschoten was. Op hunnen tweeden togt naar *Hayre de Grate*, ter dekking van 20 koopvaarders, ontmoetten zij in 't midden van 't *Kanaal*, twee *Engelse* oorlogschepen, die alle mooglijke zeilen bijzetteden, om hunne vloot te agterhalen. FORBIN was van gevoelen om hakken op te spelen, doch BART betuigde gezworen te hebben, nimmer voor enig vijand te zullen wijken; en vermits hij het bevel voerde, moest FORBIN gehoorzamen. Drie der grootste koopvaarders werden met matrozen van de andere schepen genomen bemand, en kregen bevel om een van de *Engelsen* aan te tasten, en aan het zelve werk te verschaffen, terwijl zij met het andere bezig zouden zijn. BART hier op FORBIN bevel gegeven hebbende, om hem te ondersteunen, liep hij met volle zeilen op zijnen vijand in; doch de wind eensklaps stillende, mislukte de voorgenomen aanflag; en zijn boegspriet raakte door den schok in de hoofdtouwen van den *Engelsman* vast; doch FORBIN dadelijk ter zijner hulp toeschietende, raakte hij los, en zij bragten het zo verre, dat het volk op den *Engelsman*, dek en kampagne moest ruimen; toen het nu op het punt stondt, dat zij hem meester zouden geworden zijn, kwam het ander oorlogschip ter hulpe van dezen toeschieten, doordien de koopvaardij-schepen hunnen pligt verwaarloosden. BART en FORBIN vogten als leeuwen, tot zo lang hun meeste volk gesneuveld en zij beide gewond waren, verplicht wierden zig over te geven; men voerde hen naar *Plymouth*, alwaar zij in een nauwe gevangenis wierden opgesloten. Hier stelden zij al hun verpocht te werk, om een middel tot ont-

ko-

koming te beramen, 't welk hui ten laaften ook door behuif van een klein vaartuig gelukte. In *Frankrijk* te rug gekomen, begaf zig *FORBIN* ten Hove, daar hij aan den Koning verflag deedt van al het voorgevallene, en een milde beloning voor zijne dapperheid verkrèeg; doch hij was edelmoedig genoeg, om aan zijne Majesteit te betuigen, dat *BART* ruim zo veel aanspraak op de beloning hadt als hij; 't welk van die uitwerking was, dat men dezen ook een gelijk geschenk toeweest.

De Graaf de *TOURVILLE* in 1690 door den Koning tot Vice-Admiraal aangesteld zijnde, bekwam *BART* onder zijn bevel een schip van 40 stukken met 240 man, benevens last oth zig daar mede bij de vloot te *Brest* te voegen. Den 23 juni liepen zij in zee, en kwamen den 29 onder de *Engelse* kust. Op den 4 julijs bespiedde *JAN BART* als een visser gekleed, in een klein vaartuig de vloot, die uit 57 oorlogschepen en 30 kleinere vaartuigen; zo fregatten als kotters bestond, leggende boven den wind in ene rij geschaard, en slegts een halve kabellengte van elkander. De *Hollanders* hadden de voorhoede, de *Engelsen* van de rode vlag de middentogt, en die van de blauwe vlag de agterhoede; op dit berigt, maakte *TOURVILLE* zig bereid tot den slag, en viel met alle dapperheid, de gecombineerde vloot aan; doch de *Hollanders* die het grootste aandeel in 't gevegt hadden, leden veel meer nadeel dan de *Engelsen*; die zig zo veel mooglijk buiten het gevegt hielden; zes van hunne voornaamste schepen wierden reddeloos geschoten, en verscheiden anderen op het strand gejaagd. Na het gevegt, zeilden de twee verenigde vloeten de *Theems* op, ten einde zig van hare bekomene schade te herstellen. De Staten berigt van het geledene nadeel bekomen hebbende, wapenden terstond 14 grote schepen, die naar *Engeland* zeilden, en zig bij de vloot voegden. Terwijl *TOURVILLE* mede zijne schepen hersteldé, kruiste *BART* in 1691 met twee schepen op de *Hollandse* kusten, en overviel aldaar de haringbuizen, van welken 8 of 9 verbrand werden, na dat *FORBIN* het oorlogschip dat tot derzelver dekking verstrekte, genomen hadt; gelukkig nog dat 200 andere buizen zig in *Engeland*

land wisten te bergen. Op dien togt met dit bedrijf niet ver genoegd, ontmoette hij op de terug reis naar *Duinkerken*, twee *Ehgele* schepen, die 450 *Deense* soldaten naar *Engeland* voerden; hij viel dezelve onverwagt aan, en overmeesterde ze bijna zo spoedig, als hij ze aangevallen hadt. Even gelukkig slaagde hij, in het afhalen van twee schepen van de *Elve*, met buskruid, koper, lood, wapens, granen enz. geladen; terwijl hij op dezelve was wagtende, rantsoeneerde hij, om niet ledig te zijn, enige groenlandsvaarders voor 1000 *Frans* kronen, met dit rantsoen benevens de twee gemelde schepen, zeilde hij ongestoord naar *Brest*.

LODEWYK DE XIV, ligt bevroedende, dat *Holland* en *Engeland* alle mooglijke magt zouden bijeen brengen, om het nadeel dat zij het vorige jaar geleden hadden, te herstellen; gaf bevel aan TOURVILLE, om zig mede ten spoedigsten gereed te maken. BART kreeg onder die vloot, het bevel over een schip van 66 stukken en 400 man; doch in dat jaar niets aanmerkelijks tusen de vijandelijke vloeten voorvallende, begaf hij zig naar *Duinkerken*, welke stad in 1694 door de Bondgenooten, geblokkeerd en bevig gebombardeerd werd; BART niet kunnende dulden dus opgesloten te zitten, ondernam alles om zig daar aan te onttrekken, openbaarde zijn ontwerp aan den Minister der zeezaken, de Heer DE PONTCHARTRAIN, die 'er in den beginne genoeg in nam, en al wat 'er toe vereist werd bezorgde; doch naderhand van gedagten veranderende, beval hij de uitvoering te staken; dan op nader berigt en opening door BART gegeven, herhaalde hij zijne vorige bevelen. BART de uitrusting ingevolge zijn plan voltooid hebbende, ging 's nagts onder zeil; en voer met de bij zig hebbende vaartuigen midden door de *Engelse* schepen heen, gevende aan wederzijden de laag. Met kracht van zeilen, won hij de ruime zee, zonder dat zij nog eens de tijd hadden gehad in bedenking te nemen, om hem aan te tasten; met het aanbreken van den dag, was hij reeds buiten hun gezigt. Tegen den avond ontdekte hij vier schepen, die met hem een koers zeilden; in 't eerst dagt hij dat ze tot de vloot be-

behoorden die *Duinkerken* blokkeerde; doch bij nader onderzoek bleken het drie rijkgeladene schepen te zijn, die uit *Engeland* naar *Rusland* bestemd waren, en door een oorlogschip gedekt wiarden; den gantschen nacht hieldt hij zig dicht bij hen, en met het aanbreken van den dag, tastte hij het oorlogschip aan, en overmeesterde het zo wel als de drie andere schepen.

Na de gemelde en meer heldendaden verrigt te hebben, keerde hij nevens den Ridder FORBIN naar *Duinkerken* te rug, alwaar zij bevel bekwamen, om aan 't Hof te komen, ten einde zig te verantwoorden, op de klagten door *Denemarken* tegens hen ingebragt. Zij trokken dan naar *Kersailles*, daar FORBIN niet zo dra aan 't Hof was verschenen, of de Koning vroeg hem naar JAN BART, zeggende dien zeldzamen man te willen zien. Op bekomen bevel, begaf BART zig 's morgens ten Hove, en deedt zig aandienen om bij den Koning ingeleid te worden; doch te vroeg gekomen zijnde, vertoefde hij in een der vertrekken, haalde zijn pijp uit den zak, ketste vuur en begon te roken. Alle die daar tegenwoordig waren, verwonderden zig over deze stoutheid, en de wagt wilde hem noodzaken van daar te gaan, zeggende, dat het niet geoorloofd was, in de vertrekken van den Koning te roken; dan BART bekreunde zig hier weinig over, en antwoordde: „ ik „ heb in den dienst van den Koning-mijnen meester deze „ gewoonte aangenomen, zij is mij onontbeerlijk geworden; „ en ik geloof dat hij veel te regtvaardig is, om kwalijk te „ nemen dat ik daar aan voldoe;” en ging dus met roken voort. Dewijl hij zig nimmer aan 't Hof vertoond hadt, was hij 'er ook bij niemand bekend, dan bij den Ridder FORBIN, die zig egter wel wagtte te zeggen, dat hij hem daar gebragt hadt. De Koning werdt hier op aangediend, dat 'er een man was, stout genoeg om in zijne vertrekken te roken, en die weigerde heen te gaan. LODEWYK antwoordde daar op al lachgende: *het zal zekerlijk JAN BART zijn, laat hem maar begaan.* Binnen komende, werdt hij van zijne Majesteit vriendelijk ontvangen, die tegens hem zeide: JAN BART,

BART, *het is alleen aan u geoorloofd in mijn Hof te roken.* Op den naam van JAN BART, en 's Vorsten vriendelijke bejegening, stonden alle de Hovelingen als opgetogen, in de beschouwing van dien zeldzamen mensch. De Koning was nauwelijks vertrokken, of een ieder vraagde aan BART, hoe hij het tog gemaakt hadt, om door de blokkade van *Duinkerken* te komen? hij plaatste hen hier op alle in een rij, en dreef hen uit den weg, door stoten met zijne ellebogen en vuisten; ging midden door hen heen, keerde weder, en zeide: *zie daar hoe ik gedaan heb.* Sommigen kwamen lachgende bij den Koning, en verhaalden hem wat er voorgevallen was; zijn Majesteit zig met hem willende vermaken, deedt hem hier op roepen, en hem in verlegenheid zoekende te brengen; vroeg hij hem: *zeg mij teg eens JAN BART, hoe zijt gij door de Engelse vloot geraakt?* Onze JAN beantwoordde de vraag des Konings met de taal van een zeeman, dat is, in ruwe bewoordingen. De Hovelingen verwonderden zig daar over; doch de Koning zeide: *hij spreekt wel wat onbeschaafd, maar verdedigd egter dapper mijne belangen;* en vervolgens op zijne Hovelingen ziende, voegde hij 'er bij: *is 'er onder ulieden wel iemand, die doen kan wat hij doet?* waer op zij met ene buiging, die neen te kennen gaf, moesten antwoorden. De Koning beschonk hem met ene erkentenis van 1000 kroonen, te betalen uit de Koninklijke schatkamer; bij den ontvangst daar van, speelde BART geen minder belachgelijke rol.

Dan laten wij hem weder op zee verzellen, waar voor hij geboren scheen. Zonder alle zijne bedrijven aanengeschaafd te vermelden, vergenoegen wij ons nog alleen te zeggen, dat agt *Staats* oorlogschepen in 1694, een graanvloot, uit de *Oostzee* naar *Frankrijk* bestemd, veroverd hebbende, dezelve reeds op de hoogte van *Texel* gevoerd hadden, toen BART die zes oorlogschepen bij zig hadt, hun aantastte, drie van de gemelde agt schepen overweldigde, de vijf overigen op de vlugt dreef, en de graanvloot behouden binnen de haven van *Duinkerken* bragt. Terstond na zijne aankomst aldaar, deedt hij door zijnen zoon, den Koning kennis geven van het be-
haal.

haalde voordeel; waar op de boodschapper tot vergelding een hoger trap in den zeedienst bekwam, en aan zijnen vader brieven van adeldom werden verleend.

Hij nu Ridder geworden, viel in 1696, op een *Hollandse* vloot aan, die met granen uit de *Oostzee* kwam; de fregatten die dezelve ter bescherming dienden, veroverde hij, en nam of vernielde een aanzienlijk getal koopvaardij-schepen. In het volgende jaar werd hij door *Sosnitsky*, Koning van *Polen*, tot Bevelhebber van een eskader dat te *Duinkerken* lag, aangesteld. De ontwerpen, die hij bij den ontfanen oorlog in het begin van de volgende eeuw beraamd hadt, werden door den dood verijdeld; hij overleed op den 27 april 1702, in den ouderdom van 52 jaren.

Zie daar lezer, de verkorte levenschets van dit zonderlinge mensch, groot, ja verheven in zijn foort. Wij zullen dit artikel besluiten, met enige karaktertrekken van hem op te geven. Hij wordt beschreven als rijzig en wel gemaakt van gestalte, fors van leden, hebbende een stout en onvertzaagt voorkomen; ja zijn gantse maakzel scheen geschikt, om de moeilijkheden aan het zeeleven eigenaartig verknogt, te kunnen verduren. Alle zijne trekken waren regelmatig, hij hadt een vriendelijk uitzigt en aangenaam gelaat, een blozende kleur, grote levendige ogen en blond haar; was matig, sprak weinig, bezat een gezond oordeel, schoon ruw en onbeschaafd, en was voor den omgang met de wereld geheel niet berekend; zijne geaartheid was die van een rechtchappen zeeman, zijnde altoos werkzaam, ijverig, en een vijand van rust en ledigheid. Hij ondersteunde zijne daden door een moed en dapperheid die den toets konden doorstaan, en bestuurde dit met een wel aangelegde voorzigtigheid. Des noods durfde hij de grootste gevaren trotseren; doch ontweek die zorgvuldig, als 'er geen roem noch voordeel bij te halen was. De overwinning die hij in 1694 voor *Texel* behaalde, was voor *Frankrijk* onbetaalbaar, want hij bevrijdde door 't hernemen van de graanvloot, dat rijk van hongersnood, en maakte hier door zijnen roem onsterfelijk. De naam van JAN BART, verk-

trek-

BARTELS. (GERARD) BARUETH. (JOHANNES) 113

strekte tot een schrik op den *Oceaan*. Hij was doorgaans gewoon, van de vijanden daar hij tegen streeft, de eerste laag af te wagten, en niet te schieten dan onder het bereik van een pistoolschoot, en vervolgens terstond tot de entering over te gaan. Ik weet niet dat 'er een ander portrait van hem in druk uitgaat, dan het hier bij gevoegde van den Konstenaar R. VINKELES. — *Levensbeschr. van JAN BART. Rott. 1781. WAGEN., Vad. Hist. XVI. D. bl. 153. 255. 265. 317.*

BARTEL ENTES, zie ENTES.

BARTELS (GERARD), van *Antwerpen* geboortig, was een goed Schilder, die gelijk als een ORPHEUS of AMPHION, de stenen tot zig wist te lokken, doch zo ongelukkig voor hem, dat hij ten laatste door den val van een wigtigen steen, dood ter aarde viel. — WEYERMAN, *Leven der Schilders. II. D. bl. 9.*

BARTHOLOMÆI (KORNELIS), geboren te *Brugge*, omtrent het einde van de XVIde eeuw, is geweest regulier Kanunnik van de orden der Augustinen in de Abtdij van *Eeckhout*, en teffens Hoogleraar in de Godgeleerdheid. Hij stierf in 1652 in zijn klooster; en heeft verscheidene verhandelingen geschreven, zo over den oorsprong en oudheid van de Abtdij van *Eeckhout*, als andere geschiedkundige onderwerpen. — FOPPENS, *Bibl. Belg. p. 194. PAQUOT, Mem. litter. Tom. XI. p. 363, 364.*

BARTOLET, uit *Flaanderen* geboortig, is een voornaam Konstschilder geweest, in dienst van den Prins van *Luit*, en de leermeester van den beroemden G. DE LAIRESSE, wiens penseelbehandeling ook volkomen met die van BARTOLET overëen kwam, behalven dat hij wat ruwer in zijne behandeling was, en de ineenmelting der kleuren zo wel niet wist te treffen. — HOUBRAKEN, *Schouwv. III. D. bl. 106.*

BARUETH (JOHANNES), Predikant te *Dordrecht*, is ge-

IL DEEL.

H

bo

boren te Breda in het jaar 1709. Na zijnen klasficken en akademifchen loop ten einde gefnelt te hebben, wierdt hij den 11 juni 1732 Proponent, en ftondt niet lang ledig, maar wierdt den 27 augustus van dat zelfde jaar tot Predikant te Hoogwoud in Noordholland beroepen; vervolgens den 9 november 1736 te Charlois onder de klasfis van Schieland, en ten laafien, op den 24 mei 1745 te Dordrecht; alwaar hij verbleven is, tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 27 augustus 1782, in den ouderdom van bijna 73 jaren, zijnde alvorens in juni 1775 met behoud van eer en bezolding, Emeritus geworden. De Eerwaarde BARUETH heeft vele gefchriften door den druk gemeen gemaakt, doch indien zij van geen beter ftempel zijn, dan de *Hiftorie van het Stadthouderfchap der Prinzen van Oranje* / door hem in 1765 uitgegeven, het enigfte van 's mans boeken dat ik gelezen hebbe, dan hadt hij zonder benadeling van iemand, die alle wel in fchrift mögen laten berusten. — *Boekz.*, 1732. *b.* 246. 377. 1736. *b.* 608. 612. 1745. *a.* 609. 1777. *a.* 209. 1782. *b.* 366.

BARWELL (DANIEL OCTAVIUS), was een *Engelman*, en fchipbreukeling in 1779 van het *Oostindifch* Kompagnie-fchip *Woestduin*, waar van nog vele ongelukkigen, door het moedige broederpaar NARREBOUT, werden gered en in het leven behouden. Zijn lijk begroef men eerst te *Westkapelle*, doch op verzoek zijner familie, wierdt het opgegraven, naar *Vlifingen* gebragt en daar bijgezet; nog oordeelde men deze dode geen genoeg eere aangedaan, weshalven hij ten twedenmale opgegraven, en in de Grote of *St. Jacobs Kerk*, zeer staatlijk ter aarde befteld werd; waar bij men naderhand een gedenkteken voegde, in een grafnaalde van grauwen marmersteen beftaande, met dit opfchrift: *Hic lapis Nomen tueatur DANIELIS OCTAVII BARWELL, Angli; qui cum ex India reversus, Patriam peteret, huic illius littori, naufragio perit, Julii 25. A.D. 1779. Aetat. 23. Tantum illi natura tribuerat, tantum studia adjecerant. Et fuit morum grätia, ea animi suavitas. Ut in illo non tantum*
Ami-

Anici fass delicias, sed & quoddam sibi decus tota Gens hominum, creptum lugeat. Quicquid Hominihus aut quærere aut habere datur, fluxum & fragile. Virtus sola semper vivet.

Den Opperheemeester van het schip *Woestduin*, verdagt gehouden, dat hij het lijk diens rijken *Engelsmans*, van vele edele gesteentens en andere kostbaarheden beroofd hadt, zette men hem op die losse vermoedens der naastbestaanden, te *Middelburg* in hegtenis. Als niets tegen hem kon bewezen worden, ja zijn onschuld in het volste daglicht bleek, ontsloog men hem eindelijk, en verwees partij in de kosten van het rechtsgeding, mitsgaders in de vergoeding van alle schaden, renten en winstderving, reeds door den onschuldig gezetten geleden, of nog verder te lijden. Zijn eisch was niet minder dan 9159 guldens; doch het werdt door tusfenkomst van goede vrienden en minlijke schikking, op 7856 guldens gevonden. — *Vad. Hist. XXVI. D. bl. 213, 214: Nieuwe Ned. Jaarb. 1780. bl. 765. 1092. 1782. bl. 367.*

BARZÆUS (GASPAR), een *Goesenaar* van geboorte, doorgaans JASPER DE NEDERLANDER genaamd, heeft eerst in den oorlog gediend onder Keizer KAREL DE V; doch zulks moede, begaf hij zig tot het toen ontluikende Genootschap der Jesuiten, en was een onscheidbaar medgezel van FRANCISCUS XAVIERIUS, den zogenaamden Apostel der *Indiën*; en men zegt, dat hij zig op het eiland *Ormuz* inzonderheid beroemd gemaakt heeft, door het bekeren der Heidenen tot het Christen geloof. Hij heeft geschreven *Epistola Indica. Lov. 1570. 8vo.*; en is gestorven te *Goa* den 18 oktober 1553. — PETR. MAFFÆI, *Hist. Indic. Lib. XIV, XV. FOPPENS, Bibl. Belg. p. 327. LA RUE, Gelett. Zeeland. bl. 234, 235.*

BAS (DIRK), in 1611 Burgemeester te *Amsterdam*, wierdt in dat zelvde jaar, benevens JAKOB VAN WASSENAAR, Heer van *Obdam*, en ROMBOUT HOORBEETS, Raadshcer in den Hogen Raad, tot Gezanten benoemd naar *Denemarken*, ten einde den vrede tusfen dat Rijk en *Sweden* te tragten te bewerken; doch zij kwamen eerlang van *Kopenhagen* te rug, zonder de be-

116 BASELIUS. (JAKOB) BASELIUS. (NIKLAAS)

doeling hunner zending bereikt te hebben. — WAGEN. *Kon. Hist. X. D. bl. 48.*

BASELIUS (JAKOB), Predikant te *Vlissingen*, geboren in 1530, is naar alle waarschijnlijkheid uit een *Flaams* geslacht afkomstig, doordien 'er anderen van dien naam in *Flaanderen* gewoond hebben; hij vertrok in 1579 van *Vlissingen*, om hier en daar de hervormde gemeentens te stigten en te leren; voorts begaf hij zig naar *Enkhuizen* en verder naar *Leijden*, waar hij buiten vaste bediening was; van hier ging hij in 1586 als Predikant naar *Voorschoten*, en in dat zelfde jaar nog naar *Bergensopzoom*, alwaar hij in 1598 is overleden in den ouderdom van 68 jaren. Hij heeft de belegering van die vesting in 1588 voorgevallen, in het latijn beschreven, onder den titel van J. BASELIUS, *de obsidione Bergensopzomii*, in 4to. *Bergopz.* 1603; een boekje dat zeer zeldzaam is, en ik niet weet immer gezien te hebben; men vindt het vermeld in de *Bibliotheca Duncanniana*, in 4to. num. 1068. — GODIEW. VRO-LIKHERT, *Vlissingse Kerkhemel*, bl. 12-17.

BASELIUS (JAKOB), een kleinzoon van den voorgaanden, geboren te *Leijden*, is Gereformeerd Predikant geweest op het dorp *Kerkwerven* in *Zeeland*; en een man van geleerdheid, inzonderheid ervaren in de kerk- en wereldlijke Geschiedenissen. Men heeft van hem in druk: *Sulpitius Belgicus, sive Historia Religionis instaurata, corrupta & reformata, in Belgio & a Belgis, a nato CHRISTO ad annum 1600. Lugd. Bat. 1657. in 12o.*; het welk naderhand is gevoegd bij M. Z. VAN BOXHOORN, *Nederlands merkwaardigste Gebeurtenissen / sedert den jare 1000 tot Keizer KAREL DEN V. 2 Delen Amst. 1713. 8vo.* — FOPPENS, *Bibl. Belgica*. p. 501. A. PARS, *Naamr. der Bat. Schrijvers*, bl. 213, 214.

BASELIUS (NIKLAAS), Med. Doktor en Chirurgijn te *St. Wijnbergen* in *Flaanderen*, heeft uitgegeven: *Descript. Cometae qui apparuit 14 novemb. anno 1577. una cum prognosticis novis anni calamitosissimi 1578. exaudis. Antw. HENR. HENRICIUS. eodem*

BASELIUS. (PIETER) BASINUS. BASIUS. 117

eodem anno 1578. in 4to. — FOPPENS, Bibl. Belgic. p. 899.

BASELIUS (PIETER), een Dominikaner Monnik, geboren te Gent in 1631, gestorven den 30 maart 1689, in den ouderdom van 58 jaren; heeft geschreven: *Glabriofum illustri ordinis Cisterciensis Liliū, in utroque orbe suavolenti virtutum de sanitatis germine semper floridum. Gandav. MICH. MASJUS, 1671. 4to. — DE JONGHE, Belgium Dominic. p. 109. PAQUOT, Mem. littér. Tom. VI. p. 53.*

BASILICUS MARCHETUS (JAKOBUS), heeft geschreven: *Dialogum, de Morini quod Theruanam vocant, atque Hediū expugnatione, deque praelio apud Rentiacum, tempore CAROLI V. Caesaris. Antv. apud BELLERUM. 1535. 8vo. — FOPPENS, Bibl. Belg. p. 501.*

BASINUS (THOMAS), Aartsbischof van *Cæsarea*, wierde door Paus SIXTUS DE IV, benevens twee andere Prelaten benoemd, om in 't jaar 1479, het Geding van den Bischof DAVID VAN BOURGONDIE, met de stad *Utrecht* en de Geestelijkheid te onderzoeken, en de twisten, op goedkeuring van het Pauselijke Hof, ter neder te leggen; dan hij verschoonde zig van die commissie, om dat te *Utrecht* wonende, wegens eenzijdigheid verdagt konde gehouden worden. BASINUS was een geboren *Fransman*, eertijds grote gunsteling van KAREL DEN VII, Koning van *Frankrijk*, doch naderhand door zijnen opvolger LODEWYK van alle zijne eerambten afgezet, en zelfs gebannen, hadt de stad *Utrecht* tot zijne woonplaats gekoren, in welke stad hij overleden is, in het jaar 1491. Ziet breder van hem bij HEDA, in DAVIDE *Episcopo*, p. 304. en de Aantekening van BUCHEL, als mede MATTHÆUS, *Prefat. Tom. II. Analect. vet. avi. — K. BURMAN, Utr. Jaarb. III. D. bl. 396. en aant. (1).*

BASIUS (JOHANNES), geboren te *Leeuwarden*, gaf van zijne kindse jaren af, doorstralende blijken van een geestig vernuft. Te *Leeuwarden* en *Haarlem*, leide hij de nodige gronden

den tot de beschavende wetenschappen; waar na hij *Leuven* verloor, om zijne studien verder voort te zetten, en van daar naar *Frankrijk* reisde, alwaar hij het meesterschap in de regten erlangde, en dus met groten roem naar zijn vaderland keerde, en zig in zijne geboortestad enigen tijd met de praktijk geneerde; onderwijlen tot vermeerdering van zijnen roem, schrijvende: *Paradoxarum Disputationum Juris civilis, Lib. IV. quibus dubie Jurisconsultorum traditiones & responsa examinantur ac reconciliantur. Basil. 1575. in folio.*; waar benevens hij een aartig verhaal van de herfst vacantien, in latijns versen geschreven heeft. Zijne ervarenē kundigheid in de regten, heeft hem aan *Leeuwarden* onttrokken, en op de nodiging der *Delfse Overigheid*, het ambt van Secretaris van die stad doen aannemen. Ook is hij in dienst van Prins WILLEM DEN I. geweest, 'en wel in de hoedanigheid van Gemagtigde over de zeezaken; want ik vindt aangetekend, dat deze hem in 1569 bevel gaf, om op zijnen naam, nieuwe bestellingen ter zee uit te geven, trekkende de lastbrieven te voren verleend, allen wederom in. Ook, dat hij in 1570 bevel van den Prins ontving, zorg te dragen, dat de schepen die de bruid van FILIPS naar *Spanjen* voerde, geen het minste belet door de *Staatse* schepen wierdt aangedaan. — F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 394. G. M. KONIG, *Bibl. vet. & nov. VAL. ANDR., Bibl. Belg.* p. 455. SUFFR. PETRI, *de Scriptor. Frisia, ult. ed.* p. 430, 431. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 236-238. WAG., *Vad. Hist.* VI. D. bl. 312. 318.

BASNAGE (JAKOBUS), oudste zoon van HENDRIK BASNAGE, Heer van *Franquenei*, Advokaat voor het Parlement van *Rouaan*, werd in die stad geboren den 8 augustus 1653. De eerste gronden zijner studien leide hij te *Saumur*, onder den vermaarden TANAQUILLUS FABER, die hem om zijn vlug begrip grotelijks achtte en lief hadt. FABER weet men, hadt niet veel op met de Kerkelijken, en ziende dat BASNAGE genegen was die orden te omhelzen, raadde hij zulks aan; zien kwekeling ten sterksten af; doch des jongelings neiging be-

behield de overhand boven des Hoogleraars raad. BASNAGE voldoende in de talen onderwezen en kundig, begaf zig naar *Geneve*, en beoefende aldaar onder CHOVET de wijsbegeerte; onder MESTRESAT en FRANCISCUS TURRETTIN de godgeleerdheid, welke laatste wetenschap hij verder voortzette onder JURIEU te *Sedan*. JURIEU was een man van een vlug en goed verstand, maar zeer driftig en gants en al niet toegankelijk; BASNAGE hoorde wel vlijtig zijne lesfen, doch strookte beter met de geaardheid van BEAULIEU, die veel gematigder was. Dit stak JURIEU geweldig, en om zig hier over te wreken, gaf hij hem toen hij zig als Proponent aandiende, de zwaarste proefteksten die hij uit kon denken; niet te min voldeed BASNAGE zo wel, en behandelde die zo oordeelkundig, dat zijn meester niet kon nalaten om hem daar over te prijzen. In 't jaar 1676, wierdt hij Predikant te *Rouaan* in plaats van LE MOYNE, die als Hoogleraar naar *Leijden* beroepen was. BASNAGE begaf zig aldaar ook in huwelijk met SUSANNA DU MOULIN, de dogter van CYRUS DU MOULIN, Predikant te *Chatenadun*, en kleindogter van den alom bekenden PIETER DU MOULIN. In 't jaar 1684 werd de Kerk te *Quivellij*, welke door de Gereformeerden van *Rouaan* gebruikt wierdt, gesloten, onder voorwendzel, dat de Gemeente de bevelen des Konings overtreden hadt. BASNAGE verzogt verlof, zig met zijn huisgezin naar *Holland* te mogen begeven, het welk hem niet zonder moeite na lang aanhouden, door een brevet eigenhandig van den Koning getekend, werd toegestaan. In 1691 werd hij te *Rotterdam*, op een behoorlijk jaarlijks pensioen, tot Leraar in de Franse Gemeente aangesteld. Aldaar geraakte hij in twist, met den Predikant JURIEU, die zijn vrouws zuster getrouwd hadt; doch hij wagtte zig wel, om daar iets van door den druk gemeen te maken; houdende hij zig liever aan zijne letterbezigheden, en in de gemeenzame verkering met geleerde Mannen. Dit maakte hem zijn verblijf te *Rotterdam* zo aangenaam, dat hij, wat moeite zijn zwager hem ook verolrzaakte, egter niet kon besluiten, die stad te verlaten, om de beroeping die te *Leijden* op hem gevallen was, te aanvaarden.

In het volgende jaar, geraakte hij in kennis met den broeder van den Marquis DE TORCY, die den naam voerde van den Ridder CROISSY, welke als krijgsgevangen in den slag bij *Hochstedt*, over *Rotterdam* naar *Engeland* gevoerd werd. De beleeftheid, welke hij aan dien Heer en deszelvs gezelschap bewezen hadt, bragt hem in kennis met den gezegden Marquis DE TORCY, die enige jaren later als *Frans* Gezant in den *Haag* kwam, om voorstellen van vrede te doen. De achting die de Raadpensionaris HEINSIUS, BASNAGE toedroeg, was oorzaak, dat hij in het jaar 1704, als Frans Predikant in die hofplaats beroepen werd. De grote reden die hem bewoog dat beroep aan te nemen, was, dat hij dagt aldaar beter gelegenheid te zullen hebben, om de *Frans* vluchtelingen van dienst te zijn. HEINSIUS schatte hem niet alleen hoog als Predikant, maar gaf ook blijken, dat hij in staatszaken veel vertrouwen in hem en zijne bekwaamheid stelde; hij zondt hem met den *Fransen* Ambassadeur D'UXELLES naar het Congres te *Utrecht*, ter behandeling van zaken van het grootste gewigt. Ook was zijne bekwaamheid buiten lands bekend. De Kardinaal BOULLION, als vluchteling in *Holland* zijnde, vertrouwde hem alle zijne belangen. De Abt WILLEM DU BOIS, naderhand Kardinaal, in 1716 als buitengewoon Gezant van *Frankrijk* in 's *Hage*, hadt bevel van den Hertoge VAN ORLEANS, zig bij BASNAGE te vervoegen, en van zijnen raad gebruik te maken. De Abt gaf hem niet alleen van alles kennis, maar werkte ook gemeenschappelijk met hem, om de alliantie tusfen *Frankrijk* en *Engeland* tot stand te brengen. Ene menigte brieven, door den Abt aan hem geschreven, bewijst de verplichting, die *Frankrijk* erkende, hem dienaangaande verschuldigd te zijn; de Regent liet het ook niet bij blote complimenten berusten, maar toonde zijne dankbaarheid met 'erdaad, door hem niet alleen alle zijne goederen die hij in *Frankrijk* hadt moeten agterlaten, te doen toekomen, maar bezorgde hem daarenboven nog een vast jaargeld.

BASNAGE bezat bij ene grote geleerdheid, een gezond en sterk lighaam; zijn gebouwen was uitmuntend; weinig van ziekte

we-

wetende, trof dezelve hem, daar mede bezogt wordende, zo veel te sterker. In 1722 kwijnde hij aan ene maagziekte, daar na. werd't hij door geelzugt aangetast, zijnde toen in het 71ste jaar zijn's ouderdoms, en voornemens zijne *Kerkelijke Historie*, in de franse taal te doen herdrukken, waar van het *eerste Deel* met de negende eeuw begint. Men hadt langen tijd bij hem aangehouden, om dit werk met een vroeger tijdvak te doen beginnen; doch de arbeid die daar aan moest te koste gelegd worden, en zijne hoge jaren, veroorzaakten, dat de Doktoren reeds voor enigen tijd hem het studeren hadden verboden. Op den 3 december 1725, verklaarden zij, dat 'er geene herstelling zijner gezondheid te hopen was, en hij overleed zeer christelijk op den 22 van dezelve maand. Hij heeft maar ene dogter nagelaten, getrouwd aan den Heer DE LA SARRAZ, geheimen Oorlogsraad van den Koning van *Polen*.

's Mans geartheid was ongeveinsd, gelijk uit zijne schriften kenbaar is; hij eerbiedigde de waarheid tot in de geringste zaken, en hem was ene beschaaftheid eigen, die men zeldzaam bij geleerde lieden ontmoet; voorts was hij minzaam, voorkomende, een volksvriend, gedienstig; hij kende geen groter vermaak, dan om iemand van nut te zijn, en zijn credit te gebruiken ten voordele van ongelukkigen; hij was een getrouw vriend, en van ene braafheid, die de sterkste toets kost doorstaan; en schoon hij de dwalingen met veel levendigheid en vuur wederleide, behandelde hij nogthans de personen zelve, met de bedaardste ingetogenheid, ja veeltijds met achting. BAYLE, die volmaakt de konst verstond, om iemand naar de waarde zijn's arbeids te schatten, noemde hem toen hij slegts 19 jaren oud was, *ene levende Bibliotheek*. Het is, zegt hij, „ een Man, in de gedaante van enen jongeling, niet alleen „ wegens zijne grote geleerdheid, maar ook om zijne opregt- „ heid en edelmoedigheid.” Om van alle de geschriften dezes geleerden en arbeidzamen Mans een verslag te geven, zou ene letterkundige geschiedenis op zig zelve vereisfen; dus zullen wij alleen verslag geven van die, welke tot onze vaderlandse geschiedenissen betrekking hebben. Deze zijn: *Annales*

des Provinces unies depuis les Negotiations pour la paix de Munster, avec la Description historique de leur Gouvernement &c. Dit werk schreef hij op last der Staten van *Holland*, die hem tot hunnen Historie-schrijver hadden aangesteld; doch hij ondernam dien arbeid niet, voor dat hij de vergunning hadt bekomen, om de Registers van Staat te kunnen raadplegen, en de belofte, dat hij onbespied de waarheid zou mogen schrijven. Hier op zette hij zig aan den arbeid, en het *eerste Deel* kwam in 1717 in folio gedrukt in 't licht, dat gretig gekogt werd, en meer goedkeuring dan berispsers vondt; ten aanzien van de beschrijving der regeringswijze van de zeven provincien in die deel geplaatst, hadt hij in enige opzigten misgetast; doch hij hadt de edelmoedigheid zulks hem aangetoond zijnde, te erkennen, en zulks geredelijk te verbeteren, 't welk in een uitvoerig berigt geschiedde; waar bij hij ene *Verhandeling over de Batavieren* voegde, die met vrugt kan gelezen worden, en vele merkwaardige zaken bevat. Dit stuk werd voor het *tweede Deel* van zijn werk geplaatst; dat in 1719 uitgegeven wierdt; en, welk *Deel* een verhaal bevat, van het gebeurde in 1646-1648; een tijdvak waar in veelvuldige belangrijke en gewigtige gebeurtenissen zijn voorgevallen. Op 't jaar 1648, ontmoet men daar in de *Ministerse vredehandeling*, waar bij *Nederlands vrijheid* voor dien tijd is bevestigd geworden; en gedurende welke onderhandelingen, de Prinzen van CONDÉ en FREDRIK HENDRIK VAN ORANJE stierven. Over den laatsten, drukt de Schrijver zig in deze bewoordingen uit: dat 'er de Staat niet veel bij verloor, doordien hij ziekelijk was; en schrijft 's Prinzen ongemakken en dood toe, aan naijver, dien hij tegens zijnen zoon, naderhand WILLEM DE II, zoude opgevat hebben. Het jaar 1649 was vermaard door den geweldigen dood van KAREL DEN I, Koning van *Engeland*, zijnde *Frankrijk* in dien tijdkring ook beroerd door inwendige onenigheden, die als een verterend vuur, haren welstand verflonden; en het scheen, of in dezen tijd alles in onmin moeste leven, want dit Gemenebest hadt teffens ook een groot verschil te beslissen met den Keurvorst van *Keulen*, over de vesting *Rheinberg*.

Niet

Niet min berugt daagde het jaar 1650 op, want hier viel onder anderen in voor de onbezonnen toeleeg van WILLEM DEN II. op *Amsteldam*; ene daad die bij BASNAGE wel uitvoerig, doch bij anderen geschikter en meer met de waarheid overeenkomende geboekt is. Dan 's mans karakter raadplegende, ben ik overtuigd dat hij door verkeerde berigten hier omtrent gedooild heeft. Verder vindt men in 1651 de grote nationale vergadering in 's *Hage* gehouden; in 1653 en 1654 den oorlog, en daar op gevolgte vrede met KROMWEL; en vervolgens de komst van KAREL DEN II, in 's *Hage*; zijnde alles doormengd, met vele zaken die vreemde Hoven en Landen betreffen. Onze taak zoude nu nog mischien eisen, dat wij de tijtels opgaven van de overige werken, die door den noesten arbeid van den vlijtigen BASNAGE aan zijne medeburgers zijn geschonken, doch zo als wij aanmerkten, zijn die zo menigvuldig, dat zulks ons te ver van ons voorgenomen bestek zoude doen afdwalen; wij verwijzen daarom onze lezers, die belang stellen om hier van onderrigt te zijn, tot de *Memoires pour servir à l'Histoire des Hommes illustres par NICERON*, en zulks te meer, dewijl men daar teffens ene korte beoirdeling van die onderscheidene werken zal aantreffen. De Afbeelding van BASNAGE is sierlijk in 't koper gebragt door VAN GUNST. — JOH. ALB. FABRICIUS, *Bibl. Græc.* L. VI. c. X. n. XXXV. p. 759-780. *Catal. Bibl. BUNAV.* p. 1065. STOLLE *ad Heumannum*, p. 976 & 1022. C. SAXI, *Onomast. liter.* Pars V. p. 300. & *Anal.* 632. J. G. DE CHAUFFEPIÉ, *Diction.* Tom. I. p. 108 &c. NICERON, *Memoires des Hommes illust.* Tom. IV. p. 294-311. Tom. X. Part. I. p. 147-151.

BASSEE (ADAM DE LA), Kanunnik van *St. Pieter te Rijsel*, welke naar alle waarschijnlijkheid in de XIVde of XVde eeuw heeft geleefd, was van het klein stedeke *la Basée*, in het *Artoische* daar hij zijnen naam van voert, afkomstig. Men heeft van hem: *Ludus Adæ de Basfeya, Canonici Insulensis, super Anti-Claudianum Magistri Alani de Insula, rhythmicè compositus.* — FOPPENS, *Bibl. Belg.* f. 4. PAQUOT, *Memoir. littér.* Tom. X. p. 59.

BAS.

BASSEE (BONAVENTURE DE LA), Licentiaat in de Godgeleerdheid en Kapucijner Monnik, is mede genoemd na zijne geboorteplaats het stedeke *la Basée*, alwaar hij in 't begin van de XVIde eeuw ter wereld kwam. Hij stierf in het Klooster te *Boignies* in *Henegouwen*; den 11 september 1650, en heeft nagelaten: *Theophilus Parochialis, seu de quadruplici debito in propria Parochia persolvendo; Concionis, Misæ, Confessionis Paschalis, Paschalisque communionis. Per BONAV. BASSEANUM. Capucinum Prædicatorem. Ant. 1635. 120. Romæ. 1638. 120.* — FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 141. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. I. p. 311.

BASSEE (ELOY DE LA), wierdt in 1585, ook al in meergemelde stedeke geboren, hij heeft mede tot de orden der Kapucijnen behoord, leide een zeer stigtelijk leven, en is in den ouderdom van 85 jaren op den 25 november 1670 in zijn klooster te *Rijsel* gestorven. Die Geestelijke was zeer beleezen; wij hebben van hem: *Flores totius Theologiæ practicæ, tum Sacramentalis, tum Moralis. Duaci 1639. fol. Edit. emend. Antv. 1643. fol.* — MIRÆI, *Biblioth. Eccles.* p. 331. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 201. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 258. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. X. p. 181, 182.

BASSELIERS (BALTHASAR), omtrent het jaar 1670 te *Antwerpen* geboren, begaf zig tot de orden der Recolletten, en wierdt door zijnen Oppersten tot den predikdiens bestemd, die hij gedurende de tijdkring van 32 jaren uitoeffende, dat is tot aan zijnen dood toe, welke voorviel in 1638. Van zijne lettervrugt is door den druk gemeen gemaakt: *Concionnes Morales, omni tempore prædicabiles . . . super Evangelium Johannis, de Lazaro quatruiduano redivivo. Antv. 1638. in gr. 8vo.* — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 103. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 122. PAQUOT, *Memoires litter.*, Tom. IX. p. 267, 268.

BASSEN (DIRK REINIER VAN), Burgemeester te *Arnhem* in het begin dezer eeuw, was moeders vader van den beroemden Edelman, JAN DERK VAN DER CAPELLEN, *et den Poll.* Met zijnen ambtgenoot WILLEM ADRIAAN BOUWENSCH, is hij

gedurende de beroertens in *Gelderland* in het jaar 1707, uit *Arnhem*, aan het hoofd van enige vrijwillige Burgers, met drie of vier stukken geschut, naar *Wageningen* gezonden, en heeft die stad ingenomen; is daar na deswege gevonnist, en heeft tot hogen ouderdom te *Tiel* gewoond, en zig in de geleerde wereld bekend gemaakt, zo door ene uitgegevene *Verdediging* van zijn gedrag, als door ene verhandeling de *Jurejurando veterum, in primis Romanorum*, gedrukt te *Utrecht* 1728. in 8vo. — STRUVII, *Biblioth. Jur.* p. 212. WAG., *Vad. Hist.* XVII. D. bl. 302.

BASSON (ADRIAAN), Regtsgeleerde, een' neef van den *Goudse* Pastoor JAN FRANSZ BASSON; is insgelijks te *Gouda* geboren, en gaf in 1665 in 't licht: *Confilia*. — J. WALVIS, *Beschr. van Gouda*, I. D. bl. 314.

BASSOT (JAN), Konstschilder, woonde omtrent het jaar 1583 te *Parijs*, zijnde een der eerste Meesters geweest, welke den *Nederlandschen* Schilder ABR. BLOEMAART in die konst onderwezen heeft. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 194.

BASTINGIUS (JEREMIAS), Hoogleraar in de Godgeleerdheid te *Leiden*, is in 1554 te *Iperen* in *Flaanderen* geboren. Zijne ouders wegens de belijdenis van den Gereformeerden Godsdienst uit *Gent* verdreven zijnde, namen de wijk naar *Leiden*. De jonge BASTINGIUS studeerde te *Bremen*, *Geneve* en *Heidelberg*, en maakte grote vordering in de kennis der talen, bijzonder der griekse en hebreuwsche. Hij wierdt tot de Hervormde gemeente te *Antwerpen* als Predikant beroepen; doch deze stad in 1585 door den Hertog VAN PARMA verovert zijnde, trok onze BASTINGIUS naar *Dordrecht*. Naderhand tot Hoogleraar in de Godgeleerdheid op de nieuwe *Leijdsche* Akademie aangesteld zijnde, overleed hij kort daar na, op den 26 oktober 1598; nalatende een *Cathechismus* met verklaringen.

— MEURSIUS, *Athenæ Batav.*

BASTONIER (JAN), werd geboren omtrent 't jaar 1489

te

te Braine-le-Comte in Henegouwen; hij verkoor den Monniken stand in de Abtdij van St. Marten te Doornik, en wierdt vervolgens tot Priester geshoren. Zijne kundigheid, welke het tijdvak in agt genomen waar in hij leefde, groot was, gevoegd bij zijn onberispelijk levensgedrag, maakte dat hij tot Prior van het klooster te Gemblours wierdt aangesteld. Dit verliet hij omtrent 't jaar 1590, reeds bejaard zijnde, om Karthuiser te worden in het klooster St. André bij Doornik. Hier gaf hij zig ten enemalen aan het gebed, en andere oefeningen van het bespiegelende leven over. Tot devijs voerde hij deze spreek: *Nisi in Deo gaudium*; en hij schreef die in al zijn boeken en geschriften, benevens deze betuiging: „Ik zal „niet geloven een Karthuiser te zijn, ja zelfs geen Goeste- „lijke, zo lang mij de minste begeerte zal bijblijven om mijn „geest en hart, met iets anders werkzaam te houden, dan „met God mijnen Schepper, en mijn hoogste goed.” Men heeft van BASTONIER: *Libellus de ceremoniis ac consuetudinibus Reformationis Bursteldensis*. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 455, 456. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 576. PAQUOT, *Memoires*, Tom. XVII. p. 234, 235.

BATELIER (JAKOBUS), is geweest Remonstrants Predikant in 's Hage, en wel in dien tijdkring, dat de kerkverschillen op het hevigste aan 't woeden waren. Hij hadt zijne studien volbragt in 't *Walfe Kollegie* te Leijden, en was in 1617 Predikant te Kralingen geworden. Na de onenigheid en scheuring die te *Amsteldam*, na het afzetten van den fransen Predikant S. GOULART ontstaan was, heeft hij volgens BRANDT, enigen tijd voor hen, die de Remonstranten waren toegedaan, gepredikt, ten huize van zekeren WILLEM SWEERSEN. Hij werd in 1619 in een latijns schrift betigt, dat hij uit zijnen dienst als Predikant zou gevlugt zijn, om de straf te ontwijken wegens het vertalen van zeker frans boekje, doch hij heeft de valsheid van deze aantijging middagklaar betoogd. Ik vindt egter, dat hij van zijnen dienst is ontzet; waar na hij zig nog enigen tijd te Leijden moet hebben opgehouden, want

want van daar begaf hij zig naar *Rhijnsburg*, om zig in de Kerkelijke vergadering aldaar, te doen horen over 1 Cor. IX. vs. 4 en 14, met oogmerk, om, ware 't mogelijk, de *Rhijnsburgers*, ten aanzien van het Leraars-ambt tot andere gedachten te brengen. In 't vervolg, heeft hij enige jaren de Remonstranten in 's *Hage*, als Leraar bediend. Ook heeft hij enige schriften nagelaten, die gants en al niet mals zijn, tegens de leer der Gereformeerden. In hoe grote achting hij bij de zijnen geweest is, kan men opmaken, uit het bijschrift door G. BRANDT onder zijn Afbeeldzel gesteld, van dezen inhoud:

De grijse wijsheid leeft en glinfert in dit licht.

Het hooggeleerdte verstand schiet stralen door 't gesicht;

Maar klaarder op 't papier. Aenschouw dat, daar zijn boeken
De spreuk van JACOB en van ESAU onderzoeken.

Hij leerdte wat Godt niet recht verwierp, uit gunst verloor,

Het misverstand verdwijnt, zijn *helder licht* breekt door.

BATEN (HENDRIK), geboortig van *Mechelen*, heeft omtrent het einde der XIIIde euwe geleefd. Hij was Doktor in de Godgeleerdheid en Kanselier van het Hogeschool te *Parijs*; ook Kanunnik en Zanger van de Hoofdkerk te *Luik*; hij heeft zig enigen tijd te *Fez* aan de *Barbarise* kust opgehouden. Het schijnt dat de mathematische wetenschappen en wijsgerige onderwerpen, zijne voorname beoeffeningen uitmaakten. Hij heeft geschreven: *Speculum Divinorum & Naturalium quorundam &c.* en *Liber introductorius ad judicia Astrologiae à M. Henrico de Malino in urbe Fez.* — B. DE MONTFAUCON, *Bibl. Bibliothecar.* F. SWEERTII, *Athen. Belg.* VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 542, 543. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 434. PAQUOT, *Memoires litt.* p. 42, 43.

BATENBURG (GYSBERT en DIDERIK VAN), vindt men gemeld onder de tekenaars van het vermaarde *Verbond der Edelen*. In 1567 waren beide broeders, als Kapiteins in dienst van den Heer VAN BREDERODE; in welke waardigheid, zij ook enig volk naar *Amsterdam* aanvoerden; zij kwamen aldaar daags

na dat BREDERODE vertrokken was. Veel moeite spilden zij, doch te vergeefs, om binnen gelaten te worden; want zelfs de Onroomfen hadden besloten, hen buiten te houden. Van daar voerden zij hun volk over 't Y, naar *Waterland*; en te *Hoorn* komende, namen de BATENBURGEN het besluit hunne manschap te verlaten, en naar *Friesland* over te steken; doch zij werden tot hun ongeluk door den Schipper verraden, en aan ERNST MULART Schout te *Haselt* en Kapitein van den Graav van AREMBERG, overgelevert. Behalven de BATENBURGEN, werden veel andere aanzienlijke mannen, wel ten getale van 100 gevangen genomen, en te *Harlingen* opgebragt; onder dezelve bevonden zig SJOERD BEYMA, WILLEM BUMA en HERMAN GALAMA, die nevens hun de voornaamste waren. Van deze gevangenen werden 'er 24 op de galeijen gebannen, en zeven te *Harlingen* opgehangen, waar onder ook drie Edelen waren; de overigen werden naar *Vilvoorden* en voorts naar *Brusfel* gezonden, om ten offer van ALVA's wreedheid te verstreken; die ook op den 1 juni 1565, na een schavot op de markt te *Brusfel* te hebben doen oprigten, deze twee edele jongelingen, benevens vele andere mannen van verdiensten, volgens zijne vloekvonnissen deed onthalfen, als PIETER DE ANDELOT, PHILIPS VAN WINGELEN en MAXIMILIAAN KOK; hunne lichamen werden des nademiddags, ongegist, buiten *Brusfel*, voor de *St. Lazarus Kapel*, in ongewijde aarde gestoken. Ook anderen, namelijk SJOERD BEYMA, HERMAN GALAMA, TRESLONG, BROUXELLES, PELLETIER, BAUDECHAU en ILPENDAM, ondergingen het zelve lot. De hoofden van nog zeven anderen, werden op staken en hunne lichamen op raderen gezet. De regerende Heer WILLEM VAN BATENBURG, hadt als Leenman van MAXIMILIAAN DEN II, denzelven om voorspraak gebeden, en de Keizer ook niet nagelaten, op alle wijze, vergiffenis voor het edel broederpaar van den Hertog te verzoeken; doch deze tijd was doof voor alles, wat slegts naar menschelekheid zweemde; waar door Heer WILLEM zo verstoord op ALVA werdt, dat hij de zijde van Prins WILLEM omhelsde. —

WAGEN., *Vad. Hist.* VI. D. bl. 211. 231. 277.

BAT-

BATTINGIUS (RUDOLPH), een *Fries* van geboorte, Medicus en Mathematicus, heeft geschreven: *Methodum Astro-labii. Paris. 1557.* — FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1080.

BATTUS (BARTEL), is omtrent 't jaar 1515 te *Aals* in *Flaanderen* geboren, en wierdt in de *Lutherse* Godsdienst opgevoed, waar van hij ook vervolgens belijdenis deedt; doch zulks ter oren van enen Inquisiteur gekomen zijnde, liet deze hem in een nauwe gevangenis opsluiten; negen maanden lang in deze kerker doorgebracht hebbende, wierdt hij op voorpraak van enige Regeringsleden der stad *Gent* op vrije voeten gesteld, en ging zig in die plaats nederzetten; hij bragt 'er omtrent tien jaren in rust door; maar verschrikt door nieuwe bedreigingen die hem in 1556 door den Inquisiteur gedaan werden, nam hij het besluit, om met zijn huisgezin naar *Duitsland* te wijken, en koos zijn verblijf te *Rostock*, alwaar hij den 24 januarij 1559 overleedt. BATTUS was getrouwd met MARTINA BISSOT, ene moeije van HENDRIK SMETIUS, uit welk huwelijk hij negen kinderen verwekte. Hij heeft geschreven: *De Oeconomia Christiana, lib. II. ex sacris & prophanis Scriptaribus diligenti cura & labore collecti*, BARTHOLOMÆO BATTO, *Alostensi authore: prior, de officio & cura parentum erga liberos tractat: posterior, quâ cum obedientia parentes à liberis honorandi sint, ostendit. Antv. 1558. 12°.* — F. SWEERTIUS, *Atlen. Belg.* p. 154. MERCKLINI, *Linden. renovat.* p. 206. 748. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 124. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 436-439.

BATTUS (JAKOBUS), een *Zeeuw* van geboorte, was de vader van KORNELIS die hier volgt, en is in 't jaar 1500 geweest Secretaris van *Bergenopzoom*. ERASMUS heeft vele brieven aan hem geschreven, waar van 16 in druk zijn; de eerste van 1498, en de laatste van 1500. Men kan hier uit afnemen, in welke grote achting hij is geweest; en de geleerdheid waar in hij uitgemunt heeft, zou uit zijne nagelatene schriften blijken, waar van ik egter nergens ene lijst van vin-

II. DEEL. I de

8730 BATTUS. (KAREL) (KORNELIS) (LIVINUS)

de opgetekend. — W. v. GOUDBOEVEN, *Kronijk*, bl. 18. M. Z. v. BOXHORN, *Kronijk van Zeeland*, I. D. bl. 457. P. DE LA RUE, *Gelat. Zeeland*, bl. 330.

BATTUS (KAREL), een *Nederlander*, die in de XVIIde eeuw geleefd heeft, en in 1593–1598 stads Med. Doktor te *Dordrecht* geweest is. Hij heeft zeer vele boeken, inzonderheid medicinale, uit het frans en hoogduits in 't nederduits vertaald, en door den druk gemeen gemaakt; als onder anderen: de *Chirurgie van AMB. PARÉ*; het *Medicijnboek van C. WURTSUNG*; de *Manuale operatiën van GUILLEMEAU enz.* — PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. XII. p. 442.

BATTUS (KORNELIS), geboren te *Veere* in *Zeeland*, om trent het jaar 1470, een zoon van JAKOBUS, was een geleerd man en stads Doktor in zijn vaderstad; hij heeft ook veelvuldige briefwisseling met ERASMUS gehouden. In 1498 woonde hij op 't slot *Zandenburg*, bij vrouwe ANNA VAN BORSELEN, weduwe van wijlen Here FILIPS VAN BEVEREN, om haren zoon Jr. ADOLF VAN BOURGONJE, Heer van *Beveren*, in de wetenschappen en konsten te onderwijzen. Hij heeft verscheidene boeken geschreven; en onder anderen, is van hem in 1512 eene *Wereldbeschijving* gedrukt, waar in hij vele zonderlinge dingen verhaalt, betrekkelijk de *Zeeuwse eilanden*, waar van JAN REYGERSBERGH in zijne *Kronijk* ook gebruik heeft gemaakt, en welke ten tijde van BOXHORN, reeds zeer schaars te bekomen was. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 41. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 194. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 434. 436. J. REYGERSBERGH, *Kronijk van Zeeland*, p. 343. GOUDBOEVEN, *Kronijk*, p. 18. BOXHORN, *Kronijk van Zeeland*, I. D. bl. 457. VAN RHYN, *Oudh. en Gestigten van Zeeland*, bl. 52. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 141.

BATTUS (LIVINUS), een zoon van BARTEL BATTUS, is geboren te *Gent*, in december 1645. Zo dra hij tot jaren van onderscheid was gekomen, plaatste zijn vader hem in genoemde stad onder opzicht van den zo beroemden Hoogleraar

JAN

JAN OTTHO, die den jongen BATTUS door zijn onderwijs, volkomen kundig maakte in de griekse en latijnsche talen; waar na hij naar *Antwerpen* werd gezonden, daar JAN STADUS hem in de beginzelen der mathesis onderwees. Twee jaren later, volgde hij zijnen vader naar *Rostock*, daar hij ijverig zijne letteroeffeningen voortzette. Voorts begaf hij zig naar *Wittenberg*, om van MELANCHTON zijne onderwijzingen gebruik te maken, en wierdt in 1559, aan die Hogeschool tot Meester in de vrije konsten bevorderd. Te *Rostock* te rug gekomen, gaf hij lessen in de mathesis, die zodanig voldeden, dat de Regering hem ene Leraarsplaats opdroeg, om die wetenschap in 't openbaar te onderwijzen; hij vervulde die taak met veel lof gedurende het tijdvak van zes jaren, namelijk tot in 1565, wanneer oorlog en pest, hem noodzaakten *Rostock* te verlaten. Als toen reisde hij naar *Italien*, en wierdt te *Venetiën* gepromoveert tot Doktor in de medicijnen; waar na hij tot *Rostock* te rug keerde, en aldaar tot Hoogleraar in die wetenschap werd bevorderd; welke bediening hij gedurende 25 jaren waarnam, teffens 'er de praktijk bij uitoeffenende, en hij stierf in die zelfde stad, in april 1591. BATTUS is tweemaal getrouwd geweest, zijn eerste vrouw was een meisje van aanzien, ANNA VAN PEGELT genaamd, wier vader KOENRAAD VAN PEGELT, 60 jaren aanëengeschalkt, eerste Opziender is geweest der Hogeschool te *Rostock*; hier teelde hij twee zoons bij; vervolgens hertrouwde hij, met MAGDALENA TONCKIERN, die hem geene kinderen baarde. Hij heeft geschreven: *Epistolæ aliquot, Medica tractantes*, die gevoegd zijn in de *Miscellanea* van zijnen neef HENDRIK SMETIUS, en gedrukt te *Frankfort*, bij JONAS RHODIUS, 1611. 8vo. — MELCH. ADAM, *Vita Germ. Medic.*, edit. 1706. p. 141. 177, 178. BAQUOT, *Mém. littér.* Tom. XII. p. 439-442.

BAUDART (WILLEM), Predikant te *Zutphen*, is geboren te *Deinze*, een klein stedeke in *Vlaanderen*, uit ouders die om dat zij den Gereformeerden Godsdienst toegedaan waren, eerst hunne woonplaats en naderhand gants *Nederland* verpligt

waren vaarwel te zeggen. Zij begaven zig eerst naar *Reulert* en vervolgens naar *Emden*. Hier gezeten zijnde, beijverde *WILLEM* zig met vlijt in het leren der latijnsche, hebreeuwse en grieksche talen, waar in hij ongemene vorderingen maakte, en zelfs bijna den trap van volkomenheid beklom; vervolgens studeerde hij in de godgeleerdheid, en verdere wetenschappen die daar toe betrekking hebben; wierdt met lof *Propont*, en eerst tot *Predikant* te *Sneek* en van daar te *Zutphen* beroepen. Door het Nationale Sijnode te *Dordrecht* in 1618 en 1619 gehouden, wierdt *BAUDARTIUS* benevens *BOGERMAN* en *BUCERUS*, de commissie opgedragen, om een nieuwe vertaling van het Oude Testament te bezorgen; met welken hij en *BOGERMAN*, zijnde *BUCERUS* inmiddels overleden, ruim zes jaren toegebracht hebben. Hij overleed in 1640, in den ouderdom van 76 jaren te *Zutphen*, na de Gereformeerde gemeente aldaar gedurende 36 jaar als *Predikant* bediend te hebben. Hij daalde ten grave met den lof van *TRIGLAND*, doch *UITENOGAARD*, heeft zo gunstig niet over hem gedacht; en geen wonder ook, doordien hij altoos de partij van den eersten op het sterkste is toegedaan geweest. Zijne werken nagaande, zal men moeten instemmen, dat hij zijne gekozene spreuk: *labor mihi quies*, dat is in den arbeid vind ik mijne rust, zeer wel betracht heeft. Zie hier de lijst van het gene hij heeft uitgegeven: *Gedenkwaardige Geschiedenissen*, zo kerkelijke als wereldlijke, van den jaer 1603 tot 1624. II Delen in folio. *Amhem* 1624. *Apophthegmata Christiana* of *Gedenkwaardige Spreuken*, *Amst.* 1657. in 4to. *Nassause Oorlogen*, *Amst.* 1616. 4to. *Polenographia Belgica*, in 299 platen, verbeeldende de Spaanse en Nederlandse oorlogen, met vier latijnsche versjes onder ieder prent in langwerpig 4to. *Amst.* 1621. — *FOPPENS*, *Bibl. Belg.* p. 391. *J. LOMEJERI*, *Dies Genial.* Tom. II. Disf. 1. *C. SAXI*, *Onom. liter.* Pars IV. p. 317. *A. PARS*, *Naamrol der Batav. en Holl. Schrijvers*, bl. 265, 266.

BAUDIUS (DOMINIKUS), Hoogleraar in de Welsprekendheid en Rechten te *Leiden*, is geboren te *Rijsfel*, den 8 april

april 1561: Zijn vader hadt zig om de geweldensarjen van ALVA te ontwijken, naar *Aken* met 'er woon begeven; daar hij in 1576 overleed. Het was ook in deze stad; dat DOMINIKUS zijne eerste letteroeffeningen verrigtte, en inzonderheid zig op 't grieks toeliede. Kort hiër nā ging hij naar *Leijden*, ten einde aldaar zijne studien te vervolgen, alwaar hij zig negt agt maanden ophield; van hier ging hij met zijne moeder eerst naar *Gent*, en vervolgens naar *Gentve*, daar hij in de theologie studeerde, en zelfs Proponent wierdt. Hij kwam te *Gent* in 1583 te rug; vervolgde 'er zijne theologise studien onder LAMBERT DANEAU; dan het schijnt dat hij tegen het beoeffenen der Godgeleerdheid een afkeer kreeg; want hij ging toen voor de twedemaal naar *Leijden*, alwaar hij zig gedurende 15 maanden vlijtig bejverde in de regtkunde, en in 1585 tot Doktor in die wetenschap wierdt bevorderd; in dat zelvde jaar, deedt hij met de Gezanten der *Nederlandse Staten*, een reis naar *Engeland*; en geraakte aldaar in kennis met vele lieden van aanzien; onder anderen; met den beroemden FILIP SIDNEY. In 1587 werdt hij Advokaat voor 't *Hof van Holland*, doch geen smaak in 't pleiten vindende, gaf hij dit beroep schielijk den zak; en deedt een reis door *Frankrijk*, daar hij zig 10 jaren ophieldt; hij verwierf 'er zig goede vrienden; en vondt 'er aanzienlijke begunstigers; onder welk laatste getal, ACHILLES DE HARLAI, eerste President van 't Parlement te *Parijs* behoorde, die hem in 1592 tot Advokaat voor dat Geregts-hof deedt bevorderen. In 1602 deedt BAUDIUS, als Secretaris van den Gezant wegens Koning HENDRIK DE IV, CHRIST. HARLAI, zoon van den President, weder een reis naar *Engeland*, en van daar te rug komende, bepaalde hij zijne woonplaats te *Leijden*, alwaar hij in mei van dat zelvde jaar, Hoogleraar in de wel-sprekendheid wierdt. Na den dood van MERULA leraarde hij ook de Historien, en bekwam teffens verlof, om kollegie over de regten te houden; en in 1611, werdt hij benevens MEURSUS, tot Historie-schrijver van 's Lands Staten aangesteld; bij welke gelegenheid, hij de *Geschiedenis van het twaalf-jarig Bestand* heeft uitgegeven: welk werk bijzonder wel en

in enen aangenamen vloeienden stijl is geschreven, ook in het nederduits vertaald, is gedrukt; te voren hadt hij reeds twee redevoeringen over dat onderwerp egter met verbloemde namen in 't licht gegeven; ook een lofdigt op de komst van SPINOLA in *Holland*; het een en ander verwekte hem onaangenaamheden, en het scheelde maar weinig, of hij zou om het laatste gebannen zijn geworden.

BAUDIUS is tweemalen getrouwd geweest, ik weet niet dat hij andere kinderen heeft nagelaten, dan ene dogter, waar van zijn tweede vrouw na zijnen dood beviel; zijn huwelijken zijn niet van de gelukkigsten geweest, waar over hij zig meer dan eens in zijne uitgegevene brieven beklagt. Hij was buitengemeen aan de drift voor vrouwen en wijn overgegeven, eer hij koos doorgaans zodanige onderwerpen tot boeting van zijn eerstgemelde drift, die weinig tot ere van zijne kiesheid verstrekten, want de afkerigste sletten en klongels, dienden hem veelmalen om zijn lust te voldoen. Het een en ander maakte ook, dat hij grotelijks wierdt veracht, ja somtijds tot een speelbal van spotternij verstrekke; ook hebben zijne vrienden zelve, hem opentlijk daar over gegispst en ten toon gesteld. Verders was hij een sordig huishouder, waar door hij veel schulden maakte, 't welk ten gevolge hadt, dat hij onder curatele geraakte, en naderhand zijne goederen ten bate van zijne schuldëisers werden verkogt. Met zijn tweede vrouw dat een boos wijf moet geweest zijn, en hem deerlijk kwelde, wordende hier in zeer gediensfig door haren vader geholpen, betrouwde hij geld, waar door zijn finantie-wezen in een gunstiger omstandigheid geraakte; doch deze herftelde orde van zaken, overleefde hij niet lang, doordien hij negen maanden na het aangaan van zijn laatste egt, met ijlende koortzen wierdt bezogt, die hem op den 22 augustus 1613 in 't graf sleepten. Daar is een Afbeeldzel van hem in plaat gebragt, waar onder men deze woorden leest:

Vane pictor, are credis posse reddi BAUDIUM:

BAUDIUM referre nemo quiverit, quam BAUDIUS.

PERSEVERANTI LAUREA

Natus 1561. Denatus 1613.

Nq

Nu nog iets van dézes zónderlingen Mans werken en karakter. BAUDIUS is onbetwistbaar de grootste latijns Dichter van zijnen tijd geweest; een lieflijke zoetvloeiende stijl; gevoegd bij aangename schilderungen, waar in, om figuurlijk te spreken, de diepzels en hoogzels op hunne eigenaartige plaatsen, zeer konstig gespreid lagen, maakten zijne versen bekoorlijk. Ook hadt hij zig alle de bevalligheden van de griekse en latijns talen eigen gemaakt; en wonderlijk trefsende de smaak der ouden gevolgd, zonder egter op te houden, zelve een origineel te blijven. In al 't gene hij gescreven heeft, en wel voornamelijk uit zijne menigvuldige uitgegeven brieven, straalt inzonderheid het verhevene, beschaafde, naïve en tedere door; en 't gene men 't meest in hem bewonderd, is, dat hij zig van de zo verrukkende eigenschap heeft meester weten te maken; om te kunnen behagen en zig met smaak te doen lezen, terwijl hij zelfs niets belangrijks, of daar enige lering in bevat is, voortbrengt. Om kort te gaan; hij was een der uitgelezenste vernuften van den tijdkring waar in hij leefde; en hebben hem grove ondeugden aangekleefd; bezat hij in tegenoverstelling ook beminnelijke hoedanigheden; hij was gul van aart, openhartig en rondborstig; en van éne onkreukbare trouwe voor zijne vrienden, vrolijk in gezelschap; en de aanwezenden niet zelden door zijne geestige zetten; hartig doende lachgen. Men vindt ene optelling van zijne werken bij PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. VIII. p. 395-404. Ook, doch zo volledig niet in FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 247. — F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 228. MORHOV.; *I. Polyh. liter.* c. XXIV. §. 86-89. p. 303. L. VI. c. III. §. 4. p. 977. & L. VII. c. III. §. 12. p. 1068. Tom. I. TH. EBERTI, *Eulogia Juriscons.* &c. n. LXXVI. p. 79; 80. CRENI; *Animady. Philolog.* Part. V. c. II. p. 71. 97-101. 141. *Catal. Bibl. BUNAV.* Tom. I. vol. 2. p. 1067. FREHERI, *Theatrum.* Part. IV. p. 1507, 1508. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 39, 40. *Analecta*, p. 569. BAILLET, *Fugemens.* Tom. IV. p. 162. n. 1385. DAY. CLEMENT, *Biblioth. curieuse*; Tom. II. p. 495, 496. P. BAYLE, *Diction. edit. de 1730.* Tom. II. p. 471-477.

A. PARS, *Naamrol van Batav. en Holl. Schrijvers*, bl. 321, 322. *Levensbeschr. van voornam. Mannen en Vrouwen*. IV. D. bl. 241-250.

BAUDRY, Zanger van de Hoofdkerk te *Terouanne*, wierdt geboren te *Kamerik*, omtrent het jaar 1015. Hij werd in de school van die stad opgevoed, en het geestelijk kleed aangetogen hebbende, wierdt hij Kanunnik van de Hoofdkerk, nog bij het leven van Bischof GERARD VAN FLORENNES, of GERARD I, of wel op zijn langst omtrent 't jaar 1040. Het schijnt dat hij zeer gemeenzaam met die doorlugtige Prelaat heeft verkeerd, en het is niet onwaarschijnlijk, dat hij de functien van Secretaris en Kapellaan bij hem waarnam. Zeker is het ten minsten, dat hij Secretaris van zijn opvolger S. LIETBERT is geweest, die de Bischofszetel van *Kamerik* in 1081 beklom. Deze laatste stondt hem in februarij 1082 af, op de sterke aanzoeken van HUBERT, Bischof van *Terouanne*, die hem gretig verlangde bij zig te hebben. GERARD DE II, hem BAUDRY zendende, gaf van hem een allerloffelijkst getuigenis, en verhief zeer hoog zijne geleerdheid en uitmuntende verdiensten, waar van hij betuigde lange jaren getuige te zijn geweest. Zedert werd BAUDRY tot Zanger der Hoofdkerk van *Terouanne* aangesteld; dit wordt men ontwaar door enen brief, die RENAUD, Aartsbischof van *Rheims* den 15 januarij 1095 aan hem schreef; ook is men van gedagten, dat hij niet lang na het ontvangen van dien brief geleefd heeft. Hij heeft het getuigenis van een geleerd man te zijn geweest, en dit gevoelen was gegronnd, niettegenstaande zijne kundigheid zig slegts tot weinige takken bepaalde.

Men heeft van hem in 't licht: 1. *Vita S. GAUGERICI Episcopi Cameracensis*... uitgegeven doof de Bollandisten (*Augusti Tom. II. pp. 676-690.*) *ex vetustissimo manuscripto D. PRUDHOMME, Canonici Cameracensis, usque ad librum tertium: inde ex aliis non inferioris notæ codicibus Mss.* De Bollandisten hebben hier bijgevoegd pp. 691-693. *Appendix, ex ejusdem Auctoris Chronico Cameracensi & Atrebatensi, in antiquis vitæ hujus exemplaribus pos-*

posterius adiuncta. Dit aanhangzel wordt gesleten door een zeer verkort naamregister der Biscoppen van Kamerik. 2. *Chronicon Cameracense & Atrebatense, sive Historia utriusque Ecclesie, tribus libris ab hinc DC. fere annis conscripta a BALDERICO, Norwicensi & Tornacensi Episcopo; nunc primum in lucem edita; & Notis illustrata, per GEORGIUM COLVENERIUM, Si. Theol. Doctorem, & in academia Duacena Regium & ordinarium Professore.* Duaci, JOAN. BOGARDUS, 1615. in 12°. — *Acta SS. Tom. II. Aug. pag. 668--693. Gallia Christi., III. pag. 27--32. RIVET, Hist. litteraire de la France, Tom. VIII. pag. 404--407. CAILLIER, Histoire generale des Auteurs sacrés & ecclesiastiques. Tom. XXI. pag. 73--76. PAQUOT, Memoires pour servir à l'Histoire litter. des Pais-Bas. Tom. XVIII. pag. 305--312.*

BAUDRY, Biscop van Noijon, is waarschijnlijk in de stad van dien naam geboren, uit een oud adelijk geslacht. Van zijne tederste jeugd af aan, wierdt hij in de hoofdkerk van zijn vaderstad opgevoed, en bekwam 'er opvolgelyk, de waardigheden van Klerk, Kanunnik en Aartsdiaken. Biscop RADBOUD DE II, in het begin van 1098 gestorven zijnde, werden de Kerkelijken van dat Bisdóm, waar onder ook dat van Doornik bevat was, niet alleen met huisfelijke, maar daar te boven met van buiten veroorzaakte kwellingen, lastig gevallen. Om hier een einde van te maken, begreep men den Aartsdiaken BAUDRY, even zeer van de Geestelijken als Wereldlijken geacht en geliefd, in de plaats van den overledenen te moeten aanstellen, en men gaf hier van kennis aan den *Metropolitaan*, welker waardigheid als toen bekleed wierdt, door MANASSÉ DE II, Aartsbiscop van Rheims. Deze Prelaat bepaalde de eerste zondag na pinxteren, tot de ordening van den nieuw verkorenen: maar een toeval deed dezelve uittellen tot op het begin van 't volgende jaar, want die van Doornik namen deze gelegenheid te baat, om een ontwerp ter uitvoer te brengen, waar mede zij langen tijd hadden zwanger gegaan, van zig namentlijk een eigen Biscop te verschaffen, 'er geene zedert het begin van de zesde eeuw gehadt hebbende, te weten ze-

dert dat S. MEDARD, de Bisdorimen van *Noijon* en *Doornik* bij malkander verenigd, hadt beftierd. Oneindig veel moeite gaven zij zig, om tot hun doélwit te geraken; en zulks was oorzaak, dat MANASSÉ uittfelde, om BAUDRY in te wijden, en hem eindelijk naar *Romen* zondt; om 'er zijne zaak zelven te bepleiten. Hij gedroeg zig hier met zo veel omzigtigheid; dat hij de onderneming van de *Doornikers* ten enenmalen verijdelde; en een bevelschrift van URBANUS DEN II, te rug bragt; waar in deze aan den *Metropolitaan* last gaf, om hem zonder enig uittfel te wijden; 't welk ook ten uitvoer wierdt gebragt, op zondag na *Epiphania* van 't jaar 1099. Dus werdt BAUDRY teffens Bifchop van *Doornik* en van *Noijon*, en nam beurte- lings de een of andere van die tijtels aan. In 't midden van julij 1100, was hij te *St. Omer* tegenswoordig bij een Sijnode, alwaar zig insgelijks de Aartsbifchop van *Rheims*, met LAMBERT, Bifchop van *Terras*, MANASSÉ van *Kamerik*, en JAN van *Terouanne* bevondt. Den 3 maart 1101 hieldt BAUDRY zelven een Sijnode in zijn Bisdor. In het jaar 1103, ftigte hij in het Bisdor van *Noijon*; de Priorie van *St. Amand*, welke hij onderwierp aan de Abtdije van *St. Martin* te *Doornik*, en waar van men een Klooster oprigtte, dat enigen tijd zeer beroemd was. In 1104 was hij tegenswoordig bij een Concilie dat te *Parijs* wierdt gehouden, om Koning FILIP AUGUSTUS uit den ban te ontfiaan. In 1108, plaatfte hij reguliere Kanunniken te *Ham*; een Klooster onder zijn Bisdor behorende, en begaf de Kerk van *Vernandouillé* aan DRAGON, Prior van *Lihons*. Het gelukte aan dezen Prelaat; om een verregaande tweefpalt, welke 'er te *Noijon* tusfen de Geestelijkheid, den Adel en de Burgerij plaats vondt, te bevredigen, en hij liet van deze fchikking ene acte opstellen; dien hij door de belanghebbenden deedt tekenen, en vervolgens door Koninglijk gezag bevestigen. Hij nam zo veel moeite niet, om regt te doen verfcchaffen aan de Geestelijken van *St. Martin* te *Doornik*, die vreesfelijk over hoop lagen met de Kanunniken van *Notre-Dame*; ook verweet hem PAUS PASCHALUS II; zijne nalatigheid ten dien opzichte, en volmagtigde de

Bischoppen LAMBERT van Arras en JAN van Terouanne, om dit gebrek te vervullen. Hij bragt ook veel toe, tot de vergroting en herstelling van de katedrale of hoofdkerk te Doornik in 1110. Maar eindelijk knorrig en te onvreden over de inwoonders van deze stad, die met alle geweld een eigen Bischof wilden hebben, liet hij een algemeen interdict of verbod om kerkdienst te doen, tegens hen afkondigen, en zulks zonder de vereiste formalia daar bij in acht genomen te hebben. De Kanunniken getergd door dezen stap, en daar bij nog aangevuurd door haren Deken GONTHIER, verkozen ten einde hunne onderneming te doen gelukken, twee zendelingen uit hun midden, die zij naar Rome zonden. PASCHAL DE II, keurde het ontwerp van de Doornikers goed, en zond twee brieven, de ene aan het Kapittel van de Geestelijkheid, zo regulieren als seculieren, van het oude Bisdom van Doornik, waar bij hij hun gelaste, om voor zig enen bijzonderen Bischof te kiezen; de andere aan RAOUL LE VERD, Aartsbischof van Rheims, waar bij hij bevel kreeg, om die keuze te bestieren, en den verkorenen zonder uitsfel te wijden. BAUDRY hadt het verdriet niet om die vermindering van zijn gezag, te beleven, want hij stierf in 1113, voor dat de afgezanten waren te rug gekeerd. Men heeft van hem in 't licht: 1. vier *Latijsche Brieven*, ingerigt aan LAMBERT VAN GUINES, Bischof van Arras, welke ingelijfd zijn, tusfen die van dezen Prelaat, *apud* BALUSIUM, *Miscellaneor.* T. V. pag. 329. 330. 343. 363. 2. Een menigte van *Charters*, ten voordele van de Kerken en Kloosters, waar van hij de weldoener was. — DACHERY, *Spicileg.* Tom. VIII. p. 189-171. & XII. 450-465. CELLIER, *Hist. Gener. des Auteurs sacrés & ecclef.* Tom. XXI. pag. 390, 391. RIVET, *Hist. litt. de la France*, Tom. IX. p. 578-583. *Gallia Christ.*, Tom. III. p. 248. & IX. 998-1000. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. XVIII. p. 312-320.

BAUDRY (PIETER), wierdt te Mons in Henegouwen geboren, den 5 augustus 1710. Zijnen klasieken loop voleinde hij in het kollegie van Hondain in genoemde stad, en dien der wijs-

wijsbegeerte aan het Hogeschool te *Leuven*. Hier na zig toe de omhelzing van den geestelijken stand bepaald hebbende, ontving hij een Benediktijner monniksrok uit handen van den Abt JOSEPH HERVINE, en deed de plegtige beloften daar toe vereist, den 25 julij 1723. Zig verder in de theologie geoëffend hebbende, wierdt hij tot Priester geschoon; den 29 maart 1727. Zedert beklom hij de leerstoel als Professor in de theologie, en nam die verscheidene jaren waar; vervolgens die van Mr. der Noviciaten, en die van Treforier. Eindelijk werd PIETER door NIKLAAS BROUWET, welke door Keizer KAREL DEN VI, op den 3 februarij 1740, tot Abt van dat klooster wierdt verheven, tot zijnen Prior aangesteld; de laatstgenoemde hadt reeds zedert drie jaren gewerkt, aan ene volledige geschiedenis der Abtdij van *St. Guilain*; hij vervolgde dezen arbeid terwijl hij Prior was, en om niets te verwaarlozen, van 't gene tot zijn ontwerp dienstbaar koste zijn, doorsnuffelde hij alle de archiven van dit huis, zelfs de oude rekeningen niet uitgezonderd, voorts raadpleegde hij alle de *Nederlandse* Schrijvers die 'er iets van te boek hadden, en verscheidene geleerde Mannen uit de zelve provincien, die in staat waren, om 'er hem enig licht over bij te zetten, inzonderheid de vaders *Bollandisten*. Het werk spoedde ten einde, toen de dood hem op den 1 meij 1752, in het 50ste jaar van zijn leven, bij verrassing de pen uit de hand rukte. Deze Geestelijke was nauwkeurig geëgt in 't waarnemen der pligten aan zijn beroep verknogt, en hij vervulde met veel ijver en den besten uitkomst, de verschillende bedieningen, welke hem toevertrouwd wierden. Men heeft van hem: 1. *Enige latijnse en franse losse dichtstukjes*. 2. *Annales de l'ancienne Abbaye de St. Ghislain-en-Celle, ordre de St. Benoît, au diocèse de Cambray. Ms. in fol. en 2 vol.* — PAQUOT, *Memoires litter.* Tom. IX. p. 81-85.

BAUHUIS (BERNARD), een Jesuit, van *Antwerpen* geboortig, is een man geweest, van een zeer geregeld en voorbeeldig levensgedrag. De lage scholen doorgelopen zijnde, wierdt

wierdt hij bij de Jesuiten tot verder onderwijs geplaatst, en hij gaf reeds blijken in die jeugdige loopkring, dat hij een scherpzinnig vernuft en buitengemeen fijn oordeel bezat; inzonderheid bepaalde zig zijne werkzaamheid, in het beoefenen der theologie, waar door zijne ouders door zijn eigen aanzoek, ondersteund door dat der Jesuiten, bewogen wierden, om hem voort te laten studeren, daar hij treffelijk in slaagde, en eindelijk besloot, zig in gemelde orden der Societeit van Jezus te begeven, waar in hij door die vaders met opene armen wierdt ontvangen, en ook wel dra door zijne geleerde en stigtelijke predikationen, de Societeit overtuigde, dat zij een weerdig lid verkregen hadden. Hij was een gemeenzaamen vriend van FRANCISCUS SWEERTIUS, Schrijver van de *Athenae Belgicae*; en niet alleen een groot kenner en beminnaar der digtkonst, maar zelfs een uitnemend latijns digter; hebbende in druk uitgegeven: 1. *Epigrammata selecta. Antv. apud PLANTINUM*, 1615, 1619 en 1620. in 12°. 2. *Protheus Parthenius, unius libri versus, unius versus liber Stellarum numero fixa formis MXXII variatus*. Hij overleedt den 17 november 1619, in zijne vaderstad in het profeshuis der Jesuiten, tot grote droefheid van zijne orden en bekenden. BERNARD heeft een broeder gehadt, GYSBERT BAUHUUS, die de profesie der Karthuizers heeft omhelst, en het werkje van den Jesuit LUCAS PINELLUS, *de perfectione Religiosa*, in het nederduits heeft vertaald, te Antwerpen in 1605 in 8vo. gedrukt. — F. SWEERTII, *Athen. Belg.* J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 134, 135. L. MORERI, *Diction. Hist. &c.* Tom. II, p. 124. ed. de 1740.

BAULDRI (PAULUS) d'Iterville, Hoogleraar in de Kerkelijke geschiedenis te Utrecht, wierdt te Rouaan geboren in 1639, van PAULUS BAULDRI en ANNA MAZURÉ; zijn vader die zeer rijk was, bezorgde hem ene deftige opvoeding; hij doorliep zijn eersten letterkundigen kring te Quevillij, een dorp nabij Rouaan gelegen, daar de Gereformeerden van die stad, hun kerk en opvoedings-kollegie hadden; van daar wierdt hij naar Saumur gezonden, alwaar hij het grieks en latijn onder TAN-

NE-

NEGUY LE FEVRE, daar hij bijzonder aan gehegt was, beoefende; het hebreeuws onder LODEWYK en JAKOBUS CAPPELLUS, en de theologie onder MOSES AMYRALDUS en JOSUA DE LA PLACE. Zijne studien onder deze geleerde Mannen voltrokken hebbende, stak hij naar *Engeland* over, en woonde enige jaren te *Oxford*, alwaar hij de menigvuldige handschriften van de Akademie doornuffelde, en 'er zijne aantekeningen uit vervaardigde; hij gaf in dat rijk een bezoek aan den Marquis DE RUVIGNY, Ambassadeur van het *Fransé* Hof, die grote genegenheid voor hem opvatte, zo wel als HENDRIK JUSTEL, Koninklijke Bibliothekaris, en JAN FELL, Bischof van *Oxford*. Na twee reistogtjes door de binnenstreken van *Engeland* gedaan te hebben, keerde hij naar zijn vaderland te rug, gaf zig ten enemalen aan de letteroeffeningen over, en verzamelde ene kostbare en teffens uitgelezene bibliotheek. Hij hadt een Arabier uit *Engeland* medegenomen, dien hij een jaar lang onderhieldt en rijkelijk beloonde, ten einde hem in de taal van zijn land te onderwijzen. Ook onderhieldt hij een bijzondere vriendschap met den beroemden EMMERIK BIGOT, en briefwisseling met een groot aantal andere geleerde Mannen. In 1682, begaf zig BAULDRI in 't huwelijk met MAGDALENA BASNAGE, ene dogter van HENDRIK BASNAGE *de Frankenau*, beroemd Regtsgeleerde en Advokaat, vader van HENDRIK en JAKOBUS BASNAGE. Intusfen gingen de zaken der Gereformeerden, door de gruwelijke vervolgingen op bevel van LODEWYK DEN XIV, door de Jesuiten en dweepzieke Monniken aangehitst, deerlijk den kreeftengang; zo dat BAULDRI besloot, ten einde de vervolging te ontwijken, een veilige schuilplaats in *Engeland* te zoeken; dan de vrienden die hij in *Holland* hadt, kwamen zulks voor, met te bewerken, dat de Regering van *Utrecht*, hem den 4 meij 1685 tot extraordinaris Profesfor in de Kerkelijke Geschiedenisfen aan hunne Hogeschool beriepen, 't welk hij inzonderheid hadt te danken, aan de medewerking van EVERHARD VAN WEDE, Heer van *Dijkveld*. Het inzicht van zijne beroepers, was juist niet, om hem den arbeid aan dien post verknogt, te doen uitoeffenen, maar enkel om hem een ge-

gepast middel te verschaffen, ten einde op ene veilige wijze met zijne goederen uit *Frankrijk* te kunnen geraken; dan men kreeg 'er aldaar de lugt van, en HARLEY, Aartsbischop van *Parijs*, die hem kende, en vrugteloos getragt hadt hem zijn geloof te doen verzaken, en in den schoot van de roomse kerk over te brengen; verkreeg van den Koning een bevel, 't welk hem verbood 't rijk uit te gaan. De intrekking van het *Nantise Edikt*, op den 18 oktober van het zelfde jaar voorgevallen, bewoog BAULDRI, als een knecht verkleed, in dienst van een Kapitein, aan wien hij 500 guldens schonk om zijne vlugt te bevorderen, naar *Holland* te wijken; dit gelukte naar wensch, en zijne vrouw, met zijnen zoon en dogter nog jonge kinderen, volgden hem in die zelfde maand; ook bekwam hij zijne kostbare bibliotheek te rug, die door enen der BASNAGEN, benevens zijn eigene, was medegenomen. Te *Utrecht* gekomen, voerde hij negen jaren lang den titel van extraordinaris Professor in de Kerkelijke Geschiedenisfen, toen die op den 11 maart 1695, in dien van ordinaris werd verwisseld. Vier jaren later, stelden de Staten van *Utrecht* alles wat mogelijk was te werk, om hem door middel van het vrede-verbond te *Rijswijk* gefloten, zijne aanzienlijke goederen te rug te doen bekomen, doch alle hunne pogingen daaromtrent, liepen vrugteloos af. BAULDRI, na gedurende enigen tijd een kwijnend leven gesleten te hebben, stierf den 16 februarij 1706, in den ouderdom van ruim 66 jaren.

Deze geleerde Man, heeft door den druk gemeen gemaakt:
 1. LUCII CÆCIL. FIRM. LACTANTII, *de mortibus Persecutorum*. Cum notis STEPH. BALUZII, Tutelensis, qui primus ex veteri Codice Mss. bibliothecæ Colbertinæ vulgavit. Edit. secunda. Accesserunt GISB. CUPERI, JOH. COLUMÆI, THOMÆ SPARK, NIC. TOINARDI, JO. GEORG. GRÆVII, TH. GALE, ELIÆ BOHERELLI, aliorum. que animadversiones, tam hætenus editæ, quam ineditæ. Recensuit, suis auxit, cum versionibus contulit PAULUS BAULDRI. Ad-dita HENR. DODWELLI, *Dissert. de Ripa Striga*, & THEODORICI RUINARTI *Prefatio ad Acta Martyrum*; cum Indicibus necessariis. *Traj. ad Rhenum*, FR. HALMA, 1692. in II. vol. 8vo. Zijnde
 de

de aantekeningen welke 'er door den Auteur zijn bijgevoegd, niet alleen door geleerd, maar kondigen teffens een fijn oordeel, fcherp vernuft, en verbazende beleezenheid aan. 2. *Dissertatio epistolaris in duo Novi Testamenti loca*, 1. TIMOTH. III. vs. 16. & JOAN. XIX, a viro docto & celebri ad Auctorem Bibliotheca hujus misfa, ut eam publici juris faceret. In de *Bibliotheca novorum librorum* van NEOCORUS of KUSTER, 1697. pag. 403-419. 3. *Oratio, de antiquo more convertendi Hæreticos, multum difsimili ei, qui nunc viget in Galliis.* 4. *Reflexions critiques sur le Chap. XXXIII. vs. 3. du livre de JOB, de la version de Geneve*; geplaatst, in de *Histoire des ouvrages des Scavans par BASNAGE DE BAUVAL*, Aout, 1696. art. 6. *Lettre sur le meme sujet.* Ibid. Juillet 1697. art. 5. 5. *Nouvelle allegorique, ou Histoire des dernieres troubles arrivés au royaume d'Eloquence.* Dernière édition, augmentée & plus corrigée que les precedentes. Utr. 1703. in 12mo. Dit is de zesde druk van een der geestigste lettervertigten van den Abt FURETIERE; de eerste druk daar van, kwam te Parijs uit in 1658. BAULDRI heeft het met ene voorrede, en enige wonderlijk schone aantekeningen vermeerderd. 6. *Syntagma Kalendariorum, comprehendens, octo & viginti Tabulis, totidem annos Periodi Juliana, in usus Chronologorum.* Traj. ad Rhen. 1706. in folio. Al het gene de verschillende Almanachen bevat, is hier in tot tafels gebragt, door enen dag de gebeurtenissen zijn voorgevallen, waar van in de geschiedenis gesproken wordt.

J. G. GRÆVIUS in *Præfatione ad Tomum IV. Theaur. Ant. Rom.* p. 330. *Præf. & Epist. Fabric.*, getuigd allerloffelijkst van onzen BAULDRI, en noemt hem: *Virum doctissimum, & propter multa ingenii & animi singularia ornamenta sibi carissimum, qui cum eo ELIÆ BOBERELLI observationes in NARDINUM pro summa necessitudine, quæ inter ipsos intercedebat, communicaverat.* — ADR. RELANDI, *Oratio funebris in obitum clar. P. BAULDRI.* Utr. 1706. 4to. DRAKENBORCH, *series Professor. qui Trajecti, &c.* n. 47. G. BURMANNI, *Trajectum eruditum.* p. 18-20. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 339, 340. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. BAU.

BAUSELE, een zeer aanzienlijk *Brabands* geslacht, waar van men vindt opgetekend: dat HENDRIK VAN BAUSELE, Ridder, in het jaar 1340 huwde met MARIA VAN DUFFLE, dogter van GERARD, Heer van *Rheti*, en van MARIA VAN BERTHOUT, Dame van *Berlaar*, *Heverle* en *Oplintre*, en kleindogter van JAN, Heer van *Berlaer*, en van MARGARETHA VAN HEVERLE; uit welk huwelijk zijn gesproten, 3 kinderen; zijnde de oudste zoon GERARD VAN BAUSELE, getrouwd in 1404 met HEIJGIE VAN WEYRE, dogter van ARNOLD, Ridder, Heer van *Holede*. De tweede zoon, HENDRIK VAN BAUSELE, is gehuwd geweest met ALIDA DE WILRE, dogter van ARNOLD en van ALIDA VAN BISDOM, zijnde begraven in de Augustijner kerk te *Leuven*. GERARD VAN BAUSELE zoon van GERARD, trouwde met KATHARINA SMACHTS, gezegd *Uten-Limminghen*, ene dogter van HENDRIK, welke drie kinderen hebben geteeld. De oudste RASE VAN BAUSELE, huwde aan DOROTHEA VAN MEERBERGEN. De tweede ROMBOUT VAN BAUSELE, verbondte zig in den egt met MARGARETHA DE PAPE, gezegd VOLKENS, dogter van Heer JAN; de derde eindelijk, GERARD VAN BAUSELE, is Secretaris geweest van *Leuven* in 1449, en werdte krijgsgevangen in den oorlog van MAXIMILIAAN VAN OOSTENRYK en MARIA VAN BOURGONDIE in 1468. Hij stierf den 19 november 1500, en is getrouwt geweest met MARGARETHA VAN DER HECKE, die den 4 november 1509 stierf, in den ouderdom van 80 jaren, zijnde ene dogter van MICHEL Schepen te *Brusfel*, en van MARIA of KATHARINA MENZENZEELE. Nog ten huldigen dage worden afstammelingen van dit geslacht, in *Braband* en *Flaanderen* gevonden. — ABR. FERWERDA, *Geneal. Wapenboek*, I. D. 1785.

BAUX (GASPAR), in *Frankrijk* geboren, uit een aanzienlijk geslacht, studeerde enigen tijd te *Sedan*, begaf zig vervolgens in den militairèn dienst, en wierdt Luitenant onder de kavallerij van 's Konings huistroepen. Door de vervolging die de Gereformeerden in *Frankrijk* moesten ondergaan, verliet hij dat rijk, nam benevens een menigte andere ge-

II. D EEL.

K

loofs-

broersgenoten de wijk naar *Holland*, en zette zig te *Leiden* nedder; aldaar genegenheid voor de dogter van Profesfor GAILLARD opgevat hebbende, verzocht hij die van haren vader ten huwelijk, doch kreeg een weigerend antwoord van den ouden man, die betuigde zijne dogter, aan geen anderen dan aan een theologant te zullen uithuwelijken; zulks schrikte BAUX niet af, maar hij begaf zig met ijver tot die studie, en dewijl hij reeds in *Frankrijk* goede letterkundige gronden gelegd hadt, beoefende hij de godgeleerdheid, met zulk een gewonen uitflag, dat hij binnen korten tijd na een loffelijk examen, tot Proponent wierdt aangesteld, en tot prijs van zijne naartigheid, SUSANNA GAILLARD tot zijne egtgenote verkreeg, benevens het beroep van Predikant in de Walse gemeente te *Leeuwarden*, alwaar hij van 1681 af tot op 1733, en dus een tijdvak van ruim 50 jaren, als een waardig Evangeliedienaar, zijne *Leuwarder* kudde heeft geleid en beftierd, zijnde bijzonder door zijne gemeente geacht en geliefd geweest. GASPAR BAUX was de grootvader, van den om zijne geleerdheid zo beroemden Hoogleraar LUDOV. GASP. VALCKENAER, en de moederlijke overgrootvader, van den schrijver dezer *Biographie*. Ruim een jaar voor zijn dood hadt de oude man het genoegen, zijn agterkleinzoon GASPAR AMELIUS DE CHALMOT, mijnen oudsten broeder, den Doop toe te dienen; zijnde deze jongeling gedurende het beleg van *Bergenopzoom* in 1747, daar hij als Faandrik onder de kompagnie van zijnen vader diende, zodanig door een musketkogel getroffen, dat hij naar *Rotterdam* gevoerd zijnde, weinig tijds daar na aldaar in den ouderdom van nog geen 17 jaren overleed, en dus zijn leven in het prilste zijner jeugd, ten dienste van het vaderland heeft opgeofferd.

BAVINCOURT (GASPAR DE), Ridder van *Jerusalem*, eerst Abt van het Benediktijner klooster van *Oudenburg* nabij *Brugge*, deedt afstand van deze waardigheid in 1569; en wierdt kort daar op wegens de Staten van *Vlaanderen*, naar *Spanjen* tot Koning FILIPS DE II, in gezantschap gezonden.

Hij

Hij stierf den 11 februarij 1576, in het 48ste jaar zijnes levens, en heeft geschreven: 1. *Iter Ierosolymitanum, 18 ad Montem Sinai.* 2. *De sui cognitione, libr. II.* — *De Arithmetica, lib. I.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 327.

BAX (PAULUS en MARCELIS), is een broederpaar van Helden geweest, wiens gelijken men weinig onder alle de voorstanders der *Nederlandsche* vrijheid zal aantreffen, en nog minder die dezelve daar in voorbij gestreeft hebben. Ongeene diensten hebben zij van 1576 tot 1610, aan den vaderlande bewezen; en hunne namen zullen altoos bij beschermers van ware vrijheid, in zegening blijven. — Zie een omstandig verhaal van hunne veelvuldige heldendaden, in J. KOK, *Vaderlandsch Woordenboek*, V. D. bl. 232-245. *Wag. Vad. Hist.* VIII. D. bl. 128. IX. D. bl. 191.

BAXIUS (NIKLAAS), op den 1 november 1581 te *Antwerpen*, uit een aanzienlijk geslacht geboren, was de zoon van JAN BAXIUS Schepen van genoemde stad, en van MARIA MATTHYSSEN. Hij verkreeg de klasieke kundigheden in zijne geboorteplaats; onder opzigt van GAUGERICUS RIVIUS, en het grieks werd hem door den Jesuit ANDREAS SCHOTT onderwezen. Zijn 16de jaar bereikt hebbende, begaf hij zig in de orden der Heremiten van *St. Augustijn*, en trok daar van het Monnikkleed aan op den 9 julijs 1598. Hij leraarde gedurende verscheidene jaren als Rector te *Brussel* en *Antwerpen*, was vervolgens 19 jaren Onderprior van zijne orden, en ten laatste Vikaris in zijne vaderstad. Het is ook hier, dat hij na een langdurige ziekte, op den 22 oktober 1640, in den ouderdom van 59 jaren en bijna 6 maanden, het tijdelijke met het eeuwige verwisselde. Men vindt bij sommige Schrijvers gemeld, dat hij door een *Portugeeschen* Jood, met vergif wierdt van kant geholpen, welke zou beleden hebben, deze misdaad uit haat tegens den Christen-godsdienst te hebben gepleegd, doordien hij voorzag dat Baxius, die met 'er tijd grotelijks zou bevorderen; maar dit verhaal komt alleromwaarschijnlijkst voor, en wordt door geen schijn van bewijs gestaafd.

Onvermoed was deze man in zijne studien, een zeer bekwaam redenaar, welsprekend prediker, vlug ter penne, en een groot godgeleerde; daar bij onberispelijk van wandel, nederig, zedig, en van een alleraardigste verkering. Zijne schriftten strekken tot getuigen van zijne vlijtige naarstigheit, en teffens bedrevenheid in de griekse en latijnsche talen. De voornaamsten daar van zijn: 1. *Panegyricus Gymnasii Augustiniani &c.* 1611. 4to. 2. *Poëmata.* 1614. 12mo. 3. CORNELII VALERII, *Rhetorica, versibus & exemplis illustrata.* 1615. 12mo. 4. *Thesaurus Elegantiarum, seu latine Phrases ex ALDO MANUTIO, aliisque optimis Phrasilogis electæ &c. cum Indicibus latine Synonymo, gallico et teutonico.* 1617, 1623 et 1642. 12mo. 5. *Elegantia Rhetoricæ; ejusdem Orationes aliquot, et Logidia pathetica.* 1618. 12mo. 6. *Amplificandi formula Oratoria, et figura aliquot Rhetoricæ, ex M. T. CICERONE concinnata.* 1619. 12mo. 7. *Carmen de devictio Palatino ante Pragam.* 1620. 8. *Grammatica, Syntaxis, et Prosodia græca, e diversis concinnata &c.* — F. SWEERTII, *Athén. Belg.* p. 570. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 677, 678. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 898. SANDERII, *Brabantia, edit. II.* p. 203, 204. TOMBEUS, *Chronol. Augustin.* 170. ELSSII, *Encomiaf. Augustin.* p. 500, 501. PAQUOT, *Mem. littér. Tom. VI.* pag. 242—248.

BAYLE (PIETER), was een man, welke door zijne zonderlinge geleerdheid, zijn oordeel en scherpzinnigheid van vernuft, onder het getal van die wezens behoort, waar van 'er in iedere eeuw maar een zeer gering getal te voorschijn komt. Ook bescpeurde men in hem, van der jeugd af, een doorschranderenden geest, een treffelijk vernuft, en ene ongemene weetgierigheid en oplettendheid op alles, waar in men hem onderwees. Hij is geboren te Carla, een stedeke in het graafschap Foix in Languedok, den 18 november 1647; zijn vader JAN BAYLE, van Montauban afkomstig, was aldaar Leraar van de Hervormde gemeente, en zijne moeder JEANNE BRUGUIERE, van een oud en aanzienlijk geslacht in die gewesten, bragt behalven PIETER nog twee andere zoons ter wereld, waar van de

de oudste Jakob zijnen vader als Predikant is toegevoegd geweest, en de jongste Joseph genaamd, ook in de theologie heeft gestudeerd, doch als Proponēt vroegtijdig is gestorven.

Doordien de Gereformeerden in de landen daar zij onder de Roomsgezinden vermengd zijn, doorgaans de gewoonte hebben, de kinderen vroeger dan in andere landen, tot ledematen aan te nemen, zo werd ook BAYLE toen hij slechts den ouderdom van 15 jaren had bereikt, op den 25 december 1661 tot lidmaat aangenomen, en tot het Avondmaal toegelaten. Hij bleef tot in 't jaar 1666 in zijn ouders huis, tot welken tijd zijn vader niets verzuimde, om de ongemene talenten waar mede zijn zoon begaafd was, op te wekken en aan te kweeken. In dit zelfde jaar ging hij naar *Puy-laurens*, alwaar toen ter tijd een Hogeschool der Gereformeerden was; hier beoefende hij verder de griekse en latijnsche talen, als mede de wijsbegeerte. Van hier vertrok hij den 29 mei 1668 naar *Saverdun*, een klein stedeken in het graafschap *Foix*, daar hij geen lang verblif hieldt; maar reeds in september naar *Carla* te rug keerde, en voorts weder naar *Puy-laurens*, alwaar hij tot den 19 februarij 1669 verbleef, en in die tijd met alle naastigheid de geschiedenissen, welsprekendheid en oudheden beoefende, teffens de wijsbegeerte niet verwaarlozende; welkers bestudering in hem de nieuwsgierigheid opwekte, om de geschriften der Roomsgezinden over de geschillen met de Gereformeerden, wat nader te leren kennen, ten einde volgens de grondbeginselen der Protestanten, een nauwkeurig onderzoek te doen naar de waarheid van die godsdienstige begrippen, welke hij met de melk hadt ingezogen; en dat hem de tegenwerpingen, tegen het leerstuk van de Protestanten, dat men op aarde geen zichtbaren en sprekenden regter, aan wien besluiten men zig, in verschillen over den godsdienst, hadde te onderwerpen, moest erkennen; zo waarschijnlijk voorkwamen, dat hij zig zelve daar op niet wetende te voldoen, aan 't weiffelen raakte. De Roomse Pastoor van *Puy-laurens* zulks vermerkende, rekende het van zijnen pligt te moeten voltoijen 't gene door het lezen van controverse boeken begonnen was; hij wist al

maanden hier na, vertrok hij naar *Sedan*, om ware het mogelijk een Hoogleraarsstoel in de wijsbegeerte, welke aldaar door het overlijden van den Hoogleraar PITHOIS ledig stond, te bekomen; PIETER JURIEU die aldaar Professor in de theologie was, en JAKOB BASNAGE die even zijne godgeleerde studien hadt volvoert, stelden alles' te werk wat in hun vermogen was om zijn doelwit te begunstigen, dan hij ontmoette magtige tegenstrevers, die te berde bragten, dat hij een vreemdeling zijnde, niet boven drie inboorlingen, welke na de zelve plaats stonden, behoorde voorgetrokken te worden; om dit geschil te beslissen, wierdt 'er ten laatste met goedkeuring van de vier Sollicitanten besloten, om hun afzonderlijk in ene daar toe bestemde plaats op te sluiten, ten einde binnen den tijd van 24 uren, zonder enige voorbereiding, en zonder boeken of hulp van vrienden, ene verhandeling te vervaardigen *de Tijd* tot onderwerp hebbende; den 28 september 1675 gingen de vier mededingers aan 't werk, en BAYLE verdedigde de zijne opentlijk den 2 en 3 oktober, 't welk hij zo uitstekend wel uitvoerde, dat hij 'er een ongemenen lof mede behaalde, den prijs won, en dus hem het Profesoraat wierdt opgedragen, in welke bediening hij door het afleggen van den gewonen eed den 4 november werd bevestigd, en den 11 daar aan volgende enen aanvang met zijne openbare lessen maakte. De beginzelen vielen hem zwaar, want het samenstellen zijner wijsgerige lessen koste hem een onbeschrijfvelijken arbeid en moeite, en verslond daar bij veel van zijnen tijd; dan na verloop van twee of drie jaren, wierdt zijn taak gemakkelijker, zo dat hij het genoegte kost smaken om nieuwe uitgekomenen boeken te lezen, en zelve aan 't opstellen te gaan. De geleerde ANCELLON Predikant te *Metz*, zondt hem in 1679 een boek van P. POIRET, getijtd: *Cogitationes rationales de Deo, de Anima et de Malo*, en verzocht hem aanmerkingen over dit werk te vervaardigen; BAYLE deedt zulks, en zondt die aan den Heer ANCELLON, die bezorgde dat ze aan POIRET werden ter hand gefield, welke dezelve met zijne tegenbedenkingen, die volgens het zeggen van BAYLE en andere Geleer-

leerden niets met al afdeden; in den tweden druk van dat lijvige boek te *Amsterdam* in 1685 uitgegeven, heeft geplaatst; daar nog een tweede tegenwerping bijgevoegd is, *over de onsterfelijkheid der Ziele*. Omtrent dezen tijd, gebeurde een voorval met den Marschalk VAN LUXEMBURG, dat veel gerugt maakte; hij was opentlijk, bij de Vierschaar, aangefteld om de vergiftigingen te onderzoeken, die toen ter tijd zo menigvuldig in *Frankrijk* in zwang gingen, aangeklaagd als schuldig aan godslastering, toverij en vergiftiging; hier op hadt hij zig vrijwillig in gevangenis begeven, ten einde zijne daden mogten worden onderzocht; het gevolg was, dat hij onschuldig wierdt verklaart, en de stukken van het pleitgeding vernietigd. BAYLE die enige bijzonderheden van deze vreemde procedure te *Parijs* was ontwaar geworden, in welke stad hij de najaarsvacantien hadt doorgebracht, vermaakte zig om ene redevoering op te stellen, waar in die Marschalk zijne zaak voor de Regters bepleitte, en zig verontschuldigde van een verbond met den Duivel aangegaan te hebben; de redenen die BAYLE den Marschalk deed te berde brengen, om zodanig buitengemeen verbond te regtveerdigen, bestonden, dat hij zulks gedaan hadt. 1. Om alle de vrouwen daar hij lust toe hadt, op hem te doen verlieven. 2. Om volftandig gelukkig in den oorlog te zijn. 3. Alle zijne procesfen te winnen. 4. Duurzaam's Konings gunst te genieten. Deze vier punten maakten de verdeling van de redevoering uit, welke een vrij stekelig hekelchrift, tegens den Marschalk, en verscheidene andere personen bevatte. Vervolgens maakte BAYLE onder een verbloemen naam, ene berispende wederlegging van deze redevoering, die nog hekelzugtiger was dan de redevoering zelve. Hij zondt deze beide stukken aan den Heer MINUTOLI, met verzoek om 'er zijn gevoelen over te zeggen; doch het is mij niet gebleken, welk een antwoord hij hier op van dien Heer ontving.

Enigen tijd hier na, stelde hij iets ernstiger in 't werk; de Jesuit VALOIS van *Cohn*, namentlijk, gaf onder den versierden naam van LOUIS DE LA VILLE, te *Parijs* een boek in 't licht, getijtel: *Sentiment de Mr. DESCARTES touchant l'essence et les*

propriétés du Corps, opposés à la Doctrine de l'Eglise, et conforme aux erreurs de CALVIN, sur le sujet de l'Eucharistie. De Schrijver vergenoegde zig niet alleen; om het gezag van het Concilie van Trente aan de Cartesianen tegen te werpen; maar hij weerstreefde hen ook door de redenering, met zo veel in zijn vermogen was, de gronden waar op CLERCELIER, ROHAULT, en MALLERRANGHE gebouwd hadden, om te bewijzen, dat de uitgestrektheid het wezen aan de stoffe verleend, te verzwakken, en ware 't mogelijk om ver te werpen. BAYLE las dit werk, dat hij bondig geschreven vondt; hij was van oordeel dat de Schrijver daar van onbetwistbaar bewezen hadt, dat de grondbeginzelen van CARTESIUS regstreeks strijdig waren met het geloof der Roomse Kerk; en overeenkomstig met de leerstellingen van CALVIN, 't welk in de grond, zegt BAYLE in enen brief aan den Heer MINUTOLI, niet bezwaarlijk viel om te bewijzen: Dit bewoog BAYLE om ene verhandeling te schrijven aan zijne leerlingen toegewijd, waar in hij het grondbeginzel van CARTESIUS verdedigde, en alle de uitzonderingen en listig uitgedagte draaijngen; door welke de Jesuit VALOIS dit grondbeginzel hadt zoeken te ontzenuwen; ten enenmalen kragteloos maakt; inzonderheid bepaalde hij zig, om onwederstaanbaar te bewijzen, dat de *doordringbaarheid der stoffe* onmogelijk is.

In de maanden november en december van het jaar 1680, verscheen een der grootste Kometen, die immer gezien waren, en bijna het gantse wereldronde, was over dit verschijnsel met verwondering en schrik bevangen. BAYLE, zo als hij het ons zelve betuigt in zijne *Waarschouwing*, aan het hoofd van zijne *Pensées diverses sur la Comète*, zag zig onophoudelijk blootgesteld aan de vragen van verscheidene menschen die door de verschijning van deze Komeet verbazend verschrikt waren. Hij stelde hen gerust zo veel in zijn vermogen was, maar hij vorderde bedroefd weinig met zijne wijsgerige redeneringen; men gaf hem altoos tot antwoord, dat God deze grote verschijnselen vertoonde, ten einde aan de zondaren tijd te gunnen om door boete en bekering, de rampen die hen over 't hoofd hingen, af te weren. In.

Intussen bevonden zig de *Gereformeerden van Frankrijk* in een akeligen toestand; ten Hove was hunne uitroeijing befloten, men beroofde hen van alle hunne voorregten, en men befloot eindelijk hunné Hogefcholen af te fchaffen. Daar was grond van reden om te denken, dat die van *Sedan* gefpaart zoude worden; doordien dit Prinsdom tot in het jaar 1642 een fouvereine Staat geweest zijnde, de Hertog van BOUILLON dezelve aan LODEWYK DEN XIII. hadt afgeftaan, onder voorwaarde dat hij 'er alle dingen in die toestand zou laten als hij ze 'er vondt. LODEWYK DE XIV. bevestigde dit verdrag, en beloofde op nieuw, dat de *Gereformeerde* godsdienst zou gehandhaaft worden, benevens alle de regten en privilegien die zij in bezit hadt. Maar dit alles kost de Akademie niet behouden. Wat ftoren vele Vorften en Groten zig aan hun gegeven woord, wanneer zulks niet langer met hunne inzigten of belangens ftrookt? zij tragten door een fchoonschijnenden glimp de menigte te misleiden; zo deedt LODEWYK DE XIV. in dit geval ook, hij beweerde namentlijk, dat hij gedwaalt hadt met deze vergunning te bekrachtigen, dat hij daar toe geen magt hadt gehad, dewijl het bevorderen der zuivere godsdienst hier mede vermengd was; hoe 't ook zij, *Sedan* was de eerfte Hogefchool, die op zijn bevel wierdt vernietigd; het befluit daar toe tekende hij den 9 julij 1681, en het zelve wierdt reeds den 14 daar aan volgende afgekondigd. BAYLE zag zig dus genoodzaakt, *Sedan* te verlaten; doch weinig tijd daar na wierdt hij tot Profesfor in de wijsbegeerte en gefchiedenissen op ene bezolding van 500 guldens te *Rotterdam* beroepen. Gelegenheid tot dit beroep gaf, dat toen BAYLE nog te *Sedan* was, 'er zig mede een jongen heer, VAN ZOERLEN genaamd, uit *Rotterdam* bevondt, die in het zelve huis met hem logeerde; deze hadt zo veel nut getrokken uit de dagelijkse verkeer van onzen Profesfor, dat hij ene warme vriendschap voor hem hadt opgevat, 't welk ten gevolge hadt, dat op de dag zelve dat het arrest wierdt afgekondigd, waar bij de Hogefchool vernietigd werdt, hij een affchrift daar van zondt aan zijnen naastbeftaanden, de Heer PAETS Vroedschap van *Rotterdam*,
een

een begunstiger der wetenschappen, en die zelfve een geleerd Man zijnde, gaarne lieden van verdiensten voorstondt. De Heer van ZOELN schreef hem, dat BAYLE buiten bediening was, teffens naat waarde zijne verdiensten vermeldende. Zeer spoedig ontving hij een gunstig antwoord: Hier op schreef BAYLE aan den Heer PAETS; om hem dank te zeggen voor de gunstige gevoelens die hij voor hem hadt opgevat, teffens verzoekende, dat hij in zijne goedwilligheid voor hem mogt werkzaam blijven. De Heer PAETS voegde bij veel verstand ene warme liefde voor de wetenschappen, en inzonderheid voor het vak der wijsbegeerte; zijne uitmuntende verdiensten hadden hem een groot aanzien en gezag verleend, dat nog groter zou geweest zijn, indien de verdeeltheden die op dat tijdstip het gemenebest slingerden; geen plaats hadden gevonden; men beschouwde hem als het hoofd der partij tegens het *Oranjes-huis*, en hier uit ontfond enige zwarigheid voor hem om weder in de Regering te geraken; toen hij als buitengewoon Gezant uit *Spanje* te rug keerde. Nogthans zegepraalde hij over zijne tegenstrevers, en het gehoor dat de Regering van *Rotterdam* aan zijne raadgevingen gaf, hadt zo veel invloed, dat het genobezzaam alle hare besluiten bestierde; deze nu bewerkte dat de Heer BAYLE tot Profesfor in de wijsbegeerte en geschiedenissen te *Rotterdam* wierdt beroepen, en dat teffens ene leerstoel als Hoogleraar in de theologie, aan de Heer JURIEU werd vergund. Hij kwam den 30 october 1681 in die stad, en wierdt 'er zeer minzaam door de familie van den Heer van ZOELN en van den Heer PAETS ontvangen. Den 5 december deedt hij zijne intree-redevoering, die algemeen toegejuigd werd; en den 8ten gaf hij zijne eerste les van wijsbegeerte, aan een groot aantal studerende jeugd. BAYLE was nog niet lang te *Rotterdam* geweest, toen Mevrouw PAETS, de huisvrouw van zijnen weldoener stierf, en een blijk gaf van de achting die zij hem toedroeg, met aan hem een legaat van 2000 guldens te schenken.

MAMBURG, gaf ter dezer tijd in 't licht, zijn *Histoire du Calvinisme*; dit werk hadt zeer belangrijke stoffen tot onderwerp;

maar; het kwam 'er op aan, om over de geest en het gedrag
 der Gereformeerden in Frankrijk, van de tijd af aan, dat zij
 haar van de Roomsche Kerk afgezonderd hadden, een vonnis te
 vellen; MAIMBURG hadt alle de listige draaijngen zijner pen
 te werk gesteld, om de verachting en haat der Roomsgezinde-
 n, op hen te laden. BAYLE, verontwaardigd over de kwade
 trouw en het zo heilloze en verderffelijk inzicht van dien Schrij-
 ver, besloot om deszelvs geschiedenis te wederleggen; hij deed
 zulks, in het werkje tot tijtel voerende: *Critique Générale de
 l'Histoire du Calvinisme de Mr. MAIMBOURG. Villefranche, chez
 PIERRE LE BLANC*. Dit werkje, dat met zeer veel geest, en
 op een aangename trant in een verlokkende stijl is geschre-
 ven, droeg niet alleen de goedkeuring der Gereformeerden weg,
 maar zelfs die der oordeelkundige en gematigde Roomsgezinde-
 n; doch zodanigen invloed maakte het op den Jesuit niet,
 integendeel werdt hij zo brutaal, dat hij een schriftelijk bevel
 van den Koning wist te verkrijgen, waar bij de Minister RE-
 NIE gelast wierdt, om het door beuls handen te doen verbran-
 den, en op straffe des doods verboden werdt, het werk te
 drukken of te verkopen. REINIE, die het boek met veel ge-
 noegen hadt gelezen, en MAIMBURG niet best mogt lugten, ge-
 hoorzaamde egter zonder dralen, en liet al 't gene deze Jesuit
 maar verlangde, in het vonnis vloeijen, waar in men gemak-
 kelijk de stijl van een gallig vergramden Schrijver ontdekt. Doch
 REINIE die een pots aan MAIMBURG schuldig was, liet meer
 als 3000 exemplaren van dat vonnis drukken, en het door
 gants Parijs heen aanplakken; dit wekte zodanig de nieuw-
 gierigheid van het gemeen op, dat ieder een de *Critique de
 Mr. de MAIMBOURG* wilde hebben, ook waren 'er wel haast
 verscheidene drukken van uitverkogt. De Heer JURIEU, ze-
 dert kort tot Profesfor in de godgeleerdheid te Rotterdam aan-
 gesteld, vervaardigde ook een antwoord aan MAIMBURG, maar
 dat op lange na de achting niet verwierf, welke men aan dat
 van BAYLE hadt gegeven; want schoon dit werk wel was ge-
 schreven, en vollediger dan dat van BAYLE, de Schrijver ook
 MAIMBURG kragtig en met bondige redenen wederleide; ont-
 brak

brak 'er egter dat geestige zout aan, het welk een aangename en natuurlijke draai aan de stijl bijzet, dat uitlokkende, 't welk de leerslust opwekt, die levendige en zinrijke invallen, die wel ingerigte wijze, om zonder bitterheid, de gebreken van zijnen tegenstrever ten toon te stellen, en zonder boos te worden, noch zig door drift te laten vervoeren, geloofsverschillen weet te behandelen, 't welk tot kenschetzende trekken van BAYLE zijne *Critique generale* verstrekte. Het verschillende oordeel dat 'er over de werkjes van JURIEU en BAYLE gevoeld wierdt, stak den eerstgemelden en maakte hem knorrig; hij beschouwde den laatsten als zijnen medestrever, en kost hem nimmer vergeven, alle de stemmen van goedkeuring weggedragen te hebben, zonder dat 'er enige lof voor hem zelve overschoot; ongelukkig wierp dit toeval in zijn hart, die zaden van haat en wangunst, welke vervolgens zulke wrange vruchten hebben voortgebracht.

Op het einde van 't jaar 1682, hieldt men sterk bij BAYLE aan, om zig in 't huwelijk te begeven; maar hoe verleiden- de en liefdelijk de lokstemme daar ook toe was, scheen hij 'er geene roeping voor te hebben; de partij die men hem voorstelde, was zeer voordelig; het was een jonge, schone, bevallige, zagte, lieve juffer, die meesteresfe van zig zelve was, en daar bij het zoete stuwertje van 15000 rijksdaalders bezat. Juffer du MOULIN, kleindogter van den beroemden PIETER du MOULIN, en zuster van JURIEU's vrouw, en die vervolgens zelve in den egt trad met den Heer BASNAGE; hadt deze huwelijksfuik gespannen, en de baan in zo verre klaar gemaakt, dat 'er niets aan ontbrak dan de toestemming van BAYLE; maar deze scheen geheel geen geneigtheid voor het huwelijk te hebben; de zorgen en omslag van een huisgezin, schenen hem toe, niet te stroken met de levenswijze van een Letteroefenaar, noch met die van een Wijsgeer, welke al zijn geluk tot de studie en daar uit voortvloeiende kundigheden bepaalt; behalven dat met het noodzakelijke te vreden, schenen hem de rijkdommen toe, eerder ene last te zijn, dan vergenoeging op te leveren; juffrouw du MOULIN

stiel-

felde alle hare pogingen te werk, om hem van die denkbeelden af te trekken, en hem over te halen, om de gelegenheid die zig als van zelve aanbod, niet te laten ontglippen, doch alles even vrugteloos, en zij moest het ten laaten opgeven.

In 1684, gaf BAYLE in 't licht: *Receuil de quelques Pièces curieuses concernant la Philosophie de Mr. DESCARTES*. De roem die deze geleerde Man hadt verworven door zijnen *Brief over de Kometen*, hadt de Staten van *Friesland*, die hem niet anders dan door dit stukje kenden, bewogen, om hem tot Professor in de wijsbegeerte op de Hogeschool te *Franker* te beroepen, met een jaarlijks inkomen van 900 guldens; na enige dagen beraad, bedankte BAYLE 'er zeer beleefdelijk voor. In het zelve jaar maakte hij nog een aanvang met de uitgave van zijne *Nouvelles de la Republique des Lettres*. Dit werk onderschraagde niet alleen, maar vermeederde zelfs den roem die BAYLE reeds verworven hadt. De Heer PAËTS in 1685 in *Engeland* zijnde, in de tijd dat 'er het geschil voor en tegen de *verdraagzaamheid* zeer hevig wierdt bepleit, schreef deze een latijns brief aan BAYLE over dat onderwerp; zij wierdt in 4to. gedrukt, voerende tot tijtel: HADRIANI VAN PAËTS *ad BÆLIUM, de nuperis Angliæ motibus Epistola; in qua de diversorum a publica Religione circa Divina sententiarum disseritur, Tolerantia*; BAYLE vertaalde deze brief in 't frans, ook is die naderhand in 't hollands gedrukt.

De gruwzame vervolging die men de *Gereformeerden* in *Frankrijk* aandeedt, troffen BAYLE allergevoeligst, maar hij wierdt van snare doordrongen, toen hij vernam dat men in oktober 1685; het *Edikt van Nantes* hadt ingetrokken, en dat 'er geen geweldnarigen van welk enen aart ook waren, die men zig niet veroorloofde, ten einde de *Gereformeerden* te noodzaken, hare geloofsbelijdenis af te zweren. Intussen bleven de *Roomsegezinde* Schrijvers niet in gebreke, om met stijve kaken te ontkennen, dat 'er enig geweld plaats vondt, niettegenstaande die ten aanschouwen van de gantse wereld gepleegd werden, en een wolke van getuigen zulks bevestigde. BAY-

LE gaf over dit onderwerp een klein boekje uit, getiteld: *Ce que c'est que la France toute Catholique*; en enigen tijd daar na gaf hij in 't licht: *Commentaire Philosophique sur ces paroles, CONTRAIN LES D'ENTRER*; maar hij plaatste 'er zijn naam niet bij, deedt zelfs al wat in zijn vermogen was, om bedekt te blijven, en heeft nimmer erkend dat hij 'er de schrijver van was; de ijver en sterke ingespannenheid waar mede hij aan deze verhandeling werkte, veroorzaakte hem de koorts, die door ene ziekte gevolgd wierdt, welke hem noodzaakte de uitgave van de *Nouvelles de la Republique des Lettres* te staken. Hij herstelde egter eerlang, en deze herstelling veroorzaakte een zodanige vreugde aan den Heer DU TOT DE FERRARE, Raadsheer in 't Parlement van Rouaan, dat hij de volgende inscriptie, als ingerigt om tot een duurzaam gedenkteken in steen uitgebeiteld te worden, ter zijner eer opstelde. *In doctissimi BELII sanitatem restitutam SOTERIA. Quae te mori vetat Gloria, egrotare prohibet. Omnibus carus & utilis, scriptores critica face elucidasti, censoria nota emendasti. Quaestor urnam movens magnum in nomen tuum aeternitati promissa manu dicasti. Laboribus tuis alienos absumis, deliciis nostris nunquam absumendus. In hoc reverendus, quod neminem formidasti. Dignus qui Veritatis annos exaeques, qui labantem sustentas cognatam Veritati libertatem. Non ad unius utilitatem Regionis natus, ita exilium toleras, ut videaris optasse; ita cunctas eminus cominus reficis, ut vix credaris ullibi abesse. Theatrum eruditionis circumductibile factus es Orbi. Subsellia, qua dicendo fatigare non potes, te silentem ferre, te quiescentem quiescere, ne spera. Vale, vive, scribe. Encenia renovatae facundiae fovitis Literatorum acclamationibus celebrantur.*

Omtrent deze zelfde tijd, was BAYLE bedagt om Rotterdam te verlaten; de dood van den Heer PAETS, en vooral het oplopend en gramstorig karakter van JURIEU, maakte hem de inwoning daar van onaangenaam; hij verzocht aan den beroemden ABBADIE, die toen ter tijd te Berlijn was, om hem ene bediening in die stad te bezorgen; dit zoude ook gelukt zijn, ware de Keurvorst van Brandenburg op dit pas niet gestorven, dus wierdt BAYLE genoodzaakt om te Rotterdam te blijven. In

1688 gaf hij het vierde deeltje van zijne *Commentaires Philosophiques* in 't licht, waar in hij de grondbeginzelen die JURIEU in twee van zijne werken beweerd hadt, met veel oordeel wederlegt. In het zelve jaar nog, maakte BAYLE een uitnemende voorrede voor de *Dictionnaire* van FURETIERE, den schrijver gestorven zijnde, terwijl het werk op de pers was. Het berugte *Avis aux Refugiez* in 't begin van 1690 te voorschijn gekomen zijnde, geraakte BAYLE daar door in een heftig en onaangenaam geschil met JURIEU, die hem niet alleen beschuldigde schrijver van dat boek te zijn, maar hem ook verweet tot ene gevaarlijke kabaal te behoren, die tegens den Staat hadt aangespannen. BAYLE wierdt niet zo dra van die beschuldiging verwittigd, of hij vervoege zig bij den Hoofdofficier van Rotterdam, met aanbod om in de gevangenis te gaan, mids zijn beschuldiger zulks insgelijks deedt, en zig de straf onderwierp die hij verdiende, indien hij BAYLE onschuldig wierdt bevonden. Ook gaf hij kennis aan twee der voornaamste regenten van Rotterdam, en aan twee of drie andere personen in den Haag, even aanzienlijk door hunne verdiensten als bedieningen, van de beschuldigingen die hem door JURIEU aangetijgd waren, en dat hij niets anders van den Staat verzogt, als het regt om niet onverhoord veroordeeld te worden. Misschien hadt BAYLE wel gedaan, van het hier bij te laten. JURIEU hadt nimmer tegens hem in de vierfchaar durven verschijnen, hij hadt geen het minste gegrond bewijs tegens hem, men zou den spot gedreven hebben met zijne vernietelheid, en hij was voor een lasteraar verklaard geworden. Maar opentlijk BAYLE aangeklaagd hebbende, als het hoofd ener kabale, die ene zamenzwering tegens den Staat hadt aangegaan, dagt BAYLE zig door de zelve middelen te moeten regtvaardigen. Dewijl het hier niet te doen was met zodanige twisten, die veeltijds onder Geleerden ontstaan, over het een of ander punt van studie of wetenschap, maar de eer en zelfs het leven hier mede gemoeid waren, indien de staatsmisdad bewezen was geworden; dagt dus BAYLE zijnen aanklager niet te moeten sparen; maar hij ontmaskerde hem zo dugtig, dat zijn hoogmoed en verwaantheid

niet bestand waren, tegens een zo fellen stoot; hij nam terstond zijn toevlucht tot de regering van *Rotterdam*, aan wien hij een der zonderlingste smeekschriften aanbod, dat men immer gezien heeft, bewerende het regt te hebben, om te beschuldigen wien hij wilde, zonder dat de beschuldigten vrijheid hadden van zig te verdodigen. De regering van *Rotterdam* vondt niet goed, om hem zodanig onregtvaardig verzoek in te willigen; dan zij vermaanden met aandrang, zo wel BAYLE als JURIEU, om zig hoe spoediger hoe beter te verzoenen, en verboden hen iets den een tegen den anderen in 't licht te geven, voor en al eer het door den heer BEYER, Penfionaris van de stad zoude onderzocht zijn. Niettegenstaande dit verbod, randde JURIEU op nieuw BAYLE met zo veel geweld aan, dat hij dezen tot een nieuwe verdediging tegens zijne verregaande lasteringen, noodzaakte. BAYLE dagt nu, dat hij zig ook niet moest bepalen, om verdedigender wijze zijnen tegenstrever te keer te gaan, maar dat hij op zijn beurt ook aanvaller moest worden; hij volvoerde zulks in 't latijn, ten einde het stuk ruimer mogt verspreid worden; hetzelfde voerde tot opschrift: *Janua Calorum reſerata cunctis Religionibus, a celeberrimo admodum viro Domino PETRO JURIEU, Rotrodami verbi Divini Pastore, & Theologiae Professore. Porta patens esto, nulli claudatur honesto. Amſtelodami excudebat PETRUS CHAYER. 1692.* Intuſſen werkte hij ook met zo veel ijver en vlijt aan zijn *Dictionnaire Historique*, dat het drukken daar van een aanvang nam in ſeptember 1693, niettegenſtaande de aſleidingen en moeilijkheden die hem JURIEU geſtadig berokkende; aan wien het ook ten laaſten gelukte, om aan BAYLE zijn ambt als Profefſor te doen verliezen, waar van hij op den 2 november 1693 wierdt beroofd. „ Hij droeg dit ongeval met de ſtandvaſtigheid „ van enen wijsgeer,“ zegt de Heer DE BEAUVAL in zijn *Eloge de Mr. BAYLE*, pag. XXX. „ en zelfs met al te grote ma- „ te van onverſchilligheid; inzonderheid zonder enig verdriet „ te doen blijken, ten aanzien van zijn fortuin; hij was ten „ enemalen onverſchillig om goederen te verzamelen, doot- „ dien hij 'er in de daad geene nodig hadt; zijne matigheid „ en

„ en weltevredenheid maakten, dat met weinig zijne behoef-
 „ tens vervuld waren, zo dat hij met geringe middelen aan
 „ niets gebrek leed; hij was met dat al in geen behoef-
 „ toestand, verre van daar; ook deedt hij geen de minste
 „ moeite om zig een andere bediening te verschaffen; hij be-
 „ vondt zig in een vrijer toestand, en tot een meerder genot
 „ van zig zelven, ontheven van de vervelende bezigheid, om
 „ onderwijs te geven en lesfen op te stellen.” Dit zijn de
 gevoelens die hij zelve in enen brief aan den Heer MINU-
 TIOLI betuigt, dat hem bezielen. Dan hoe weinig gevoel
 hij ook hadt over het verlies van zijne bediening, vergat hij
 eger JURIEU niet; want hij gaf niet alleen ene verhandeling
 tegens hem uit, ter gelegenheid van twee preken die deze
 onverdraagzame man hadt gedaan, ten einde te betogen: *que*
het geoorlooft is Gods vijanden te haten. Bestaande deze verhan-
 deling van BAYLE in een vliegend blaadje, getijld: *Nouvelle*
Hereſie dans la Morale touchant la haine du Prochain, prêchée
par Monsieur JURIEU dans l'Eglise Wallonne de Rotterdam, les di-
manches 24 de janvier & 21 de fevrier 1694, dénoncée a toutes
les Eglises Reformées, & nommément aux Eglises Françoises re-
cueillies dans les différens endroits de leurs diſperſion; maar hij liet
 ook nog dat zelvde jaar drukken: *Additions a ſes penſées diver-*
ſes ſur les Comètes, waar in hij ene brochure van JURIEU tegens
 hem in 1690 uitgegeven, meesterlijk beantwoord, en teffens
 reden geeft waarom zulks niet eerder is geſchiedt. De drie
 of vier dagen die hij bezig was met dit antwoord te ver-
 vaardigen, hinderden hem niet om al zijn vlijt en zorgen aan
 zijn *Woordenboek* dat men bezig was te drukken, te beſteden.
 Weinig met zig zelven ingenomen; vreesde BAYLE voor den
 goeden uitſlag van dit werk, dan het algemeen voedde 'er een
 gunſtiger gevoelen over, en verlangde 'er met ongeduld na.
 Het eerſte deel kwam in augustus 1695 te voorſchijn, en de
 beide andere delen, werden in eens uitgegeven in 1697. Een
 ieder weet, dat dit uitmuntend werk met ongemene gretigheid
 wierdt ontvangen, maar het bragt op nieuw de gistende gal
 van JURIEU weder aan 't zieden, en veroorzaakte een nieuw

geschil tussen BAYLE en hem; ook ontmoette hij een ander wetnig bezadigder tegenstrever van zijn *Dictionaire*, namelijk JAN LE CLERC, Hoogleraar op het kweekschool der *Remonstranten* te *Amsterdam*, en wel inzonderheid, over het artikel *Manichéens*; beweerende BAYLE, dat deze Secte grond hadt, om aan de Christen Godgeleerden zwarigheden te opperen, ten aanzien van het zedelijke en natuurlijke kwaad; LE CLERC, om dit gevoelen te wederleggen, gaf een werkje uit, getijld: *Parrhasiana, ou pensées diverses sur des matieres de Critique, d'Histoire, de Morale & de Politique*. BAYLE kwam hier weer tegens op; dit geschil liep hoog, en zij lieten zig aan weerskanten uitdrukkingen ontvallen, die de verdiensten hunner geleerdheid niet weinig bezwalkte. LE CLERC bestempelde BAYLE, met de haatlijke namen van *Godversaker* en *Spinozist*; en BAYLE beschuldigde LE CLERC, dat hij, zo geen *Sociniaan*, op zijn best genomen een *Ariaan* was, daar bij een groot snorker, die in alle zijne schriften werk maakte, om de Godlijke openbaring op losse schroeven te stellen. De geschillen die BAYLE met BERNARD, Hoogleraar en Franse Predikant te *Leijden*, en JAQUELOT, Predikant in 's *Hage*, over sommige uitdrukkingen in zijn woordenboek, betreffende den *Godsdienst* voerde; wierden van weerskanten, op ene heuser wijze behandeld.

Dan hoe gretig de nijd ook gereed was, om met haar vergiftend spog de letterarbeid van dezen wijsgeer te bezwaderen, wierdt egter dit woordenboek door alle Geleerden van smaak erkend, voor het nuttigste, leerzaamste en tevens den leeslust uitlokkendsten arbeid, waar mede het gemeenebest der letteren in lange verrijkt was; geen wonder ook, want men vindt daar in ene uitgebreide verscheidenheid van onderwerpen, met geleerdheid, gezond oordeel, vlugheid van vernuft, en met dat al op een aangenamen trant verhandeld; de doortugtigste en aanzienlijke personaadjen van allerlei den godsdienst en landaart, worden daar in treffende naar 't leven afgeschilderd; hunne voornaamste bedrijven en lotgevallen, met een vrije pen voorgedragen en onpartijdig beoordeeld; om kort te gaan, het is een werk, dat te regt voor een magazijn van

geleerdheid kan gehouden worden; Onderwerpen over den godsdienst; zedekunde; wijsbegeerte; welsprekendheid; geschiedenisfen; tijdrekenskunde; en vele andere wetenschappen, worden daart in op zulk ene bondige en teffens aangename wijze verhandeld, dat zulks de Geleerden van den eersten rang doet verbazen, en aan onderzoeklieverden; middelen verschaft, om in alle de opgenoemde takken, grondig onderrigt te bekomen. Ook bragt het te wege, dat vele Geleerden uit verscheidene gewesten van *Europa*, hem met eere overlaadden en zijne vriendschap aanzogten; het Genootschap van *Dublin*, verzeeide hem inzonderheid met bliken van hoogachtinge, in enen brief, door *EDUARD SMITH*, Secretaris van dat Genootschap, uit deszelvs naam aan hem geschreven, waarin hij wordt genoemd: *ene levende en overvloeiende bron; en een onuitputbare grond van kunsten en wetenschappen.* Was het dus wonder, dat een werk zo hoog geroemd, zo gretig gezogt; en waar van den schrijver zo grotelijks werd geëerd, het voorwerp wierdt van de afgunst van sommige dweepzieke ijveraars, en zulke Geleerden, die niet kunnen dulden, dat men van hen in gevoelens verschille. Het kan waar zijn, en ik geloof zulks zely', dat des Schrijvers gedagten over sommige godsdienstige onderwerpen, aan tegenspraak onderhevig zijn; als mede, dat hij in enige opzigten, het *pyrrhonismus* of de twijfelarije begunstigd en in de hand werkt; dan laat ons 's mans voortreffelijke verdiensten daar tegen over stellen; en teffens aan de gulde spreuk van *CATO* gedenken: *niemand leeft zonder gebreken.*

In 1700 kwam de *Princesse SOPHIA*, Keurvorstin weduwe van *Hanover*, en de Keurvorstin van *Brandenburg* hare dogter, zedert Koninginne van *Pruisfen*, in 's *Hage*; aan deze was *BAYLE* door zijne werken bekend, en zij verlangden om hem in persoon te leren kennen; om hier aan te voldoen, reisde *BAYLE* naar 's *Hage*, en wierdt door de beide vorstinnen met veel onderscheiding ontvangen; hij hieldt een lang gesprek met de *Princesse SOPHIA*, over de verhevenste delen der wetenschappen; ter zelve tijd onderhield de Heer *BASNAGE* de Keurvorstin van *Brandenburg*; die hem met veel achting over *BAYLE* en zij-

ne werken sprak, die zij betuigde altoos met zig te voeren.

De eerste druk van BAYLE zijn *Dictionnaire* uitgekocht zijnde, was hij bezig om 'er een tweede in gereedheid te brengen, met aanzienlijke vermeerderingen verrijkt; deze kwam te voorschijn, in het begin van 1702. Reeds bij de uitgave van den eersten, wierdt hij op nieuw zo als wij boven zeiden, door den heethoofdigen JURIEU aangevallen; het is waar, BAYLE hadt in zijn *Dictionnaire*, verscheidene stellingen en schriften van dezen leraar vrij gevoelig aangerand; zulks zette hem in vuur en vlam, en geenerlei middelen liet hij onbeproeft, om deze schone lettervruchten van BAYLE, voor schadelijk en vergiftigend te doen doorgaan. Dit ging zo verre, dat hij tot bereiking van zijn oogmerk, zig niet alleen met een pennestrijd vergenoegde, maar zijnen koker van dieper wondende pijlen ontledigde, om ware 't mogelijk BAYLE tot in het innigste van zijnen boesem te treffen. Hij hadt reeds daar van tegen hem afgeschoten, die hun doel bereikt hadden, met dezen waardigen man zijn ambt te doen verliezen; dus dagt hij dat de op nieuws gescherpte, van geen minder uitwerking zouden zijn, doch zulks mislukte hem, en zij stuitten zonder enige schade te veroorzaken, af. JURIEU ging namelijk heen, en stookte den Walfen Kerkenraad van *Rotterdam* tegens BAYLE op; deze kerkelijke vierchaar benoemde hier op gevolmagtigden, ten einde het *Corpus delicti* te onderzoeken; zij vervaardigden hier op enige uittreksels van het woordenboek, waar bij zij hunne aanmerkingen voegden; hier van verslag aan hare committenten gedaan hebbende, wierdt alles wel dra in staat van wijzing gebragt, doch de vergadering aan de regmatige spreuk denkende: *audi & alteram partem*, begreep, dat men alvorens het vonnis te vellen, BAYLE moest horen; hij verscheen dan op hun ontbod; hem wierden de uittreksels en daar op gemaakte aanmerkingen voorgehouden, en gevraagd, wat hij ter zijner verdediging hadt in te brengen; BAYLE zijn antwoord was eenvoudig, en bestond hier in: „ dat dewijl hem onbekend was, over welke punten men „ voorgenomen hadt hem te ondervragen, hij zig voor dit pa:

„ zou

„ zou moeten vergenoegen, met in 't algemeen te betuigen;
 „ dat hij zeer veel hadt aan te voeren, om zig tegens de ver-
 „ schillende beschuldigingen die men hem aantijgde, te regt-
 „ vaardigen; doch dat hij, ten einde om aan de vergadering
 „ een langdurig en vervelend onderzoek te besparen, en blij-
 „ ken te geven, dat bevordering van vrede en stigting zijn
 „ ware doelwit was, liever alles wat aanstoot en ergernis
 „ hadt gegeven, in enen nieuwen druk wilde veranderen; en
 „ dat, indien hij enige dwalingen en ketterijen mogt hebben
 „ voorgedragen, 't welk hij egter in geenen dele geloofde;
 „ hij egter die nu opentlijk ontkende, zo als hij reeds in o-
 „ penbaren geschrifte voor enige maanden gedaan hadt.”

Doch dit antwoord kwam de kerkelijke broeders te algemeen
 voer; en men gaf hem daar op de aanmerkingen door den
 Kerkenraad op zijn woordenboek vervaardigd, in geschrifte,
 met last om daar op te antwoorden. Dezelve betroffen in-
 zonderheid de vijf volgende artikelen: 1. De aanhalingen,
 uitdrukkingen en redeneringen, *in staat om kuische omzigt te*
kwetsen. 2. Het artikel van DAVID. 3. Dat wegens de *Ma-*
nichéén. 4. Het gezegde ten aanzien van de *Pijpkranten of*
Twijffelaars. 5. En eindelijk, de lof aan de zulken gegeven,
die Gods bestaan of voorzienigheid ontkend hadden. - BAYLE an-
 woordde voor de tweedemaal: „ dat hij in staat was vele be-
 „ wijzen ter zijner verdediging aan te voeren, maar dat hij
 „ nogmaals betuigde, bereid te zijn, om al het gene in zijn
 „ werk gevonden wierdt, dat enige aanstoot koste geven, 'er
 „ uit te schrappen.” Hier voegde hij nog ten overvloede bij;
 „ dat naardien hij uit de aanmerkingen des Kerkenraads ont-
 „ waar wierdt, waar in de bezwaren bestonden; dat hij daar
 „ door beter was in staat gesteld, om de bedoelde artikelen te
 „ verbeteren; dat het hem gemakkelijk toescheen, met weinig
 „ moeite alle de gebreken te verhelpen; eensdeels met kon-
 „ mige geffeldens te roijeren; anderendeels, met enige spraek-
 „ wijzen te veranderen, of ook met enige verklaringen en
 „ aanmerkingen 'er hier en daar bij te voegen; voorts, dat hij
 „ 't artikel DAVID in een zodanige vorm wilde gieten, dat

„ tedere gemoederen 'er zig niet aan zouden kunnen ergeren;
 „ dat hij wat de *Manichéén* betrof, voldoende getoond hadt,
 „ hoe ongerijmd hij hunne stellingen hieldt, en dat hij zulks
 „ in een tweede druk nog nader wilde aandringen; dat hij zig
 „ als Geschiedschrijver in de noodzaak hadt gevonden, om de
 „ tegenwerpingen van de *Manichéén* in derzelver volle kracht
 „ te schetsen, en dat hij in alken gevalle, ten dezen aanzien
 „ niets anders gedaan hadt, dan 't gene de regtzinnigste Godge-
 „ leerden dagelijks in weinige woorden doen, wanneer zij
 „ beweren: dat Gods heiligheid en goedheid, omtrent de zonden
 „ en ellende der menschen een onbegrijpelijke verborgenheid is,
 „ welke wij gehouden zijn oetmoedig te aanbidden, verzekerd zijn-
 „ de, dat, dewijl dezelve niet geopenbaard is, wij verplicht zijn,
 „ de zwerigheden van onze zwakke reden, te doen zwijgen. Dat
 „ hij ten aanzien van andere stukken, en in 't bijzonder be-
 „ trekkelijk de aanwezigheid van de uitgestrektheid en bewe-
 „ ging der lichamen, meermalen betuigd hadt, dat schoon
 „ hij ene tegenwerping niet konde oplossen, zulks eger hem
 „ tot geene reden verstrekte, om ene leer te verwerpen; dat
 „ hij aannam de tegenwerpingen der *Manichéén* nader te over-
 „ wegen, en dat: zo hij enige oplossing vondt, of zo de leden
 „ van den Kerkenraad hem enigen wilden aan de hand geven,
 „ hij die in het voordeligste licht zoude voordragen; dat hij
 „ het zelve antwoord gaf, ten aanzien van de *Pijrrhonisten*;
 „ en eindelijk, dat wat den lof betrof aan de goede zeden van
 „ enige Godverzakkers gegeven, hij in een geschrift op bewijzen
 „ gegrond zou betogen, dat hij zulks uit andere Schrijvers
 „ hadt overgenomen, ingevolge de wetten der geschiedenis-
 „ sen, die de zeden en bedrijven, zonder aanzien van gods-
 „ dienst, geloof of gevoelens, regt doet, en niet vermag te
 „ verzwijgen, veel min te verdraaien; dat gevolgelijk, die ge-
 „ steldens niemand behoorden te ergeren; en om maar regtuit
 „ te spreken, dat zij aan den waren godsdienst geen nadeel
 „ konden toebrengen.” De gecommitteerden van den Kerken-
 „ raad, gaven van dit alles verslag aan de vergadering, welke
 „ goedvond, om van BAYLE te eischen, dat hij zijn antwoord

in

in gefchrift zoude ftellen, zo als hij deedt. In dit ftuk be-
 tuigde hij: „ nimmer een voornemen gehad te hebben, iets
 „ voor zijn eigen gevoelen te willen uitgeven, dat enigzins
 „ tegens de geloofsbelydenis der hervormde Kerk, in welke
 „ hij God dankte geboren te zijn, aanliep; dat indien 'er
 „ enige ftellingen van dien aart in zijn werk mogten gevon-
 „ den worden, dat hij egter niet geloofde, dezelve buiten zijn
 „ weten daar in moesten gefloopen zijn, en dat hij ze voor de
 „ zijne niet erkende; dat indien hij zig enige vrijheid hadt
 „ aangematigd, in zijne betoogtrant over de wijsbegeerte, men
 „ zulks aan den aart van zijn werk moest toefchrijven, het
 „ welk in *gefchiedenisfen* en *aanmerkingen* en niet in *leerfel-*
 „ *lingen* beftond; dat de zorg dien hij gedragen hadt, om zij-
 „ né wijsgerige redeneringen te doen ftrekken tot bevestiging
 „ van de voor de Kerk zo gewigtige voordragt, die wij den
 „ Socinianen altoos tegenwerpen, namelijk: *dat men zijn ver-*
 „ *ftand moet gevangen geven, en geloven 't gene God ons geopen-*
 „ *baart heeft, fchoon 't licht der wijsbegeerte, niet altoos daar me-*
 „ *de overeenftemt*, hem met grond hadt doen hopen, dat zijne
 „ Protestantfe lezers door zijne aanmerkingen en redenerin-
 „ gen zouden gefigt zijn, in plaats van geërgerd; en, dat
 „ het hem leed was, zo het anders mogt zijn uitgevallen.”
 Na dat de Kerkenraad deze fchriftelijke verklaring van BAY-
 LE hadt ontvangen, ftelde zij ene aëte op die wel overeen-
 komftig was met derzelver inhoud; doch met zodanige verkla-
 ringen en bijvoegzels aangevuld, als de leden van die verga-
 dering goedvonden; en hier mede nam de zaak een einde.

Vele aanmerkingen en bijzonderheden, die BAYLE onder
 het famenftellen van zijn woordenboek voor den geest kwa-
 men, en niet gevoeglijk ene plaats in hetzelfde konden bekle-
 den, vormde hij daar na een afzonderlijk werk van, onder
 de titel: *Reponse aux questions d'un Provincial*, dat te Rot-
 terdam in 1704, 1706 en 1707 in 't licht kwam; het beftoeg
 vijf delen in 120, waar van het laafte eerst na des Schrijvers
 dood is uitgekomen. Het eerfte deel bevat ene keurige verza-
 meling van *gefchied- en letterkundige Mengelfchriften*; de volgen-

den bestaan meest uit brieven aan den Here KING, over de oorsprong van het goed en kwaad; aan BERNARD, betrekkelijk het bewijs voor GODS bestaan en aanwezigheid, afgeleid uit de algemene overeenstemming der verschillende volkeren; en, aan LE CLERC, over de voorttelende Natuur, en het gevoelen van ORIGINES. In februarij 1704, gaf BAYLE een vervolg op zijn werk over de *Kometen*, en in juli daar na nog een tweede deel. In het eerste onderzoekt hij de tegenwerpingen waarmede men zijne stellingen over de *Kometen* heeft zoeken te bestrijden; en het laatste deel is ingerigt, om nader het reeds aangevoerde bewijs in zijn eerste deel betoogd aan te dringen; dat namelijk *de Heidense Afgoderij, nadeliger is dan de Ongodisterij*.

In weerwil der vervolgingen die deze uitsmuntende letterdheid te Rotterdam moest ondergaan, verloor hij eger in 't geringste niet van die achting, welke hij bij lieden van den eersten rang in aanzien en geleerdheid, hadt tot zig getrokken; integendeel, verscheidene grote Heren zогten hem aan, om op zeer voordelige voorwaarden bij hen inwoning te nemen. De Graaf VAN HUNTINGTON in Engeland, bood hem een jaarlijkse lijfrente aan van 200 pond sterlings, met alle de vrijheid en genot van vermaken die hij zou kunnen verlangen. De Graaf VAN ALBERMARLE verlangde ook zeer gretig dat hij zijn intrek bij hem in 's Hage mogt nemen, ten dien einde zondt hij den Baron VAN WALEF naar Rotterdam, om 'er hem het voorstel van te doen; deze vernieuwde zijne aanzoekingen in enen brief dien hij hem schreef, waar in hij de sterkste drangredenen aanvoerde, ten einde hem hier toe over te halen; onder meer andere uitlokkende redenen, hem voorhoudende: „ dat hij „ Rotterdam genoeg door zijn verblijf verëerd hadt, en dat de „ hoofdplaats van Holland, met alle derzelver voorregten, „ wettige aanspraak hadt, om hem aldaar een verblijf te doen „ kiezen, boven dat van ene koopstad; voorts schetste men „ hem de eerbied en hoogachting, die hij daar onwederpreke- „ lijk zou genieten; rijkvoorziene boekerijen en aangename wandelingen waren op hem wagtende, ten einde aan zijne wijsbe- „ geer-

„geerte tót voedsel te verstrekken, en hem teffens te vervro-
 „lijken.” Mijlord ALBEMARLE schreef hem vervolgens nog
 eigenhandig, de sterkste drangredenen gebruikende om hem
 over te halen; doch alles was te vergeefs: BAYLE antwoordde,
 dat indien men hem zodanig aanbod enige jaren te voren ge-
 daan hadt, hij zig gelukkig zou geacht hebben, maar dat zijn
 tegenswoordige toestand, hem niet toeliet om zulks aan te
 nemen.

BAYLE wierdt in' mei 1706 van zware zinkingen op de
 borst, hoest en binnenkoorts aangestast, hier kwam ene ver-
 magering bij, die dagelijks meer en meer toenam; hij wilde
 egter volstrekt geene geneesmiddelen gebruiken; en was van
 begrip, doordien zijne moeder en enige anderen van zijne fa-
 milie aan ene gelijksfoortige kwaal overleden waren, dat er
 geen hoop voor hem overbleef, maar hij daar aan insgelijks
 zou moeten sterven. In deze ziekelijke toestand was hij egter
 niet bedrijveloos, maar hij vervaardigde een werk waar aan
 hij den titel gaf, van *Entretiens de Maxime & de Themiste*;
 strekkende tot verdediging van 't gene zijne vijanden tegens
 zijne godsdienstige gevoelens aangevoerd hadden. Dit werk
 is kort na zijn overlijden in 't licht gekomen. Intussen nam
 de ziekte van BAYLE in augustus van dit zelfde jaar zeer
 aanmerkelijk toe, zonder dat hij was te bewegen, om enige
 geneesmiddelen te gebruiken. „Een kwijnend leven komt
 „mij erger voor dan den dood; en, het is beter de natuur
 „haren gang te laten gaan, dan haar door geneesmiddelen
 „zoeken te dwarsbomen;” zegt hij in een van zijne brieven,
 daar hij verders bijvoegd: „zij zal vaardiger in hare verrig-
 „tingen zijn; geneesmiddelen zouden slegts dienen om dit
 „zukkelen, enen korten tijd te verlengen; mijn enig middel
 „is, zo weinig te spreken als mogelijk, want het minste
 „spreken valt mij lastig; derhalven geef nog ontvang ik van
 „niemand bezoek; mijne beste vrienden hebben zulks inge-
 „willigd; zo het al mogelijk ware, dat ik mij in deze een-
 „zaamheid ten enemalen van werken koste onthouden, is het
 „niet gezegd, dat mij zulks beter zou bekomen, dan de tijd
 „kor-

„korting die ik mij nu verschaf, om enige zeer vinnige
„schriften die men goedgevonden heeft tegens mij uit te ge-
„ven, te wederleggen; het is hier toe, dat ik de krachten be-
„ste die mij nog zijn bijgebleven.”

Intusfen verspreidde zig de tijding van den gevaarlijken toe-
stand waar in zig BAYLE bevondt, onder de Geleerden in alle
oorden van *Europa*. LA ROQUE, zijn boesemvriend, ver-
kreeg van den beroemden FAGON, eersten lijfartz van LODÉ-
WYK DEN XIV, een treffelijk medicinaal voorschrift, waar van
het begin dus luidde: „Men kan niet zonder smerte ontwaâr
„worden; dat de onverschilligheid voor het leven, den
„roemrijken BAYLE heeft bewogen, den voortgang ener ziekte
„te verwaarlozen, waar van de minste beginzels gevaarlijk
„zijn.” Hier op schreef hij hem een uitstekend heilzame le-
vensregel voor; zonder het gebruik van enige geneesmiddelen;
en besluit zijn voorschrift met deze woorden: „Van harten
„wenste ik, dat men al dezen bedwang koste besparen, en
„dat het mogelijk ware, een hulpmiddel uit te vinden, zo
„voortreffelijk als de verdiensten van den genen, voor wien
„het gevraagd wordt.” Dan nauwelijks was dit voorschrift
met den post van *Parijs* naar *Rotterdam* afgevaardigd, of de
mare verbreidde zig reeds, dat BAYLE overleden was. Schoon
deez' wijsgeer zijnen dood lang voorzien hadt, zonder daar
na te verlangen of te vrezen, overviel hem egter dezelve en-
germaten onverwagt, want na den gantfen vorigen dag gewerkt
te hebben, gaf hij 's avonds het afschrift van zijne *Entretiens
de Maxime & Themiste*, strekkende ter wederlegging van JA-
QUELOT en LE CLERC, aan den corrector van zijnen drukker
LEERS; hier op 's anderendaags morgens korten tijd gesproken
hebbende met de vrouw bij wien hij huisveste; klaagde hij
over koude, en verzogt haar een weinig vuur te brengen; doch
eer deze te rug kwam, was hij reeds overleden; want het ge-
zwel in de borst of long opengebroken zijnde, stikte hij in
het bloed en den etter, en wierdt geheel gekleed op zijn bed
dood gevonden, op den 28 december 1706, hebbende hij den
ouderdom bereikt van 59 jaren, 1 maand en 10 dagen. De

Heer

Heer JAKOB BASNAGE, die hij tot uitvoerder van zijn laatste wil hadt aangesteld, nam terstond alle zijne papieren in verzekering, en liet hem met een aanzienlijken stoet in de walfse kerk te Rotterdam begraven, aan welkers armen hij 100 guldens hadt gelegateerd. Verders besprak hij bij uiterste wille, 10000 guldens in geld aan den Heer BRUGUIERE zijnen neef van 's moeders zijde, benevens alle zijne Handschriften, uitgezonderd alleen de artikels die hij voor het aanhangzel van zijn woordenboek hadt samengesteld, welke hij aan den Boekverkooper LEERS legateerde. Alle zijne theologische boeken en die tot de kerkelijke geschiedenis behoorden, schonk hij aan den Heer JAKOB BASNAGE, en de overigen aan den Heer PARTS, Ontvanger van de Admiraliteit te Rotterdam, tot een blijf van erkentenis, voor de weldaden dien hij van deze aanzienlijke familie hadt genoten; voorts gaf hij aan de juffer PARTS een gouden medaille, die hem door den Graaf van DOHNA was geschenken. Zijn testament gaf gelegenheid tot een proces, 't welk voor 't Parlement van *Toulouse* is bepleit. Zijne erfenamen *ab intestato*, zijnde zijne naaste bloedverwanten, beweerden namelijk, dat ter zake van godsdienst voortvlugtig, en in een protestants land gestorven zijnde, hij niet over zijne goederen hadt kunnen beschikken, en diensvolgens zijn testament nul en van geener waarde was; men kan niet ontkennen, dat de aanleggers, de edikten, verklaringen en gewijsdengs op hunne zijde hadden, die voor hen pleitten; dan het Hoge Gerechtshof begreep egter, dat 'er uitzondering moest plaats vinden ten aanzien van zulk een verdienstelijk groot man, en zij bekrachtigden zijne laatste wil.

Wij zullen dit artikel eindigen, met ene karakterfchets van dezen groten wijsgeer aan onze lezers mede te delen, benevens ene optelling der Handschriften welke na zijnen dood zijn gevonden. BAYLE was tenger van gestalte, en van een ongezond gestel, en zodanig onverschillig voor één lang leven, dat hij voor 't behoud daar van weinig zorg droeg; buitengemeen nugter en matig, was hij in het gebruik van spijs en drank; haakte naar aanzien noch schatten, en wist zig on-

gemeen wel naar de omftandigheden te fchikken en zuinig te behelpen. Van aart goedhartig, zeer gezellig in het best van zijn leven, en aangenaam in de verkering, die, 't zij men boorte of ernftig fprak, altoos leerzaam was; voorts was hij beleefd en vriendelijk tegens een ieder, tederhartig en gedieftig ten aanzien van zijne vrienden, ongemeen liefdadig voor den armen, en teder na zijne vermogens zorgende voor huisgezinnen, die hij wist dat in kommer zaten; ook was hij zeer kuis en ingetogen bij vrouwen; om kort te gaan, BAYLE was onberispelijk in zeden, en onopfpakelijk in wandel. Een grootfe ziel huisveste in zijn zwakke lighaam; zijn geest was fchrande en doordringend, hij hadt een fijn gevoel, ene levendige verbeeldingskracht, vlug en vrugbaar in voortbrengzelen van nieuwe gedagten; hij bezat een ftalen geheugen, en wist zig lang voorledene zaken met derzelver geringfte omftandigheden, te herinneren. In de gefchied- en letterkunde was hij boven alle roem ervaren; en dat hij een goed wijsgeer was, inzonderheid wat de bovennatuurkunde betreft, zullen zelfs zijne ergfte vijanden niet betwiften. In zijn fchrijven was hij vrij, en durfde zijne gedagten over allerlei onderwerpen, zelfs den godsdienst, onbewimpeld voordragen; dan in zijn fpreken, was hij zo rondelijk niet, en bovenmate omzigtig; want het is ene bekende zaak, dat verfcheidene vermaarde mannen van onderfcheidene gewesten, uitgelokt door zijn vrijmoedig fchrijven, hem voor enen vrijgeest houdende, zig bij hem vervoegden, om nader onderrigtingen, doch hij wees hen telkens van de hand, betuigende, dat hij zeer te onregt van vrijgeesterij verdagt werd gehouden; dat zijn vrijmoedig fchrijven alleen was ingerigt, ten einde de geopperde zwaarigheden door anderen, die in meerdere geleerdheid dan hij uitblonken, mogten uit den weg geruimd worden; en teffens ook, om de noodzaaklijkheid van het erkennen en aannemen der Chriftelijke openbaringe, op het gemoed te drukken en aan te dringen. Voorts wordt 'er van hem getuigd, dat hij zeer nieuwsgierig van aart was, en gaarne alles wist, zelfs tot het geringfte toe, wat 'er in de wereld, inzonderheid ten

aan-

ganzien van de geleerdheid omging; en dat een vreëmdeling, die hem iets wist te berigten, wegens de staat der geleerdheid aan uitlandse Hogescholen, bijzonder welkom was, en op de vriendelijkste wijze werdt ontvangen. Zeer arbeidzaam en onvermoeid was hij in 't studeren; tot op den ouderdom van 40 jaren; heeft hij 14 uren daags gewerkt; en hij schreef op zekeren dag aan den Heer DES MAIZEAUX, *dat het hem niet heugde, zedert den ouderdom van 20 jaren, enigen ledigen tijd gehad te hebben.* Zijn schrijfrant was levendig, stout, natuurlijk, vloeiende en tamelijk regelmatig, maar zijn sterk geheugen en ongemene geleerdheid, deden hem niet zelden in lange en leerzame tussenredenen uitweiden, welke hij egter als een vrugtbare bron, altoos weer tot de gevolgen wist te leiden, dien hij daar uit wilde doen voortvloeijen.

Dusdanig mensch is BAYLE geweest lezer! slegts flauwe trekken van ons onkunstig penfeel, hebben hem geschetst; maar om een regtschapen dankbeeld van dezen wijsgeer te bekomen, moet men zijne werken lezen; daar ontmoet men een onuitputbare schat van geleerdheid, wijsheid, vlug vernuft, en fijn oordeel, die zijn ware afbeeldzel schilderen. En dezen letterheid, dezen waren menscheuvriend, moest om dat hij stellingen leraarde, die tegens de dweperij en het bijgeloof ingerigt waren, de gevoelens van kirrelige Geleerden weerleide, die geen tegenspreken kosten verdragen, zig door sommige menschen aangevallen zien, die zig als zijne tegenstrevers opwierpen, en waar van de vijandigste was, den onverdraagzamen P. JURIEU, een man zo befaamt wegens zijne dromerijen over de prophetien, en zijne verbijsterde misrekening ten aanzien van derzelver vervulling; deze zig noemende een gezant der vredevorst, van den liefderijken JESUS, deze zeg ik, niet te vrede van door zijne onchristelijke kuiperijen te hebben bewerkt, dat aan BAYLE zijn Hoogleraars-amt en dus een voornaam gedeelte van zijne kostwinning wierdt benomen, hem daar te boven nog voor een landverrader en een atheïst zocht te doen doorgaan; dan onze wijsgeer moogt te regt met CATO, tot zijnen troost zeggen:

Esto

*Esto animo forti, quum sis damnatus inique;
Nemo diu gaudet, qui Iudice vincit iniquo.*

Nu nog iets volgens belofte, betrekkelijk de handschriften welke 'er na BAYLE's dood, van hem zijn gevonden; die waren. 1. *Disertationis super Virgilii & Homeri Poematis nuper a quodam Gallo compositae refutatio; inchoata 9 decembris 1671.* Dit geschrift is tegen P. RAPIN ingerigt. 2. *Amico suo carissimo ac plurimum colendo JACOBO ARBADIE Epistola, super quaestione, an Deus possit sapientiori perfectiorive modo se gerere, quam de facto se gessit?* Dit is een brief van den Heer ARBADIE, over de vraag; of God een wijzer en volmaakter ontwerp van gedrag heeft kunnen volgen, dan hij gedaan heeft? 3. *Bælius Fetisoni; vel Responsio BÆLII ad Observationes Fetisonis super Epistola prædicta.* Antwoord op de waarnemingen van den Heer FETISON, over den voorgemelden brief. 4. *Collectanea quædam, ad Chronologiam, Geographiam & Historiam pertinentia.* Verzameling over de tijdrekenkunde, aardrijkskunde en de geschiedenis. 5. *Lectiones Historicae.* Deze lessen maken een lighaam van geschiedenissen uit, beginnende met de schepping der wereld tot op de roomse Keizers; de tijdrekenkundige gebreken der schrijvers worden 'er in aangewezen, en de allerzwaarste tijdstippen der geschiedenis, erlangen 'er opheldering door. 6. *Lectiones Philosophicae.* Deze wijsgerige lessen zijn vermengd met verscheidene geleerde aanmerkingen, en SPINOSA werd't 'er op ene bondige wijze in wederlegd. 7. *Cursus Philosophicus.* Dit stelzel van wijsbegeerte, is in vieren afgedeeld, de logica, de zedeleer, de natuurkunde en de bovennatuurkunde. In de logica, geeft BAYLE de redenen op, welke 'er aanwezig zijn, om ons aan vele zaken te doen twijffelen en in het onzekere te houden, en ter zelve tijd doet hij zien, dat 'er verscheidene kundigheden bestaan, die alle de eigenschappen bezitten, welke de wetenschap vereist, zo als men gewoon is zig in de schoolse geleerdheid uit te drukken. In de natuurkunde, doet hij onderzoek na de oorzaken der verschijnselen, en lost die op met ongemene klaarheid en nauwkeurigheid. 8. *Abregé des*
vies

vies des Hommes illustres de PLUTARQUE, sur la traduction d'AMYOT, avec des recueils ou extraits de l'Histoire Romaine, qui servent à lier les vies des illustres Romains. In dezen verkorten PLUTARCHUS, die allerschoonst is behandeld, vult BAYLE de ledige vakken aan, door andere Geschiedschrijvers, zo dat het nu een gants volledig lighaam oplevert van de *Romeinse* geschiedenis. 9. *Indice Historique.* Dit register bestaat uit ene verzameling van alle het gene BAYLE als zondeeling en wetenswaardig, uit de door hem gelezene Geschiedschrijvers heeft opgetekend. Hij maakte 'er reeds een aanvang mede in 1672. De onderwerpen zijn 'er in een alphabetische orde gerangschikt; bij voorbeeld onder letter A, handelt hij van de Oudheid (*Antiquité*) van Afkomst, waar over de *Egiptenaren* en andere volken zig beroemen; onder letter B, beschrijft hij enige gedenkwaardige *Raaijes*, en den eerdienst aan de *Beesten* of Dieren bewezen, enz. - Ook zijn 'er in dit deel, enige afgezonderde verzamelingen, die betrekking hebben tot de tijdrekenschap en de geschiedenissen. 10. *Jugemens ou Journal de Littérature.* Deze verzameling bevat oordeelkundige aanmerkingen, over de boeken die hij gelezen heeft, of die men hem door brieven als anderzins heeft leren kennen. 11. Brieven over het geschil van GIRAC en van COSTAR, en enige andere brieven over verscheidene onderwerpen. 12. Redevoering van den Marschalk VAN LUXEMBURG aan zijn Regters, en een brief ter gelegenheid van die Redevoering. 13. Brief over de geschiedkundige Twijffeling (*Pjrrhonismus*). 14. Brief ten einde de Gereformeerden te regtvaardigen over het eerste opvatten van wapenen. 15. Geschied- en oordeelkundige Brief over de bijeenkomst te *Paisij*. Deze drie Brieven waren voorbestemd, om te dienen tot een vervolg op de *Nouvelles Lettres sur l'Histoire du Calvinisme de Mr. MAIMBOURG*. 16. *Discours historique sur la vie de GUSTAVE ADOLPHE, Roi de Suede.* Van dit werk zijn slechts de beide eerste Hoofdstukken voor handen, maar deze zijn zeer uitgebreid. BAYLE heeft die ongetwijfeld na het jaar 1683 opgesteld, want 'er wordt van het laatste beleg van *Wenen* door de Turken in gesproken. Het eerste Hoofd-

deel, bevat de daden van Augustus tot het Bestand met *Polen* in 1629 gesloten, enigen tijd voor dat hij in *Duitsland* kwam, om Keizer FERDINAND DEN II, te beoorlogen. Het tweede handelt oyer den oorsprong van het *Oostenrijks Huis*, en der verschillende gesteldheden waar in het zig heeft bevonden. Men geeft 'er de karakterschets op van de laatste Keizers, en men doet blikken dat FERDINAND DE II, zig alle zijne ongevallen op den hals haalde, en de magt van het *Oostenrijks Huis* vernielde, door het oor aan de raadgevingen der *Spanjaarden* te hebben geleend, en door de Protestanten op zulk ene wrede wijze te hebben vervolgd. Dit Hoofdstuk bevat teffens, het gene 'er in *Duitsland* en *Bohemen* tot op het jaar 1620, is gebeurd. Jammer is het dat BAYLE dit werk niet voltooid heeft; maar zo onvolkomen als het ook mag zijn, en schoon 'er de stijl van verwaarloosd is, wordt men egter ontwaar, dat het uit een meesterlijke hand voortvloeit; men ontmoet 'er genoegzaam op elke bladzijde oordeelkundige en geestige aanmerkingen, benevens levendige en stoutte trekken in, zo wel ten aanzien van 't gene betrekking tot de zaken als personen heeft; ja men kan het met ruimte als een model, den Historienschrijvers aanprijzen. Alle deze stukken zijn geplaatst in het IV. Deel van zijne *Oeuvres diverses* in folio, in 1727 gedrukt. Van de *Dictionnaire Historique*, zijn alleen in *Holland* vijf bijzondere drukken, in 't licht gekomen, als de eerste te *Rotterdam* in 1697; de tweede genoegzaam de helft vermeerderd, mede te *Rotterdam*, in 3 Delen in folio, in 1703; de derde druk, door PROSPER MARCHAND bezorgd, en met de Artikels welke BAYLE bij zijn overlijden aan den Drukker LEERS hadt gelegateerd, vermeerderd, kwam in 1720 ook te *Rotterdam* in 4 Delen in folio te voorschijn; voorts heeft men de ongemene fraaije drukken van dit werk in 1730 en in 1740 door een kompagnieschap van *Amsteldamsche* en *Leijdsche* Boekverkoopers bezorgd, mede in 4 Delen in folio; wordende deze twee laatste voor de beste drukken gehouden; nog heeft men een druk van dit werk in 1734 te *Parijs* of *Trevoux* vervaardigd, voor een *Hollandse* willen doen doorgaan. Ook is het te *Geneve*

me in 1715 nagedrukt, en te Bazel in 1731. Insgelijks heeft men 'er een gedrukte vertaling van in het *Hoogduits*, en ook in het *Engels*, welke laatstgemelde aanzienlijk door Geleerden van die natie is vermeerderd, en 't welk ook aanleiding heeft gegeven, tot den arbeid van den Heer JAQ. GEORGE DE CHAUFÉPIÉ, wiens *Nouveau Dictionnaire Historique & Critique pour servir de supplément ou de continuation au Dictionnaire Historique & Critique de Mr. PIERRE BAYLE*, gedeeltelijk is samengesteld, uit de vermeerdering den *Engelsen* druk toegevoegd; en die, in 1750, in 4 Delen in folio te *Amsterdam* gedrukt, is uitgekomen. — MORHOVIUS *L. Polyh. Liter. c. XVI §. 47. p. 178.* TOM. I. JO. FABRICII, *Hist. Biblioth. Part. III. p. 174.* JO. FRANC. BUDDEUS, *in Hist. Eccles. V. T. p. 66.* DAN. FRID. PÖNMANNI, *Vita: Witteb. 1714. 8vo. p. 101-115.* J. BRUCKER, *Hist. Crit. Phil. Tom. IV. p. 574-603. & in Apend. f. Vol. VI. p. 775-778.* C. H. HEUMANNI, *Via ad Hist. liter. p. 406.* J. M. GESNERUS, *ad Isagogen. §. 782. p. 87.* C. SAXI, *Onomast. liter. Pars V. p. 318, 319.* NICERON, *Mem. pour servir à l'Hist. des Hommes illustres. Tom. VI. p. 251-300.* *Vie de Mr. BAYLE par DES MAIZEAUX: à la tête des éditions de 1730 & 1740 du Dictionnaire. Nouveau Dictionnaire &c. par J. G. DE CHAUFÉPIÉ, Tom. I. let. B. pag. 131-156.* *Levensbeschr. van enige voornamen Mannen en Vrouwen, IV. D. bl. 1-47.*

BAIJUS, zie BAJUS.

BEATRIX, 't welk de *Gelukkige* betekend, is de naam welke aan een klein wigt wierdt gegeven, 't welk op ene zonderlinge wijze door de Goddelijke Voorzienigheid bewaard wierdt, ten tijde van den geweldigen watervloed in 1421, die bovenal de *Zuidhollandse Waard* trof, en een verbazende menigte van Parochien en Kerken verslond, te *Dordrecht* in zijn wieg en van ene kat verzeld, na lange op de golven gedobberd te hebben, behouden kwam aandrijven. Daar wordt bij verhaalt, dat aan de kat menschelijker wijze de behoudenis van het kind moet worden toegeschreven, doordien die, wanneer

280 BEAUMONT. BEAUMONT. (DIRK VAN)

de wieg door het water, aan de ene zijde door het slingeren overhelde, de kat aan de andere zijde sprong, en daar door de wieg in evenwigt wist te houden. 's Meisjes doopnaam onbekend zijnde, gaf men haar den naam van BEATRIX. Tot huwbaarheid gekomen zijnde, trad zij in den egt met enen JAKOB ROEROM, uit wiens stam en huwelijk vele aanzienlijke geslachten zo omstreeks als buiten *Dordrecht*, hunnen oorsprong afleiden, als die van ROEROM, VAN DEN HAVER, VAN DER HULK, VAN KAPPEL, BOUFKENS, VAN HOUVELINGEN, PIETER VAN WYNGAARDEN, en meer anderen. Iets dergelijks is geburd te Sneek, in 1570: SCHOTAN., *Friesche Hist.* bl. 757. Ter zelve tijd kwam, op de hanebalk van een omgespoeld huis, aantijven, PIETER DIRKSZ., benevens zijne huisvrouw, zijnen zoon PIETER DIRKSZ., en twee dogters BEELTJE en MATTE, uit welken DIRKSZ., mede vele familien in *Dordrecht* hunne afkomst rekenen. — M. BALEN, *Beschr. van Dordrecht*, bl. 770.

BEAUMONT, is de naam van een aanzienlijk *Hollands* geslacht, waar van zedert het jaar 1421, de aftammelingen niet alleen, de aanzienlijkste waardigheden binnen de stad *Dordrecht*, maar ook veelvuldige staatsambten ten dienste van het gemeenbest hebben bekleed, en zig zo wel in de mannelijke als vrouwelijke linie, met de eerste en aanzienlijkste familien hebben vermaagschapt. Men vindt hier van uitvoerige geslachtslijsten bij — M. BALEN, *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 929-937, en ABR. FERWERDA, *Geneal. Wapenboek*, 1785. I. Deel.

BEAUMONT (DIRK VAN), een aftamming van het bovengemelde geslacht, was in het jaar 1481 Burgemeester te *Dordrecht*, en de *Hoekse* factie toegedaan, alwaar die partij thans meester was; doch die stad werd door de *Kabelfaauwen*, op den 5 april van genoemde jaar, onder bevel van Here JAN VAN EDOMOND verrast; hij hadt tot dien einde, enig gewapend volk verfteken in het schip van JAN MATTHYSZOOM, en nog een ander; welken, boven met rijst geladen, bij klaren dag, te oude haven invoeren; 't volk spoedig ontscheept zijnde, over

overviel de *Hoekſen* onverhoeds. De Burgemeester GILLIS ADRIAANSZON, wierdt zodanig bedremmeld door deze onverwachte overrompeling; dat hij een koperen pot in plaats van een stormmuts op het hoofd gezet hadt; hij benevens den Onderſchout, wierden vegtenderhand dood geſlagen; vele anderen, en onder dezen, de Schout WESTFALING, en de Burgemeester DIRK VAN BEAUMONT, gevangen genomen; en naar 's Hage gevoerd. De verdreven *Dordſe Kabeljauwſen*, vonnis ten Hove in hun voordeel bekomen hebbende, kwamen wederom binnen, en maakten zig meester van 't bewind der ſtad,

Hertog MAXIMILIAAN, hadt zig reeds in de vaſten, naat *Breda* begeven, ten einde op enige bewegingen in *Gelderland* een wakend oog te houden; doch hier het bemagtigen van *Dordrecht* verſtaan hebbende, begaf hij zig omtrent den 8 april naar *Rotterdam*; hier reisden de *Dordſe* Gemagtigden naar toe, en hielden hem voor; „ dat de ſtad laaſtelijk, alleenlijk in- „ genomen was, om 's Hertogen vonnis ter uitvoeringe te „ ſtellen; dat men dezelve verder ten zijnen dienſte bewaren „ wilde, en dat men hem ſlegts zijne toefſtemming tot de ge- „ maakte verandering ve-zogt.” Voorts boden zij den Hertog de ſleutels der ſtad aan, en ſtelden hem hunne gevangenen in handen; de Hertog, geheel op de *Kabeljauwſe* zijde; ſtond hun geredelijk 't verzogte toe; en, omtrent drie weken later, kwam hij in die ſtad; vernieuwende aldaar / dus luidt de oude aantekening, utot ſijner Princelijke mogentheid / hij prohibie en zonder prejudicie van de Privilegien en Rechten der ſtad / dat Gerrecht en die Wet. Van hier, trok hij naar *Gouda* en *Schoonhoven*, alwaar hij inſgelijks, de verandering door de *Kabeljauwſen* gemaakt, bekrachtigde. *Leijden*, welk nog belegerd gehouden werdt, lei eerlang, geen andere uitkomst ziende; het hoofd in den ſchoot; de Overſte BROEKHUIZEN, bedugt voor de magt van MAXIMILIAAN, ruimde met zijn onderhebbende volk, de ſtad. De Hertog vertrok, op den 17 april, te ſchepe van *Gouda* naar *Leijden*; te *Leijderdorp* aan land geſtapt; werdt hij ontmoet door de voornaamſte *Leijdeſe* burgers, in rouwgewaad, die hem de ſleutels der ſtad

aanboden, en op de knieën om genade smeekten; zij verwierpen dezelve, op agttien mannen na, met welken de Hertog zijnen wil wilde doen; ook werden 'er kort daar na, zes te *Leijden* geregt; en onder dezen, DIRK POTTER VAN DER LOO, die Hopman geweest was onder de *Geldersers*. MAXIMILIAAN, begaf zig van hier naar den *Hage*, om het vonnis van de *Hoekse* gevangenen uit verscheiden' steden te doen opmaken. De goederen van JAN, Burggraaf van *Montfoort*, van REYER VAN BROEKHUIZEN, en van verscheiden' andere gewekenen, werden verbeurd verklaard, en zij voor altoos gebannen. De Heerlijkheid van *Purmerende*, bij koop aan den huize van *Montfoort* gekomen zijnde, was ook onder deze verbeurdverklarde goederen. MAXIMILIAAN schonk dezelve, ten dezen tijde, aan zijnen neve, BALTHAZAR, Here van *Valkestein*, die ze in 1484 aan JAN, Here van *Egmond*, verkogt. De meeste *Hoekse* gevangenen werden zedert, op voorbede der Hertoginne weduwe, MARGAREET VAN JORK, geslaakt, doch zij wierden ten lande uitgebannen. Dan ADRIAAN JANSZON WESTFALING, Schout, en DIRK VAN BEAUMONT, Burgemeester van *Dordrecht*, daar men inzonderheid op gebeten was, kosten geene genade verwerven, zij waren de enigsten die in den aanvang van augustus 1491, in 's *Hage* onthalsd wierden. Uit het vonnis van BEAUMONT, welk nog voor handen is, en in zijn geheel wordt gevonden, bij BEVERWYK, *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 320, kan men afnemen, wat hem te last gelegd wierdt. BEAUMONT hadt ingevolge hier van, beleden: „ 1. Dat hij in januarij des jaars 1478, Burgemeester zijnde, de Gemagtigden van onzen genadigen Here en „ Vrouwe van *Oostenrijk*,” die toen waren ADOLF VAN RAVESTEIN, LODEWYK VAN GRUTHUIZEN, en Mr. JAN KARONDOLET, „ gedrongen hadt buitens tijds de Regering van „ *Dordrecht* te veranderen. 2. Dat hij, in februarij daar aan, „ mede bewilligd hadt in een besluit, om Gemagtigden naar „ 's *Hage* te zenden, en aldaar te bewerken, dat het Hof „ geene *Mandamenten* meer naar *Dordrecht* zondt, om de uit- „ gewekenen wederom te doen innemen; maar dat men de „ stad

6. stad met hare zaken, liete begaan; en dat hij, ten zelv-
 ,, den einde, ook hadt gestemd, in het afvaardigen van den
 ,, Burgemeester GILLIS ADRIAANSZON, aan den Stadhoudet
 ,, LALAING, wien men belet hadt, met de uitgewekenen,
 ,, wederom naar de stad te komen. 3. Dat hij, buiten ken-
 ,, nis van den Hertoge, een verbond tusfen enige *Hollandse*
 ,, en andere steden bewerkt; en met de oproerige *Gelderse*
 ,, steden, vriendelijke briefwisseling hadt helpen houden.
 ,, 4. Dat hij, Schepen zijnde, twee mannen hadt helpen ver-
 ,, oordelen; en een' vrij spreken; welke beide vonnissen, het
 ,, Hof hieldt onregtvaardig te zijn. 5. Dat hij, névens an-
 ,, deren, den Stadhoudet hulp hadt geweigerd, om de stad
 ,, *Leijden*, door BROEKHUIZEN ingenomen, wederom te be-
 ,, magtigen; ja dat hij daar in insgelijks nevens anderen, den
 ,, *Leijdenaren*, verlos gegeven hadt, om lijftogt te *Dordrecht* te
 ,, komen kopen, daar zulks door 't Hof verboden was. 5.
 ,, Dat hij eindelijk hadt geoordeeld, dat men de vreemde kneg-
 ,, ten des Hertogs, met welken men *Leijden* bedwingen wil-
 ,, de, met geweld den lande uit moest zoeken te jagen, *onder*
 ,, *dexel van Privilegien*; ten welken einde hij mede gestemd
 ,, hadt, tot het beschrijven ener algemene dagvaart der *Hol-*
 ,, *landse steden te Dordrecht*." Om alle welke misdaden; ge-
 ,, lijk men ze noemde, BEAUMONT door Stadhoudet en Raden,
 geoordeeld wierdt den dood verdiend te hebben.

Onpartijdigen zien ondertussen, dat de meeste punten, die
 zo hoog genomen werden, bestonden, in het verdedigen en
 behartigen der oude gewoonten en voorregten, grotendeels
 onlangs door 't *Groot Privilegie* van MARIA bevestigd; hier toe
 behoorde gewiselijk het weren van *Mandamenten* van 't Hof,
 die met der steden voorregten streden; het houden van *Dag-*
vaarten en het sluiten van *Verbonden*, zonder den Hertog te
 kennen; hoewel sommigen, naderhand in het begrip zijn ge-
 vallen, dat de vrijheid om *Dagvaarten* te houden, bepaald
 was bij een handvest van Hertoge JAN VAN BEVEREN, in juni
 1418 verleend, vorderende, dat ze niet tegen den *Grave* of
 deszelfs *Heerlijkheid* moesten dragen, gelijk de *Dagvaart*, die

BEAUMONT deef, fcheen te zullen doen; zie C. v. BYNKERSHOEK, *Quaest. Juris Publ.* Libr. II. Cap. I. p. 191. Het vonnifen tegen regt, indien hier van al duidelijk blijk ware, behoorde enen Regter, die anders gewoon was naar zijn geweten te oordelen, nimmer tot ene misdaad gerekend te worden; ook moest het onderfteunen der *Leijdenarts*, in zulke verwarde tijden, in welken nu de ene, dan de andere partij bovendreef, zo zwaar niet gewogen worden. De vriendelijke briefwifeling met de *Gelders*, kon misdadig zijn; doch men weet niet regt, waar in ze beftaan, of hoe veel fchuld 'er BEAUMONT toe gehadt hebbe. Wij befluiten dan, zegt de Heer WAGENAAR, dat 'er weinig of geene reden is, om hem en den Schout WESTFALING, anders dan als *Martelaars van Staat* aan te merken. De Hertog en het Hof hadden nu befloten, de *Kabeljauws*, die zwaarder beden inwilligten, alleen in 't bewind te ftellen; waarom de *Haeks* in 't onderfplit gebragt, gebannen, of van 't leven beroofd moesten worden. De toelieg gelukte; de voornaamfte *Hoefs* raakten het land uit; de anderen durfden zig reppen noch roeren; ook deedt de Hertog alomme een bevel afkondigen, waar bij de twistende gemeente tot rust en eendragt vermaand werd. — MATTH. BALEN, *Befchrijv. van Dordrecht*, bl. 793-796. WAGEN., *Vad. Hift.* IV. D. bl. 195-201.

BEAUMONT (MR. SIMON VAN), tweede zoon van HERBERT VAN BEAUMONT en KORNELIA VAN SLINGELAND, werd te *Dordrecht* geboren in 1574; hij leide zig reeds in zijn jeugd toe op het beoeffenen der wetenfchappen, inzonderheid der regtsgeleerdheid, en bragt genoegzaam zijn gantfe leven door, in het waarnemen van staatsambten. In 1606 of 1607 was hij Pensionaris der ftad *Middelburg*; in 1625 wegens *Zeeland* Gecommitteerde in de vergadering van de Staten Generaal; in 1627 en 1628, als buitengewoon Gezant in *Polen*, *Sweden* en *Denemarken*; eindelijk bekleedde hij in 1634 het ambt van Pensionaris te *Rotterdam*, dat hij waargenomen heeft tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 20 juni 1654, op een

fa.

saterdag, in den ouderdom van 80 jaren. Hij is tweemaal getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was ARNAUDINA VAN ROSENBERG, bij wie hij zes kinderen verwekte, onder anderen KORNELIA, welke aan PIETER VAN ROOSBEEK, Burgemeester van *Middelburg* en Raadsheer in 't Hof van *Flaanderen*, huwde; en SIMON VAN BEAUMONT, lid van den *Westindisch* Raad in *Brasiliën*, en zedert Secretaris van de stad *Middelburg*. Voor de tweedemaal trad hij in egt, met KATHARINA BRANDT, die hem geen kroost gaf. Hij heeft enige digtstukken uitgegeven, onder den titel van: *Horæ subcivæ*. — PAQUOT, *Memoir. litterair*. Tom. III. p. 407. M. BALEN, *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 221. 934. WAGEN., *Vad. Hist.* XI. D. bl. 65. 179.

BEAUMONT (Mr. SIMON VAN), Secretaris der Staten van *Holland*, zoon van HERBERT VAN BEAUMONT, Pensionaris der stad *Dordrecht*, handelde in het jaar 1673 als Gezant wegens dit gemenebest aan 't Hof van *Kopenhagen*, terwijl WILLEM VAN HAREN, Grietman van het *Bilt*, in die zelfde hoedanigheid naar *Zweden* werd gezonden. Het oogmerk van deze bezendingen was, om de beide *Noordse* Kronen te bewegen, tot het sluiten van een verbond, welk *Engeland* inzonderheid, tot vreedzame gedagten brengen moest; doch *Sweden* was te diep met *Frankrijk* ingewikkeld, om naar de voorstellen der Staten te luisteren, alleenlijk hadt men den tweden mei van dit jaar, in den *Hage* een verbond getroffen met dit Rijk, waar bij enige punten van koophandel geregeld werden; maar met *Denemarken*, sloten de Staten een verbond van onderlinge bescherming, welk op den 20 mei, te *Kopenhagen*, getekend werd. In 't jaar 1686, was hij als Secretaris van Staat, benevens FRANCO VAN DER GOES, en ADRIAAN BAART, die Burgemeester van *Delft*, deez' Pensionaris van *Alkmaar*, tot het berugte bezegelen der papieren van de stad *Amsterdam*, benevens die van derzelver Pensionaris HOR, gemagtigd; 't welk op aanklagte van den Stadhouder WILLEM DEN III, welke beweerde dat door een onderschepten brief

van den *Franſen* Gezant d'AVAUX zoude gebleken zijn, dat zij ongeoorloofde briefwifeling met dien Minister onderhielden; geſchiedde: BEAUMONT is getrouwd geweest, met KORNELIA VAN STRYEN, dogter van Mr. ADRIAAN VAN STRYEN, Penſionaris van *Haarlem*, bij wie hij drie zoons en twee dogters heeft verwekt. — M. BALEN, *Befchr. van Dordrecht*, bl. 935. WAGEN.; *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 273. XV. D. bl. 185.

BEAUSARDUS (PETRUS), geboortig van *Leuven*; was Med. Doktor en Hoog'eraar in de Mathesis in zijn vaderſtad; een geleerd man, en niet onervaren in de griekſe letterkunde; hij ſtierf te *Leuven* in augustus 1577. Daar is van hem in druk: 1. *Aritmetices Praxis*, *Lovan.* 1573. 8vo. 2. *De Annulo Aſtronomico liber.* *Ibid.* 8vo. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 953.

BEAUVAIS (REMIGIUS), een Kapucijn' Monnik, geboortig te *Doornik* omtrent het jaar 1580, was een zeer geacht Prediker, die zijne talenten veelvuldig heeft uitgeoeffent te *Mons*, *Doornik* en elders; hij heeft een digttuk in de franſe taal in 't licht gegeven; getijtelt: *La Magdeleine*, *Tournaij* 1617. in 12°.; welk digttuk beſchouwt kan worden, als een meesterſtuk van den bedorven ſinaak; welke 'er ten aanzien van de franſe digtkonſt in 't begin van de XVIIde eeuw, plaats vindt. — PAQUOT, *Memoir. littér.* Tom. XI. pag. 370-376.

BEBBER (IZAAK), geboren te *Dordrecht* den 8 augustus 1636, oeffende zig in de wetenſchappen te *Utrecht*, en wierdt 20 jaren oud zijnde, tot Doktor in de medicijnen gepromoveert. Hij beoeffende de praktijk in zijn geboortestad, tot aan zijnen dood toe, welke voorviel op den 3 ſeptember 1668. Hij was een geleerd man, en heeft uitgegeven: *Ware en haſte gronden van de Heelkonſt.* Dordr. bij SIMON VAN DER LINDE; 1668. 12°. — PAQUOT, *Mem. littér.* Tom. X. p. 49. M. BALEN, *Befchr. van Dordrecht*, bl. 228.

BEBIUS (PHILIPPUS), een Jeſuit, geboren in *Brabant* in
het

het jaar 1569, heeft het meeste van zijnen leeftijd te *Keulen* doorgebracht, en stierf aldaar den 26 februarij 1637; in den ouderdom van 68 jaren. Dat BEBIUS een geleerd man is geweest, en een liefhebber der digtkunde; getuigen zijne uitgegevene werken die menigvuldig zijn, en waar van wij slegs de drie volgenden als de voornaamsten, zullen opgeven. 1. *Porta Culti et scala Jacob, sive tesera salutis, predestinationis ac mortis felicitis, cultus Virg. Deiparae*; 1616. 2. *Commentarium in III partes Carminum selectiorum latinorum, ex diversis Scholiasticis concinnatum*; Typis HERM. MYLII. in 4to. 3. *Commentarium in Lyrica Horatii expurgata, ex veteribus & recentioribus scholiasticis. Ibid. in folio.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1022.

BECANUS (JOHANNES GOROPIUS), wierdt uit brave ouders geboren te *Hilvarenbeek*, een fraaij vlek in *Brabands Kempen*, den 23 juni 1518. Na zijn klasieken loop voleindigd te hebben, studeerde hij te *Leuven* in de wijsbegeerte en medicijnen met zeer veel ijver, onder REINIER GEMMA, teffens ook van dezes Hoogleraars mathematise lésen, gebruik makende; vervolgens reisde hij door *Italien*, *Spanjen* en *Frankrijk*; en bragt het zo verre, dat hij tot Geneesheer van Koningin LEONORA, huisvrouw van FRANCISCUS DEN I, en van MARIA, Koninginne van *Hongarijen*, beide zusters van KAREL DEN V, wierdt benoemd. In *Spanje* nam hij dezen post waar, dien hij zo wel naar genoegen uitoeffende, dat ene dier vorstinnen hem bij haar uitersten wil een jaarlijkse lijfrente besprak. In de *Nederlanden* te rug gekeerd, zette hij zig met 'er woon te *Antwerpen* neder, daar hij veel praktijk kreeg, en in vriendschap geraakte met BENEDICTUS ARIAS MONTANUS, die FILIPS DE II, zo sterk voor hem innam, dat die hem de bediening van lijfartz aanbood met een aanzienlijke jaarwedde, en hem bij voorraad met een deftig geschenk begunstigde; doch BECANUS verdriet in het hofleven krijgende, en vervolgens een tegenzin in de praktijk der medicijnen, die hij langen tijd te *Antwerpen* hadt uitgeoeffend, nam het besluit die te laten varen, ten einde zig met de gantse borst op het beoeffenen der

der fraije letteren en der oudheid toe te leggen; ook zou men oppervlakkig zeggen, dat hij hier naar wens zou in geslaagd zijn, want hij bezat ene bijzondere doordringende vatbaarheid, en verstond de latijnsche, griekse en hebreeuwse talen zeer grondig, daar hij was hij ongemeen ervaren in de oude en nieuwe *teutonische* of *duitse* spraak; maar het was een hoofdig man, zeer verslaafd aan zijn eigen zonderlinge begrippen, en in wiens geest een zeker verwarrend enthousiasmus plaats vondt, welk hem vreemde doolpaden deedt bewandelen; onder meer andere ongerijmdheden beweerde hij, dat ADAM de *cimbrische* of *duitse* taal heeft gesproken; en schoon FRANCISC. SWEERTIUS, hem een uitstekend en bijna hemels verstand toeschrijft; heeft GER. JOH. VOSSIUS het beter getroffen, wanneer hij van hem getuigt, dat hij wél naarstig; geleerd en doorlezen was, maar een gemeen begrip, met een middelmatig oordeel bezat. In den avondstond van zijn leven, zette hij zig te *Luik* neer, daar hij met den *Antwerpsen* Bischof LEVINUS TORRENTIUS die reeds gemeenzaam in die stad met hem hadt omgegaan, veelvuldige samensprekingen hieldt, en hem in kennis bragt met den Prins GERHARD VAN GROESBEEK; de Graaf VAN MEDINA hem naar *Mastricht* ontboden hebbende, wierdt hij aldaar krank, en stierf aan die ziekte den 28 junij 1572, in den ouderdom van 54 jaren. Zijnde 'er ene misrekening van een jaar in zijn grafchrift, en van twee jaren bij VALERIUS ANDREAS. Zijn lighaam wierdt ter ruste geplaatst bij de Recolletten van die stad; alwaar men het volgende grafchrift ontmoet, op een marméren tombe gebeiteld:

D. O. M. JOANNI GOROPHIO BECANO *divinar. atque humanar. rerum bonarumque artium peritis.* CATHARINA DE CORDES uxor & filiola duce conjugi ac parenti *duicissimo cum lacrymis posuere.* Procurantib. LÆVINO TORRENTIO & GASPARE PURCHIO, quibus ille res suas moriens commendavit. Vixit ann. LIII. Obiit IV. Kal. Jul. Anno M.D.LXXII.

KATHARINA DES CORDES; zijne huisvrouw, was de dogter

Van JAKOBUS DES CORDES, en van ISABELLA DE BERNUY, wiens eigentlijke naam BERNOUILLE was; zij was rijk, en was te voren gehuwd geweest, met JERONIMUS HELMAN, van wien zij kinderen hadt; aan BECANUS verschaftte zij twee dogters, ISABELLA en KATRYN, welke laatste gehuwd is geweest, aan ANTHONY VAN ZURCK.

Zijn Afbeeldzel dat vrij wel gesneden is, vindt men aan 't begin van zijne *Opera postuma*, in zijn regterhand houd hij een hemelkring, terwijl de linker op een doodshoofd rust, liggende op een pedestel. In den rand leest men: H. J. W. 1580. De werken van BECANUS zijn: I. *Origines Antverpianæ, sive Cimmericarum Becceselena novem libros complexa. Asiatica*, 1. *Gigantomachia*, 2. *Neloscopium*. 3. *Cronia*, 4. *Indoschytica*, 5. *Saxonica*, 6. *Gotodanica*. 7. *Amazonica*, 8. *Venetica*, et *Hyperborea*; 9. *Typographus Lectori S. Habes hic, candide Lector, Gentium origines, longe aliter, quam a quoquam hactenus scripte sunt, explicatas, et infinitos errores ex Historia scriptoribus, tum vetustis, tum recentioribus sublatis: totam denique Historiam et Poësim ad Mosem, et Orpheum revocatam. Vale et fruiere. Antv. ap. CHRISTOPH. PLANTINUM, 1569. fol. pp. 1058. — II. Opera JOAN. GOROPH. BECANI, hactenus in lucem non edita: nempe, *Hermathena*, *Hieroglyphica*, *Vertumius*, *Gaillica*, *Francica*, *Hispanica*. Antv. ap. CHRIST. PLANTIN. 1580. fol. pp. 237. 270. 114. 159. 107 & 118, zonder ene voorteden te rekenen van LÆVINUS TORRENTIUS aan ARIAS MONTANUS, gedagtekend Luik den 1 julij 1578. TORRENTIUS zegt, dat BECANUS heeft zoeken te betogen door enen nieuwen drai, dat de oude wijsbegeerte, welke door LINUS, ORPHEUS en THAMYRAS in *Thracien* wierdt geleraart, voor dat die tot de *Phrygiërs* en de *Grieken* overging, van NOACH en zijne kinderen, inzonderheid van JAPHET afkomstig is, die dezelve aan de verschillende volkeren medegedeeld hebben; en dat deze wijsbegeerte nauwkeurig de zelve is, welke in de gewijdde Boeken wordt gevonden. Hij voegt 'er bij, dat het zeer waarschijnlijk is, dat NOACH de *cimbrise* of *brabandse* taal sprak, en dat zijne nakomelingen, 'er geene andere, inzonderheid tot de plegtigheden van den gods-*

godsdienst, bezigden, in de verschillende landstrekken daar zij verspreid wierden. — F. SWEERT., *Annal. Belg.* pag. 431, 432. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 508, 509. KONIG., *Biblioth. vet. et nova.* C. SAXI, *Onom. liter.* Pars III. p. 391. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. III. p. 27-36. CARPENTIER, *Hist. de Cambraj*, Tom. II. p. 427. RICHARD SIMON, *Biblioth. Choisie*, Tom. II. p. 35-59.

BECANUS (MARTINUS), een beroemd Jesuit, geboren te Hilvarenbeek, omtrent het jaar 1561. Hij beoefende de wijsbegeerte te Keulen, en wierdt den 4 maart 1583, met de waardigheid van Meester in de vrije konsten bekleed; het zelve jaar begaf hij zig in het genootschap der Jesuiten, daar hij zedert in bevestigd wierdt, door de aanneming der vier geloften. Vier jaren als Rector het Jesuiten school bestierd hebbende, onderwees hij de wijsbegeerte in het kollegie der drie Kronen te Keulen, van 1590 tot 1593; vervolgens wierdt hij Doktor in de theologie, en beoefende die wetenschap gedurende het tijdvak van 22 jaren, eerst te Wirtzburg, vervolgens te Mentz, en laatstelijk te Wenen in Oostenrijk, alwaar hij omtrent het jaar 1613 wierdt beroepen door Keizer MATTHIAS-FERDINAND DE II, koos hem vervolgens tot zijnen Biegtvader, en gedurende drie jaren lang, nam BECANUS dat beroep waar tot genoeg van het gantse Hof, alwaar men met verwondering zag, dat die Jesuit zig tegens de gewoonte van die van zijne orden, met geenerlei staatszaken bemoeide, maar zig enkel met studeren en het waarnemen van zijne pligten bezig hieldt; met zijne klimmende jaren, begaf hij zig tot ene strenge levenswijze, nam al het huishoudelijke in eigen persoon waar, maakte zijn bed op enz. Na enige dagen hevige smerten van kolijkpijn verduurt te hebben, stierf hij in het kollegie van Wenen, den 24 januarij 1624, in zijn 63ste jaar. Met reden hebben hem de Roomsgezinden aangemerkt, als een der voornaamste verdedigers van hunne geloofsbelijdenis, want hij was buitengemeen ijverig in het wederleggen der Protestanten. Voorts bezat hij een gelukkig geheugen, was begaafd met veel gezond oordeel; hij sprak en schreef met ene ongemene

vaar

waardigheid; zijne zeden waren eenvoudig en geregeld, zijn voorkomen innemende, en zijn omgang vriendelijk en beschaafd in zijne uitdrukkingen. Deze hoedanigheden verwierven hem de achting van velen, zelfs die van sommige Protestanten. Hij heeft zeer vele latijnsche schriften over de theologie handelende, waar onder een aantal tot de wedefleggende Godgeleerdheid behoren, in druk uitgegeven; waar van men de optelling vindt bij PAQUOT. — FR. SWEERTII, *Annales Belgicae*, pag. 526-528. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 849-851. PAQUOT, *Memoir. liter.* Tom. VIII. p. 343-369.

BECANUS (PIETER), is geweest Kanunnik te Aken; hij was een geleerd man, inzonderheid in 't vak der geschiedenissen. Men heeft van hem in druk: *Aquisgranum, sive Historicam narrationem de Civitatis Aquisgranensis origine et progressu, de rebus Divi CAROLI MAGNI praeclare gestis, de ritu Coronandi Reges Roman. etc. Aquisgrani, apud HENR. HULTINGIUM*, 1622. 4to. Edit. sec. Col. 1642. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 953.

BECANUS (SIWERT), is omtrent 't jaar 1270, waarschijnlijk te Beekbergen een dorp in Gelderland, geboren. Den behoorlijken ouderdom bereikt hebbende, wierdt hij Karmeliet Monnik in het grote klooster te Keulen, en vervolgens tot Priester geordent; ook verkreeg hij de waardigheid van Doktor in de theologie; in 1312 was hij lid van het algemeen Concilie te Vienne in Frankrijk; ook vindt men hem als Professor in de Godgeleerdheid genoemd. In 1324, was hij Provinciaal van Neder-Duitsland; en, in 1327 en 1330, van Hoog- en Neder-Duitsland beide. Deze Monnik stierf in zijn klooster te Keulen in 1333, en wierdt aldaar in het koor van de kerk voor het groot altaar begraven. SIWERT BECANUS is in zijn tijd gehouden voor een scherpzinnig Wijsgeer, een schrander Prediker, ervaren in de kerkelijke geschiedenis, en een geleerd Theologant; ook was zijn roem niet minder ten aanzien van deugdzaame hoedanigheden, en volgens sommigen stierf hij in een reuk van heiligheid. Hij heeft verscheidene

wer-

werken, meest zijne orden betreffende, geschreven. — TRITHEMIUS, *de Scriptorib. Eccles. n. 557. edit. Fabriciana*, pag. 135, 136. *Idem, de laudibus Ord. Carmel.* pag. 38, 39. GELIENUS, *de adm. magnitudine Coloniae*, pag. 48. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 673. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 808. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1094. PAQUOT, *Mém. littér. Tom. XVII.* pag. 433-436.

BECANUS (WILLEM), geboren te Iperen in Vlaanderen, is een geleerd Jesuit geweest, daar bij een uitmuntend Digter en Redenaar, die zo wel in ondigt als rijm met een welbesneden pen heeft geschreven; 't welk blijkt uit zijne in druk gegevene werken, welke zijn: 1. *Introitum Triumphalem sereniss. FERDINANDI Austriaci, S. R. E. Card. in Flandria Metropolis Gandavum*, anno M.D.C.XXXIV. Antv. 1636. fol. apud JOH. MEURSIUM. 2. *Idyllia & Elegias, quae extant cum Poëmatibus P. HOSSCHII.* — FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 391.

BECARDUS (JOHANNES), is geboren te Furne in Vlaanderen, in het laatst der XVIIde eeuw; wierdt Monnik in het klooster der *Premonstratenser* orden van die stad, en naderhand Kanunnik, vervolgens Profesfor in de Godgeleerdheid, en naderhand Pastoor en Deken. Zijne uitgegevene boeken, strekken ten bewijze, dat hij werkzaam was; zij lopen meest over theologische geschilpunten, en over de regten van zijne orden. — F. SWEERTII, *Annal. Belgic.* pag. 389. PAQUOT, *Mém. littér.* pag. 189-193.

BECIUS (JOHANNES), geboren te Middelburg, omtrent 't jaar 1622, alwaar hij naderhand Leraar en Profesfor is geweest, en vorders Predikant onder 't kruis, of van den zogenaamden *Olijfberg*; hadt zig in 1664 eerst in een bijzondere samenspraak met iemand, en naderhand voor afgezonden van den Kerkenraad, verklaard ten aanzien van de leerstukken der *Drieëenheid* en *Goddelijkheid van CHRISTUS* met de *Socinians* overeen te stemmen, en betrekkelijk de vijf bekende punten, daar even als de *Remonstranten* over te gevoelen; hier door haalde hij zig veel onaangenaamheden en verdrietige ont-

ontmoetingen op den hals, welke van dat gevolg waren, dat na men gedurende een tijdvak van vier jaren vrugteloos getragt hadt, hem van zijne dwalingen te overtuigen; hij bij zijn opgevatte gevoelens verbleef, en goedvond naar *Holland* te vertrekken, na alvorens zijne kerkelijke attestatie, zo al niet aangaande zijne leerstellingen, ten minsten betrekkelijk zijne zeden en gedrag, welke ook onbeproven waren verzoegt te hebben; doch hem telkens zulks geweigerd zijnde, wierdt hij hier over zo knorrig en te onvreden, dat hij zig grotelijks beledigd achtende, ene *Apologia modesta* in druk uitgaf, die egter wel verre van ene gunstige uitwerking voor hem te hebben, niet anders te wege bragt, dan dat de regering van *Middelburg* den 2 julij 1678, voor het stadshuis liet afkondigen: „*Das het* „*Boekken van J. BECIUS, verklaard werdt voor een godslastelijk,* „*verdoemelijk, zielverderfelijk, fondamentlijk dwalend schrift, en* „*op zware penen verboden enigzins het zelve te divulgeren, en be-* „*last dat de genen die het hadden, moesten aan de A. Magistraat* „*overbrengen;*” na hem alvorens een bevel te huis gezonden te hebben, om de stad en provincie te ruimen; hier gehoorzaamde hij terstond aan, begaf zig eerst naar *Dordrecht*, voorts naar *Rotterdam*, en ten laatste naar *Amsterdam*, daar hij naar alle waarschijnlijkheid zig tot zijren dood toe heeft onthouden, en in een hooggevoorderden ouderdom is gestorven. Voorts wierdt op den 11 augustus van het gemelde jaar 1678, in de *Middelburger* Kerkenraad besloten, om agtervolgens de resolutie van het *Collegium Qualificatum*, des morgens daar aan, zijnde zondag, in alle de kerken bij openbare aflezing aan de gemeente, zijne schadelijke gevoelens bekend te maken, haar te waarschuwen voor zijne verkeerde lere en mondelinge en schriftelijke gemeenschap enz. Ook schreven tegens zijne Apologie *DAVID LACCHER*, *PETRUS APPELDOORN*, en wel inzonderheid *NIKLAAS VAN HOORN*, toen Emeritus Predikant van *St. Agtekkerke*; waar tegen Becius weder in 't licht gaf: *Rader Beproebinge &c.*, doch 't welk door de regering van *Middelburg* zo gramstorig wierdt opgenomen, dat dit papiere kind op haar bevel, door beuls handen wierdt verbrand. Veel heeft

Beck's geschreven tot verdediging van zijne aangenomene gevoelens, doch uit geene zijner schriften kan men die beter leren kennen, dan uit het volgende, waar door hij zig ook 't meest heeft berugt gemaakt, doch 't gene zeldzaam is te bekomen: *Institutio Christiana of Christelijk Onderwijs* / waer in klact en bondig gehandelt wort van veel hoogname Hoofstukken / seer nodig gebeten ter saligheijt / tot onderziching van alle wolende Christenen: op de wijze van een samenspraak / tusschen een Discipel en zijnen Meester / t'Amst. gedruckt hoogden Aucteur. 1678. 8vo. — PAQUOT, *Mem. liter.* Tom. XI. pag. 365-370. P. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*, bl. 4-7.

BECK (DAVID), Konstschilder, is geboren te Delft den 25 mei 1621, wierdt na zijn vaders broeders genoemd, dat een braaf Digter in die tijd was en te *Arnhem* gewoond heeft en overleden is. Hij heeft onder meer anderen, ook den beroemden ADR. VAN DYK, tot leermeester gehad. Zijn uitmuntend penseel, vriendelijk voorkomen en beschaafde zeden, bragten hem bij de aanzienlijkste Groten van *Europa* in achting; inzonderheid geraakte hij in gunst bij den zo rampspoedigen vorst KAREL DE I, Koning van *Engeland*, wiens zoon KAREL DE II, de Hertogen van YORK en GLOCHESTER, als ook PRINS ROBBERT, hij in hunne jeugd in de tekenkonst heeft onderwezen. Vervolgens geraakte hij in dienst van den Koning van *Frankrijk*, ook van *Delemarken*, en eindelijk van Koningin CHRISTINA van *Sweden*, die hem inzonderheid boven anderen lijden mogt, verscheidene geschenken gaf, en hem tot haren eersten Kamerheer aanstelde. Terwijl hij in dienst van deze zo beroemde vorstin was, bezocht hij *Italien*, *Spanjen*, *Frankrijk*, *Engeland*, *Denemarken*, benevens alle de hoven van *Duitsland*, ten einde om alle Potentaten en doorlugtige personen voor haar uit te schilderen, die zij dan hare beeldenis uit zigt om bekend te willen wezen, door onzen BECK geschilderd, deedt aanbieden; waar op JOOST VAN VONDEL, niet onaartig dit zesregelig vers heeft gedigt:

De

De liefde tot de Konst lukt op met groter hope
 Van eer en prijs, nu BECKS de Vorsten van *Europe*,
 Uit last der Koningin, door zijne konst herteelt,
 En hun CHRISTYN verçert, in haar onsterflijk beelt.
 Zoo wordt GUSTAVUS bloed van Hof tot Hof geboren.
 Wie klaagt dan aan dees verf en wissel wordt verloren.

Dit bedrijf van CHRISTINA leide aan onzen Beck geene wind-
 eijers, maar gaf hem veel voordeel; want zijne vrienden strek-
 ken ten getuigs, dat hij door deze gelegenheid negen gouden
 ketenen en medailjen van Koningen en Vorsten ten geschenke
 bekwaam. Hij was zegt men, zo ongemeen vaardig in het
 schilderen, dat de Koning van *Engeland* op zekere tijd tot hem
 zeide: „Beck, ik geloof dat gij te paard zittende zoud kunnen
 „schilderen.“ In den jare 1653 te *Romen* zijnde, wierdt hem-
 door de Bentvogels aldaar, veel eer bewezen, en zij gaven
 hem de bentnaam van *Gulde Scepter*, staande onder zijn diplo-
 ma meer dan 60 namen getekend, die ook op het simulmaal,
 ten kosten van den nieuwen Bentvogel, zijnen lof in versen
 verkondigden.

De verbindtenis waar in hij met CHRISTINA stondt, eindelijk
 moede wordende en naar vrijheid hakende, nam hij voor in
 de tijd dat zij een speelreis naar *Frankrijk* zoude doen, om
 enigen tijd te *Parijs* te vertoeven, zijne *Hollandse* vrienden te
 gaan opzoeken. Hij verzocht haar hier toe om verlof, dat zij
 hem bezwaarlijk inwilligde, doordien zij het vermoeden hadt
 opgevat, dat hij zogt heen te gaan om nimmer weder te ke-
 ren; gelijk ook gebeurt is, want hij overleed in 's *Hage* op
 den 20 december 1656, niet zonder vermoeden van door
 vergif van kant geholpen te zijn.

Men verhaalt van dezen Schilder, dat hij in *Duitsland* ref-
 zende, door een onvoorziene ziekte werdt aangevallen, en
 daar door in zulk een verregaande flauwte verviel, dat hij zig
 ten enamalen gevoelloos bevondt, geen het minste teken van
 leven gaf, en men hem volstrekt voor dood hieldt; naar ge-
 woonte, werdt hij hier op uitgekleed, en uitgestrekt op zijn

ledikant gelegd; zittende zijn beide knechts in het zelve ven-
trek, die bezig waren, om met een bottel wijn de droefheid
te lenigen, die Beck's dood bij hun hadt verwekt. Onder
het samenkouten en drinken, zegt een van deze knapen, den-
kelijk lustig en kortswijlig van aart, dat wij 't onzen Heer ook
eens toebagten, hij heeft het in zijn leven zo gaarne gelust,
en met een staat hij op, en duwt DAVID den roemer met
wijn aan de lippen; naar alle waarschijnlijkheid, werkte de
reuk van het geestrijk vogt zodanig op zijne zenuwen, dat hij
min of meer bekwam, den mond opende, en een weinig van
den wijn inslurpte; de knecht zonder vervaard te worden, zeide
hier op tegens zijnen makker, eij kijk JAN, ons Heer lust nog
wijn na zijn dood, en met een zette hij hem het glas ander-
maal aan den mond, waar uit hij een frisse teug nam, van
dat oogenblik af aan herstelde, en nog jaren na dien tijd geleefd
heeft. — *Beschrijv. der stad Delft, in folio. 1729, bl. 783,*
784. J. HOUBRAKEN, Schouwv. der Schilders. II. D. bl. 83-87.

BEEK (GEERTRUYD HENDRIKS VAN), ene weduwe,
wonende te *Utrecht* op 't zand, oud 72 jaren, zekerlijk zo bij
hare bureu als bij anderen, onder de dwaze verdenking van
toverij liggende, besloot naar *Oudewater* te reizen, ten einde
zig aldaar op de stads wage te doen wegen, en aldus door een
verkregen getuigfchrift, zig van de blaam haar aangewreven
te kunnen zuiveren. Zij deedt zulks, wierdt volgens gewoon
stads gebruik, in haar hembd, enkel met een falij of sluijer
bedekt, gewogen, en ingevolge certificaat van Schepenen dier
stad, in dato 20 maart 1711, bevonden, dat haar gewigte met
de natuurlijke proportie van haar lighaam wel was overeenko-
mende, en zij gevolgelijk geene toveres was. Wij brengen
dit geval niet alleen bij, om te doen zien, in hoe verre het
geloof aan spoken en heksen, nog in den aanvang van zulk
een verligte eeuw als deze, onder het gemeen plaats vondt,
maar teffens ook om onze verwondering te kennen te geven,
hoe 't mooglijk is, dat de regering van ene *Nederlandse* stad,
aan het bijgelooft zodanig voedsel heeft kunnen verschaffen,
met

met het gemeen in den waan te houden, dat door middel van de waag, koste beslist worden, of iemand aan zulk een berfenschimmige misdaad schuldig ware dan niet. Na het jaar 1729 weten wij niet dat deze vreemde proef weder is te werk gesteld, als toen is die nog uitgeoeffend aan KLAAS ARIËNSZ VAN DEN DOOL, en NEELTJE KEERSBERGEN, man en vrouw, woonachtig op den Dool onder Meerkerk. — G. R. VAN KINSCHOT, *Beschrifv. van Oudewater*, bl. 160; 161.

BEEK (JOHANNES VAN), meestal bekend onder den naam van Beka, was een Edelman, gesproten uit het geslacht der STOUTENBURGEN, welke uit Amersfoort afkomstig waren. BEKA is Kanunnik geweest te Utrecht, en heeft zo als bekend is, geschreven: *Chronicon Episcoporum Ultrajectensium et Comitum Hollandiae, ad JOANNEM AB ARKEL, Episcopum, et GUILIELMUM Hollandiae Comitem*. Deze zijn arbeid was door hem opgedragen, aan Bischof JAN VAN ARKEL en aan WILLEM, Grave van Holland; hebbende hij met de vervaardiging daar van; zig gedurende den tijd van zeven jaren bezig gehouden, ingevolge zijn eigen getuigenis, in gemelde opdracht, aangevoerd. Deze kronijk, is door B. FURMERIUS, met het vervolg van SUFFR. PETRI en zijne bijgevoegde aantekeningen, te Franeker in 1612 in 't licht gegeven; doch naderhand door ARN. BUCHALIUS, in *Corporis Historiae Ultrajectinae* veel verbeterd, in 1643 in folio, door den druk gemeen gemaakt. Ene nederduitsche vertaling van dit werk, op vele plaatsen vermeerderd en vervolgd, kwam door de bezorging van enen ongenoemden in 1701 in 't licht, en is ingelijfd in de *Analekta veteris Aevi*, van den Hooglêraar ANT. MATTHÆUS, Tom. V. van den druk in 8vo. en in Tom. III. van dien in 4to.

Voorts wordt de lof van onzen VAN BEEK vermeld; in het werk van PHILIPPUS DE LEYDIS, de *sorte Principanais. Casu LK*; daar hij schrijft: *Quid laudis, quae memoria, quae honor Comitibus Hollandiae supereset, nisi felix canobium S. Adalberti in Egmond ad monastica vita pro tempore illorum facta; Et deinde breviter compendio JOANNES DE BEKA, Praebiter viginti internasjet?* H.

is waar, dat dit getuigenis veel verdonkerd wordt, door het gene GERH. GELDENHAUER, in *Præfatione ad Germanicarum rerum illustrationem*, ten zijnen aanzien zegt: „dat hij namentlijk „als een onervaren timmerman, die zijn handwerk niet ver- „staat, de bouwstoffen die hij van elders gehaald heeft, niet „naar behoren weet te plaatzen;” dan dit vernederend getuigenis vervalt ten dele, wanneer men in aanmerking neemt, dat PETR. SCRIVERIUS in zijne *Kronijk der Hollandse Graven*, hem grotendeels gevolgd heeft. BEKA's kronijk loopt tot aan het jaar 1393, en niet zo als VOSSIUS zegt, tot 1246; ook niet, zo als GOUDHOEVEN schrijft, tot 1245; want zij eindigt met den dood van FLORIS VAN WEVELINKHOVEN, en die weet men dat in 1393 overleden is. — VOSSIUS, *de Hist. Lat. c. LIX. p. 446.* HENR. WHARTON. *ad GUIL. CAVE. Vol. II. p. 11.* FABRICI, *Bibl. Lat. Med. Tom. IV. p. 153, 154.* J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg. pag. 576.* G. BURMANNI, *Trajectum eruditum*, p. 21-23. C. SAXI, *Onomast. litterar. Pars II. p. 366, 367.*

BEEK (KORNELIS VAN), leefde in de XVde eeuw, en is geweest Kanunnik en Prior, van het Klooster *diviso Apostolorum* genaamd, te Utrecht. Hij heeft den roem nagelaten, een man geweest te zijn van een gezond oordeel, schrandere vernuft en diepe geleerdheid. Zijne nagelatene werken zijn: 1. *Chronicon sui Monasterii.* 2. *Oratiorem contra Proprietarios.* 3. *Traçtatum de vifitationibus Monasteriorum.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg. pag. 194.*

BEEK (PIETER VAN), is ftigter geweest in 1724 van een Hofje te Amsterdam, in de Schuijermakers-gang in de Angeliërs-ftraat; bestaande uit tien woningen. De bewoonfters genieten, behalven vrije woning, ieder 31 manden turf, in 't jaar, en vijf guldens om vlees te kopen. De beftiering van dit Hofje staat aan twee Regenten, uit de maagfchap van den ftigter, die zig in 't begeben der plaatzen, aan geene bijzondere gezindheid bepalen. — WAG., *Befchrijv. van Amft. VIII. St. bl. 613, 614.*

BEEK (ROBBERT VAN), is geweest Koninglijke Raad in de provincie van *Overijsel*, en heeft geschreven: *Patricium Fauni pro Invidia. PHILIPPO, Regi Angliae, Francia, Neapolis, Archiduce Austriae &c. Swolle per JO. RUREMONDANUM, 1353, 16 ato.* — J. F. FOFFENS, *Bibl. Belg.* pag. 1074.

BEEKE (JOH. VAN DER), Burgemeester van *Deventer*, werd benevens RABO HERMAN SCHERLE en BERNARD BERTINCK, uit de Edelen van *Zolland* en *Twente*, in het jaar 1655; gedurende den tweespalt die 'er toen ter tijd; tusfen de Staatsleden van *Overijsel* plaats vondt, wegens de verkiezing van een Drosfaard in *Twente*; door de regering van *Deventer* en de Edelen die het met haar hielden; op enen geloofsbrief, die op name der Staten getekend was; naar 's *Hage* gezonden; om ter vergadering van *Holland*, te klagen, over de ongeregelde verkiezing van enen Stadhouder in den persoon van den jongen Prins VAN ORANJE, aan wien WILLEM-FREDERIK VAN NASSAU, Stadhouder van *Friesland*, als Luitenant was toegevoegd; welke verkiezing onlangs tegen de privilegien en tegen een besluit der Staten van den 19 september 1653, ondernomen was; welk besluit bepaalde, dat zulks niet dan met eenparigheid van stemmen mogt geschieden. Voorts verzogten zij der Staten bijstand, tegens de verdrukking voor welke zij vreesden. De Staten van *Holland* hen gehoord hebbende, waren de Edelen, *Dordrecht* en *Haarlem* van begrip, dat men hen behoorde bij te staan, indien de andere partij hen wilde noodzaken; tot het erkennen van den Stadhouder; hier voegden zij nog zeven andere steden bij. Nogthans, besloot de vergadering alleenlijk de bevelen te vernieuwen, die zij te voren aan 't krijgsvolk, ter harer betalinge staande, hadt laten afgaan; van zig namentlijk niet te steken in den twist, die tusfen de Staten van *Overijsel* ontstaan was; en der ene noch der andere partij de hand te bieden. In meij, kwam 'er ene bezending van de andere partij, die zig ook de Staten van *Overijsel* noemden; aan de Staten van *Holland*. De gemagtigden waren ADRIAAN JURIAAN VAN HAARSOLTE, tot den *Oldew*

hove, RUDOLF VAN LANGEN, Burgemeester van *Kampen*, en
 HENRIK WOLFSEN, Burgemeester van *Zwolle*. Zij vertoorden
 den Staten breedvoeriglijk: „ dat de Edelen en de drie steden,
 „ *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle*, de opperste magt van *Overijsfel*
 „ uitmaakten; dat 'er tegenwoordig 69 Edelen waren, die zit-
 „ ting hadden ten landdage, alwaar alles, uitgenomen zaken
 „ van belastinge, met meerderheid van stemmen besloten werdt;
 „ dat deze meerderheid werdt uitgemaakt, door een' Edelman
 „ gevoegd bij de drie steden; of door 24 Edelen, gevoegd
 „ bij twee steden; of door 47 Edelen, gevoegd bij ene en-
 „ kele stad; dat 'er tegenwoordig maar 17 of 18 Edelen, ne-
 „ vens de stad *Deventer* waren, die zig kanteden, tegen het
 „ Drosfaardschap van den Here VAN HAARSOLTE; dat hier uit
 „ de scheuring van den landdag en velerlei opschuddingen en
 „ verwarringen gevolgd waren, om welken weg te nemen,
 „ en de enigheid te herstellen, zij geen en beteren raad gewe-
 „ ten hadden, dan den Prins VAN ORANJE, tot Stadhouder,
 „ en WILLEM FREDRIK, vorst van *Nassau*, tot deszelvs Lui-
 „ tenant te verkiezen. Dat de laatstgemelde Prins hun den
 „ weg tot bemiddeling aangeraden hadt, om de geschillen bij
 „ te leggen; doch dat die van *Deventer* zig hier tegen, en te-
 „ gen de aanstelling van enen Stadhouder hadden gekant.
 „ Dat zij dit alles, den Staten van *Holland* wel hadden willen
 „ vertonen, tot hunne eigene verdediging, en nu, ten beslui-
 „ te verzogten, dat hunne Ed. Gr. Mog. hun het regt wilden
 „ doen, van te verklaren, dat zij, en niet de stad *Deventer*,
 „ en de weinige Edelen, die zig bij dezelve gevoegd hadden,
 „ 's lands opperste magt vertoonden, ter tijd toe, dat de ver-
 „ deelde leden allen wederom verenigd zouden zijn; en dat
 „ zij hen wilden helpen herstellen in het regtsgebied over
 „ *Twente*, welk die van *Deventer* zig aangematigd hadden, be-
 „ vel gevende, dat men daar niet HAARSOLTE, maar BEVER-
 „ voorde, als Drosfaard erkennen zou." Zij voegden 'er
 „ bij: „ dat dit zou kunnen geschieden, door ter Generaliteit
 „ te bewerken, het intrekken van den last, aan 't krijgsvolk
 „ van den Staat gegeven, om noch de ene noch de andere
 „ par-

„ partij te helpen.” De Staten 't vertoog van die van *Zwolle*, welken zig middelerwijl, ook bij de Staten van *Zee'land* gevoegd hadden, overwogen hebbende, verftonden daar na, dat men den twist in der minne moest zoeken bij te leggen; want neer de zaken eerst herfteld waren in den ftaat, waar in zij geweest waren, voor het ontftaan der fcheuringe; oordeelden zij, dat, ten minften in 't ftuk der aanftellinge van enen Stadhouder, geene overftemming vallen kon. Men gaf van dit beftuit kennis ter Generaliteit, doch de algemene Staten oordeelden in feptember, dat men, zonder zulk ene herftelling te vorderen, gemagtigden afzenden kon, om de gefchillen te bemiddelen; maar de afgevaardigden van *Holland*, wel bevroedende, dat zulke gemagtigden, uit en door de algemene Staten gekoren wordende, niet zouden kunnen nalten, de verkiezing des Stadhouders te bevestigen, kanteden zig her tegen; ook verklaarden die van *Deventer*, dat zij zulk ene bezending niet zouden ontvangen, noch in onderhandeling treden, met iemand, die van wegen de algemene Staten afgezonden werdt. De tweedragt bleef derhalve, voortduren; terwijl men het ondertusfen onder de hand zo verie wist te biegen, dat de algemene Staten, in den aanvang des jaars 1656, die van *Overijfel* bewogen, gemagtigden naar 's *Hage* te zenden, met welken zij of hunne afgevaardigden zouden kunnen handelen. Beide die van *Zwolle* en van *Deventer* kwamen toen overeen, om, tot beftifing der gefchillen, te benoemen Prins **WILLEM VAN NASSAU** en den Raadpenfionaris **DE WITT**, die eerlang eens werden: „ dat de voorgewende verkiezing van „ enen Stadhouder, zo wel ten opzigte van den prinfe van „ **ORANJE**, als ten opzigte van den vorst van **NASSAU**, zou „ gehouden worden voor vernietigd; dat **HAARSOLTE** ook af „ ftand zou doen van het Drostambt van *Twente*, waar toe men „ hem hielt te zijn aangefield, en dat dit ambt, bij voor „ raad, zou gelaten worden aan den Here van **BEVERVOOR „ DE**,” die 't na 't overlijden van den jongften Drosfaard, reeds als *Verwalter* bekleed hadt. De vorst van **NASSAU** hadt te voren reeds verklaard, dat hij om vredes wille, afstand

wilde doen van de aan hem opgedragene waardigheid. De beide partijen aangenomen hebbende, verslag te doen van deze uitspraak, vonden de leden van welke zij gemagtigd waren; met name die van *Zwolle*, ongeezind; om zig aan dezelve te onderwerpen. De scheuring sleepte middelerwijl, velerlei nadelige gevolgen met zig. *Hasfelt* zelf werd; door die van *Zwolle* in mei of juni des volgenden jaars 1657 belegerd; en schreef aan *Amsteldam*, om bijstand. Doch toen het vuur van twedragt op 't vinnigst aan 't branden was; werden het beide de partijen moede. Zij kwamen eindelijk overeen; om de geschillen volstrektelijk, te verblijven aan de uitspraak der Staten van *Holland*, die KORNELIS DE GRAAF; Heer van *Zuidpolsbroek*, en den Raadpensionaris DE WITT, benoemden, om; uit hunnen naam, de zaak af te doen; dezen arbeidden 'er enige dagen met zo veel vlijt aan, dat zij eerlang, op den 8sten augustus, ene wijldrugtige uitspraak deden, die niet alleen de beslisfing der geschillen inhieldt; maar zelfs gehele schikkingen op het beleid der regeringe, in de vergaderinge der Staten van 't gewest, en in de mindere kollegien en ambten. De voornaamste punten kwamen hier op uit: „ dat de „ aanstelling van RUTGER VAN HAARFOLTE tot Drost van *Twen-* „ *te*, zou gerekend worden, als niet geschied; ook de aan- „ stelling van den Prince WILLEM VAN NASSAU, tot Luitenant „ Stadhouder; dat het geschil over de verkiezing van den Prin- „ se VAN ORANJE, zou gelaten worden in zijne waarde en on- „ waarde, en aan het oordeel der genen, die in de regeringe „ zouden zijn, wanneer zijne Hoogheid bekwame jaren be- „ reikt zou hebben, om de waardigheid van Stadhouder te „ bekleden. Dat die van *Deventer* vrijheid zouden hebben, „ om de tegenwoordig openstaande ambten, binnen den tijd „ van agt dagen, te verdelen in twee gelijke delen, en dat de „ andere partij de keuze hebben zou van een dezer delen; „ ten einde aan de ambten, in het zelve gebragt, te bege- „ ven voor de vereniging der twee partijen; doch indien zij „ hier toe niet kon verstaan, zouden alle de ambten; vijf „ jaren lang, onbegeven blijven, en het Drostambt van *Twen-*

„te, middelerwijl bediend worden, door den Heer VAN BE-
 „VERVOORD. Dat *Hasfelt* en *Steenwijk*, voortaan op zaken
 „van vrede en oorlog; verandering van landregten, verkie-
 „zing van Stadhouderén en opstelling van nieuwe lasten,
 „ten Landdage beschreven zouden worden, en helpen raad-
 „plegen. Dat 'er een algemene vergiffenis van al 't voorge-
 „vallene zou afgekondigd worden, waar van egter de ma-
 „kers van schimpfchriften zouden uitgesloten zijn." De ge-
 „magtigden van beide partijen onderwierpen zig aan deze uit-
 „spraak, omhelsden elkanderen vriendelijk, ten teken van vol-
 „komen' verzoening, bedankten DE GRAAF EN DE WITT, en
 „werden door de Gecommitteerde Raden, uit name der Sta-
 „ten van *Holland*, op de Doele ter maaltijd onthaald; waar
 „na de rust in *Overijsel*, eindelijk voor enen tijd hersteld
 „werdt. — THURLOÉS, *Papers*. Vol. III. p. 115. Vol. IV.
 „p. 60, 61. 460. 470. 490. 514. 516. Vol. VI. p. 333. 336.
 „459. WIQUEFORT, *Histoire des Provinces unies*, Livr. IX.
 „p. 495. Livr. X. p. 547, 548. DE WITT, *Brieven*. I. D.
 „bl. 258. III. D. bl. 33. 47. 178. 397. 404. 408. 412-415.
 „DE WITT, *Resolutien van Consideratie*. bl. 241. L. VAN AIT-
 „ZEMA, *Zaken van Staat en Oorlog*. IV. D. bl. 168-178. 180-195.
 „WAG., *Vad. Hist.* XII. D. bl. 406-412.

BEEKMAN (IZAAK), geboren omtrent het jaar 1570, na
 alle waarschijnlijkheid in den omtrek van *Dordrecht*, leide zig
 ijverig toe op het beoeffenen der mathematise wetenschappen,
 zo dat hij daar in grotelijks uitgemunt heeft, in zo verre dat
 de reizende vreemdelingen hem onder het getal van die ver-
 maarde mannen rekenden, bij wien zij een bezoek moesten
 afleggen; maar doordien deze wetenschap zeldzaam een ruim
 bestaan aan derzelver beoeffenaars verschaft, nam hij de Rec-
 torsplaats der latijnsche scholen aan, die hem door de regering
 van *Dordrecht* op den 2 juni 1627 wierdt aangeboden, waar
 bij naderhand gevoegd wierdt, de waardigheid van Hoogleraar
 in de redeneerkunde. Dezen post nam hij met alle vlijt waar,
 zijne hoofdliefhebberij, de mathematise wetenschappen teffens
 niet

niet verwaarlozende, tot op zijn dood toe, welke voorviel den 20 mei 1637. Hij is gehuwd geweest, en heeft ene dogter nagelaten; getrouwd met de Heer A. VAN DER PERRE, Burgemeester te *Vlisfingen*. Twee zijner broeders, mede liefhebbers der wetenschappen, zijn Rectoren te *Ratterdam* en *Vlisfingen* geweest.

BEEKMAN was een der warmste vrienden van CARTESIUS, met wien hij door een zonderling toeval in kennis geraakte. CARTESIUS namelijk was in *Hollandfen* krijgsdienst, en zig te *Breda* in guarnisoen bevindende, zag hij op zekerén morgen wandelende, dat de voorbijgangers hunne aandacht vestigden op een mat'ematisch voorstel, 't welk in het nederduits op den hoek van ene straat aangeplakt was, hij deze taal niet verstaande, verzocht aan BEEKMAN een der omstanders, dien hij egter niet kende, om het hem in 't latijn of frans te willen uitleggen; deze verwonderd over die vraag, beloofde den jongen krijgsman aan zijn verzoek te zullen voldoen, onder voorwaarde, dat hij hem de oplossing van het vraagstuk zoude brengen; CARTESIUS beloofde zulks, en hieldt woord; ter zelve tijd redeneerde hij met zo veel grond en juist oordeel over verscheidené wetenschappen, dat de gcoeffende Mathematicus 'er over versteld stond, en belijden moest, dat 'de officier hem zaken leerde die hij niet wist; van dit ogenblik af aan slotén zij ook ené weérkerige vriendschap, dié 17 jaren heeft stand gehouden, namentlijk tot op den dood van BEEKMAN; ook onderhieldén zij ene onafgebrokene briefwisseling. Het was op aanhouden van dezen vriend, dat CARTESIUS reeds in 1618 zijn *Compendium Musicae* vervaardigde, dat eerst 30 jaren daar na is in 't licht gekomen. BEEKMAN wildé 'er zig in de afwezigheid van den schrijver de eer van toe-eigenen; doch in 't vervolg beleed hij dat het 't werk van dien beroemden wijsgeer was, maar teffens gaf hij voor, 'er 't bestier over gehadt te hebben; hoe 't ook mag zijn, dít voorval veroorzaakte in den beginne enige verkoeling in hunné vriendschap, doch die vuurde wel dra weder aan, en heeft gelijk gezegd is, tot het einde van BEEKMAN's leven stand

BEEKMAN. (MARTINUS) BEELDEMAKER. 25

gehouden. Deze geleerde man; heeft in druk nagelaten: *Mathematico-Physicarum Meditationum Centuria. Trajecti ad Rhenum*, 1644. in 4to. — BAILLET, *Vie de DESCARTES*, en divers endroits du Tom. I. & Tom. II. pag. 547. PAQUOT, *Mémoires littér.* Tom. XVII. p. 401-403. M. BALEN, *Beschr. van Dorrecht*, bl. 674. 677.

BEEKMAN (MARTINUS), Drosfaard en Dijkgraaf van de Baronnie van *Asperen*, heeft in het jaar 1745, onder onze Vaderlandsche Historiefchrijvers, ene plaats verworven; door het in 't licht geven, van zijne *Beschrijving van de Stad en Baronnie van Asperen*; waar in beschreven wordt derzelver oudheid, gebouwen, hoge en lage regering enz. De Drosfaard heeft zijne beschrijving in XXII hoofdstukken afgedeeld; behelzende alles wat tot ene volledige plaats-beschrijving vereist wordt; het is te *Utrecht* in gemelden jare in 8vo. gedrukt, en met enige fraije konstprenten versiert.

BEELDEMAKER (FRANS), Konstschilder, een zoon van JOHANNES, wierdt geboren in 's *Gravenhage* in het jaar 1669, en leerde de beginzelen der schilderkunst bij zijnen vader, maar tot rijpere jaren gekomen zijnde, kwam zijn lust niet overeen, met zijn vaders konstverkiezing, in het schilderen van jagten, dieren en andere voorwerpen meer van dien aart, maar zijne neiging helde over tot verhevener onderwerpen; om dan aan zijne geneigtheid te voldoen, werd hij besteld bij den beroemden Historiefchilder WILLEM DOEDYNS, bij wien hij het geffenen van zijn' konst met vlijt voortzette; ter tijd toe, dat hij zig bekwaam oordeelde en belust werd om *Romen* dat vermaard *Palladium* der schilderkunst, te gaan bezoeken; hier enigen tijd geweest zijnde, geraakte hij wel dra in kennis met de Bentbroeders, die hem om zijn nors en grijnzend humeur, den toonaam van *Aap* gaven; BEELDEMAKER wierdt hier hooggaande knorrig over en speelde den beest, dan de op zijne kosten smullende broeders beduiden hem ras met gevoelige reden, dat schoon hij traktant was, hij niets te zeggen hadt en vooral zoet moest zijn; het manneke niet anders kun-

nen.

nende, bedaarde, en moest zig den bentnaam van *Aap* laten welgevallen; verders bragt men den overigen tijd van de bijeenkomst, die tamelijk werdt uitgerekt, in slempen, drinken en gulle vrolijkheid door. Dit voorval egter kropte hem geweldig, en hij bleef ook niet lang daar na te *Romen*, maar kwam spoedig naar *Holland* te rug, en zette zig met 'er woon op zijne geboorteplaats neder, daar hij in den beginne veel te doen hadt, met het schilderen van zolder-, deur- en schoorsteenstukken; inzonderheid in de tussentijd, dat *MATTHEUS TERWESTEN* naar *Romen* was, doordien men daar op dat pas weinig keur hadt, vermits de oude Meesters meest dood waren; maar toen *TERWESTEN* van zijne driejarige reize te rug was gekomen, hadt hij weinig meer te doen, alzo deze hem verreweg in bekwaamheid overtrof. *FRANS* was ook lid der *Haagsche* broederschap, maar hij gedroeg zig zo nors en grillig ten aanzien van zijne medebroeders, dat men ras begreep, dat hij te regt in *Romen* met den bentnaam van *Aap* gedoopt was. In 1717 ging hij buiten *Rotterdam* wonen ter plaatse daar zijne vrouw geboren was, en stierf aldaar in een hohen ouderdom. — J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, IV. D. bl. 61. J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwburg* &c. I. D. bl. 289-292.

BEELDEMAKER (JOHANNES), Konstschilder, de vader van *FRANS*; is in het jaar 1630 in 's *Hage* geboren. Dezes konstenaars voornaam liefhebberij bestond, in het schilderen van harten- en zwijne-jagten, en al wat tot deze vorstelijke tijd-korting behoort, ook hazen, konijnen, honden; en mede de vereiste menselijke beelden, als heren, vrouwen, jagers, jongens en boeren; en doorgaans stoffeerde hij de voorgronden van zijn stukken, met klissen, planten, distels, inlandse kruiden, en meer andere dingen van dien aart. Ook schilderde hij somtijds wel een slapend boerinnetje, verzelt van melk-koeijen, schapen, lammeren, huppelende bokken en geiten, die bij haar ontwaken de melkemmaers door de jagers honden uitgeslurpt vindt. Daar is nog een stuk van hem voor handen, dat zeer schoon en welgeschilderd is, verbeeldende een sla-

BEELS. (LEONARD) BEELS. (MART. ADRIAAN) 207

slappende Nijmf, opgewagt bij een veldstoet van huppelende bokken en geiten; het is gejaartekend 1652. JAN BREELDEMAKER hadt in zijn tijd veel leerlingen en ook vele kinderen; hij moet in een zeer hohen ouderdom gestorven zijn, want hij leefde nog in 1710. — J. C. WEYERMAN, *Leven der Schieders*, IV, D. bl. 407, 408. J. v. GOBL, *Nieuwe Schouwburg*, I. D. bl. 63, 64.

BEELS (LEONARD), Predikant te *Amsterdam*, is geboren den 13 september 1674, wierdt in 1708 beroepen te *Breukelen*, alwaar hij het Euangelie tot in 1722 heeft verkondigd; wanneer naar *Amsterdam* is verplaatst, daar hij op den 5 november 1756 in den ouderdom van 82 jaren en omtrent twee maanden is overleden. Zijn Eerwaarde heeft zeer vele zijner lettervrugten door den druk gemeen gemaakt; waar van de voornaamsten zijn: 1. *Doet- / Bede- en Trooststoffen* / 1747. *Amst.* in 4to. 2. *Bijbeloeffeningen*. 1744. *Amst.* 4to. 3. *3 Menfchen nterfien*. 1748. *Amst.* 4to. 4. *Sodoms fonde en ftraffe*. 1730. *Amst.* 8vo. — *Boekz.*, 1731. a. bl. 490. 1756. b. bl. 654. *ABCOUDE*, *Naamregister*, druk van 1772. bl. 37, 38. *Nieuw Ed. Europa* / III. *Zh.* f. 654. en XI. *Zh.* f. 768.

BEELS (MARTEN ADRIAAN), een zoon van LEONARD, was Burgemeester te *Amsterdam* in 1787; een tijdvak, waar in de gemoederen in ons gemenebest zodanig aan 't geften waren en in denkbeelden verfhilden, dat men aan de ene zijde het toen plaats vindend beftier voor goedkeurende, van geene verandering noch verbetering der in zwang gaande misbruiken en gebreken, die voorzeker vele waren, wilde horen, en zig met hand en tand daar tegen kante; terwijl de andere partij die der vrijheid namelijk, geene middelen te moeijelijk vond om die hun tegen waren te overwinnen, en het zo nodig herftel in 's lands en ftedelijk beftier met kragt door te zetten, en ware 't mooglijk uit te werken. Burgemeester BEELS behoorde tot de eerstgenoemde partij, en geen wonder dan ook, dat hij zig den haat van dat gedeehte des volks op den hals hadt geladen, die voor de vrijheid fterden, en herftel van hare bezwaren vorderden. De eerste uitwerkingen van de-

dezen haat en afkeer tegens hem, ondervondt hij, toen hij benevens agt zijner Mederaden, den 21 april 1787, op aandrang der Burgerij als lid van de Vroedschap wierdt afgezet; het tweede was noodlottiger, want op den 24 mei van dat zelfde jaar, fleurde ene hollende bende meest uit het slimste gespuis bestaande, naar zijn huis, en plunderde het zelve deerlijk uit. De Burgemeester door het voeteuvel aan huis en kamer gebonden, hadt nauwelijks tijd, om het naderend geweld vernemende, zig op enen stoel door zijne knegts naar het agterhuis, en voorts in den stal te laten dragen. Een zijner zonen en dogters, bezig met enige papieren van aangelegenheid te bergen, werden daar in door het aanvangen der plunderinge gestoord; zij weken, en een der dogteren bragt, in een hoekje van den tuin verscholen, een akeligen nagt door. Bij het opdagen der gewapende Burgerij, verdween de schandzieke bende, om haren moedwil aan nog twee andere huizen te gaan koelen. De aanleidende oorzaak, tot deze en meer gelijksoortige schendingen was zegt men, het ter tekening leggen van een request, behelzende hoofdzakelijk een verzoek: „om de herstelling „van den Stadhouder in alle waardigheden en voorregten; „de afzetting der onlangs nieuw aangestelde Raden en Kollonnen; de herstelling der afgezetten; de handhaving van de „Burgers, in- en opgezetenen bij derzelver voorregten; het „weren der inbreuken omtrent dit alles geschied; de betuingeling van de losbandigheid der drukpersen; de vernietiging „van alle vrijcorpsen en genootschappen van wapenhandel; „voorziening tegen het oproepen der schutterijen, buiten „kennis en overleg der wethouderen; en eindelijk, het beletten van geldverzamelingen, ter betaling van vreemde en „ongeregelde troepen.” Ook verzekert men, dat deze eerloze feiten nimmer zouden gebeurd zijn, indien de toenmalige Hoofdofficier, de aanvangelijke storenisen tegengegaan en geweerd hadt. Hoe het 'er ook mede gelegen mag geweest zijn, verre was 't zelve van voorpraak of verdediging te vinden, ware Patriotten beklaagden zig over dit bedrijf, waar door men poogde ene zaak, die oneindig betere middelen ter

ver-

verdediging hadt, en te werk stelde, met onbehoorlijk en altoos laakbaar geweld te bevorderen. Later kwam een commissie uit den Burgerkrijgsraad, den Burgemeester ten zijnen huize aankondigen: „ dat aangezien zij zig verzekerd hielden „ dat de Burgemeesterlijke waardigheid, in de toenmaals plaats „ vindende tijdsomstandigheden, niet zonder het uiterste ge- „ vaar kon worden gelaten in de handen van de zodanigen, „ die, door het volhouden van een door de Burgerij zo zeer „ afgekeurd sijstema, alle aanspraak op het vertrouwen der „ Burgerij verloren hadden, en het teffens zeer te dugten „ was, dat wanneer hij benevens Mr. GERRIT WILLEM DE „ DEL, niet van de Burgemeesterlijke waardigheid wierde „ ontzet, uit dit hun aanblijven in die qualiteit de uiterste „ wanorde en confusie zoude moeten geboren worden, inzonderheid dan, wanneer zijlieden, ten enigen tijd, het zij „ door ene meerderheid van stemmen in Burgemeesters kamer, het zij door het bekomen van het presidium aldaar, „ in de gelegenheid mogten gesteld worden, om met meerder „ succes hunne verkeerde sentimenten door te drijven, en tegen den wil der Burgerij verdere demarches te ondernemen, „ terwijl daar uit ook niet anders dan de akeligste gevolgen, „ zo voor hun zelven, als voor de Burgerij te verwagten zouden zijn. Ingevolge hier van, zo verklaarde de commissie, „ zo voor zig, als in naam van hunne committenten en qualificanten, te insteren, dat de twee voornoemde Heren, als „ hebbende het vertrouwen der brave Burgerij verloren, zig „ van nu voortaan zouden hebben te beschouwen, als ontsetten van hunne posten als Burgemeesters der stad *Amsterdam &c.*” Men wil dat BEELS de tot hem Afgevaardigden zou te gemoet gevoerd hebben, dat hij de Heren geen stoelen kon aanbieden, om dat de plundering hem bijna geene hadt overgelaten. Toen de zaken door de invasie der *Pruisische* krijgsbenden, een anderen keer hadden genomen, wierdt BEELS als Burgemeester hersteld en aanvaarde op nieuw dezen luisterrijken post; doch waar op hij niet lang daar na is overleden. — *Vad. Hist.* XLI. D. bl. 93. 117. 130-134. 236.

§10 BEER. (AART DE) (BOUDEWYN) (JAN) (JOOST)

BEER (AART DE), Kunstfchilder, een *Antwerpenaar* van geboorte, tekende veel voor Glasfchilders, en hadt een kloeke manier van fchilderen; hij wierdt in 1529 in 't Schilders-gilde van zijne geboortestad aangenomen. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 42.

BEER (BOUDEWYN DE), geboren te *Gent*, omhelste den geestelijken staat, en wierdt Pastoor der Hoofdkerk van die stad. In 1651, was hij Kanunnik van het zelfde Kapittel; en ook Biegtvader van verscheidene Nonnen-kloosters. Hij stierf te *Gent* den 22 januarij 1633, na in 't licht te hebben gegeven: *Den H. Regel van den H. Vader AUGUSTINUS, ghegheben door de Nonnen* &c. in 120. Antw. 1651. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 116. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VIII. p. 35, 36.

BEER (JAN DE), is geboren te *Diest* omtrent het jaar 1360; na zijne letteroeffeningen volvoerd te hebben, wierdt hij Meester der vrije konsten, en Rector van *St. Servaas* te *Masricht*, vervolgens bekleedde hij dien zelfden post in het kollegie van *St. Salpin* te *Diest*. JAN DE BEER, hadt zo veel overgegaard, om gemakkelijk te kunnen leven, toen hij eensklaps het besluit nam, de wereld te verzaken, en te *Corsendonk* het monnikskleed aan te trekken, in welk klooster hij de bediening van Onderprior waarnam, tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 23 julij 1422. Hij heeft geschreven: *Brevis summa circa Rhetoricam*; beginnende met deze woorden: *Rhetorica assecutura Dialectica est.* — SANDER, *Chorogr. Sacra Brabantia*, ult. edit. Tom. I. p. 297. II. 114. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* pag. 456. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 577. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVI. p. 338, 339.

BEER (JOOST DE), was een Kunstfchilder, die in de XVIde eeuw te *Utrecht* woonde, en die schoon geen overvlieger in de konst zijnde, egter vele leerlingen hadt; hij zelf was een discipel van FRANS FLORIS. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 193.

BEE-

BEERENDRECHT. BEERINGS. BEERWOUDE. BEGA. 211

BEERENDRECHT (JAN VAN), was in 't jaar 1568 Schout te *Leiden*, een braaf man, want toen de bloeddorstige ALVA den toelag hadt gesmeed, om de Onroomfen, 's nagts voor asfen-woensdag, aan vele oorden tevens, te verrasfen, waar toe verscheidene gemagtigden waren afgezonden, waarschouwde hij een menigte dier ongelukkigen tegens deze lagen, waardoor velen 't gevaar ontkwamen. — WAGEN., *Vad. Hist.* VI. D. bl. 265.

BEERINGS (GREGORIUS), Konstfchilder, is geboren te *Mechelen*; hadt in zijn jeugd *Italien* bezogt, en fchilderde zeer aartig en bevallig, in waterverf, ruinen en antieke gebouwen. Gedurende zijn verblijf te *Rome*, zijn geld hebbende doorgebracht; fchilderde hij, om spoedig weder aan ander te geraken, op een stuk doek, *den Zondvloed*, waar in niets dan een regenagtige lugt, veel water en de dobberende Ark zonder bijvoeging van enige beelden gezien werden. Gevraagd zijnde, wat die verbeelding beduiden wilde? antwoordde hij: *den Zondvloed*; en op de tweede vraag, waar dan de menfchen waren? hervatte hij: *zij zijn alle verdronken of in de Ark, en als 't water afgelopen is, zal men ze zien*. Van dat tafereel begeerde ieder een kopij te hebben, en vermits die vaardig van de hand vlogen, geraakte BEERINGS zijn buidel welhaast weder vol geld. Hij overleed te *Mechelen* in 1570. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 161.

BEERWOUDE, voerde in 1584 als Overfte het bevel in *Bergenopzoom*; het was een fchurk, want hij fmeedde den veradelijken aanslag, om deze vesting waar van aan hem de verdediging was toevertrouwd, in handen van den *Spaanfen* bevelhebber PARMA te leveren; doch zijn heilloos voornemen, tijdig ontdekt zijnde, vlugtte hij op de aannadering van den Grave van HOHENLO tot den vijand, en ontweek daar door zijne welverdiende straf. — WAGEN., *Vad. Hist.* VIII. D. bl. 21.

BEGA (KORNELIS), een Konstfchilder, geboren te *Haarlem*, was de eerste en beste leerling die OSTADE in de konst

opgeekweekt heeft; zijne moeder was MARIA KORNELISZE, dochter van den vermaarden KORNELIS KORNELISZE VAN HAAARLEM, die fraaij tekende en schilderde, en zijn vader een houten beeldsnijder, PIETER JANZE BEGYN genaamd. KORNELIS werdte een groot meester in 't schilderen van boere-gezelschapjes, maar teffens een losse knaap, zo dat zijn vader hem niet langer voor zijn kind wilde erkennen, waarom hij ook niet meer den naam van BEGYN wilde voeren, maar veranderde dien in *BEGA*. Hij is niet getrouwd geweest, maar was smoorlijk verliefd op een jonge juffer, die door de pestziekte wierdt aangetast, en die hij niet in haar kommerlijken toestand willende verlaten, nacht en dag oppaste; waar door hij ook zelve van die vernielende kwaal wierdt aangetast, welke hem kort na zijn meisje, op den 27 augustus 1664 in 't graf sleepte. Zijn penseelkonst, geschat onder de beste soort van dien aart, pronkt in de geachtste kabinetten van *Nederland*. Ook heeft hij een geëst werkje van zijne hand uitgegeven, uit 24 plaatjes bestaande, dat overheerlijk is. — J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 92, 93. K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 160. A. HOUBRAKEN, *Schouwburg &c.* I. D. bl. 349.

BEGYN (ABRAHAM), Konstschilder, is geboren in 1650, heeft veel jaren in *Holland* en wel den meesten tijd in 's *Hage* gewoond. Hij is een groot meester in de konst geweest; de voorwerpen van zijn penseel waren landschappen, water- en landgezigten, gestoffeert met beelden, bomen en beesten. Hij verfondte de doorzigt- en bouwkunde in den grond, zo dat hij uitnemend bekwaam was om grote werken te vervaardigen; zo als men in 's *Hage* ook nog verscheidene kamers vindt, die heerlijk van hem zijn geschilderd en van een ongelooflijk rijke ordonnantie. In 1690 werdte hij aan het Hof des Keurvorsts van *Brandenburg* naderhand Koning van *Pruisfen*, als Hofschilder beroepen. Hier vondt BEGYN een ruim en open veld, om aan zijne konstvermogens den vrijen teugel te vieren; want die vorst zondt hem door zijn gantse heerschappije, om alle hoofd-

hoofdsteden; omliggende kastelen en landgezigten, af te tekenen; naar deze tekeningen schilderde hij dan grote stukken, welke in uitgestrekte zalen geplaatst wierden; en tot groot genoegen van den vorst uitvielen.

ABRAHAM was een man van een voorbeeldig goed gedrag, en is enige jaren voor den vorst overleden; zijn dood was zeer onverwagt en schielijk, want ABRAH. TERWESTEN en andere Konstenaars in de zaal komende daar hij bezig was met schilderen, nodigden hem tot ene wandeling uit, het gene hij op een beleefde wijze affloeg, doordien hij nog iets te doen hadt, daar nog ruim een uur werk aan was, belovende egter dat zo dra zulks af zoude zijn, hij bij hen zoude komen. Doch in plaats van dit, deedt hem de dood den weg naar de eeuwigheid bewandelen; want van de stelling tredende, en de trap af naar beneden willende gaan, gevoelt hij zig niet wel, houdt zig aan de leuning vast; en sterft met het palet in de hand op dat zelfde ogenblik, hebbende in de andere hand enig geld, dat hij iemand naar wien hij wagte, wilde geven; deez' boven komende, vondt hem tot zijn grote ontzetting in die gestalte, en maakte zijn dood aan 't Hof terstond rugbaar. Op deze wijze is die grote Meester uit den tijd weggerukt, nalatende ene dogter bij zijne weduwe, nevens den goeden naam van een deugdzaam man geweest te zijn, die zijn vorst wel en met roem bediend heeft. — J. v. Gool; *Nieuwe Schouwburg*, I. D. bl. 100-102.

BEIERLINCK, zie BEYERLINCK.

BEILING (ALBERT), een man die zig zo in zijn leven, als met zijnen dood, ten tijde van vrouwe JAKOBA VAN BAYEKEN, beroemd gemaakt, en den naam van den *Hollandsen* REGULUS heeft verworven. Wanneer de zaken van vorstin JAKOBA reeds zo verre waren verlopen, dat Hertog JAN VAN BRABAND tot Graav van *Holland* en *Zeeland* gehuldigd was; poogde zij sommige steden weder magtig te worden. FLORIS VAN KYPHOEK werdt ten dien einde met enig volk naar *Schoonhoven* gezonden, ten einde die stad te bemagtigen, het

welk ook door verstandhouding met enige Burgers daar binnen, welhaast ten uitvoer wierdt gebragt. Maar het flot, waar in zig WILLEM VAN DEN COULSTER en ALBERT BEILING bevonden, bood zes weken lang, dapperen tegenstand, tot dat zij door hongersnood gedwongen, met de bezetting uit 50 man bestaande, onder beding van levensbehoud BEILING alleen uitgezonderd, zig overgaven; hij moest ter goedkeuring van vrouwe JAKOBA gevangen blijven. ALBERT verzocht ontslag voor een maand, ten einde zijne vrienden te bezoeken; KYFHOEK vergunde het hem, onder voorwaarde van na verloop van dien tijd, te zullen te rug komen; tot ieders verwondering, hieldt die dappere man zijn woord; hij stelde zig in 's vijands handen, schoon hij te voren wist, het met den dood te moeten bekopen, zo als ook gebeurde. KYFHOEK liet hem den zelfden nacht van zijne terugkomst, op de molenwerf in de aarde begraven; het geschiedde in den donker, doordien ALBERT, wegens zijn gedrag door een ieder bemind wordende, men het vonnis niet in 't openbaar en bij dag durfde ten uitvoer brengen. M. Vossius, *Jaarboeken*, bl. 644. laat zig over deze wrede daad dus horen: „Hadt KYFHOEK de geheugenis van dit snode stuk ten zelven dage met een konnen begraven, dan zoude zijn deugd bij de nakomelingen niet bezwakt zijn; maar, nu hij zijne getrouwheid aan JAKOBA betoond, en zijne overwinninge met die vuile daad besmet heeft, zal BEILING eeuwig met eere leven, en hij daaren tegen in vervloeking bij de nakomelingen zijn.” Deze schandelijke daad viel voor in 1424. — GOUDHOEVEN, *Kronijk*, fol. 449. VELDENAAR, *Kronijk*, bl. 124. WAGEN., *Vad. Hist.* III. D. bl. 463, 464.

BEIMA, zie BEYMA.

BEINTEMA VAN PEIMA (JOHANNES IGNATIUS WORP), Doktor in de medicijnen, gaf een boek uit, met den titel van *Algemeen hulpmiddel* / geheel bestaande uit den lof en de aanprijzing van het tabaksroken. — SIM. DE VRIES, *Merg van allerlei Boeken*, bl. 48 enz.

BEIS.

BEISSELAAR (MARTINUS VAN); geboren te Goer, in het jaar 1667; was de zoon van een groot Graankoper in die stad, en zijne moeder was ene Juffrouw EVERS-DYN. MARTINUS kwam laat aan de studie, doordien hem zijne ouders tot het beroep van Notaris geschikt; en ten dien einde op zodanig comptoir besteld hadden; doch de jongeling hier geen zin in hebbende, en meerder geneigd tot verhevener letteroeffeningen, wierdt naar de akademie gezonden; daar hij zo vlijtig zijde tijd waarnam; dat hij binnen korte jaren Proponent wierdt; en voorts daar aan tot Predikant te *Overzande en Driewegen*, onder de klasfis van *Zuidbeveland* wierdt beroepen; en van daar op den 5 december 1696 naar *'s Herenbroek*, onder de zelfde klasfis wierdt verplaatst; voorts den 3 julij te *Oostduburg*, op het eiland *Walcheren*; en van daar den 28 april 1709 te *Vlissingen*; daar hij verbleven is tot aan zijnen dood toe; welke voorviel op den 5 september 1722, in den ouderdom van 55 jaren.

BEISSELAAR is getrouwd geweest, met ene Juffrouw ORROVEN, van *Goes* afkomstig, doch die van der jeugd af aan, in *'s Hage* was opgevoed en woonde; hier heeft hij twee kinderen bij verwekt; ene dogter, die getrouwd is geweest met Burgermeester MATTHYS PRUYST; en een zoon, die te *Vlissingen* de waardigheid van Schepen heeft bekleed; en die ter vrouwe nam SUSANNA WULPHERT, uit welk huwelijk een zoon en twee dogters gesproten zijn.

Van de BEISSELAARS zijn 'er nog te *Goes* in wezen. Ook vindt men op het jaar 1692, enen LUKAS VAN BEISSELAAR, als toeziend Rentemeester te *Goes*, en enen MARTINUS VAN BEISSELAAR, Burgerofficier ter zelfde stede; die in genoemde jaar; dat de vrijheidminnende regering en burgerij van deze stad om het voorstaan van hare regten, ten einde om aan de onbegrensde heerszucht van WILLEM DEN III, vredezel te verschaffen, zo deerlijk moesten lijden; benevens anderen in hegtenis wierdt genomen en nauw bewaard, en naderhand bij vonnis is gebannen. — *Boek. 1722. 3. bl. 421.*

GODEW. VROLIKHEIT, *Vlief. Kerkemel.*, bl. 219-221. WAd.;
Vad. Hift. XVI. D. bl. 204. 216.

BEK, zie BECK.

BEKA, zie BEEK (JOHANNES VAN).

BEKE (RUDOLF VAN DER), geboren te *Breda*, was in zijn leven Deken van 't kapittel te *Tongeren*, en een zeer voor- naam Digter en Historiefchrijver. Hij heeft het grootste tijd- vak van zijn leven te *Rome*n doorgebracht, alwaar hij ook in 1403 zijn arbeidzamen levensloop eindigde. Verscheidene van zijne werken zijn lang na zijnen dood door den druk ge- meen gemaakt; als onder anderen: 1. *De Canonium observantia*, in 8vo. Col. 1568. & Paris. Tom. VI. Bibl. Patrum. 2. *Historia Episcoporum Leodiensium*, ab anno 1327. usque ad annum 1360, in Tomo tertio *Rerum Leodiensium* à JOANNE CHAPEAVIL- LIO editarum. 3. *Martyrologium*, versibus complexum. 4. *Calen- darium Ecclesiasticum*, Lovan. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* J. E. VAN GOOR, *Befchr. van Breda*. pag. 303, 304.

BEKKER (BALTHASAR), Predikant te *Amsteldam*, een der vermaardste Theologanten, daar bij een man van zeer grote geleerdheid, die niet alleen in zijn vaderland, maar ook in geheel *Europa* zig beroemd heeft gemaakt, door zijn uitmun- tend doch zonderling werk, getijeld: *De Betroefde Wereld* / waar in hij het bijgeloof, zeer kragtdadig, ten aanzien van spo- ken en toverij het masker aflies, en den Duivel als 't ware aan ketenen kluisterd. Hij wierdt geboren te *Mesfelavier* in *Fries- land*, den 20 maart 1634, en niet te *Warfhuizen* in *Groninger- land*, zo als sommigen, in navolging van J. G. CHAUFFÉPIÉ, *Nouveau Dictionnaire*, verkeerdelijk stellen, doch waar van zij zekerlijk de aantekening A. Tom. I. litt. B. pag. 193, met een al te vlugtig oog hebben voorbij gezien.

BALTHASAR, genoot zijn eerste onderwijs, van zijnen vader HENDRIK BEKKER, die op zijne geboorteplaats Predikant was, en 16 jaren bereikt hebbende, begaf zig den jongeling naar
de

de akademie te *Groningen*, oeffende zig aldaar met veel ijver in de wijsbegeerte, geschiedenis en de geleerde talen, ter vastere grondlegging voor zijne studie in de godgeleerdheid. In de hebreeuwse taal hadt hij in 't bijzonder tot leermeester den beroemden *JAKOB ALTING*, met wien hij ene warme vriendschap aanging, die tot aan de dood van den Hoogleraar steeds heeft voortgeduurt en nimmer is verkoelt, wordende ook steeds levendig gehouden door ene onafgebrokene briefwisseling; ja *BEKKER* zijne grote achting voor deez' leermeester, strekte zig zo ver uit, dat hij na zijnen dood alle deszelfs werken verzamelde, en die door ene voorrede van hem voorzien, te *Amsterdam* in V Delen in folio in 't licht gaf. Van *Groningen* vertrekkende, bezocht hij de hogeschool te *Franker*, alwaar hij gedurende het tijdvak van vier en een half jaar, het onderwijs in de godgeleerdheid, door de aldaar toen aanwezig zijnde beroemde Profesoren in dat vak, genoot. Den 10 april 1655, werd hij in de klasfis van *Franker* geëxamineerd zijnde, na een allerloflijkst onderzoek tot Proponent aangenomen, en kort daar na tot Rector der latijnsche scholen van die stad aangesteld; van welke post, die gants en al niet na zijn smaak was, volgens zijn eigen zeggen, *de goede God hem onzette*, door het beroep op hem uitgebragt te *Oosterlittens*, alwaar hij den 13 april 1657 Predikant werd. Hier was het dat hij zijne letteroeffeningen met de grootste ijver voortzette, tragende niet alleen zijne verkregen kundigheden te beschaven en uit te breiden, maar die ook, behalven door andere middelen, te vermeerderen, door ene geleerde briefwisseling met de heren *Coccejus*, *ALTING* en meer voornamen mannen. Dan ene zaak die in deze tijd zijn naam inzonderheid beroemd maakte, was, dat hij de slechte gewoonte verbeterde, die 'er genoegzaam algemeen ten platten lande in *Friesland* plaats vondt, dat, namentlijk, de Predikanten op de dorpen, des zondags maar eens predikten, en geheel geen huisonderwijs of catechisatie aan kinderen en meer gevorderden in de waarheid, verleenden. Dit vondt *BEKKER* onbehoorlijk, hij sprak 'er zelfs met zijne gemeenzaamste vrienden over, als van ene taak, die

hij begreep dat hem opgelegd was; om ten minsten in zijne gemeente te verbeteren; hij deedt zulks, predikte des zondags tweemaal; en rigtede ook een openbare catechisatie aan; tot leiddraad van welk onderwijs, hij, en zulks was zijn eerste lettervrugt; een korte Catechismus opstelde en liet drukken; onder den naam van *Gezinde Kinderleer*. Deze zo prijzenswaardige handelwijs van BEKKER, wierdt egter niet algemeen door zijne ambtgenoten goedgekeurd; ja hij haalde zig de vijandschap van sommigen dezer broederen op den halze; wien de zorg voor het welzijn van de aan hun toebetrouwde gemeentens niet zo zeer, als wel ene gemakkelijke levenswijze ter harte ging; doch BEKKER stoorde zig hier in 't geheel niet aan, maar voer voort; 't gene hij pligt noemde; met ijver te betragten. Met dit al, groeide 's mans achting hier door bij velen, ook verwierf hij in 1665, de waardigheid van Doktor in de Godgeleerdheid te *Franeke*; en ook nog dat zelfde jaar, wierdt hij als Predikant in die stad beroepen, en op den 11 januarij 1666, in den dienst bevestigd. Terwijl BEKKER hier het leraarambt bekleedde, gaf hij aan enige studenten onderwijs aan zijn huis, dan zulks droeg geenzins de goedkeuring van de Hoogleraren weg; te meer, doordien de studenten betuigden, dat zij zig uitnemend wel bij zijn onderwijs bevonden; zij verzetteden zig 'er bijster tegen, en lieten hem zulks verbieden; doch BEKKER bekreunde zig des luttel; hij begreep als *Doktor Theologiae*; het regt van onderwijs te hebben. Dan de Hoogleraren lieten 't 'er niet bij berusten; zij bragten hunne klagten voor Curatoren, welke bij 's lands Staten uitwerkten, dat aan BEKKER bij zekere geldboete wierdt verboden, met dit onderwijs voort te gaan; hij moest gehoorzamen, doch het gevolg was, dat vele zo in- als uitlandse studenten de akademie verlieten, 't welk sommige Profesoren nog knorriger op BEKKER maakte.

In de tijd dat BEKKER nog als student in de godgeleerdheid te *Franeke* verkeerde, hadt hij reeds smaak opgevat voor de *Cartesiaanse wijsbegeerte*, welke in dat tijdvak in haar opgang, doch tevens, gelijk doorgaans het lot van nieuwe leerwij-

wij-

wijzen is, bij velen in grote haat stondt; hier van kan onder
 anderen ten bewijze strekken, zeker *Gravamen* in 1668, door
 de klasfis van *Leeuwarden*, op de *Friesche* Synode gebracht, be-
 helzende onder anderen middelen; om de schadelijke nieuwig-
 heden der filosofie van CARTESIUS te keer te gaan: „ dat
 „ men van 's lands Overheid moest verzoeken een bevel, dat
 „ geen Profesfor, Dokter of Magister, wie hij zoude mogen
 „ wezen, 't zij in de akademie of daar buiten, in 't geheel
 „ of ten dele, met woord of pen, zou mogen voorstellen, de
 „ filosofie van CARTESIUS, ten zij ze gerept wierdt om ze te
 „ wederleggen.” Met zodanigen konstgreep trage men de
 voortgang van ene leerwijze te stuiten, die schoon de meesten
 welke 'er zo vinnig op gebeten waren, niet eens kenden,
 maar om dat niet in hunne kraam te pas kwam, gaarne ver-
 oordeeld zagen; ook was het enkel te doen, om BEKKER een
 gevoeligen neep te geven, wiens nieuwigheden, zo als zij
 het noemden, en die waarlijk ingerigt waren, om beter en
 redelijker Christenen te vormen, gants en al niet met hunne
 ingebeelde gevoelens van regtzinnigheid strookte; onze brave
 man begreep zulks ook, en dat men 't met dit *Gravamen*, in-
 zonderheid op hem geladen hadt; hij oordeelde het deswegens
 raadzaam, een nauwkeurig berigt, betreffende deze wijsbe-
 geerte, in 't latijn op te stellen, om daar door sommigen,
 welke hem onverhoord, zonder de schriften van CARTESIUS
 immer gelezen te hebben, en dus zonder de gevoelens van
 partij te kennen, veroordeeld hadden, nauwkeuriger kennis
 van zaken te geven; dit berigt, noemde hij: *Admonitio candida*
& sincera de Philosophia Cartesiana; hij zondt het aan de Sijno-
 de, in mei des gemelden jaars 1668, te *Leeuwarden* vergaderd.
 In het zelve onderzocht hij, welke gemeenschap 'er plaats
 vindt, tusfen de wijsbegeerte en godgeleerdheid; en hij toond
 aan, dat de *Cartesiaanse wijsbegeerte*, in geenens dele strijdt met
 enige geloofspunten; dat de vrijheid om filosofische stellingen
 te opperen, door geene kerkelijke wetten behoord belemmerd
 te worden, teffens aan de hand gevende, door welke midde-
 len filosofische geschillen bij de Kerk behoren beslist te wor-
 den.

den: Zulk een openbaar en hartig verdedigſchrift; haalde BEKKER een algemeen misnoegen op den hals, doch door tusſenkomst van anderen, wierdt de zaak tot zijn genoegen bijgelegd. In het zelve jaar 1668, hadt BEKKER een tweede *Catechismus*, in vragen en antwoorden, welke hij *Gefneden Woord* noemde, in 't licht gegeven; waar op een derde van iets meerder uitgebreidheid, voor volwasenen, onder den titel van: *Waste Spijze* volgde. BEKKER ſtoodt nu bij ieder voor een openbaar *Cartesiaan* te boek, en eer zijne *Waste Spijze* welke hij in 1670 ter drukpers ſe gaf, tot op een derde gedeelte was afgedrukt, liep reeds het gerugt; dat zij vele *Cartesiaanse* en andere ketterijen behelsde. Tot gerustſtelling gaf BEKKER, de afgedrukte bladen van dit werk, te lezen, aan drie Hoogleraren te *Franker*, en aan verſcheiden anderen; op de hoge en doorlugtige ſcholen der naburige gewesten; alle welken, met enige weinige uitzonderingen; daar over hun volkomen genoegen betuigden.

Dit werk afgedrukt en in 't licht gegeven zijnde; wierdt met grote graagte gelezen, intusſen dat het gerugt, dat het verſcheidene ketterijen behelsde, wijd en zijd werd verſpreid; ja twe Hoogleraars kwamen 'er opentlijk voor uit, dat het in verſcheidene opzigten met *Socinianerij* beſmet was; welke beſchuldiging zij ook, daar over aangeſproken, vol hielden. BEKKER daagde hen; op raad van ſommigen; voor het Hof Provinciaal van *Friesland*, doch een derzelven, met name JOHANNES WUBBENA, wist bij den President der Gedeputeerde Staten van dat gewest te bewerken; dat aan den gedaagden quansuis wierdt verboden; niet voor het Hof te verſchijnen, en BEKKER wijders op ene boete van 25 gouden Frieſſe ridders gelast, hen niet verder te moeijen. De Gedeputeerde Staten eiſten vervolgens het advijs der drie bovengemelde Hoogleraren, wier ogen middelerwyl, ene ongemene verlichting moeten bekomen hebben; want daar zij voorheen het werk genoegzaam hadden goedgekeurd, vonden zij nu daar in niet minder dan 36 of 37 punten, vol van ſnode ketterije; waarom zij van begrip waren; dat het niet behoorde verſpreid te

werf.

worden. Dit advies werd door de Staten aan de *Friesche Klas-*
sen gezonden, met bevel: „om 't zelve nevens het boek te
 „onderzoeken, en haar oordeel aan de volgende Sijnode me-
 „de te delen.” Dit bevel gaf aan BEKKER moed, en vervul-
 de hem met hoop, doch die verdween eensklaps, wanneer
 een maand daar na, en wel vier maanden voor dat de Sijnode
 vergaderde; 'er ene *Waarschouwing* der Gedeputeerde Staten
 van *Friesland* verscheen, waar bij het drukken en verkopen
 der *Dagte Spijze* / op ene boete van 25 ridders, verboden,
 en dus het boek nog niet onderzocht zijnde, verpordigd wierdt.
 BEKKER vervaardigde hier op een verdedigingschrift, onder den
 titel van: *Nodig Antwoord* / het welk hij aan de Klassen rond
 zondt, met verzoek, dat hij de overige bezwaren, zo 'er eni-
 ge waren, voor haar of voor de Sijnode mogt verantwoorden;
 biedende tevens aan, zo 'er bij enen tweden druk der *Dagte*
Spijze / iets te veranderen viel, hij zig daar na schikken zou-
 de; deze aanbieding gaf aan velen geen garing genoeg; doch
 wanneer hij een antwoord op zeker berigt der *Franecker* Hoog-
 leraren ter drukpersie hadt gegeven, wierdt het verder druk-
 ken daar van, door hoger hand verboden. Kort daar na boodt
 hij aan, tegen zijne beschuldigers voor de Sijnode gehoord te
 worden; dit wierdt toegestaan; maar in de plaatze van vol-
 doenende reden van bezwaarnissen, vernam hij hier alleen,
 dat men zijn boek, schoon een geleerd geschrift noemende,
 'er nogthans verscheiden *vreemde uitdrukkingen, onschriftmatige*
stellingen en gevaarlijke gewoelens, in ontdekt hadt. BEKKER gaf
 zijne hoogste verwondering over deze uitspraak te kennen; te
 meer, daar het, ingevolge de eigen bekentenis van den voor-
 zitter van het Sijnode bleek, dat deze vergadering slegts de
advijzen, en geenzins de *aanmerkingen* der Klassen, hadt nage-
 zien, en daar uit dit besluit opgemaakt; ook werd het her-
 drukken der *Dagte Spijze* van nieuws, op ene boete van 50
 ridders, verboden. Dit scheen nog niet voldoende, maar de
Klassis van Franeker, zocht daar te boven een schriftelijke be-
 lofte van hem af te persen, om geene der dingen, welke zij
 als aanstotelijk in zijn boek hadt aangemerkt, bij monde of

geschrifte, openlijk of heimelijk te leren; doch van dit vonnis beriep BEKKER zig op de volgende Sijnode, welke in junijs des jaars 1672, te Franeker zou vergaderen; hier wierdt hij daar van vrij gesproken, en de Klasfis gelast, het gestreken vonnis in haar boek te rojeren. Met dit al, namen de kwellingen, BEKKER over zijn boek de *Daete Spijze* aangedaan, in 't geheel nog geen einde. Hoe zeer hij ook sommige uitdrukkingen, over welke men 't meest gevallen was, verschikte; met behoudenis egter zijner oude gevoelens; hoe zeer hij de onbestaanbaarheid en tegenstrijdigheid der adviſen van sommige Klasſen aantoonde, 't was vergeefs; men wist gestadig nieuwe zwarigheden aan te voeren, en hem dus onophoudelijk werk te verschaffen. Intussen was het zeer vreemd, dat, terwijl BEKKER's boek in *Friesland* genoegzaam ene algemene afkeuring onderging, nogthans verscheidene beroemde en om hunne regtzinnigheid zeer vermaarde Godgeleerden het hooglijk prezen, en betuigden, daar in niets, dat met reden kon gewraakt worden, te hebben kunnen vinden; onder dezen munteden inzonderheid uit, de Heren FRANC. BURMAN, CHRIST. PERIZONIUS en JAKOB ALTING; die als uit enen mond betuigden, dat zij het boek van BEKKER, *Seconde Spijze* genaamd, voor geleerd, regtzinnig, en met de formulieren van enigheid overeenkomende, vonden.

Onder zo veel gewoel en verdrietelikheden, was het geen wonder, dat BEKKER hijgend verlangde ene provincie te verlaten, daar men zijne braafste pogingen en beste inzigten vergalde; hier toe kreeg hij in 1675 gelegenheid, wanneer hem het beroep in het gemakelijke dorp *Loenen* in *Holland* aan de *Vegt* gelegen, werd opgedragen. Men begrijpt dat hij niet aarzelde om het aan te nemen; en hier was het dat de aangename rust dien hij genoot, hem gelegenheid verschafte, zig op wezenlijker en nutter oefeningen, dan het zwaardrukkend werk om geschilstukken samen te stellen, onledig te houden. Dan hij verbleef egter niet lang op deze standplaats, maar wierdt in 't volgende jaar naar *Weesp* beroepen, nam in 1677, als Predikant den legerdienst waar, en vertrok twee jaren later,

hemelijk in 1679 naar *Amsterdam*, alwaar hij den 4 december bevestigd werd.

Op het einde des jaars 1680, vertoonde zig bijna door geheel *Europa*, een *Komeet*, welker staart somtijds omtrent 70 graden besloeg. Zij wierdt hier te lande gezien, tot in februarij des volgenden jaars, en in 't algemeen gehouden, als een voorbode van velerleije rampen en onheilen. BEKKER een geslagen vijand en waakzame bestrijder, van alle voorbeduidzels, nam deze gelegenheid te berde, om ware 't doenlijk, de bijgelovige menigte van dezen waan te ontheffen. In 1683 gaf hij zijn werk over de *Kometen* in 't licht, getijld: *Onderzoek van de betekening der Kometen/ bij gelegenheid van de gene/ die in de jaren 1680/ 1681 en 1682/ geschenen hebben/ in 4to.*; in welk geschrift hij inzonderheid bedoelde om te bewijzen, dat deze verschijnzels voor geene voorboden van goed of kwaad moesten gehouden worden, maar onder de hemelse lichamen gerangschikt, en gelijk de andere sterren, welke op gezette tijden verdwijnen en te rug keren, aan vaste en bestendige wetten, door den Schepper van het Gants-al zelven gesteld, zijn ondergeschikt. Voorts betoogd deez' kundige Leraar, dat het met de stijl der H. Bladen strijdt, dat men de verschijningen van sterren ten kwaden duide; verder, dat alle voorzeggingen buiten Gons woord uitdrukkelijk zijn verboden, en wel inzonderheid, die welke uit den loop des hemels en der sterren worden afgeleid; op deze en meer aangevoerde gronden, bewezen hebbende, dat het gevoelen van de voorbeduiding der *Kometen* vals is, betoogd hij, dat dus die genen welke dat gevoelen voorstaan tegens het Opperwezen zondigen. Tot dus verre alleen van de doling gesproken hebbende dien hij verfoeit, ten einde die te wederleggen, poogt hij verder als een Christen leraar te betogen, dat de mens daar des te groter afschrik van behoort te hebben, als hij bemerkt, dat deze schadelijke doling uit zijn eigen onachtzaamheid omtrent Gods allerheerlijkste werken voortspuit: „Het is bij ons welervare *Hollands* volk,” (dit zijn de eigene woorden van BEKKER,) „niets groots het zee-

„ water elken etmaal te zien twemaal ebben en vloeijen;
 „ maar duurt een van beiden wat langer, zonder dat men de
 „ oorzaak ziet, dan is 't wat wonders. Vraagt iemand na
 „ d'oorzaak van een werk, dat de natuur gewoonlijk doet,
 „ hij krijgt ligtelijk een schamper bescheit; gelijk een boer bij
 „ Leijden gaf: *vraagt gij*, zeide hij tot een Geleerden, *hoe*
 „ *dat komt? dat weet ik wel*. Hoe komt 't dan? *Dat is altijd*
 „ zo, sprak de goede man. Zie daar 't geheim, 't was *altijd*
 „ zo, en daarom geen wonder, noch waardig om te onder-
 „ zoeken. Maar verneemt men vis of vogel die men hier te
 „ lande niet gewoon is, men wil weten, niet zo zeer waar
 „ dat van daan komt, maar wat het beduid: *In 't jaar 1577*,
 „ zegt Hooft, *des nagts voor den inval te Amsteldam, quamen te*
 „ *ter Heijde, een zeedorp in Zuidholland, 13 of 14 Walvisfchen*
 „ *zo dicht onder 't land gezwommen, dat 'er een aan strand klende:*
 „ *d'anderen, om hem te verlossen, bliezen kracht van water ter snuit*
 „ *uit, en twee der voorbarigsten bekoften hunne trouwhartigheid*
 „ *met gelijk ongeluk. De grootste was lang luttel min dan 50,*
 „ *hoog bij de 14, breed 10 voeten ruim. Van dezelfde soort*
 „ *ongedierte was den 2 van Hooijnaand, in de Schelde tot Sastini-*
 „ *ge, een aangekomen, lang 58, dik in de ronde 43, breed van*
 „ *staart over de 13 voeten. Deze zeldzaamheden, als beduidzels*
 „ *van genakende ontfstekensfen, stonden den volke droeflijk voor.*
 „ Maar uit wat reden? Hadden onze *Hollanders* nooit meer
 „ dan 13 of 14 walvisfchen om de *Noord* vernomen? ja, maar
 „ zo dicht onder ons land niet. Dit was de zeldzaamheid, en
 „ die alleen *stond den volke droeflijk voor*. De natuurlijke schrik-
 „ achtigheid des menschen helpt hier niet weinig toe, en
 „ 't wan- en waan-geloof moeten bijzonderlijk in dezen ver-
 „ dacht zijn. D'onwetenheid, schrik, en vreze zijn de on-
 „ vaste gronden, daar het bijgeloof op rust, zijnde dit een
 „ gebrek, strijdig met de godsdienstigheid, door overmaat.”
 Met dit werk, en nog een ander, niet lang daar na in 't licht
 gekomen, zijnde ene *Verklaring over de hoogzeggingen van*
 DANIEL, verwierf hij veel roems, bij alle hoogschatters van
 gezond verstand en wezenlijke geleerdheid.

Dan

Dan het gene den naam van BEKKER wel het meest beroemd gemaakt, ja vereeuwigd heeft; is zijn werk, tot tijdel voerende: *De Beroemde Macreld* / zijnde een grondig onderzoek van 't gemene gevoelen / aangaande de Geesten / derzelver aart / vermogen / betwint en bedrijf / als ook het gem de Menschen door derzelver kragt of gemeenschap doen. Dit boek, dat eerst te *Franker* in 8vo. in 't licht kwam, en vervolgens verscheidene malen te *Amsterdam*, en laatstelijk te *Deventer* in 1737 in 4to. is gedrukt, veroorzaakte reeds vroegtijdig grote opschudding; doordien de Schrijver daar in tragte te bewijzen, dat geen goede of kwade Engelen iets op 's menschen lighaam of geest vermogen, daar verders uit afleidende, dat alles wat van een verbond met den Duivel, toverij, bezetenheid, voorgespens, spookgessten of wat verder onder die klasse kan gerangschikt worden, vertaald of geschreven is, als loutere beuzeltaal moest gehouden worden. Ja dit boek baarde zo veel te meer opziens, doordien het zonder kerkelijke goedkeuring in 't licht verscheen, waar toe BEKKER als *Theologie Doctor* oordeelde gerechtigd te zijn; het mangelde ook niet bij derzelver verschijning, aan klagten tegens den Schrijver, die van alle kanten kwamen opdagen, zo in kerkenraden, klasen als synoden; een gantle drom van tegenschrijvers zo met als zonder naam, waar van de ene heviger dan de andere, tegens het boek en deszelvs maker uitvoeren; en sommigen hem als een ongelovigen, ja ongodist uitscholden, voorspelden den Doktor, dat hij een hevigen kampstrijd zou moeten doorworstelen. De voornaamste Schrijvers die met naam tegens hem opkwamen, waren de Hoogleraars MELCHIOR LEYDEKKER en VAN DER WAAYEN, benevens de Predikanten VERRYN, GROENEWEGEN, VAN DER HOOGT, HAMER, BRINK en J. LEYDEKKER; alle welken hij, zo wel ernstig als schertzende, naar mate hij dagt dat hun geschrift verdiende, beantwoord heeft.

De eerste aanleiding die BEKKER tot de behandeling van dit onderwerp hadt bepaald, was ene leerrede, die hij op zijn eerste standplaats te *Oosterlittens* deedt, over DANIEL II. vs. II, daar de Toveraars genooddrongen zijn te belijden, dat zij gee-

ne bekwaamheid hadden, om 's Konings droom te verklaren; de woorden zijn: *Want de sake die de Koningh begeert, is te swaer: ende daar en is niemant, die dezelve voor den Koningh te hebben kan geven, dan de Goden, welcker wooninge bij 't vleesch niet en is.* Hij onderzocht daar in het vermogen, welk den Duivel doorgaans wordt toegeschreven, en deedt, ten zelven einde, nog ene leerreden over Exod. VIII. vs. 18. Hij verhandeld hier in de vraag, welke tog de reden zijn mogt, waarom de Toveraars aldaar vermeld, zo wel geene luizen als vorfchen en slangen konden voortbrengen? Nog tweemalen naderhand predikte hij over gelijkfoortige onderwerpen, als eens over de *Toveresse van Endor* of SAULS Waarzegster, 1 SAMUEL XXVIII. vs. 7-25, en eens over JOBS Duivel. In de beide laatste predikationen, die hij te *Amsterdam* deedt drukken, beweerde hij inzonderheid, dat de zogenaamde *Toverijen* en *Spoken*, eer voor bedrog van menschen, dan voor werkingen van den Duivel moesten gehouden worden, tevens te kennen gevende, voornemens te zijn, iets wegens de Toverijen en Spoken in 't licht te geven. Intussen dat hij bezig was, met 't gene hij op den predikstoel hadt geleraart, in geschrift te stellen en te beschaven, kwam uit *Engeland* een verhaal wegens een zeer sonderlinge toverij. BEKKER bepaalde zig terstond om dit boek met enige aanmerkingen in 't nederduits uit te geven; belovende tevens, zijn werk over de *Toverijen* eerlang te doen drukken; en, uit dit een en ander, wierdt ten laatste zijn sonderling boek, de *Betoverde Wereld* genaamd, geboren.

In dit zo berugte werk, spreekt hij van de werkingen der geesten op de lighamen, zodanig, dat hij in dezelve genoegzaam ene volkomene onmogelijkheid schijnt te stellen, en verder alle zodanige plaatzen, in welke van Engelen zo goede als kwade wordt gesproken, en waar uit men derzelver bestaan en werking gewoon is te betogen, geheel anders verklaart; hierom is hij ook verdagt gehouden, het gevoelen der *Sadduceen*en aan te kleven, die aan het bestaan van Geesten noch Engelen, geloof sloegen; hij heeft zig nogthans van deze blaam

blaat gezuiverd, en getoond, dat hij het aanwezen van Geesten en Engelen buiten God, erkende. Tot beter verstand, oirdelen wij niet ondienstig, 's mans gevoelen hier omtrent voor te dragen, zodanig hij het zelve betoogd heeft in ene *Schijftelijke* satisfactie / aan de Klasfis van *Amsteldam* ingeleverd: „ Hij erkende daar in namelijk, 1. dat 'er Geesten zijn „ van God geschapen, denkende wezens, geheel wat anders „ in hunne natuur en werking, dan de lighamen en hunne „ werkingen kunnen zijn. 2. Dat deze Geesten zijn, of menschelijke, dat is ons menschen door de schepping gegeven, „ en voortgebracht tot een lighaam, om met het zelve verenigd „ zijnde, te werken. 3. Of ook andere, die tot geen lighaam „ zijn geschapen, om in vereniging daar van, gelijk de menschelijke ziel te werken. 4. De Geesten die tot geene vereniging met bijzondere lighamen geschapen zijn, worden in „ de H. Schrift, Engelen genaamd, die dan geschild worden, „ in goede en kwade; het hoofd der goede Engelen, is Michaël, gelijk hij, die genoemd wordt *Duivel* en *Satan*, het „ hoofd is van de kwade. 5. Dat de goede Engelen, in de „ volmaaktheid hunner scheppinge volhardende, Gods Engelen „ genaamd worden; en dat hij dezelve gebruikt naar zijn believen in het uitwerken zijner oirdelen, tot dienst zijner „ uitverkorenen en tot straffe der godlozen; maar dat de *boze* „ Engelen, van God afgevallen, en daarom, naar hun hoofd, „ des *Duivels* Engelen genoemd, in de helsche verdoemenis „ verftoten, en vijanden van de gelovigen zijn.” Ook bekend BEKKER te geloven, „ dat 'er een Duivel is, nochtans niet „ meer dan een, doch die vele Engelen heeft.” Dus kwam het op de werkingen van den Duivel omtrent de menschen aan, die hij duidelijk ontkende; doordien hij beweerd, dat de Duivel met ketens in de helle geboeid en hem alle magt benomen is. Doch doordien dit ronduit staande te houden, te veel zou aanlopen tegens Gods woord en tegen de formulieren van enigheid, welke hij ondertekend hadt, die de verleiding van den eersten mensch tot de zonde, aan den Duivel toeschrijven, erkent BEKKER hierom, dat de Duivel wel de

pifprong van het kwaad is, maar op welk ene wijze, bepaald hij nergens; bewerende tevens, dat de Duivel hier om verdoemd en in de helle verftoten is, en noch door zig zelven, noch door zijne Engelen werkt. Het verhaal van 's menschen eerste verleidinge, erkent hij wel ene beschrijving van het werk des Duivels te zijn; doch hij gelooft niet dat die geschiedenis alzo gebeurd is, gelijk zij verhaald wordt, maar verklaart dezelve in enen leenspreukigen zin. Op de zelfde wijze handelt hij met de verzoeking van CHRISTUS in de woestijne, welke hij opvat als ene inbeelding des Zalmakers, die zig den Duivel, in eenzaamheid zijnde, dus sprekende verbeeldde, en alzo bestreedt. De werkingen des Duivels, zijn bij hem werkingen van de menschen zelve, doch aan den Duivel toegeschreven, als die in den eersten mensch de boze begeerlijkheid die uit de zonde over alle menschen gekomen is, ontfteken heeft. Eveneens verklaart hij alle plaatzen, in welke van het uitdrijven van boze geesten wordt gesproken, van zekere krankheden, en beweert, dat de H. Schrift, in opzigt van de werkingen der Geesten, zo goede als kwade, spreekt naar het gevoelen der Heidenen, door de Joden overgenomen, die alle werkingen, van welke zij geene rede konden geven, aan zekeren Geest toeschreven. Voorts handelt BEKKER van de bijzondere gemeenschap met den Duivel, tot een uitgedrukt verbond; en na zulks aan de gezonde reden getoetst te hebben, gaat hij met dit onderzoek voort, ten aanzien van dat gene, 't welk de H. Schrift daar van aan de hand geeft, en dan bevindt hij al mede niets dat naar een verbond met den Duivel gelijkt, maar wel in tegendeel, dat het gevoelen van zulk een verbond der menschen met den Duivel, door kragt van welken alle toverijen zouden geschieden, niet strookt met de leere, noch met de bestieringe van Gons verbond, zo voor als onder de wet; en allermint onder 't euangelie. Dus verdeden naar zijn inzicht bewezen hebbende, dat het gemeen gevoelen van de toverij, en 't gene daar aan verbonden is, geheel en al is buiten, en, wat meer is, tegen den Bijbel, beschouwt hij verder, wat dan dat gene zij, dat ons de Schrift

van

van zulke menschen zegt, en wat zij van hun doen getuigd; ten dien einde brengt hij de personen die zulks betreft eerst te voorschijn; om te doen vatten; wat van zulke lieden te verwagten was, wat oogmerk zij hadden, ten welken einde zij bij groten en kleinen zijn gevraagd en te werk gesteld; daar na ziet hij hun hunne handelingen en kunsten af, en vertoont daar bij de redenen; die 't volk, en zonderling de Koningen, zelv in *Israel*; bewogen, om zig aan deze menschen te vergapen. Dit leidt hem nu als van zelve om na te gaan; wat nu eigenlijk naar de Schrift van al dat volk te houden zij, en hij toont aan, dat hun doen van geen vermogen was; dat zij niet wisten 't gene zij voorzeiden of als een bijzondere geheimenis openbaarden; dat ze waarlijk niets met al deden van 't gene zij zig onderwonden, maar alleenlijk zulken enkelen schijn wisten te maken, en dat daar in hunne gehele kunst bestond. Doch nademaal de Bijbel op ettelijke plaatsen so schijnt te spreken; dat ze in de bezweringen der Toveraars zelve geen kleine kragt stelt; zo onderzoekt BEKKER, wat eigentlijk daar mede te kennen wordt gegeven; en besluit, dat de H. Schrift niet zegt; 't gene zij daar schijnt te zeggen. Hier op verklaart hij, waar in dan eigenlijk dit kwaad bestaat; en hoe 't bijkomt, dat die menschen met hunne kotstenaarjen, en wel met name die van *Israel*; die hen agter na liepen; in den Bijbel zo slegt te boek staan; en 'zedert bij 't eerste Christendom nog zo gehaat en gestraft zijn; midsgaders welke de reden was, van die wetten; waar bij dezelve onder 't Oude en Nieuwe Testament verboden zijn. Tot hier toe nog maar gesproken hebbende van de genen, die gemeenschap zouden hebben met den Duivel, gaat hij verder over, om van de zulken te spreken, die men acht dat den Duivel meest tegen hebben; en, naar den geest met hem in zwaren strijd, of aan den lijve zwaarlijk gekweld, dat is, bezeten zijn. Na zulke kortelijk verhandeld te hebben; gaat hij voort, met aan te wijzen; wat hier ons oordeel over behoort te zijn, en hoedrig een Christen zig daar omtrent behoort te gedragen. E, doordien hem door sommigen zijner tegenstrevers zijn voorge-

worpen, de zogenaamde *formulieren*; poogt hij te betogen, op hoe zwakke gronden de voornaamste Leraars bouwen, van welker meeningen bij Gysb. Voetius is te vinden; en dat de Schrift, niet grondig onderzocht, alleenlijk op den klank der woorden, naar gewoonte, en op blote aanwijzinge, tot bewijs wordt bijgebracht. Daar tegen wijst hij aan, hoe de formulieren, naar inhoud der verhandelde Schriftuurplaatzen moeten verstaan werden, in alles wat dezelve van aanvechtinge of verleidinge des Duivels, geestelijken strijdt, toverij, waarzeggingen, en belezingen vermelden; en dat derzelver welgevoegde stijl dat ook medebrengt. Dat meer is, hij betoogd nog verder, dat deze gemene doling, omtrent de voorzeide werken des Duivels en zijn volk, met onze *formulieren* strijdig is, en dat geene andere, dan die in zijn gevoelen staan, bekwaam zijn d'ondertekening, die alle Leraars der Gereformeerde Kerken voor 't aanvaarden hunner dienften doen, in dezen dele goed te maken; teffens toont hij aan, dat 'er de godzaligheid des levens merkelyk door gebroken, Gods eere grotelyks verkort, 't geloof en de liefde zeer gekrenkt, het Christendom voor d'ongelovige ten toon gesteld, en ons gebed ontheiligd en belemmerd wordt. Hier nu over maakt hij het besluit op, wat ons van die dingen te geloven en te betragten staat; vooreerst van spoken in 't gemeen, en dan bijzonderlyk van voerspook en voerspelling; hoe verre die mooglyk is of niet, en aan welke oorzaak toe te schrijven. Volgens zijn betoog, is ze aldaar natuurlyk, maar niet van den Duivel; 't zelve geeft hij ook te verstaan van de zogenaamde hexenspokén, en wiche-lingen; insgelijks ook van bezetenheid, die van den menschen door verbond des Duivels zij gewrogt, en voorts, hoedanig een toverij in de wereld is, of niet; vervolgens leert hij, hoe wij ons in dit alles naar behoren moeten gedragen, met veel eerbieds en godvrugtigheids tot God, met liefde en bescheidenheid tot onzen naasten, en voor ons zelv tot oefening van godzaligheid. Het verhandelde zou ons reden geven te denken, dat de zaak hier mede voldongen ware; maar de ondervindinge, de beste leermeester der dingen, op een me-
nig.

nigte voorbeelden steunende, schijnt hier in den weg te zijn; doordien men zig daar op beroept, en dat met zulk een kragt, dat de oren doof staan voor de redenen; tot hier toe bijgebracht. Om dan die ondervinding ten gronde toe te onderzoeken; en op dat niemand zegge, dat hij met zijne nieuwe leer wil tegenpreken de gantse wereld; vol klaarblijkelijke proeven zulker werkingen des Duivels; als hij ontkent; dat het zijn; onderscheidt hij die in een *ondervindinge*, die hij *zijn eigen* noemt; en die van andere wordt voorgegeven; *eigen* gaat voor al; maar ten einde niet mis te tasten, toont hij eerst, hoe een mensch op eigen *ondervinding* mag betrouwen; en dan hoe verre hij anderen daar in mag geloven. Tot ontderrigting, geeft hij dan *vooreerst* te kennen, dat *weinig* van ons bekwaam zijn, om behoorlijk oordeel van die dingen op te maken; of ook wel, dat ons de gelegenheid ontbreekt; om alles, wat tot volle kennis vereist wordt, te vernemen. Het eerste stelt hij in 't vooroordeel, daar wij mede ingenomen zijn, als ook de vreze en schrik, die ons op zulk ene ontmoeting overvalt; als mede, in gebrek van kennis; wat de krachten der natuur vermogen; het zij om iets te werken, het zij om iets alleenlijk te doen schijnen, dat zo niet is; het zij ook, om 't bedrog te merken van de menschen, en de kragt der konst en oeffeningen; die ons zulke dingen, welke zij maar natuurlijk doen, voor toverij doen aanzien en geloven; hier van geeft hij verscheidene proeven op; en dan belangende de *gelegenheid*; die dikmaals ontbreekt; om agter 't geheint der Natuur te komen. Dit afgehandeld, brengt hij te berde de voorbeelden van spokerij, van bezetenen en betoverden; die hem zelf bejegend zijn; hij oordeelt daar uit van den Papegaaij, in de *Gedenkschriften* van den Ridder TEMPLE vermeld, die men geloofde dat betoverd was; en vergelijkt dat voorval met een andere ondervinding; hem zelf bekend. Van die betovertheid des lighaams gaat hij over tot de ziel, en meldt zijn eigen ondervinding aan meer dan een persoon, en op verscheidene plaatzen, in 't bijzonder te *Franker*; voorts brengt hij vele voorbeelden bij van spokerijen en bezetenheden; die

na nauwkeurig onderzoek, bevonden wierden van alle waarheid ontbloot te zijn, en na men die met alle zorgvuldigheid ontleed hadt, niet anders dan de schim overlieten. Verder reist de Schrijver met zijn boek de wereld rond, en brengt allerlei voorbeelden bij, die meest beroemd en ook de kragtigste gerekend zijn, om 't gemeen gevoelen te bewijzen. Eerst van *spokerij* en *toverij*, die voor gewoon te boek staat; gelijk de *witte wijven*, van welke men in ons land spreekt, de *witte vrouw van Rosenberg*, en meer dingen van dien zelfden aart. Voorts, handelt hij van de zulken, die men zegt, schoot- en steekvrij te zijn; bewijzende dat alles vals is, wat daar van verteld wordt. Vervolgens begeeft hij zig tot 't onderzoek van vele bijzondere vertellingen; en in de eerste plaats, van zulke die men geen zekeren naam kan geven, of 't spokerij, of wichelarij of toverij, of bezetenheid voor 't merendeel te noemen zij, om dat in een verhaal verscheidene foorten te zamen komen; vervolgens wordt van *wichelarij* of *toverij*, ieder in 't bijzonder gehandelt; van alle deze onderscheidene onderwerpen een menigte verhalen bijbrengende, van gebeurtenissen die 't meeste gerugt in 't vak van *spokerijen*, *betoveringen* enz. gemaakt hebben, en teffens daar van de tastbaarste valsheid aantonende. Voorts betuigt BEKKER, dat indien hij meer voorbeelden, die tot bewijs van des Duivels werken worden aangevoerd, wilde onderzoeken, hij nimmer een einde zou vinden; en dat hij derhalven de verhandelde voldoende beschouwt, alzo die boven anderen bekend, onlangs geleden, en nabij, of een van beiden zijnde, gewisser onderzocht, en op de plaats, en bij de levende bevraagd, tot des te klaarder overtuiging des lezers moeten dienen. Van 't werk eindelijk scheidende, sluit hij met een t'zamenstel van al 't bewijs tot een, dat in alle de vier boeken van zijn werk ergens t'zijner plaatze is aangewezen; 't welk zo veel uitbrengt, als dat 'er geen reden is in de Natuur, noch bewijs in de H. Schrift, noch blijk uit de bevinding, om aan de boze geesten toe te schrijven de werkingen; die doorgaans geloofd worden voort te komen van den Duivel, of van zulke men-

menschen, die met hem in bondgenootschap zouden staan. Uit dit alles toont onze Doktor dan ten sloute, hoe kwalijk zij doen, die in plaats van de bijgelovigheid uit te tuggen, dezelfde voeden; een schuld die veel meer Kerkelijken en Schoolgeleerden, dan Overheden en Regters betreft, gevolgelijk dan ook verplicht, om op 'genezinge van 't ingekankerd kwaad bedagt te zijn. Doch vermits dit langzaamelijk te hopen is, wil Doktor BEKKER zijnen lezer, en hem zelven te nutte maken de lesse van den groten Kruisgezant PAULUS; *verwerp d'ongodelijke en oudwijffsche fabelen, u zelven oeffenende tot godzaligheid.* 1 TIM. IV. vs. 7. En dit, betuigt de Schrijver, het gehele werk door in acht genomen te hebben.

Het kon niet misfen, of de Kerkenraad van *Amsterdam*, moest van een boek 't welk zo veel gertigt maakte, en zo veelvuldige klagten en opschuddingen verwekte, kennis nemen. Dit begon op den 31 meij 1691 met ene commissie, om de wetten, aangaande het visiteren der boeken na te zien; vervolgens kwam de zaak zelve te berde; een ieder wierdt vermaant het boek te lezen; men benoemde gelastigden om uittrekzels te maken, als mede om met BEKKER, die zig daar toe aanbod in onderhandeling te treden; het herdrukken zijner boeken wierdt middelerwijl verboden. Inmiddels deed BEKKER een reisje door *Friesland*, *Groningen* en *Overijssel*. Te *Amsterdam* te rug gekomen zijnde, vondt hij zijn boek algemeen verfoeid, en orde gesteld om met hem te handelen over de vereiste voldoening wegens de ergernis, door hem aan de Kerk gegeven; 't welk BEKKER zig liet welgevallen. Men tradt dan met hem in onderhandeling; doch hij bleef volstandig weigeren, enige andere voldoening te geven, dan in algemene bewoordingen behoudens namelijk zijn gevoelen, en alleen met betuiging van leedwezen, dat de Kerk uit zijn boek zulk een ergernis hadt genomen, daar hij met het schrijven van 't zelve een rein en zuiver oogmerk heeft gehad, te weten, om God alleen de eere te geven, en de overblijfsels van deze ongelovigheid des Pausdoms, uit veler harten weg te nemen. Deze betuiging voldeed egter gants en al den Kerken-

raad niet, maar zij eiste éne uitdrukkelijke herroeping zijner gevoelens, waar toe hij evenwel niet konde besluiten: Dus kwam de zaak voor de Klasfis; dezelve oordeelde, dat het boek behoorde gevisiteerd te worden, 't welk BEKKER ontkende, zig ten dien einde beroepende op zijne waardigheid van Dokter in de Godgeleerdheid. Vermits hij de zaak met deze vergadering niet eens konde worden, beriep BEKKER zig op een hoger regtbank, de Synode, niet om dezelve als Regter te erkennen, maar gelijk sommigen verhalen, om tijd te winnen, en het overige nog niet gedrukte gedeelte van zijn werk *de Betoverde Wereld*, in 't licht te geven, gelijk geschiedde. De Synode trok de zaak tot zig; doch vernomen hebbende, wat 'er in den Kerkenraad en Klasfis van *Amsterdam* was voorgevallen, en hoe deze de zaak naar behoren hadt behandeld, wist zij, na BEKKER gehoord te hebben, de zaak aan de *Amsterdamse* Klasfis te rug; betuigende niet voldaan te zijn over des Doktors antwoorden, prijzende de ernstige handelingen des Kerkenraads; en tevens last gevende aan de Klasfis van *Amsterdam* en de Deputaten van de Synode, om verder over de zaak te handelen. Na dat de Kerkenraad de zaak weder in 'handen hadt genomen, wierden 'er ettelijke artikelen ontworpen, om BEKKER voor te houden, hij beantwoordde die schriftelijk, doch niet op éne wijze dat hij genoeg gaf: BEKKER bragt hier op de zaak voor Burgemeesteren; en doordien hij den Kerkenraad geene voldoening gaf, vondt deze andermaal goed, zig aan de Klasfis te vervoegen. Na veel over en weder spreken en schrijven, na het houden van verscheiden samenkomsten, ook met de regering der stad, onderschreef BEKKER ten laatsen enige artikelen van voldoening; hij verklaarde in dezelve, te geloven: „ dat 'er goede en kwade geesten „ zijn; dat de Duivel, de begeerlijkheid in des menschen „ harten onttoken hebbende, den mensch verleidt, doch ook „ daarom in de helle geworpen is, en hem nu voortaan geen „ ne werkingen omtrent de menschen kunnen toegeschreven „ worden; dat hij dit niet hieldt voor een ter zaligheid nood- „ zaaklijk leerstuk, maar het enkel aanmerkte als een *problema*

„ of voorstel dat te onderzoeken was; 't welk hij verzocht dat
 „ in hem geduld mogt worden; dat 't hem leed deedt, dat hij
 „ zig in geene onderscheidener bewoordingen hadt uitgedrukt
 „ ten aanzien van de leer der Hervormde Kerk, even als of
 „ deze niet zuiver ware van de gevoelens der *Manichten*, en
 „ dat het gene in 't algemeen gezegd was, alleen op de bij-
 „ gelovige leden der Kerke moest worden toegepast; dat hij
 „ zig aan de formulieren van enigheid hieldt, en beloofde,
 „ zijne gevoelens niet verder te zullen verspreiden.” Na de-
 ze verklaring, wierdt de zaak bij de Klasfis in omvraag ge-
 bragt, en nam de vergadering genoegen in dezelve; voorts
 schorste zij BEKKER, om de gegevene ergernis, voor den tijd
 van twee maanden in zijnen dienst. De censure wierdt van
 hem aangenomen, en van dezelve kennis gegeven aan Burge-
 meesteren van *Amsterdam*, die zig dit lieten welgevallèn, en
 bevel gaven, dat de *artikelen van satisfactie* gedrukt wierden.

Dus dagt men dezen oorlog geëindigd, en den weg tot alle
 verdere onderhandelingen over de zaak van BEKKER te heb-
 ben afgesneden. Doch verre van daar, men rekende buiten
 den waard; want zo dra wierdt het besluit van de Klasfis niet
 rugtbaar, of de opschuddingen vermeerderden; 'er kwamen
 brieven van den Kerkenraad van *Rotterdam*, en remonstran-
 tien van de leden der Gemeente aan den *Amsteldamsen* Kerkën-
 raad, klagende over het afdoen dezer zaak met zo weinig ver-
 genoegen, en over de geringheid der *censure*, in evenredigheid
 van de grootte der misdaad. Alle Klasfèn en Sijnoden van
 geheel *Nederland*, raakten in rep en rœr. Elks ogen waren
 nu gevestigd op de naastvolgende Sijnode, welke in *Noord-
 holland* moest gehouden worden, en men verlangde met on-
 geduld, naar 't gene men daar in zoude besluiten. De Klas-
 fis van *Hoorn* schreef een *gravamen* over deze zaak uit; de
 Kerkenraad van *Amsterdam* bragt een consistoriaal advijs in de
 Klasfis, dat BEKKER, voor dat de Sijnode was gehouden, van
 zijne *censure* niet mogt ontlagen worden. Eindelijk vergader-
 de de *Noordhollandse* Sijnode in 't begin van augustus 1692,
 binnen *Alkmaar*. Hier wierden hem de ingekomene grieven
 voor-

voorgehouden: De Synode nam inzonderheid kwalijk, dat BEKKER, voorgevend voor de magt van God alleen te pleiten, de Kerk beschuldigde, dat zij die ontkende: Ook dat hij het Profetisch ambt van CHRISTUS benadeelde, indien hij stelde, dat het gemeen gevoel van de werkingen des Duivels ten tijde van Jesus verkering op aarde, reeds bekend was geweest; zonder dat CHRISTUS zulk een wangevoelen hadt toegesproken. De Doktor bekende voor de Synode, dat Jesus zekerlijk dat gevoel zou hebben moeten tegenspreken; ingevalle het ten zijnen tijde onder de Joden was bekend geweest; doch hij ontkende, dat zulks met 'er daad plaats hadt. Men hieldt hem dan zijne eigene woorden voor; in welke hij zegt: „ dat dit wangevoelen reeds onder de Joden was; „ en dat de zulkén, die bij Jesus over bezetenheid klaagden; „ niet naar waarheid spraken, maar naar dat wangevoelen, welk „ de Joden, na dat zij meer verkering met de Heidense Wijs- „ geren gehadt hadden, zedert de *Babylonise* gevangenis; had- „ den overgenomen.” BEKKER zegt zig hier over te verdedigen, doch het Synode nam geen genoegen in zijn antwoord: Na lang over en weder handelen, kwam men tot een besluit, dat ieder Predikant in *Noordholland* zijne gedachten over BEKKER's boek, schriftelijk zoude inleveren, en hij zelf alles waaromtrent de Klasfis zoude overeenkomen, zou wegnemen; veranderen, herroepen, ja zelfs wederleggen. Doch BEKKER vondt hier in geen genoegen, maar leverde een *Remonstrantie* in, waar in hij weigerde het Synode voor zijnen regter te erkennen, onder anderen voor reden gevende, dat hij reeds een *cenfure* hebbende uitgestaan, met geene tweede kon bezwaard worden, waar van de Synode het tegendeel beweerde. Na dan enigen tijd met BEKKER gehandeld te hebben, om te vernemen, of hij nadere voldoening zoude willen geven, en hij, bij 't gene te *Amsteldam* geschied was; bleef volharden, wierden de adviſſen ingenomen. Dezelve kwamen hier op uit, dat BEKKER geene genoegzame voldoening hadt gegeven, en, zo hij hier omtrent weigeragtig bleef, in de Kerk niet langer konde geduld worden; en daarom van zijnen dienst wierdt af

afgezet. Dan BEKKER onverzettelijk op zijn stuk staande blijvende; wierdt na hem nogmaals te vergeefs vermaand te hebben, van zijne gevoelens af te stappen en meerder voldoening te geven, met eenparigheid van stemmen, het volgende besluit genomen. „ De Christelijke Sijnode alle zagmoedigheid en bescheidenheid gebruikt hebbende, om Dr. BALTHASAR BEKKER, tot ene genoegzame retractatie te induceren, en zijn Eerw. blijvende weigeren de Sijnode voor zijnen competenten regter te erkennen, en de artikelen van *satisfactie*, bij de Christelijke Synodus opgesteld; heeft op de ingebragte adviſen van de Klasſen, met eenparigheid van stemmen, denzelven Dr. BEKKER verklaart, intolerabel als leraar in de Gereformeerde kerk, en vervolgens hem van zijnen predikdienst geremoveerd, gelijk ze denzelven removeerd mids dezen, en zal aan de Eerw. Klasſis en den Eerw. Kerkenraad van *Amſterdam*, ene copie van deze resolutie en conclusie toegezonden worden, om haar zelven daar naar te reguleren.” Zodanigen vonnis geveld zijnde, wilde men BEKKER daar van kennis geven; doch hij hadt *Alkmaar* reeds verlaten, agterlatende een schriftelijk protest, waar in hij verklaarde, niet te kunnen berusten in ene *Sententia condemnatoria a non Iudice*, een vonnis van veroordeling geveld door iemand, welke hij voor geen en regter erkende. Het vonnis door de Sijnode gestreken, wierdt kort daar na, door de wethouderschap van *Amſterdam* bekrachtigd, egter vondt zij tevens goed, om BEKKER zijne gewone jaarwedde tot aan zijnen dood te laten behouden.

Dit vonnis bekend geworden zijnde, regande het eerlang boekjes en geschriften, waar van sommigen waren ingerigt, om het gedrag van de *Noordhollandſe* Sijnode en andere Kerkelijke handelingen omtrent BEKKER gehouden, hemelhoog te prijzen; terwijl anderen, het ten hoogsten verfoeiden en als onregtvaardig uitkreten. Wij zullen slegts van een der laatste soort melding maken, om deszelfs zonderlingen inhoud; het is getijeld: *Den triumpheerenden Duivel / spokende omtrent den berg Parnassus; de ongenoemde Schrijver*, vangt dus aan:

„ De

„ De Duivel is zeer gelukkig en in veiligheid, zegt MERKUR-
 „ RIUS, doordien de Grote Raad der Theologanten zig met
 „ zo veel ijver voor hem in de bresfe veld. Maar hij koste
 „ niet begrijpen, hoe dat menschen, wier beroep vordert
 „ om den Duivel afbreuk te doen, en hare kudde de midde-
 „ len aan de hand te geven, tén einde hem te weerstreven,
 „ zijne belangen met zo veel ijver kunnen omhelzen, en
 „ voor hem en zijn rijk de wapenen aangorden. Zij hoor-
 „ den het evenwel, en zagen het: de ene zeide, BEKKER
 „ heeft geen eerbied genoeg voor de Duivel: de andere, hij
 „ spot met den Duivel: een derde, hij spreekt op een al te
 „ lugtigen trant van Satan, hij moest hem met meerder be-
 „ schaaftheid behandelen, dewijl het een schepzel van God is:
 „ nog anderen zeiden, de Duivel is noodzaaklijk, hij komt in
 „ onze kraam te pas, wij kunnen hem niet misfen; het volk
 „ zou ons niet geloven, en onze leerdienst zou te gronde
 „ gaan, indien de Duivel niet in 't spel kwam en ons vaarwel
 „ zeide: wie zou de moeite willen nemen om God te vrezen,
 „ indien het niet was uit oirzaak van den Duivel? De men-
 „ schen zouden nimmer naar den hemel willen gaan, indien
 „ de Duivel hen 'er niet naar toe joeg.” Uit dit enkele staalt-
 „ je kan men afleiden, op welk een' trant sommigen der apolo-
 „ gisten van BEKKER, hem verdedigen. Ook wierdt 'er in dien
 „ tijd een allerkwaadaartigste spotpenning gemunt, verbeeldende
 „ een Duivel in een Predikants gewaad met mantel en bef uit-
 „ gedost, zittende op een ezel, en houdende een banier of
 „ vaandel in zijn hand, om aan te duiden, dat het een zegepraal
 „ was door den Duivel bevogten.

De Kerkenraad van *Amsteldam* was nog niet ten vollen ver-
 „ genoegd, met de afzetting van Doktor BEKKER bewerkt te
 „ hebben, het geluste haar een stap verder te gaan, met hem
 „ de kerkelijke gemeenschap te ontzeggen, en hem van 't avond-
 „ maal te weren. Deeze brave man, hij mag dan zo ketters
 „ over den Satan en zijne Engelen gedacht hebben als men wil,
 „ bekreunde zig daar luttel over, en vervoegde zig bij de Wal-
 „ fe Gemeente, daar men geen zwarigheid maakte, om hem

aan de tafel des Heren als medebroeder en disgenoot te ontvangen. Dus van de vervolging der Geestelijkheid bevrijd, sleet hij het overige zijner dagen in rust te *Amsterdam*, en overleed aldaar aan de pleuris op den 11 julij 1698, in den ouderdom van bijna 64 jaren. Zijn stoffelijk overblijfsel wierdt naar *Friesland* gevoerd, en te *Jelsum*, een dorp nabij *Leeuwarden* gelegen, in zijn vrouws familiegraf, begraven. Die van 's mans godvruchtig en in de daad christelijk afsterven, als ook zijn gantse gedrag, op zijn ziek- en sterfbed, daar hij ruim drie maanden met vele smerten worstelde, onderrigt wil zijn, raadplege het verhaal daar van door zijnen zoon, onder den titel van: *Sterfbedde van Dom. BEKKER* in 't licht gegeven; een verhaal dat door ieder, die enig gevoel van ware godsvrucht heeft, niet zonder innerlijke zielsaandoening kan gelezen worden; voorts volhardde hij tot aan zijn dood toe, bij zijne gevoelens ten aanzien van den Duivel en de werkingen der Geesten, met betuiging, dat hij voor 't overige de aangenomene leerstellingen der Hervormde Kerk vastlijk geloofde.

BEKKER is getrouwd geweest, met FROUK FULLENIS, dochter van BERNARDUS FULLENIS, in leven Professor te *Franker*, eerst in de hebreeuwse taal, naderhand in de mathesis, en HEBELIA HINKMA AB HINKENBURG, uit een adelijk geslacht, wiens zuster ALETHÆA, de moeder was van den wijsberoemden generaal en veldbouwkundigen MENNO VAN COEHOORN. Bij deze vrouw heeft hij een zoon verwekt, met name JOHANNES HENDRIK BEKKER, die in 1737 als Predikant te *Jelsum* is overleden; benevens twee dochters, waar van de jongste ANNA MARIA BEKKER, is getrouwd geweest met Ds. JEREMIAS HENDRIK BRUINING, Predikant te *Beetsum*.

Ten aanzien van de gestalte zijn's lighaams en houding, was BEKKER geenzins gunstig door de natuur begaafd; zijne tronie inzonderheid was allerongelukkigst, een lange neus die genoegzaam op zijn vooruitstekende kin ruste, met ingevallene kenen, vormden een gants onbevallige tronie; 't welk LA MONNAYE zijn portrait ziende, voor den franfen druk van zijn

~~Betoverde Wereld~~ / niet onaatig op derzelver lelijkheid ~~gim~~
spelende, deedt zeggen :

*Oui, par toi de Satan la puissance est brisée,
Mais tu n'as cependant pas encore assez fait ;
Pour nous ôter du Diable entièrement l'idée,
BEKKER supprime ton portrait.*

Doeh zo min gunstig hem de na'uur, ten aanzien van zijne lighaamsgeftalte en tronie geweest was, zo veel te meer bezat hij van hare gaven, ten opzigte van zijne zielsvermogens en verftandige hoedanigheden. Onzijdigen getuigen, dat de naam van fchrander, geleerd, weetgierig en arbeidzaam, hem niet kan onthouden worden; hij bezat een vrijen geest, en wilde zig aan niemands gedagten slaafs verbinden, maar onderzocht alles ingevolge de geftrengfte regelen der reden, of 't genoe hem zulks toefcheen; voorts was hij vurig en vlug van vernuft, en wanneer hij eenmaal een gevoelen hadt omhelst, was hij 'er niet gemakkelijk af te brengen, ja fomtijds betrouwde hij te veel op zijn eigen oordeel; hij hadt met veel andere grote mannen die diep denken gemeen, dat hij fchranderder was, om twijffelingen en zwarigheden te opperen, dan die op te losfen; ongemeen moedig in gevaren te zijn toonde hij bij meer dan ene gelegenheid, als onder anderen ook, toen zijn borstbeen aangestoken zijnde, men hem ene grote opening in de borst moest maken, en een stuk vlees 'er uitsnijden; deze pijnlijke bewerking, stondt BEKKER met ene wonderbare standvastigheid door. Ook was hij zeer goedhartig en vriendelijk, en wist zig door zijne dienstvaardigheid, bij zijne ambtgenoten aangenaam en bemind te maken; van welken enigen ook alles hebben aangewend wat in hun vermogen was, om hem, ware 't mogelijk te behouden. Hij hadt geen uitwendige gaven voor den kansel; en schoon hij kundig was in de mathesis, de beste van alle de logica's, waren zijne leerredenen niet regelmatig, maar egter zodanig ingerigt, dat die voor ieder verftaanbaar waren; ook was hij door zijn ongemene vlugheid, bij-

bijkans altoos in staat tot het waarnemen van een predikbeurt. Van aart boertig en schertzend zijnde, stak zulks somtijds ook in zijne predikatiën gelijk in zijne schriften, door. Dus verkoos hij wel eens teksten, die op zekere voorvallen sloegen, welke hij in 't oog hadt; zie 'er hier een paar voorbeelden van: een zijner ambtgenoten osfen hebbende te bezorgen, en onzen BEKKER verzogt hebbende om voor hem te prediken, nam hij tot text de woorden: 1 KORINT. IX. vs. 9. *Zorgt ook God voor de Osfen?* Toen hij van *Weesp* naar *Amsterdam* verroepen was, en de drie afgevaardigden, ter zijner losmakinge, zig in de eerstgenoemde stad bevonden, predikte hij over de woorden: HAND. X. vs. 19. *Ziet drie Mannen zoeken u.* Zeer vaardig teffens was hij in zijne antwoorden, en, door zijne grote geoëffendheid in den bijbel, bekwaam, om bij allerlei gelegenheden een gepasten schriftuurtext bij te brengen; ten voorbeelde hier van strekke, dat een zijner ambtgenoten van een lage afkomst, hem een grieks vers, door zijnen zoon die nog zeer jong was, vervaardigd, en tegen hem inge- rigt, in handen deedt stoppen; hij las het vers, eiste pen en inkt, en schreef terstond 'er onder; zie Job, XXX. vs. 1., alwaar men deze woorden leest: *Maar nu lagchen over mij mindere dan ik van dagen, welker vader ik versmaad zou hebben, om bij de honden mijner kudden te stellen.*

BEKKER, is zes of zevenmalen op verschillende wijzen, in plaat afgebeeld; onder dat, 't welk aan 't hoofd der laatste druk van zijne *Bekeerde Wereld* is geplaatst, en door P. VAN GUNST gesneden, leest men de volgende distichels:

Dit 's BEKKER, hier voor 't oog natuurlijk afgemaalt;
 Die 't snode bijgeloof, het Christendom bekropen,
 En diep verpest, bestond ten gronde toe te slopen;
 De Duivel, dwaas gevreesd, aan ketens heeft bepaalt.
 Schoon smaad geworpen op zijn godgewijde veder,
 Hij gaf aan God zijn eer, te stout geschonden weder,

TANDEM BONA CAUSA TRIUMPHAT.

Ter eeuwiger gedagtenis van dien diepdenkenden Theoloog.
 II. DEEL. Q gant,

gant, zijn 'er vijf penningen gemunt, die alle op de voorzijde 's mans beeldtenis vertonen, en waar van de eerste, vierde en vijfde tot randchrift hebben: BALTHASAR BEKKER. S. S. T. D. ET V. D. M. AMST., terwijl het randchrift van den tweden en derden van dezen inhoud is: B. BEKKER. S. T. D. V. D. M. AMST. NATUS METSLAV. FRIS. MDCXXXIV. Op de tegenzijde van den eersten, leest men onder ene doorbreeke de zonne, dit vierregelig gedigt:

Nu werd het wangeloof bafstreên,
De Duivel met de voet geneên,
Van die op 't pad der waarheid gaan,
En BEKKER in zijn grond verftaan.

MDCXCII.

De tweede, waar op 's mans beeldtenis met de linkere wang naar buiten is gekeerd, daar die op de vier anderen met de regterzijde voorkomt; heeft op de tegenzijde, die geene verbeelding heeft, dit zesregelig gedigt:

Dit is dien fchriftdoorleerde BEKKER,
Dien heil en toverij ontdekker,
Die hoe getrapt, getergd, noch ftill
Zig onderwerpt zijn's Heren wil.
Een man gezond in leer en leven:
Hoe meer verdrukt, hoe meer verheven.

MDCXCII.

De tegenzijde van den derden, heeft in 't verfchiet, het Amfteldamfe Raadhuis en de Nieuwe Kerk, verzeld van deze fpreuk: PROCUL ESTO PROFANI; *Ver van hier de onheiligen.* Voorwaarts ftaat de beftreffende waarheid, tufcen een rondgekrunkelde slang, door twee zegetakken doorregen, en enen vuurfpuwenden leeuw, en die allen weder nevens deze gewijde fpreuk: MATTH. VI. vs. 13. LIBERA NOS A MALO; *Verlos ons van den bozen.* Te weten van het te groot opgevatte denkbeeld der toegefchreven magt des Duivels, waarom men tot God met deze fpreuk verzugt, die op den voet des pen-

penning's gelezen wordt: SERVA DEUS ECCLESIAM; *Cod bewaar de Kerk.*

Op de tegenzijde van den *vierden*, bevegt deez' Godgeleerde, tot geene kleine spijt van de nevensgezeten nijd, in de gedaante van HERKULES, den tweehoofdigen helhond CERBERUS, wiens ene hoofd met een zotskap, en wiens ander met een kruinmutsje of *kallotje* gedekt is, en welk laatste omtrent dezen tijd veeltijds door zeer eerwaardige en geestelijke mannen gedragen wierdt. Op den voet des penning's staat: OPUS VIRTUTIS VERITATISQUE TRIUMPHAT; *Het werk van de deugd en waarheid zegepraalt.*

Eindelijk ziet men in 't verschiet der tegenzijde van den *viifden*, enigen van 't gemeen zig tegens twee verschijnende Duivelen verbazen; terwijl de waarheid, welke in de linkerhand twee sleutelen houdt, met haar regter rust op een verzegeld boek, 't gene op enen autaar, behangen met het *Amstelamsche* wapenschild, ligt. Het rand(schrift ontleend uit HORAT. *Carm. Lib. III. Od. I. vs. I.* luidt aldus: ODI PROFANUM VULGUS ET ARCEO; *Ik haat het ongeletterde volk en weer het van mij af.* — MORHOF., *Polyh. Philos.* Tom. II. p. 255. C. A. HEUMANNI, *Via ad Hist. literar.* p. 185. JAC. BRUCKERI, *Histor. Crit. Philosoph.* Tom. V. p. 712-721. Tom. VI. p. 926, 927. MOSHEMII, *Institut. Hist. Eccles. Sac.* XVII. Sect. 2. part. II. c. 2. §. XXXV. FREYTAG, *Analekta literaria*, pag. 79. E. L. VRIEMOET, *Athen. Fris.* pag. 256. C. SAXI, *Onomast. literar.* Pars. V. pag. 173, 174. *Analekta*, pag. 612. *Museum Mazzuchellianum*. Tom. II. pag. 176. Tab. CXLIV. *Museum Hindersteinianum*, p. 279. n. 966, 967. *Menagiana*, edition de *Amst.* 1716. Tom. III. p. 486. J. G. DE CHAUFFEPÉ, *Nouveau Dictionnaire*; Tom. I. lettre B. pag. 192. &c. DAVID CLEMENT, *Biblioth. curieuse*, Tom. III. pag. 43-49. Beytrag zur Geschichte der Intoleranz/ oder leben/ meynungen/ schickzale des ehemaligen Theologi/ und reformirten Predigers in Amsterdam/ BALTHAS. BEKKERS, meist aus kirchlichen urkunden von J. M. SWAGER, Leipzig, 1780. 8vo. *Europise Mercurius*,

II. St. 1698. bl. 101. P. RABUS, *Boekz. I. D.* bl. 34. 52.

III. D. bl. 335. GER. VAN LOON, *Nederl. Historiepenningen*,

IV. D. bl. 225-227. *Levensbesch. van Nederl. Mannen en Vrouwen*, III. D. bl. 285-307.

BEKKER (JOHANNES HENDRIK), een zoon van BAL-
THASAR, wierdt geboren den 25 juni 1676, te Loenen; zijne
moeder was FROUK FULLENIUS, ene dogter van den *Franeker*
Hoogleraar BERNARDUS FULLENIUS den vader. De jonge BEKKER
na de triviale scholen te *Amsteldam* doorlopen te zijn, en eni-
gen tijd te *Harderwijk* doorgebracht te hebben, ging verder zij-
ne studien te *Franeker* voltrekken, onder de Profesoren van
PER WAYEN, VITRINGA en ROËL, daar hij ook geëxamineerd
zijnde, en wel inzonderheid over de gevoelens van zijnen va-
der, nopens de werkingen der geesten, en daaromtrent vol-
doende antwoorden hebbende gegeven, in 1701 tot Kand-
daat wierdt verklaard. In 1703 werd hij tot Predikant beroe-
pen te *Wijckel* in *Friesland*, en in 1705 te *Jelsum* nabij *Leeu-
warden*, daar zijne moeder thans weduwe, op haar voorouder-
lijk slot *Hinnema-State* woonde. Hier begaf hij zig in het jaar
1710 in den egt, met SYTSKE BAUKES UNIA, dogter van BAU-
KE BAUKES UNIA, Bijzitter of Mederegter van *Leeuwarderadeel*.
Uit dit huwelijk is ene dogter geboren, ANNA MARIA, ge-
trouwd aan JOHANNES HEERSMA, Predikant op 't *Wijfel* en *Ko-
ten*, welke bij haar heeft gewonnen een zoon, genaamd BAL-
THASAR BEKKER A HEERSMA. Aan het huis van deze zijne
kinderen, stierf JOHANNES, na een langwijlige zukkeling, op
den 3 juni 1737, in den ouderdom van 61 jaren, op weinige
dagen na. Nimmer is BEKKER van enige wangevoelens ver-
dacht geweest, ten minsten beschuldigd; doch konde niet wel
verdragen, dat iemand, zijnen vader in den zelfden rang
stelde, met PONTIAAN VAN HATTEM, FREDR. LEENHOF, of
BENED. SPINOZA, even als of hij een *Atheïst* was geweest,
en men God niet konde vrezen, en in hem geloven, zonder
ook den Duivel te vrezen, en dien bozen geest zulk een al-
gemene heerschappij toe te schrijven. — *Boekz.*, 1737. b.
bl. 230-232.

BEL (JOHANNES DE); leefde in het begin van de XIVde eeuw; dewijl hij Raadsheer van JOHAN VAN AVENNES was, den tweden van dien naam; Graaf van *Henegouwen*; die in 1364 stierf, na dat Graavschap vijf jaren bestierd te hebben. JOHANNES DE BEL; was Priester en Kanunnik van *Sr. Lambert* Kerk te *Luik*. Hij heeft een Kronijk geschreven; waar in ve'e merkwaardigheden gevonden worden; betrekkelijk de oorlogen die in zijnen tijd voorviel'en, en waar van de Historiefchrijver FROISSART betuigd; veel gebruik te hebben gemaakt in het samenstellen van zijne geschiedenis; — *Vat. ANDR.*; *Bibl. Belg.* p. 457. J. F. FOPPENS; *Bibl. Belg.* p. 1771. PAQUOT; *Memoir. litteraire*, Tom. VIII. pag. 293, 294.

BELL (THEODORUS VAN DER), geboren in 't jaar 1720; wierdt na volbragte letteroeffeningen en akademie studien, op den 5 januarij 1744 te *Rakagne* als Predikant beroepen, alwaar na 8 jaren verblijf, hij naar *Rhijnsburg* wierdt verplaatst; daar hij tot zijn dood toe is verbleven, die voorviel op den 30 maart 1794, in den ouderdom van 73 jaren en ruim 6 maanden, tot grote droefheid van zijne drie dogters en twee zonen, beide ook Predikanten, de oudste, JOHANNES GISBERT VAN DER BELL, te *Venhuizen*, de andere, ANTHONY JOH. VAN DER BELL, te *Schermerhorn*.

BELL heeft den lof weggedragen, dat hij met ijver en ene voorbeeldige getrouwheid, in 't werk zijn's Heren, het ruimste tijdvak van meer dan 50 jaren, onophoudelijk is bezig geweest, waar door hij ook de achting van allen die hem kenden, heeft verworven. Dat hij ook van een arbeidzamen aart was, blijkt onder anderen, door het in 't licht gegeven werk van hem, getijld; *Des Heren wonderweg in het verhoghen van het Volk van Nederland / van het begin der Reformatie / tot aan het sluiten van den Munsterfchen brede / benevens het herbolg na het sluiten van den Munsterfchen brede tot den Akenschen brede / in 1748. Lejd. en Amst. 1771. in 4to. — Boekz., 1794. a. bl. 459. ABRONDE en ARRENBERG, Naamreg. druk van 1773. bl. 39.*

BELLAMY (JAKOB), geboren te *Vlisfingen* den 12 november 1757, was, van der jeugd aan, begaafd met een zeer zijn gevoel voor het schone, en vooral maakten de schoonheden der Natuur, enen diepen indruk op hem; hier bij paarde zig, ene levendige, alle ruimtens vervullende, al het voorledene tegenwoordig stellerde verbeelding. Niets trof deze meer, dan de lezing der geschiedenissen van de oude Helden en hunne kloeké daden; na deze stelde hij zig in hunne plaats, en speelde, menigmaal met al te veel viers de rol, van dezen of genen beroemden krijgsman. Zig aan het hoofd ener bende zijner makkers te stellen, met hun tegen anderen op te trekken, of hen in stoutte ondernemingen voor te gaan, maakte zijn grootst genoegen uit.

Men zag in BELLAMY, de waarheid des gezegde, van den Heer FERTH, in zijne *Brieven over verscheidene onderwerpen*, II. D. bl. 3 enz. : „ De eerste kenmerken der Genie, ontdekken „ zig in de tederste jeugd, aan de levendigheid en sterkte der „ driften, en de hoogste stoutheid der ondernemingen;” en bijna alles wat die beroemde konstrigter verder, over de Genien schrijft, is zo verwonderlijk toepasfelijk op onzen Digter, dat elk die dezen gekend heeft, daar in deszelvs afbeelding ziet.

Die zugt voor oorlogsbedrijven, gepaard met ene, voor zijne jaren, meer dan gewone lighaamssterkte en geïpiedheid, maakte hem, onder zijne medegezellen, zo gedugt, als de edelmoedigheïd, welke hij in zijn doen liet blijken, en de hulp die hij den zwakkeren boodt, hem bemind maakten. Een jonge, van zodanig ene ziels- en lighaamsgesteldheid, scheen door de natuur zelve tot een krijgsman gevormd, en het opvolgen van deze zijne oirprongelijke bestemming, zou hem geenzins belet hebben, een Digter te worden, het slagveld of de oorlogskiel zou zijn zangberg geweest zijn. Hij verlangde ook naar niets meer, dan naar dien staat: voor het *Vaderland te vegten*, was het toppunt zijner wenschen. De bede zijner moeder, dewijl hij vroeg na zijn derde jaar, vaderloos was, en ene leerrede over het *viijfde gebod*, hieldt hem, en wie rekent

kent dit niet tot eer van zijn hart? daar van te rug; zelf na dat hij reeds éénmaal; daar toe het vast besluit hadt genomen. Dewijl het hem ook niet mogt gebeuren een Fijnschilder te worden; waar toe zijn aangeboden smaak voor alle schone kunsten, hem genegenheid hadt ingeboezemd; hoor hij, meer door anderen; dan door zig zelven geleid; een beroep; voor het welk hij allerminst was berekend; en leerde bakken.

Zijne dienstbaarheid en arbeid kon den onverzadelijken leest en weestlust, die hem eigen was niet verdoen; doch van zijn digtvermogen; ontdekke zig niets; voor dat tijdstip; het geen juist het geschiktste was, om het digt vuur van éen dapperen krijgsgigtigen jongen tontvonken, namelijk in het jaar 1772; wanneer men het tweede eeuwfeest der vrijheid; binnen *Vlissingen* vierde; toen den lof der dapperen *Zeeuwen*; van aller lippen horende rollen; toen getuige zijnde; der eer welke men hunne nagedagtenis aandeedt, toen zelve; bij de inkomst van den Erftadhouder; met de jeugd zijner geboortestad; voor enige dagen in het gewaad enes krijgsmans gedost zijnde; ontsprong zijn digt-ader. Zijn vers, ter dier gelegenheid gemaakt; en onder het oog van anderen gekomen, ontving niet weinig lof; die lof vuurde hem aan, om het bij dien eerfteling niet te laten. Hij digtte voort, tot digten besteedde hij alle de ogenblikken; welke hem van zijne toenmalige bezigheden overschoten, ja zelf wel andere, het geen voor hem; meer-malen onaangename gevolgen; van de zijde zijn's meesters hadt:

Dan hem ontbraken, een leidsman, goede voorbeelden, en kennis onzer taal; de Digtters die hem in handen vielen, waren veelal slechte modellen. Hij ging egter zijnen gang „ op „ hun spoor,” schrijft hij zelve, „ begon ik ook huwelijks- „ en verjaardigten te maken, in plaats van wezerlijke gedag- „ ten, schaarde ik alle Goden en Godinnen, Nijmphes en „ Naijaden, in rijmende gelederen; ik vergat niet *Phebus*, „ als hoofd van dit *corps*, heerlijkst te doen uitkomen.” Elk intusfen bewonderde hem, hij begon opzien te verwekken:

daar hij trager voortgangen in het ambagt, waar toe hij werdte opgeleid, dan in de digtkunde maakte, en de uitmuntende Digter een slegt Bakker zou geworden zijn, deedt dit bij sommigen die hem kenden, de gedagten opkomen, om hem tot de studie te brengen; en de toenmalige *Vlissingse* Rector, gaf hem enig afzonderlijk onderwijs in de latijnsche taal.

BELLAMY verliet den baktrog en de dienstbaarheid, en met die verheffing, verhief zig ook zijne ziel. Hij, die reeds het ongerijmde hadt gevoeld, dier *Goden-volle versen*, naar den ouden smaak, maar zig van die kluisters niet geheel ontslaan, de inblazingen der natuur niet volkomen volgen durfde, verbrak gene, en liet zig door deze onbedwongen leiden. Betere lectuur, de omgang met lieden uit beschaafder kring, bragten niet weinig, ter verfijning van zijnen smaak toe. Zijn goed gerugt wordt meer en meer verbreid, door enige zijner voortbrengzels in de *Vaderlandsche Letteroeffeningen*, en in de *Poëtische Mengelstoffen* van het *Haags Konstgenootschap* geplaatst; dit Genootschap nam hem, gelijk daar na meer andere, van dien aart, tot medelid aan, doch op deze eer stelde hij in het vervolg, weinig prijs; de aanmerkingen, welke men in dezelfde, op de digtstukken maakte, kwamen hem over het geheel, te niets betekend voor; hij gevoelde te zeer zijne waarde, om de zijne, aan de droge kritiekes van menigmaal koele rijmers bloot te stellen; al lachgende noemde hij de digtkundige Genootschappen, *Rijmkollegies*.

Zijn toenemen intussen in de latijnsche taal, was min aanmerkelijk, dan het zoude geweest zijn, indien hij in vroeger jaren, daar aan begonnen, met weiniger viers bezielde en minder aan het zelvdenken en opstellen gewoon geweest ware. Hij bragt het egter daar in zo ver, dat men hem voor het akademisch onderrigt, bekwaam keurde. En dewijl het hem aan middelen ontbrak, veréenden zig enige Heren saam, om jaarlijks tot zijne studien, iet toe te brengen, waar bij in het vervolg, nog meer uit andere bronnen kwam; en hij vertrok naar de *Utrechtsche* Hogeschool om zig tot den predikdienst voor te bereiden; niet, om dat men oordeelde dat de-

te kring best voor hem geschikt ware, maar om dat in ons gemenebest, alwaar men niet, gelijk in koninkrijken, jaargelden geeft aan fraije vernuften, die hun de vrijheid laten, om naar hunnen smaak te werken, dit bijna het enige middel is, om zulken als BELLAMY te verheffen, en ten eerlijken bestaan te brengen, hoewel egter hier door, menig Genie verongelukt, en der Kerke weinig voordeels wordt aangebragt.

Op het Hogeschool onderscheide men hem ras, zijn goed gerugt was hem vooruit gelopen; daar geraakte hij in gezelschap, daar kreeg hij kennis aan boeken, waar door zijn verstand verlicht en zijn smaak nog meer gezuiverd werd. De tijd, in welken hij zig op dat toneel vertoonde, was ook bij uitstek geschikt, voor ene *Muse*, als die van BELLAMY; oorlog van buiten, aangonding der wapenen van binnen, konden niet anders, dan het digtvluur enes krijgsgugtigen Digtters, steeds meer doen ontvlammen. Dra ook zag men dit in zijne *Vaderlandsche Gezangen*, welke hij onder den naam van ZELANDUS, eerst bij stukjes uitgaf. Deze zijn het, welke den grondslag tot zijnen onvergangelijken roem gelegd hebben; men ontving die, als met een soort van enthousiasme, waar van de tijdsomstandigheid niet alleen, maar vooral hare innerlijke waardij, de oorzaak was. Steeds spreekt daar in de held, of de vriend des vaderlands, en dat niet ene gekunstelde opgesmukte taal, maar de schone, edele taal der natuur, de taal des mannelijken gevoels; geene flikkeringen van vals vernuft, maar het ware, heerst in dezelve; zij strelen door hunne harmonie, het gehoor; doen de ziel des lezers aan, en boezemen naar mate der onderwerpen, grootheid, schrik, eerbied, of weemoed in; de bloedaardt gevoelt voor het ogenblik dat hij ze leest, moed in zijnen boezem ontbranden. Voor BELLAMY, hadt *Nederland* maar weinig gedigten van dien aart, en hij liet zijne navolgers ver agter zig. Alle de vrienden der digtkunde en des vaderlands, juichten hem toe. De regering van *Vlissingen* toonde, dat zij zijne verdiensten wist te schatten, en verwakkerde den ijver van haren Burger, door hem voor de toewijding dier bijeen verzamelde gezangen, aan

Vlijfingen, te begifigen, met een aanzienlijk boek-geschenk; op ene wijze; die en haar, en hem; eer aandeedt. Dit geschenk berustte in het jaar 1792, en denkelijk nog; bij mejuffrouw FRANCINA BAANE te *Vlijfingen*; aan welken de Dichter; onder den naam van FILLIS, het grootste gedeelte zijner jeugdige gezangen gewijd hadt.

De liefde zig van zijn jeugdig h rt meester gemaakt hebbende, hadt niet slechts enen verzagenden invloed, op zijn fors karakter, maar vormde mede onzen Krijgszanger, tot een uitmuntend Minnezanger. De *Gezangen mijner jeugd*; door hem in zijnen akademie-tijd uitgegeven; strekken hier van ten bevijze. In deze bezingt hij de *liefde*; niet die *liefde*, welke het ge'aat der eerbaarheid van schaamte doet gloeijen; deze verfoeijde zijn edel hart, maar die kuisle *liefde*, welke van hemelste afkomst zijnde, door de Engelen zelf met welgevallen aanschouwd wordt, die de ziel verheft, en het hart de zuiverste genoegens smaken doet. Hij volgde ook daar in de natuur en zijn mannelijk gevoel; hij zong het geen hij ondervondt, aan den schoot ener kuisle minnares, voor welke zijne liefde te sterker was, naar mate zij enen geruinen tijd; geweldiger werd gewarsboond. Deze *Zangen* zijn nogthans min algemeen bekend, en hebben hem, zo veel lofs niet verworven; als hij door dezelve wel hadt verdiend. De smaak onzer Natie, schijnt over het geheel; dien weg niet been te willen; men hegt aan het woord, van *Min* en *Minnezang* maar al te onbepaald, het denkbeeld van onkuisheid, dit deedt zijne vrienden vrezen, dat BELLAMY, hoe onschuldig, zig desnietteenstaande, door deze uitgaaf zou benadelen.

Men vindt van hem meer dan een stukje, zo in digt als in ondigt, in de *Proeven van het verstand, den smaak en het hart*; welke hij, in vereniging met enige Konstvrienden uitgaf, onder welke, de vertelling, *Roosje* betijeld, bijzonder uitsteekt. Zeide de zo evengenoemd waardige schrijver FERTH; dat hij geene enkelde *Romanze* bij ons wist; die aan de vereisten van dit soort van digtfukken voldeed, is het niet te ver-

me-

moeden, dat hij na de lezing van dit stukje zulks zeggen zou; is toch, volgens MONCRIE, ene *Romanze* „het naïve verhaal „van ene aandoenlijke daad,” wie kan dan ontkennen, dat Roosje waarlijk ene *Romanze* zij?

Bij zijne digtstukken moet men niet vergeten zijne *Gezangen* te tellen, het zijn alle stukken van enen somberen en ernstigen trant; *sterven en zien sterven*, zijn de gedurig daar in heersende denkbeelden. In het daar voor geplaatst *Fragment*, van enen *Brief*, aan zijnen vriend KLEYN, geeft hij enig verslag, van de ontwikkeling zijner Genie, en op den tijtel vindt men zijne vrij wel gelijkende Afbeelding. Deze bundel, het laatste geschenk, aan zijne vrienden en de nakomelingchap, schijnt saamgesteld, onder dat tot nog toe onverklaarde voorgevoel des doods, het geen men, in zo veel levenden, kort voor hun sterven bemerkt, en waar van BELLAMY zo vele blijken gaf. In het eerste dier *Gezangen*, verzoekt hij reeds aan zijne vrienden, dat wanneer de dood zijne ogen zal geloken, en zij hem begraven zullen hebben, zij dezelve zullen lezen:

„ En als gij mijn lieve vrienden,
„ Dan uw weg weer rustig wandelt,
„ Wilt mij dan niet gants vergeten:
„ Leest, om aan uw vriend te denken,
„ Somtijds eens in deze zangen.

Konstrigters menen, dat zij minder goedkeuring, bij de meesten, dan zijne *Vaderlandse Gezangen* wegdragen zullen, om dat zijne Genie het kragtigste werkte, in het grote en heldhaftige. Het blijft nogthans zeker, dat men in dezelve, verscheidene in der daad, zo in vinding, als in uitvoering, zeer schone stukken ontmoet, en dat zij alle het merk dragen, van zijn uitnemend digtvermogen. Hij was Dichter in den nadruk des woords; zijn digten bestond niet, in, met enige verandering van woorden, gedurig wederom dezelve beelden te herhalen, welke zo velen voor hem, reeds duizende malen, hadden gebruikt en misbruikt, hij schiep nieuwe. Dit blijkt treffend, uit de overeenkomst, tusen zijne gedachten, en die

van

van andere scheppende vernuften, zonder dat hij ooit een hunner voortbrengzels, hadt onder 't oog gekregen; verbaast stond hij toen men hem eenmaal de overeenkomst toonde; tussen een lied van ANACREON, en een ander; 't geen hij voorlas, en door hem was gedigt, wanneer hij nauwlijks den naam van ANACREON kende, dit is hem naderhand meermaal, omtrent andere grote Digtërs, vooral omtrent GLEIM gebeurd. Zijne digtstukken hebben alle ene rollende vloeibaarheid, en dragen de blijken der gemakkelijkheid, waar mede hij die opstelde. De harmonie welke hij aan zijne rijmloze versen wist te geven, heeft niet weinig toegebracht, om den smaak, daar voor, algemener te maken. Door zijn voorbeeld, lost hij; met enige weinige anderen onzer beste Digtërs, de bedenking op: of niet, met het rijm, ook de welklank in onze poëzij, verloren ga? Bij enen halven Digter mag dit zo zijn, en wat schade? dan na menig vers van BELLAMY gelezen te hebben, zal men, indien men 'er opzettelijk acht op slaat, niet eens gemerkt hebben, dat het rijmloos ware, duidelijk bewijs, voor de harmonie zijner stukken, en voor de niet volstrekte onontbeerlijkheid des rijms, tot den welklank.

Bewust, dat met de beoeffening, de beschouwing moet gepaard gaan, en dat onze Digtërs het verder zouden gebracht hebben, hadden zij deze niet te veel verzuimd, lei hij, zo dra hem daar toe de gelegenheid verschaft werd, zig met ernst op de *theorie* der digtkunde toe, en maakte in dezelve geen geringe vorderingen. Zijn *Brief* aan Mr. VAN ALPHEN, benevens een en ander stukje van den *Poëtischen Spectator*, die hij beide, zonder zijnen naam in het licht gaf, leveren daar van de bewijzen uit. Hadt het hem mogen gebeuren in dit vak verder voort te werken, hij zou door zijne gegronde kritiekes, de *Nederlandse Digtkunde* niet weinig voordeels aangebragt, en jonge Digtërs veel geleerd hebben; hoewel het te vrezen is, dat hij zig daar door tevens, het misnoegen van velen zijner medebroeders, en van het geheel heirleger der Rijmers, welker snerpande geesfel hij was, zou op den hals gehaald hebben, vooral door den toon, op welken hij recenseerde.

Edel-

Edelmoedigheid en menschenliefde, blonken in alle zijne bedrijven uit; daar hij leed, wanneer hij anderen zag lijden, was hij, hoe spaarzaam zelve bedield, altoos bereid, om anderen in het geen hij bezat, te doen delen; alleen in die oogenblikken, in welke hij ondervondt, hoe magteloos zonder hetzelfde, het medelijden was, kreeg het geld in zijn oog enige waarde, in elk ander geval, was hij 'er mischien al te onverschillig omtrent. Van niets hadt hij meer afkeers, dan van vleijen en kruipen, een afkeer die zo ver ging, dat zij, door sommige aanzienlijken onder zijne weldoeners, die zijn karakter niet genoeg kenden, en meenden dat hij, om het geen zij ten zijnen voordele toebragten, met lof en dankdichten in de hand, voor hun behoorde te buigen, als trotsheid en ondankbaarheid, aangemerkt werd. Zijne openhartigheid, zijne getrouwheid, zijne groetheid van ziel, die hem in staat stelde, om niemand te verachten, noch te beledigen, om dat hij van hem, of in godsdienstige of in staatkundige begrippen verschildte, won hem ene algemene hoogachting, bij alle braven. Hij beminde zijn vaderland vurig, hij haatte deszelfs vijand, wie en onder welke partij die ook was. Hij hadt elk lief, die het vaderland lief hadt, en liet tevens elk zijne bijzondere gedachten geheel vrij; onder lieden, van hem verschildende denkwijzen, hadt hij, in de holgande tijden door hem beleefd, zijne vertrouwde vrienden, hij was niet klein genoeg, om partijdig te kunnen zijn. Schoon ene sterke neiging tot het sombere en ernstige hebbende, hadt hij ene bijzondere, hem alleen eigen luim, die, in sommige zijner stukken, en vooral in zijne gemengde gesprekken en brieven, zig vertoonde; een luim, die zijn gezelschap allerbehaaglijkst maakte, en de rimpels der droefgeestigheid, van het gefronzeldste ge'aat wjken deedt.

Zijn schertzen, met zekere door min kundigen uit onverstand, geliefkoosde godsdienstige meningen, gaf aan menschen van bekrompen doorzigt, en aan de nijd, die bestendige gezellin van grote verdiensten, gelegenheid, om niet gunstig omtrent zijne godsdienstige gevoelens te denken; met grond

wordt

wordt nogthans verzekerd, dat hij, door de lezing van grondende schriften ten voordele der openbaring, volkomen overtuigd was, van de waarheid van onzen schonen Godsdienst, en genezen van die twijffelingen, welke bij hem waren opgekomen, door zekere slegt beredencerde, schoon welgemeende godvruchtige boeken en gesprekken, die hij in zijne jonkheid veelvuldigmalen hoorde en las. Of hij egter als Leraar, groten opgang zou gemaakt hebben, mag men twijffelen. Uit zijne in druk gegevene leerredenen blijkt het; dat hij ver afweek van die wijs van voordragt, welke in de voorheen publieke Kerk, tot heden toe, nog allermeeft behaagt, en hij hadt te veel vastheid van geest, om zig blindelings naar den heersenden smaak te rigten. En, daar men in ons land, door enen Leraar niet wil geschreven hebben, 't geen men aan elk anderen niet kwalijk duidt, is het te vrezen, dat dewijl het hem onmooglijk was, zijn Genie aan zijn fortuin op te offeren, hij ene aanzienlijke plaats onder de digterlijke martelaars zou beflagen hebben.

Dan van dit alles, zou de tijd alleen de zekerheid of onzekerheid hebben kunnen leren, doch dit is, gelijk alle de grote vooruitzigten, die men zig van hem met reden vormde, verijdeld; dewijl de levende, de werkzame, de zig tot een waarlijk groot Genie vormende, en zijne aanvangelijke grootheid reeds gevoelende BELLAMY, op den 11 maart 1786, aan de gevolgen ener verzuimde verkoudheid overleedt, tot groot verlies der vaderlandse digtkunde; tot grievende smert voor zijne vrienden; en in het bijzonder voor zijne moeder, die haar enig kind, en zijner minnares, die enen minnaar zonder wederga, in hem verloor.

Het spreken viel hem in zijne ziekte, te zwaar, dan dat men iet van zijne laatste redenen zou kunnen melden. Sommigen zijner vrienden namen de bezorging zijns lijks op zig; meer dan één Burger dong naar de eer, om het in zijn graf geplaatst te zien; en het werd, onder het algemeen beklag der hem hoogschattende Burgerij, in de *St. Nikolaas Kerk*, door enige zijner, meest *Zeeuwse* medestudenten, bijgezet: *Zee-land,*

land, heeft in BELLAMY, enen Digter voortgebragt, wiens naam het vrij naast dien van deszelvs twee grootsten, CATS en ANTONIDES, mag plaatzen. *Vlissingen*, het geen wel op ene beroemde-Digteres, namelijk de door hare vlugge geest en scheid vernuft zo beroemde ELIZABETH BEKKER, maar op geen groot Digter roemen mogt, heeft die eer door hem verkregen. En *Nederland* zal altoos op hem bogen en zijn vroeg verlies betreuren. — G. KUIPERS, *Levensverh. van JAKOB BELLAMY, voor zijne twee nagel. Leerredenen. Nieuwe Ned. Jaarb.* 1784. bl. 1524 en 1938. *Vad. Hist.* XXXII. D. bl. 373.

BELLE (JAN VAN), een man uit den burgerstaat te *Haarlem*, omtrent het midden van de XVIIIde eeuw geloofd hebbende, was een groot kender en voorstander der nederduitse taal- en digtkunde. Men heeft van hem in druk: *David's Psalmen met musijk. Haarl.* 1733. 4to. *Lijste Wegwijzer ter Spreek- / Spraak- en Digtkunde. Haarl.* 1748. 4to. *Winklijke Spreekwijzen &c. Amst.* 1756. 8vo. — ABKOUDE en ARRENSBERG, *Naamreg. druk van* 1773. bl. 39.

BELLECHERE (JAKOB), een *Flaamse Waal*, werd door LEICESTER in het jaar 1586, tegens de privilegien van den lande, tot President van den Hove Provinciaal van *Utrecht* aangesteld. — WAG., *Vad. Hist.* VIII. D. bl. 168.

BELLEGAMBE (FRANCOIS), wierdt geboren te *Douai*, in het jaar 1628, en volbragt zijn gehelen letterkundigen loop, bij de Jesuiten van die stad; 16 jaren oud zijnde, werd hij lid van dat genootschap; vervolgens gewijd, wierdt hem de bestiering van ene der *Congregatiën* der *H. Maagd* toevertrouwd, en het blijkt, dat hij die bediening 15 jaren, zo te *Rijsel* als te *Douai* heeft waargenomen; hij stierf in de eerstgenemde stad, den 12 junij 1700, in het 72ste jaar zijn's ouderdoms. Verscheiden boeken heeft hij geschreven, die door den druk zijn gemeen gemaakt, waar van de meesten van weinig waarde zijn, als enkel aanhalingen uit Oudvaders letterlijk overgeschreven, bevattende. Het enige daar men nog enige waarde in stelt, is: *Enchiridion Theolog. practicum, tripartitum, de*
Ju

Subilae Ecclesiastico, Insulis. 1699. in 12mo. — PAQUOT, Memoir. litter. Tom. XIII. p. 213, 214.

BELLEGARDE (GABRIEL DU PARC DE), is geboren uit een adelijk geslacht, in *Languedok*, op het slot *Bellegarde*, den 18 oktober 1717. Zijne beoeffeningen der wetenschappen, in het ouderlijk huis, onder een afzonderlijken leermeester, begonnen hebbende, vervolgde hij die naderhand in een kostschool van geleerde Geestelijken, welke geen minder zorg droegen, om zijn hart tot de deugd, als zijn verstand voor de wetenschappen, te vormen. Van daar ging hij naar *Toulouse*, om aan het Hogeschool van die stad, lesfen in het kerkelijk regt te nemen, en verkreeg aldaar den graad van Licentiaat in de regten. Thans begaf hij zig naar *Parijs*, alwaar hij zijn vast verblijf nam, met oogmerk om zig geheel en al aan de beoeffening van de godgeleerdheid en de kerkelijke wetenschappen, over te geven. Hier gelukte het hem, in nauwe kennis te geraken, met de kundigste Godgeleerden dier stad, inzonderheid met den vermaarden BOURSIER, leraar der *Sorbonne*, gelijk mede met den Abt d'ELTEMARE; welke laatste hem bovenal dierbaar wierdt, en die hij steeds als meester en vader beschouwde; zijnde dermate aan hem gehegt, dat, toen deze naar *Holland* ging, om aldaar het overschot zijner dagen door te brengen, BELLEGARDE zig mede derwaarts begaf, en dezen zijnen vriend bijbleef, tot op zijnen dood, die in het jaar 1770 op *Rijnwijk*, een landhuis in de nabuurschap van *Zeijst*, in de provincie *Utrecht*, voorviel.

Twee jaar later, begaf zig BELLEGARDE met 'er woon naar de stad *Utrecht*, in gezelschap van enige vrienden, die zig nevens hem, met gelijken arbeid bezig hielden. Het was daar, dat hij de laatste hand leide, aan de *Collection generale des Oeuvres d'ANTOINE ARNAULD, Docteur de Sorbonne*, die te *Lausanne*, bij intekening, zedert 1772 tot 1782, gedrukt wierden, en in 49 Delen in 4to. het licht zagen, daar onder begrepen de VI. Delen over *la perpetuité de la Foi*, benevens I. Deel, bevattende het *leven van ARNAULD*, en het register op het werk, welke stukken afzonderlijk zijn uitgegeven; hebbende tevens

de

de uitgever; deze grote verzameling verrijkt, met geschiedkundige voorredenen, welke vervuld zijn met de nauwkeurigste en belangrijkste nasporingen. Deze arbeid, die hem gedurende den tijd van 20 jaren, bezig hieldt, verhinderde hem egter geenzins, om in den jare 1765, te *Utrecht* ene andere aanzienlijke verzameling uit te geven, onder den titel van: *Supplementum ad varias collectiones Operum ZEGERI BERNARDI VAN ESPEN*, in gr. folio, makende een 5de deel uit der werken van dezen groten Kanonist. In dit stuk vindt men een omstandig levensverhaal van den auteur, met ophelderingen omtrent zijne schriften. Het zelve is ook afzonderlijk in groot 8vo. gedrukt.

In den zelfden tusfentijd, gaf ook BELLEGARDE ene korte geschiedenis van de Rooms Katholijke Kerk te *Utrecht* in't licht, onder den titel van: *Hij-oïre abrégée de l'Eglise Métropolitaine d'Utrecht*, strekkende zedert haar opkomst tot aan de kerkvergadering van *Utrecht* in 1763, beftaande een deel in klein 8vo. De belangrijke voorreden voor zijn *Recueil des témoignages, rendus à l'Eglise d'Utrecht*; waar in de oifprong en voortgang der fcheuringe, tusfen de Katholijken dier Kerk ontstaan, aangewezen en opgehelderd worden, is insgelijks uit zijne pen gevloeid. Nog heeft men van BELLEGARDE, buiten verscheiden andere schriften van minder aanbelang: *Memoires Historiques sur l'affaire de la Bulle Unigenitus dans les Pais-Bas*, bevattende een aanēpefchakeld verhaal, van de gebeurtenisfen in de *Nederlanden*, ter gelegenheid van die Bulle veroorzaakt, zedert 1713 tot 1730, 4 delen in 12mo., zijnde dit het eerfte werk dat door hem gemeen gemaakt is.

Men befpeurd in alle zijne schriften, dat hij, fchoon de leerftellingen der Roomsgezinde kerk onveranderlijk toegedaan blijvende, en geenzins aarzelende, om het hoofd dier kerke in den perfoon van den Paus te erkennen, nogthans verre af ware van alles te onderschrijven, wat de overige Roomsgezinden, ten aanzien van 's Pausfen onfeilbaarheid en volftrekte oppermagt over alle de kerken, voorwenden. Het was hierom, dat hij, hoe zeer zijne geboorte, zijne braafheid

heid en de dienften, welken hij aan die kerk bewees, hem boven zo veel anderen regt tot het bekleeden van kerkelijke waardigheden gaven, de deur daar toe steeds voor zig gefloten vondt, aangezien men tot dezelve niet konde geraken, zonder zig aan de Roomse Bullen tegen JANSENTUS en QUESNEL te onderwerpen. Ondertusfen vondt hij zig omtrent 25 jaren geleden, tot Kanunnik benoemd, bij de hoofd- en primaat-kerk van Lijon, alwaar zig een broeder van hem bevondt, en waar van de Kanunniken, die bewijzen van hun oud adeldom moeten geven, het teken van 't kruis dragen, en den tijtel van Graven, plegen te voeren. Dan, daar de arbeid waar aan hij zig hadde overgegeven, zijn vast verblijf aldaar niet gehengde, verzogt hij wel dra zijn ontslag, en verwierf van 't kapittel den tijtel van Oud-Graav. Hij is gestorven te Utrecht, den 13 december 1789, in den ouderdom van ruim 72 jaren. Op de zark, die zijne stoffelijke overblijfselen bedekt, staat het volgende grafchrift gebeiteld:

H I C J A C E T

Nobilis D. GABRIEL DU PARC DE BELLEGARDE,

Diœcesis Narbonensis in Gallia Clericus,

Nec non insignis Ecclesiæ Lugdunensis

Antiquus Canonicus & Comes :

Vir pietati ac veritati ab adolescentia deditus :

Scriptis diversis, ac magnâ potissimum

ARNALDI operum collectione

De Ecclesiâ benè meritus :

Ecclesiâ Batavâ, cujus se causâ totum

Mancipaverat,

Cuique plurimos undiquaque Amicos

Conciliaverat,

Nec non & aliis longè lateque Ecclesiis,

Multiplici Epistolarum commercio,

Multâ Librorum communicatione,

Et continuis officiis utilissimus:

Omnium denique sanæ doctrinæ amicorum

Amicus fidelis & fervidus,

*Ipse, in paucorum numero, quibus hinc temporibus
Cara fides & veritas potior fuit, unus è præcipuis:*

*Qui, dum susceptis in Ecclesia commodum
Laboribus*

Ardens atque indefessus incumbit,

Viribus tandem exhaustis,

Obiit in Domino Ukrajezi, in domo dicta

Clarenburg,

Die XIII Decembris MDCCLXXXIX,

Annos natus LXXII ac penè duos menses.

Directeuren van het *Utrechts* Provinciaal Genootschap van konsten en wetenschappen, dezen waardigen Man in derzelver vergadering van 4 mei 1789, tot lid des Genootschaps verkoren hebbende, wilde hij dit lidmaatschap niet aannemen, dan in hoedanigheid van contribuerend lid. — *Alg. Konst- en Letter-Bode*, IV. D. bl. 50, 51.

BELLEMANS (DANIEL), is in 1641 te *Antwerpen* geboren. In den ouderdom van 18 jaren, kwam hij bij de reguliere Kanunniken van *Grimbergen* van de *Premonstratenzer* orden, en zijn proeftijd doorgegaan hebbende, leide hij 'er de gewijdde belofte van af in 1661. Vier jaren later, wierdt hij tot Priester geordent, en vervolgens van ene parochie voorzien in de heerlijkheid van *Horsfen*, tusfen *Waal* en *Maas*; maar hij behield dien post niet lang, doordien hij den 21 februarij 1671 in den ouderdom van 32 jaren gestorven is. BELLEMANS heeft twee verzamelingen van digtstukken of liedekens nagelaten; onder deze zonderlinge tijtels: 1. *Het Cijgheren van Jesus / speelende zestigh nieuwe Liedekens op het groote Jubillè van het H. Sacrament van Mirakel tot Brussel*, Gedrukt te Brussel in 1670 en 1679 in 16mo. 2. *Den liefvelijcken Paradijs-Vogel / tot Godt om hoogh blicghende / behelsende verscheide gheestelijke Liedekens van de Goddelijke Liefde ende het verlangen van het Hemelgch Vaderland / ghecomponceert door den Eerw. Heere DANIEL BELLEMANS*, gedrukt te Brussel / 1683 in 16mo. Deze liedekens werden

den zo gretig gekogt, dat 'er in 1686, reeds een *zeste druk* van werd uitgegeven. Ook kan men van deze digtstukjes getuigen, dat alle niet alleen zeer stigtelijk zijn, maar ook de meesten door hun gevoelige en met tederheid vervulde uitdrukkingen, de zinnen strelen en het hart aandoen, ja dat sommigen zelfs ene zoetvloeijsheid van uitdrukkingen en verhevene gedagten bevatten, schoon niet alle met dit merk zijn gestempelt, en enigen in een vrij gemeenzamen stijl zijn geschreven; zo als bij voorbeeld het liedeken, dat dus aanvangt:

Als meester Jan den Timmerman
Dan Lijck naer Nussel quam /
Toerde hij bij Herremen / enz.

Aan het hoofd van dit werkje, is ene lofspraak op den schrijver en zijne liedekens geplaatst, door den vermaarden digter in dat soort van poëzij, ADRIAAN DE POIRTRES. — PAQUOT, *Memoires litter.* Tom. IX. p. 63-65.

BELLERUS (JOANNES), van Antwerpen geboortig, was een geleerd Man en Boekdrukker in genoemde stad. Hij heeft het *Onomasticum* van CONR. GESNERUS, uit het werk van ROB. STEPHANUS getrokken, op nieuw door hem vermeerderd, in 1553 uitgegeven. Ook heeft hij een groot aantal woorden gevoegd, bij het *Dictionarium Latino-Hispanicum* ANTONII NAERISSENSIS. Hij is den 13 julij 1595, in zijn geboortestad overleden. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 577, 578.

BELLIGHEM (PERSEVALD VAN), een blindgeborene, geboortig van Brugge, maakte vrij wat opgang in 't beoefenen der letterkunde. Hij woonde in 1590 te Parijs, en bemoeide zig met lessen aan de jeugd te geven. Hij hadt tot zijn zinspreuk aangenomen: *Dominus illuminat caecos*; en heeft uitgegeven: *Quintilliani pro Cæco contra novercam declamatio, cum scholâ & notis* P. BELLIGHEM. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 947. MIRÆI, *Elogia Belgica*, p. 143. PROSPER MARCHAND, *Diction.* Tom. I. p. 228. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 252, 253.

BEL.

BELLOCASSIUS (STEVEN), is geboren te *Catlet* in *Flandria*, nabij het dorp *Belle*, waar van hij ook zijnen naam heeft ontleend. Hij leidde zig inzonderheid op de latijnsche dichtkunde toe, daar hij ook vrij wel in slaagde; zijn beroep was Secretaris van het Kapittel van *St. Donatus* te *Brugge*; welken post hij tot aan zijnen dood toe heeft waargenomen, welke om trent het midden der XVIde eeuw is voorgevallen. Kort voor zijn dood maakte hij op zig zelven, het volgende grafchrift:

*Hoc jaceo in tumulo: prius ac quam munere vitam
Exuor, in votis hoc promere carmen erat.
Huc veni, hic vixi, peregrinae fabulae vita
Nunc acta est, redeo vita ubi perpes eris,
Cygneo sic more mei sum funeris ipse
Cantator. Longum, qui legis ista, vale.*

Ook hadt hij een soort van testament gemaakt, in deze woorden:

*Caelo animam, de corpus humo, de cetera mundo,
Us capiat partem quilibet inde suam.*

BELLOCASSIUS heeft in druk uitgegeven: *Synhula Carmine*. *Sanctologiae Flandriae. Bruggis* 1544. 8vo. Item, *Legationem Flandriae ad CAROLUM V. Imp.*, 't welk geplaatst is in de *Rerum Germanicarum scriptores* van FREHERUS, Tom. III. pag. 164-173, en in een gelijkloortige verzameling van STRUVIUS, Tom. III. p. 196-204. — F. SWEERT., *Athen. Belg.* p. 680. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 817. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1107. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 383-385.

BEMMEL (ABRAHAM VAN), bekleed ene plaats onder de klaske der Geschiedschrijvers van ons land, door zijne uitgave van ene *Beschrijving der Stad Amersfoort* / 2 Deelen / in 8vo. Utrecht 1760. met fraijde platen voorzien. Dat van BEMMEL niet tot de studien was opgevoed, en in zijne jeugd Klerk ter Secretarij van *Amersfoort* is geweest, leest ons de voorreden aan het hoofd van zijn boek geplaatst;

BEMMEL (GABRIEL VAN), een Jesuit te *Leuven*, welke in 1612 in die orden wordt ingelijft; is geweest Secretaris te *Brusfel*, en een man, die door zijne geleerdheid heeft uitgemaakt. Hij heeft geschreven: *Triumphos SS. IGNATHI DE LOJOLA & FRANC. XAVERII, Societat. Jesu, in Divos relatorum. Bruxel.* 1628. 8vo. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 325.

BEMMEL (WILLEM VAN), een Konstfchilder, is geboren te *Utrecht*, en wordt gehouden voor een der beste discipels van ZAOTLÉVEN. Toen hij zo ver in de konst gevorderd was, van op eigen wieken te kunnen drijven, trok hij naar *Romen*, om door de beoeffening van keurige modellen geholpen, de konst verder voort te zetten, teffens ook om zijne neiging te voldoen, welke overhelde, om *Italiaanse* gezigten of landschappen te verbeelden. Ten einde dan dezen lust te boeten, tekende hij met ijver en grote vlijt te *Tivoli*, en bragt de aftekeningen daar na op paneel, zo geestig en natuurlijk, dat hij groten roem daar door te *Romen* verwierf. Van daar trok hij naar *Duitsland*, daar zijne meeste werken gevonden worden, inzonderheid te *Neurenberg*. Hij heeft alzins in zijne stukken, de wijking, licht en schaduw, ongemeen konstig weten in acht te nemen; en met dat al wordt 'er getwist, of wel zijn vernuft en zinrijke geest, of zijn penfeel 't meest verdiend geroemd te worden. — A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D. bl. 343.

BEMPDE (JORDAAN of GERARD VAN DEN), is om trent 't jaar 1634 te *Doornik* geboren; wierdt, na zijne eerste letteroeffeningen volvoert te hebben, Monnik in het Dominikaner klooster te *Brugge* in 1652. Na 16 jaren hier doorgebragt te hebben, stierf hij den 11 maart 1671. Hij heeft in 't licht gegeven, een digtfuk over 't lijden van den Zaligmaaker, getiteld: *Den bloedighen Drijdach*. Leuven 1670. in 12°. — PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 376. MORAY, *Diction.* ed. de 1740. Tom. II. p. 200.

BEMPDEN (GILLIS VAN DEN), Heer van *Kastricum*, vermaagt

maatschapp met de aanzienlijkste geslachten, is zo wel als zijn vader EGIDIUS VAN DEN BEMPDEN, Burgemeester te *Amsterdam* geweest. In 1726 werd hij Kommissaris van kleine zaken, en in 1723 tot Raad in de Vroedschap verkoren; in het jaar daar aan volgende tot Schepen, en eindelijk in 1738 beklom hij den eeretrap van Burgemeester; welke hoog aanzienlijke waardigheid hij insgelijks in 1741 en 1747 heeft bekleed; in welk laatste jaar WILLEM DE IV, na dat hij tot Stadhouder van *Holland* was aangesteld; bij zijne komst te *Amsterdam*, door hem en Burgemeester CORVER, verzeld van den Pensionaris STAAL; begroet werd. Men getuigt van VAN DEN BEMPDEN, dat hij een kundig Regent was; doch doordien hij het met de anti-stadhouderiaanse partij hield, heeft hij vele onaangenaamheden van de toen miscegede gemeente moeten ondergaan. Hij stierf den 20 januarij 1748. — WAGEN, *Vad. Hist.* XX. D. bl. 95.

BEN ELBERTSZ (YSBRAND); was een der 36 Raden in de Vroedschap der stad *Amsterdam*, waar toe hij in 1595 verkoren was, zijnde hij het jaar te voren tot Schepen van die stad aangesteld. Het achtbaar ambt van Raad bekleedde hij tot in het berugte jaar van 1618, wordende toen met meer anderen; op den 3 november door Prins MAURITS, doordien het hem niet geviel de geweldadige maatregelen van dien vorst goed te keuren, van eed en dienst ontslagen. — WAG., *Vad. Hist.* X. D. bl. 280. WAG., *Beschrijv. van Amst.* IV. St. bl. 304.

BENDIXIUS (DOMINIKUS); wierdt uit eerlijke ouders geboren te *Sneek* in 1523. Hij verloor zijn vader in zijn eerste jeugd, en volvoerde zijne letteroeffeningen aan de plaats zijner geboorte; onder opzigt van JAN RODIUS een *Drentenaar*; en vervolgens onder GERSON of GERARD VAN LEUWARDEN, welke naderhand zijn schoonvader werd; deze hadt te voren de latijnsche en griekse talen; in de stad waar van hij den naam droeg, onderwezen. Den ouderdom van 13 jaren bereikt hebbende, wierdt BENDIXIUS met zijnen makker JOACH. HOPPEAU

naar *Haarlem* gezonden, benevens enige andere scholieren van *Sneek*, om 'er zijne letteroeffeningen te vervolgen onder den geleerden KORNELIS SCHONÆUS, als toen Rector der scholen van die stad. Na hier vier jaren onderwijs genoten te hebben, ging hij naar *Leuven*, om in de regten te studeren; doch nauwelijks hadt hij een jaar op die Hogeschool geweest, of ene ziekte van zijn schoonvader, noodzaakte hem naar zijn vaderland te rug te keren. Hij wierdt hier op te *Leeuwarden* aangesteld tot Preceptor van de latijnsche scholen; dan hij verliet die stad op raad of bevel van zijnen schoonvader, en vertrok naar *Zwolle*, als Conrector van de scholen aldaar, onder JAN DE NUYS, die te voren Rector te *Sneek* en ook te *Leeuwarden* geweest was. Enigen tijd daar na, kwam hij te *Leuven* te rug, op sterk aanstaan van HOPPERUS; doch daar gekomen zijnde, verstond hij, dat deze naar *Frankrijk* was vertrokken; zig dus verstoken ziende van de hulpmiddelen, die hij zig van dezen vriend beloofde, leerde hij naar *Leeuwarden* te rug. Na hier verscheidene wisselvalligheden van het wankelbare fortuin ondergaan te hebben, besloot hij zig tot den geestelijken staat te begeven, en tot Priester geordend zijnde, wierdt hij opvolgelyk Vikaris, en naderhand Pastoor van verscheidene dorpen in *Friesland*; de uitmuntende predikgaven die hij bezat, bezorgden hem een beroep te *Sneek*, en vervolgens te *Leeuwarden*. CUNERUS PETRI, eerste Bischoep van die stad, getroffen door zijne bekwaamheid, maakte hem in 1570 Aartsdiaken van de kathedrale kerk. Ten einde dezen post met zo veel te meerder luister te bekleden, ging hij naar *Leuven*, om aldaar met de waardigheid van Licentiaat in het kerklyk regt bekleed te worden. Te *Leeuwarden* wedergekeerd, hadt hij het verdriet te vernemen, dat de Gereformeerden de overhand hadden gekregen, en hij door die genen werd gebannen, tegens wien hij met zo veel ijver in zijne predikationen als anderzins hadt uitgevaren, en hen als ketters vervolgd. Hij moest dus wijken, en begaf zig naar *Keulen*, vervolgens naar *Ratingen* een klein stadje in het hertogdom van *Bergen*, waar van hij Pastoor werd. Na drie jaren verblijf aan deze plaats,

ver-

vertrok hij naar *Dusfeldorp*, alwaar hij van een Kanunnikaat werd voorzien, doch van welke waardigheid hij weinig genot hadt, doordien hij den 14 januarij 1586 in den ouderdom van 62 jaren, overleedt. Schoon BENDIXIUS lange jaren onderwijs in de fraije letteren hadt gegeven, was hij egter onbeschaafd in zijne uitdrukkingen; 't welk deels moet toegeschreven worden aan zijne verkleeftheid aan de wijsbegeerte van dien tijd, en deels aan de leerwijze van RAYMOND LULLIUS, die hij ijverig volgde. Noch de vriendelijke vermaningen van DOMINIKUS BROERSMA, Secretaris van *Sneek*, en van den Geschiedschrijver SUFFRIDUS PETRI, noch de raadgevingen van Doktor STEVEN SYLVIUS die Pastoor van *St. Steven te Groningen* was, die hem voor een *Lullist* en *Barbaar* uitmaakte, waren toereikende, om hem van dit tweledig gebrek te verbeteren. BENDIXIUS heeft de volgende werken nagelaten, waar aan getwijfeld wordt of gedrukt zijn: 1. *Sermones de vitanda peccati occasione*. 2. *Disfert. de Humilitate*. 3. *De Ira, de Invidia, de Continentia, contra luxum & crapulam*. 4. *De pura Castitate &c.* — SUFFRID. PETRI, *de Scriptor. Fris.* edit. 2. pag. 417-421. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 247, 248. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. V. pag. 279-282.

BENINGA (EGGERIK), is gesproten uit een adelijk stamhuis in *Oostfriesland*, 't welk reeds ingevolge het getuigenis van USBO EMMIUS, in de XIVde eeuw bloeide; en, waar van men LUVARDUS BENINGA als den eersten bekenden stamvader kan aanmerken. LUVARDUS hadt een zoon GEROLD BENINGA genaamd, die in 't jaar 1378 leefde, en voor dat 'er nog Graven in *Oostfriesland* waren, het gebied als Heer voerde, over de vier vlekken *Grimarsum, Wirdum, Findelt* en *Konpen* of *Kampen*. Deze GEROLD liet twee kinderen na, een zoon en ene dogter; de zoon AJOLD genaamd, stierf kinderloos, doch de dogter HEBBA of HEBRIG, die als erfdogter de vaderlijke goederen in bezit kreeg, huwde aan IMELO ALLENA van *Oosterhuizen*, zoon van FOLKMAR ALLENA, en ADDA dogter van IMELO KENESMA, die in 't jaar 1372 stierf, en een zoon was van

KENO den jongen, die in 't jaar 1376 overleed; hebbende de ze KENO een broeder OKKO, en twee zusters ELBURG en DODO genaamd; welke laatste in 't jaar 1414 trouwde aan EDZARD SIRCSENA, spruitende uit dit huwelijk voort ENNO, Hoveling van Grietziel, vader van ULRICH, die in 1454 tot eersten Graaf van Oostfriesland wierdt verkoren; en in 1464 opentlijk daar voor erkend. Gemelle ~~Folkmar~~ ALVENA trouwde dan HEBE of HEBRIG BENINGA, erflogter van Grimarsum, en plantte dit adelijk geslacht verder voort, door in den naam en 't stamhuis der BENINGA's zijne nazaten te doen overgaan; verwekkende uit deze HEBE twee zonen, FOLKMAR en AJOLD BENINGA; welke laatstgenoemde Hoveling was te Grimarsum en Ploost te Hinte, zijnde gestorven in 1483, en hebbende tot huisvrouw gehadt HYMA VAN NOORDDORF, ingevolge dit graffschrift, te Grimarsum rondom hare-beeldtenis op enen grauwten steen gebeiteld:

ANNO DOM. MO.CCCC.LXXXIII

OBITU AILD BENIG. PETR. I. HIT:

CAPITAL. IN GRIM., ANNO LXXXIII

OBITU HYMA UXOR. EQUES. R. I. F.

dat is

In 't jaar des Heren MCCCCLXXXIII

Is overleden AILD BENINGA / Proost in Hinte /

Hoveling te Grimarsum. In 't jaar LXXXIII

Is overleden deszelfs huisvrouw HEMA / rustende in byde.

Deze AJOLD of AILD BENINGA, verwekte twee zonen bij zijne huisvrouw HYMA, FOLKMAR namelijk en GEROLD.

FOLKMAR teelde ook enen GEROLD, en deze weder twee zonen EGGERIK en FOLKMAR. GEROLD de jongste zoon van ge-

maiden AJOLD, verwekte vier kinderen, ene dogter HYMA genaamd, welke aan ULRICH VAN DOORNUM, Heer van Older-

sum trouwde, onder welkers opzigt in 't jaar 1526, het gesprek over den godsdienst te Oldersum wierdt gehouden, tussen

APORTANUS, eersten Gereformeerden Predikant te Embden, en den

den

den

den

den

Grimar.

Deze
Folkmar
tijdens de
valste
schap van
zijn gemaal
ook in de
omgevingen
den van
Gerold
verkeerde
hem een
me van de
doornum
vader die
eelen op zijn
vermeende
belangen in
burgerschap
een deel te
maken gemeen
hadden, maar
de hi later
in verband
van zijn zoon
gerold
Gerold, den
jongsten van
vader Folkmar
is overleden
in de laatste
van de eeuw
Hans van
den Grin
ger van den
Vice-Commissaris
van de
Folkmar af.

Van deze Folkmar niet zijn vader. De vice-
rechter de overz. over de zaken van de afkoning. Het
in zijn Chronique der friesche landst., dat zijn over-
vader met Folkmar bleef in het ieger gemaal is. En
bekend is het dat de Oostfriesche Adel, die van
van Folkmar de allervormigste was, het
met Folkmar de kan hielen, met die ballingen be-
houden ook de beide zoons van Folkmar - Folkmar en Gerold.

den Roomsgezinden Doktor LAURENTIUS; voorts drie zonen; SNELLINGER, HOMERUS, en EGGERIG genaamd. HOMERUS was Abt van 't *Tedingen* klooster, en stierf in 1557 den 8 febr. rij. Dit *Tedingen* klooster was bij *Nuttermoer* in *Oostfriesland* in 't jaar 1283 gebouwd door den Abt THEDA ter eere van St. BENEDIKTUS, en brande af in 1398. EGGERIK BENINGA, de jongste broeder van HOMERUS, was Proost te *Wener* enz., en schreef ene *Kronijk van Oostfriesland* / welke door den Hoogleraar ANT. MATTHEUS in het VIII. Deel van zijne *Veteris avi Analecta* in 8vo., is uitgegeven, doch niet volledig en ten enemalen verminkt, naderhand na een der beste afschriften te *Emden* berustende, in 1723 aldaar herdrukt, en met aantekeningen en bijgevoegde andere oude stukken vermeerderd, is uitgegeven door den *Harlinger* Predikant EILARDUS F. HARKENROTH in 4to.; makende ook een geheel deel uit van den tweden druk in 4to. der *Analecta* van MATTHEUS. Deze adellijke kronijkfchrijver is overleden in 1562, als uit dit volgende grafchrift blijkt, te zien in 't koor van de kerk te *Grinarnsum*. agter deszels beeldtenis, op een groten blauwen steen uitgehouwen.

Anno dni. 1562. den 19 Oct. sterf
 Erntbese un Erbare EGGERIK
 BENINGA te Grinarnsum / Bogsum /
 Tersum / Widdelsweer. Hobet-
 lingh. Protwest to Wener. sins
 olders / im 72. Daarna de erbare /
 unde dogetfame GELA van Bogsum
 Anders Beninga. to Grin. Bogf. Ters.
 Widd. Wedtwe / sine husefrutwe.
 Anno 1574 den 4 Feb. ores olders. im 85.

EGGERIK BENINGA heeft bij zijn huisvrouw GELA, verwekt twee zoons, GERALD of GARRALD en SNELLINGER, welke laatste in zijn vaders plaatze in 1562 Proost te *Wener* en *Haksum* wierdt, deze is in 1580 overleden. De laatste van dit oud en beroemd adelijk stamhuis, was eren FOLFMAR BENINGA, Heer

BENNING of BENNINK (DIRK SIMONSZ.), was in het jaar 1393 Schout te *Amsterdam*; in 1405 hadt hij, benevens den toenmaligen Schout JAN NOTTARD en AMEL JANSZON RYZER, de *Kabeljaunse* partij toegedaan, deel in den opstand bij de aanvaarding der regering door Hertog WILLEM verwekt; en waar bij de Priester WILLEM BRUINSZON, het leven liet. Om deze misdaad van oproer werden de drie gemelde personen onverhoeds geligt, ter stad uitgevoerd, voorts onthalsd, en in dien staat hunne vrienden thuis gezonden. Over deze personen is wel enig verschil, en inzonderheid over den laatstgenoemden, die bij den ongenoemden onder Schrijver in het vonnis THEODORICUS SYMONIS DE HEEMSKERKE of DIRK SYMONSZON VAN HEEMSKERK, genoemd werdt; doch DAPPER en COMMELYN noemen hem uitdrukkelijk, DIRK SYMONSZON BENNINK. De Burger WAGENAAR heeft hier op aangemerkt, dat de onbekende Schrijver hem den toenaam van HEEMSKERK, en niet dien van BENNING geeft, en hij dus DIRK SYMONSZON VAN *Amsterdam*, schijnt verward te hebben met DIRK SYMONSZON VAN *Haarlem*, die ook omtrent dezen tijd gedood werdt, en wellicht HEEMSKERK bijgenaamd geweest is.

— DOMSELAAR, *Beschrijv. van Amsterdam*, bl. 137. DAPPER, *Beschrijv. van Amst.* bl. 100. COMMELYN, *Beschrijv. van Amst.* bl. 898. WAGEN., *Beschrijv. van Amst.* II. St. bl. 199, 200.

BENNING (HILLEBRAND), komt ons voor op het jaar 1577, en wel op dien tijd, toen *Amsterdam* door SONOY bezet was. Hij moet toen, het zij den post van Burgemeester of wel dien van Geheimschrijver in die stad bekleed hebben, dewijl hij een brief aan SONOY zondt, begeende dat zijne knechten zig van alle vijandelijkheden onthielden, doordien de onderhandeling, wegens de satisfactie met den Prins, op een goeden voet stond. De overste SONOY deedt goede beloften; en om over den schrijfrant van dezen krijgsman te kunnen oordelen, laten wij hier een letterlijk afschrift van zijnen brief volgen.

INSONDERS GOUDE FRUNDT.

*V. L. Brief heb ych met blyfchap verftan dat dy faeken, vop
eyn gouden hop ftan, dar ych byt got fynnen segen foräts to te
willen geffen, fan dat ych myn follich fal wyllen halden fan ymans
te befchadige komt V. L. fych nyt allen verfekeren van eenen husman
dan van alle dy onder ftat wonen of dy wtter ftat follen wyllen ko-
men, al wollenfe gelt vp hor hofte dragen. ende es ock eyn orfaek dat
van dat ych fellefs met dy knechten bin gekomen von fuolcx ende
dergelicke vor te komen. hier met wyl ych V. L. den heer befellen,
verwachtende hyer ewe komfte bynne het Kathuſer klofter. Den
leſten December Anno 77.*

V. L. goude frunt

DIEDRICH SONOR.

Ondertuſſen hieldt het benauwen der ſtad aan; de regering beſloot den 8 januarij, nader aan Sonor te ſchrijven, met verzoek dat hij haar kennis gawe, uit wiens laſt haar deze vijandelijkheden, tegen de *Genſe* bevrediging, en tegen den wil zijner Doorlugtigheid, werden aangedaan, op dat zij weten mogten, waar naar zij zig te voegen hadden. Sonor antwoordde: „ dat hij uit laſt der Staten van *Holland*, voor *Amſterdam* gekomen was, niet om iets vijandelijks tegen de ſtad „ te ondernemen; maar om te beletten dat door de vijanden „ van 't gemene land, iets, ten nadele van het zelve, op de „ ſtad werdt aangevangen.” En naardien men ook geklaagd hadt, dat den boden der ſtad de weg naar de afgevaardigden te *D. lſt* werdt afgeſneden, voegde hij 'er bij: „ dat men de „ zelve vrijelijk naar zijn leger zenden mogt, daar hun geen „ doortogt geweigerd zou worden.” Men nam hier van de proef ten volgenden dage, en bevondt dat Sonor zijn woord hieldt. Ondertuſſen werdt 'er, nu en dan geſchoten, van binnen en van buiten, zonder dat men regt wist, wie 'er 't eerst mede aangevangen hadt, waar door ter wederzijde, enigen gelood en gekwetſt werden. Ook ſcholden die van binnen en die van buiten dikwils, vinnig op elkanderen; 't welk de onderlinge verbittering deedt toenemen. — P. Bor, *Ned. Oorl.*

BENNING (JAKOB) BENNING JANSZOOM. (JAN) 277

Doel. XII. B. bl. 3. (921) enz. *WAGEN.*, *Beschrijv. van Amst.* III. St. bl. 439, 440.

BENNING (JAKOB), werd in 1578, te *Amsterdam* met de verandering der Regeling, tot Schepen en Raad aangesteld. Toen in 1581, geraadpleegd werd over de opdragt der Hoge Overigheid aan Prins *WILLEM DEN I*, was BENNING een der genen, die zig 't vinnigst daar tegen verzette; gelijk blijkt uit het besluit van de *Vroedschap*, behelzende, dat dezelve, op den 1 september, besloten hadt, *JAKOB JANSZOOM BENNING*, *JAKOB VAN KAMPEN*, *JAN LAURENSZOOM* en *JAKOB FRANSZOOM*, Raden, die weigerden, zijne Doorl. Hoogheid, als Hoge Overigheid te zweren, op een boete van 10000 *dubbeld Leijdsche Stenen*, tegen den volgenden maandag te dagvaarden, en hen te verbieden, ondertussen uit de stad te gaan. Doch het is bekend, dat deze zaak, door de belemmering die dezelve in *Zeeland* en *Utrecht* ontmoette, niet alleen in *Amsterdam* met flauwer ijver begost doorgezet te worden, maar geheel bekoelde, en eindelijk met 's Prinzen dood te niet liep; waar door dan ook het vonnis der steenboete, van zelv' verviel, — *WAGEN.*, *Beschrijv. van Amsterdam*, III. St. bl. 478, IV. St. bl. 33.

BENNING JANSZOOM (JAN), was in 1496 Schout te *Amsterdam*, en getrouwd aan een rijke boeren dogter van *Diemen*, met name *IMME*; deze zou volgens sommigen, de stigster geweest zijn van het *Klarissen Klooster* binnen die stad. In het jaar 1504, bragt Schout *JAN* te wege, dat de *Geldersers*, die in een scheepstrijd door de *Hollanders* gevangen genomen waren, en daar men 't erg mede voor hadt, genoegzaam allen, na 't afleggen van den gewoonlijken eed, waar bij zij zig verbonden, om het ontvangen leed op niemand der *Hollanders* te zullen wreken, op vrije voeten gesteld werden; sommigen betaalden enig losge'd; als onder anderen een Priester, die zig onder de *Geldersers* hadt bevonden, verpandte om zig vrij te kopen, de autaarkeik voor 50 goudgulden. — *WAG.*, *Beschr. van Amst.* I. St. bl. 107. II. St. bl. 411.

BEN-

BENNING (JOHANNES), geboren te *Amersfoort*, den 6 februari 1594. Hij werd te *Leuven* tot Doktor in de beide regten verheven, en leraarde aldaar enige jaren; naderhand werd hij lid van den Hogen Raad te *Mechelen*, en vervolgens in 1611, President te *Luxemburg*. Hij is een man geweest van een ongemeen schrander vernuft, en was begaafd met een stalen geheugen; ook zou hij het verre gebragt hebben, ware hij niet nog maar 38 jaren oud zijnde uit dit leven gerukt, den 30 januarij 1632. Hij heeft geschreven: *Historiam Luxemburgensem, et diplomatibus ac documentis antiquis &c.* — J. F. Foppens, *Bibl. Belg.* pag. 578.

BENNING (STANS), leefde in 't jaar 1566 te *Amsterdam*, en stond bekend voor een ijverig Gereformeerde; hij was het, die benevens REINIER KANT en nog twee anderen, op den 1 januarij 1567, zeker verzoekschrift aan Burgemeesteren van genoemde stad overleverde, met bede, dat het Prins WILLEM ter hand gesteld mogt worden; werdende in hetzelfde begeerd: „dat de Gereformeerden vrijheid van geweten en gods-„ dienstoeffening mogten blijven behouden, tot op nader be-„ vel, bij den Koning en de algemene Staten te beramen.” Doch na dat hier over twee dagen geraadpleegd was met de Vroedschap, wordt dit verzoek afgeslagen. — *Wag. Boekl. van Amst.* III. St. bl. 299.

BENNIUS (JOHANNES), leefde in de XVIIde eeuw, en was Doktor in de godgeleerdheid, en een vermaard Leraar onder de Roomsgezinden; hij heeft het eerst de gemeente van *Wassenaar* als Pastoor bediend, en naderhand die van *Noordwijk*. Hij overleed te *Delft* in 1665; den roem met zig in 't graf dragende, dat hij een braaf man was, gezellig en vriendelijk in zijne verkering. — *Quaden van Rhijnland*, bl. 394. 602.

BENOIST (ELIAS), Predikant in de Walfe gemeente te *Delft*, wierdt van Gereformeerde ouders geboren te *Parijs*, den 20 januarij 1640. Zijn vader FRANÇOIS BENOIST, was
Kaa-

Kastelein van het hotel *la Trimouille* in genoemde stad, en zijne moeder was MARIA CALDERONE genaamd. Men was bepaalt, om hem tot den koophandel of het beoeffenen der notariële praktijk op te trekken; doch zijne grote lust tot de letteroeffeningen ontwaar geworden zijnde, liet men hem zijne geneigtheid opvolgen. Na in zijn vaderlijk huis de eerste beginzelen der latijns taal geleerd te hebben, wierdt hij negen jaren oud zijnde, in het kollegie van *Harcourt* geplaatst, daar hij boven andere jongelingen uitmuntte. Zijn onderwijzer in de digtkunde, pogingen gedaan hebbende, om hem tot de roomse belijdenis over te halen, werd zijne moeder zulks gewaar, waar op zij hem naar een ander kollegie zondt, om in de *rhetorika* en *philosophie* het nodig onderwijs te genieten; doch deze laatste wetenschap in 't geheel niet van zijnen smaak zijnde, verwisfelde hij wel dra de beoeffening van *ARISTOTELES*, voor de kaatsbaan, de biljard, de romans en de komedie; zijne ouders lieten hem toen het grieks leren, dat beter slaagde; vervolgens lieten zij hem onder opzigt van een Preceptor, door enige provincien van *Frankrijk* reizen; en hij bepaalde zijn verblijf enigen tijd te *Montauban*, om zig verder in de wijsbegeerte te oefenen. Inmiddels stierven beide zijn vader en moeder, genoegzaam op den zelvden tijd; en hij zonder agt te geven op de bekrompenheid zijner eisportie, gaf zig ten enemalen aan de wellust en vermaken over, en bevondt zig wel dra daar door in enen behoeftigen toestand. Na gedurende twee of drie jaren meest van geleend geld bestaan te hebben, wierdt hij Preceptor, 't welk hem gelegenheid gaf, om in de theologie te studeren; waar in hij zodanige vorderingen maakte, dat na proeven van zijne bekwaamheid tot prediken gegeven te hebben, hij tot den heiligen dienst wierdt toegelaten, die hij omtrent negen maanden lang op twee dorpen in *Beaufse* uitoeffende; vervolgens 20 jaren te *Alençon*, daar hij een meisje trouwde, bevriend aan de voornaamste lieden van die stad, doch van zulk een verfoeijelijk karakter, dat zij hem gedurende het lange tijdvak van 47 jaren, tot ene helleveeg heeft verstrekt; hij spreekt 'er dus

zelv' van: *Uxorem duxit . . . vitiis omnibus, quæ conjugii pacem amanti gravia esse possunt, implicita; avara, procax, jurgiosa, inconstans & varia; indefessa contradicendi libidine per annos quadraginta septem miserum conjugem omnibus diris affectit.* Behalven deze vreeselijke huisplaag, hadt hij nog andere verdrietelikheden te verduren, die hem door de Roomsgezinden, en wel inzonderheid door de Hertoginne de Guise, ene volle nigte van LODEWYK DEN XIV, aangedaan werden. De kerk van *Meucon* door de intrekking van het *Edikt van Nantes*, gesloten zijnde, scheepte zig BENOIST te *Dieppe* in, om naar *Holland* over te steken, en kwam in 's *Hage*, alwaar hij in tegenwoordigheid van de Princesse VAN ORANJE predikte, en zeer veel genoegen gaf, doch egter niet in zijn hoop slaagde, om Kapellaan bij die vorstinne te worden; dan hij wierdt egter geholpen, want die van *Delft* beriepen hem tot derden Predikant in de *Walse* gemeente van die stad, alwaar hij tot zijnen dood toe verbleven is. In het jaar 1695, nam hij de partij van JURIEU, in de geschillen, welke deze twistzieke *Rotterdamse* Leraar, voor de Sijnode tegens ELIAS SAURIN en andere Predikanten hadt uitstaan. Hij zelve kreeg ook ruse met IZAAK JAQUELOT, JAN LE CLERC, en TACO HAYO VAN DEN HONERT, toen ter tijd Predikant te *Amsterdam*. Na 51 jaren het predikambt, als een waardig en getrouw Euangeliedienaar uitgeoeffend te hebben, verkreeg hij van de *Delfse* regering den titel van *Emeritus*. In den avondstond van zijn leven verzwakte zijn gezigt zodanig, dat hij verplicht wierdt het ene oog te sluiten, om met het andere te kunnen zien. Zijn laatste levensuur genaakte den 15 november 1728, en hij stierf in zijn 89ste jaar. Bij zijne XANTIPPE hadt hij drie kinderen verwekt, een zoon, die 17 jaren oud zijnde, stierf, en twee dogters, waar van de jongste nog in 1750 leefde, en te *Delft* woonde; de oudste was getrouwd met KAREL ANCHLON, Predikant te *Berlijn*, doch dit huwelijk was niet gelukkig, zo dat BENOIST in 1703 genoodzaakt wierdt, ene reize naar *Berlijn* te ondernemen, om zijne dogter te halen, welke in *Holland* benevens twee kinderen, die zij bij haar man hadt be-

ko-

komen, stierf. **BENOIST** is een geleerd man geweest, die veel smaak en gezond oordeel bezat, daarbij buitengemeen werkzaam was; de gave was hem eigen om zig zo wel op den leerstoel als in de gemeenzame verkering, met een ongemene kracht en minzaamheid uit te kunnen drukken, lieffelijke spreekwijzen en welbekookte, aaneengeschakelde redeneringen rollen als 't ware van zijne tong; daar bij hadt hij een zeer vluggen en gemakkelijken schrijfstijl. De geschrevene papieren welke men na zijnen dood heeft gevonden, strekken tot waarborg, dat hij vrij dagt, de waarheid langs allerlei wegen zoekt, doch dat hij zig somtijds in een kronkelend doolhof van zonderlinge en vreemde gevoelens begaf.

Veel, ja zeer veel, heeft deze geleerde man geschreven, waar onder verscheidene twistschriften. Wij zullen ons vergenoegen met het voornaamste zijner werken aan onze lezers te doen kennen, en dit is: 1. *Histoire de l'Edit de Nantes, contenant les choses les plus remarquables, qui se sont passées en France avant & après sa publication, à l'occasion de la diversité des Religions, & principalement les contraventions, inexecutions, chicanes, artifices, violences, & autres injustices, que les Reformés ont souffert jusques à l'Edit de revocation en octobre 1685, avec ce qui a suivi ce nouvel Edit j'usques à présent.* Imprimé à Delft 1695. en V. Vol. in gr. 4to. 2. Ene vertaling van bovenstaande werk in het nederduits, onder den titel van: *Historie der Gereformeerde Kerken van Frankrijk/ verhandelende het begin en den voortgang der Reformatie begonnen met het jaar 1527/ en bijzonderlijk de Historie sedert het berispen van 't Edikt van Nantes/ opgerecht in den jare 1599/ door Koning HENDRIK DE IV, en door zijne nazaten op hunne komst tot de Kroon/ bezwooren. Mitsgaders een nauwkeurig verhaal van alle de verbejdingen/ trouwloosheden/ geweldbarijen en vervolgingen/ welken de Gereformeerden/ so door als na 't berispen van 't gemelde Edikt/ door Koning LODEWYK DE XIV geleeden hebben. Met bijvoeging van alle de gedenkwaardigste Edikten/ Declaratien/ en andere authentieke stukken daar toe behorende. Alles op ene klare en euzijdige wijze uit de beroemde*

ste Schrijvers &c. samengefeld en tot op deze tijden gebragt. In II Dellen in folio, te *Amsteldam* in 1696 bij JAN TEN HOORN, zeer fraai gedrukt en met konstplaten verfiert. — J. G. DE CHAUFEPÉ, *Nouv. Dictionaire*, Tom. I. lett. B. pag. 228–242. FAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIV. pag. 217–248.

BENOYT (LEONARD), gebijnaamd *de Waal*, was een der ondertakenaren van 't vermaarde *Verbond der Edelen*, en tevens een ijverig voorstander van de hervorming in den godsdienst. In de sententien van ALVA wordt hij ook beschuldigd, geld voor den Heer van BREDERODE ontvangen te hebben. De geleerde TE WATER vertrouwd, zonder egter zulks te durven verzekeren, dat deze BENOYT tot het adellijke geslagt van dien naam behoord heeft, en berigt ons, dat hij den 2 juni 1568, te *Brusfel* op last van ALVA is onthoofd. — TE WATER, *Verbond der Edelen*, II. Stuk, bl. 190. MARCUS, *Sententien*, bl. 162.

BENSCOOP (ARENT VAN), was een der Edelen, die tegens Graaf FLORIS DEN V samenspanden, en bij 't gevangen-nemen van dien vorst, na dat WOLFERT VAN BORSSÉLEN 's Graaven paard bij den toom gevat hadt, hem den sperwer uit de hand rukte. Na den beganen moord, bevondt zich deze BENSCOOP, benevens KOSTYN VAN BOTERNISSE, ALEWYN en WILLEM VAN TREYLINGEN, WILLEM VAN SAANDEN en anderen, op het slot *Kronenburg*, toen het zelve door GUY VAN HENEGOUWEN bemagtigd werd; deze, na GERARD VAN VELZEN, VAN SAANDEN en nog enige anderen, aan het volk tot stilling van derzelver woede overgegeven te hebben, deedt BENSCOOP, TREYLINGEN, en nog twee anderen, op het slot *Kervenheim* in *Kleefland* voeren. In 1304, bevondt ARENT VAN BENSCOOP zig, met anderen onder den aanhang van JAN VAN RENESSE; met dezen, als ook met JAN VAN DER LEEDE, nam hij, na de nederlaag der *Flamingen* voor *Zierikzee*, de vlugt uit *Utrecht*, en begaf zig naar de *Lek*, tegen over *Beuzighem*, voornemens zijnde met een schouw den stroom over te varen. De meeste Edelen wier sloten hier gelegen waren, hadden mede de zijde

van

van RENESSE gekozen, uitgenomen JAN VAN BEUZICHEM, Heer van Kuilemburg, en nog een, wiens naam niet genoemd wordt. Deze beiden, die op de zijde der Henegouwers waren; van gemelde vlugt kennis gekregen hebbende, bragten enig volk in de wapenen; en troffen de vlugtenden, tegen over Kuilemburg, aan. Op den 16 augustus des gemelden jaars, werd RENESSE nevens de zijnen geslagen, en, ingevolge het verhaal van WILLEM PROCURATOR, in een schouw gejaagd; die ontslaande, hen in 't water deedt smoren. Behalven RENESSE, sneuvelde hier ARENT VAN BENSCHOOP; JAN, en PELGRIM VAN DER LEEDE, HUIBERT VAN EVERDINGEN, HENDRIK en BERTHOLD VAN SCHALKWYK, Heer ARENT VAN BUUREN en vele anderen, welker getal, op meer dan 100 begroot wordt. — WILL. PROCURAT., *ad annum* 1304. p. 536. MEYERUS, *ad annum* 1304. ZUJDER. DE CULENBORCH, *Orig. Culemb.* p. 593. WAGEN., *Vad. Hist.* III. D. bl. 78. 90. 179, 180.

BENSIIUS (JOHANNES), geboren te Brusel, leefde in de XVIde eeuw, en leraarde de fraije letteren te Straatsburg. Hij onderhield een gemeenzame vriendschap met JOH. STURMIUS, en heeft uitgegeven: 1. *Thesaurum elocutionis Oratoriae graecolatinae.* Basil. 1581. fol. 2. *Locos communes comparanda Rerum & Exemplorum copia accommodatos.* Argent. 1581. 8vo. 3. *Erasmata in libros Cicer. de Officiis, Amicitia & Senectute.* Ib. 1589 & 1601. 12o.

BENT (JOHANNES VAN DER), Konstschilder, is geboren te Amsterdam, omtrent het jaar 1650. Hij was een leerling van ADRIAAN VAN DEN VELDE en WOUWERMAN, naar wien zijn penseelv erk wel meest zweemde, zo in verkiezing als behandeling, van schilderen. Hij bleef ongetrouwd, en woonde bij vreemde menschen in; daar hij een vrije kamer hadt. Op zekere tijd hadt hij omtrent 4000 guldens op zijn kamer liggen, wel gesloten in ene kist; deze aanzienlijke som werd hem ontvreemd; terwijl hij enige dagen van huis was; dit verlies trof hem geweldig, en zo veel te meer, doordien hij niemand met dien diefstal dorst beschuldigen; en ofschoon hij

een waarschijnlijk vermoeden op zijnen huiswaard hadt, mangelde het hem egter aan bewijs; zo dat hij in de droevige noodzaak was geduld te nemen, en zijn leed te verkroppen; de goudvink was hem ontvlogen, en 't was niet waarschijnlijk dat die tot haar koi te rug zou keren. Kort hier aan wierdt hij mistroostig, verviel in ene toringziekte, en, na enigen tijd gekwíjnd te hebben, stierf hij in 't jaar 1690. — A. HOUTBRAKEN, *Schouwburg*, III. D. bl. 288, 289. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, III. D. bl. 133, 134. WAGEN., *Beschrijv. van Amsterdam*, XI. St. bl. 428.

* BENTHEM (ERNST WILLEM *Graav* VAN), verliet het Protestants geloof, en nam in 't jaar 1668 den Roomschen godsdienst aan. Zijne gemalin, den Hervormden godsdienst aanklevende, zondt toen zijne en hare kinderen, vijf in getal, naar 's Hage, onder de bescherming der Staten. De Graavin volgde die eerlang zelve, en stierf in die Hofplaats, den 29 maart 1679. Zij hadt de algemene Staten en den Prins VAN ORANJE tot voogden over hare vier zonen aangesteld, en werd in de kloosterkerk, in 't graf der Prinsen van *Boheme*, bijgezet. De Graav haar gemaal, trouwde, in junijs daar na, met ene weduwe VAN SAXEN, geboren Landgravinne VAN HESSEN; waar na hij zijne kinderen die zig nog hier te lande onthielden, ontërfde. De Staten, zulks ongaarne vernemende, zonden in 1685, den oudsten zoon, met ernstige brieven van voorschrijving, af, naar *Benthem*, op dat hij zig met zijnen vader verzoenen, en verandering in den gemaakten uitersten wil te wege brengen mogt. Doch de Graav bleef onverzettelijk, en de zoon keerde onverrichter zake te rug in den *Hage*. Hij en zijne drie broeders, vervoegden zig in 't volgende jaar, aan de rijksvergadering te *Regensburg*, met een wijldluftig vertoog, waar in zij hun goed regt op het Graavschap verdedigden, en aanwezen, dat zij alleenlijk uit haat van godsdienst, ontërfd geworden waren; doch met dit al, vondt het vertoog weinig ingang. Zo men aan het zeggen van d'Avaux geloof mag slaan, zo zou de Prins VAN ORANJE, voor zig zelve, het

het oog op het Graafschap *Bershem* gehad hebben, en dat hij hierom hadt te wege gebragt, dat de Staten zig de zaak der jonge Graven hadden aangetrokken. — *Negociat. du Comte d'AVAUX*, Tom. V. pag. 230. L. v. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* VI. D. bl. 593-595. 603. 892, 893. 901, 902. WAGEN.; *Vad. Hist.* XV. D. bl. 39. 295.

BENTINK, of gelijk anderen schrijven, BENTINCK, ook BENTING, is een oud en vermaard geslacht, in 't hertogdom Gelder en het landschap *Overijsel*, en waar van zig ook een tak heeft gevestigd in de provincie van *Holland*. In de XIVde eeuw was dit geslacht reeds in groot aanzien; want men leest bij PONTANUS, *Hist. Geln.* dat reeds op het jaar 1368, GOOSSEN en JOHAN BENTINK, beide tegenswoordig waren bij het sluiten der huwelijks-voorwaarden van Hertog EDUARD VAN GELRE. Op het jaar 1377 wordt gemeld van GERRIT BENTINK, lid van de *Gelderse* Ridderfchap, en in 1392 van JOHAN BENTINK, geërfde tot *Olst*. Zij waren reeds toen ter tijd, als mede in 't vervolg, en nog tegenwoordig, beleend met aanzienlijke goederen en heerlijkheden; onder anderen, met die van *Berrinkhuizen*, *Aller*, *Ane*, 't *Loo*, *Westerhof*, *Werkeren*, *Diepenheim*, *Schoonheten*, *Wittenstein*, *ten Velde*, *de Tienden in Engeland*, enz. Onder dit geslacht hebben van vroeg af Mannen uitgemuut, die onder de eerste voorstanders der edele vrijheid een aanzienlijke plaats verdienen; Mannen, die de voortreffelijkste ambten en waardigheden, zo in staats- als stadsregering, met luister bekleed, en niet minder in krijgsbedieningen hebben uitgemuut; ja het mangelt aan geen Mannen uit dit geslacht, die hun leven voor het vaderland hebben opgeofferd; tot ene nog vers in geheugen getuige, verftiekt hier van, de dapperen Schout-bij-nagt WOLTER JAN GERRIT BENTINK, die op den 5 augustus 1781, in den voor de *Nederlanders* zo roemrijken zeeslag op *Doggersbank*, na de *Engelsen* veelvuldige afbreuk met zijn fchip de *Batavier* toegebragt te hebben, zijne geplukte laurieren in cijpresfen moest verwisselen, door ene dodelijke wonde, welke hem in het best van

280 BENTINK. (ADOLF), (ALARD) (ALEXANDER)

zijn leven deel sneven, en zijn vaderland van eenen dapperen Held beroofde. Onze taak eist, dat wij van enige der Mannen uit dit geslagt, ene beschrijving aan onze lezers mededeelen, wij zullen dit op ene alphabetische wijze doen, en onder anderen gebruik maken van de geslagttafelen, te vinden in het *Genealogisch Wapenboek* van ABR. FERWERDA, I. Deel, druk van 1785; het gebrekkige hiervan, zal ik verbeteren en aanvullen uit berigten door ene kundige hand tot die familie behorende, op een verplichtende wijze aan mij medegedeeld. Het genomen ten dezen aanzien in de *Dictionaire* van MORERI, ed. de 1740, en in het *Woordenboek* van HOOGSTRATEN vermeld vindt, is gants niet nauwkeurig.

BENTINK (ADOLF) tot Loo, zoon van JAN of JOHAN BENTINK en JANNE, dogter van den Heer van Appeltorn; is geweest Erfjagermeester van de *Veluwe*, werdt in 1543 beleend met *Berrinkhuizen*, *Westerhof*, de *Tienden in Engeland*; voorts in 1547, met de Heerlijkheid 't Loo. Hij is gehuwd geweest met MARGARETA VAN VARICK, en overleed zonder kinderen na te laten in 1548, en wierdt begraven te *Apeldoorn*.

BENTINK (ALARD), Raad en Hofmeester der Koninginne MARGRIET, weduwe van den Hertog van *Savijen*, Gouvernante der *Nederlanden*; was een medeonderrekenaar van haar testament in 1530. Hij is getrouwd geweest met JOHANNA ESTOR, dogter van HENDRIK VAN BONGAARDEN en ANNA VAN DER SPONT.

BENTINK (ALEXANDER), tweede zoon van HENDRIK en van MARGRETA HULS, werdt in 1501 bij overdracht van GYSBERT ALLER, Heer van de Heerlijkheid *Aller* op de *Veluwe*. In 1509 droeg ALEXANDER zijn kasteel *Schoonderhoek* op, aan KAREL Hertog van *Gelder*, en na dode van zijnen neef ADOLF BENTINK, hier boven vermeld, werdt hij beëind met *Berrinkhuizen*. Hij teelde bij JANNA VAN ZUILEN, vijf zonen en twee dogters. 1. KAREL, waar van in 't vervolg. 2. ADOLF, jong gestorven. 3. WILLEM, volgt. 4. HENDRIK, door

door huwelijk verenigd, met ene dogter uit den huize van *Kulenburg*, waar van hij Drost wer. t; hij st. erf zonder kinderen. 5. WILLEM VAN ZUILEN BENTINK, volgt. 6. MARGRETA, gehuwd met KORNELIS LAHEY. 7. EUSEBIA, gehuwd met KORNELIS VAN WEESE.

BENTINK (ALEXANDER), werd in 1555 Heer van *Aller*, in 1564 van *Berrinkhuizen*, vooris Raad van 't Hof van *Gelderland* en Burgemeester van *Arnhem*. Het was deze, die nevens GILLIS PIK en JOACHIM LIERIE, als gemagtigden van de provincie *Gelderland*, de *Unie van Utrecht* aannamen en ondertekenden; zie PIETER PAULUS, *Hift. der Unie*. I. D. bl. 23. P. BOR, XIII. Boek, fol. 90. Deze ALEXANDER BENTINK, komt ook voor, als ondertekenaar van het *Renverfaal der nadere Unie*; zie v. D. SPIEGEL, *Bundel van onuitgegevene stukken*, bl. 295. ALEXANDER huwde met ALIDA VAN BUKHORST, bij wie hij vijf kinderen verwekte. 1. KAREL, waar van wij in 't vervolg zullen spreken. 2. WILLEM, ongehuwd overleden, den 20 december 1640. 3. JANNE, in juli 1610 getrouwd met JAKOB SCHIMMELPENNING, Heer van *Engelenburg en Kell*, gestorven in 1652. 4. KRISTINA, trouwde in 1615, met WILLEM VAN HAERSOLTE tot *Yrst*, stierf in 1658. 5. ALEXANDRINA, aan ene besmettelijke ziekte ongehuwd overleden.

BENTINK (ALEXANDER), wierdt na den dood van zijnen vader KAREL, in 1646, Heer van *Aller* en *Berrinkhuizen*, vervolgens Burgemeester en Hoogschout van *Arnhem*; in welke hoedanigheid, hij het voorstel in 1675 aan de regering van die stad deedt: „ om den Prinse VAN ORANJE, en deszelvs „ mannelijke nakomelingen, uit erkenenis zijner uitstekende „ diensten, de hoge regering des Furstendoms *Geire* en des „ Graafschaps *Zutphen* aan te bieden, onder den tijtel van „ *Hertoge van Gelder* en *Grave van Zutphen*;” en schoon dit voorstel, door een eenparig besluit op den 29 januarij des genoemden jaars, door de Staten van *Gelderland*, wierdt goedgekeurd en in ene resolutie veranderd, kwam hier egter gelijk

282 EENTINK. (ANDRIES) (BERENT HENDRIK)

men weet geen vervolg op, doordien zijne Hoogheit, den 20 februarij in de Staatsve gadering te *Amſten* gehouden, daar voor bedankte, met betuyging van zijne hartelijke deelneming voor het blijc van achting en vertouwen. WAg., *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 345--358, alwaar men een omſtandig verhaal aantreft, van 't gene verder over deze zaak is voorgevallen; en de waarſchijnlijke redenen, waarom de Prins 'er voor bedankte. ALEXANDER h. wde met ANNA PEINSE VAN DER AA, en verwekte bij haar verſcheidene kinderen; zijne huisvrouw ſtierf den 1 juni 1678, en hij volgde haar omtrent drie jaren later, op den 19 juni 1681.

BENTINK (ANDRIES), de tweede zoon van WILLEM BENTINK en N. N. DE CROEF VAN ERKELENS, heeft nagelaten twee kinderen. 1. ELIZABETH, die Prioieſſe van het klooster *Marieboom*, bij *Xanten*, is geweest. 2. WILLEM BENTINK, Drost van *Einden*, die bij zijne eerste vrouw N. N. VAN DIEPENSROEK, éne dogter verwekte, genaamd BINDELIEF, die de vrouw was van RUTGER VAN HAERSOLTE, tot *Weterveld* en *Wolfshagen*; zij overleed zonder kinderen, den 4 febr. 1659. Uit het tweede huwelijk met N. N. GRAWERT, kwam éne dogter, HADRIANA genaamd, die in 1651 trouwde, met den Ritmeester SIMON VAN HAERSOLTE, tot *Bredenhorst* en *Zwaluwenburg*.

BENTINK (BERENT HENDRIK), zoon van EUSEBIUS BORCHARD en ANNA AGNES BENTINK, is geboren den 2 ſeptember 1703, en was Heer van *Schoonheten* en *Diepenheim*; Dingwaarder van de Hoge Bank van Juſtitie, en Lt. Stadhouder der Lenen van *Overijſſel*, Ridder van den *Duijſen* Orden, Kommandeur van *Dieren*, en Coadjutor der Balie binnen *Utrecht*, overleed in 1772. Hij trouwde den 12 december 1732 met BONNE ELIZABETH JURRIANA DU TERTRE, welke den 1 juli 1796 is overleden, en enige dogter was van AMBROSIOUS DU TERTRE DE ECOSSE, die om de vervolging in *Frankrijk* ontſtaan, door de herroeping van 't Edikt van *Nantes* in 1685, met zijne twee broeders de wijk herwaarts genomen,

en

en zig in dienst van den Staat begeven hadden, waar in zij zig als mannen van eer en moed gedroegen. AMBROSIOUS die Kollonel van een regiment infanterie, en generaal Kwartiermeester van de kavallerie in onzen dienst was, huwde met ELIZABETH VAN HAERSOLTE tot *Wolfsdave*, uit welk huwelijk gesproten is de egtgenote van BERENT HENDRIK, die bij haar zeven zonen en drie dogters verwekte. 1. BORCHARD WILLEM BENTINCK, geboren den 18 september 1733, gestorven den 22 februarij 1734. 2. AMBROSIA ELISABETH BENTINK, geboren den 27 februarij 1735, getrouwd in januarij 1767 aan LAMBERT SCHOTTO RENGERS, Heer van *Farnsum*, *Sidduburen* en onderhorige dorpen. Hij stierf den 13 maart 1779, en zij den 29 september daar aan volgende. 3. ANNA AGNES BENTINK, geboren den 19 februarij 1737, Kanonesse van het Stift *Zwartewater*. 4. VOLKIER RUDOLPH BENTINK, Heer van *Schoonheten* en *Trst*, geboren den 19 junij 1738, gehuwd in 1776, aan J. W. VAN HAERSOLTE, die den 6 december 1752 ter wereld kwam. Hij is geweest tot op de revolutie van 1795, Generaal-Majoor van de infanterie en Kwartiermeester generaal. 5. WILLEM HENDRIK BENTINK, Luitenant ter zee, geboren den 31 juli 1740, gestorven in 1757. 6. DIRK BENTINK, Heer van *Diepenheim*, geboren den 8 oktober 1741. Hij is geweest Landdrost van *Zalland*, tot op genoemde revolutie; en huwde den 28 november 1780, ELISABETH SLOET TOT WARMELO, die den 1 februarij 1761 geboren is, en den 28 september 1790 overleden, na vijf kinderen ter wereld te hebben gebragt; als a. BERENT HENDRIK WOLTER JAN, geboren den 1 september 1781. b. AREND WILLEM, geboren den 24 februarij 1783. c. BONNE ELISABETH, geboren den 8 oktober 1785. d. RUDOLPH FLORIS KAREL, geboren 8 oktober 1785. e. ANNA MARIA, geboren maart 1787. 7. MARIA WILLEMINA BENTINK, geboren 21 februarij 1744. 8. WOLTER JAN GERRIT BENTINK, geboren 30 juli 1745, Schoutbij-nágt, bij *Holland en Westfriesland*, stierf den 24 augustus 1781, hier van nader. 9. KAREL BENTINK, geboren 14 november 1751, is tot op de revolutie van 1795 toe, geweest

wecst Generaal-Majoor van de infanterie: 10. **BERENT HENDRIK BENTINK**, Heer van *Bukhorst*; *Zalk en Vekaten*, geboren in het jaar 1753; trouwde in 1775 met **KAROLINA MEDIOBURGIS VAN BORSSELE**. Hij is geweest tot op genoemde revolutie; Kollonel van de kavallerie; en hieldt in 1787 garnizoen te *Deventer*; toen de jongst voorgaande revolutie in september 1787 voorviel; bij welke gelegenheid hij het genoeg hadt, 't leven van **A. H. CRAMER**, Secretaris van die stad, op ene edelmoedige wijze te beschermen, welke de dolle gemeente aan hare woedende razernie wilde opofferen. *Zie Verzameling van Plakkaaten, Resolutien en andere authentieke Stukken enz. betrekking hebbende tot de gewigtige gebeurtenissen in 1787 enz. voorgevallen*, door mij verzameld en gedrukt, IX. D. bl. 217. Hij heeft een zoon bij zijn huisvrouw verwekt, **HENDRIK KONING BENTINK**, geboren 24 april 1787.

BENTINK (BERENT), de derde zoon van **HENDRIK BENTINK**, was Heer van *Diepenheim* en Proost te *Deventer*. Hij maakte benevens zijnen mede-edele **RABO HERMAN SCHEELE**, en **JOH. VAN DER BEEKE**, Burgemeester van *Deventer*, het drietal Gecommitteerden uit, welke in de verdeelheden die in 't jaar 1655 de provincie van *Overijssel* zo deerlijk teisterden, wegens de met hun houdende partij, op eenen geloofsbrief, die uit name der Staten van dat gewest getekend was, naar 's *Hage* werden gezonden, om ter vergaderinge van *Holland* te klagen, over de onregelde wijze van enen Stadhouder te verkiezen; die onlangs, zo sprakenze, ondernomen was tegen de privilegien en tegen een besluit der Staten van den 19 september 1653, waar bij vastgesteld was, dat zulks niet dan met eenparige stemmen zou mogen geschieden. De verdere voortgangen van dezen tweespalt, en hoedanig die verregaande twist tot genoegen van beide partijen, inzonderheid door het schrander beleid van den Raadpenfionaris **JOH. DE WITT**, vereffend wierd, vindt men geboekt bij **WAGENAAR** in zijne *Vaderlandse Historie*, XII. D. bl. 404-412. **BERENT BENTINK**, was den 21 december van het jaar 1638 gehuwd met

met ANNA VAN BLOEMENDAAL, stierf den 29 juli 1668, na bij haar verwekt te hebben, de zeven volgende kinderen. 1. WILLEM, waar van hier beneden. 2. EUSEBIUS BORCHARD, insgelijks. 3. ELEONORA SOPHIA, getrouwd met ROBERT VAN ITTERSUM, tot *Nijenhuis*, Landdrost van *Zakland*. 4. JAN WILLEM, Graaf van *Portland*, zie beneden. 5. ISABELLA, getrouwd met ALEXANDER SCHIMMELPENNING VAN DER OYEN, tot *Englenburg*. 6. ADRIANA, geboren in 1656, getrouwd met DIDERIK BORRE VAN AMERONGEN, Heer van *Zandenburg*, en Hoogschout van *Utrecht*. 7. ANNA.

BENTINK (EUSEBIUS), de oudste zoon van WILLEM BENTINK en N. N. DE GROEF VAN ERKELENS, was Heer van *ten Velde* en *Werkeren*, werd in 1577 beleend met *Esfcherweide*, trouwde in 1570 met JOHANNA VAN ITTERSUM, en verwekte bij haar vier kinderen, namelijk: 1. WILLEM, die ongehuwd, voor *Wachtendonk* sneuvelde. 2. HENDRIK, hier na vermeld. 3. JOHANNA, eerst de vrouw van FLORIS VAN BUKMORST, en daar na van GOOSSEN VAN DER LAUWIK, Drost van *Brevoort*, in 1597 beleend met het kasteel *ten Velde*. 4. SOPHIA.

BENTINK (EUSEBIUS BORCHARD), een zoon van BERNARD BENTINK en ANNA VAN BLOEMENDAAL, was Heer tot *Schoonheten*, Hoogschout in *Maastricht* enz., trouwde met ELIZABETH VAN BRAKEL, en verwekte bij haar twee zoons, als: EUSEBIUS KAREL BORCHARD BENTINK, Kollonel en Landrentmeester van *Twente*, die in 1706 sneuvelde. 2. WILLEM, hier van beneden.

BENTINK (EVERT), Heer van den *Berkelenkamp*, een zoon van HENDRIK BENTINK en ERMGAART VAN ANXTEL, overleed in 1659, hebbende in huwelijk verwekt bij zijne vrouw FENNE VAN DER MARK, twee zoons HERMAN HENDRIK en GERARD ADOLF BENTINK; en bij zijn tweede huisvrouw nog een zoon, JOHAN genaamd.

BENTINK (FILIP), een zoon van KAREL BENTINK, is Gouverneur geweest van *Stralen* in het oppergedeelte van *Gelder-*

286 BENTINK. (GERARD ADOLF) (GODEWYN en JAN)

derland. Hij was een der gemagtigden van de zijde der Aarts-hertogen, die in 1600 naar *Bergenopzoom* werd gezonden, om over den vrede te handelen; doch welke samenkomst vrugtelooz afiep. FILIP is getrouwd geweest, met ALVERADE VAN FLODORP, vrouwe van *Biecht*, weduwe des Vrijheers van *Bronkhorst* en *Batenburg*; bij wie hij heeft verwekt enen zoon JAN genaamt, die Drost is geweest van *Buren*; en drie dogters. — WAGEN., *Vad. Hist.* IX. D. bl. 90.

BENTINK (GERARD ADOLF), zoon van EVERT en FENNE VAN DER MARK, wierdt door overdragt van zijnen broeder HERMAN HENDRIK, Heer van *Berkelenkamp*; hij trouwde den 7 oktober 1647, met LUCRETIA CAMANS, die hem vijf kinderen baarde. 1. WILLEM. 2. ELIZABETH, getrouwd met ARNOLD BROSCMADE, Raad des Konings van *Spanje*, zij overleed in 1660. 3. FLORIS. 4. THEODORA KORNELIA, Nonne te *Vrede*. 5. ANNA.

BENTINK (GODEWYN en JAN), zijn de oudsten van dit geslacht, wiens namen in de gedenkschriften voorkomen, en wel in 't jaar 1368, bij gelegenheid van de bezegeling der huwelijks-voorwaarden van Hertog EDUARD VAN GELDER met vrouwe KATRINA VAN BEYEREN, oudste dogter van ALBERT VAN BEYEREN. GODEWYN overleed zonder kinderen, doch JAN liet een zoon na, HENDRIK genaamd. SLIGTENHORST, in zijne *Gelderse Geschiedenissen*, bl. 146, stelt dezen als behoorende tot het kwartier van *Arnhem*.

BENTINK (HENDRIK), de zoon van JAN, werd in het jaar 1400 beleend met de Heerlijkheid *Arendsbergen*, nu *Berinkhuizen*; doch in de ondertekening des verdrags of verbondsbriefts der *Gelderse steden*, *Nijmegen*, *Thiel*, *Bommel*, *de Graaf*, *Maasbommel* en *Gent*, gesloten in 1418, wordt hij genoemd Heer van *Spaldorp*. Hij liet vier kinderen na. 1. JOHAN. 2. HENDRIK. 3. HELMICH; en 4. HILLE.

BENTINK (HENDRIK), een zoon van den vorigen HENDRIK, is getrouwd geweest met MARGRETA HULS, werd in

1456 Heer van *Berrinkhuizen*, en liet na de volgende kinderen. 1. JAN, die volgt. 2. N. N., Geestelijke in 't klooster *St. Agneta*, te *Anhem*. 3. ALEXANDER, den eersten van die naam. 4. HENDRIK, die volgt. 5. ALBERT, getrouwd met N. N. dogter van den Heer VAN VOORST.

BENTINK (HENDRIK), de derde zoon van HENDRIK BENTINK en MARGRETA HULS, bijgenaamd *de Beste*, trouwde GERBERICH LERINK, die na het overlijden van haren broeder ANDRIES LERINK, Erfvrouwe van het huis te *Velde* aan den *Berkel* werdt, welk huis naderhand heeft behoord aan den Heer JOHAN ADOLF SIGISMUND VAN DORTH; uit welk huwelijk verwekt werden, de zes volgende kinderen. 1. WILLEM. 2. ANNA, gehuwd met ARENT BERK. 3. JAN. 4. HENDRIK, ongehuwd gestorven. 5. STEVEN. 6. GEERTRUID, getrouwd met HENDRIK VAAK.

BENTINK (HENDRIK), Heer van *Werkeren*, *Diepenheim* en *Schoonheten*, zoon van EUSESIUS BENTINK en JOHANNA VAN ITTERSUM; wierdt in 1602 Drost van *Tsjesmuiden*, en in 1611 Landdrost van *Zalland*; hij overleed den 1 september 1639; huwde zijne nigte ELISABÉ VAN ITTERSUM, en verwekte bij haar de volgende kinderen: 1. SOPHIA, ongehuwd in 's *Hage* overleden. 2. WULPH. 3. EUSEBIUS BORCHARD, Heer tot *Schoonheten*, Ritmeester Sergeant-Majoor, huwde met ANNA KOENDERS, doch liet geene kinderen na. 4. ANNA, getrouwd met RUDOLF VAN ECHTEN, Heer tot *Echten*, Landdrost van *Drente*, liet geene kinderen na. 5. BERNARD. 6. AGNES, getrouwd met SMELGER ALBERDA, Hoveling tot *Grimmersum* in de *Groninger Ommelanden*. 7. WILLEM, Kapitein. 8. HENDRIK, Kapitein, ongehuwd in 1646 overleden. 9. JOHAN, in mei 1651 overleden.

BENTINK (HENDRIK), Heer tot *Werkeren*, een zoon van WULPH en ANNA VAN HAERSOLTE, was Drost van *Zalland*, Kommissaris deciseur wegens de *Verenigde Nederlanden*, stierf te *Maastricht*; huwde met N. MARTENS, vrouwe van *Aamel* en *Dorgel*, en verwekte bij haar de volgende tien kinderen.

ren. 1. ANNA ELSABÉ BEATRIX, Kanonesse van *Amenum*, overleden in 1715. 2. MECHTELD HELENA BEATRIX, Kanonesse van 't adelijk Stift *Gennep*. 3. WOLF, Ritmeester, overleed zonder kinderen. 4. KRISTOFFEL, Lt. Kollonel en Ritmeester onder de Garde, overleed in 1706 zonder kinderen. 5. HENDRIK WILLEM, Lt. Kollonel. 6. HENDRINA WOLTERA, Kanonesse te *Weerzelo*. 7. BERNARD, Heer van *Arler en Wittenstein*, Lt. Kollonel, getrouwd met SOPHIA AGNES TER BRUGGE, dogter van *Wittenstein*. 8. KRISTINA SEINA, stierf in 1707, ongehuwd. 9. GERARD DIDERIK, Kapitein, stierf in 1716 in *Schotland*, ongehuwd. 10. WILHELMINA JUDITH AGNES, getrouwd met WILLEM BENTINK, Heer van *Schoonheten*.

BENTINK (HENDRIK), Kollonel te paard en Drost van *Twente*, verwekte bij zijne huisvrouw M. GDALENA VAN ITTERSUM, drie dogters. 1. ANNA AGNES, getrouwd met WILLEM BENTINK tot *Schoonheten*. 2. MECHELT ANNA, getrouwd met LAMBERT JOOST HAMBROICK, tot *Arendshorst*. 3. JOHANNA ISABELLA, getrouwd met JAN ZEGER VAN WELVELDE, tot *Diepenbroek*.

BENTINK (HENDRIK), zoon van JOHAN of JAN BENTINK, was Heer tot *Leuwenberg* en Landdrost van de *Veluwe*, overleden in 1600; hadt met zijn eerste vrouw ELIZABETH VAN SCHERPENZEEL, ene dogter, SOPHIA genaamd, die kort na hare moeder stierf; zijne tweede vrouw was ERMGAART VAN ANXTEL, waar bij hij gewon: 1. MAARTEN, Heer tot den *Leuwenberg*. 2. KRISTINA, huisvrouw van KRISTIAAN BARREVELT, Kapitein. 3. CLEMENTIA, getrouwd met HANS SCHARF, Kapitein en Gouverneur van *Rhijnberg*. 4. MARIA, getrouwd met HERMAN VAN VILSTEREN, in *Laarwolde*. Uit zijn derde huwelijk, met SOPHIA VAN MOERBEKE, won hij: 5. ODILLA. 6. EVERT, Heer van den *Berkelenkamp*. 7. ANNA GEERTRUID. 8. MARGRETA, getrouwd met FILIP VAN HOORN, Kapitein. 9. ALIDA, jong gestorven. 10. JOHAN, waar van hier beneden.

BEN.

BENTINK (HENDRIK), was de derde zoon van ALEXANDER BENTINK en JEANNE VAN ZIJLEN; J. W. TE WATER en anderen, noemen hem Drosfaart van *Woudrichem* en *Kuilemburg*, en menen dat zijn huwelijksvermaagchapping met den huize van *Kuilemburg*, hem naderhand gelegenheid heeft verschaft, om zig in 1566, bij het bondgenootschap der Edelen te voegen. Ook bekleedde hij het ambt van Dijkgraaf des lands van *Altena*, waar van hij in 1571 aftand deedt; wordende daar in op last van ALVA, door PIETER VAN CLOOTWYK opgevolgd. — MARCUS, *Sententien van den Hertog van ALVA*, bl. 433. 484. J. W. TE WATER, *Hift. van 't Verbond der Edelen*, II. Stuk, bl. 191.

BENTINK (HENDRIK), zoon van JAN WILLEM BENTINK, wierdt na dode van zijnen vader, door Koning GEORGE DEN I, in 't jaar 1716, tot Grave van *Portland* verheven, en voorts tot Gouverneur van *Jamaika* aangesteld. Hij huwde met ELIZABETH NOEL, oudste dochter en mede-erfgename van WRIOTESLEY BAPTIST, Grave van *Gainsborough*, waar bij hij twee zonen verwekte. 1. WILLEM, Marquis van *Tichtfeld*, en 2. GEORGE, dus genaamd naar den Koning.

BENTINK (HENDRIK ADOLPH), tot *Beverføerde*, Drost van *Tyselmuiden*, Hoofdschout van *Maastricht*, Raad en Rente-meester generaal der Beden van *Brabant*, geboren den 12 december 1678; hadt ten vrouwe MACHTELD ANNA VAN WELVELDE, bij wie hij twaalf kinderen heeft verwekt. Hij stierf den 3 januarij 1734. Een zijner zonen ADOLPH KAREL BENTINK, Heer van *Beverføerde* en *Nijenhuis*, geboren in 1721 is geweest Generaal-Majoor van de infanterie; deze huwde in 1762 aan AGATHA VAN SLINGELAND, welke den 1 februarij 1775 stierf, en hij volgde haar in 't graf den 17 junij 1784, nalatende een zoon, ADOLPH KAREL BENTINK, Heer van *Beverføerde* en *Nijenhuis*, geboren den 20 augustus 1764; is getrouwd den 26 april 1789 met MARIE FRANÇOISE VAN AERSSEN, geboren den 22 september 1767. JOSINA MECHTELD ANNA, ene der dochters van HENDRIK ADOLPH, is geboren den

II. DEEL. T 14

200 BENTINK. (HENDRIK FREDERIK) (JAN)

14 juni 1726. Zij huwde den 16 juni 1761, met ALBRECHT NIKLAAS VAN AERSSEN-BEYEREN, Heer van *Vorhel*, Lt. Generaal van de infanterie; gestorven den 23 maart 1790, na zes kinderen ter wereld te hebben gebragt; waar van ene dochter MECHTELD MARGARETHA VAN AERSSEN, geboren den 6 januari 1766, op den 20 januari 1795 is gehuwd met WOLF FLORIS VAN HEMERT, toen ter tijd Burgemeester te *Campen*; hebbende een zoon in leven, geboren den 10 november 1795, REINDER WILLEM.

BENTINK (HENDRIK FREDERIK), een zoon van JOHAN BENTINK, was Heer van *Genswaart* en *Barleham*; hij trouwde in 1651, met ELIZABETH KATRINA RASEHOORN, die in 1652 overleed; waar na hij, in het volgende jaar, hertrouwde met LAURENTIA HOEN, bij wien hij drie dogters en enen zoon verwekte. 1. ANNA CHRISTOPHORA. 2. PETRONELLA. 3. ELIZABETH. 4. ERMGARD.

BENTINK (JAN), JOHANS zoon, werdt in 1465 beleend met *Berrinkhuizen*; hij verwekte bij zijne vrouw N. N. afkomstig uit het *Brabands* geslagt van *BERTHEM*, twee zonen, HENDRIK en ALBERT.

BENTINK (JAN of JOHAN), werdt in 1503 Heer van *Berrinkhuizen*, en tevens beleend met de Tienden in *Engeland*; hij was Stalmeester en een groot gunsteling van KAREL, Hertog van *Gelder*, die hem de Heerlijkheid *Loosdrecht* vereerde en ook beleende met het ambt van Erfsjagermeester van de *Veluwe*, uit aanmerking zijner grootmoeder, die afkomstig was uit het huis van *Heukelom*, door welk geslagt dit ambt jaren lang bediend was. Hij hadt tot vrouwe JANNI, dogter van den Heer van *Appeltern*, een der eerste familien op de *Veluwe*. Hij verwekte bij haar vier zonen en vier dogters: 1. HENDRIK, overleed in 1530. 2. MARGARETHA, was Prioresse van het klooster te *Zuaphen*. 3. FENNE, Nonne in het klooster te *Tzendoorn*. 4. ADOLF, hier voor. 5. JAN, Proost van *Arnhem* en Deken van *Deventer*. 6. ANNA, gehuwd met

LE-

ZIGER VAN ARNHEM; wierdt in 1548, na den dood van **ADOLF BENTINK**, Jagermeester van de *Veluwe*, doch welke bediening hij nog in dat zelfde jaar afstond, aan **FILIP VAN LALAING**, Grave van *Hoogstraten*. 7. **ALIDA**, getrouwd met **FILIP VAN VARIK**; en, na den dood van gemelden **ADOLF**, beleeend in 1548 met 't *Lee* en *Westerhof*. 8. **KAREL**, die in 1536 ongehuwd gestorven is.

BENTINK (JAN WILLEM), een zoon van **BERNARD BENTINK** en **ANNA VAN BLOEMENDAAL**, plaatste men al vroeg als Pagie bij **WILLEM DEN III**, Prins van *Oranje*; en werd kort daar na door denzelfden tot Kamerjonker bevorderd. In 1675 won hij door een bedrijf, dat zo wel zijnen moed, als zijne liefde en trouwe voor den Prins op 't levendigste aankondigde, de hoogste achting, welke die vorst immer aan iemand zijner gunstelingen betoond heeft, en geen wonder ook, want **BENTINK** als toen zijn Kamerheer en Drost van *Lingen* zijnde, verliet hem niet gedurende den tijd dat hij aan de kinderziekte krank lag, schoon hij zelve de pokjes nog niet had gehad. Hij was nacht en dag bij deszelfs bedde, hem alles wat hij begeerde met eigen hand toedienende, en wel met zulk een onvermoeitheid en veronagtzaming van zig zelve, dat de Prins naderhand verklaarde: „niet te weten, of **BENTINK** geslapen hadt of niet; maar wel, dat hij „in zestien etmalen, niet hadt geroepen, zonder door dezen „trouwen dienaar, vaardiglijk, beantwoord te worden.” Doch de Prins was nauwlijks hersteld, of **BENTINK** storte in de zelfde ziekte, en genas, met veel groter gevaar, schoon spoedig genoeg, om zijne Hoogheid, niettegenstaande zijne vriendelijke vermaningen om te huis te blijven, naar 't leger te verzellen. Dit, en meer andere blijken van opregte aanleving en toegenegenheid, veroorzaakten dat de Prins zo grote achting voor **BENTINK** kreeg, dat hij hem, na dat hij de Heerlijkheden van *Drummen* en *Rhoen* verkregen hadt, in 1677, schoon buiten *Holland* geboren, zelfs voor den Here van *Voorstouten*, dien men gaarne de voorkeuze gegeven hadt,

In de orden der Ridderfchap befchrijven deede. Ook hieldt hij hem als zijnen geheimften vertrouweling en eerften Minifter; waar van men de blijken ontwaar wordt, in zijne zending door dien vorst naar *Engeland* in 1677 en 1685; in de onderhandelingen die hem toevertrouwd werden in 1688, zo met de Heren van *Amfteldam*, den Keurvorst van *Brandenburg*; de Hertogen van *Lunenburg*, *Zelle* en *Wurtenburg*, als met den Landgrave van *Hefen*, wegens het groot ontwerp van den overtocht naar *Engeland*, waar in hij allergeukkigst ftaagde. Niet minder ijverig toonde hij zig in zijne handelingen met de *Engelfen*, zelfs na dat Prins *WILLEM* aldaar geland was. ORANJE Koning geworden zijnde, werd BENTINK tot Pair van 't rijk verklaart, en met de tijtels van Graav van *Portland*, Vicomte van *Woodftok*, in het Graavfchap van *Oxford*, en Baron van *Cirencefter* befchonken; zijnde hij reeds het jaar tevoren, tot eerften Edelman van 's Konings kleer- en bedkamer benoemd. In 1690 werd BENTINK door Koning *WILLEM*, naar *Holland* afgevaardigd, om als lid der Ridderfchap, zitting in de vergadering der Staten van *Holland* te nemen; ten dien einde kwam hij den 18 januarij in 's *Hage*, en twee dagen later verfcheen hij in der Staten vergadering. Ten zelfden tijde, leverden de Afgevaardigden van *Amfteldam* een besluit hunner Vroedfchap, op den 12den genomen, ter vergaderinge over, waar in verklaard werd: „ dat, Burgemeesteren den „ achtbaren Raad hebbende aangediend, dat de Heer BEN- „ TINK, Graav van *Portland*, alle uren, uit *Engeland* verwacht „ werd, en, naar alle waarfchijnlijkheid, zitting nemen „ zou, in hunner Ed. Gr. Mog. vergadering; men hadt goed- „ gevonden naar te zien, wat hier omtrent, in vroeger tijt „ voorgevallen ware, en hier op bevonden hadt, dat de Sta- „ ten, in 't jaar 1586, befloten hadden, dat niemand in „ hunne vergadering verfchijnen zou, die in eed of dienst was „ van iemand anders, dan van wien hij ter dagvaart was af- „ gezonden. Dat *Holland*, den Heer *HENDRIK VAN DE KAPELLE* „ toe *RYSSEL*, in den jare 1655, gezogt hadt te doen we- „ ren; zelfs uit de vergadering der algemene Staten, om dat „ hij

„hij gehouden werd, voor een beschreven lid der Ridderſchap
 „van *Kiew*. Dat die van *Holland* nog in den jaſe 1663,
 „pogingen hadden gedaan, om de algemene Staten te doen
 „beſluiten, dat niemand, in vreemden eed of dienſt zijde,
 „zou toegelaten worden, in derzelver vergadering; dat hier-
 „om, de Graav van PORTLAND, als zijnde in dienſt en eed
 „ener uitheemſe Mogendheid, en hebbende 't regt van in-
 „boorlingſchap en zitting in 't Parlement in *Engeland* ver-
 „kregen, onbevoegd was, om zitting te nemen ter vergade-
 „ring van *Holland*.” Doch de Ridderſchap en andere leden
 „toonden zig ten hoogſten te verwonderen, over deze ver-
 „klaaring der ſtad *Amſterdam*. Zij merkten aan: „dat de Graav
 „van PORTLAND zijne Majesteit van *Groot-Britannië* verzeld
 „hadt, in enen togt; die met kennis en volkomen' toecom-
 „ming van den Staat, ondernomen was, en waar van de
 „goede uitſlag geoordeeld werd, te moeten ſtrekken, tot be-
 „veiliging van den Staat, den godsdienſt en de vrijheid.
 „Dat zij hierom verwacht hadden, dat de genoemde Graav
 „van zulk een' togt te rug kerende, met alle beleefdheid en
 „dankbaarheid, zou zijn ontvangen geworden, in der Staten
 „vergadering; doch dat zij daarentegen, met de uiterſte be-
 „vreemding hadden vernomen, dat men hem uit de vergade-
 „ring weren wilde, om dat hij door zijne Majesteit tot de
 „Gravelijke waardigheid bevorderd was. Dat van oods, on-
 „der den adel en krijgslieden dezer landen, zeer gebruikelijk
 „geweeſt was, zig in vreemden krijgſdienſt te begeven; maar
 „nimmer was verſtaan, dat de waardigheden van Hertoge,
 „Grave, Ridder, of enige anderen, welken zij, door treffe-
 „lijke daden mochten verkregen hebben, hen onbevoegd
 „maakte, om de voorregten te bezitten, welke zij voor hun
 „vertrek uit deze landen, bezeten hadden. Dat zulks, in 't
 „tegenwoordig geval, te minder behoorde plaats te hebben,
 „om dat de togt naar *Engeland*, voor geen en vreemden, maar
 „voor enen togt der Staten zelve te houden ware; en dat
 „zijne Majesteit van *Groot-Britannië*, als Kapitein en Admiraal
 „der verenigde gewesten, en als Stadhouder van *Holland*,
 „en

„ ene zeer nauwkeuzige betrekking hadt tot dezen Staat; Kon-
 „ nende ook zulke waardigheden, als de Graaf VAN PORT-
 „ LAND verworven hadt, zeer strekken, om het onderling
 „ goed verstand, tusfen andere Mogendheden en dezen Staat,
 „ aan te kweken. Wijders, was de resolutie der Staten van
 „ *Holland* van den jare 1586 niet in gebruik gebragt, ten op-
 „ zigte van hun, die gewoonlijk ter dagvaart verschenen;
 „ zijnde, onder dezelve, dikwils zulken geweest, die in eed
 „ en dienst van anderen waren, of aan anderen, zelfs aan
 „ uitheemschen, hulde en manschap gedaan hadden; waarom
 „ men moest oordelen, dat deze resolutie zag op tijden, zeer
 „ veel verschillende van de tegenwoordigen; of, gelijk men in
 „ 't jaar 1658, schoen begrepen te hebben, alleen gepast
 „ moest worden op Staatsdienaars, niet op afgezondenen ter
 „ dagvaart, in welken zin alleen, zij nog in gebruik was;
 „ behalve dat zij ook niet toepasselijk was op de Edelen, die
 „ uit eigen hoofde ter dagvaart kwamen; daar de resolutie al-
 „ leen sprak van zulken, die door iemand ter dagvaart waren
 „ gezonden. Nog moest men onderscheid maken, tusfen uit-
 „ heemschen, die in vreemden dienst zijnde, ter vergaderinge
 „ zouden willen verschijnen; en zulken, die reeds gewoon
 „ aldaar te komen, zig in eed en dienst van anderen bega-
 „ ven. De verdere resolutien welke die van *Amsterdam* aan-
 „ haalden, betroffen de vergadering der algemene Staten,
 „ tusfen welken en die der Staten van *Holland*, groot onder-
 „ scheid was. 't Voorbeeld van de Heer HENDRIK KAPELLE
 „ TOE RYSEL kwam te minder te pas, om dat die Heer, nog
 „ lang na dat *Holland* gezogt hadt hem te weren, ter algemene
 „ Staatsvergadering verschenen was. Ook hadt men de Heren
 „ VAN DEESEN; VAN TWIKKLO en VAN PREUSTINGEN, we-
 „ gens *Overijsel*, ter algemene Staatsvergaderinge en in de
 „ Admiraliteit toegelaten, schoon de eerste onder de Stenden
 „ van *Kulen*, de tweede onder die van *Bentham*, en de laatste
 „ onder die van *Munster* behoorde. De Heren VAN KRETTIN-
 „ GEN en VAN PALSTERKAMP waren in *Zutphen* en *Gelderland* be-
 „ schreven geweest, schoon de eerste ook onder de Stenden
 „ van

1. van *Münster*, de andere onder die van *Kloë* behoorde. De
 „ Heer VAN SALK, hoewel twintig jaren onder de Stenden
 „ van *Münster* beschreven zijnde geweest, was sedert lid der
 „ Ridderfchap van *Overijssel* geworden. In *Friesland* en in
 „ *Stad en Lande*, werden verscheide Heren, die ook onder de
 „ Stenden van *Oostfriesland* behoorden; tot de regeringe toe-
 „ gelaten. In *Holland* zelf, stondt het elk, gevolgelyk ook
 „ die van de regeringe, vrij, Lenen van verscheiden Mo-
 „ gendheden te bezitten; en deszangaande eed en hulde te
 „ doen. Ook zou men bevinden, dat verscheiden Edelen al-
 „ hier, deel aan vreemde regeringen gehad hadden. De te-
 „ genwoordige Heer VAN ORDAM was; verscheiden jaren ag-
 „ tereen, onder de Stenden van *Borchem*, beschreven en ver-
 „ schenen. Men zag dan geene reden; waarom den Grave
 „ VAN PORTLAND zitting en stem ter dagvaart gewetigd zou
 „ worden; en verzocht *Amsterdam*, zig hier in te voegen met
 „ de andere leden.” Doch dit verzoek hadt zo weinig ingang,
 dat de Afgevaardigden dezer stad, ziende dat PORTLAND met-
 der daad zitting nam ter vergadering; zig gelast verklaarden,
 om daar tegen op 't ernstigst te *protesteren*; gelijk zij deden.
 In de aantekening; die hier van gemaakt wordt; merkten zij
 deze zitting aan: „ als insluitende ene volstrekte verandering
 „ der regeringe; en ene omkering van derzelver grondslagen;
 „ waaromtrent geene overstemming geleden kon worden. Ook
 „ hielden zij voor nietig en van onwaarde alles; wat in 't bij-
 „ zijn van den Grave VAN PORTLAND, in de vergadering der
 „ Staten, gehandeld en besloten zou worden; en om bij de
 „ nakomelingschap, den naam niet te hebben; dat zij; in de
 „ toelating des Graavs bewilligd hadden; zeiden zij; uitdruk-
 „ kelyken last te hebben, om uit de vergadering te vertrek-
 „ ken, zo lang de Graav VAN PORTLAND dezelve zou bijwo-
 „ nen; latende daar alleenlyk den Pensionaris der stad; om te
 „ horen en te zien.” De Edelen en alle de andere leden,
 behielden zig het regt, om tegen dit protest en deze aantekening;
 zulk een protest en aantekening te doen; als zij zouden
 te rade worden. En; terstond hier op; verlieten de Afgevaar-

digden van *Amsteldam* de vergadering; hunnen Pensionaris Mr. KORNELIS BORS VAN WAVEREN alleen in dezelve latende blijven. De Koning van *Engeland*, midlerwyl kennis bekomen hebbende van de zwarigheid, welke die van *Amsteldam* maakten, beide om den Graav VAN PORTLAND ter dagvaart toe te laten, en om de nominatie van Schepenen over te zenden naar *Engeland*, toonde 'er zig niet weinig verstoord over. Hij hadt den Grave VAN PORTLAND last gegeven om 't verschil over de nominatie te vereffenen, door 't voorflaan van zekeren middelweg, waar van hij niet gezind was af te gaan. Doch dit nam zijn misnoegen niet weg op die van *Amsteldam*, 't welk ten duidelijken blijkt uit een brief met 's Konings eigen hand aan PORTLAND, op den 20 januarij 1690 uit *Kensington* geschreven, waar in zijne Majesteit, onder anderen van deze woorden gebruik maakt: „ Tot hier toe geschreven hebbende, ko-
 „ men de brieven uit *Holland* aan. De kwelling, die de He-
 „ ren van *Amsteldam* u willen aandoen ontstaat alleen uit het
 „ kwaad hart, welk zij mij toedragen, en valt mij ten hoog-
 „ sten verdrietic. Ik hoop, dat gij ze te boven zult komen,
 „ en dat de andere steden u de hand zullen bieden. Zo de
 „ zaak van de verkiezing der Schepenen afgedaan wordt, vol-
 „ gens den middelweg, dien ik u bekend gemaakt heb, en
 „ die de enigste is, welke ik gedogen wil, begeer ik, dat gij
 „ 'er in begrepen zult zijn; op geen en anderen voet, wil ik
 „ mij verdragen.” Ook werdt sedert, te gelijk over de zaak
 des Graven VAN PORTLAND, en over die der verkiezing van
 Schepenen, gehandeld; welke beide na veelvuldige debatten,
 bij schikking gevonden werden. Kort hier na keerde BENTINK
 naar *Engeland* te rug; en schoon deze Heer een even dapper
 Krijgsman als ervaren Staatsman was, werdt hij door het be-
 lang dat Koning WILLIAM in zijne raadgevingen stelde, meest
 in de laatstgenoemde hoedanigheid gebruikt. De *Engelse* ge-
 schiedschrijver BURNET weidt breed uit in den lof, dien PORT-
 LAND, door zijne getrouwheid aan zijnen vorst, verworven
 heeft, gaande dezelve zo verre, dat de Koning die nauwe-
 lijks wist te vergelden. Die zelve schrijver geeft ook niet
 dui-

duister te kennen, dat BENTINK de man was, die, door een hem aanbevolene briefwisseling met den Marschalk DE BOURFLERS, den grond tot den *Rijswijkschen vrede* gelegd hadt; en, na 't sluiten van dien vrede, werdt hij als Ambassadeur, naar 't Hof van *Frankrijk* gezonden, alwaar hij met al dien luister en pragt verscheen, waar mede zig immer een Afgezant vertoonde hadt; belopende de kosten daar van, in den tijd van vijf maanden 800000 *Hollandse* guldens; doch voor deze somme werdt de achting voor Koning JACOBUS, aan het *Franse* Hof, genoegzaam geheel vernietigd, en die voor Koning WILLIAM bij velen gevestigd. BENTINK hadt in 't jaar 1700, grotelijks zijn aandeel in 't sluiten van 't *Traktaat van partage*, wegens de *Spaanse Monarchie*; waar uit de Nijld in 't volgende jaar, enige gronden van beschuldiging meende te kunnen trekken, doch de verheven Staatsman wist de opregtheid zijner handelingen zo duidelijk aan den dag te leggen, dat dezelve spoedig verstomde.

Koning WILLIAM in 1702 overleden zijnde, verliet BENTINK kort daar op het Hof, en begaf zig naar zijn landgoed *Bulstrode* in *Burkshire*, alwaar hij is overleden. BENTINK is twemalen gehuwd geweest; zijn eerste vrouw was ANNA, dogter van den Ridder EDUARD VILLERS, zuster van EDUARD, Grave van *Jersij*, Staatjuffer van Koninginne MARIA, en voor de tweedemaal tradt hij in egt met SARA MARIA TEMPLE; bij welke twee vrouwen hij de 14 volgende kinderen verwekte. 1. MARIA, getrouwd met ALGEROON, Lord-Capel van *Hudham*, Burggraaf van *Malden*, Lt. Generaal van de *Engelse* troepes. Haar tweede man was de Graaf van DARIG. 2. ANNA MARGRETA, getrouwd met ARENT VAN WASSENAAR, Heer van *Duivenvoorden*. 3. HENDRIK, Hertog van *Portland*. 4. FRANSINA WILLEMINA, gehuwd met WILLEM BIRON, Lord Baron van *Rochdale*. 5. ELEONORA, ongehuwd overleden. 6. ISABELLA, getrouwd met EVERLYN PIERPONT, Hertog en Graaf van *Kinlon*. 7 en 8. Twee zonen, WILLEM genaamd, beide jong in *Holland* gestorven. 9. ELIZABETH. 10. HADRIANA. 11. WILLEM, waar van hier beneden. 12. HENRIETTA.

13. KAREL JOHAN. 14. BARBARA. — WAGEN, *Vad. Hist.* XIV. D. bl. 370. XV. D. bl. 302. 428. 435. XVI. D. bl. 27. 45. 53. 59.

BENTINK (JOHAN), zoon van HENDRIK JANSZ.; werd bij SLICHTENHORST, *Geld. Geschied.* bl. 229. gebijnaamd, *de Onbefeidene*. Hij en zijn broeder ondertekenden, nevens andere Edelen, als leden van den landdag, die in 1496 te Nijmegen gehouden werd, ene overeenkomst, gemaakt tusen Hertog ARNOLD VAN GELDER en de Edelen en Steden, ten voordele van den lande. Doch in den Zoenbrief ter vereffening der geschillen tusen den Hertog van Kleef en gemelden Graaf ARNOUD, vindt men dezen JOHAN; met den gezegden bijnaam; als den vierden in rang der ondertekenaars. Hij hadt tot vrouw N. N. dogter uit den huize van Heukelom; en verwekte daar bij twee kinderen: 1. JAN. 2. GERRARD, die Heer was van een kasteel, genaamt *Bentink*, te *Gosfelen*; gelegen tusen *Deventer* en *Zwusen*, 't welk hij en zijne vrouw, als zonder kinderen zijnde, opdroeg aan DIRK STAKEBRAND.

BENTINK (JOHAN); bijgenaamd *de Beste*; tweede zoon van HENDRIK; trouwde in 1533 met HENDRIKA VAN AVEREUL; hij was Rentmeester van de *Veluwe*; en heeft in 1593; 't huis *Leeuwenburg* gebouwd. Hij stierf in 1600, nalatende de vier volgende kinderen: 1. HENDRIK; hier voor beschreven. 2. CLEMENTIA, eerst getrouwd met KRACHT VAN KAMPHUIZEN, tot *Glinthorst*; daar na met N. N. VAN HARTEVELD. 3. WILLEM; getrouwd met HENDRIKA VAN ANXTEL. 4. GERBERICH; getrouwd met JAN VAN SCHERPENZEEL, Regter te *Doesburg*; daar na met ERNST MOOM; en is in 1596 gestorven.

BENTINK (JOHAN); een zoon van HENDRIK en ERMGAART VAN ANXTEL; had ter vrouwe MARGRETA VAN VOORST; tot *Hagen*; waar bij hij verwekt heeft een zoon; HENDRIK FREDERIK, hier boven vermeld.

BENTINK (KAREL); Landrentmeester van de *Veluwe*; wierdt in 1559 Heer van *Berrinkhuizen*; bij KATRINA VAN HAN-

HAKVOORD, zijne huisvrouw, teelde hij de volgende drie zo-
nen en ene dochter. 1. ALEXANDER. 2. FILIP, Gouverneur
van *Sralen*, hier voor. 3. ADOLF, gehuwd in *Italien*, en al-
daar overleden. 4. KRISTINA, ongehuwd overleden.

BENTINK (KAREL), oudste zoon van ALEXANDER en
ALIDA VAN BUKHORST; was Raad in 't Hof van *Gelderland*,
Burgemeester te *Amhem*, en werd in 1607, Heer van *Aller*
en *Berrinkhuizen*; hij trouwde in 1616, met SOPHIA VAN DER
LAUWIK, en won daar bij. 1. ALEXANDER, die zijnen vader
opvolgde. 2. WILLEM, Faandrik in dienst van de Republiik,
die ongehuwd stierf. 3. JANNE SOPHIA. 4. KATRINA. 5.
GEERTRUID.

BENTINK (KAREL), een zoon van WILLEM BENTINK
en LAMME SCHIMMELPENNINK; was Heer tot *Berenkamp*, en
huwde met ANTONETTA VAN DEELEN, bij welke hij verwek-
te. 1. STEVEN, die tot vrouw hadt JUDITH VAN STEENBER-
GEN, welke hem baarde N. N., Here tot den *Berenkamp*,
gehuwd aan de freule VAN DEELEN, en N. N. Heer tot der
Aa, gehuwd met de freule SCHIMMELPENNING. 2. LAMBERT.
3. WILLEM, Heer tot der *Aa*, in 1652 ongehuwd overleden.
4. GEERTRUID, gehuwd met FLORIS VAN BRAKEL; Drost van
Leede. 5. JANNE, getrouwd met GERRARD VAN GALEN, Bur-
gemeester te *Hattem*.

BENTINK (LAMBERT), zoon van WILLEM BENTINK en
SOPHIA N., is geweest Rentemeester van de kloostergoederen
van *Monnikhuizen*, buiten *Amhem*; deze verwekte bij zijne
vrouw GEERTRUID VAN HAKVORT, die de Heerlijkheid *Bijler*
geërft hadt. 1. WILLEM, Heer van den *Bieler*. 2. BARENT,
die te *Utrecht* studerende, door een *Pools* Edelman doorkoken
werdt. 3. JANNE.

BENTINK (LEONARD), de derde zoon van WILLEM
BENTINK en N. N. DE CROEF VAN ERKELENS, is geweest Gou-
verneur van *Afen*; en heeft bij zijn derde vrouw URSULA
VAN ELDEREN verwekt. 1. ANNA, getrouwd met N. N. FOR-

PING,

300 BENTINK (MAARTEN) (STEVEN) (WILLEM)

ping, Kapitein. 2. MARGARETA; getrouwd met JOOST STERKE. 3. GEERTRUID; getrouwd met ART JAGO, en daar na met N. N. DE VERA. 4. WILLEM, hier van beneden. 5. JOHAN, Kapitein. 6. URSULA; deze beide laatste ongehuwd overleden.

BENTINK (MAARTEN), wiens vader is geweest HENDRIK BENTINK, en moeder ELIZABETH VAN SCHERFENZEEL; was Kollonel in dienst van den Koning van *Spanjen*; hij trouwde aan PETRONELLA, vrijvrouw van *Batenburg* en *Brankhorst*, bij wie hij drie kinderen verwekte. 1. FILIP HENDRIK, Havenmeester van den Furst van *Nieuburg*. 2. HERMAN, Kapitein in dienst van den *Spaanschen* Koning. 3. ANNA CHARLOTTE, ongehuwd gestorven.

BENTINK (STEVEN); de vierde zoon van HENDRIK BENTINK en van GERBERICH LERINK, was Burgemeester te *Zuifen*. Hij huwde met ANNA SCHIMMELPENNING, en verwekte bij haar zes kinderen. 1. ANDRIES, ongehuwd aan de pest overleden. 2. GERBERICH, Geestelijke in 't Spiraal te *Zuifen*. 3. JUTTE; in 1625 ongehuwd gestorven. 4. HENDRIK, mede ongehuwd op den 6 oktober 1624 gestorven. 5. WILLEM, insgelijks ongehuwd aan de pest overleden. 6. JUTTE.

BENTINK (WILLEM), de derde zoon van ALEXANDER BENTINK en JANNE VAN ZUILEN, is tweemalen getrouwd geweest; zijn eerste vrouw was LAMME SCHIMMELPENNING, bij wie hij drie kinderen verwekte; en bij de tweede SOPHIA N. nog drie anderen. 1. JUDITH, eerst juffer in 't Spiraal te *Zuifen*; welke vervolgens trouwde met G. CENTELER, die in 1601 als Ritmeester in den slag van *Flaanderen* sneuvelde; waar na zij hertrouwde met THOMAS VAN DER CAPELLE. 2. ANDRIES, die zonder kinderen in 1584 overleed. 3. KAREL, Heer tot de *Berenskamp*, waar van hier boven. Bij de tweede vrouw, 4. LAMBERT, waar van hier boven. 5. ALEXANDER of SANDER, in 1614 ongehuwd overleden. 6. JANNA, in dat zelfde jaar als jonge dogter gestorven.

BEN-

BENTINK (WILLEM VAN ZUILEN), bijgenaamd *de Lange*, de vijfde zoon van ALEXANDER BENTINK en JANNE VAN ZUILEN; was Rigter van 't Oldebroek op de *Veluwe*. Hij heeft twee vrouwen gehad; bij de eerste JUDITH VAN ZUILEN VAN NYVELT, verwekte hij drie kinderen, en bij de tweede, nog drie anderen. 1. JAKOB, die ter vrouwe hadt N. N. dogter van N. N. VAN HOLTWYK, bij *Boekholt*, waar bij hij ene dogter verwekte, ANNA genaamd, die erfviouwe was van *Holtwijk*, en ten man hadt GEURT VAN RHEENEN. 2. ARNOLD, jong overleden. 3. JUDITH, gehuwd met N. N. VAN RUITENBERG, te *Utrecht*. 4. JUDITH, ongehuwd overleden. 5. JOHANNA, getrouwd met N. N. VAN PALLAND, en KAREL in zijn jeugd overleden.

BENTINK (WILLEM), een zoon van HENDRIK BENTINK en MARGARETA HULS, verwekte bij zijne huisvrouwe, N. N. DE CROEF VAN ERKELENS, vijf kinderen. 1. EUSEBIUS. 2. ANDRIES. 3. LEONARD. 4. HENDRIK, die ongehuwd stierf. 5. GEERTRUID, gehuwd met PIETER MULERT.

BENTINK (WILLEM), een zoon van WULF BENTINK en ANNA VAN HAARSOLTE; is Lt. Kollonel geweest, en getrouwd aan MARGARETA VAN LAAR, tot *Hoherloo*, vrouwe van *Langeveldsloot*, bij wie hij twee kinderen verwekte. 1. WOLF, getrouwd met AGNES FLORENTINA HADEWICH VAN WELVELDE en *Diepenbroek*. 2. ANNA, gehuwd met N. TER BRUGGE, Kollonel.

BENTINK (WILLEM), zoon van ANDRIES BENTINK, is Drost geweest van *Emden*. Hij is tweemaal getrouwd geweest; bij zijn eerste vrouw N. N. VAN DIEPENBROEK, teelde hij ene dogter, genaamd BINDELIEF, die de vrouw was van RUTGER VAN HAARSOLTE, tot *Westerveld* en *Wolfshagen*; zij overleed zonder kinderen na te laten, den 4 februarij 1659. WILLEM huwde voor de twedemaal met N. N. GRAWERT, die hem ene dogter gaf, HADRIANA genaamd, welke in 1651 trouwde met SIMON VAN HAARSOLTE, tot *Bredenhorst* en *Zwaluwenburg*, Ritmeester.

BEN-

BENTINK (WILLEM), zoon van LEONARD BENTINK en URSULA VAN ELDEREN, was Kapitein; en trouwde eerst met KLARA STEKKE, en na aflijvigheid van deze, in 1597 met THEODORA VAN BUIRSE, tot *Horstwijk*, bij *Groß*. Uit het eerste bed kwam voort WILLEM; en ANNA, in 1619 met de halve *Escheder* tiende beleend; getrouwd eerst met GEORGE VAN DE FELTZ, Kapitein, en daar na met REINOLD HUINGA, Kapitein, dien zij baarde MARGARETA, die ten man hadt ALBERT VAN DER HEL, Burgemeester te *Campen*.

BENTINK (WILLEM), een zoon van JAN WILLEM BENTINK en SARA MARIA TEMPLE, was Heer van *Rhoon* en *Pendrecht*, en beschreven in de orden van de Ridderfchap in *Holland*, is een Staatsman geweest, die buitengemeen was verkleefd aan WILLEM DEN IV. Hij was de eerste, welke aan dien vorst in het jaar 1747, door een renbode kennis gaf, van deszels aanstelling tot Stadhouder, Kapitein- en Admiraal-Generaal over *Holland*; aanmerkelijk was in het antwoord van zijn Hoogheid aan BENTINK, dat hij verklaarde: „zig zelven „ eerst over zijne bevordering te zullen geluk wenschen, als „ dezelve bleek te strekken ter eere van God, en tot wel- „ zijn van het lieve vaderland.” Ook 't gene hier bij gevoegd werdt: „ dat het grootste vermaak, welke de Prins, se- „ dert de eerste tijdingen dezer omwenteling gevoeld hadt, „ ontstaan was uit het berigt, dat alles zonder ongeluk was „ afgelopen; zullende hij den Hemel bidden, dat een werk, „ zo openbaarlijk door deszels zegel bekrachtigd, in 't vervolg „ ook, door geene de minste bloedstorting bezoedeld zou „ worden.” Ter gelegenheid van 's Prinsens inleiding in den Raad van State, deedt BENTINK ene aanspraak, die zeer opmerkelijk geoordeeld werdt. Hij verklaarde te hopen: „ dat „ de herstelling der oude wijze van Regering, ook de cen- „ dragt in den Staat zou herstellen; dat de raadplegingen, „ daar door bij tijds, tot rijpheid gebragt, en met den ver- „ eisten spoed uitgevoerd zouden worden, en dat de straffen „ en beloningen, daar door, wijsfelijk zouden worden uitge- „ deeld.

„ deeld. Door deze middelen, en onder 't beftiet der Prin-
 „ fen van ORANJE, was,” vervolgde hij, „ de Staat gerezen
 „ tot dien top van geluk, van waar men dien, onlangs, hadt
 „ zien pederftorten, tot zo verre, dat dezelve een spot voor
 „ de vijanden, en een onnutte last voor de vrienden gewor-
 „ den was. Hij betuigde, wijders, niet te twiiffelen, of de
 „ Prins zou de voetftappen zijner voorvaderen navolgen, en
 „ medewerken, om den Staat, die reeds ten dele overrom-
 „ peld was, te bevrijden voor het juk van enen heerszugtigen
 „ en trouwlozen nabuur, die met de goede trouw en met de
 „ plegtigst bezworen verdragen, openlijk den spot dieef. Hij
 „ hieldt zig ook verzekerd, dat de algemene geneigtheid der
 „ ingezetenen tot den Prinfe, die door geen' tijd noch kon-
 „ stenarij hadt konnen uitgewist worden, bij de uitkomst blij-
 „ ken zou, regtmatic te zijn geweest; waarom, hij ten be-
 „ fluite, verzogt, dat de Raad den Prins de eer beweeze,
 „ welke men aan zijnen rang en waardigheden verfchuldigd
 „ was.” De Franfen hielden zig gebelgd over deze aanspraak,
 „ waar door hun Hof, ten onregte, zo zij waanden, gehoond
 „ werd. Ook hebben sommigen hunner fchrijveren aangete-
 „ kend, dat BENTINK, wegens de onvoeglijkheid van enigen
 „ zijner uitdrukkingen, vermaand door zijne vrienden, geant-
 „ woord zou hebben: „ dat hij geoordeeld hadt, bij zulk ene
 „ plegtige gelegenheid, dus te moeten fpreken, om 't volk
 „ te overtuigen, dat hij geen aanhangeling van *Frankrijk* ware.”
 Een hoon, die vele brave Regenten in dien tijd werd aan-
 „ gewreven. Nog dit zelfde jaar werd BENTINK als buitenge-
 „ woon Gezant naar *Engeland* gezonden, alwaar hij ene over-
 „ eenkomst floot, betrekkelijk de verrigtingen van den aanftaan-
 „ den veldtogt. Ook was hij in 1748 een der Afgevaardigden,
 „ wegens dit Gemeenebest, tot den vredehandel van *Aken*. Den
 „ 29 augustus van dit zelfde jaar, kwam BENTINK te *Amftel-*
 „ *dam*, om, uit naam van zijne Hoogheid, der Regeringe en
 „ Burgerij af te vragen, of zij hare belangen goedgevonden te
 „ ftellen in handen van den Prinfe; doch een der Burgemeeste-
 „ ren kwam hem aandienen, dat men 't befluit der Regeringe
 „ hier

hier omtrent reeds hadt bekend gemaakt aan den Prinse. Van wege de Gemeente, kwam enen HENDRIK VAN GIMMIG, een Patroonmaker van *Haarlem* met hem spreken; waar na, uit zijnen naam, der vergaderinge in de Kloveniers Doele afgevraagd werd: „ of zij niet begeerde, dat zijne Hoogheid in „ de stad kwame? of zij hare belangen niet aan den Prinse „ verblijven wilde; gelijk de Wethouderschap aan haren kant „ gedaan hadt? en of zij zig, midlerwijl, niet stil en vreedzaam wilde gediagen?“ Alle welke vragen met ja beantwoord werden; waar op BENTINK na verslag van dit antwoord bekomen te hebben, naar 's Hage te rug keerde. Verdere bedrijven van dezen Staatsman vindt men niet opgetekend; en, hij overleed den 22 december 1759. — WAG. *Vad. Hist.* XX. D. bl. 94. 97, 98. 174. 179. 284. *Memoires pour l'Hist. de l'Europe.* Tom. III. part. 2. p. 47.

^ Beringe.

BENTINK (WOLF), oudste zoon van HENDRIK BENTINK en ELIZABETH VAN ITTERSUM, wierdt in 1622 Heer van *Werkeren*; in 1638 Landdrost van *Tyselmuiden*, en in 1638 Landdrost van *Vollenhove*, stervende nog in dit zelve jaar. Den 9 november 1623 trouwde hij met TEKLA BERINGA, die zonder kinderen overleed; waar na hij hertrouwde met ANNA VAN HAARSOLTE, bij wie hij verwekte. 1. HENDRIK, hier voor. 2. ELIZABETH, getrouwd met RUDOLF VAN HOEVEL, Heer van *Nijenhuis* en *Hevellham*, Lt. Kollonel. 3. WILLEM, Lt. Kollonel, hier voor.

BENTINK (WOLF) tot *Langevelde*, geboren in 1680, trouwde aan AGNES FLORENTINA HEDWICH VAN WELVELDE. Hij stierf den 16 april 1726, en zij den 16 april 1732, na zeven kinderen bij malkanderen te hebben verwekt; waar van de oudste dogter ALEYDA CHRISTINA FLORENTINA BENTINK, geboren in september 1716, op den 25 juni 1750 is gehuwd met REINDER WILLEM VAN HEMERT, Burgemeester te *Campen*, geboren den 9 mei 1711 en gestorven den 11 september 1779, nalatende enen zoon WOLF FLORIS VAN HEMERT, en twee dogters. Mevrouw verwisfelde het sterfelijke met het eeuwige den 3 juni 1794.

BEN-

BENTINK (WOLTER JAN GERRIT), extraordinair Schout-bij-nagt voor het Kollegie te *Amsteldam*; was de derde zoop van BERENT HENDRIK BENTINK en vrouwe BONNE ELIZABETH JURRIANA DU TERTRE, wierdt geboren in 't jaar 1745, en vroegtijdig door kundige Meesters onderwezen in zodanige beginzelen der wetenschappen, die een jongeling van aanzien pasfen, en hem vervolgens in het beroep dat hij ging aanvaarden te stude kosten komen. Nauwelijks den ouderdom van 13 jaren bereikt hebbende, begaf hij zig in 's lands zee-dienst, en deest in 1758 zijn eersten togt als kadet of adelborst, onder het bevel van Kapitein COETSE, met wien hij vervolgens nog verscheidene togten gedaan, en zig zo voorbeeldig gedragen heeft, dat hij om zijne vriendelijke minzaamheid, niet alleen van groot en klein bemind en geacht, maar ook na enigen tijd Luitenant te zijn geweest, om zijne bekwaamheid en kundigheid in de zeevaart, tot den rang van Kapitein wierdt bevorderd. In deze hoedanigheid werd hem het bevel over 's lands schip van oorlog *de Batavie* toevertrouwd; waar mede hij benyvens andere zeehelden, onder het bevel van den Schout-bij-nagt JAN ARNOLD ZOUTMAN, ter vervulling van den wensch van alle regtgeaarde *Nederlanders*, ter redding van de geschondene eer der Natie, en ter beteugeling van onzen zo trotzen vijand, als ongetrouwen Bondgenoot, op den 9 julij 1781, in zee liep; te samen sterk zijnde vijf schepen van oorlog, twee fregatten, en nog een kleinder gewapend vaartuig. Men bleef tot het einde van gemelde maand in zee kruisen, om en bij den *Hollanden* wal, met oogmerk om zig met de uit *Zeeland* en de *Maas* komende schepen te verenigen, doch van welke vereniging, gelijk men weet, door de singuliere directie ter dier tijd plaats vindende, niets kwam; waarom ook het gemelde eskader naar 't *Vlie* te rug keerde, werpende voor het gat van de haven, de *Holkepoort* genaamd, op den 1 augustus het anker. Op dien zelfden morgen, verenigden zig aldaar met hun nog een schip van oorlog, vier fregatten, en drie kleine gewapende vaartuigen. De vloot was dus in alles 16 zeilen sterk, die benevens

70 koopvaardijvaarders, welke zij onder hunne bescherming namen, op den zelyden dag uit het *Vlie* zeilden. Men was slechts vier dagen in zee geweest, en op de hoogte van *Doggersbank* zeilende, toen met het aanbreken van den volgenden dag, een grote *Engelse* vloot, verzeld van verscheidene oorlogschepen, waar over de Admiraal PARKER het bevel voerde, ontdekt wierdt. De moedige ZOOTMAN deedt ten zes uren sein voor de oorlogschepen om zig in slagorde te scharen, en voor de koopvaardijvaarders om lijwaards af te deynzen, met enige fregatten tot derzelver dekking. Met opgeheesle vlaggen wagte men met brandend ongeduld, den vijand af, die met agt zware schepen, vol zelfvertrouwen van ene zekere overwinning, en het behalen van enen rijken buit, voor den wind af, staatlijk aankwam, meer dan 100 koopvaarders, onder de bescherming van enige fregatten loefwaards gelaten hebbende; voor dezelve was PARKER, uit hoofde van het aantal der *Hollandse* fregatten, zeer bedugt, en blijde dat hij den wind van de *Hollandse* vloot hadt. Dan niet voornemens zijnde, om deze voor de Natie zo roemrijken zeeflag te beschrijven, als in zo verre onze brave BENTINK en zijn schip de *Batavier*, daar deel in hebben gehadt; bepalen wij ons, met te melden, dat ZOOTMAN omtrent agt uren met zijn onderhebbende schepen de strijdvlag ophees, en niet dan voor de *Engelsen* op den afstand van een halven snaphaanschoot genaderd waren, van een der beide kanten gevuurd werdt. Schoon de moed der *Engelsen*, behalven door het voordeel van den wind, kon onderschraagt worden door de zwaarte hunner schepen en van hun geschut, en die beide redenen, omgekeerd, konden strekken om dien der *Hollanderen* te doen zinken, was niets 't geen naar vertzaagtheid geleck bij hun te ontdekken. De Bevelhebbers en verdere Officiëren haakten om hun moed aan de *Engelsen* te tonen en te koelen; het volk blaakte van 't zelve ijervuur, der mindere magt en het gemis van het voordeel des winds, zig niet bekreunende, waren zij alleen bedagt op het vernielen van den vijand, en het behalen van een voordeel voor het vaderland. Moed vulde de plaats van min-

in andere magt. Van wederzijden werd allerbevigst en woedend gevochten, en onze zeuhelden toonden op dezen dag, niet ontaart te wezen van hunne roemrijke voorvaderen, en aan de overwinning door hun bevogten, moet 's lands redding uit de klauw der overheerschingen worden toegeschreven. Onze dappere BENTINK was reeds in het begin van den slag door een zwaren kogel, doodlijk aan den schouder gewond. Hij droeg het scheepsbevel met manmoedige bedaardheid over, aan den tweden Kapitein J. L. Bosch, die in 't naar boven komen bijkans sneefde. Hij zette, door den gewonden Held, bemoeijld met de woorden: *dat hij eerder alles moest wagen en vergaan, dan afdeinzen!* het gevegt op den *Batavier* tegen de *Bien-faisant* zo dapper voort, dat het *Engels* schip, na omtrent anderhalf uur slaags geweest te zijn, afdeinsde tot op den afstand van een zesponder schot, blijvende op dien afstand gestadig vuren. Een vier-en-zeventiger kwam de *Batavier* dwars op zijde, en gaf hem driemaal de volle laag, waar door de kruisfeng benevens de vlag van het agterschip nederstortte, en de verschanfing bij het grote wand in brand vloog; deze geblust zijnde, liet Kapitein Bosch terstond een Geus opheischen. Gemelde vier-en-zeventiger den *Batavier* verlatende, tastte PARKER, al dien tijd tegen ZOUTMAN geslagen hebbende, nu met nog twee andere schepen het schip van BENTINK, met een onuitsprekelijke woede aan, doch deze beantwoordde dit schrikkelijkt vuur, en deedt Kapitein Bosch zijne nog bruikbare stukken met dubbel scherp laden. Het ijslijkt vuur van vier schepen, die een hagelbui van gloeiende kogels braakten, vernielde al het staand en lopend wand, en de zeilen hingen aan sterfieren, raa bij raa viel neder, de roerpen brak, en het deerlijk gehavend schip, was een wrak gelijk en op generlei wijze te befluren. Middelerwijl schenen vijf *Engels* schepen lust te krijgen om den onbeweeglijk liggenden *Batavier*, die reeds zo veel geleden hadt, aan te tasten en te nemen, en hielden 'er voor den wind af na toe. De moedige Kapitein Bosch, 's vijands bewegingen bemerkende, liet terstond het sein van onvermogen om te kunnen volgen neder, en de vlag weder ophalen;

dit deedt de vijanden wederom bij den wind opsteken. Hier op raakte de *Batavier* om en weder bij de vloot, daar het bevel ontving om naar de eerste haven de beste te zeilen.

Onze gekwetste Held kreeg, zo dra de vloot op de rede van *Texel* was gekomen, den Chirurgijn van de Admiraliteit van *Hussum* aan boord, die de wond allergevaarlijkst oordeelde; hier op werdt BENTINK naar *Amsterdam* gevoerd, en ten huize van den Fiskaal J. BOREEL gebragt; alwaar de bekwaamste Artzen en de kundigste Heelmeesters, alles te werk stelden wat de konst vermag, om ware 't doemlijk den zo zeer geliefden BENTINK te behouden. Maar noch hunne konst, noch alle onafgebrokene zorgen en oppassingen die hij aan 't huis van zijnen hartvriend genoot, noch alle de voorbiddingen, hadden kragts genoeg hem te redden, en deze jeugdige Held overleed tusfen den 23 en 24sten, nog geen 36 jaren bereikt hebbende, en werdt in de Nieuwe Kerk, met een zeer aanzienlijke lijkstatie begraven; een gedenkpenning, die de Admiraliteit liet vervaardigen te zijner eere, en een opgehangen gedenkteken in het koor dier Kerke, hebben zijnen naam der vergetelnisse ontruikt. Een onzer *Nederlandsche* Dichters, heeft de volgende regels aan zijne gedagtenis toegewijdt.

Wilt gij een grafsteen voor den braven BENTINK bouwen?
Fondeer hem met den voet op dond'rende kartouwen,
Behang hem rondsom met lauwrieren: een trophée
Vertoon hoe *Englands* magt geblixemd werdt uit zee:
Dat *Neerlands* roem, zo 't scheep, geheel en al begraven,
Werdt wederom hersteld door dien doorlugten Braven,
Die tot zijn eeuwige eer en PARKERS eeuw'ge schand,
De Britten overwon, en stierf voor 't vaderland.

Zie ook *N. Nederl. Jaarboeken*, 1781. b. 1522. 1739. *Vad. Hist.* XXVII. D. bl. 311. 326.

BENTINK (ZENO AREND), Heer van *Bukhorst*, *Zalk* en *Vocaten*, was de tweede zoon van WOLF BENTINK tot *Langevelde* en AGNES FLORENTINA HEDWICH VAN *WELVELDE*; is ge-

geweest Generaal-Majoor van de infanterie; en Kommandeur van *Maastricht*; hij trouwde met EMILIA ARNOLDINA VAN WASSENAR, Donairière van HAMBROICK, en stierf den 19 maart 1778: zij volgde hem in 't graf den 28 juli 1790.

BENTIVOGLIO (GUIDO), schoon geen *Nederlander*, verdient egter als Geschiedschryver éne plaats in dit werk te bekleeden. Hij is gesproten uit éen zeer aanzienlijk *Italiaans* geslacht van *Bolognè* afkomstig; zijn vader was KORNELIS BENTIVOGLIO, Marquis van *Gualtieri*, Ridder van de orden van *St. Michiel*; dié tweemaal den post van Luitenant of Plaatshouder in *Italiën* wegens HENDRIK DEN II, Koning van *Frankrijk* bekleedde, en naderhand over het leger van ALFONSUS als Generaal het bevel voerde; zijne moeder, de tweede vrouw van KORNELIS, was ISABELLE of ELIZABETH BENDADEI, de dochter van NIKLAAS BENDADEI, éen Edelman van *Ferrare*. GUIDO wierdt in deze stad omtrent 't jaar 1579 geboren, en was de derde zoon van zijne moeder. Na enige beginzelen van letteroeffeningen, zondt men hem naar *Padua*, alwaar hij snelle vorderingen in de fraijé letteren maakte. Hij bevondt zig in 1597 in dié stad, toen Hertog ALFONSUS DE II, den 27 oktober van dat jaar, stierf. CAESAR D'EST, neef van dien Hertog, beweerde, dat hem het regt van opvolging behoorde, stelde zig in bezit van *Ferrare* en hardde zig tégens de banblixems van CLEMENS DEN VIII; doch zig van het grootste aantal zijner bondgenoten verlaten vindende, en inzonderheid van Koning HENDRIK DEN IV, gaf hij zijn hertogdom aan den Paus over. Alvorens deze bevrediging geschiedde, hadt de Marquis HIPPOLYTUS BENTIVOGLIO, broeder van GUIDO, zig aan het hoofd der krijgsmagt van CAESAR geplaatst, 't welk den Kardinaal ALDOBRANDINI, neef van den Paus, dié het bevel over 't kerkelijk leger voerde, in hevigen toorn tegens hem deedt ontfeken. De jonge GUIDO begaf zig van *Padua* naar *Rome*, met inzicht om den toorn van den Kardinaal te doen bedaren; zulks gelukte hem, en hij bracht zelfs veel toe tot den vrede, waar over hij met den Kardinaal BANDINI handelde.

en die reeds in januarij 1598 gesloten wierdt. Na zulk een gelukkigen uitslag, wierdt hij zeer minzaam door den Opperpriester ontvangen, die zig met zeer veel plegtigheid op den 8 mei van dat zelve jaar naar *Ferrare* begeven hebbende, hem de bediening van geheimen Kamerraad opdroeg, en teffens verlof gaf, om zijne letteroeffeningen te *Padua* te gaan voleinden. BENTIVOGLIO zig vervolgens met 'er woon naar *Rome* begeven hebbende, trok tot zig de achting van alle brave lieden. PAULUS DE V, die in 1605 den Heiligen zetel beklom, plaatste hem terstond onder het getal der Referendarisfen; en enigen tijd daar na, schonk hem die Paus den titel van Aartsbischof van *Rhodus*, en zond hem in de hoedanigheid van zijnen Nuntius naar de *Nederlanden*, aan het Hof van *Brussel*, belast met een groot aantal belangrijke zaken, waar van hij zig tot genoeg van beide de Hoven kweet, en teffens den eerbied en liefde van alle die met hem verkeerden tot zig trok. Zedert ging hij naar *Frankrijk* in de zelve hoedanigheid, en deedt 'er zig niet minder door klein en groot hoogachten en beminnen. Hij bevondt zig nog in dat rijk, toen PAULUS DE V, hem tot Kardinaal Priester in 1621 benoemde; dit was de tiende en laatste verkiezing, welke genoemde Paus kort vóór zijnen dood deed, die den 28 januarij van dat jaar voorviel. Zo dra BENTIVOGLIO naar *Rome* was vertrokken, vertrouwde hem LODEWYK DE XIII, de belangen van *Frankrijk* bij den H. Stoel. Die vorst begunstigde hem in 1622 met het Bisdom van *Riez* in *Provence*, en met de Abtdije van *St. Valeri* in *Pikardijen*. BENTIVOGLIO nam van de laatstgemelde bediening bij procuratie bezit den 26 februarij 1623; en stondt 'er in 1627 van af, ten voordele van zijnen leef JAN BENTIVOGLIO. De veelvuldige bezigheden die hem te *Rome* werkzaam hielden, hem niet toelatende om te *Riez* zijne woonplaats te vestigen, vertrouwde hij het bestier van dat Bisdom aan LODEWYK DUCHAINE, Bischof van *Senes*, en hij ontedeet 'er zig van in 1626, met toestemming van URBANUS DEN VIII en van LODEWYK DEN XIII. Die Paus den 29 juli 1644 gestorven zijnde, ging BENTIVOGLIO, benevens de andere Kardinalen, den

den 27 augustus in 't Koblave, om hem een opvolger te kiezen; maar elf nagten doorgebracht hebbende zonder een bog te kunnen sluiten; veroorzaakt door de brandende hitte die 'er plaats vondt, stierf hij 'er den 7 september daar op volgende; in den ouderdom van 65 jaren; en op eenen tijd dat men gegronde redenen van hoop hadt; dat zijne verdiensten hem tot de opperste kerkelijke waardigheid zouden hebben verheven. Zijn lighaam wierdt zonder gedenktaken heen geschrift, in de kerk van St. Silvester op Monte Cavallo begraven. BENTIVOGLIO bezat een allerzachtmoedig en beschaafd karakter; was matig; kuis, edelmoedig en een warm vriend; voorts doordringend van geest; gepaard bij een scherp verhuft en goed oordeel; voeg hier bij buitengemeene werkzaamheid en voortvarendheid; en dan zal het niemant verwonderen; dat hij grotelijks bekwaam was in het behandelen van staatszaken. Hij bezat den geest van bestiering zo goed als iemand; en hij heeft door zijn gedrag; 't welk altoos geregeld en stiptelijk was, bewezen; dat die geest geenzins onbestaanbaar is met ene mannelijke godsvrugt.

Deze geleerde man heeft verscheidene werken zo in 't latijn als italiaans uitgegeven; die alle met het stempel van gezond oordeel gemerkt zijn. De meesten daar van zijn zo in 't frans, engels als nederduits vertaald. Inzonderheid minster daar onder uit; zijne Verhaalboeken van de Nederlandse Prinsbinten / gedrukt in 8vo. te Rotterdam, 1648; volgens de vertaling van R. CARRENTIER; en zijne Nederlandse Historien / vertaald door H. GLAZEMAKER, gedrukt te Amsterdam 1673; in 4to. De Historieschrijver HOOFT; noemt hem: „den uitstekenden Kardinaal; wiens pen de gelukkigste, in zijnen zin; onder alle de uitheemschen; die ooit onze zaken ten historischen tonele bragten; zig gewaardigt heeft, haren eijelen arbeid aan een onvergankelijk werk te besteden; dat den nederlandsen naam in 't voorhoofd voert.” Met dit al, wordt hij door sommigen van partijdigheid beschuldigd; 't welk men tragt te bewijzen, doot de minagting; die hij voor PRINS WILLEM DEN I. betoont; gevoegd bij de veragting;

ting, waar mede hij de *Onromfen* behandelt. Wel is waar, dat men niet kan zeggen, dat hij onzijdig is; doch men dient in aanmerking te nemen, dat hij zulks in den strikten zin niet konde zijn; redenen van Staat noodzaakten hem hier toe, als zijnde een dienaar van *Romens Kerk*; doch dat hij in alle gevallen zijne partijdigheid zoude hebben doen uitschitteren, is ene volstrekte onwaarheid; men behoeft slechts zijne werken te doorbladeren, om spoedig ontwaar te worden, dat hij den *Nederlanderen* hunnen verdienden lof niet othoud. Ja maar hij is partijdig tegen den Prins en den Godsdienst van den Staat: het is zo, wij bekenen het; maar hoe zou hij toch den ban des Konings tegens ORANJE, voor onwettig hebben kunnen verklaren, indien hij zig uit hoofde van zijnen godsdienst, karakter en gezantschap, niet als een ketter wilde doen voorkomen? Ten aanzien van dergelijke zaken, houde men dan vooral in 't oog, wie BENTIVOGLIO was, en vergelijkte voorts zijne schriften met die van F. STRADA en anderen, want dan eerst zal zijn luister in 't helderste licht schijnen, en zijne bekwaamheid 't best gekend worden. Ten aanzien van de magt der Stadhouders en 't getal der Magistraatspersonen in de steden, dwaalt hij grotelijks, doch zulks zijn van die gebreken, welke aan mangel van locale kundigheid en slechte onderrigting moeten toegeschreven worden, en geenzins onder de klasse van partijdigheid kunnen gerangschikt worden. Daar is een buitengemeen fraaije druk van zijne Brieven in 't licht, te Londen 1727, in 2 delen in 12°. uitgegeven; ook houdt MIRÆUS hem voor den Schrijver van de *Commentarii rerum Ecclesiasticarum a CLEMENTIS VIII. Pontificatu ad tempora URBANI VIII.* — KONIGH, *Bibl. vet. & nov.* JO. FABRICII, *Hist. Biblioth.* Part. III. p. 441. *Gallia Christ.* I. Col. 412. & X. Col. 1240. *Catal. Bibl. BUNAV.* Tom. I. Vol. II. p. 1077. C. SAXI, *Onom. literar.* Pars VI. p. 358. MIRÆI, *Scriptores sæculi XVII.* ult. edit. p. 313. M. CHAZOT DE NANTIGNY, *Geneal. historique des Rois, Empereurs &c.* Paris 1736. in 4to. Tom. II. p. 604. *Journal des Sav.* janvier 1750. edit. de Hollande. p. 133. PAQUOT, *Mém.*
lit.

Histor. Tom. XIII. p. 79-88. A. PARS, *Naamrol der Bat. en Holl. Schrijvers*, bl. 94. HOORT, *Ned. Hist.* XXII. Boek.

BENTZMA (PIETER BOETIUS), was van een adellijk geslacht, en wierdt geboren te *Staveren* in *Friesland*. De tijd waar in hij leefde in aanmerking genomen, maakte hij goede vorderingen in de letteroefeningen; Hij wierdt Pastoor te *Boxum*, een dorp een uur ten zuidwesten van *Leeuwarden* gelegen, en hij verkreeg veel gezag. Hij was een vriend geweest van PIETER AUKEMA, maar zig tot de partij der *Schieringers* begeeven hebbende, raakte hij met hem in onmin, en mishandelde hem na zijnen dood in zijne schriften. SUFFRIDUS PETRI geeft niet duidelijk te kennen, waar in die schriften bestonden, welke in zijnen tijd aanwezig waren; alleen meldt hij, dat zij de beroertens in *Friesland* ten onderwerpe hadden; en dat de Schrijver om geen andere reden de pen hadt opgevat, dan om aan de nakomelingenschap een getrouw tafereel der rampspoeden van zijnen tijd na te laten. Hij leefde omtrent 't jaar 1490. — SUFFR. PETRI, *Dec. IX. n. 2. p. 107-113*. PAQUOT, *Mem. litterair.*, Tom. IV. p. 296.

BERCHEM (LAMBERTUS VAN), een Godvrezend en geleerd man, is geweest Gijmnasiarch en Rector der triviale scholen in 's *Hertogenbosch*. Hij heeft 'in 't licht gegeven: 1. *Leges Scholæ Sylvæduensis*, typis TURNHOUTI, 1603. in 8vo. 2. *Enchiridion Prædicationum*. *Ibid.* in 16mo. — J. F. FORENS, *Bibl. Belg.* p. 796.

BERCHEM (NIKLAAS VAN), Konstfchilder, geboren in 1624, was de zoon van PIETER KLAASZE van *Haarlem*; die ook een Schilder was, en in het begin niet dan visfen schilderde, doch naderhand kleine stukjes, daar doorgaans een tafeltje in kwam, met allerhande soort van suikerbanket, in een zilveren schaal of porceleinen schotel. Behalven zijn vader, dat een gemeen konstenaar was, heeft onze BERCHEM verscheiden brave meesters tot zijn onderwijzers in de konst gehad; als JAN VAN GOYEN, KLAAS MOJAART, PIETER FRAN-

ZE GREBBER, JAN WILS, en ten laatste zijnen neef GROV
BAPTIST WEENINK; welke alle zig vereerd gehouden hebben;
dat ze zulk een helder licht in de konst hebben ontfoken;
gelijk hij op zijne beurt heeft kunnen roemen; op een groot
aantal van leerlingen die door zijn onderwijs tot grote mees-
ters opgekweekt zijn. Hij wierdt inzonderheid, ten aanzien
van zijne leerwijze geroemd, als mede dat hij de gave bezat,
om de jeugd bijzonder tot ijver en naarstigheid aan te sporen;
waar toe hij in 't gemeen spreken en vaarsjes aan de hand
hadt, als onder anderen dit:

Nimmer moet g' u zelf, Gezellen!
Schoon in 't leeren moeite steekt;
En g'er veeltijds 't hoofd meê breekt;
'Twijl een ander leegloopt; kwellen;
Of het ijd'len laten staan:
Denk: ik zal meer loon ontvangen
Voor mijn moeite, en roem erlangen,
Wanneer de andere beed'len gaan.

Daar benevens was hij minzaam, beleefd, en van een on-
besproken wandel; ja een man van uitstekende naarstigheid;
en met dit al kon zijn lieve wijfje, de dogter van den konst-
igen Landschapfchilder JAN WILS, wanneer hij in groter ijver
aan zijn werk stil zat te arbeiden, en zij geen geritzel van
hem hoorde, somtijds wel met de stok van een raagbol van
onder tegen de zoldering aan bonfen, om hem; zo hij voor
zijn ezel in slaap gevallen mogt zijn; te wekken, ja zij hield
hem doorgaans zodanig kort van geld, dat hij somtijds fraaije
prenten te koop ziende, daar hij zin in hadt, als zijn vrouw
zig in geen goeden luim bevondt, en zig huiwerig toonde, om
't hem te schieten, het geld van zijne leerlingen daar toe
leende; en wanneer hij een schilderij verkogt, daar zij de
neus niet over hadt, dan zo veel van de som afkneep, om de
gemaakte schuld buiten haar weten te betalen, en dus alle
onlusten voor te komen. Ook was hij zodanig op konstige
tekeningen van *Italiaanse* en andere meesters verslingerd, dat
hij

hij geen rust noch duur hadt, dezelve te koop wetende, voor en al eer hij 'er bezitter van was; en niet minder liefhebberij hadt hij voor fraije prentkonst, ja dorst voor een print van RAFAËL URBINO, verbeeldende den *Bethlehemsfer* kindermoord met den Sparreboom, 60 guldens besteden. Dit maakte ook dat van zijn nagelaten papierkonst, welke kort na zijn overlijden te *Amsteldam* verkogt werdt, een aanzienlijke som gelds gekomen is.

Zo als wij gezeld hebben, was VAN BERCHEM, bijzonder naarstig, daar bij vaardig in 't schilderen, en al 't geen hij maakte was meestentijds verkogt, eer hij 't afgedaan hadt. JUSTUS VAN HUISUM, die in 1665 bij hem de konst leerde, getuigd, dat hij in dien tijd een lange wijl voor een Heer schilderde; die hem tien guldens daags gaf, en dat hij van 's morgens vroeg tot vier uuren na den middag, gemeenlijk voor den ezel zat, en 't zelve met zo veel genoegen en lust deedt, dat hij 'er somwijl een deuntje onder zong. Ook getuigen die hem hebben zien werken, dat hij schilderde of hij 'er mede speelde, 't geen ook aan de dartele penfeeltoetsen overal in zijne werken te bespeuren is. Daarenboven strekt het tot verwondering, dat daar hij zijn werk heeft gemaakt, om bijna alles te schilderen, egter elk ding op zig zelve zo goed in zijn soort is, dat het t'samengevoegt zijnde, een uitmuntend geheel uitmaakt, en bezwaarlijk valt te beoirdelen, tot welk deel van 't zelve zijn penfeel bekwaamst was. Dan bovenal verdient verwondering, hoe dat een Konstenaar die zo vele stukken geschilderd heeft, zo menigvuldige veranderingen van schikkingen en voorwerpen, zo dat gene naar elk anderen gelijken, heeft weten te bedenken. De Burgemeester VAN DER HULK te *Dordrecht*, liet hem een groot stuk schilderen, verbeeldende een bergagtig landschap, met osfen, koefjen, schapen, beelden enz.; en te gelijk bestelde hij 'er een aan JAN BOTH, belovende aan elk 800 guldens, en een geschenk daar te boven voor die zig best gekweten hadt; wanneer zij nu die stukken gedaan zijnde, dezelve nevens makanderen vertoonden, zeide hij; *elk van u heeft zijn vlijt getoond,*

soond, en gaf aan beiden ene verëring; waarlijk het regte middel om den ijver in de Konstenaars aan te vuren.

NIKLAAS VAN BERCHEM, stierf den 18 februarij 1683; en wierdt den 23 in de Westër Kerk te *Haarlem* begraven. —

A. HOUBRAKEN, *Schouwburg* &c. II. D. bl. 109-114.

BERCHEM (WILLEM VAN), een *Geldersman* van geboorte, is eerst geweest Pastoor te *Niel*, vervolgens Kanunnik van de *St. Stevens* Kerk te *Nijmegen*; hij stierf in 't jaar 1466, en heeft geschreven: 1. *Compendium Chronicarum Gelriae & diversis, ut praefatur, Chronicis in longum protrahis*. Men vindt in deze Kronijk veel van 't geen andere landen betreft, inzonderheid gebeurtenissen in *Flaanderen*, *Holland* en elders voorgevallen; het begint met de woorden: *Creator omnium Deus* &c. Dit handschrift wordt te *Antwerpen* bewaard, en een verkort uittreksel daar van, is te zien in de *Martini* Kerk te *Leuven*. 2. *Historia captivitatis ADOLPHI Gelriae Ducis*, 't welk bewaard wordt onder de archiven van dit Hertogdom, te *Nijmegen*, ingevolge getuigenis van VAL. ANDR. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 391. J. D. VAN LEEUWEN, thans lid der Eerste Kamer, in *Præf. ad Chronicon Tiliense*, p. 22.

BERCHEM en RANST, zijn de namen van een oud adellijk geslacht, gesproten uit een jonger zoon der Heeren van *Mechelen*. Deze was ARNOUT BARTHOUT, Heer van *Berchem* en *Ranst*, zoon van WOUTER DEN II, Heer van *Mechelen*. Zijn oudste broeder, en opvolger van den vader, was WOUTER DE III. ARNOUT BARTHOUT leefde in 't jaar 1212. Zijn ene zoon, WOUTER VAN BERCHEM, gezegd RANST, heeft door WOUTER zijnen oudsten zoon, den stam voortgeplant; deze trouwde ELISA VAN DER AA, en won bij haar CONSTANTINA VAN BERCHEM, die in 1538 overleden is. Uit hem is voortgekomen JAKOB VAN RANST, die ten vrouwe hadt JOHANNA VAN LADEGEM, waar bij hij teelde WILLEM VAN RANST. Deze edelmoedig van aart en te heet van hoofd, om zig beschelden te gedragen, in de tegenswoordigheid van hen, die zig, met slepende processen, en handelingen, gegrond op de uit-

voet

voering van 's Konings plakaten, meester van zijn vaders goederen maakten, en bovendien een afkeer hebbende van de handelwijzen, die met de *Onroomsen* gehouden werden, begaf zig in 't jaar 1587, uit de *overheerde* naar de *vrije Nederlanden*, waar in, en bijzonderlijk in *Zeeland*, uit hem en zijne gemalinne: KATRINA COLVE, vele aanzienlijke nazaten voortgekomen zijn. Onder deze heeft JAN Zoon van JAKOB VAN BERCHEM, gehuwd aan RACHEL DE ROTTERE, nagelaten JAN VAN BERCHEM, Ridder, Gecommitteerden in de Rekenkamer van *Zeeland*, wegens den eersten Edelen, en begraven in de Franse Kerk te *Middelburg*. JAKOB VAN BERCHEM, Zoon van PIETER, was Hofmeester van Prinse MAURITS; hij trouwde in 1621 met ELIZABETH VAN SCHOUWEN. — Bij SMALLEGANGE vindt men het gehele geslagtregister van BERCHEM; zie zijne *Kronijk van Zeeland*, fol. 719, 720.

BERCHT (JOANNES VAN), geboren te *Diest*, is Kanunnik van de *St. Sulpitius* Kerk aldaar geweest, daar na Geestelijke onder de *Augustiner* orden, in de groene valei nabij *Brussel*; hij was voorbeeldig in leer en wandel en een welsprekend redenaar. Ook heeft hij geschreven, doch is ongedrukt gebleven: *Commentarios in Evangelium Lucae, & in Psalmos Davidicos*. — J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* p. 578.

BERCKELAAR (JOANNES), uit 's *Hertogenbosch* van geboorte, heeft geschreven en in 't licht gegeven: 1. *Instructio nem brevem de Ratione sanctae Reformationis generalis, & scripturae collectam*. Coln. 1580. 8vo. 2. *Dictionarium Germanico-Latinum, cum diversis Orationum formulis*. Antv. 1556. — J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* p. 578.

BERESTEYN (PAUWELS VAN), is gesproten uit een zeer aanzienlijk geslagt, waar van heden nog aftammelingen, inzonderheid in de vrouwelijke linie gevonden worden, zo te *Delft* als elders in *Holland*. Hij wierdt geboren in genoemde stad den 8 mei 1548, alwaar hij ook zijne eerste letteroeffeningen volvoerde. In den ouderdom van 26 jaren,

ren, huwde hij den 28 januarij 1574, met VOLKERA NIKOLAT, dogter van NIKLAAS ADRIAANZOOEN en MARIA DUYST, bij welke hij zes zonen en zes dogteren getseld heeft. Onder die komen GYSBERT, KORNELIS en ARENT, bijzonder in aanmerking; want de eerstgemelde, welke MARIA PRINS tot vrouw gehadt heeft, won bij dezelve eerst ene dogter, die met Mr. ABRAM OYENS getrouwd, de ouders waren van MARIA OYENS, vrouw van KORNELIS DE JONGE, Heer van *Ellemee*, Ontvanger generaal van de Unie; en voorts nog een zoon GYSBERT VAN BERESTEYN, wiens dogter MARIA MAGDALENA, trouwde met ADRIAAN VAN ASSENDELFT, en moeder is geweest van AGNIET, KORNELIA, MARIA, en GERARD VAN ASSENDELFT. Des twedens, te weten KORNELIS VAN BERESTEYNS dogter, AGATA VAN BERESTEYN hadt tot egtgenoot THEODOOR VALLENSIS, Raad en Burgemeester te *Delft*, midsgaders Curator van de Akademie te *Leijden*, en won bij denzelven JAKOB, KORNELIS, en KORVINA VALLENSIS; wier eerste Raadsheer is geweest in 't Hof van *Brabant*, vervolgens in dat van *Holland* in 's *Hage*; de tweede Raad en Schepen te *Delft*, en de laatste met GERARD VAN BORSELE getrouwd geweest is. Eindelijk de derde, zijnde ARENT VAN BERESTEYN, die tot vrouwe hadt MARIA VAN DER GRAAF, won bij dezelve negen kinderen, wier oudste ene dogter en SARA genaamd, trouwde met Mr. ABRAM HOOGENHOEK, en teelde ene dogter MARGRETA HOOGENHOEK, vrouw van den *Delftsen* Burgemeester HUYG 's GRAVEZANDE, midsgaders ABRAM HOOGENHOEK, en MARIA HOOGENHOEK, vrouw van Mr. ANTONY WEVERING, Raad, en naderhand Burgemeester te *Delft*; en eindelijk ANNA HOOGENHOEK, vrouw van Mr. FRANK VAN BLEYSWYK, Raad en Schepen, vervolgens Ontvanger der gemene Landsmiddelen, en meermaals Burgemeester derzeive stad. PAUWELS VAN BERESTEYN zelv, was in 't jaar 1596 geworden Veertigraad der stad *Delft*; bekleedde vier jaren daar na het Schepensambt; de zeven volgende jaren het Burgemeesterschap; was de tweede daar na komende jaren Weesmeester; in 't jaar 1615, Thefaurier der stad; woonde in 1625 als lid der Regering van *Delft*

Delft de begraafenis van Prins MAURITS bij, en stierf eindelijk den 23 november van dat zelfde jaar, in den ouderdom van 77 jaren, na dat hij het geluk en vermaak hadt genoten van, den 21 april des voorgaanden jaars, zijne goude bruiloft houdende, alle zijne twaalf kinderen, dat vrij zeldzaam is, en 36 kinds kinderen aan zijne tafel te hebben, welke ieder met den volgenden beschreven gedenkpenning wierden beschenken, en waar van de rand en opschriften in 't latijn houdende, wij hier in 't nederduits plaatfen.

Op de voorzijde staat 's mans borstbeeld nevens dat zijner gemalinne, welke den 27 september 1634, in den ouderdom van 79 jaren, 8 maanden en 4 dagen is overleden. Het randschrift luidt aldus: PAUWELS VAN BERESTEYN, oud 75 jaren. VOLCKERA NIKOLAI, oud 69 jaren. Binnen een slang rond leest men op de tegenzijde boven twee kraaijen, die in haar nest zitten, dit opschrift: *De zorg van 't huis. De langlevende eendragt. 1624.* Deze kraaijen zijn bij de Ouden eveneens alhier, niet alleen voor het zinnebeeld van de huwelijks-eendragt, zo als op enige overgeblevene Romeinse grafstenen kan gezien worden, maar ook voor dat van enen langen en voorspoedigen leeftijd gehouden. Voorts leest men in den rand het vervolg van het eerste randschrift: *Vijftigjarige Egtgenoten zijnde, hebben dit ter gedagtenis aan hunne Nakomelingen achtergelaten.* — JOAN. PIERII VALERIANI, *Hierogl.* lib. XX. JOACH. OUDAAN, *Roomsche Mogenh.* bl. 388. GER. VAN LOON, *Nederl. Historiepen.* II. D. bl. 161--163.

BERG (Graven VAN DEN), ook van 's Herenberg genoemd, zijn hunnen oorsprong verschuldigd aan het aloude en vermaarde geslacht der WASSENAAREN: vermits JOHANNES DE TWEEDE VAN WASSENAAR, Heer van Polanen, van der Lek en Breda, bij zijne gemalinne MARGRETA VAN DER LIPPE, in de XIVde eeuw, teelde OTTO, den stamvader der Heren of Graven VAN DEN BERG. Deze OTTO, ontving met SOPHIA, erfdochter van FREDRIK, en Heer van 's Herenberg, de Heerlijkheid van den Berg, in 't graafschap Zuifen, niet verre van de

de stad *Emmerik* gelegen. In 1428 overleden zijnde, liet hij het graafschap na aan zijnen enigen zoon *WILLEM*, die, om de veelheid zijner goederen, den toenaam van *de Rijke* bekam. Zijne gemalin was *LOKKE*, dogter van *EVERWYN*, Graaf van *Bensheim*. Na zijn overlijden, in 1464, volgde hem zijn zoon *OSWALD*, die, in 1468, of, gelijk anderen willen, in 1473, door Keizer *FREDRIK DEN III*, tot Rijksgraaf verheven werd. In het jaar 1456 was hij in den egt getreden met *ELIZABETH*, dogter des Graven van *Meurs*; hij stierf in 1506, en werd gevolgd door zijnen zoon *WILLEM*, die door den enen *DE II*, en door den anderen *DE III*, genoemd wordt. Deze *WILLEM*, dien wij *DEN II* noemen, was in 1503, getrouwd met *ANNA*, ene dogter van Here *JAN VAN BOKSMEER*; welke *ANNA* dezen haren man ten huwelijk aanbragt de Heerlijkheden *Boksmeer*, *Haps*, *Stevenswaard* en *Spalbeek*; waar van hij egter niet lang bezitter was; want hij overleed in 1511, nalatende *OSWALD DEN II*, die in 1546 overleed, en drie zonen, benevens ene dogter, naliet. *WILLEM DE III*, zijnde de oudste zoon, volgde zijnen vader op; hij hadt ter vrouwe *MARIA VAN NASSAU*, dogter van *WILLEM*, Grave van *Nassau*, *Vianen*, *Dietz*, *Dillenburg*, zuster van *Prinse WILLEM DEN I*. Hij teelde bij haar agt zonen, en even zo vele dogters, en werd opgevolgd van *HERMAN*, den oudsten zoon; deze overleed in den dienst des Konings van *Spanje*, in 1611, en liet na ene dogter, *MARIA ELIZABETH* genaamd, over welke de twee broeders van *HERMAN*, *FREDRIK* en *HENDRIK*, de voogdij aannamen. Tot huwbare jaren gekomen zijnde, trouwde zij met haren neef *ALBERT*, zoon van *FREDRIK*, dien zij *Bergen-op-zoom* ten huwelijk aanbragt. 't Is bekend dat *HENDRIK* lang de *Spaanse* zijde aankleefde, en den *Nederlanden* groot nadeel toebrengt. Het leger der *Spaanjaarden* gebiedende, nam hij het Stadhouderschap van *Gelderland* op zig; doch, in het jaar 1632, de *Spaanse* trotsheid niet langer kunnende dulden, verklaarde hij zig voor de *Staten*, en gaf daar van, in enen openen brief, aan de *Gouvernante der Nederlanden* kennis. Zijne eerste vrouw was *MARGARETHA VAN*

WITT

WITTHEM; in 1630 hertrouwde hij met HIERONYMA KATRINA, dogter van GEORG FREDRIK, Graave van *Spaar*, waar bij hij vijf dogters verwekte. Hij stierf in 't jaar 1638, nalatende, behalven gemelde dogters, nog een onegten zoon, HERMAN genaamd, die, door den Koning van *Spa*je, genaturaliseerd en met vele voorregten beschonken werd. OSWALD, mede een broeder van HENDRIK, werd in den slag bij *Amersongen*, in 1586, doorschoten. FREDRIK, die vóór HENDRIK, Gouverneur van *Gelderland* geweest was, was mede in dienst des Konings, werd Ridder van 't *Gulde Vlies*, en overleed in 1618, nalatende bij FRANCISKA RAVANEL, dogter van EUSTACHIUS VAN RATIGNY, een zoon, als mede ene dogter, genaamd ELEONORA KATRINA FERBOZIA. Deze trouwde in 1634, met FREDRIK MAURITIUS DE LA TOUR D'AUVERGNE, Hertog van *Bouillon*, en stierf den 14 juni 1657. Zijn zoon ALBERT was de eerste, die tot den Gravenstand verheven werd; hebbende in den jare 1653, een memorie op den Rijksdag te *Regensburg* ingeleverd, waar in aangetoond werd, dat het graafschap *Berg*, voor meer dan 400 jaren, voor ene afzonderlijke Heerschappij erkend was; waar op dan ook aan zijn verzoek voldaan werd. In een tweede huwelijk verwekte hij een zoon, OSWALD genaamd, die zijnen broeder ALBERT opvolgde. Deze in 1710, zonder kinderen komende te overlijden, hadt tot erfgenaam verklaard FRANCISCUS WILLEM, Graav van *Hohenzollere*, een kleinzoon zijner zuster MARIA KLARA, die gehuwd geweest was met MAXIMILIAAN, Graav van *Hohenzollere*. FRANCISCUS WILLEM, geboren in 1705, verwekte, bij zijne gemalin MARIA KATRINA, dogter van Graave JOHAN KRISTOFFEL TRUCHSES INZELL, in 't jaar 1724, een zoon, die JOHAN BAPTIST JOSEPH OSWALD FRANCISCUS genaamd werd. Deze volgde zijn vader, na zijn dood, in 1737; en, volgens den laatsten wil deszelven, moest de Bisschop van *Roermonde* in der tijd hem ten voogd verstrekken. Deze voogdijschap werd, na den dood van des Graven moeder, door deszelvs grootmoeder, JOHANNA VICTORIA VAN MONTFOORT, Douariere van HOHENZOLLERE, den Bisschop betwist. Het proces, daar over

ontstaan, is, naar men zegt, aan den spijker blijven hangen. Na dus een algemene schets van dit geslacht gegeven te hebben, zullen wij nog van enige bijzondere Mannen die het beroemd gemaakt hebben, verslag doen.

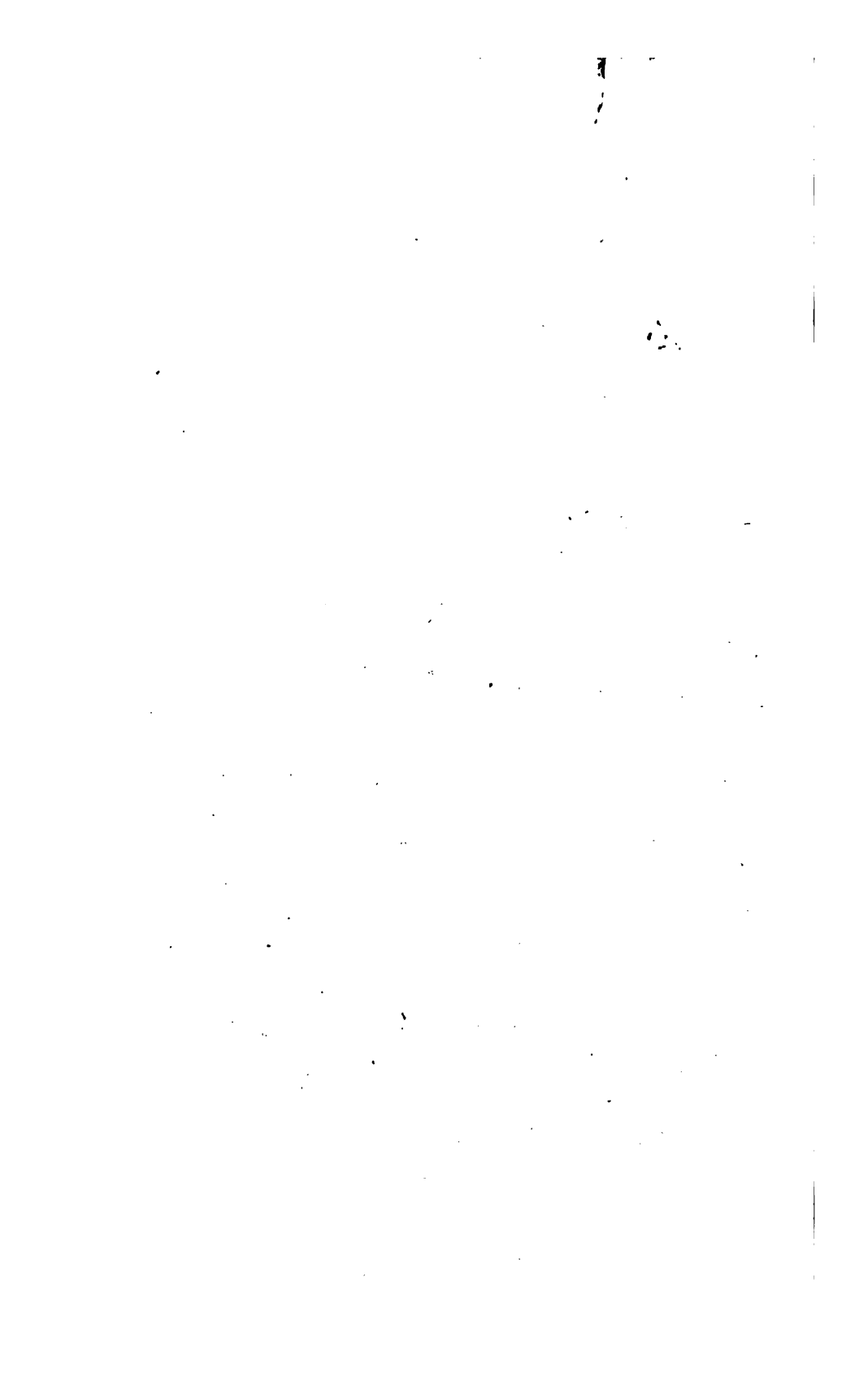
BERG (Graav HENDRIK VAN DEN), een der zonen van WILLEM, hadt zig, gelijk zijn vader, in dienst des Konings van Spanje begeven. In het jaar 1607 werd *Erkelens*, door Prins FREDERIK HENDRIK, bij verrassing ingenomen, en bij die gelegenheid, deze Graav HENDRIK zijn neefs gevangene. Zijn broeder FREDRIK, die mede in dienst van Spanje was, nam, ter wrake hier over, een aanslag op *Aardenburg* voor; doch het verraad tijdig ontdekt zijnde, liep zijn aanslag te niet, en de verraders ontvingen hunne verdiende straffe. Na dat hij uit zijne gevangenis ontslagen was, scheen het geluk hem meer gunstig te zijn. Om van alle zijne verrigtingen niet te gewagen, zeggen wij alleenlijk, dat hij in 't jaar 1621, naar het huis te *Reide* ingenomen te hebben, het beleg voor *Gulik* sloeg, 't welk hij bij verdrag innam, zo als hij ook, in 't volgende jaar, de schans *Papemus* bemagtigde. In 't jaar 1624, zig van de strenge vorst bedienende, deedt hij een inval in de *Veluwe*. Het vlugten der dorpelingen, die niet onder brandschatting zaten, werd algemeen; doch de strenge koude bragt den vijand ook veel nadeels toe. Den 21 februarij veranderde het weder spoedig: dus hij zig genoodzaakt vond, hals over hoofd de *Veluwe* te verlaten, 't welk men toen den *Spaanschen Vasten-avond* noemde, bij welken naam nog heden een der Historieprenten van dien tijd bekend is. Om den voorttocht van Graav HENDRIK naar *Holland* te beletten, had Prins MAURITS zig in persoon naar *Utrecht* begeven, en orde gesteld tot het openbijten der rivieren, tot aan den zee kant toe. De vijand vertoonde zig wel voor *Arnhem*, doch ondernam geene belegering. Van meer voordeel voor hem was zijn aanslag op der Staten leger, in 1626, tusfen *Emmerik* en *Rees*; doch zo dra hetzelfde op de been was, vond hij zig gedwongen, na enig voordeel behaalt te hebben, te rug te keren.

Toen

J. B. van der Meer

Adriaen van der Meer, 1710

Toen Prins FREDRIK HENDRIK, in het jaar 1629, 't beleg voor 's Hertogenbosch geslagen hadt, begaf Graaf HENDRIK VAN DEN BERG zig, in de maand mei, aan 'het hoofd van het Spaanse leger, op weg, met oogmerk om de stad te ontzetten; slaande hij zig te Turnhout neder. Zijne magt bestond uit 30,000 Knegten, en zeventig Kornetten paarden. Kort daarna legerde hij zig te Sprang; doch hoe meer de Graaf naderde, hoe meer de Prins op zijne hoede was. Vruchtloos deed VAN DEN BERG verscheidene aanvallen op het Straats leger, en zag dus alle zijne pogingen verijld. Den Bosch moest zig eindelijk aan den Prinse overgeven. Gelukkiger slaagde de Graaf in zijnen togt over den Tysel, en deed daar op een tweden inval in de Veluwe, bemagtigde Amerfoort, en andere sterkten; doch het innemen van Wefel deed hem de Veluwe wederom verlaten.

Graaf HENDRIK VAN DEN BERG, in het jaar 1634, den Koning van Spanje een veertigjarigen dienst bewezen hebbende, begon, uit misnoegdheid over het gezag, dat den Spanjaarden in de Nederlanden gegeven werdt, een afkeer van dien dienst te krijgen, en werdt te rade van partij te verandeyen. Door den Graaf VAN WARFUSE hadt hij reeds in het voorjaar, in het geheim, met den Prins VAN ORANJE doen handelen. Na het overgaan van Venlo en Roermonde, begaf hij zig naar Luik, van waar hij, van dit zijn voornemen en besluit, bij bijzondere en openbare brieven, aan de Infante en aan het gemeen kennis gaf; nodigende al het krijgsvolk, dat onder hem, of onder de Spaanse Veldoversten gediend had, tot voorstand van den Roomschen godsdienst, zig bij hem te voegen, om de Spanjaarden te verjagen; dan 'er vielen hem minder toe dan hij gedacht hadt. De algemene Staten besloten ook, op 's Prinzen raad, op zijnen naam enig volk te werven. Te Brussel begreep men, dat de Leuvenaars, door hem te ontvangen, de onzijdigheid geschonden hadden; doch de Graaf erkende openlijk, dat zij van zijn voornemen geen kennis gehadt hadden. Hij werdt te Brussel voor een landverrader en muiter verklaard, en ene beloning beloofd aan elk, die hem in handen

wist te krijgen. In het volgende jaar werd hij, benevens het volk dat hij verzameld hadt, bij voorraad, in eed en dienst van de *Vereenigde Gewesten* aangenomen. Op deze wijze was het, dat de zoon wederkeerde tot hun, die door den vader verlaten waren. — WAGEN., *Vad. Hist.* IX. D. bl. 226. X. D. bl. 422. 445. 486. XI. D. bl. 36. 93-95. 97. 160.

BERG (Graaf WILLEM VAN DEN), was de oudste zoon van OSWALD DEN II, en door huwelijk vermaagschapt aan Prinsse WILLEM DEN I. van Oranje; door welke geboorte en huwelijksvermaagschapping hij onder de eersten van den lande geteld werd; welke eer hij egter, door zijne onstandvastige bedrijven, niet weinig ontlusterd heeft. In den aanvang der beroerten had men reden te vermoeden, dat hij een even getrouw voorstander der vaderlandse vrijheid zou geweest zijn; als zijn behuwd broeder; want hij verzette zig niet alleen tegen GRANVELLE, maar omhelsde ook de leer der *Hervormden*, schoon het niet zeker is dat hij hunne belijdenis ondertekend heeft, hoewel velen dit uitdrukkelijk melden. Hij was één van de 400 Edelen, die het *Verbond* ondertekenden, en keurde de verrigting der Bondgenoten, ten aanzien van het overgeven van 't sneekschift, goed. Hij vervoegde zig, den volgenden dag, met hun ten Hove, om hulpmiddelen, ter bereiking van hun doelwit, te beramen. De Pensionaris WESEMÆEK vermeldt: „ Den vierden april heb-
 „ benſe hare zaken gereed gemaakt, maar ſijn nog niet ten
 „ Hove gegaan, alſo zij ſeiden nog te verwachten de Gra-
 „ ven VAN DEN BERG ende CUILEMBURG, die noch niet geko-
 „ men waren; den vijfden ten Hove gegaan zijnde, kwamen
 „ den zesden weder, in de order als daags te voren, de leste
 „ zijnde met die genen, die boven genoemd ſijn, de Graven
 „ VAN DEN BERG en CUILEMBURG, die middelertijd gekomen
 „ waren en goetgevonden hadden het gene gedaan was.”
 In deze gedagte bleef hij volharden, tot op de vergade-
 ring der Edelen te St. Truijen, en deedt, gelijk meer an-
 deren, zijn ſlot *Ircel* of *Helzel* verſterken, en in ſtaat van te-

tegenweer stellen: Dan hoe mannelijk hij zig in 't eerst scheen te gedragen; toonde hij egter, wel haast zijne lafhartigheid; want hij was een der eersten; die zocht; zo dra 'er scheuring onder de Edelen ontstond; en 'er zig ene vrees voor de Landvoogdesse; opdeed; met den Koning te verzoenen; biddende zelfs VIGLIUS; met de vleijendste woorden; zijn voorpraak te willen zijn, met belofte van een getrouw dienaar des Konings te zullen zijn en blijven: Hier door geraakte zijne achting bij de Edelen in 't voetzand. Bij ALVA, wiens voornaamste oogmerk was; den Adel uit te roeijen, vond hij geen heul; voor dat hij vernederd was; want de trouwloze Hertog; in plaats van aan zijne beloften gehoor te geven, deed hem openlijk indagen; bij niet verschijning; bannen, en zijne goederen verbeurd verklaren: Zig dus doot zijne onstandvastigheid in enen wanhopenden staat gebracht ziende, keerde hij zig weder tot ORANJE; die hem den last tot het werven van krijgsvolk aanbetrouwde, ja zelfs ene geheime briefwisseling met hem waagde. Men moet tot zijnen lof zeggen; dat hij van dien tijd af tot in 1572; den lande vele diensten deedt; doot het innemen van vele steden en sterkten, in *Gelderland*, *Friesland*; *Overijsel* en 't *Stigt*. Dan te ras wordt men ontwaar; dat zijne onstandvastigheid weder den meester over hem speelde; verlatende hij; op eenmaal; niettegenstaande zijn aanbod om den vijand het hoofd te bieden, alle de ingenomene steden en sterkten; en met vrouw en kinderen; en met alle zijne roerende goederen, de vlugt nemende naar *Westphalen*. Men kan ligtlijk vermoeden, dat de vijand 'er zig zo spoedig meester van maakte; dat die van *Friesland* daar door in den grootsten angst geraakten, en die van *Zuysen* en *Noorden* duizend redenen hadden; om wraak over VAN DEN BERG te roepen. In den aanvang schreef men zijn gedrag toe aan lafhartigheid en kwaad beleid; waar door hij zo zeer in den haat van 't gemeen verviel; dat ORANJE, die geen kans zag; de *Noordhollanders* tot de aanneming van SONOY te doen be-willigen; hun; geveinsdelyk, den Graaf VAN DEN BERG; als Gouverneur; voorloeg; doch zij verklaarden hiert op; nog

liever den weerbarstigen SONOY, dan den lafhartigen VAN DEN BERG te willen aannemen; waar mede ORANJE zijn oogmerk bereikte. *Engeland* werd hem ontzegd; in *Nederland* achtte hij zig niet veilig; dus vondt hij, in 't jaar 1577, zig genoodzaakt, den geveinsden te spelen. Door twee Afgezanten gaf hij den algemene Staten kennis van enige geheime pogingen der vijanden; doende tevens zijnen dienst, lijf en goed, ten beste van het vaderland, aanbieden. Weinig had het gefaalt, of hij zou het vertrouwen der Staten weder gewonnen hebben, en, benevens de Graven VAN HOHENLO, tot 's Prinzen Luitenant aangesteld zijn; doch een kwade pas, dien de *Geldersers* deden, gaf hem gelegenheid, zijn verraderlijk karakter, ten nadele der *Nederlanden*, in vollen dag te stellen. Graaf JAN VAN NASSAU, over wiens aanstelling tot Stadhouders van *Gelderland* hij zig zeer gebedeld toonde, ontfloeg zig in 't jaar 1581, ter oorzake van den handel met Anjou, van dien post; waar op de Graaf VAN DEN BERG in deszelfs plaats werd gekozen. Te meer verwonderde men zig daar over, om dat die van *Arnhem* verklaard hadden, Graaf WILLEM LODEWYK zijnen vader te zullen doen opvolgen. Men kan niet ontkennen, dat ORANJE hem, op zijn verzoek, brieven van voorschrijving verleend hadt; doch hadden de Staten van *Gelderland* die brieven wel ingezien, zij zouden begrepen hebben, dat ORANJE die verkiezing eerder berispte, dan goedgekeurd. „Mijn zwager (schreef de Prins) biddende om aanbeveeling, ge tot het Stadhouderschap, heeft mij verklaart zijne grote „lust en begeerte, tot den dienst der gerechte zaak des vaderlands. Ik mogte wenschen dat hij die wat eerder bewezen hadde. Doch beter spade, dan nimmer.” Hoe weinig aandrang dit schrijven ook in zig bevatte, werden 'er, egter, eigen belangen halven, gevonden, die zijne verkiezing door-drongen. Met den avond kwam hij binnen *Arnhem*, en aanvaardde zijn ambt. Het leed niet lang, of zijn verraderlijke handel met *PARMA* werd door BARNEVELD en ALDEGONDE, ontdekt, en hij, op 's Prinzen last, gevangen gezet, doch zonder straffe ondergaan te hebben, weder losgelaten; dus men

men zig verwonderen moet, hoe hij den doorzigtigen vorst heeft kunnen misleiden; of men moet den Prins van te grôte toegeveenschap omtrent hem verdagt houden. Graaf VAN DEN BERG schroomde niet; de allerplegtigste belofte te doen; den Staat getrouw te zullen zijn; nogthans deed hij kort daar na blijken dat hij een verrader een eed van weinig belang is; hij verklaarde zig openlijk voor de partij des Konings; in wiens dienst hij en zijne drie zonen zig begaven; en daar in ook volhardden; uitgenomen Graaf HENDRIK, die zig weder tot der Staten zijde begaf. Het hier ter nedergeftelde zal voldoende om Graaf WILLEM als een trouwloozen Bondgenoot; lasthartig Krijgsbevelhebber; onwaardig Stadhouder; en voor een Man, die van WILLEM DEN I, zo veel als het licht van de duisternis verschilde; te doen kennen. — WAGEN; *Vad. Hift.* VI. D. bl. 368; 369. 402. VII. D. bl. 504; 505; J. W. TE WATER, *Verbondfchrift der Edelen*; II. D. bl. 196; MARCUS, *Sententien van ALVA*, bl. 170.

BERG (JAN of JOHAN VAN DEN), was een der Gevolmagtigden, die in 't jaar 1709 en vervolgens, door de Koninginne van Engeland en de Staten der *Verenigde Nederlanden* waren aangesteld om de *Spaanse Nederlanden*, in zo verre ze nu in handen gevallen waren, schoon op naam van Koning KAREL te doen bestieren; zij vergaderden te *Brussel*, en vertoonden gezamenlijk de opperste magt der landen; ja zij maakten somtijds zelfs verandering in de Regering, herstelden onder anderen, in 't begin des jaars 1709, den geheimen Raad; die te voren afgeschaff was. Ook was 'er in oktober des jaars 1711 een nieuw reglement gemaakt op de Regering; getekend door den Grave VAN ORRERY en onzen JOHAN VAN DEN BERG als Gevolmagtigden, 't welk door den Raad van Staten der *Spaanse Nederlanden*, aangenomen was; zo verre het met hunnen godsdienst en der landen voorregten overeenkwam. VAN DEN BERG nam dezen post van Gevolmagtigde waar tot op het sluiten van 't *Barriere traktaat* in 1715; in 't jaar 1717 werd hij Burgemeester te *Leiden*; en in

1725, Dijkgraaf van *Rhijnland*. In 1748 bekleedde hij nog de Burgemeesterlijke waardigheid, en doordien hij tot de anti-stadhouderiaanse partij behoorde, wierdt zijn huis door 't grauw aangevallen, en met moeite door de schutterij beschermd; hij zelve van 't stadshuis komende, wierdt door 't kanailje onheusefelijk bejegend en bedreigd; en onderging eerlang het lot met zo vele andere brave Regenten, van door den Stadhouder van zijnen post verlaten te worden, schoon hij reeds te voren ontslag hadt verzogt van zijne bediening. — WAG., *Vad. Hist.* XVII. D. bl. 436. XVIII. D. bl. 74. XX. D. bl. 302.

BERG (JAN VAN DEN), Konstfchilder, geboren te *Alkmaar*, was van der jeugd af aan tot de konst geneigd, en werd bij HENDR. GOLTZIUS, om daar in op vaste gronden onderwezen te worden, besteld; maar GOLTZIUS zijn vader een schoolmeester zijnde, die met 'er woon naar *Brabant* vertrokken was, moest JAN als onderkoning, met de plak het rijk der lerende jeugd een tijd lang helpen bestieren, en het penfeel voor de pen verwisselen; egter nam hij in zijn tusfentijd de penfeelloeffening naarftig waar, te meer doordien hij gelegenheid vondt, om bij P. P. RUBBENS te verkeren, die den ijver tot de konst hoe langs hoe meer in hem aanvuurde. JAN wist zig ook zodanig in de gunst van dezen roemrijken Konfenaar te dringen, dat hem die tot Rentemeester en opzigter over zijne landgoederen ftelde, uit welken hoofde hij zig meest te *Iperen* moest onthouden, daar hij ook overleden is. — A. HOUBRAGEN, *Schouwburg*, II. D. bl. 15.

BERG (IZAAR VAN DEN), heeft geleefd in het laafte gedeelte der XVIIde eeuw. Het blijkt dat hij in de Regten heeft geftudeerd en tot Meester in die wetenfchap is bevorderd; ook dat hij enige jaren als Kapitein zijn vaderland, de *Nederlandfe Republiik*, heeft gediend; doch met een toeval aan de voeten bezogt zijnde, geraakte hij buiten ftaat om langer dienst te kunnen doen; en gaf zig in zo verre weder aan de beoeffening der regtsgeleerdheid over, dat hij een groot aantal

Con-

Consultatien en Advijzen van voornamē *Nederlandse* Regtsgeleerden bijeen verzamelde, en die in 1692 door den druk, onder den tijtel van *Nederlands Advijsboek* gemeen maakte, in 4 delen in 4:o., daar hij nog een vijfde bijvoegde, onder den naam van *Kort Begrip*. Dit werk 't welk om deszelvs nut ongemeen getrokken wierdt, was egter om zo te spreken bezaaid met drukfeilen, die genoegzaam hetzelfde op elke bladzijde ontcierden. In 1782, gaf de schrijver dezēs, een tweden druk daar van in 't licht, die geheel verbeterd, van de veelvuldige drukveilen gezuiverd, en met notabele Advijzen is vermeerderd; en waar bij nog daar te boven, agter ieder der 4 delen een uitvoerig register is geplaatst, teffens tot *Kort Begrip* van dit werk verstrekkende. — *Opdragt geplaatst voor het I. Deel.*

BERG (MATHYS VAN DEN); Konsthilder, een zoon van JAN, is in het jaar 1615 te *Mechelen* geboren; in 't eerst leerde hij de konst bij zijnen vader, die gelegenheid vondt om hem het onderwijs van RUBBENS te bezorgen, waar van hij geen der geringste leerlingen werdt. MATHYS hadt een vaste hand van tekenen, en was onophoudelijk bezig, zelv tot in zijn ouderdom, met naar 't leven en de beste schildertijen, die hem voorkwamen, te tekenen. Doch zijn vernuft door 't gestadig naarmvolgen van an'eren, als 't ware stomp geworden, verstrekte tot een beletzel, om iets van eigen vinding te vervaardigen; immers men vindt wel van hem een overvloed van konstige namaakzels, maar zelden een stuk van eigen ordinantie. Veelmalen tekende hij het afbeeldzel van zijnen vader, in allerhande stand en kleding, waar van sommige tekeningen onder de konstminnenden berusten. Hij wierdt den 1 augustus 1646 bioeder van het *St. Lukas-gilde* te *Alkmaar*, en overleed aldaar in 1687. — HOUERAKEN, *Schouwburg*, II. D. bl. 15.

BERG (THEODOOR KORNELIS VAN DEN), is geweest Rector der latijnsche scholen te *Utrecht*, en heeft door zijne geleerdheid, tot eer van zijne vaderstad verstrekt; men heeft van hem in druk: *Protopopejam adflicti & corrupti Belgii. Tris.*

maar zijn gezellige aart maakte dat hij veeltijds geldeloos was, en het spreekwoord volkomen op hem paste, zo gewonnen zo verteerd; want als hij geld ontvangen hadt voor een stukje schilderij, kost hij met een opgeruimd harte; hetzelfde op ene reis met zijne makkers verteren; zijnde dan dootgaans zijn zeggen: *men moet niet zorgen voor den morget*. Dit maakte ook, dat toen hij stierf 'er zo veel niet over was om hem behoorlijk ter aarde te bestellen, waarom zijne goede vrienden in alle herbergen daar hij gewoon was te verkeren, daar toe opzamelingen, van penningen deden. — A. HOUTBRAXEN, *Schouwburg*, III. D. bl. 91, 92. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, III. D. bl. 258.

BERGEN (GERARDUS VAN), is geweest stads medicijne Doktor te Antwerpen; hij stierf den 15 september 1583, en heeft geschreven: 1. *Comment. de Herba Panacea*. 2. *De Praeservatione & Curatione morbi articularis, & Calculi*, typis PLANTINI, 1563. 8vo. 3. *De Pestis praeservatione*. Ibid. 1565. 8vo: & apud BELLERUM, 1587. 16mo. 4. *De consultationibus Medicorum: & methodica Februm curationis, commentariolum*. Ibid. 1586. 8vo. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 345.

BERGEN (LODEWYK VAN), was in het jaar 1569, door Prins WILLEM DEN I, aangesteld tot Onder-Admiraal der vloot. Meer andere Mannen van dezen naam ontmoet men in de *Vaderlandse Geschiedenissen*; onder anderen, twee gebroeders, JAN en KORNELIS VAN BERGEN, die zig in het jaar 1488 in dienst van MAXIMILIAAN, Roomsche Koning, bevonden, en door wien zij, tegen FILIP VAN KLEEF, ter bewaringe van Mechelen, waar in zijn zoon FILIPS zig bevond, afgevaardigd werden. Zij volvoerden niet alleen den last, maar namen ook *Vilvoorden* in, en versterkten het tegen die van *Brussel*, dat in de magt van den *Klevenaer* was. Doch al hun bedrijf was niet in staat om MAXIMILIAAN uit zijne moeilijkheden te redden. In het jaar 1491 vindt men KORNELIS gemeld onder die genen, welke de stad *Sluis* aan de landzijde bezetteden, en in het land van *Kadzant* een sterk bolwerk oprigten; dat

dat egter niet toereikende was, om de magt van den *Klevenaars* te snuiken. In het jaar 1500 bevond Heer JAN VAN BERGEN zich tegenwoordig bij den doop van KAREL, naderhand Keizer, en bekend als *de Vijfde* van dien naam. Heer JAN VAN BERGEN bekleedde toen de waardigheid van Afgezant des Hofs van *Brabant*. Onder alle de geschenken, die de vorst ontving, was geen van de minsten het *Gouden Zwaard*, dat hem door dezen Heer VAN BERGEN verëerd werd. Bij de huldiging van MARGRETA, laatst weduwe van den Hertog van *Savoye*, als Landvoogdesse, in 't jaar 1507, bevond hij zich onder de *E*delen te *Dordrecht*: zo als ook een van deze broeders, in het volgende jaar, tot een der medeuitvoerders van den laatste wil der Landvoogdesse aangesteld werd, die, naar alle waarschijnlijkheid, Heer JAN zat geweest zijn, vermits hij, benevens anderen, als Raad en Kamerling der Voogdesse, naar *Engeland* werd afgevaardigd, om de dochter des Konings van dat Rijk, voor haren neef KAREL, ten huwelijk te verzoeken. In 1513 was hij een van die, welke het verbond tussen MAXIMILIAAN en den Hertog van *Gelder*, uit naam van den eerstgemelden, ondertekenden. In 1525 werd hij genoemd *Ridder van 't Gulde Vlies*, waar toe KORNELIS mede, in 1501, verheven was, bij de ondertekening van 't verdrag, gesloten tussen de Koninginne moeder van *Frankrijk* en de Landvoogdesse der *Nederlanden*, dat te *Breda* tot stand gebragt was. Waar uit men ziet dat hij tot de gewigtigste zaken van het land gebruikt is geworden. — HAREUS, *Annales Brabant.*, Tom. I. fol. 520. *De Excellente Kronijk van Vlaanderen*, fol. 298. MEERBEEK, *Kronijk*, fol. 3. *Groot Plakaatboek*, IV. D. fol. 16.

BERGH (FRANCK VAN DEN), geboortig van *Delft*, is eerst Raadsheer geweest in het Hof van *Holland*, en naderhand in den groten Raad te *Mechelen*, in welke stad hij in 1559 is overleden. Hij was een zoon van KLAAS FRANKENSZ. VAN DEN BERGH, die in den jare 1511 en enige volgenden, Schepen te *Delft* is geweest. FRANCK wordt onder de klasse der geleerde lieden gerangschikt. — *Beschr. der stad Delft*, in folio, bl. 669. BER-

BERGHE (ELIGIUS VAN DEN), naar den tijd waar in hij leefde, voor een geleerd man gehouden, is geweest Kanunnik prebendaat op 't Hof in den *Hage*. Hij stelde zig bij acte van den 23 junij 1557, borge voór Heer JOHAN BLEECKERT, ook Kanunnik prebendaat in de domestike Kapelle van de Co. Majt. Grave van *Holland*. — J. DE RIEMER, *Beschr. van 's Gravenhage*, I. D. bl. 260.

BERGHEN (ANTONY VAN), is geweest Abt van *St. Bertinus*. Men leest in de Kerk van die Abtdijc dit graffchrift, het welk hem genoegzaam zal doen kennen: *Hic jacet bonae memoriae Rever. in Christ. Pater., Dominus ANTONIUS DE BERGIS, primo Montis S. Mariae in Burgundia, deinde S. Trudonis Leidensis, & tandem Injus S. Bertini, Monasteriorum Abbas, qui obiit anno 1531, 22 januarii, postquam huic Aedi praesuit annis 38, mensibus 5, diebus 26, aetatis suae anno 76.* Hij heeft geschreven: *Historiam Ordinis Equitum Aurei Velleris, a PHILIPPO BONO, Ducae Burgundiae &c. anno 1429, instituti.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 70.

BERGHEN (MAXIMILIAAN VAN), uit een doorlugtig gellagt gesproten, is eerst geweest Deken van *St. Gummarius*, vervolgens Kanunnik te *Mechelen*, *Brusel* enzi, voorts Aartsbischop van *Kamerijk*. Het volgend graffchrift in de Hoofdkerk te *Kamerijk* geplaatst, zal hem voldoende aan onze lezers bekend maken: *D. O. M. S. MAXIMILIANO A BERGIS, primo Archiepiscopo, Duci Cameracensi, Comiti Cameracensi, Sacri Imperii Principi, qui anno M.D.LXV. Synodo Provinciali habita, Concilii Tridentini Decreta primus in Belgia promulgavit, deinde a Comitibus Imperii Augustae Indelicorum reversus, alteram Synodum Dioecesanam habuit, Fidem Catholicam adversus nascentes haereses non minus feliciter quam strenue tutatus est, seditioforum hominum motibus, summa prudentia in limine compressis. Tandem cum ex celebri comitatu Annae Austriacae Philippi II, futurae conjugis in Hispaniam proficiscentis, ipse Bergis ad Zomam secessisset, apoplexia correptus IV. Kalendas septembris Anno M.D.LXXX. Archiepiscopatus sui XIV, subito occubuit, relato huc defuncti corpore.* Lu-

DOVICUS DE BARLAIMONT *ejus successor F. C. Tu anime, o lector, bene precare.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 881.

BERGHEN (PAULUS VAN), is te Nijmegen geboren, was Priester van de orden der Jesuiten, en is lange jaren Zending in Holland geweest, het laatst te Leeuwarden in Friesland, alwaar hij is gestorven. Men heeft van hem: *Wederleggende Katechismus / gebruikt te Roermonde in 1666.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 939.

BERGHEYCK (ARNOLD VAN), bij enigen bekend onder den naam van het griekse koppelwoord *Orydrius*, het welk *berg* en *eijck* betekend; heeft zijn naam ontleend, van het kleine gehugt *Bergheijck*, in Brabant, vier uren ten zuidwesten van Eindhoven gelegen, alwaar hij op 't einde van de XVde of in het begin van de XVIde eeuw ter wereld kwam. Hem bezielde van der jeugd af aan een sterke drift voor het beoefenen der fraaije letteren; en nog maar een kind zijnde, lei hij zig met ijver toe op de griekse taal, waar in hij het onderwijs genoot van JAKOB MARIN, Rector in 's Hertogenbosch, en vervolgens van RUTGER RESCIUS, Profesfor in het kollegie van de *drie Talen* aan het Hogeschool te Leuven. Zig in die taal zo wel als in de latijns bekwaam gemaakt hebbende, studeerde hij in de Philosophie, en maakte 'er naar de eeuw waar in hij leefde, goede vorderingen in; vervolgens wierdt hij een tamelijk ervaren Theologant, ingevolge het getuigenis van zijnen vriend DOMINIKUS SYLVIVS, die omtrent het jaar 1514 en vervolgens, gemeenzaam met hem verkeerde. BERGHEYCK woonde enigen tijd te Gent bij een Abt van *St. Pieter* of van *Mont-Blondin*, waarschijnlijk om hem voor Schrijver of Secretaris te dienen. Hij verliet dit huis in 1530, en opende te Anguien ene school tot onderwijs in de fraaije letteren, waar in hij een groot aantal aanzienlijke jongelingen tot leerlingen bekwaam. Zijne onophoudelijke werkzaamheid, matte zijn lighaam zodanig af dat zijn leeftijd 'er door verkort wierdt, en hij in 1533 in den bloei van zijne jaren ten grave daalde. Wij hebben van hem: *Summa lingua Graeca, utilisima Grammaticam Graecam auspi-*

spicansibus; per ARNOLDUM ORYDRIUM. Paris. CHRISTIAN. WESCHELUS, 1538. 4to. De uitgave van dit werkje werd bezorgd door DOMINIKUS SYLVIVS, die aan deszelfs hoofd ene waar-schouwing heeft geplaatst, gedagtekend uit het collegie van *Beauvais te Parijs* den 4 meij 1601, waar in hij beloofd meer werken van ORYDRIUS in 't licht te zullen geven, welke, zegt hij, *ten bewijze zullen strekken van zijne diepe geleerdheid en bijna Goddelijk verstand.* ORYDRIUS wijdt het zijne toe, aan GERARD CULSBROYCK, Abt van *Mont-Blondin*, door enen brief, gedagtekend: *8 Iudo nostro Angiano, 1531*; waar in hij van enige Geleerden van *Gent* spreekt, die hij noemt: *eruditissimos viros* JOANNEM GAUTERUM, LUDOVICUM MISDACHUM, & BLASERIUM, *primaries Senatores*; JOANNEM CORTIUM, *primarium Advocatum*; AUDOMARUM EDINGUM, *Senatus doctissimum Scribam*; GUILIELMUM VALUM; GERARDUM RYMIUM, *Juvenem latinè, græcè, & hebraicè doctissimum*, benevens nog een groot aantal anderen. Aan het slot van dezen Brief, zijn drie griekse graffchriften geplaatst, voor NIKLAAS UITENHOVEN, het eerste is van DESID. ERASMUS, het tweede van ORYDRIUS, het derde van LIVINUS AMMONIUS; hier is nog bijgevoegd, de latijnsche vertaling van JAN CONSARD. — F. SWEERTII, *Ath. Belg.* p. 144. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 85. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. VII. p. 131.

BERINGHEN (RUDOLF VAN), ontleende zijn naam van het kleine stadje *Beringen* in *Luikerland*, alwaar hij in 't laatste der XIVde eeuw geboren wierdt. Na zijne eerste letteroefeningen volvoerd te hebben, leidde hij zig toe op de wijsbegeerte, en wierdt Meester in de vrije konsten; vervolgens op de Theologie en het kerkelijk regt. De doctorale waardigheid in die laatste wetenschap bekomen hebbende, verkreeg hij de pastorie van *Eips*, een dorp anderhalf uur ten oosten van *Leuven* gelegen. In 1428 vertrouwde hem de Regering van die stad, een leerstoel in het kerkelijk regt, aan de Hogeschool ruim een jaar te voren aldaar opgericht, op ene jaarwedde van 50 muntstukken, *Plecken* genaamd, die hem bij

vic-

viereendeels jaren moesten betaald werden; het eerste termijn verscheen den 8 september, en het laatste op St. Jan van het volgende jaar, waar na het schijnt, dat RUDOLF naar zijne Pastorie is te rug gekeerd. Den 8 januarij 1441, maakte de zelve Regering een nieuw accoord met hem, waar bij zij aannam om hem in 't vervolg 100 guldens jaarlijks te geven. Paus EUGENIUS DE IV. in 1443 sommige prebenden van St. Pieter te Leuven bepaald hebbende, om enige leerstoelen in de Theologie en het Kerkelijk-regt te onderhouden, verkreeg onze Doktor 'er ene van, en verbond zig, om jaarlijks die wetenschap te doorlopen, zijne lesfen op zon- en feestdagen verrigtende, of wel op zodanige tijden, dat 'er geen andere lesfen gegeven wierden. BERINGHEN nam dezen taak waar tot op zijn dood, welke te Leuven voorviel den 4 oktober 1459. Men heeft van hem. 1. *Confessionale, super cap. Omnis utriusque, extra de Penit. & Remisf.* 2. *De celebratione Misfarum.* 3. *De Baptismo & ejus effectu.* 4. *De Ministro Baptismi.* 5. *Reportata ad Clementinas.* Deze verhandelingen worden in geschrifte bewaard bij de reguliere Kanunnikken van St. Martijn, te Leuven. — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 785. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1051. PAQUOT, *Memoir. littéraire.* Tom. XI. p. 113-115.

BERK, is de naam van een oud aanzienlijk geslacht, oorspronkelijk uit Kleefland, dat zig te Dordrecht heeft gevestigd, en waar van wij aangetekend vinden: dat JAN BERK is getrouwd geweest, met AGNETA VAN DUSSELDORF, wonende beide tot Emmerik, en lieten na twee zoons, HENDRIK en MATHYS BERK. HENDRIK trouwde met LUCRETIA VAN JEUKEREN, dogter van DIRK VAN JEUKEREN en van GEESJEN FEDERS, beide van Wezel; zij verwekten vier kinderen: WOUTER, DIRK, ANNA en AREND BERK. — M. BALEN, *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 939.

BERK. (DIRK), de tweede zoon van HENDRIK BERK en LUCRETIA VAN JEUKEREN, heeft ter vrouwe gehad, ERKENRAAD VAN BERKENRODE, dogter van JAN VAN BERKENRODE, oorspron-

kelijk van *Haarlem* en van EMERENTIA BISSCHOP, van *Rotterdam*, bij wien hij zeven kinderen teelde: JUPITH, LUCRETIA, HENDRIK, JOHAN, GERRIT, MATTHYS, en EMERENTIA BERK.

— M. BALEN, *Ibid.*

BERK (DIRK), oudste zoon van JOHAN BERK en JOHANNA VAN DIEMEN, is geweest Secretaris van de Weeskamer in 1635, wierdt Griffier der Munte in 1636, Raad in 1638, in 1643 Schepen, en in 1653 Burgemeester van 's Heren wegen te *Dordrecht*. Hij trouwde den 6 november 1635, met JOHANNA DE ROOVERE, dogter van POMPEJUS DE ROOVERE, Schout van *Dordrecht*, en van MARGARETA MUYS VAN HOLY, waar bij hij de volgende agt kinderen verwekte: 1. Een dogter geboren den 4 december 1636, stierf kort na de geboorte. 2. MARGARETA BERK, geboren den 16 januarij 1638; overleden den 6 mei daar op volgende. 3. JOHANNA BERK, geboren den 10 april 1639; trouwde in 1658 met Mr. ENGELBERT KETTLER, Raad van GEORG. KRISTIAAN, vorst van *Oostfriesland*; welke den 11 mei 1676 overleed, na tien kinderen bij haar verwekt te hebben. 4. POMPEJUS BERK. 5. JOHAN BERK, vroegtijdig gestorven. 6. JOHAN BERK, die volgt. 7. MARGARETA BERK, geboren den 7 mei 1646; trouwde in september 1677 met PIETER LIENS, Bailjuw en Dijkgraav van *Oud- en Nieuw Voermaar*, die bij haar een zoon met name ADRIAAN verwekte. 8. DIRK BERK, jong overleden. — M. BALEN, *ut supra*, bl. 942.

BERK (GERRIT), derde zoon van DIRK BERK en ERKENRAAD VAN BERKENRODE, is Secretaris geweest van de Admiraaliteit te *Rotterdam*; hij huwde met LIDIA VAN DIEMEN, dogter van PIETER VAN DIEMEN en van MARGARETA VAN BEAUMONT, bij wie hij negen kinderen verwekte: 1. MARGARETA BERK, getrouwd met PIETER BASELIERS, te *Middelburg*. 2. DIRK BERK, in 1640 Raad in de Vroedschap te *Dordrecht*, ongehuwd overleden. 3. EMERENTIA BERK. 4. EMERENTIA BERK. 5. JAKOB BERK. 6. JOHANNA BERK. 7. LUCRETIA BERK, getrouwd geweest met Mr. WALTHERUS VAN DER POORT,

TE,

xx, welke drie kinderen bij haar verwekte. 8. JAKOB BERK, p. ERKENRAAD BERK. — M. BALEN, *ut supra*, bl. 944.

BERK (HUYBERT), de tweede zoon van MATTHYS BERK en WILHELMINA TAK, trouwde te *Middelburg in Zeeland*, aan JAKOMINA SCHOONENBOOM, en verwekte bij haar agt kinderen: JAKOMINA, WILHELMA, MARIA, ANNA, JAKOB, HUYBERT, MATTHYS en JOHAN BERK. — M. BALEN, *ut supra*, bl. 950.

BERK (JOHAN), de tweede zoon van DIRK BERK en van ERKENRAAD VAN BERKENRODE; wierdt in 1607 subtituut Secretaris, in 1613 Griffier der Munte in *Holland*, en in 1622 Schepen en effectief Secretaris van de Weeskamer, in 1633 Thesaurier, en in 1650 Burgemeester der stad *Dordrecht*. Den 15 mei 1607, trouwde hij met JOHANNA VAN DIEMEN, dogter van JAN VAN DIEMEN en van MARGARETA VAN BEAUMONT, bij wien hij agt kinderen verwekte: 1. Mr. DIRK BERK, 2. JAKOB BERK, 3. EMERENTIA BERK, welke den 29 september 1638 huwde met KRISTIAAN SNELLEN, Heer van *Werkendam*. 4. MARGARETA BERK, trouwde den 12 oktober 1640 met JOHAN HALLINCQ, die eerst Raad, vervolgens Schepen, en in 1664 en 1668 geweest is Burgemeester der stad *Dordrecht*. 5. LUCRETIA BERK, jong overleden. 6. LYDIA BERK, insgelijks. 7. Nog ene LUCRETIA, mede zeer jong gestorven. 8. ERKENRAAD BERK, den 27 februari 1646 getrouwd met Mr. JOHAN REPelaar. — M. BALEN, *ut supra*, bl. 941.

BERK (JOHAN), zoon van DIRK BERK en JOHANNA DE ROOVERE, geboren den 28 augustus 1643, is geweest Contraroller van de convoijen en licenten te *Hoorn*; is tweemaal getrouwd geweest; voor het eerst, op den 15 mei 1668 met zijne nigte JOHANNA SNELLEN, dogter van JAN SNELLEN en EMERENTIA BERK, bij wie hij twee dogters heeft verwekt, JOHANNA en EMERENTIA BERK; zijne tweede vrouwe was MARGARETA MASIER, bij wien hij geene kinderen heeft verwekt. — M. BALEN, *ut supra*, bl. 944.

BERK (JOHAN), eerste zoon van MATTHYS BERK en van WILHELMINA TAK, is te *Dordrecht* geboren in 1635. Hij bekleedde in zijne vaderstad van de jaren 1591 af tot in 1622 ingesloten, de aanzienelijke waardigheden van Secretaris, Schepen, Pensionaris enz. In 1607 Pensionaris zijnde, werd hij benevens JAKOB VAN MALPEREN, bekleedende de plaats van den eerste Edele in *Zeeland*, als buiten-ewoone Gezanten naar *Engeland*, gezonden; zij deden aan Koning JAKOB, die van den Staat der *Verenigde Gewesten* nader berigt verlangde, brede opening beide van de magt en inkomsten, die thans omtrent tien millioenen in 't jaar beliepen, en van de lasten van den Staat; verzonende tevens, hoe veel 'er naar 't oordeel van WILLEM DEN I, Prinse van *Oranje*, en van den Raad van Staten, te kort schoot, om den oorlog met hoop van enen goeden uitslag, te kunnen voortzetten. De Koning gaf hun met algemene bewoordingen te verstaan, dat hij de zaak zijner Bondgenoten ter harte zou nemen; dan gaarne zou hij gezien hebben, dat zij geen verdrag begerende te sluiten naar zijnen zin, nog enigen tijd in oorlog gebleven waren. Hij bevreesde ligtelijk, dat hier van zijn eigen veiligheid en de behoudenis van *Ierland*, grotendeels afhing, zo lang hij zig niet nader verbonden hadt met *Spanje*; doch hij begreep tevens, dat het den Staten meest ontbrak aan geld, welk hij hun tot nog toe, nimmer verstrekt hadt, en ook tegenwoordig niet wist te bekomen; hij zag derhalven wel, dat het hem kwalijk voegen moest, te raden tot den oorlog. Naderhand bekleedde de *Dordse* Pensionaris nog andere gezantschappen, als naar *Denemarken*, *Engeland* en de republiek van *Venetiën*. Hij is tweemaal getrouwd geweest, het eerst met ERKENRAAD VAN BERKENRODE, weduwe van zijnen neef DIRK BERK; de tweede was MARIA BUYSSEN, dogter van Dr. KORNELIS BUYSSEN, Schepen te *Breda* en Lijfmedicus van Prinse MAURITS van *Oranje*, en MARIA MANEKOPS. Bij de eerste vrouw heeft hij vier kinderen verwekt, als: 1. MATTHYS BERK. 2. DOROTHEA BERK, getrouwd met JOSEF KOEIMANS. 3. HUYBERT BERK, Ridder van *St. Markus* en Kapitein te *Venetiën*, naderhand

hand Schepen te *Dordrecht*, is den 26 mei 1645; ongehuwd overleden: 4. AGNIET BERK; is getrouwd geweest met PIETER VAN DER BURD; Schepen en Secretaris te *Middelburg* in *Zee-land*. Hij stierf den 17 augustus 1627, oud zijnde 62 jaren en ruim 3 maanden; zijnde in de plaats zijner geboorte in het familiegraf van BERK begraven. Onder zijne afbeelding, uit wit Italiaans marmer gehouwen; leest men dit onderschrift: *Quod es fuit, sum quod eris*. En op een zwarte *Dinantsche* voets-
 tenen tafel, in vergulden letteren: *Hic situs est, Vir generis nobilis, sed animo virtuteque nobilior*; JOANNES BERKIVS, J. C. in Urbe hac natus Ann. XXIII. Primus a Consiliis; Syndicus & in Secretis. Dumque Munus haec obijt Praepositorum Foederata Belgica Ordinum rer ad Reges legatus; bis ad serenissimum Mag-nae Britanniae Regem JACOBUM: A quo virtutis ergo; Eques au-tus creatus est. Atque iterum legatus ad CHRISTIERNUM IV: Daniae Regem. Postea autem in Hollandia Curia Senator designa-tus. Et ad Serenissimam Venetorum Reipub. legatus prope per quinquennium. Unde Patria suorum amore alu desiderata; sapius-que postulata reditendi accepta potestate VIII Aug. An. M.DC.XXVII: Rediit. Fecunda Liberosum amicorumque gratulatione; summoque Civium applausu; exceptus: (Heu breve gaudium) die XVIII ejus-dem Mensis Ingenti suorum ac Civium moerore terras reliquit. An-nus natus LXII. Mensis III. Dies XV. — M. BALEN; Be-schrijv. van *Dordrecht*, bl. 134, 135. 945. WAGEN; *Vad. Hist.* IX. D. bl. 274, 275.

BERK (JOHAN), zoon van MATTHYS BERK en ALIDA DE ROOVERE, is opvolgelyk Schepen, Secretaris en Pensionaris gedurende de jaren 1650 tot 1655 ingesloten, van de stad *Dordrecht* geweest; hij trouwde met LUCRETIA RUISCH; doch verwekte bij haar geene kinderen. — M. BALEN; *ib. supra*, bl. 949.

BERK (MATTHYS); oudste zoon van Ridder JOHAN BERK en ERKENRAAD VAN BREDERODE; is ook Ridder geweest en Vrijheer van *Godschalk-Oord*; voorts Schepen; daar na Secre-taris en eindelijk in 1634; Pensionaris der stad *Dordrecht*; hij

trouwde met ALIDA DE ROOVERE, dogter van POMPEJUS DE ROOVERE, Schout van *Dordrecht* en MARGARETA MUYS VAN HOLY, bij wien hij negen kinderen heeft verwekt: 1. ERKENRAAD BERK, vroeg overleden. 2. MARGARETA BERK, getrouwd met Mr. JOHAN VAN DER BURCH, Heef van *Niemandsvriend*, Burgemeester te *Dordrecht*. 3. Mr. JOHAN BERK. 4. ERKENRAAD BERK, jong overleden. 5. ERKENRAAD, jong overleden. 6. ANNA BERK, jong overleden. 7. AREND BERK, jong overleden. 8. POMPEJUS BERK. 9. ERKENRAAD BERK, trouwde voor de eerstemaal met Mr. ADRIAAN SNOUK in 1667, Veertig der stad *Dordrecht*, voorts Welgeboien of Mansman van den Hove en Hoge Vierschaar van *Zuidholland*; en voor de twedemaal, met HUGO VAN ARKEL, Burgemeester en Bailjuw van *Schoonhoven*. — M. BALEN, *ut supra*, bl. 948.

BERK (POMPEJUS), jongste zoon van MATTHYS BERK en ALIDA DE ROOVERE, is opvolgelyk Agt, Schepen, Veertig en Burgemeester der stad *Dordrecht* geweest; voorts Dijkgraaf van *Mijns-Heren Land van Moerkerken*, *Goudschalkoord* enz., Hoogheemraad van de *Abblasferwaard*, Gecommitteerde in de Admiraaliteit te *Rotterdam*, en meermalen ter vergaderinge van de Staten van *Holland*. In de verschillen tusfen de Regering der stad *Dordrecht* en Prins WILLEM DE III, hieldt POMPEJUS de zijde van den Stadhouder. Dit verschil hadt zijne oorsprong over het maken van ene nominatie van *Agten*; om hier van enig begrip te geven, achten wij niet ondienftig onze lezers te berigten: dat voor de revolutie van het jaar 1795, de Vroedfchap of Oudraad te *Dordrecht* uit 40 perfonen bestond, bij welken nog agt wierden gevoegd, die door den Stadhouder, uit een driedubbel getal, welke door de Gildens plegen benoemd te worden, verkoren werden, of om op zig zelven, of liever nevens de 40 Raden, de Gemeente te verbeelden; voorflagen te doen ter verbetering der stad, en te ftemmen in de verkiezing van Burgemeesteren. Zij droegen den naam van *Goede Luiden van Agten*, en bragten famen twaalf ftemmen uit,

uit, om dat zij in oude tijden uit twaalf personen, plagten te bestaan. De Gilden die 31 in geal waren, hadden in oktober des jaars 1684, de gewoonlijke nominatie van 24 personen gedaan; die voor 't Gerecht den Prinse toegezonden was, om 'er de *Agten* uit te verkiezen; dan zijne Hoogheid, door POMPEJUS BERK en SAMUEL EVERWYN; Oud-Burgemeesters, bij geschrifte verwittigd zijnde van de ongeregeldheden, die hunnes oudeels; in 't doen der *nominatie* begaan was, dagt de Prinse, als Stadhouder het regt te hebben, om tot onderzoek ene commissie uit het *Hof van Holland* naar *Dordrecht* te zenden; dan de Regering van de stad het vol houdende, moesten zij tot tweemalen toe onverrichter zake naar 's *Hage* te rug keeren. Doch Prinse WILLEM zo gemakkelijk zijne heerszugtige inzigten niet latende varen, wist na ingenomen advijs van het Hof, waar van de meeste leden van zijne hand vlogen, het zodanig te beleggen; dat niettegenstaande de zaak voor de Staten was gebracht, 'er ten derdenmalen ene Commissie van drie Raadsheren en 's Hofs Griffier naar *Dordrecht* werd gezonden; en tegens de wille en het genoegen der Regering aan, het voorgenomen onderzoek de len, en het zodanig befeiden; dat de Stadhouder volkomen zijnen zin kreeg. Indien men het beloop der voorafgeane zaken, welke door 's lands Geschiedschrijvers van die tijd megeleeld worden, met aadagt gadeslaat, zal men zonder vermetel te zijn, natuurlijk moeten besluiten; dat de voorgewende ongeregeldheden, en het doen der nominatie tot de verkiezing der *Goede Luiden van Agten te Dordrecht*; enkel een opgeworpen balletje was, om het bepaalde ontwerp van WILLEM DEN III; ten einde zig van sommige Regenten; die eed en plicht betragtende, niet in alle zijne maatregelen wilden treden, uit den weg te ruimen; want kort geleden; hadt hij op ene willekeurige wijze negen leden die hem niet aangenaam waren, uit de Vroedschap te *Utrecht* ontzet, en ahangelingen van hem daar voor in de plaats aangesteld; en zo als hij te *Dordrecht* gehandeld hadt; deedt hij omtrent gelijktijdig ook te *Leiden*; verkiezen de vier personen tot Schepenen, buiten de nominatie. Som-

migen verhalen, dat de Raadpensionaris FAGEL, geen genoeg schepte in 't gene zijne Hoogheid te *Dordrecht* ondernemen hadt, en dat de Prins hier toe voornamelijk aangezet geweest was, door den Here VAN HALEWYN, die op eigen bevoordering bedagt, Burgemeester ARENT MUYS VAN HOLY, op wien zijne Hoogheid misnoegd was, om dat hij in gemoede, sterk voor 't Bestand geijverd hadt, zegt te doen ontzetten van de Regeringe; en die voor zig zelven op 't Raadpensionarischap zou gevlamd hebben; ook voegt men hier bij, dat MUYS staat gemaakt hadt, dat hij door WILLEM vastgehouden, en naar *Loevestein* gevoerd geworden zou zijn, en dat hij zig des getroust zou hebben, indien 't gebeurd ware; doch of men dit niet dorst wagen, is onzeker; doch vast gaat het egter, dat MUYS, ter voldoening van wraak, het volgende jaar uit de Regering wierdt gezet.

Wij keren na dezen uitstap te rug, tot POMPEJUS BERK, om te berigten, dat hij is getrouwd geweest met zijne nigte, MARGARETA DE ROOVERE, dogter van PIETER DE ROOVERE, Here van *Hardinxveld*, Balljuw van *Zuidholland*, en van SOPHIA DE BEVEREN, bij wien hij tien kinderen heeft verwekt. — *Negociat. du Comte d'AVAUX*, Tom. IV. p. 115. 117. 121. 123. 248. 307. Tom. V. p. 232. WAGEN., *Vad. Hist.* XV. D. bl. 259-279. M. BALEN, *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 950.

BERK (NIKLAAS VAN), lid der Regering van de stad *Utrecht*, was in 1608 een der Gemagtigden, om in 's *Hage* met SPINOLA en de vier andere *Spaanse* Gezanten, over het sluiten van ene vrede of bestand te handelen; in 1611 werd hij uit het lid der Gekorenen ontlagen, en zedert buiten bewind gehouden, tot in 1618, wanneer Prins MAURITS hem na 't afdanken der Waardgelders de *Utrechtse* Regering veranderende, hem in *Rijzenberg* tot Burgemeester aanstelde. In 't jaar 1619 wierdt VAN BERK onder de beschuldigers geteld, die tegens ORDENBARNEVELT en UITENBOGAARD getuigden; dan deze laatste heeft hem op de voldoende wijze wederlegd, en middagklaar getoond, dat BERK zig zelven heeft tegengesproken. In de

de Historie der Regtspleging van OLDENBARNEVELT, leest men, dat deze BERK ellendig is overleden, en dat zijn afsterven, kort voor de uitdaging van UITENBOGAARD, voor *Christus regterstoel*, dus jammerlijk zou gevolgd zijn. — *Leven van UITENBOGAARD*, bl. 253. BRANDT, *Historie der Regtspleging* &c. bl. 322. WAGEN., *Vad. Hist.* IX. D. bl. 321. X. D. bl. 234. 349. 352.

BERKEL of BERCKEL (ENGELBERT FRANCOIS VAN), broeder van PIETER JOHAN VAN BERCKEL, Raad en Burgemeester van *Rotterdam*, en eerste Gezant van de *Bataafse* republiek bij de verenigde Staten van *Noord-Amerika*, is geboren te *Amsteldam* den 8 oktober 1726, uit een aanzienlijk *Hollands* geslacht. Hij hadt tot vader ENGELBERT VAN BERCKEL, die geweest is Burgemeester en Hoofdofficier van *Amstels* grote koopstad, en Bewindhebber der *Oostindische* compagnie aldaar; zijne moeder ene afstammeling van de aloude familie der HOGENDORPEN, droeg de voornamen van THEODORA PETRONELLA. VAN BERCKEL oeffende zig in de grondbeginzelen der letterkunde en talen aan de latijnsche scholen van zijn vaderstad, en maakte daar in spoedig zodanige vorderingen, dat hij nog zeer jong naar het Hogeschool van *Utrecht* trok, om zig aldaar verder in het beoeffenen der fraaije letteren en wetenschappen te bekwamen. Ook studeerde hij met zo veel ijver en noeste vlijt in de regtsgeleerdheid, dat hij met een uitstekenden roem, op den 15 augustus 1748 tot Doktor in beide de regten wierdt gepromoveerd. Hier op verkoos hij 's *Hage* tot zijn woonplaats, ten einde aldaar voor de Hoven van Justitie de praktijk uit te oeffenen. Het duurde ook niet lang, of VAN BERCKEL maakte als Advokaat veel opgang, beijverende zig ongemeen om zijne Clienten wel te dienen, en daar bij ene proefhoudende eerlijkheid in agt nemende. De snipperuren, die hem van zijne praktijk overfchoten, besteedde hij met de uiterste nauwgezetheid om zig verder niet alleen in de regtsgeleerdheid, maar ook in de staatkunde te bekwamen, in welke beide vakken, men getuigd vindt, dat hij zeer ervaren was en uitgemunt heeft.

heeft. Ook wierdt zijn naam hier door beroemd; zo dat de Regeerders van *Amsterdam* hem in augustus 1762, tot haren Pensionaris aanstelden; in welken zwaarwigtigen post, die niet zonder onaangenaamheden en hinderpissen voor hem is geweest; doch daar hij zig altoos met mannenmoed heeft doorgevoorteld, hij is verbleven tot in 't laatst van september 1787; als wanneer hij kort na de voorgevallene revolutie; daar voor heeft bedankt.

Een ieder die geen vreemdeling in 's lands geschiedenis is, weet; dat wanneer in 1778 de *Noord-Amerikaanse Staten* door *Frankrijk* voor een onafhankelijk Gemeenebest waren verklaard, en een verdrag met het zelve hadden gesloten; deze nieuwe Republieken ook zогten; onze Gewesten, door een verbond van vriendschap en koophandel aan zig te verplichten: WILLIAM LEE, werd tot dien einde als hun Gezant herwaarts gezonden; om daaromtrent voorstellen te doen; welke daar van opening deedt aan den *Amstedamsen* koopman JAN DE NEUVILLE, welke hier van kennis gaf aan Burgemeesteren van die stad. Dezen begrepen; aan de ene zijde; dat het onmogelijk was; dewijl de *Noord-Amerikanen*; door *Engeland*; niettegenstaande de toenmalige onderhandelingen tot ene verzoening; voor geen onafhankelijk volk erkend waren; enig voorstel ter vergadering van de Staten van *Holland*; tot het aanvangen van eigenlijke onderhandelingen over dit stuk te doen; doch zij hielden zig van de andere zijde; niet min overtuigd; dat het; uit overweging der dagelijks toenemende naijver; ten aanzien van den handel en zeevaart dezer landen; hun onvermijdelijke pligt was; van de openingen door den *Amerikaansen* Kommissaris gegeven; zodanig een gebruik te maken; als de gesteldheid van zaken gehengde en in hun vermogen stondt. Overeenkomstig hier mede; gelatten Burgemeesters hunnen oudsten Pensionaris; onzen VAN BERKEL; om aan LEE te verklaren: „ dat bijaldien de aangevangene „ onderhandelingen tusen *Engeland* en *Noord-Amerika*; geen „ uitsluitende bedingen ten madele van de Republiek zouden „ hebben, Burgemeesters als dan van hunne zijde; zo dra de „ on-

„onafhankelijkheid van *Noord-Amerika*, door *Engeland* erkend
 „zou zijn, alles zouden aanwenden, wat in hun vermogen
 „was, om het *Commercie-tractaat*, zo als het zelve dan ont-
 „worpen en goedgekeurd zoude zijn, bij de verdere *Bondge-*
 „noten tot vastheid te helpen brengen.” Ook was door VAN
 BERKEL met kennis van Burgemeesteren, JAN DE NEUFVILLE
 te werk gesteld, om de handelingen met WILLIAM LEE voort
 te zetten, en met denzelven een ontwerp van een *commercie-*
tractaat samen te stellen; het welk zo dra de erkenning van
 de onafhankelijkheid der *Amerikaanse Staten* door *Engeland*, daar
 zou mogen zijn; tot een voorwerp van overweging der Staten
 van *Holland*, door de Regering van *Amsteldam* zou kunnen
 worden voorgesteld. Dan ene zeer onvoorziene gebeurtenis,
 deed dit geheim ten tweden jare aan den dag komen. HENRY
 LAURENS namelijk, gewezen Voorzitter van het *Amerikaanse*
Congres, uit *Amerika* herwaards overfteken te, wierdt door een
Engels fregat genomen; en schoon hij een doos met papieren
 over boord hadt geworpen, wierdt dezelve door de *Engelfen*
 opgevist, doordien bij mangel van geen genoegzaam lood daar
 aan gehangen te hebben, de doos te ligt was om te kunnen
 zinken, en het was in deze doos dat men onder meer andere
 papieren, ook de onderhandelingen van JAN DE NEUFVILLE
 met WILLIAM LEE vondt.

• Bijster veel gerugt maakte deze zaak in *Engeland*, en het
 mangelde aan de zijde van deszels Staatsbestier, aan geen
 zware klagten en bittere verwijten tegens de *Vereenigde Gewes-*
ten en derzelver Bestuurders; men wilde daar aan de gedaante
 der misdaad van gekwetste Majesteit des Konings van *Engel-*
land geven, en als ene samen spanning met de wederspannelin-

gen der *Britse* kroone doen voorkomen. Hadt *Amsteldam* van
 den aanvang der onlusten af aan, zig minst naar de inzigten
 van *Engeland* willen schikken, de Regeerders dier stad kon
 men nu brandmerken als aan ene hoofdmisdaad schuldig, en
 de strafoeffening eniger leden, onder bedreiging van enen oor-
 log vorderen. VAN BERKEL, hoewel hij klaarblijkelijk, slechts
 als Minister de bevelen zijner principalen hadt volvoerd,
 wierdt

wierdt egter personeel het voorwerp; tegen 't welk de ver-
gramde Stadhouder en het *Engelse* Ministerie; hunnen vuilen
zwaarder uitspuwden. YORKE de *Engelse* Gezant; leverde
op den 10 november 1780; een verhoog in ter vergadering
van Hun Hoog Mogenden; waar in ene opstapeling van al
wat nijd en tomeloze kwaadaardigheid kan verzinnen; was
te vinden. Ook wierdt onder anderen, van wegen den *Engel-*
gelsen Koning niet minder gezegd: „ dan dat de Pensionaris
„ VAN BERCKEL en deszelfs medepligtigen, openbaar zouden
„ gestraft worden, als verstoorders van de algemene rust en
„ scheurers van het regt der volken.” Men vondt 'er zelfs
hier te lande; zo fel op den Pensionaris en die verder de
hand in deze zaak gehad hadden, gebeten; dat zij beweerden:
„ niets beters te kunnen uitdenken, dan die genen; welke
„ deel hadden in het beramen van dit strafwaardig ontwerp;
„ naar *Engeland* over te zenden; op dat de Koning naar wel-
„ gevallen, met die schuldigen mogt handelen.” Die inboe-
zemingen, zulké, en voortgelijke verregaande gezegdens, wa-
ren voorlopers van 't gene YORKE verder in de gemelde me-
morie aan Hun Hoog Mogenden inbragt; want naar gewoon-
te 's Konings vriendschap jegens deze Gewesten; tot walgens
toe opgevijseld, en den natuurlijken vijand van beiden, gelijk
hij *Frankrijk* noemde, op 't hatelijkst afgeschilderd hebbende;
vaart hij op dezen heftigen en dreigenden toon; dus voort:
„ Reeds een geruimen tijd geleden, hadt zijne Majesteit on-
„ telbare aanduidingen gehad, van de waarlijke oogmerken
„ ener tomeloze *Cabale*. Maar de papieren van den Heer
„ LAURENS, zogenaamd Voorzitter van het voorgewend Con-
„ gres, hebben de ontdekking gedaan van een *complot*; waar
„ van geen voorbeeld te vinden is in de jaarboeken van de
„ Republiik. Het blijkt uit deze papieren; dat de Heren
„ van *Amsterdam* reeds in de maand augustus des jaars 1778,
„ ene heimlijke verstandhouding hebben aangevangen met de
„ *Amerikaanse* *Weerspammelingen*, dat 'er lastbrieven en volmag-
„ ten door hun zijn afgegeven; betrekkelijk tot het sluiten
„ van een verbod van onverbrekelijke vriendschap met de
„ Weer-

„ Weerfpannigen , fchoon onderdanen van een Souverein ,
 „ met wien de Republiik , door de dierbaarfte verbinteniffen
 „ op 't nauwft verbonden is. Dat de aanleggers van dit *com-*
 „ *plot* 't niet lochenen , maar integendeel erkennen , en het
 „ fchoon vrugteloos trachten te regtvaardigen. Het is in deze
 „ omftandigheid , dat zijne Majesteit , zig verlatende op de
 „ billijkheid van hun Hoog Mogenden , ene uitdrukkelijke af-
 „ keuring vordert van een gedrag zo onregelmatig , en niet
 „ minder ftrijdig met hunne geheiligde verbinteniffen , dan
 „ met de grondwetten van de Republiik. Op gelijke wijze eist
 „ zijne Majesteit ene fpoedige voldoening , geëvenredigd aan
 „ de belediging , mitsgaders dat de Pensionaris van BERCKEL , en
 „ diens *Medepligtigen* , openbaar worden geftraft , als verftoorders
 „ van de algemene rust en fchenders van het regt der volken. Zijne
 „ Majesteit houdt zig verzekerd , dat 't antwoord van hun Hoog
 „ Mogenden fpoedig , en , in alle opzichten , voldoende zal
 „ zijn. Maar , zo het tegendeel mogt gebeuren , zo hun Hoog
 „ Mogenden weigerden te voldoen aan een zo regtmatig ver-
 „ zoek , of 't zelve met ftilzwijgen trachten te leur te ftellen ,
 „ 't geen als een weigering zal aangezien worden. In dat ge-
 „ val , kan de Koning niet anders doen dan de Republiik aan-
 „ zien als goedkeurende de aanslagen , die zij weigert af te
 „ keuren , en te ftraffen. Door dusdanig een gedrag zal de
 „ Koning zig gedrongen vinden tot het nemen van die maat-
 „ regelen , welke de handhaving van zijne waardigheid , en
 „ der wezenlijke belangen zijn's volks , van hem vorderen.”

Met zulk een hoon en aantijginge bezwaard , fleet van
 BERCKEL den volgenden winter , zijner onfchuld zig ten vollen
 bewust , oordeelde hij het geleden ongelijk niet langer te moe-
 ten verkroppen. Op den 4 meij 1781 , vervoege de hij zig met
 een uitvoerig verhoog , de kenmerken van zijne kunde en braaf-
 heid dragende , bij de Staten van *Holland* , verzoekende om vrij
 gefproken te worden van dien laster: „ Wel hadt hij , die
 „ reeds omtrent negentien jaren , als Pensionaris van *Amstel-*
 „ *dam* , de vergadering van Hun Ed. Groot Mogenden bijge-
 „ woond hadt , opgemaakt , dat de leden der Hoge Regeringe
 „ den

„ den buitensporigen stap des *Engelsen* Ridders, met stilzwij-
 „ gen en veragting, hadden beantwoord, en was hij ook ge-
 „ tegen geweest die zaak op de zelve wijze te behandelen;
 „ maar zig van alle personen, in Yorks vertoog voorkomen-
 „ de, alleen met name genoemd en beichreven vindende als
 „ boven alle schuldig, en het hoofd van een complot, be-
 „ greep hij, na rijpen rade, zo verregaand ene kwetzing
 „ van zijne eer niet te kunnen gedogen, en verplicht te zijn,
 „ zig voor 't gemeen en de nakomelingſchap, bij welke hij be-
 „ ledigd was geworden, van zodanig een laster, hoe eer hoe
 „ beter, te moeten zuiveren; ene handhaving van zijnen
 „ naam te noodzaaklijker geworden, dewijl men na de uitga-
 „ ve van dat ſchendend vertoog, niet hadt nagelaten, allerlei
 „ nadelige gerugten, ten zijnen opzichte uit te ſtroijen, en
 „ zelfs in de nieuwspapieren te verſpreiden. Reeds voor
 „ lang zou hij zig ten dien einde bij Hunne Ed. Groot Mog.
 „ vervoegd hebben; dan hij hadt den uitſlag hunner raad-
 „ plegingen willen afwagten; in welken tussentijd YORKE op
 „ nieuw de ſtrafoeffening, onder zeer ſterke en gants onge-
 „ hoorde bedreigingen vorderde." Voorts betuigt den Pen-
 „ ſionaris: „ dat hij na ene bedaarde overweging, het tot be-
 „ reiking van zijn oogmerk het best hadt geoordeeld, zig bij
 „ Hunne Ed. Groot Mog. te vervoegen, om aan de ene zijde
 „ op de overtuigendſte wijze te doen zien, dat hij zig geen-
 „ zins aan het ſtengſte onderzoek van zijne daden en gedrag
 „ poogde te onttrekken, indien tegen alle verwagting, door
 „ deze of gene beſcheiden, van wagens den *Engelſen* Staats-
 „ raad ingeleverd, Hun Ed. Groot Mog. in 't begrip mogten
 „ gevallen wezen, dat 'er zelfs maar enige ſchijn was voor
 „ de gegrondheid der beſchuldiging door den Ridder YORKE
 „ tegen hem afgegeven; of aan de andere zijde, bij ontſente-
 „ teniſe van dusdanige bezwarende beſcheiden, van Hun Ed.
 „ Groot Mog., zodanig ene verklaring van zijne onſchuld
 „ verwerven, als hem tegen alle vermoedens kon dekken. Te
 „ meer hadt hij tot het doen van dezen stap beſloten, dewijl
 „ hij zig verzekerd hieldt, dat de bekende blijkheid van Hun
 „ Ed.

Ed. Groot Mog. geenzins kon toelaten, de nodige ordres niet te stellen, om een Minister van een der aanzienlijkste steden van *Holland* behoorlijk te regt te doen stellen, om, ten voorbeelde van anderen, gestraft te worden, indien hij daden gepleegd of vermoedens gewekt hadt, van zig zo verre te buiten gegaan te hebben als hem wierdt ten laste gelegd; *of wel*, in tegendeel, dat Hunne Ed. Gr. Mog. anderzins geen zwaarigheid zouden maken, hem ene *verklaring van onschuld* te verlenen, welke hij, in den bijzonderen samenloop van omstandigheden, waar in deze zaak zig bevondt, met des te meer regt scheen te mogen vorderen, om dat zijne beschuldigers buiten het bereik van de ordinaris Justitie dezer landen gesteld zijnde, hij in de onmogelijkheid was, om, door dat middel, ene behoorlijke voldoening, wegens die belediging te kunnen verwerven." Het was dan op deze gronden, dat hij ten slotte verzocht: „ dat in 't eerste geval, de bescheiden ten spoedigsten mogten overgezonden worden aan den Hoofdofficier der stad *Amsterdam*, om het regt van de Hoge Overheid desaangaande tegen hem te kunnen waarnemen, en aan hem aldus de gelegenheid te verschaffen, om zijn geschonde eer, voor 't oog der gantse wereld, door middel van de ordinaris Justitie te kunnen verdedigen; *of* in het tegengestelde geval, wanneer Hun Ed. Gr. Mog. geene bescheiden ten zijnen nadele ter hand gesteld waren, noch ter hand gesteld hadden kunnen worden, hem daar van *verklaring* te verlenen; ten einde daar mede alle lasterende gesprekken, en invlegtingen in de nieuws-papieren, kragtdadig te kunnen tegengaan."

Het liep aan tot in het laatst des jaars 1782, eer aan deze verdrietige zaak een einde werd gemaakt. *Amsteldamsche* Kooplieden trokken zig dezelve, ten langen laatste aan: In april des genoemden jaars, ene zamenkomst belegd hebbende, namen zij in dezelve in overweging, om aan de Regering hunner stad een verzoekschrift aan te bieden, dat de Heer VAN BERKEL, in wien de Beurs van *Hollands* grootste koopstad zulk een wel geground vertrouwen stelde, in de onderhandelingen met den

den Here ADAMS mogt gebruikt worden; als mede, dat hij ten dien einde, gelijk voorheen, de Staatsvergaderingen van *Holland* zou bijwonen; en dat, indien 'er zig onverhoopt zwagigheden hier tegen mogten opdoen, de Regering der stad de volkomene regtvaardiging van den Pensionaris wilde bewerken. Dit oogmerk, zo vol blyks van hartlijke genegenheid der Kooplieden voor dien braven Staatsman, welken zij zo gaarne in de waarneming van zijn post hersteld zagen, bleef onuitgevoerd; doordien men begreep, ene zaak van dien aart aan het wijs bestuur der Regeringe te moeten overlaten, en dat het herstel van den Pensionaris, zonder de allerminste tusfenkomst der Burgerije, veel luisterrijker zou wezen. Intusfen verwekte het lang verwijl dat VAN BERCKEL, in de volle bekleeding van zijn Pensionarijschap tradt, met in 's *Hage* ter dagvaart te verschijnen, niet weinig gemors; men dagt, dat *Amsterdam* hier aarzelende, in den eerst betoonden ijver verslapte; ja de drift sloeg over om te zeggen: „wordt VAN BERCKEL t'huis gehouden, dan moet hij schuldig zijn, en is „hij schuldig, hoe veel te meer dan die Regeerders, op wier „uitdrukkelijken last hij alles verrigtte?” doch dit morrend misnoegen zweeg, en de wens der Kooplieden wierdt vervuld, toen de Regering van *Amsterdam* in november 1782 besloot, dien Pensionaris de Statenvergadering wederom als hunnen Gelastigden te doen bijwonen.

Zedert dien tijd heeft VAN BERCKEL, steeds getrouw aan zijne loffelijke Staatsbeginzelen, geen gering aandeel gehad in de pogingen, die van tijd tot tijd wierden te werk gesteld, om het Stadhouderslijk gezag binnen de vereiste palen te rug te brengen, en andere wederregtelijkheden, die hij voor Staat en vaderland schadelijk oordeelde, te beteugelen; het was dus ook geen wonder, dat men in 1787, na de revolutie door het inroepen der *Pruissische* heerbenden te wege gebragt, zijnen naam gemeld vindt op de lijst der Staatsmannen, welke onder den naam van *satisfactie* aan den onbegrensden staatszugt en wrede wraaklust van de Princes, huisvrouw van den gewezen Stadhouders, moesten worden opgeofferd. Met dit el,

heeft hij nog tijdig vrijwillig afstand van zijn post als Pensionaris gedaan. Men vindt 'er, die van oirdeest waren, dat ambtsontzetting niet het enig kwaad zoude zijn, welke men voor hadt hem te doen ondergaan, maar dat zelfs zijne persoonlijke veiligheid met enig gevaar bedreigd wierdt. Zeker is het immers, dat VAN BERCKEL vele aanmaningen, doch allen naamloos ontving, dat hij wel zou doen, om de stad en het land te ruimen. Met dit al besloot hij te blijven, en hadt zedert moeds genoeg, om zijn gehouden gedrag, in stads en staatszaken, openlijk te verdedigen, in een geschrift tot zijtel voerende: *Misfivè van Mr. L. F. VAN BERCKEL, oud Pensionaris der stad Amsterdam / aan den Heere Mr. NN. houdende antwoord op eenige gebraagde elucidatiën / raakende den inhoud der Memorien van den Heere Mr. JOACHIM RENDORP. Haarlem 1793. in 8ho.* Deze *Amsteldamsche* Burgemeester, met gants andere beginzels bezielde dan onze Pensionaris, hadt hem in zijne bekende *Memorien*, op ene onheuse wijze zeer hevig aangetast, en ongegrond van verscheidene wandaden beschuldigd. Mannelijk en op ene allezints overtuigende wijze wederlegd hij in deze *Misfivè* alle de hem aangetijgde bezwaren, en deze kleine brochure, kunnen wij met ruimte ter lezing aanprijzen.

VAN BERCKEL is twemalen getrouwd geweest; zijne eerste vrouwe was GERTRUDA ROSKAM, weduwe MUYSER, deze huwde hij den 15 mei 1759, en zij overleed in juni 1782; in mei 1783 trad hij ten tweedemale voor het echtaaltaar, met JAKOBA ELIZABETH VERBEEK, weduwe WEVERINGH. Bij geene van deze beide vrouwen, heeft hij enig nakroost verwekt; en hij overleed aan ene waterzugt, die verzelde ging als gewoonlijk met een verval van kragten, den 30 maart 1796, in den ouderdom van 69 jaren en ruim 5 maanden.

VAN BERCKEL was gezet van postuur, en van een middelmatige langte, zijn wezen was vriendelijk en tekende gulheid; ook was hij een warm vriend, en van een vrolijke gezellige verkering. Ene burgerlijke vrijheid op gronden van orde gevestigd, bejiverde hij hartelijk, en ene volksregering

bij representatie, was het doel dat deze brave vaderlander beoogde. Ongemeen ijverig was hij ook ter ondersteuning van al het geen den koophandel en zeevaart tot begunstiging verstrekte. In een woord, VAN BERCKEL was een eerlijk en kundig Staatsman, die den post waar in hij gesteld was, altoos met luister heeft bekleed, het *Heil des Volks* voor ene dierbare grondwet hieldt, en de vuige kwaadaartigheid waar mede hij somwijlen is aangevallen, met mannelijke dapperheid heeft te keer gegaan en overwonnen. — *Medeged. Berigten. Vad. Hist. XXVI. D. bl. 422. &c. Nieuwe Nederl. Jaarb. 1780. bl. 212. 422. Verzameling van Staatsst. bij CHALMOT, II. D. bl. 6.*

BERKENRODE, is de naam van een aloud adelijk geslacht, eigenlijk te *Haarlem* te huis horende; waar van JAN VAN HAARLEM de eerste was; doch deze zo wel als zijne nakomelingen hebben den naam van HAARLEM verlaten, om die van BERKENRODE aan te nemen, naar het land of stuk lands, hun geschonken, volgens inhoud des Leenbriefs van Graaf FLORIS in het jaar 1284 verleend, en te vinden in het *Charterboek van MIERIS*. Wie de stigter van het huis of kasteel daar op staande, geweest zij, kan met geene zekerheid bepaald worden, maar wel dat 'er voor de Reformatie in die Heerlijkheid ene kapel stondt, aan *St. Agatha* gewijdt, die door een eigen Pastoor bediend wierdt. In 1573, wierdt het gantse gebouw ten enemalen door de Spanjaarden vernield; doch daar na veel grooter en heerlijker weder opgebouwd, pronkende met enen Italiaansen gevel; dan dit onderging de noodlottige ramp van 's nagts tuschen den 4 en 5 mei 1747 ten enemalen door de vlammen verteerd en in een puinhoop veranderd te worden. De Heer LESTEVENON, vader van den tegenswoordigen bezitter, deedt hetzelfde binnen korten tijd, nog pragtiger dan het voorgaande herbouwen. Dan keren wij tot JAN VAN HAARLEM te rug, deze overleed in 1305, nalatende ARNOLD VAN BERKENRODE, wiens verdere geslagt-lijst men bij GOUDHOEVEN en VAN LEEUWEN kan nazien, bij wien ook

ook aangetekend staat, dat in 't jaar 1559 HENDRIK VAN BERKENRODE met die Heerlijkheid verlijd werdt, als mede dat hij ter vrouwe hadt MARIA VAN PERSYN. Onder meer andere beroemde Mannen van dit geslagt, wier namen in de vaderlandse geschiedenissen genoemd worden, munt uit GERRIT, als zijnde het deze, die in 1572, met HANS KOLTERMAN en PIETER KIES, oorzaak was, dat *Haarlem* aan de zijde der Staten overging, en ALVA tot vijand verklaarde. GOEDELA VAN BERKENRODE, ene der dogters van HENDRIK en MARIA PERSYN, huwde in 1618, met haren neef FLORIS VAN ALKEMADE, aan wien zij, onder andere goederen, ook BERKENRODE ten huwelijk bragt. Hun zoon HENDRIK VAN ALKEMADE, verkogt in 1649 deze Heerlijkheid, aan BENJAMIN POULLA, Ridder, Baronet en Schepen der stad *Amsterdam*; welke in 1691 door de Staten van *Holland* daar mede verlijd zijnde, dezelve bij zijn dood in 1711 overliet aan zijne vrouwe ELIZABETH THIELENS, die na dat de leenverheffing geschied was, in 1712, in een tweedehuwelijk trad, met JAN TRIP, Burgemeester en Raad der stad *Amsterdam*, aan wien zij bij haar overlijden, zonder kinderen na te laten, in 1725, hare goederen en den titel van *Heer van Berkenrode*, gedurende deszelvs leven ten erve naliet, en na zijn overlijden, aan MATTHEUS LESTEVENON, haren agterneef, die in 1746 Schepen van *Amsterdam*, daar na Houtvester van *Brederoode*, en in 1750 Ambassadeur, van deze Republiek aan 't Hof van *Frankrijk* werdt; zijnde onlangs overleden, en de Heerlijkheid *Berkenrode* op zijnen zoon overgegaan. — S. AMPZING, *Beschr. van Haarlem*, bl. 7. 16. 27. WAG., *Vad. Hist.* VI. D. bl. 367. 412. XX. D. bl. 376.

BERKHEIDEN (GERRIT), Konstschilder, is geboren te *Haarlem*, in het jaar 1629. Zijne lotgevallen zijn zodanig verbonden met die van zijnen broeder JOH., dat wij 'er hier niets anders van zullen zeggen, dan dat hij zig bijzonderlijk bepaalde tot het schilderen van aangename gezigten, van huizen, grote gebouwen, kerken, als ook, daergezigten van de

Here en Keizersgragt, wederzijds met bomen beplant, en met allerhande kleine beeldjes opgefiert, welk hij alles naar 't leven aftekende, en daar na konstig en uitvoerig op tafereelen bragt. GERRIT kwam ongelukkig aan zijn einde, want den ouderdom van 70 jaren bereikt hebbende, liep hij in den avondstond van 't gezelschap komende, in de Bróuwersgragt, en verdrónk op den 10 augustus 1698. — A. Houbr., *Schouwbr.* III. D. bl. 197.

BERKHEIDEN (JOB), Konstschilder, mede van *Haarlem* geboortig, was de oudste broeder van GERRIT, en werd, een opgeschoten jonge zijnde, door zijnen vader op 't boekbinden besteld, doch hij kreeg daar ras tegenzin in, en wilde een Schilder worden; de ouders waren hem hier in te wille, en zогten een braaf meester voor hem op, bij wien hij de gróndbeginzelen van die edele konst leerde. Job bejverde zig met zó veel lust en vlijt, dat hij binnen korte jaren al een fraaij stukje koste schilderen; 't welk zijn broeder GERRIT zodanig bekoorde, dat hij insgelijks de handen aan die konstploeg begóst te slaan, en de ene om 't zeerst tegens den anderen ijverde, doch elk in een bijzonder vak, daar zijn geneigtheid 't meest toe overhelde.

Job op eigen wíeken denkende te kunnen drijven, verliet zijn meester, zette zig aan den ríjnkant neder, en maakte zig bij de dorpsíngen tusschen *Leiden* en *Utrecht* bekend, daar hij vele van voor een geringe prijs útschilderde, zig daar door naar 't leven oeffende, en van 't model nog geld toe bedong. Hier mede gedaan werk krigende, begaf hij zig weder tot het schilderen van moderne beeldjes, gezelschappen, boertjes en dergelíken, tot dat de lust hem becroop om te gaan reizen; hij sloeg zijn broeder GERRIT zulks voor, die aanstonds gereed was, en zij besloten een togt naar *Duitschland* te dóen. Te *Keulen* onthielden zij zig enigen tíjd, om enige kleine medegenómen stukjes voor geld te verwíselen, 't welk hun gelukte; hier door geraakten zij onder anderen in kennís met een geestelíjk susje, die kort geleden haren broe-

broeder die Priester was door de dood hadt verloren; zij was hier innerlijk bedroeft over, en sloeg aan onze Schilders voor, of zij niet in staat zouden zijn haar daar een afbeeldzel van te vervaardigen, op de beschrijving die zij 'er van zoude geven; vreemd klonk hun dit voorstel in de oren; Jos keek op GERRIT, en deze weder op Jos; eindelijk zeide de laatste, na zig enigen tijd bedagt te hebben, dat hij zulks aannam; zij togen aan 't werk, en volvoerden het tot genoegen van de Begijn; die zij mede afschilderden, en ruims door haar betaald wierden. Van Keulen trokken zij naar Heidelberg, alwaar toen ter tijd de Keurvorst van de Palts zijne hofhouding hieldt. Doordien die Vorst dagelijks met een grote stoet ter jacht uitreed; namen de beide broeders die gelegenheid waar, om twee schilderstukken te vervaardigen; waar op de beeldtenis van den Keurvorst, sommige voorname Hovelingen, als mede den Oppër-jagermeester, vrij aartig en gelijkende afgebeeld waren; dan geen harts genoeg hebbende om die zelve den Vorst aan te bieden, bedagten zij de vond om die op malkanderen te binden, en in ene galerij te zetten, dien hij altoos doorkwam wanneer hij ter jacht ging; zij hadden 'er iemand bij geplaatst, die last hadt, om wanneer 'er gevraagd mogt worden, wie hetzelfde daar neergezet hadt, te antwoorden, dat het Malers waren, en in zodanigen herberg te huis lagen, waar op zij heen gingen. De Vorst hier voorbij komende, viel 'er straks zijn oog op, deed de rol losmaken, en bekeek de schilderstukken met verwondering; te meer, doordien hij 'er zijn eigen afbeeldzel en die van verscheidene zijner Hovelingen in ontdekte. Hij liet straks de Malers roepen, prees grotelijks hun konst, betaalde rijkelijk en beschonk hun daar te boven met een' gouden penning. Straks werd ook aan elk van hun een paard gebragt, om de jacht te verzellen; hoe weinig lust zij 'er ook toe hadden; dorsten zij het niet weigeren; dan het bragt hen in de grootste angst; doordien zij het paardrijden ongewoon, het als een middel beschouwden om den hals te breken. Op de paarden geholpen zijnde, zagen zij telkens na elkander om,

wie 't eerst zandruijter zou worden; zij kwamen 'er nogthans heelhuids af, doch droegen wel zorg om in 't toekomende geen deelgenoten weer van dit adelijk vermaak te zijn.

Na een geruimen tijd hun konst aan dit hof geoeffend te hebben, kregen zij eindelijk een tegenzin in het hooftleven; en Jos zeide op zekeren morgen tot GERRIT: „Broer, wat hebben wij 'er ook aan, altijd onder vreemde ogen te zijn? als wij in *Holland* waren bij ons oud gezelschap, hadden wij somwijlen een vermakelijk praatje over de konst, onder een smakelijk pijpje.” GERRIT beried zig niet lang, maar gaf ras zijne toestemming; en zij spoedden zig eerlang naar hunne geboortestad, daar zij met ene zuster huis hielden; en van waar zij, wanneer enige schilderstukjes in gereedheid hadden, naar *Amsterdam* trokken om die te verkoopen, en een vrolijken avond met de konstoeffenaars door te brengen. Op een van deze partijen gebeurde het, dat iemand van 't gezelschap stofte op zijne doorlugtige afkomst en de beroemde bedrijven van zijne voorvaderen. Jos, dat een koddige ziel was, gaf hem niet toe, maar verzoon een gantse legende van dappere daden door zijne voorvaders verrigt, en rekende eindelijk uit, dat hij van koninglijken bloede afstamde, doch voegde hij 'er bij, het is van JAN BEUKELSZOON VAN LEYDEN, die zig te *Munster* liet kronen; hier op ontstond een hartig gelag, en M. CONSART maakte dit tweeregelig versje:

Te *Munster* was eertijds een Koning. JAN VAN LEYDEN,
Een voorzaat van 't geslagt der geestige BERKHEIDEN.

GERRIT was bezadigder en ook meer ingetogen van aart; dikwils vermaande hij zijnen broeder, om zo los en ruw niet heen te praten; teffens betuigende, dat het hem verveelde, wanneer zij te samen in gezelschap waren, te moeten hooren, dat hij alleen uit potzigheid, de mensen een partij leugens voor waarheid zegt op de mouw te spelden. Wanneer het dan gebeurde, dat hij met zijn broeder naar 't gezelschap ging, maakte hij alvorens beding met hem, zeggende: „hoor, „ Jos, als gij al te grof liegt, zal ik de hand op mijn borst
„ leg-

„leggen, let 'er op, dit zal een teken zijn; dat het hoog „genoeg is, hou dan op." Voor 't overige heeft men zeldzaam twee broeders gezien; die zo veel van malkander hielden, dat de een wilde, was den anderen aangenaam. Jos hierf den 23 november 1693. — A. HOUBRAKEN; *Schoupsburg*. III. D. bl. 189-198.

BERKHOUT (ADRIAAN TEDING VAN); afkomstig van een oud en aanzienlijk geslacht in *Holland*, is Raadsheer in den Hove van *Holland* geweest; en wierdt door Hun Hoog Mog. benevens KRISTOFFEL BIESMAN, Burgemeester van *Nijmegen* en ADOLF DE WAAL, Heet van *Moersbergen*; in 1615 naar *Leeuwarden* in commissie gezonden; om de ontstane geschillen over het kiezen der Regering in die stad, tussen de Burgerij en de Regering ontstaan; ware 't mogelijk te beslegten en te bevredigen. Het ging in die stad zo hevig tegens malkanderen; dat toen de tijd der jaarlijkse verandering van de Regering daar was; de Gemagtigden der Burgerij 'er tegen protesteerden; die vervolgens in hegtenis genomen, en niet geslaakt werden; voor dat zij de nieuw aangestelde Magistraat voor wettig erkend hadden; dat egter niet zonder groot morren toeging. De Staten op den Landdag in februarij vergaderd, namen 'er kennis van, en magtigden den Stadhouder; de Gedeputeerde Staten en het Hof, om den twist door gevoeglijke wegen; te stillen. Men trad in onderhandeling met de Wethouders; doch kon 't niet eens worden. Graaf WILLEM LODEWYK en de twee Kollegien vonden derhalven geraaden; zig van de magt hun verleend; gebruik te maken, en stelden vast: „dat de tegenwoordige Wethouders in 't bewind „zouden blijven, tot den 1 januarij naastkomende, wanneer „de Stadhouder; de Gedeputeerde Staten en het Hof; voor „deze reize; een nieuwe Magistraat en Vroedchap bestellen „zouden; waar na de wet jaarlijks; zou verahderd worden; „in dezer voege: dat namelijk de dienende Wethouders, op „den nieuwwaarsdag; eerst 12 personen noemen zouden der „hervormde lere; zo als dezelve nu; openlijk in de Kerke;

2 4

„ge

„ geleerd werd, toegedaan, en vaste goederen in de stad be-
 „ zittende: dat zij, daarenboven, nog vier personen noemen
 „ zouden; doch niet uit de Vroedschap, of uit de 20 Hup-
 „ luiden en Faandriks der Schutterij; dat de Vroedschappen
 „ en Burger-Officiers bij dezen vier, elk nog vier personen
 „ zouden voegen; welke 12 nog 6 anderen tot zig kiezen,
 „ en daar na hun getal, bij lotinge, tot op de helft, dat is,
 „ 9 verminderen zouden; welke 9 *Electeurs* of Kiezers der
 „ nieuwe Wethouderen zouden zijn, en de plaats van enen
 „ Burgemeester en twee Schepenen, die jaarlijks zouden af-
 „ gaan, uit de eerstgenoemde 12 personen vervullen.” De
 tegenswoordige Regering voorziende, dat men haar uit het
 bewind stellen zou, viel klagtig aan de algemene Staten;
 die hier op bewogen, meent men, door den Raadpensionaris
 OLDENBARNEVELD, enen ernstigen brief naar *Leeuwarden* lieten
 afgaan, waar in het gezag des Stadhouders en der twee Kolle-
 gien, naar sommiger oordeel veel te laag gesteld werd; ook
 wierdt toen de bovengemeide Commissie naar *Leeuwarden* ge-
 zonden, waar van alle de drie leden den remonstranten toe-
 gedaan zijnde, de veranderinge der tegenswoordige Regering
 zогten te voorkomen. Doch tegens het einde des jaars, ont-
 stondt 'er zulk een geweldigen oploop, dat men voor een
 bloedbad begon te vrezen, waarom BERKHOUT en zijne mede
 Gecommitteerden, 't bevorderen van hun oogmerk moesten
 opgeven. De Stadhouder, benevens de beide Kollegien, ver-
 anderden de Magistraat benevens de Vroedschap, stellende
 drie Burgemeesteren aan, die voor 't jaar 1610 in 't bewind
 waren geweest, nevens enen der tegenwoordigen; waar na
 zig alles begon te schikken tot rust.

Het is bekend, dat den Raadsheer BERKHOUT in 1618, be-
 nevens nog iemand, bij den Heer OLDENBARNEVELD, daags
 voor de gevangenneming van dien edelen grijsaart kwam,
 om hem te waarfchouwen, wat 'er in til was, en dat, hij
 zittende op zijn koelvat, met zijn stokje in de hand, zeide,
 't zijn *boze mensen*, daar bijvoegende, onder 't ligten van zij-
 nen hoed, *mijne Heren, ik bedank u voor de waarfchouwing;*
 nog-

nogthans vondt hij niet raadzaam te wijken. Dat BERKHOUT een groot vriend van OLDENBARNEVELD moet geweest zijn, blijkt uit de vreeze, die hij hadt, wegens een zijner geschriften, door hem uit *Friesland* aan den Advokaat gezonden; een geschrift, dat volgens het eigen zeggen van BERKHOUT, te zeer naar vrijheid smaakte. In de *Historie der Regtspleging* vindt men, dat het schrift, 't welk zijne bekommering veroorzaakte, hem door ALBERT BRUININK, zijnde een van die, welke de papieren van 's Lands Advokaat verzekerd hadden, weder ter hand was gesteld geworden. — V. D. SANDE, *Ned. Ges.* V. Boek, bl. 69. WAGEN., *Vad. Hist.* X. D. bl. 88—92.

BERKMAN (HENDRIK), Kunstschilder, was uit de *Klundert* geboortig; hij was een Schilder van schermutzelingen en kleine batailljes, maar hadt moeite om daar mede door de wereld te geraken, waarom hem JORDAANS, waar van hij een tijdgenoot was, en dus in de XVIde eeuw heeft geleefd, ried, zig tot het groot schilderen te begeven; hij deedt zulks en 't gelukte; zig ten dien einde in *Zeeland* heerzettende, daar hij ook gestorven is. — A. HOUBR., *Schouwv.* I. D. bl. 158.

BERKUM (HENDRIK VAN), is geweest Pastoor van de Roomsgezinde Gemeente te *Schoonhoven*, en is na zijnen dood van hem door den druk gemeen gemaakt: *Beschrijving der stad Schoonhoven / Gouda 1762.* in 4to. met platen verrijkt. Dit werk bevat een nauwkeurig verhaal van genoemde stad, derzelver grond, waterstromen, bevolking, oudheid, handvesten, keuren, voorregten, handel, hooftneringen, ambagten, brand, oorlogsgevallen, watersneden, aanzienlijke vergaderingen, sterkte, gelegenheid, geestelijke en wereldlijke gebouwen, geleerde mannen, oude en nieuwe regeringsform, verwisseling in kerkelijke en wereldlijke zaken en zeldzaamheden. Nog heeft men van dezen zelfden Schrijver: *Naauwkeurige beschrijving van de Waterbloeden en Dijkbreuken / veroorzaakt door den Rijn / Maas / Waal en Lek.*

362 BERLAIMONT. (FILIP) BERLIKOM. (BOUDEWYN)

Gouda 1757. 8vo. — AERKOUDE EN ARRENBURG, *Naamregister*, druk van 1773: bl. 42:

BERLAIMONT (FILIP), geboren te Huij in 1567; wierdt nog maar 14 jaren oud zijnde, in de orden der Jesuiten aangenomen. Hij is een geleerd man geweest, en buitengemeen bekwaam om de jeugd tot deugd op te leiden, en in veelvuldige letteroeffeningen te onderwijzen. Hij heeft uitgegeven: *Paradisum Puerorum, in quo primarè honestatis, totiusque pueritiæ recte informata exempla continentur, certo ordine distributa. Duaci, typis JOAN. BOGARDI, 1618.* — J. F. FOPPENS; *Bibl. Belg.* p. 1023.

BERLIKOM (ANDREAS VAN), schijnt geleefd te hebben in 't midden der voorgaande eeuw; hij is mij niet verder bekend, dan door ene natuurkundige verhandeling, welke tot tijtel heeft: *ANDREÆ VAN BERLIKOM, Elementorum libri XII, de rerum naturalium gravitate, pondere, impulsu, motu, loco: & motuum & actionum causis, rationibus ac modis. Rotterod. 1654. 4to.* — PAQUOT, *Mém. littér.* p. III; 112:

BERLIKOM (BOUDEWYN), geboortig uit 's Hertogenbosch, of misstchien van het dorp *Berlikom*; 't welk anderhalf uur oostwaards van die stad is gelegen. Van zijne jeugd af aan, wierdt hij tot de beoeffening der fraijë letteren voorberecht, en hij maakte ongemene vorderingen in de latijnsche taal en digtkunde; daar bij was het zulk een kundig Regtsgeleerde, dat enkel zijne bekwaamheid hem tot den post van eersten Griffier van het Hof van *Brabant* in 's *Hage* deedt bevorderen, op welke plaats hij den 20 meij 1605 is overleden. Men heeft van hem: *Hierostichon; sive carminum; ex libris sacris, & ecclesiasticis, metaphrasi Poëtica concinnatorum, libri IX.*; BALDUINO BERLIKOMIO *Sylveducensibus auctore. Lugdb. 1598. in 8vo.* met ene opdracht aan de algemene Staten, gedagtekend 's *Hage*. Nog heeft men een los stukje van hem, in de *Delicia Poëtarum Belgar.* Tom. I. p. 565. — F. SWEERT. *Ath. Belg.* p. 115. VAL. ANDR.; *Bibl.*

Bibl. Belg. p. 97. J. F. FORRENS, *Bibl. Belg.* p. 115. BUTKENS, *Troph. du Brab. Supp.* T. II. p. 384. BROUKHUS. *ad Sannazar.* p. 110. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. IV. p. 111.

BERLO of BERLOO, was een der ondertekenaars van 't Verbond der Edelen. De geleerde TE WATER, is van oordeel, dat hij afkomstig zou geweest zijn, uit het edel *Brabands* geslacht van dien naam, 't welk aldaar in de XIIIde eeuw, in groot aanzien was, en ook gebleven is. Dat zijn Ed. in die gedachte te meer versterkt, is de verbindtenis van dat geslacht met die van MERODE, MONTAYE enz. Jammer is het intussen, dat al de vlijt, door die onvermoeide naspoorder aangewend, tot nog toe vrugteloos geweest is; om ons dezen, zo wel als BERMEL en BERNAN, of BERNAU, en meer anderen, nader te doen kennen. De ROUCK, *Nederl. Her.* bl. 340. gewaagd ook van dit geslacht. Het zou, naar 't schrijven van sommigen, afdalen uit de Graven van Loo. Wat hier van zij, deszelfs oudheid en hoog aanzien is onbetwistbaar. Zie LE CARPENTIER, *Hist. Geneal. des Pays-Bas.* Part. III. pag. 269. 390. 584. 602. 791. en vooral 808. CHRISTINEUS, *Jur. Her.* Part. I. pag. 165. 290. De Baron van BERLO is, in 't jaar 1668 tot den Gravelijken stam verheven. *Nobiltaire des Pays-Bas*, Tom. II. pag. 448. In deze eeuw, is BERLO vermaagschapt geweest aan 't huis van WASSENAAR, volgens deszelfs stamlijst. Niet-onwaarschijnlijk is de Graaf van BERLO, die in 't jaar 1690 in de slag van *Fleurij* tegens de Franken, sneuvelde, een aftammeling van dit geslacht. — WAG., *Vad. Hist.* XVI. D. bl. 105. J. W. TE WATER, *Hist. van 't Verbond Edelen.* II. D. bl. 209.

BERNARD (JACOBUS), Hoogleraar en Predikant in de Walse Gemeente te *Leijden*, is geboren den 1 september 1658 te *Nions* in *Dauphiné*. Zijn vader was SALOMON BERNARD, Gereformeerd Predikant, en zijne moeder MAGDALENA GALATIN van een aanzienlijke familie te *Genève*. Hij leide de gronden zijner studie in een stadje van die zelve provincie, daar ene kleine Hogeschool was; hier oeffende hij zig inzonderheid

heid in de filosofie en wiskunde; waar na hij zig naar *Geneve* begaf, daar hij met zijnen vriend en bloedverwant *LE CLERC*, onder den vermaarden *CHOUET* in de filosofie; en onder *FILIP MESTREZAT*; *FRANC. TURRETTIN* en *LODEWYK TRONCHIN*, inzonderheid in de theologie oeffende, lerende teffens het hebreeuws hij *MICHEL TURRETTIN* een neef van *FRANCISCUS*. In 1679, zijnde het 20ste zijn's ouderdoms, wierdt hij Predikant in 't *Dauphiné*, daar hij eerst op het dorp *Venterol* en vervolgens op dat van *Vinsobres* predikte; doch hij wierdt verplicht in 1683 het rijk te ruimen, begevende zig naar *Gensve*, vervolgens naar *Lausanne*; en voorts naar *Holland*, alwaar hem zijn bloedvriend *LE CLERC* bij een' man van aanzien aanbeval; die hem te *Gouda* een jaargeld bezorgde. Ter laatstgemelde plaatze in 't huwelijk getreden zijnde, begaf hij zig ter woon naar 's *Hage*; alwaar hij zig onledig hieldt, met het onderwijzen van jongelingen in de filosofie en matematische wetenschappen; predikende ook nu en dan aldaar, als mede te *Gouda*, tot dat hij in 1705 in de hofplaats van *Holland*, als Predikant in de *Walse Gemeente* beroepen werd. De lessen die hij aan de jeugd voortging te geven, waren zo wel ingerigt, dat ze hem niet alleen veel roem en achting verwierven, maar ook gelegenheid gaven, dat toen *Profesfor DE VOLDER* het emerituschap werd vergund, *BERNARD* dien post als *Lector* gedurende zes jaren voor hem waarnam, ten einde van welken tijd de *Hoogleraar* overleden zijnde, hij in zijne plaats werd aangesteld. Hij las ongemeen veel, doch niet anders dan goede boeken, en in een aanengeschakelde orde, wetende ook met veel vrugt gebruik van het gelezene te maken. Men wil dat *BERNARD* niet tot de eerste klasze van die verhevene wiskonstenaars behoorde, welke door een diepzinnig onderzoek; ontdekkingen doen die hun beroemd maken; maar met dit al, wist hij de grondbeginzelen van die wetenschap en verdere voortgang daar in, op ene zo nette en duidelijke manier te onderwijzen en te verklaren, dat het al een grote botterik moest zijn die hem niet koste bevatten. Inzonderheid waren zijne lessen over de natuur-

kun-

Kunde te gelijk nauwkeurig, en teffens door voorbeelden op-
 geklaart, ongemeen bekwaam om de aandacht gaande te houden,
 en als 't ware den grest in te dringen. In zijn wijsgerige
 leerwijze, volgde hij grotendeels het sistema van CARTESIUS,
 doch na dat hij in zijne laatste jaren de werken van NEWTON
 met ingespannen aandacht beoeffend hadt, begonst hij aan som-
 mige Cartesiaanse stellingen te twiiffelen, en volgde in vele
 opzigten de leerstellingen van den laatstgenoemden Wijsgeer.
 Ontwiffelbaar zoude deze geleerde man sneller voortgangen
 in de wetenschappen die hij leraarde gemaakt hebben, ware
 het niet dat hij door zijne grote bezigheden daar in te rug ge-
 houden was geworden; want behalven de zorgen, die ene
 talrijke jeugd welke zijne lessen kwam horen, van hem vor-
 derde, en het waarnemen van zijn leraarsambt, dat hij met
 alle zorgvuldigheid en ijver deedt, schreef hij het vervolg van
 de *Nouvelles de la Republique des Lettres*, een werk waar me-
 de de vermaarde BAYLE zo veel roems verworven heeft:
 voeg hier nog bij, dat hij nog uren van zijnen werkzamen tijd
 afzonderde, om aan verscheide jonge *Franse* Godgeleerden,
 lessen te geven, dienftig om hen in de christelijke wofprekent-
 heid te oefnen, en voor den leerstoel bekwaam te maken;
 waar van ook verscheidene zijne moeite volkomen beantwoord
 hebben, en de geheugenisse van BERNARD aan vele Kerken
 dezer landen heeft dierbaar gemaakt. Denkelijk hadt BERNARD
 nog nuttiger voor de jeugd geweest, indien men hem de pro-
 fessie in de theologie hadt opgedragen, want het is onbe-
 twistbaar, dat in die wetenschap zijne bekwaamheid inzonder-
 heid uitmunte; de nauwkeurigheid om zijne denkbeelden in
 behoorlijke orde te schikken, die hem zo eigenaartig was, en
 die nog opgeklaart wierdt door zijne oefeningen in de meet-
 kunde, gevoegd bij ene diepe kundigheid in de oosterse talen,
 maakte hem ongemeen bekwaam om in den zwaren zin der
 gewijde schriften door te dringen, en daar van de nauwkeu-
 rigste denkbeelden mede te delen; tot getuige hier van, ver-
 strekken sommige trekken uit zijne leerredenen, in welke hij
 meer op leerzaamheid en duidelik betoog doelde, dan om

toe-

toejuichingen van wel spreken te erlangen; hij stelde alle zijne pogingen te werk om de verhevenste waarheden, zelfs voor de eenvoudigste klasse van menschen bevatbaar te maken, en zulks door zijne duidelijke leertrant en eenvoudigheid van stijl, zonder dat evenwel de bekwaamste toehoorders reden hadden, om zig de tijd die zij in zijn gehoor doorbragten te beklagen; het is wel waar, dat hij dezelve niet verrukte, door zijn uitgeplozene en vergezogte redeneringen, of door een bevalige zwier van uitdrukkingen; maar teffens is het ook waar, dat hij zijne toehoorders nimmer ledig wegzond, maar dat men altoos uit zijne predikationen naar huis keerde met stigting, en verligte denkbeelden over de stoffe dien hij hadt verhandeld; ja zonder groot spraak kan men zeggen, dat BERNARD een der beste modellen is geweest, voor die genen, welke verlangen ware christen redenaars te worden; ook was zijne gewoonte, om de leerredenen dien hij uitprak, in haar geheel te schrijven en van buiten te leren. Denkelijk hadt de Akademie en Kerk langer genot en dienst van dezen waardigen man genoten, ware het niet dat ene al te onmatigen arbeid zijne levensgeesten uitgeput, en naar alle waarschijnlijkheid zijne dagen verkort hadden; door zijn gestadig spreken en redeneren, wierdt zijn long aangestoken, en deze borstkwaal verergerde zodanig in maart 1718, dat hij den 27 april daaraanvolgende, in den ouderdom van 60 jaren, zijn nuttig leven eindigde, nalatende ene weduwe met een zoon en twee dogters.

De voornaamste werken die hij geschreven heeft zijn: 1. *Epistola de Tolerantia, ad clariss. virum T. A. R. P. T. O. L. A., scripta ad P. A. O. J. L. A. Gouda* 1689. in 12°. 2. *Traité de la Repentance tardive, Amst.* 1712. in 12°. 3. *De l'Excellence de la Religion &c., 2 vol. Amst.* 1714, in 8vo. Voorts nog behalven de *Nouvelles de la Republique des Lettres*, waar van hier boven is gesproken, heeft BERNARD het vervolg geschreven van de *Bibliothèque universelle*, van 1691 af tot het einde toe. Ook heeft hij gewerkt aan het *Supplément du Dictionnaire de L. MORERI*, in den jare 1716 uitgegeven, welkers groot-

grootſte gedeelte uit zijne pen is voortgekomen; nog heeft hij het *Recueil des traittez de Paix, de Trêve, de Neutralité, de ſuſpenſions d'armes, Alliance, & d'autres Actes publiez, &c. faits entre les Empereurs, Rois, Républiques, Princes, & autre Puiffances de l'Europe, & des autres parties du monde, depuis l'an de J. C. 536. juſqu' à preſent; le tout redigé par ordre chronologique, & accompagné de notes. La Haye 1700. 4 vol. in folio; in orde gebragt, en met een Voorreden verrijkt. Aan de *Hiſtoire abrégée de l'Europe* heeft hij mede gearbeid, en vervolgens aan de *Lettres Hiſtoriques*, waar van hij de eerſte jaren geſchreven heeft. — *Catal. Bibl. BUNAV.*, Tom. I. vol. II. p. 1079. C. SAXI, *Onomast. literar.* Pars V. p. 374. NICERON, *Mém.* Tom. I. p. 130--138. PAQUOT, *Mém. littér.* Tom. VI. p. 351--358. *Journal littéraire de l'ann. 1718.* Tom. X. pr. partie. *Boekſaal*, 1718. a. bl. 632.*

BERNARD (JOHANNES STEPHANUS), geboren te *Berlijn* in het jaar 1718, is medicijne Doktor geweest. Hij heeft het grootſte deel van zijn leven in de *Nederlanden* doorgebragt, en lang gewoond te *Amſterdam*, te *Harſterwijk* en laaſt te *Arnhem*, alwaar hij in het jaar 1792, in goeden ouderdom, geſtorven is. Hij heeft zig in de geleerde wereld bekend gemaakt, door vele uitgaven van Griekſe Schrijvers over de Genees- en Heelkunde, als DEMETRIUS PEPAGOMENUS, de *Podagra*; ANONYMI, *Introductio anatomica*; HYPATUS, de *partibus Corporis*; PSELLUS de *Lapidum virtutibus*; PALLADIUS, de *Febribus*; SYNESIUS, de *Febribus*, en THEOPHANES NONNUS, *Epitome de Curatione morborum*, welk laaſte werk in 1794 en 1795 in twee delen in 8vo. te *Gotha* is uitgekomen, en aangekondigd in de *Algemene Vaderlandſ. Letteroeſſ.* 1795. No. XI. bl. 494, en in de *Allgemeine Literatur Zeitung* 1795. No. 131 en No. 260. auguſt. bl. 457. Hij heeft zig ook door anderen oordeelkundigen arbeid bij de liefhebbers der Griekſe letterkunde verdiend gemaakt, als door de volledige uitgaaf van THOMAS MAGISTER gedrukt te *Lejden* 1757 in gr. 8vo.; door enige veſgelijkingen van Griekſe handſchriften van d'ORVILLE over E-

ROTTIANUS, en GALENUS, in de *Observat. Miscellan. novae*. Tom. IX. p. 999-1019. en p. 1020-1056; en, eindelijk door zijne aanmerkingen op Griekse Schrijvers, in de *Acta literaria Societatis Rheno-Trajedinae*, Tom. I. p. 199-212. — Zie ook, WETSTEIN, *ad Matth.* Cap. XVII. vs. 2. PIERSON, *Præfat. ad Moerid. Attic.* p. 5-7. C. SAXI, *Onomast. literar.* P. VII. p. 61. sq. *Neues Gel. Europa* / XI. Th. bl. 650-667.

BERNARD (WILLEM), is onder de Roomsgezinde *Branders* die in de XVIde eeuw leefden, een beroemd Godgeleerde geweest. Hij heeft geschreven: *De Sacramentorum Literarum communione & sensu. De ritibus Catholicæ Ecclesiæ. De Sepulchris.* *Parisi.* 1547. 8vo. — J. F. FOPPENS, *Bibl Belg.* p. 392.

BERNARDS (WILMAR), wierdt omtrent 't jaar 1510 geboren te *Eecke*, een dorp in *Vlaanderen* tot de Kastellenie van *Kassel* behorende. Hij oeffende zig te *Leuven* in de Philosophie, en verkreeg in 1520, bij de algemene promotie de derde graad, leraarde vervolgens die wetenschap in het kollegie der *Lelie* van gemelde stad; en maakte intusfen gebruik van zijne ledige uren, om zig in de rechtsgeleertheit te oeffenen. Den 10 november 1538 wierdt hij tot buitengewoon Hoogleeraar in het kerkelijk regt aangesteld, en hij bekwam teffens het kanonikaat aan die leerstoel gehegt. Den 31 augustus van 't volgende jaar, verkreeg hij de doktorale waardigheid in beide de regten. DOMINIKUS CASCAERT, die de eerste leerstoel in het kerkelijk regt te *Leuven* vervulde, den 9 junij 1548 gestorven zijnde, wierdt BERNARDS in derzelver plaats aangesteld. Twee jaren later, trok hij op bevel van Keizer KAREL DEN V, benevens RUARD TAPPER en enige andere Godgeleerden van de *Leuvense* Hogeschool, naar het Concilie van *Trente*. In 1557 in de *Nederlanden* te rug gekeerd zijnde, wierdt hem ene Raadsheersplaats in den Hogen Raad te *Mechelen* opgedragen, doch hij bedankte voor die aanzienlijke waardigheid, en verbleef als Profesfor te *Leuven* tot op zijn dood, welke voorviel den 23 januarij 1570, in het 60ste jaar van zijn ouderdom. Bij uitersten wille, besprak hij 60 dukaten jaar-

jaarlijks, om twee jongelingen aan *Leuvens* Hogeschool, in de regten te doen studeren.

WILMAR BERNARDS was een van de drie Godgeleerden, die benevens MARTINUS RITHOVE, Bisschop van *Iperen*, ANTONI HAVET, Bisschop van *Namen* en GERARD VAN HAMERICOURT, Bisschop van *St. Omer*; daar nog bijgevoegd waren, JAKOB MEERTENS en HIPPOLITUS PERSYN, Presidenten der Geregts-hoven van *Flaanderen* en *Utrecht*, in 1565 te *Brusfel* ten hove wierden ontboden, en daar, op last van den Koning, onder anderen hun gevoelen werd gevorderd over het *Ketterstraffen*; 't welk hier op uit kwam: „ dat de dienst Gods en de welstand des vaderlands geene verandering gedoogden, ten ware, veelligt, omtrent onbejaarden en berouwhebbenden, die men naar 't kerkelijk regt wat zagter handelen kon.” SWEERTIUS zegt, dat hij ene verhandeling heeft geschreven, *de Penis Canonica*, benevens nog enige anderen, die niet in 't licht zijn gegeven. — J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 1160., daar in het griffchrift verkeerdelijk gesteld wordt, dat BERNARDS den 10 februari zoude overleden zijn. PAQUOT, *Memoir. litterair.* Tom. XV. p. 281-285. WAGEN., *Vad. Hist.* VI. D. bl. 109, 110.

BERNART (JOHANNES), geboren te *Mechelen* in 't jaar 1567, was een regtsgeleerde, geschied- en letterkundige. Hij heeft te *Mechelen* voor den Hogen Raad als Advokaat gepraktiseerd; trouwde in januarij 1594 te *Brusfel*, met KATRINA BREUGEL, dogter van WILLEM BREUGEL, in die stad Raadsheer in den Raad van *Brabant*, bij wie hij twee kinderen verwekte, die hem zo wel als zijne huisvrouw hebben overleefd; hij stierf in den bloet van zijne dagen, nog nauwelijks 34 jaren bereikt hebbende, den 17 januarij 1601.. Zijn vriend NIKLAAS OUDARTIUS, Kanunnik en Officiaal van *Mechelen*, heeft hem met het volgende griffchrift verëerd:

Hac tegitur parva magnus BERNARTIUS urna,

Clara nisi toto fama quod orbe volat:

Quam famam functi doctissima scripta merentur:

H. DEEL

A 3

Sive

*Sive ea ad Historiam, sive ea ad Amidas,
Seu magis ad Sophiae sint exornanda vireta.
Ah! spes cum tanta quanta sepulta viro.*

BERNART heeft in 't licht gegeven: 1. *De utilitate legendae Historiae, libr. II. Antv. 1589 & 1593. in 8vo.* 2. *Commentariolum de Lirani oppidi ab Hollandis occupati liberatione. Mechl. 1596. in 8vo.* 3. *Schozia in STATII PAPINII Opera, ad veteres Codices recensita. Antv. typis PLANTINI, 1594. 8vo. 1607. 8vo.* 4. *Commentarium in Silvas ejusdem Poetae; typis iisdem. 1599. 8vo.* 5. *Commentarium & Notas in BOETHIUM de Consolatione Philosophiae. Ibid. 1607. 8vo.* 6. *Vitam & Martyrium MARIAE STUARTAE Reginae Scotiae. Antv. 1588. 8vo.* 7. *Orationem in funere JOANNIS HAUCHINI, II. Mechliniensis Archiepiscopi, habitam. Lovan. 1589. 8vo.* — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 578. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XV. p. 107–112. SAXI, *Orig. liter.* P. IV. p. 25.

BERNIERS VAN DEN BUSSCHE (LUBBERT), geboren te Zwolle, omtrent het einde van de XIVde eeuw, was de zoon van BERNIER JANSSEN, Schepen van die stad. Zijne eerste letteroeffeningen aldaar voleindigt hebbende, trok hij naar Bohemen, om te Praag zijne studien te vervorderen, daar hij binnen kort den trap van *Baccalaureus* verkreeg. Tot Zwolle rug gekleed zijnde, wierdt hij getroffen, door de stigtelijke levenswijs, welke 'er door de *Klerken van 't Gemene leven*, een genootschap door GERARD DE GROOT ingesteld, wierdt geleid, en hij nam het besluit om zig bij hen te voegen; ten dien einde vertrok hij in stilte naar Deventer, en begaf zig onder de bescherming van den godvruchtigen FLORENS RADEWYNS. Zijn vader zulks gewaar geworden zijnde, zond bode op bode om hem te rug te doen komen, en van besluit te veranderen; doch alle pogingen waren vruchteloos, want LUBBERT bleef volstandig in zijn besluit volharden. Zijn vader kort hier op krank geworden zijnde, aan welke ziekte hij ook stierf; ging LUBBERT hem bezoeken, en verzoende zig zo hartgrondig met hem, dat de stervende man, hem alle de goederen ter hand stelde, die hij na zijnen dood moest erven; hij

Hij gaf die aan zijn meester FLORENS, ten einde die tot behoef van het genootschap te beſſeden; en deze maakte 'er gebruik van tot ſtigting van het huis, dat tot de eerſte woning verſtrekte, welke de genoemde Klerken als hun eigendom bewoonden, en welk gebouw in 1391 voltooid wierdt. Het zelvde jaar wierdt BERNIERS tot Priester geſchoren, welke waardigheid hij ſlechts zeven jaren overleefde, ſtervende den 26 ſ. l. j. 1398, in den bloei van zijn leven, weggerukt door ene beſmettelijke ziekte, welke in dezen tijd niet alleen *Overijſſel*, maar vele andere landſchappen tot ene verwoeſtende plaag verſtrekte. THOMAS A KEMPIS, kwam LUBERT gedurende zijne ziekte bezoeken, en verſtrekte hem tot geen geringen troost. Hij werd begraven op het *St. Lebuinus* kerkhof. Men heeft van dezen godvrugtigen man: 1. *Epistola ad Demyum Florentium*, weinig dagen voor zijn dood geſchreven, 2. *Collecta quaedam ex devotis exercitiis Domini LUBERTI*. Deze ſtukken worden gevonden in de werken van THOMAS A KEMPIS; edit. Col'n. 1660. Tom. III. p. 103, 104. & 108-112. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 822. PAQUOT, *Mem. littér.* Tom. X. p. 315, 316. THOM. A KEMPIS, *vita D. LUBBERTI BERNERI, ubi mox*, p. 94-108. DUMBAR, *Anal.* T. I p. 41. *ſeqq.*

BERNSAU (HENDRIK WILLEM), Hoogleraar in de Godgeleertheid te *Franeker*, wierdt geboren te *Linnepe* in *Bergſland*, in het jaar 1717. Zijn vader HENDRIK genaamd, is aldaar Predikant geweest van 1687 af tot 1731, in welk jaar hij is overleden. HENDRIK WILLEM, heeft zijne akademiſche oefſeningen volvoert aan de Hogeſcholen van *Duisburg* en *Marpurg*; in 1737 wierdt hij aangenomen als Kandi'daat, en bezogt vervolgens de meeste *Duiſſe* Akademien. In 1745 kwam hij van *Leiden* naar *Franeker* afzakken, daar hem de blinde fortuin was wagtende, want hij wierdt, dat vrij onbegrijpelijk is, op wiens aanbeveling ons onbekend, van Kandi'daat tot *Theologiae Profeſſor* aan deze Hogeſchool aangeſteld; wordende vervolgens hem op den 13 april ingevolge het gebruik, zonder enig voorafgaand examen de waardigheid van

Doktor in de Theologie opgedragen; en in mei 1749, deed hij zijn inwijdings redevoering, *de ratione Certi in Theologia constituendi*.

Men kan niet zeggen, dat BERNSAU in de ware betekenis van het woord, een geleerd Man is geweest; zeker is het egter, dat hij het *Sijstema* en de *Loci communes* van de Theologie verstond; daar hij een staten geheugen hadt; ook wist hij zijne collegien te veraangenameu, door het verhaal van allerlei zonderlinge gebeurtenissen en sprookjes, waar van sommigen, hoe ongelooflijk ook voorkomende, egter waar moeten geweest zijn, doordien de Profesfor om zijne toehoorders geen twijffeling over te laten, die veeltijds met een helklinkend bevestigend woordje bekrachtigde. Hij stierf na ene ziekte van enige weken den 16 april 1763. Geene van zijne nageblevene Kollegaas in de Theologie, HERM. VENEMA, PETR. CONRARD of AEGID. GILLISSEN, schijnen lust gehadt te hebben, om ene lofspraak over hem te doen; doordien op verzoek van de weduwe, de lijkoratie is geschiedt door den Hoogleraar in de franse taal JACOBUS GARCIN.

Onze BERNSAU heeft de volgende werken in 't licht gegeven: 1. *Theologiae Dogmaticae methodo scientifica pertractatae, Pars I. vol. 1. de Deo ejusque attributis; cum Praefat.* CHRIST. WOLFF. Halae, 1745. 4to. Vol. 2. II. *de S. S. Trinitate & Decretis divinis.* Lugd. Bat. 1747. Dit werk is door den Hoogleraar in 1755 en 1756, door enige hoofdstukken *de Creatione & Angelis*, bij wege van akademise dispuiten vervolgd. 3. *Theses selectae de vera Hermeneutica ratione.* Fran. 1751. 4to. 4. *Compendium Theologiae Dogmaticae, methodo scientifica pertractatae.* Fran. 1755. 4to. 5. *Onomasticon sacrum, 2. Tom.* Fran. & Lem. 1762. 4to. Hier in vindt men sommige artikels, die het waarlijk vreemd moet voorkomen, in het werk van enen Profesfor in de Godgeleertheid te ontmoeten. — Zie ook B. L. VRIEMOET, *Athen. Fris.* pag. 859. Boekz., 1763. a. bl. 626.

BERNULF of BERNOLD, wierdt in 't jaar 1027, op ene zeer zonderlinge wijze, de opvolger van ADELBOLD, en dus

de twintigste der *Utrechtse* Bisschoppen. Zo dra gemelde *Adelbold* overleden was, ontstond 'er, onder de Kapittelheren, een hevige twist, over de verkiezing van enen opvolger. Staande die onenigheden, bevond Keizer *Koenraad de III*, zig nu te *Nijmegen*, dan te *Aken*, en ook wel te *Keulen*, en oordeelde, om den twist te beslissen, raadzaamst, zig, met zijne zwangere gemalinne *Gisela*, naar *Utrecht* te begeven. Dan, wat gebeurt 'er? De Keizer in het dorp *Oosterbeek*, op de *Veluwe*, zijnde gekomen, overviel der Keizerin de barenood. Sommigen verhalen, dat zij op den weg verloorde van haren zoon, naderhand Keizer *Hendrik den III*, en dat zij belevens haar kind in het huis van den Pastoor *Bernulf* gebragt werdt. Anderen willen, dat zij in het huis diens mans, na dat de Keizer zig reeds te *Utrecht* bevond, van haren zoon zou verlost zijn. Hoe het ook mag zijn, dit is ten minsten zeker, dat gemelde Pastoor aan den Keizer de tijding hier van bragt, kort na dat door de twistende Kanunnikken, voor die keer, aan den Keizer de volle magt was gegeven, om iemand die hem goeddagt, tot de Bisschoppelijke waardigheid te verheffen. De Keizer, uitermate vrolijk over de tijding, hem door *Bernulf* gebragt, beschonk den armen Priester met de Bisschoppelijke waardigheid. Gelukkig bij dat alles, dat hij een man was, die 'er toe geschikt scheen te zijn; zijnde niet ontbloot van gelcertheid, bezittende daar bij een gezond oordeel, en die zig om te regeren, tamelijk wel wist te gedragen. *Bernulf* maakte spoedig vrede met Graaf *Dirk den III van Holland*, tegen wien *Adelbold*, gedurende zijn bestuur, geoorloofd hadt. Graaf *Dirk* overleden zijnde, verzocht hij den Keizer, de Kerk van *St. Maarten* aan derzelven recht te willen helpen, en den *Hollander* daar aan doen wedergeven 't huis te *Merwede*, *Bodegraven* en *Zwammerdam*, zo als hij voorgaf, aan het Stigt te zijn ontnomen. Hij voerde daar bij: „wanneer zulke schelmstukken en kerkroverijen, „in den aanvang niet gestuit, gestraft en gewroken worden, „zal naderhand ieder zo veel van de kerklijke goederen af „trekken en na zig slepen, als hem maar mooglijk is. *Hof.*

„land eerst zo klein, heeft zig door dergelijke rooverijen groot „gemaakt,” enz. Op dit verzoek besloot de Keizer, in 't jaar 1047, zig naar *Utrecht* te begeven, van daar in *Holland* te rukken, alles te verwoesten, en het huis te *Merwede*, met den *Merwestroom*, te bemagtigen, en in handen van den Bisschop te stellen. Dan dit bezit duurde niet lang; want na dat de Keizer vertrokken was, deed Graav DIRK DE IV, den Bisschop zijne gramschap gevoelen, heroverde niet alleen zijn wettig regt op het huis te *Merwede*, maar liep zelfs, met branden en verwoesten, het gantse *Stigt* af. De Graav wel voorziende, dat de Keizer dit niet ongewroken zou laten, deed alle moeite, om hem alomme vijanden te verwekken, die hem wek verschaften, en waar mede hij zig verëende. Dit egter, verhinderde niet, dat de Keizer, in 't jaar 1047, te rug kwam, en enige vaste plaatsen in *Holland* veroverde, waar onder, die door L. SCHAFFNABURGENSIS, genoemd worden, *Flaterdinge* of *Vlaardingen* en *Rhijnburg*; wordende, door den aanaderenden winter, verhinderd, meer overwinningen te maken. KOENRAAD DE II, gelijk ook zijn zoon HENDRIK DE III, deden, van tijd tot tijd, grote giften aan dezen Bisschop. HENDRIK schonk aan hem, of liever aan *St. Maarten*, niet alleenlijk een aanzienlijk deel van 't land van *Drenth*, maar daarenboven vele goederen in *Friesland*, tusfen de *Lauwer* en de *Eems*, en geheel *Groningen*; waar door sommigen hebben willen verstaan, als of de stad *Groningen*, met alle hare regten en eigendommen, daar door zoude zijn weggeschonken aan de Kerk van *Utrecht*. Dan, UZBO EMMIUS onderrigt ons hier van beter, als hij zegt, dat daar door alleenlijk verstaan moet worden, een *Landgoed*, dat Keizer HENDRIK om of nabij *Groningen* bezat, benevens andere heerlijkheden. Ook zijn 'er, die, ten aanzien van *Drenth*, hier door geheel *Drenth* en *Twent*, met tollén, munten en den aankleve van dien verstaan. De giftbrief willen zij dat getekend zou zijn te *Utrecht*, in 't jaar 1040. Zes jaren later, kreeg hij tot een geschenk, de stad *Deventer*: ook *Anelanden*, (waar door *Anelande*, gelegen aan den *Tijfel*, niet verre van *Deventer*, moet verstaan wor-

worden,) welke gifte aan de *Utrechtse* Kerk, door anderen, op het jaar 900 gesteld wordt. Onze oude Kronijk stelt die van *Deventer* en *Aneland* op 1046; en die van *Drenthe* op 1047; schoon de Schrijver daar van te voren gezegd had, dat Bisschop RATBOUD, overleeden in 't jaar 917, van Keizer LODEWYK en Koning KAREL van *Frankrijk*, de bevestiging van *Deventer* en *Thiel* verworven had. Dan, men dient hier bij aan te merken, dat *Deventer*, eveneens andere steden en landen, meermalen in oude tijden vervreemd, en van den éenen op den anderen overgegaan zijn; en nu eens na weinige, dan weder na vele jaren, door de Keizers, die het ligt viel te geven, aan de Bisschoppen geschenken werden; zo dat het zeer mooglijk is, dat ook in 1046 dergelijke gifte gedaan is.

BERNULF, als Bisschop, heeft binnen *Utrecht* zijnen naam vereeuwigd, door het stigten der twee Kollegiale Kerken; als die van *St. Peter*, en van *St. Jan Baptist*; en ook binnen *Deventer*, door de *St. Lebuinus Kerk*, daar hij de Kanunnikken, uit *St. Salvators Monster* te *Utrecht*, in plaatste. Hij overleed, na een bestuur van 27 jaren, in 1054; hebbende; gedurende dien tijd; de regering van zeven Roomse Pausen beleefd. Na zijne begravenis, die geschiedde in de gemelde *St. Pieters Kerk*, werd hij opgevolgd door WILLEM VAN GELDER. — A. MATTH., *ad Anonym. de Rebus Ultraj.* p. 189. BEKA, in BERNULPHO, p. 39. VOSSIUS, *Jaarboeken. Oude Holl. Kronijk.* GOUDHOEVEN. WINSEMIUS. VELDENAAR: *Bat. Sacra*, I. D. bl. 650-657. WAGEN., *Vad. Hist.* II. D. bl. 154-156.

BERONICIUS (PETRUS JOHANNIDES), van sommigen gegist dat hij uit *Staats-Flaanderen* of *Brabant*, zette herkomstig zijn; heeft zijn voornamen levens tijd, die in 't midden der XVIIde eeuw was; in *Zeeland* gesiet: Hij was een man die zig zo door zijne uitmuntende geleertheid en bijzondere vaardigheid in de digtkonst; als door zijne siordige levenswijs; en ongeschikt zedelijk karakter, buitengen een vermaand heeft gemaakt. De *franse*, *engelse* en *italiaanse* talen sprak hij meesterlijk; de *latijne* verstond hij zo volkomen; dat de beroemde

GRONOVIVS schroomde, daar in met hem te spreken. In *de griekse* taal inzonderheid, was zijn wedergade niet te vinden, die sprak hij beter dan een *Griek* van geboorte; ook hadt hij een bijzondere liefhebberij voor deze taal. Op zekeren tijd met Profesfor GYMNIC, die den roem hadt 'er zeer ervaren in te zijn, in deze taal redenerende, nam op 't laatst zijne gewone onbeschofftheid de overhand; en hij maakte een einde van hantensamenpraak, met deze woorden: „het verveelt mij langer „in 't grieks met u te praten; want waaragtig, mijne leer- „lingen, die maar een jaar lang grieks bij mij geleerd heb- „ben, zouden het beter spreken dan gij.” HORATIUS, VIR- GILIUS, JUVENALIS, een groot gedeelte van CICERO, de beide PLINIUSSEN, HOMERUS, ARISTOPHANES, en meer andere klas- sieke Schrijvers, kende hij van buiten; en wat meer is, voerde hij over bijna alle andere oude zo *griekse* als *latijnse* Schrijvers net beschaafde redeneringen, en wist naar vereisch van zaken 'er op ene wijze over te oordelen en te spreken, die geen minder juistheid van verstand, fijnheid van gevoel, als stalen geheugen kenschetsten; en dit alles deedt hij, over welke stukken en brokken 'er uit men maar mogte goedvin- den, zonder daar over van te voren gelezen of gedacht, of zig tot voortgelijke gesprekken voorbereid te hebben; ja hij be- zat ene onbegrijpelijke kundigheid, en wist de zuivere schrif- ten van de onzuivere, de egten en de onegten, met de nauw- keurigste spitsvinnigheid, en met de scherpste woordenvitterij, als 't nodig ware te onderscheiden; hij kende niet slegts 't ori- derscheid van goede en kwade spreekwijzen, maar wist zelfs ook de verschillende eeuwen en Schrijvers, waar in, en waar van dezelve gebruikt wierden, aan te wijzen.

Zijne vaardigheid om op staande voet, alles wat hem voor- gezegd wierdt, in *latijnse* of *griekse* versen over te brengen, gaat genoegzaam alle geloof te boven; hier van heeft hij meer- malen blijken gegeven; om 'er slegts een staal van bij te bren- gen, zullen wij aan onze lezers mededelen, 't geval daar toe betrekkelijk, 't welk door BORREMANS wordt verhaalt; en hier in bestaat: dat namelijk de zo geachte Poëet ANTONIDES,

die

Die in den jate 1684 overleden is, in 1674 in *Zeeland* zijnde; in gezelschap geraakte van enen jongen heer, die wonderen van BERONICIUS verhaalde. ANTONIDES, en andere vreemdelingen, die zig in dat gezelschap bevonden, beving hier op de lust om dit zonderlinge mensch te zien, en BERONICIUS wierdt ontboden. De knaap verschijnt, en vertoonde aan het gezelschap, een klein, zwart, dik, rond manneke, die een kleed op zijn lijf hadt, dat ter nauwernood het koperkleurige vel van zijnen huid bedekte; doch toen men hem met aandacht bekeek, vertoonde zig in zijn gelaat ene statige ernsthaftigheid; zijne ogen tintelden als helderschijnende sterren, en men wierdt in de beweging van zijne armen en benen, ene wonderlijke en steeds aanhoudende snelheid ontwaar. Enigen van het gezelschap spraken hem aan, teffens hem vragende, of het waarheid was, 't gené zijn leerling ten aanzien van zijne zonderlinge bekwaamheden getuigde? „Waarheid!” gaf hij ten antwoord, „ja zekerlijk is dat waarheid, wat deze van mij „gezegd heeft;” en wanneer een van allen daar op aanvoerde, dat zij moeite hadden zulks te geloven; wierdt de knaap gramftorig, en voer tegen allen uit, zeggende: „om dat gij „lieden weetnieten en domkoppen zijt, denkt gij dat een „der ook zo dom en onkundig moet zijn.” Zijne gewone onbescheidenheid en korfelheid, werdt ditmaal nog sterker aangevuurd, doordien hij, gelijk meermalen gebourde, den beker wat te veel geligt hadt; dit maakte ook, dat hij verregaande aan 't snoeven ging, en de wonderbaarlijke vlugheid van zijnen geest in de sterkste bewoordingen voordroeg, en aandrong; dat hij voor de vuist alle soorten van vaarsen konde maken. Doch het gezelschap aan wien hij die snorkerijën voordroeg, was van begrip een razenden Roeland bij zig te hebben, en deed hem dit min of meer gevoelen; 't welk ten gevolge hadt; dat hij vloekende en tierende ten huize uitliep, en op dien tijd geene proeve van zijne vlugge bekwaamheid gaf.

Den volgenden dag, was het zelvde gezelschap te *Middelburg* weder bij malkander. Men sprak onder anderen over tafel, van den jongsten zeeflag, waarin de *Hollanders* en *Zeeuwen* zo

dapper tegens de *Engelsen* gevogten hadden; en in welken bloeligen slag de Kapitein DE HAAZE, een *Zeeuw*, gesneuveld was; op wien ANTONIDES voor de vuist dit fraaije grafchrift maakte:

DE HAAS, een fiere Leeuw in 't Britiche zee-gevegt;
Stondt pal in 't midden der gepreste Waterhonden;
Tot hem een kogel heeft voor uit naar God gezonden;
Om wraak te vordren van 't geschonden waterregt.
Sta Vreemdeling, en zeg, tot glorie van de Zeeuwen;
Dat hier de *Haazen* zelfs veranderen in Leeuwen.

Dit vaars was nauwelijks afgeschreven, of BERONICIUS komt met zijnen leerling de kamer instuiven; verontschuldigde zig over het gene 'er daags te voren was voorgevallen, en verzocht dat men hem zulks te bete wilde houden, teffens zig aanbiedende om aan het gezelschap ene proef van zijnen vlaggen digtgeest te geven. Zulks wierdt gretig aangenomen; waarop ANTONIDES hem zijn vaars liet zien, en 'er zijn oordeel over vroeg. BERONICIUS las en herlas het, prees het zeer, en zeide hier op: „ Wat belet mij, dat ik het niet terstond „ in latijnsche vaarsen overbrenge?“ men bekeek hem hier op met verwondering, prikkelde zijne eerezugt aan, en liet een ongeduldig verlangen blijken om deze vrugt van zijnen geest te aanschouwen. Hier op begonnen 's mans ogen te tintelen; zijne aderen als 't ware door digtvluur ontfleken te zwellen; en zijn gehele lighaam beefde. Alvorens hij aan 't werk ging; verzocht hij vrijheid om den naam van den Zee-Kapitein DE HAAZE of DE HAAS; waar in de knoop van het gehele puntdigt bevat was, door enige omschrijving te mogen verklaren; doordien de aartigheid buiten dat in het latijn niet was uit te drukken; zo als men gereed stond om dit met een bewilligend antwoord te vergunnen, riep hij luidkeels: „ Daar heb ik 't al „ gevonden; ik zal hem *Dasypos* noemen; want dat woord „ betekend met nadruk, een *Dier dat ruige poten heeft*; en „ wordt bij de Grieken voor een *Haas* gebruikt. Kom aan „ lees mij twee regels tevens voor; ik zal u die in 't latijn „ ge-

„seven.“ BUIZERO, die een van het gezelschap en ook een Poëet was, begast hier op te lezen, en BERONICIUS bragt zonder zig lage te bedenken, deze desdige vaarsen te voorschijn:

*Egregia DASYPUS referens virtute Leonem,
In bello, adversus Britonas, super æquora gesto,
Impavulus pelago stetit, aggrediente molossum
Agmine, quem tandem glans ferrea misit ad astra,
Vinctæ cupidum violato jure profundi.
Advena, quisquis ades, Zelande encomia gentis
Ista refer; lepores demta quod pelle leonem
Assumant, nostro quotquot versantur in orbe.*

Zo dra de Digter deze weergaloze proeve, van zijne vliegheid en geleertheid gegeven hadt, ving hij aan te lachen en dat hij schudde, en stak de hand om hoog, om als 't ware zijne zegepraal aan te duiden, en te roemen, dat hij de aanwezende gasten, verre boven hunne verwagting voldaan hadt. Het is ook waar, elk was van verwondering opgetogen, elk roemde zijne bekwaamheid; en BERONICIUS was hier zo uitbundig vrolijk en in zijn schik over, dat hem de lust beving, om het zelvde dat hij in 't latijn gedaan hadt, nu ook eens in 't grieks te beproeven. Hij krouwt hier op twee of driemaal zijn kop, intasfen met zijn vurige ogen op de grond staren 'e, en zegt wel dra onafgebroken het zelvde puintdigt in griekse vaarsen op; roepende zo dra hij ten einde was: *daar helje het nu ook in 't grieks*. Elk stond niet minder dan de eerste reis van verwondering opgetogen, en men wierdt niet moede om zijne welverdiende lofspraak uit te drukken. BERONICIUS begast toen weer te lachen en te schertzen, vrolijk roemen 'e, dat hij hen zo aartig bedrogen hadt, en zo veel meer wist, als zij zig verbeeldten. Jammer is het maar, dat wij het griekse moeten misfen, en zulks om geen andere reden dan om dat hij het al te schielijk begon op te zeggen, eer iemand gereed koste zijn om het na te schrijven. Het is intusfen zeker, dat JOHAN FREDRIK GYMNICH, waar van wij boven spraken, toen ter tijd Professor in het grieks te Doesburg, die aldaar tegenwoordig

woordig was, en het uitspreken van het vaars met de uiterste bewondering en aandacht aanhoorde, van oordeel was, het grieks nog veel fraaijer dan het latijn te zijn. Na deze genomene proeven, wierdt BERONICIUS nog op verscheidene andere wijzen getoetst, doch hij gaf bij aanhoudendheid, zulke sprekende blijken van zijne geleerdheid en vaardigheid, dat hij steeds nieuwe verwondering verwekte. In het leven van hem door den geleerden A. BORREMANS in het latijn beschreven, zal men meer staten van zijn vernuft, en vlugge vaardigheid in de dichtkunst ontmoeten; als onder anderen ook, hoe hij de Hollandse couranten voor de vuist in latijne versen overbragt enz.

Vraagt men, waar dit zonderling mensch, wiens gelijken nog nimmer gevonden is, het eerste levenslicht aanschouwde, of wie zijne ouders geweest zijn? zulks is en blijft een raadsel, wat 'er sommigen ook van mogen gissen, dat noch niemand met grond heeft kunnen oplossen. Hem zelvén gevraagd wordende, waak zijn vaderland was? antwoordde hij: *waar 't mij welgaat*. Dit weet men, dat hij jaren lang in *Engeland*, *Frankrijk* en de *Nederlanden* heeft rondgezworven, als een schooijer die even als Bias, alles wat hij bezat, met zig rondvoerde. Men zeide hem dikwils, dat zijne kundigheid ene Hoogleraars plaats waardig was, waarop hij doorgaans antwoordde: *dat hem zodanig afgezonderd en in het stof wroetend leven niet behaaglijk voorkwam*. Het afbeeldzel van BERONICIUS, in een letterfschilderij nagebleven, vertoond hem als een klein, roetzwart, rond en dik mannetje, oud en flordig gekleed; wanneer men zijn bedrijf of handtering gadeslaat, zal men moeten geloven, dat dié schilderij egt is; want dikwils won hij de kost, als hij daar gebrek aan hadt, doordien hij buiten dat niets deedt, met schoorsteenvogen, scharen en mesen te slijpen, en méér dusdanige verrigtingen van den zelvén aart. Boven alle andere tijdkortingen en bezigheden, was hem de aangenaamste, voor gochelaar of jan pottagie te spelen, en het gemene volkje te bedotten; dan was hij in zijn ware element, dan leefde hij met genoegen, en was vrolijk, al hadt hij geen duit in den zak, of kleed aan 't lijf; want over kost en

klederen was hij nimmer bekommerd; „De natuur,” was zijn zeggen, „is ras voldaan, en het is mij onverschillig, of ik als een Graaf dan als een Bedelaar gekleed ga.” Hij maakte weinig werk van boekoeffeningen, en dagen lang agter een konde hij in de gemeenste kroegen, onder het slechtste foort van volk, met den neus in 't glas zitten, en zijnen drinklust bot vieren; waarschijnlijk ook, dat de dronkenschap zijnen dood verhaast heeft, want hij werd even buiten *Middelburg*, in een modderfloot dood gevonden; 't welk de Digter BUIZERO aanleiding gaf, om dit volgende graffchrift op hem te maken:

Hier ligt een wonderlijke geest,
Die leefde en stierf gelijk een beest.
Hij was een wonderlijke fater:
Hij leefde in wijn, en stierf in water.

De naam van BEROTIUS is vereeuwigd door zijne *Georgarshontomachia* enz. of *Boeren- en Overheids-strijd* / en enige andere Gedigten. De *Boeren-strijd* / een werk dat hij uit de vuist heeft gedigt, en door enen anderen is opgeschreven, bevat een verhaal van den aanval der Boeren op *Middelburg*, de hoofdstad van *Zeeland*, in het jaar 1672, waar van men het verhaal vindt bij VALKENIER *Verward Europa*, en WAGEN. *Vad. Hist.* XIV. D. bl. 218 en 219. P. RABUS gaf daar van een vrije vertaling uit, in 1691. In 1711 werd daar van een andere doch zeer gebrekkige vertaling uitgegeven te *Vlissingen*, een derde te *Leiden* in 1728; de eerste wordt voor de beste gehouden. In 1766 kwam, uit hoofde van de zeldzaamheid der vertaling van RABUS, een nieuwe door J. B. te *Goes* en *Middelburg*, in gr. 8vo. ten voorschijn, versiert met platen van den konstrijken S. FOKKE, zo als die van RABUS met plaatjes van LUIKEN voorzien is. — ANTON. BORREM., *Var. Lection.* cap. VI. p. 59-66. KONIGT, *Bibl. vet. & nova.* C. SAXI, *Onomast. liter.* Pars V. p. 173. *Voorreden* van P. RABUS. *Leven van enige voorn. Mannen en Vrouwen*, I. D. bl. 310-320.

BEROTIUS. (JAN), een Schrijver van de XVIde eeuw,

ge-

geboren te *Valenciennes*, heeft uit het frans in 't latijn een werk vertaald, dat tot tijtel heeft: *Commentarium seu potius Diarium Expeditionis Tunicae*, a CAROLO V. Imperatore semper Augusto, a no M.D.XXXV. suscepta, JOANNE ETROIO. Lov. 1547. klein 12°. — J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 579. PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. III. p. 406.

BERSACQUES (DIONYS DE), wierdt te *Arras*, waarschijnlijk omrent het jaar 1510, geboren. Hij was de oudste zoon van JAKOB DE BERSACQUES en van zijn eerste vrouw, zijnde deze JAKOB het zevende kind van FILIPS DE BERSACQUES, Heer van *Welle*, en van JACOB DE VULLY, vrouwe van *Moncove*. DIONYS volvoerde zijte letteroefeningen te *Leuven*, wierdt t t Licentiaat in de regen bevorderd, en praktiseerde als Advocaat vo r de *Geregishoven*. Hij trouwde en verwekte een zoon LODEWYX genaamd, welke den geestelijken staat omhelst hebende, Kanunnik van de Hoofkerk te *St. Omer* werd; ook was deze Doktor in beide de regen; wierdt den 2 januarij 1574 tot Deken van zijn Kapittel verkoren, en stierf den 27 december 1597. DIONYS DE BERSACQUES heeft gescheven: *De origine, serie & rebus gestis Comitum Artesiae*. — PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. XII. p. 255-257.

BERSELIUS (PASQUIER), was de zoon van een Kommissaris der stad *Lui*, en wierdt in 1480 geboren te *Bierjet*, een doirp twee ure. daar van afgelegen. Na zijne letteroefeningen met orgemeen veel lof volbragt te hebben, wierdt hij den 2 juni 1501, Benedictijner Monnik te *St. Laurent*, mede nabij *Luik* gelegen, en bragt het overige van zijn leven in dat klooster door, zig inzonderheid met lezen en studeren bezig houdende, tot welk einde hij een viij talrijke boekerij wist te verzamelen, die hij altoos in zijn celle bewaarde. Ook beoefende hij de schilderkonst, en in 1523 de kapelle van *St. Denijs* die bouwvallig was, en daar hij gewoon was de Misse te doen, hebbende doen herstellen; siende hij die op met schilderen van zijn eigen maakzel. In 1535 wierdt hij door de waterzugt aangetast, die een einde van zijn leven maakte.

maakte, den ouderdom van bijna 55 jaaren bereikt hebbende. BERSELIUS is een geleerd man geweest, ook niet onkundig in de hebreeuwse en griekse talen, daar bij was hij een liefhebber der digtkonst, en hadt vrij wat vorderingen in de fraije letteren gemaakt. Men heeft van hem: *Epistole duæ ad ERASMUM*. Die Brieven zijn de 188 en 132 brieven van den nieuwen druk zijner uitgegevene werken. Ook heeft men van hem vijf stuks zesregelige yaarsen, waar van ieder het onderwerp bevat der hoofdstukken van een werk, getijld: *Angeli de Curribus Sabinis, Poetæ laureati, de excidio Civitatis Leodiensis libri VI; ex schedis clarissimi viri Domini Baronis DE CRASSIER*, uitgegeven door MARTÉNE en DURAND in hunne *Amplissima Collectio, Paris. FRANC. MONTALANT, 1729. in fol., Tom. IV. Col. 1379-1500.* — VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 229, 230. MARTÉNE & DURAND, *ubi supr.* PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. X. p. 67-70.

BERTHA (LODEWYK), wierdt in 1620 te Brugge geboren, toog het Dominikaner Monnikenkleed aan, en deedt zijne geloften den 19 oktober 1644. Vervolgens bekleedde hij trapswijze de bedieningen van Onder-Prior, Zanger, Procureur en Sijndicus van zijn klooster. Hij was algemene Prediker toen hij op den 12 augustus 1697 stierf, in den ouderdom van 77 jaren. ECHARD zegt, dat zijne nagelatene werken, tot bewijzen van zijne geleertheid en godsvrugt verstreken: Onder anderen heeft hij geschreven: 1. *Origo plagiarum Christianum orbem devastantium, ab uno ex familia Prædicatorum Opus collectum. Brugis 1658. 12°.* 2. *Medicus Christianus detegens sanguine's lacrymis deplorandam ferrei hujus sæculi cecitatem, presensium & imminentium plagiarum originem; præscribens remedia tam ex S. scriptura quam ex SS. Patribus desumpta, ad omnium Christianæ Reipublicæ statum sanandum &c.* — PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. VI. p. 361, 362.

BERTHOLF (HILARIUS), is geboren te Gent, omtrent 't einde der XVde eeuw, en bevatte in een allermismaaktst en lelijk lighaam, een treffend schoon verstand. Hij beoefende
vroeg-

vroegtijdig de geleerde talen en fraije wetenschappen; was nog jong zijnde reeds een uitmuntend Digter, en verdiende daar door de achting van ERASMUS. BERTHOLF, dien geleerden man niet kennende, verstond op zekeren dag dat hij zig te *Gené* bevond; hij wagtte hem bij den uitgang van een kerk op, en bood hem een digtstuk van zijn maakzel aan. ERASMUS wierdt door de fraiheid daar van, zodanig getroffen, dat hij tegens KAREL UITENHOVEN die hem verzelde, aan 't oor fluisterde: *hoe is 't mogelijk dat zulke schone vaarsen, het voortbrengzel van een zodanig lelijk gevormd mensch kunnen zijn?* het besluit viel, dat men den Digter aan tafel moest zien; BERTHOLF was een te groot liefhebber van de simul om dit te weigeren, hij verscheen derhalven op de eerste nodiging, en ERASMUS kost zig niet bedwingen om deszelvs neus met verbazing te begluren; het is ook waar, dat de Natuur 'er geene stoffe toe hadt gespaard, en dat de konst, ik versta die welke door BACCHUS aan zijne kwekelingen wordt onderwezen, 'er 't zijne hadt bijgevoegd, met die in derzelver gantse uitgestrektheid, met purperverwige karbonkels te voorzien. ERASMUS hem dan op zijn gemak bekeken hebbende, zeide: „toe BERTHOLF, „gij moet ons een puntdigt maken, 't welk met de woorden „begint: *Nasus Bertulphi*;" deze die gekscheren verstond, en dadelijk de dampen van het druivensap in zig voelde werken, voldeedt hem op 't oogenblik, en bewaarheide het gene 'er van een beroemd Digter gezegd is:

— *Satur. est, cum dicit HORATIUS: Ohe!*

Onze Bibliotheekschrijvers houden plotzelijk bij deze plaats op; en berigten ons niets verders van het leven van BERTHOLF. Men vindt egter, dat hij zedert dien tijd in *Frankrijk* gereisd heeft, het Hof aldaar in 't voorjaar van 1526 bezocht, en dat hij ruim vier jaren daar na, namelijk den 30 november 1530 zig te *Lijóns* bevond, alwaar hij zeer gemeenzaam met RABELAIS verkeerde, welke onlangs in die stad was gekomen. Deze vriendschapsverbindtenis was ongemeen wel gefortoord, en kwam ten aanzien van den aart der belanghebb.

hebbenden vrij wel bij malkanderen, want beide hadden veel verstand, de een zo wel als de andere hadt een vrolijk humeur, en de lofuitingen die RABELAIS aan de godheid van het druivenfap in zijn *Pantagruel* heeft gegeven, bewijzen ten overvloede, dat dien geestigen ligtmis, gants geen vijand van de vlees is geweest. SANDERUS zegt, dat BERTHOLF enige vrolijke digtfukjes te *Keulen* heeft uitgegeven (*ludicros & facetos versus*), en VALER. ANDREAS, voegt 'er bij, dat die in 1530 gedrukt wierden. Nog verzekeren beide die Schrijvers, dat BERTHOLF verscheidene geleerde brieven aan ERASMUS heeft geschreven, en dat hij inzonderheid door de brieven van den Rotterdammer Geleerde aan hem, is bekend geworden. — FRANCO. RABELAIS, *epist. ad BERN SALIGNACUM, inter clar. Viror. epist.* 100., editas ab JOH. BRANT. *Amst.* 1702. in 8vo. p. 280. D. ERASMI, *oper.* Tom. III. ult. edit. p. 1. col. 937. SANDERUS, *de Gaudavenfib.*, p. 57, 58. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 380. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. IX. p. 102-104.

BERTIN (OMER DE ST.), wierdt omtrent 't jaar 1644 te Oostende geboren, en gaf zig in de orden der ongeschoeide Karmeliten; toen hij 20 jaren oud was. Drie jaren later, wierdt hij tot Priester geordent, naderhand droeg men hem de bediening van Onder-prior op, en hij stierf te *Antwerpen* den 28 februarij 1689, in het 45ste jaar zijnes ouderdoms. Hij heeft door den druk gemaakt: 1. *Theaurus aureus divinarum Monitionum S. Mariae Magdalenae de Pazzis.* *Antv.* 1687. 12mo. 2. *Den inwendighen Christen / handelende ban de inwendighe oberoerthouste / die de Christenen met Jesu Christo moeten hebben.* 2 Delen. *Antw.* 1685. — PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. X. p. 368.

BERTIUS (ABRAHAM), geboren te *Leijden*, den 15 maart 1610, was de oudste zoon van den beroemden PETRUS BERTIUS. Hij is geweest een Geestelijke van de orden der ongeschoeide Karmeliten, en gedurende 30 jaren Missionaris van die orden te *Leijden*. Hij was een braaf mensch en stierf

386 BERTIUS. (JAN) (PAULUS of WENCESLAUS)

zat van dagen in 1683. Onder anderen heeft hij uitgegeven :

1. *Cognitio amoris Christi*, 4to. Parisiis. 1647.
2. *Virtutes Regiae, quae iuxta decent Principem, opus Regi Galliae inscriptum*, 4to. Parisi. 1647.
3. *Modus convertendi Haereticos*, 8vo. Parisi. 1650.
4. *Explicatio Symboli Apostolorum, Orationis Dominicae & Salutationis Angelicae*, Rothom. 1653. in 12mo.
5. *Flores Carmelitæ Gallici, seu vita plurium Carmelitarum discalceatorum pietate illustrium*, 4to. Antr. 1670.
6. *Clara demonstratio Ariticulorum Religionis Catholicae, contra omnes luis sæculi sectas*, 8vo. Antr. 1671. en nog enige anderen. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 991, 992.

BERTIUS (JAN), de jongste zoon van PETRUS BERTIUS, is geboren te Leijden, den 6 maart 1615. Hij is de Stigter geweest van de Franse Misfie der ongeschoeide Karmeliten in 's Hage, en naderhand Prior van het Karmeliten-Klooster op 't eiland Melite, alwaar hij is gestorven den 27 oktober 1662; zijnde een man geweest, van een bijzondere godvrugt en geleertheid. Hij heeft geschreven: *Traictat. de SS. Eucharistiae Sacramento: in quo è SS. Scripturis demonstrat realem Corporis Christi presentiam, nomen & significatum Transsubstantiationis vindicat & potestatem Ecclesiae ad prohibendum Laicis usum Calicis; ac probat in Missa offerri verum ac proprium Sacrificium*. Ita de ea Bibliotheca Scriptorum Carmelitarum excalceatorum, P. MARTIALIS à S. JOHANNE, edita Rothomagi, anno 1730. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 148. NICERON, *Mem. Tom.* XXX, p. 91.

BERTIUS (PAULUS of WENCESLAUS), de tweede zoon van PETRUS BERTIUS, wierdt geboren te Leijden den 19 julij 1612. Hij begaf zig onder de ongeschoeide Karmeliten, en deed openbare professie van die orden, den 1 julij 1629. In 1642, volgde hij Pater P. BRÚNO DE ST. YVES naar Aleppo, en leerde het arabisch van den Pater CELESTYN DE S. LIDUVIN, een broeder van den vermaarden GOLJUS; met dezen vertrok hij in juni naar den berg Libanon, alwaar de Maroniten hun het Klooster van St. Elizeus gaven. Maar nauwliks was hij daar

daar gekomen, of hij wierdt in augustus door de rodeloop aangetast, 't welk hem noodzaakte zig naar *Tripoli* te doen voeren, alwaar hij den 10 september 1643, overleed, 31 jaren oud zijnde. — NICERON, *Mem.* Tom. XXXI. p. 91.

BERTIUS (PETRUS), wierdt den 14 november 1565, te *Beuren* of *Beveren*, een dorp in *Flaanderen*, op de grenzen van de bisdommen van *Tperen* en *Brugge* gelegen, geboren, alwaar zijn vader woonde, die de Roomse Godsdienst hadt verzaakt, om de Protestantse te omhelzen. Nauwliks drie maanden oud zijnde, verzelde hij zijne ouders naar *Engeland*, doordien dezen, ten einde de vervolging te ontgaan, verplicht wierden uit *Nederland* te wijken. Toen hij zeven jaren oud was, wierdt hij in een der voorsteden van *Londen* ter school besteld, bij KRISTIAAN RYCK, die hem de grondbeginzelen der griekse, latijnse en franse talen leerde; terwijl PIETERNELLA LANSBERG, een zeer geleerd meisje, hem in het schrijven en de muziek onderwees. Twaalf jaren bereikt hebbende, liet zijn vader, die intussen Predikant te *Rotterdam* was geworden, hem in *Holland* komen, en zondt hem naar de nieuw opgerigte Hogeschool te *Leijden*; hier genoot hij het onderwijs in de hebreeuwse taal van HERMAN RENNECKER, in de fraije letteren van JUSTUS LIPSIUS en BONAVENTURA VULCANIUS, en in de theologie van WILLEM FEUQUIERE, LAMBERTUS DANEAU en anderen. Zijne letteroeffeningen hielden hem bezig tot in 't jaar 1582, toen hij een aanvang maakte schoon nog maar 17 jaren oud, om zelve aan anderen onderwijs te geven. Hij deedt zulks eerst te *Antwerpen*, gedurende drie maanden, vervolgens te *Oostende* agt maanden, te *Middelburg* een gants jaar, en te *Gaes* vijf jaren. Na verloop van dezen tijd vernomen hebbende, dat 'er een Onderregentsplaats in het school te *Leijden* open stondt, vroeg hij 'er om, en verkreeg die, hij maakte vlijtig gebruik van het verblijf in deze stad, om zijne studien voort te zetten, en besteedde de ledige tijd, die hem van 't waarnemen zijner school, overbleef, om de kollegien der Profesoren bij te wonen.

Twee jaren later, vergezelle hij JUSTUS LIPSIVS naar *Duitsland*, met voornemen, om aan JERONIMUS ZANCHIVS, ANTONY CHAUDRIEU en andere geleerde Protestanten, die zig roem ver-
worven hadden een bezoek te geven; doch te *Frankfort* komende, vernam hij dat beide overleden waren; dit deedt hem besluiten, om zig te *Heidelberg* op te houden, zo ter oorzake van de beroemde Bibliotheek, die 'er toen ter tijd aanwezig was, als om nut te trekken uit de verkering met de geleerde Mannen, welke zig in die stad bevonden. Hij maakte hier eger geen lang verblijf, want ondervindende, dat het klimaat niet gunstig voor zijn ligchaamsgestel was, vertrok hij naar *Straatsburg*, alwaar hij enigen tijd zig bezig hieldt, om aan jongelingen in 't bijzonder onderwijs te geven, na daar toe vrijheid van den Akademischen Senaat verkregen te hebben; en het is zeer waarfchijnlijk, dat hij in deze stad zijne redevoering deedt, en ook liet drukken: *Oratio de Modestia in appetenda Gloria*.

Vervolgens wierdt hij door Curatoren van het *Leijde* Hogeschool beroepen, tot de *Regentsplaats* in het nieuw aangelegde Kollegie aldaar; hij nam het aan, doch deedt alvorens ene reis, niettegenstaande het in den winter was, door *Bohemen*, *Silefien*, *Polen* en *Rusland*. Zijne nieuwsgierigheid voldaan zijnde, nam hij bezit van zijne waardigheid te *Leijden*, die hij met roem en algemene goedkeuring waarnam. Voorts wierdt hem het opzigt over de Akademische Bibliotheek toevertrouwd; hij bragt dezelve het eerste in orde, en fchikte die in onderscheidene klasfen; en, in 1595 deedt hij de catalogus daar van drukken, met ene voorafgaande brief of verhandeling, over de orde en het nuttige gebruik dat men van ene Bibliotheek kan maken; onder den tijtel van: *Nomenclator Bibliothecæ Academiae Lugduno Batavæ cum Epistola de ordine ejus atque usu*. *Lugd. Bat.* 1595.

Intusfen huwde hij met ANNA MARIA KUCHLIN, dogter van JAN KUCHLIN, Opperregent van het Staten Kollegie te *Leijden*; en deze in 1606 zijnde komen te fterven, wierdt BERTIUS in deszelvs plaatze aangefield, welke post hij eger met
gro-

in
ni
er
ro
em
ake
zig
rde
ier
naat
naar
jou
vrij
he
ring
als
ia
yge
gde
ent
en
an
lie
rs
de
te
de
n
f

J. J. de W. de W.

Adriaen van der W.

grote weerzin aanvaardde, de moeiten en verdrietelikheden voorziende, welke de uitoeffening daar van, hem zoude veroorzaken; want hij was de gevoelens van ARMINIUS toegedaan, en zag zig daar door aan de haat der GOMARISTEN blootgesteld. Dit bleek 't eerst door de sijkreden die hij den 22 october 1609 over ARMINIUS deedt. GOMARUS viel hem aan, en hij antwoordde door een Appel aan GOMARUS, betrekkelijk zijne aanmerkingen over de Lijkreden van ARMINIUS, Leijb. 1610. Zijn tegenstrever beantwoordde dit geschrift, doch BERTIUS bleef hem niet schuldig, maar gaf ene Overzieting van GOMARUS zijn onderzoek / in 't licht. Dan zijne gevoelens bragt hij Inzondelikeit aan den dag, door een werk over de Volstandigheid der Heiligen / 't welk was getiteld: *Hymeneus desertor; sive de Sanctorum perseverantia & apostasia, Libri duo. Lugd. Bat. 1610. in 4to. te Frankfurt herdrukt in 1612, en te Leijden in 1615; waar bij hij het volgende voegde: Accedunt Hyperaspistes ad D. LUDOVICUM CRÖCIUM, Theologum Bremensem, & Theses de perseverantia Sanctorum ex Epistola ad Hebraeos.* BERTIUS, onderzoekt hier in Ingevolge de leertransder Meerkundigen, de twee volgende voorstellen. 1. *An fieri possit ut Justus deserat Justitiam?* Of het mogelijk is / dat een Regtvaardige afftand kan doen van de Regtvaardigheid? 2. *An quis deseritur, fuerit vera Justitia?* Of de lateratene Regtvaardigheid / ene ware Regtvaardigheid geweest is? Vraagstukken die hij bevestigender wijze beslist. Koning JAKOB DE I, die verscheidene brieven over de Godsdienstgeschillen aan de Algemene Staten heeft geschreven, zegt in ene daar van, waar in hij ARMINIUS gulhartig met den malen naam van *Godsvijand* betijtel, dat het enkel opschrift van BERTIUS zijn boek, de schrijver daar van weerdig maakte, om de straffe des vuurs te ondergaan. Dit vonnis is vrij geweldig. BERTIUS vervolgde met dit al, om zijne gevoelens aan den dag te leggen; onder anderen in enen brief aan de Staten van Utrecht, op naam der enigenamen van ARMINIUS, welke gevonden wordt aan het hoofd enes werks van dezen geleerden Man, getiteld: *Amica collatio per Literas cum FRANCISCO JU-*

NIO, *de Prædestinatione*. Hij zegt op ene plaats van dezen brief: „ dat de Doktoren, welke zig niet geschaamd hebben, „ om te schrijven, dat God de menschen zodanig geschapen „ heeft, dat zij kosten zondigen, maar ook op dat zij zouden „ zondigen, doordien hij door geen ander middel tot zijn „ doeleinde konde geraken, aan Keizer TIBERIUS geleken, „ die wanneer hij ene maagd wilde doen om hals brengen, „ 't welk tegens het gebruik der Romeinen streedt, hij haar „ alvorens door den beul liet onteren;” en hij haalt bij deze gelegenheid aan, PISCATOR *adversus* SCHAFMANN. Deze wierdt hier knorrig over, en doopte deze aanhaling met den naam van laster, en BERTIUS begreep verplicht te zijn, om zig te verdedigen, 't welk hij deedt, met 't uitgeven van 't volgende werk: *Apologeticus ad Fratres Belgas, in quo Calumniam crimen ipsi a JOANNO PISCATORE, Theologo Herborensi, immerito imputatum diluitur. Lugd. Bat. 1614. in 4to.* BERTIUS handelt in de voorreden, over de wijze van twisten, over de pligten, waar aan die genen welke twisten, zijn verbonden, als mede over het ware middel, om regtmatig theologische geschillen te beoordelen. De beroemde GROTIUS, dagt vrij gunstig over dit werk, schoon hij 'er nogthans dingen in vondt, die beter waren gezwegen, of ten minsten thans niet tijdig waren: *Omnia quæ adversus PISCATOREM disputasti, vehementer mihi probari (perscripti); sed interim esse quadam, quæ mihi videantur intuta, certe intempestiva.* BERTIUS voegde bij dit werk, ene verhandeling over de geschiedenis van PELAGIUS; daar GROTIUS gants niet over in zijn schik was; hij schrijft ten dien aanzien aan UITTENBOGAART: „ welke kwaadaartige gevolgtrekkingen zal men niet maken, over de wijze, waar op „ den Schrijver, PELAGIUS zoekt te verdedigen, en hoe vele „ vernieuwde onlusten zal zulks niet te wege kunnen brengen:” hij laakt BERTIUS, de rust van kerk en staat opgeoffert te hebben, aan de begeerte om zijne verdraagzaamheid en geleertheid in 't openbaar te doen blijken; en hij kan zig niet genoeg verwonderen, dat BERTIUS zo spoedig het verdriet hadt vergeten, die de enkele titel van zijn boek over de

de Dofandigheid der Gelobigen / hem hadt veroorzaakt. Sed
*nostra aut benignitatis, aut eruditionis ostentatio tanti nobis esse
 non debet, ut propterea & nobis ipsis eripiamus facultatem, juxta
 alios, & Patriam atque Ecclesiam oneremus supervacuis difficul-
 tatibus. Miror Vrum optimum non meminisse, quam male ipse
 ceserit sola super Libri inscriptio quam amabat sine rivali.* De-
 ze gev. elens doen GROTIUS eer aan, en men ziet 'er uit, dat
 BERTIUS vrij onvoorzigtig was. PISCATOR beantwoordde hem
 in 1615.

In dit zelfde jaar wierdt hij genoodzaakt zijne bediening
 als Oppcr-Regent van het Staten Kollegie te bedanken; door-
 dien men wil, dat hem onder de hand werdt te kennen gege-
 ven, dat men hem anderszins daar van zoude ontzetten; om
 hem evenwel geleeltijk hier voor schadeloos te stellen,
 maakte men hem Profesfor in de philosophie. In 1619 wierdt
 hij genoodzaakt voor het Sijnode van Zuid-Holland te verschi-
 nen, dat te Leijden vergaderd was; FESTUS HOMMIUS schoon zijn
 aanbehuwd broeder was hier Voorzitter, en hem met lijf en
 ziel egen. Men eischte hier van hem wederroeping van zij-
 ne hier voor gemelde schriften, om dat hij daar in zig zeer
 zwaar tegen de leer der Gereformeerden zou vergrepen hebben,
 met belofte dat hij na die herroeping zig met de Kerk kon ver-
 zoenen. Na vele tegenstribbelingen was zijn antwoord: „ Ik
 „ ben noch *Ariaan*, noch *Sociniaan*, noch *Mahomedaan*, maar
 „ een *Christen*. Wat den staat der Kerken dezer Landen aan-
 „ gaat, daar in kan 't kaf de overhand krijgen, en ik wil
 „ geen kaf voor koorn aannemen.” Daar op werdt hem voor-
 gehouden, dat hij zijne gedane belofte, van de jeugd volgens
 de formulieren te onderwijzen, niet nagekomen hadt; waar op hij
 antwoordde: „ dat hij als Regent de wetten van 't Theolo-
 „ gisch Kollegie naar gemoede hadt gehandhaafd; dat hij in
 „ 't zelve niet veel dartele dagen gehad hadt, dat hij studeer-
 „ de, vastte en bad, als anderen zig vermaakten, en dat
 „ hem, gedurende zijn leven, niets vrolijkers gebeurd was,
 „ als de ontslating van 't Regentschap.” Op de vraag, of hij
 bij de Confessie en Catechismus gebleven was, dan of hij de

jeugd iets anders hadt onderregt? was zijn antwoord: „ dat „ enige dingen in de Confessie niet zo klaar waren uitgedrukt, „ dat hij in die dingen iets voor zig zelve hadt vastgesteld, „ doch met vrijheid voor de jeugd, om anders te gevoelen. ”

Op de vraag, *welke die dingen waren?* antwoordde hij, „ zulks „ nu niet te weten, maar verzogt vrijheid zijne papieren te „ halen; ” verklarende vervolgens, „ bij zijne stellingen, „ wegens de mogelijkheid van den afval der Heiligen, te „ volharden, wijl de gehele oudheid daar mede overeen „ kwam. Dat hij ook de vijf Artikelen der Remonstranten „ aannam, maar die misfchien anders zou verklaren, en dat „ mogelijk geen twee Remonstranten die eveneens zouden „ uitleggen. ” Verder klaagde hij, „ dat in het uitgeven van „ zijne *Diatrise*, waar in bevonden was, dat hij verder ge- „ gaan was dan de Remonstranten, ter kwader trouw gehan- „ deld was; doch erkende egter het gevoelen der *Regtvaardig- „ making*, zo als het daar was uitgedrukt. ”

Op de vraag, *of hij zijne feilen zou willen verbeteren, en de Synode voldoening geven?* was zijn antwoord, „ dat men hem eerst moest onder- „ regten; want hem onbewust was, zig ergens in verlopen „ te hebben. ” Waar op hem door de Synode het *H. Avond- „ maal* ontzegt werd; en besloten dat de Kerkenraad van Leijden zoude werkzaam zijn om hem beter te onderregten, en zo hij die onderregting niet aannam, dat als dan de kerklijke *Censure* verder bij trappen aan hem zoude geoeffent worden, tot de *excommunicatie* toe, welke zoude werden uitgesteld, tot de naaste particuliere Synode, enz.

BERTIUS vroegde hier op, of de Synode voornemens was, alle de genen, die de vijf Artikelen der Remonstranten toeftemden en omhelsden, van het Avondmaal te weren? Dan hem werd geantwoord, dat zijn vonnis berustte op zijne gevoelens, boven de vijf Artikelen gaande; waar op hij uitborst: „ Nu mag ik zeggen, den dag be- „ leefd te hebben, dat iemand van de tafel des Heren wordt „ afgebannen, om een gevoelen, dat van de gehele oude „ Kerk voor goed gekend is. Ik kan niet begrijpen, dat de „ magt der seutelen zig zo ver uitsprekt. ”

BER-

BERTIUS heeft zig beklagt, dat de Sijnode niet te vreden met hem zijn Profesoraat te benemen, daar te boven nog het middel hadt weten te vinden, hem te beletten om jonge lieden bij hem in de kost te hebben, ten einde hen in de geleerde talen, de geschiedenis, de philosophie en de beginzelen der welspreketheid te onderwijzen. Hij tragtte zig toen in de gunst der *Gomaristen* aan te bevelen, met vlijtig hunne kerkelijke bijeenkomsten bij te wonen. In maart 1620, verzocht hij door een zeer ernstig smeekschrift, aan de Staten van *Holland*, om een jaarlijkse onderstand voor zijn talrijk huisgezin, maar hetzelfde werdt afgewezen; zo dat hij zig in de alledrukkendste omstandigheden bevindende, genoodzaakt wierdt elders heul te zoeken. Hij besloot naar *Frankrijk* te gaan, in de hoop dat hij daar onderstand zoude vinden; te meer, doordien de Koning hem zedert twee jaren met de bediening van zijnen *Geographus* hadt verëerd. Hij was zeer kundig in de geographie, waar van hij blijken heeft gegeven; door verscheidene werken in dat vak, die zeldzaam te bekomen en gretig gezocht worden. 1. *Commentariorum Rerum Germanicarum, libri tres; quorum 1. Germaniam Veterem: 2. Germaniam posteriorem à CAROLO MAGNO ad nostra tempora, cum Principum Genealogiis: & 3. præcipuas Germaniæ Urbes complectitur. Cum Tab. Geograph. aris incis. Amst. 1616. in 4to oblongo, en in 1633 in 12mo.* 2. *Theatrum Geograph. Veteris: Tom. I. in quo CLAUDII PTOLOMEI Alexandrini Geographia, libri octo; Græce & Latine: Græca ad Codices Palatinos collata; aucta & emendata sunt: Latina in suis locis correcta. Opera P. BERTII. Amst. 1619. in folio. Tomus II. in quo Itinerarium ANTONINI Imperatoris terrestre & maritimum; Provinciarum Romanarum libellus; Civitates Provinciarum Gallicarum; Itinerarium à Burdigala Hierosolymam usque; Tabula Peutingeriana, cum notis MARCI VELSERI ad Tabulæ ejus partem; Parergi Orteliani, Tabulæ aliquot. Edente P. BERTIO. Amst. 1619. in folio.* De geleerde FABRICIUS merkt aan, dat de Kaarten van dit Toncel zeer fraaij zijn. 3. *Notitia Chorographica Episcopatus Gallie. Parisiis. 1625. in folio.* 4. *Breviarium Orbis Terrarum.*

Lipſia, 1662. in 12mo. En agter de CLUVERII *Introductio in univerſam Geographiam*. 5. *Imperium Caroli Magni & Vicinæ Regionēs*. *Parif.* in folio. Dit is een Kaart, die ook in viereën is gedeelt, en in den Atlas van HONDIUS. *Amſt.* 1654. geplaatst. 6. *Varia Orbis univerſi & ejus partium, Tabula XX. Geographica, ex antiquis Geographis & Historicis confectae per PETRUM BERTIUM, in 4to. oblonga*. Bij deze geographiſche werken kan men nog voegen, ſchoon enigzints van enen verſchillenden aart, dat gene, het welk bij ter gelegenheid van den Dijk vervaardigde, die de Kardinaal RICHELIEU hadt doen maken om de haven van *Rochelle* te ſluiten; zijnde getitelt: *De Aggeribus & Pontibus hactenus ad mare extructis digestum novum*. *Parifiis*. 1629. in 8vo. en ook geplaatst in het tweede Deel van de *Novus Thesaurus Antiquitatum Romanarum* van SALLENGRE.

Te *Parijs* gekomen zijnde, verzocht hij om de betaling van een jaar tractement als *Geographus*, dat men hem ſchuldig was; doch hij ontvinge daarentrent zwarigheden. Den 11 Junij hieldt BERTIUS ene bijeenkomst met de Predikanten van *Charonton*, en verzocht om het Ayondmaal bij hün te mogen gebruiken, doch zij weigerden hem zulks. Deze weigering deedt hem gevoelig aan; enige Leraars van de *Sortonne* maakten gebruik van zijn harteleed, en de behoeftegheid waar inde hij hadt te worſtelen; zij overreedden hem ten laaften, om den Roomſen Godsdienst te omhelzen, en hij deedt openbare afzwering in handen van HENDRIK DE GONDY, Kardinaal de Retz, Biſchop van *Parijs*. De Heer BRANDT verhaalt, dat hij op de zelvde dag van zijne afzwering een bezoek gaf aan den *Hollañſchen Ambaſſadeur LANGERAK*, aan wien hij met een zeer treurig gelaat kennis gaf, van zijne Godsdienstverandering. Hij gaf voor, hier zedert lang reeds het beſluit toe te hebben genomen, niet alleen om de onenigheden en geweldige twisten die 'er tuſſen de *Remonſtranten* en *Comaristen* plaats vonden, maar wel inzonderheid om dat het Synode van *Leijden*, hem van de tafel des Heren hadt niageſloten, en hem zelfs met de excommunicatie en afnijding als ledemaat der

der Kerke bedreigd. De Ambassadeur, benevens de beroemde PRIETER DU MOULIN, stelden al wat in hun vermogen was te werk, om BERTIUS van gedagten te doen veranderen; maar te vergeefs. „Hij beklagde zig bitter over de hardelwijze die men ten zijnen aanzien hadt gehouden. Wanneer hij van zijne Godsdienst-verandering sprak, zeide hij, dat het geene verwonderenswaardige zaak was; dat hij enkel tot de schoot van de oude Katholieke Kerk was te rug gekeerd, tot welke de Kerkvaders hadden behoord. Hij klaagde over zijne armoede, die hem buiten staat stelde om aan zijn huisgezin het nodig onderhoud te verschaffen. Eindelijk beleed hij, ene plegtige belofte aan de Leraars van de Sorbonne te hebben gedaan, in de hoop van ene bediening te bekomen enz.” Deze bijzonderheden worden gevonden, in ene brief, die de Heer LANGERAK naar Holland zondt. BERTIUS zelf schreef 'er ook ene aan Gecommitteerde Raden van Holland, waar in hij, na gezegd te hebben, dat hij tot de Roomse belijdenis was overgegaan, 'er bijvoegt: „Ik verwacht hier enige bediening, door middel van welk ik mijne dagen gerust zal kunnen slijten, en mijn huisgezin doen bestaan, zijnde ik van mijn beroep in Holland beroofd geworden, en onweerdig gerekend om enige bezigheid waar te nemen.” Men ziet door dit alles, dat verdriet en nooddrift, de grote drijfveren zijn geweest, die hem bewogen hebben, zodanig te handelen; 't welk nog meer wordt bevestigd, door 't gene ROBERT EUSTACHIUS aan enen zijner vrienden schrijft, hier in bestaande: „dat BERTIUS hem op den 1 julij is komen bezoeken; dat hij hem verbazend ontroerd voorkwam; dat hij stamelde, bleek was; van angst zweette, dat hij zuchtte en tranen stortte; en dat al wat hij sprak uitkwam, om zig over de slechte behandeling te beklagen, die de Gomaristen hem hadden aangedaan: dat hij door enige weinige woorden die hem ontsnaptien, moet oordelen, dat hij niet of ten minsten zeer weinig van gevoelen is veranderd, en dat hij om geen andere reden is Rooms geworden, dan om aan een bestaan te geraken, daar hij zedert langen tijd, op zulk een

„een miserabele wijze om bedeldé." *Hæsitabat miser turbatus animi, jam pallebat, jam sudabat, jam titubabat in incessu, jam suspirabat, jam lachrymabatur, neque quicquam quod opponeret habebat præter injurias istorum Gomaristarum, quibus tam acerbè, imò tam sceleratè exagitatus hætenus fuisset. Mihi tamen suspiciò est, sermonibus quibusdam illius innixa, eum in sententiis aut nihil; aut parum certè hætenus mutasse; nec alio fine in partes illas transivisse, quam ut stipendium suum ex arario regiò obtineret; quod scio quàm miserè antèa per tot dierum hebdomadas frustra mendicaverit.* Dient nog aangemerkt, dat BAILLET in zijne *Fugemens des Scavans*, Tom. VI. Part. I. p. 83. geheel den bal mislaat, niet te zeggen, „dat BERTIUS reeds in *Holland*, van Godsdienst is verandert."

Kort na dat BERTIUS het Roomse geloof hadt omhèst, wierdt hij tot Professor in de welpreëntheid in het Kollegie van *Boncourt* benoemd, alwaar hij bij het aanvaarden van zijne bediening, op den 2 oktober ere redevoering deedt over de beweeggronden die hem tot de Roomse belijdenis hadt doen overgaan. Deze redevoering die gedrukt is, voert tot titel: *Oratio, cur relicta Leyda Parisios commigravit, & Hæresis repudiata Romano-Catholicam fidem amplexus sit.*

Zijne huisvrouw en 6 kinderen, die hij bij haar hadt verwekt, en nog alle zeet jong, waren in *Holland* gebleven: Zij besloot egter met haar gezin naar *Parijs* te gaan, en BERTIUS liet haar volkomen vrijheid om in hare geloofsbelijdenisse te volharden; dan zij volgde reeds het jaar daar aan, in 1621 zijn voorbeeld, en gelijk men gemakkelijk kan begrijpen; werden de kinderen in die zelvde stroom weggerukt. Toen men in *Holland* zijne geloofsbelijdenis verstond, schreven de bevigte *Contra-Remonstranten* zulks als ene misdaad aan de *Arminianen* toe; waar uit men ziet, tot welke stappen de geest van partijchap, en enen verkeerden ijver voor den godsdienst in staat is de mensch te geleiden, en aan hem niet alleen de lesen van den zagmoedigen en verdraagzamen JESUS de insteller van den Christelijken Godsdienst, ten enen alen uit het oog te doen verliezen; maar zelfs de gemeenste stel-

regels van billijkheid met voeten te treden. De *Zeloten* onder de *Gomaristen*, zeiden van de *Arminianen*: „ dat het pausdom „ in hun hart verscholen lag; dat hunne leer ingerigt was om „ die in te voeren; dat BERTIUS het eerste voorbeeld hadt „ gegeven, en dat EPISCOPIUS, UITENBOGAARD, GREVINKHO- „ YUS en de anderen, wel spoedig zijn voorbeeld zouden vol- „ gen.” NIKLAAS VISSCHER, een Boekverkoper te *Amsteldam*, die verscheidene malen aldaar Diaken en Ouderling was geweest, schaamde zig niet om een spotprint over deze gebeurtenis in 't licht te geven, die tot schande van het menschdom verstrekt, en welke thans door de liefhebbers van prentkonst, als ene zeldzaamheid wordt bewaard.

BERTIUS werd't zedert tot Historieschrijver van den Koning aangesteld, en in 1625 werd't hij met ene leerstoel voorzien als Koninglijke Profesfor extraordinaris in de mathesis. Hij stierf den 13 oktober 1629, in het 64ste jaar zijnes ouderdoms, en wierd't in de Kerk der ongeschoeide Karmeliten begraven; zijne vrouw overleefde hem tot in 1647.

Niemand kan ontkennen, of BERTIUS is een zeer geleerd en werkzaam mensch geweest, doch die, om het in 't beste licht te plaatzen, niet grondig schijnt overtuigd te zijn geweest, van de leer, waar in hij is opgevoed, en die hij als Regent van het Staten Kollegie te *Leijden* met zo veel ijver heeft verdedigd. Hij liet vier zoons na, van drie welke zig in de orden der ongeschoeide Karmeliten begaven, hebben wij boven gesproken. De vierde, ook JAN genaamd, die Benediktijner Monnik was, heeft men nog een latijns smeekfschrift van voor handen, door den ouden BERTIUS gesteld, om voor hem de Priorij van *St. Denijs te Varennes* te bekomen: *Pro JOANNE BERTIO ejus filio, Religioso ordinis S. Benedicti, in causa Prioratus S. Dionysii de Varennis ad Parlamentum Parisiense Jura & Supplicatio. in 4to.* Uit al het aangevoerde schijnt het te blijken, dat BERTIUS ten enamalen aan den Protestantsen Godsdienst hadt vaarwel gezegd; en dat inzonderheid eigenbelang, die hem dezelve hadt doen verlaten, hem noopte, om zijne kinderen met alle zorgvuldigheid in het *Roomse* geloof op te voeden,

den, doordien zij zelfs zo verre gingen van zig tot Missionarissen te doen gebruiken.

— *Quid non martialia pectora cogis,
Auri sacra fames.*

Behalven, de reeds door ons in den loop van dit Artikel, bijgebragte werken van dezen geleerden Man, zijn 'er nog enige anderen, die men alle opgeteld vindt, in de *Memoires pour servir a l'Histoire des Hommes illustres*, par NICERON, Tom. XXXI, p. 93-100. — FABRICII, *Bibl. Græca*, Tom. III, p. 414. VOSSIUS, *de Scientiis Mathematicis*, p. 260. & seq. FR. SWEERTII, *Athen, Belg.* p. 602. JOH. FABRICII, *Hist. Bibl.* Part. III p. 399. & Part. V. p. 28. CRENI, *Animadv. Philol.* Part. V. p. 250-255. GOTTL. KRANTZIUS *ad Conringium*, p. 218. P. BURMANNUS, *major, ad Syllog. Epist.* Tom. I. p. 578. die op ene zonderlinge wijze van hem spreekt. P. FREHERI, *Theatrum*, Part. IV. p. 1524. met zijn Afbeeldzel. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 953-955. bij wien men insgelijks zijne Afbeelding aantreft. *Epistolæ Ecclesiasticae & Theologicae. Amst.* 1684. *in folio*: p. 88. 386, 387. 630. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 49. & *Anal.* p. 569. J. G. DE CHAUFÉPIÉ, *Nouv. Dictionnaire*, Tom. I. lett. B. p. 265-267. DAV. CLEMENT, *Bibl. curieuse*, Tom. III. p. 239, 240. PAQUOT, *Memoir. litterair.* Tom. XIV. p. 1-23. ORLERS, *Beschr. van Leijden*. G. BRANDT, *Hist. der Reformatie*, I. II. en IV. Deel. BAUDART, *Kerk. en Wereldl. Geschied.* I. D. bl. 58.

R E G I S T E R

VAN DE

P E R S O N E N

WAAR VAN IN DIT DEEL GEHANDELD WORDT.

Bladz.	Bladz.
Baecx (Joachim), <i>Rooms Priester te Utrecht.</i> 1.	Baart (Pieter), <i>Doktor in de Geneeskunde te Leeuwarden.</i> 10.
Baan (Jan de), <i>Konstschilder.</i> 1.	Babuer (Theodoor), <i>Konstschilder.</i> 11.
Baan (Jakob de), <i>Konstschilder.</i> 5.	Baccarelli, <i>zie Bakkereel.</i>
Baanst, <i>aloud adelijk Geslagt.</i> 7.	Baccius (Martinus), <i>Aarts-priester te Iperen.</i> 11.
Baarland, <i>beroomd adelijk Geslagt.</i> 8.	Bacherius (Andreas Eligius), <i>Hoogleraar in de Regten te Bourges.</i> 12.
Baarland (Adriaan van), <i>Hoogleraar in de Wetsprektheid.</i> 9.	Bacherius (Jodocius), <i>Kannunik te Brusfel.</i> 12.
Baarland (Hubert van), <i>Geneesmeester te Namen.</i> 9.	Bacherius (Johannes Augustinus), <i>Prior van een Augustiner Klooster.</i> 12.
Baarland (Michiel van), <i>Regtsgeleerde.</i> 9.	Bacherius (Petrus), <i>Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leuven.</i> 13.
Baarland (Simon van), <i>Letteroeffenaar.</i> 10.	Bacherius (Wolfert), <i>Klerk van den Raadpensionaris Joh. de Witt.</i> 13.
Baarle (Kaspar van), <i>zie Barleus.</i>	Bach (Jacobus), <i>Med. Doktor.</i> 14.
Baarsdorp (Kornelis van), <i>Genees- en Kamerheer van Keizer Karel den V.</i> 10.	Bachiene (Johan Hendrik), <i>Predikant te Utrecht.</i> 14.
Baarsdorp (Marinus), <i>Rooms-Pastoor te Biezelingen.</i> 10.	Bachiene (Philip Jan), <i>Hoogleraar in de Godgeleerdheid en Predikant te Utrecht.</i> 16.
Baart (Arnold), <i>Raadsheer in 't Hof van Mechelen.</i> 10.	Ba-

Bladz.	Bladz.
Bachiene (Willem Albert), <i>Hoogleraar en Predikant te Maastricht.</i> 16.	Bailleu, <i>verbonden Edele.</i> 26.
Bacx (Rambout), <i>Kanunnik en Pastoor van de Katholieke Kerk te Antwerpen.</i> 18.	Baillij (Gesluin le), <i>Ver- trouwde van den Hertog van Rennenberg.</i> 26.
Bacquere (Benedictus de), <i>Prior van het Cisterienzer Klooster te Brugge.</i> 19.	Baillij (David), <i>Konst- schilder.</i> 28.
Baculeto (Michiel de), <i>Hoogleraar in de Godge- leerdheid te Keulen.</i> 19.	Bajus (Jacobus), <i>Hoogle- raar in de Godgeleerdheid te Leuven.</i> 29.
Badens (Franciscus), <i>Konst- schilder.</i> 19.	Bajus (Michiel), <i>Hoogle- raar in de Godgeleerdheid te Leuven.</i> 30.
Badius (Jodocus), <i>een ge- leerd Boekdrukker.</i> 21.	Bajus (Petrus), <i>Advokaat.</i> 31.
Baecx van Baerlandt (Adriaan), <i>Deken van St. Pieter te Oirschot.</i> 22.	Bake (Laurens), <i>beroemd nederlands Dichter.</i> 31.
Baecks, <i>zie</i> Baecx.	Baknesse, <i>voornaam Ge- slagt in Kennemerland.</i> 33.
Baele (Jan van), <i>Inquisi- teur Generaal.</i> 23.	Bakhuizen (Ludolf), <i>Konst- schilder.</i> 34.
Baers (Johannes), <i>Predikant te Scherpenzeel, te Fijn- aart &c.</i> 24.	Bakhuizen (Ludolf), <i>Konst- schilder.</i> 37.
Baersdorp, <i>zie</i> Baarsdorp.	Bakker (Adriaan), <i>Schout te Haarlem.</i> 39.
Baerius (Hendrik), <i>Wis- konstenaar en Boekdrukker te Leuven.</i> 24.	Bakker (Adriaan), <i>Konst- schilder.</i> 40.
Bagelaar (Joan), <i>aanzien- lijk Burger te Amstel- dam.</i> 24.	Bakker (Jakob), <i>Konst- schilder.</i> 40.
Baggaert (Johannes), <i>Stads Med. Doktor te Middel- burg.</i> 24.	Bakker (Jan de), <i>Priester te Woerden.</i> 41.
Ballieul (Ægidius of Gillis de), <i>Kanunnik van St. Pieter te Leuven.</i> 25.	Bakker (Kornelis Adriaans- zoon), <i>Pensionaris te Zierikzee.</i> 42.
Baillieur (Lodewijk Joseph de), <i>Jesuit.</i> 26.	Bakker (Meeuwis Mein- dertszoon), <i>Uitvinder der Kameelen om Schepen te ligten.</i> 42.
	Bakkereel (Guiliam en Gil- lis), <i>Konstschilders.</i> 42.
	Back

Bladz.	Bladz.
Balck (Dominikus), <i>Hoogleraar in de Rechtsgeleerdheid te Franeker.</i> 43.	Ballaert (Michiel), <i>Hoogleraar in de Godgeleerdheid.</i> 64.
Balck (Eyehard), <i>Hoogleraar in de Rechtsgeleerdheid te Harderwijk.</i> 44.	Balling (Pieter), <i>Priester te Haarlem.</i> 64.
Balbian (Jesse), <i>Med. Doktor te Gouda.</i> 46.	Balneavis (Henrij), <i>Lt. Kolonel bij 't regiment van Stuart.</i> 65.
Balbian (Kornelis), <i>Med. Doktor.</i> 46.	Balten (Pieter), <i>Konstschilder.</i> 67.
Balderik, <i>Bischof van Utrecht.</i> 47.	Baltensz. (Frans), <i>Boekdrukker te Dordrecht.</i> 67.
Baldeus (Philippus), <i>Predikant op Ceylon.</i> 47.	Balthazar Gerards, <i>Moordenaar van Prins Willem den I.</i> 67.
Balduinus, <i>Bischof van Utrecht.</i> 47.	Baltin (Adriaan), <i>Pensionaris der stad Brugge.</i> 70.
Balduinus de II, <i>Bischof van Utrecht.</i> 48.	Bamboots, <i>zie Laar (Pieter van)</i>
Balduinus (Benediktus), <i>een geleerde Schoenmaker.</i> 48.	Bameester (Hans), <i>Konstschilder.</i> 70.
Balduinus (Franciscus), <i>Hoogleraar in de Godgeleerdheid.</i> 48.	Banelt (Johannes), <i>Geestelijke van de orden der Kruisbroeders.</i> 70.
Balduinus (Pachasius), <i>Prior van het Klooster Palemphin.</i> 60.	Banjaart (Albert), <i>Tegenstrever van de Gravin Ada.</i> 70.
Balen (Hendrik van), <i>Konstschilder.</i> 60.	Banjaart (Dirk Janssen), <i>Schout van Hoorn.</i> 71.
Balen (Mathijs), <i>Geschiedschrijver.</i> 61.	Bank (Laurens), <i>Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Franeker.</i> 74.
Balen (Mathijs), <i>Konstschilder.</i> 62.	Bankert (Adriaan), <i>Lt. Admiraal van Zeeland.</i> 74.
Balen (Pieter Kristoffel van), <i>Geschiedschrijver.</i> 63.	Bankert (Johan), <i>Kapitein ter zee.</i> 78.
Balinghem (Antonij van), <i>Jesuit.</i> 63.	Bankert (Joost van Frappen), <i>Kommandeur ter zee.</i> 79.
Balinus (Johannes), <i>Priester te Wezel.</i> 63.	
Baljuw (N.), <i>Konstschilder.</i> 64.	
U. DEEL	Cc Bank.

Bladz.	Bladz.
Bankhem (Jan van), <i>President van den Hogenraad in Holland.</i> 82.	Barlaeus (Kasper of Gaspar), <i>Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Amsterdam.</i> 95.
Bankhem (Jan van), <i>Bailjuw van 's Hage.</i> 83.	Barlaeus (Lambertus), <i>Hoogleraar in de Griekse taal te Leiden.</i> 100.
Banning (Frans), <i>zie Kok.</i>	Barlaeus (Melchior), <i>een geleerd Man.</i> 101.
Banning (Jan Bodecher), <i>Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Leiden.</i> 84.	Barlaimont (Gillis van), <i>Krijgsbevelhebber.</i> 101.
Bannius (Johannes Albertus), <i>Priester en Musikant te Haarlem.</i> 84.	Barlandus, <i>zie Baarland.</i>
Barbançon (Konstantijn), <i>Kloosterling van de orden der Kapucijnen.</i> 84.	Barlotte (Claude la), <i>wakker Krijgsheld.</i> 101.
Barbellefrac (Jan), <i>Hoogleraar in de Regten te Groningen.</i> 85.	Barneveld, <i>zie Oldenbarneveld.</i>
Barboux (Anthonij), <i>Dominikaner Mennik.</i> 86.	Barres (Anatolius de), <i>Kamerheer van Keizer Karel den V.</i> 102.
Bard (Petrus), <i>Vikaris generaal van de orden der Coenobiters.</i> 87.	Bart (Jan), <i>Kaper ter zee.</i> 103.
Bardes (Willem Dirkszoon), <i>Schout van Amsteldam.</i> 87.	Bartel Entes, <i>zie Entes.</i>
Bardes (Willem), <i>Burgemeester te Amsteldam.</i> 90.	Bartels (Gerard), <i>Konstschilder.</i> 113.
Barends (Barend), <i>Geuze Vrijbuiters.</i> 92.	Bartholomæi (Kornelis), <i>Kanunnik van de orden der Augustijnen.</i> 113.
Barends (Willem), <i>Kapitein ter zee.</i> 92.	Bartolet, <i>Konstschilder.</i> 113.
Barendzen (Dirk), <i>Konstschilder.</i> 92.	Barueth (Johannes), <i>Prodikant te Dordrecht.</i> 113.
Barendzoon (Her nan), <i>Krankheezocher te Amsteldam.</i> 94.	Barwell (Daniel Octavius), <i>Schipbreukeling.</i> 114.
Barkelij (Niklaas), <i>Professor en Predikant van de hoogdutchse Gemeente in 's Hage.</i> 94.	Barzæus (Gaspar), <i>Bekeerder der Heidenen.</i> 115.
	Bas (Dirk), <i>Burgemeester te Amsteldam.</i> 115.
	Baselius (Jakob), <i>Predikant te Vlisfingen.</i> 116.
	Baselius (Jakob), <i>Predikant te Kerkwerven.</i> 116.

	Bladz.		Bladz.
		Basellus (Niklaas), <i>Med. Doktor en Chirurgijn te St. Wynnebergen.</i>	116.
15.		Baselius (Pieter), <i>Domini- kaner Monnik.</i>	117.
x.		Basilicus Marchetus (Ja- kobus), <i>Gefchiedfchrij- ver.</i>	117.
11.		Basinus (Thomas), <i>Aarts- bifchop van Cefarea.</i>	117.
1.		Basius (Johannes), <i>Secreta- ris van Delft.</i>	118.
6.		Basnage (Jakobus), <i>Predi- kant in de wafle Gemeente te Rotterdam.</i>	119.
		Basfée (Adam de la), <i>Ka- nunnik van St. Pieter te Rijfel.</i>	123.
		Basfée (Bonaventure de la), <i>Kapucijner Monnik.</i>	124.
		Basfeliens (Balthafar), <i>Predi- ker behorende tot de orden der Recolletten.</i>	124.
		Basfen (Dirk Reinier van), <i>Burgemeester te Arnhem.</i>	124.
		Basfon (Adriaan), <i>Regts- geleerde te Gouda.</i>	125.
		Batellier (Jakobus), <i>Re- monftrants Predikant in 's Hage.</i>	126.
		Baten (Hendrik), <i>Kanun- nik en Zanger van de Hoofdkerk te Luik.</i>	127.
		Batenburg (Gijsbert en Diderik), <i>edel Broederpaar, op bevel van Alva ont- hoofd.</i>	128.
		Battingius (Rudolphus), <i>Med. Doktor en Wis- konfenaar.</i>	129.
		Battus (Bartel), <i>door de In- quifitie vervolgd.</i>	129.
		Battus (Jakobus), <i>Secretaris van Bergenopzoom.</i>	129.
		Battus (Karel), <i>Stads Med. Doktor te Dordrecht.</i>	130.
		Battus (Livinus), <i>Hoogte- raar in de Geneeskunst.</i>	130.
		Baudart (Willem), <i>Predi- kant te Zutphen.</i>	131.
		Baudius (Dominikus), <i>Hoogleraar in de Welfpre- kendheid en Regten te Leijden.</i>	132.
		Baudrij, <i>Zanger van de Hoofdkerk te Tervuerne.</i>	136.
		Baudrij, <i>Bifchop van Noijen.</i>	137.
		Baudrij (Pieter), <i>Hoogte- raar in de Godgeleerdheid.</i>	139.
		Bauhuis (Bernard), <i>Jefuit.</i>	140.
		Bauldri (Paulus), <i>Hoogte- raar in de Kerkelijke Ge- fchiedenis te Utrecht.</i>	141.
		Baufele, <i>een zeer aanzien- lijk Brabands Geflagt.</i>	145.
		Beaux (Gaspar), <i>Predikant in de wafle Gemeente te Leeuwarden.</i>	145.
		Bax (Paulus en Marcellis), <i>een Broederpaar vrijheid- minnende Nederlondje Hol- den.</i>	147.
		Baxius (Niklaas), <i>Vikaris te Antwerpen.</i>	147.
		Baijle (Pieter), <i>Hoogte- raar in de Wiffetgeente te Rotterdam.</i>	148.
		Baijus, <i>zie Baija.</i>	

Bladz.	Bladz.
Beatrix, zeer zonderling door de Goddelijke Voorzienig- heid bewaard. 179.	Beck (David), Konstschil- der. 194.
Beaumont, aanzienlijk Hol- lands Geslacht. 180.	Beek (Geertruijd Hendriks van), ene gewaande To- veres te Utrecht. 196.
Beaumont (Dirk van), Bur- gemeester te Dordrecht. 180.	Beek (Johannes van), Ka- nunnik te Utrecht. 197.
Beaumont (Simon van), Pensionaris der stad Rot- terdam. 184.	Beek (Kornelis), Kanunnik en Prior te Utrecht. 198.
Beaumont (Simon), Secre- taris der Staten van Hol- land. 185.	Beek (Pieter van), Stigter van een Hofje te Amstel- dam. 198.
Beaufardus (Petrus), Med. Doktor en Hoogleraar in de Mathefis te Leuven. 186.	Beeke (Johan van der), Burgemeester te Deventer. 199.
Beauvais (Remigius), een Kapucijnner Monnik en zeer geagt Prediker. 186.	Beekman (Izaak), Rektor der latijnsche scholen en voor- naam Mathematicus te Dordrecht. 203.
Bebber (Izaak), Doktor in de Medicijnen te Dord- recht. 186.	Beekman (Martinus), Dros- jaard en Dijkgraaf van Asperen. 205.
Becanus (Johannes Goro- pius), Med. Doktor te Antwerpen. 187.	Beeldemaker (Frans), Konst- schilder. 205.
Becanus (Martinus), be- roemd Jesuit, Biegtvader van Keizer Matthias. 190.	Beeldemaker (Johannes), Konstschilder. 206.
Becanus (Pieter), Kanun- nik te Aken. 191.	Beels (Leonard), Predikant te Amsteldam. 207.
Becanus (Siwert), Karme- liter Monnik. 191.	Beels (Marten Adriaan), Burgemeester te Amstel- dam. 207.
Becanus (Willem), uitmun- tend Digter en Redenaar. 192.	Beer (Aart de), Konst- schilder. 210.
Becardus (Johannes), Hoog- leraar in de Godgeleerd- heid. 192.	Beer (Boudewijn de), Pas- toor der Hoofdkerk te Gent. 210.
Becius (Johannes), Predi- kant onzer 't kruis en Hoogleraar te Middel- burg. 192.	Beer (Jan de), Rektor van St. Servaas te Maastricht. 210.
	Beer (Joost de), Konst- schilder. 210.
	Beerendrecht (Jan van), Schout te Leijde. 211.
	Bee-

Bladz.	Bladz.
Beerings (Gregorius),
Konstschilder. 211.	Bellegarde (Gabriel du Parc
de), Kanunnik. 236.
Beerwoud, Bevelhebber te
Bergensapzoom. 211.	Bellemans (Daniel), Pries-
ter en Parochiaan in de
Heerlijkheid van Horsfen. 239.
Bega (Kornelis), Konst-
schilder. 211.	Bellerus (Johannes), een
geleerd Man en Boekdruk-
ker te Antwerpen. 260.
Begijn (Abraham), Konst-
schilder. 212.	Bellighem (Persevald van),
een blindgeborene Letter-
oeffenaar. 260.
Beirlinck, zie Beijerlinck.	Bellocasius (Steven), Se-
cretaris van het Kapittel
St. Donatus te Brugge. 261.
Beilling (Albert), Krijgsbe-
velhebber. 213.	Bemmel (Abraham van),
Klerk ter Secretarie van
Amersfoort. 262.
Beima, zie Beijma.	Bemmel (Willem van),
Konstschilder. 262.
Beintema van Peima (Jo-
hannes Ignatius Worp),
Med. Doktor. 214.	Bempde (Jordaan of Gerard
van den), Dominikaner
Monnik te Brugge. 262.
Beiselaar (Martinus),
Predikant te Vlissingen. 215.	Ben Elbertz (Ysbrand),
Vroedschap der stad Am-
sterdam. 263.
Beke (Rudolf van der),
Dichter en Historieschrij-
ver. 216.	Benedixius (Dominikus),
Aartsdiaken te Leuwar-
den. 263.
Bekker (Balthasar), Predi-
kant te Amsterdam. 216.	Beninga (Eggerik), Hove-
ling van Grimsfum &c. 265.
Bekker (Johannes Hen-
drik), Predikant te Fel-
isum. 244.	Beninga (Sicko), Bouwmees-
ter en Raadsheer te Gro-
ningen. 268.
Bel (Johannes de), Pries-
ter en Kanunnik van St.
Lamberts Kerk te Luik. 245.	Benning of Bennink (Dirk
Simonsz.), Schout te Am-
sterdam. 269.
Bell (Theodorus van der),
Predikant te Rhijnsburg. 245.	Benning (Hillebrand),
Burgemeester te Amstel-
dam. 269.
Bellamij (Jakob), Student
in de Theologie. 246.	Benning (Jakob), Schepen
en Raad te Amsterdam. 271.
Belle (Jan van), een Man
uit den burgerstand te
Haarlem. 255.	
Bellechere (Jakob), Presi-
dent van het Hof Provin-
ciaal van Utrecht. 255.	
Bellegambe (François),
Jesuit. 255.	

Bladz.	Bladz.
Benning Janszoon (Jan), <i>Schout te Amsterdam.</i> 271.	Bentink (Andries). 282.
Benning (Johannes), <i>Lid</i> <i>van den Hogen Raad te</i> <i>Mechelen.</i> . . . 272.	Bentink (Berent Hendrik), <i>Dingwaarder van de Hoge-</i> <i>bank van Justitie, en Lt.</i> <i>Stadhouder der Lenen van</i> <i>Overijsel.</i> . . . 282.
Benning (Stans), <i>Burger</i> <i>te Amsterdam.</i> . . . 272.	Bentink (Berent), <i>Heer van</i> <i>Diepenheim en Proost te</i> <i>Deventer.</i> . . . 284.
Bennius (Johannes), <i>Rooms-</i> <i>Pastoor te Noordwijk.</i> 272.	Bentink (Eusebius), <i>Heer</i> <i>van ten Velde en Werke-</i> <i>ren.</i> . . . 285.
Benoit (Elias), <i>Predikant</i> <i>in de walse Gemeente te</i> <i>Delft.</i> . . . 272.	Bentink (Eusebius Bor-
Benoijt (Leonard), <i>Onder-</i> <i>zekenaar van het Verbond</i> <i>der Edelen.</i> . . . 276.	<i>chard), Heer van Schou-</i> <i>heten, Hoogschout in Mas-</i> <i>tricht &c.</i> . . . 285.
Benscoop (Arent van), <i>een</i> <i>der samengespannen Edelen</i> <i>tegens Graaf Floris den</i> <i>V.</i> . . . 276.	Bentink (Evert), <i>Heer van</i> <i>Berkelenkamp.</i> . . . 285.
Benfius (Johannes), <i>Leraar</i> <i>in de fraije letteren te</i> <i>Straatsburg.</i> . . . 277.	Bentink (Filip), <i>Gouverneur</i> <i>van Stralen.</i> . . . 285.
Bent (Johannes van der), <i>Konstschilder.</i> . . . 277.	Bentink (Gerard Adolf), <i>Heer van Berkelenkamp.</i> 286.
Bentzen (Ernst Willem <i>Grady van).</i> . . . 278.	Bentink (Godewijn en Jan), <i>de bekende oudsten van dit</i> <i>Geflagt.</i> . . . 286.
Bentink, <i>oud en vermaard</i> <i>Geflagt.</i> . . . 279.	Bentink (Hendrik), <i>bijge-</i> <i>naamd de Beste.</i> . . . 287.
Bentink (Adolf), <i>Heer van</i> <i>Berrinkhuizen &c.</i> 280.	Bentink (Hendrik), <i>Land-</i> <i>drost van Zalland.</i> 287.
Bentink (Alard), <i>Raad en</i> <i>Hofmeester van Koninginne</i> <i>Margriet.</i> . . . 280.	Bentink (Hendrik), <i>Land-</i> <i>drost van Zalland.</i> 287.
Bentink (Alexander), <i>Heer</i> <i>van Aller &c.</i> . . . 280.	Bentink (Hendrik), <i>Kollo-</i> <i>nel te paard, en Drost van</i> <i>Twente.</i> . . . 288.
Bentink (Alexander), <i>Raad</i> <i>in 't Hof van Gelderland</i> <i>en Burgemeester van Arn-</i> <i>hem.</i> . . . 281.	Bentink (Hendrik), <i>Heer</i> <i>tot Leuvenberg en Land-</i> <i>drost van de Veluwe.</i> 288.
Bentink (Alexander), <i>Bur-</i> <i>gemeester en Hoogschout</i> <i>van Arnhem.</i> . . . 281.	Bentink (Hendrik), <i>Dros-</i> <i>saart van Woudrichem en</i> <i>Kuilenburg.</i> . . . 289.

Ben

Bladz.	Bladz.
Bentink (Hendrik), <i>Grave van Portland en Gouverneur van Jamaika.</i> 289.	Bentink (Willem). 301.
Bentink (Hendrik Adolph), <i>Drost van Tyselmuiden, Hoofdschout van Maastricht, Raad en Rentemeester generaal der Beden in Brabant.</i> 289.	Bentink (Willem van Zullen), <i>Rigter van 't Oldebroek op de Veluwe.</i> 301.
Bentink (Hendrik Frederik), <i>Heer van Genswaart en Barleham.</i> 290.	Bentink (Willem), <i>Lt. Kolonel.</i> 301.
Bentink (Jan), <i>Heer van Berrinkhuizen.</i> 290.	Bentink (Willem), <i>Drost van Emden.</i> 301.
Bentink (Jan of Johan), <i>Stalmeester en Gunsteling van Karel, Hertog van Gelder.</i> 290.	Bentink (Willem), <i>Kapitein.</i> 302.
Bentink (Jan Willem), <i>Heer van Drummelen en Rhoon, Graaf van Portland &c.</i> 291.	Bentink (Willem), <i>Heer van Rhroon en Pendrecht, beschreven in de orden van de Ridderfchap in Holland.</i> 302.
Bentink (Johan), <i>gebijnaamd de Onbescheidene.</i> 298.	Bentink (Wolf), <i>Heer van Werkeren, Landdrost van Vollenhove.</i> 304.
Bentink (Johan), <i>gebijnaamd de Beste.</i> 298.	Bentink (Wolf), <i>tot Langevelslo.</i> 304.
Bentink (Karel), <i>Landrentemeester van de Veluwe.</i> 289.	Bentink (Wolter Jan Gerit), <i>extraordinair Schoutbij-nagt voor het Kollegie te Amsteldam.</i> 305.
Bentink (Karel), <i>Heer tot Berenkamp.</i> 299.	Bentink (Zeno Arend), <i>Generaal-Majoor van de Infanterie, en Kommandeur van Maastricht.</i> 308.
Bentink (Lambert), <i>Rentemeester van de kloostergoederen van Monnikhuizen.</i> 299.	Bentivoglio (Guido), <i>Geschiedfchrijver.</i> 309.
Bentink (Leonard), <i>Gouverneur van Alfien.</i> 299.	Bentzina (Pieter Boetius), <i>Rooms-Pastoor te Boxum.</i> 313.
Bentink (Maarten), <i>Kolonel in dienst van den Koning van Spanjen.</i> 300.	Berchem (Lambertus van), <i>Gymnafarch en Rektor der latijnfe fcholen in 's Hertogenbosch.</i> 313.
Bentink (Steven), <i>Buifmeester te Zutphen.</i> 300.	Berchem (Niklaas van), <i>Konfchilder.</i> 313.
Bentink (Willem). 300.	Berchem (Willem van), <i>Kanunnik van de St. Stevens Kerk te Nijmegen.</i> 316.

	Bladz.		Bladz.
Berchem en Kanst, een oud adelijk Geflagt.	316.	Bergen (Lodewijk van), Onder-Admiraal der Ne- derlandse vloot.	332.
Bercht (Joannes van), Ka- rminnik van St. Sulpitius Kerk te Diest.	317.	Bergh (Franck van den), Raadsheer in 't Hof van Holland en naderhand te Mechelen.	333.
Bereckelaar (Joannes), een geleerd Man in 's Hert- ogenbosch.	317.	Berghen (Anthonij van), Abt van St. Bartinus.	334.
Bereftseijn (Pauwels van), Burgemeester te Delft.	317.	Berghen (Maximiliaan van), Karmunnik te Meche- len.	334.
Berg (Graven van den), of 's Herenberg.	319.	Berghen (Paulus), Jesuit Zendeling te Leeuwarden.	335.
Berg (Hendrik van den), eerst Bevelhebber in dienst van Spanjen, en naderhand in die der Nederlanden.	322.	Bergheijck (Arnold van), Leraar in de fraije letteren te Anguien.	335.
Berg (Willem van den), Bevelhebber in dienst van de Nederlanden.	324.	Beringhen (Rudolf van), Hoogleraar in het Kerkelijk regt te Leuven.	336.
Berg (Jan of Johan van den), Burgemeester te Leij- den.	327.	Berk, oud aanzienlijk Ge- flagt.	337.
Berg (Jan van den), Konstfchilder.	328.	Berk (Dirk).	337.
Berg (Izaak van den), Rechtsgeleerde.	328.	Berk (Dirk), Burgemeester te Dordrecht.	338.
Berg (Matthijs van den), Konstfchilder.	329.	Berk (Gerrit), Secretaris van de Admiraliteit te Rotter- dam.	338.
Berg (Theodoor Kornelis van den), Rektor der la- tijnse scholen te Utrecht.	329.	Berk (Huijbert).	339.
Berge (Rutger ten), Student te Groningen.	330.	Berk (Johan), Burgemeester te Dordrecht.	339.
Bergen (Adriaan Jansz. van), zie Adriaan Jansz.		Berk (Johan), Contraroller van de convooijen en licen- ten te Hoorn.	339.
Bergen (Dirk van), Konst- fchilder.	331.	Berk (Johan), Secretaris en Pensjonaris te Dordrecht.	340.
Bergen (Gerardus van), Stads Med. Dokter te Ant- werpen.	332.	Berk (Johan), Secretaris en Pensjonaris te Dordrecht.	341.
		Berk (Matthijs), Pensjona- ris te Dordrecht.	341.
		Berk	

Bladz.	Bladz.
Berk (Pompejus), <i>Burgemeester te Dordrecht.</i> 342.	Bernards (Wilmar), <i>Hoogleraar in het Kerkelijk regt te Leuven.</i> 368.
Berk (Niklaas van), <i>Lid der Regering van Utrecht.</i> 344.	Bernart (Johannes), <i>Advokaat voor den Hogen Raad te Mechelen.</i> 369.
Berkel of Berckel (Engelbert François van), <i>Pensionaris te Amsterdam.</i> 345.	Berniers van den Busche (Lubbert), <i>Klerk van 't Gemene leven.</i> 370.
Berkenrode, <i>aloud adelijk Geflagt.</i> 345.	Bernsau (Hendrik Willem), <i>Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Franeker.</i> 371.
Berkheiden (Gerrit), <i>Konst-schilder.</i> 355.	Bernulf, <i>Bischof van Utrecht.</i> 373.
Berkheiden (Job), <i>Konst-schilder.</i> 356.	Berónicius- (Petrus) Johannes, <i>geleerde Schoonsteenveger.</i> 375.
Berkhout (Adriaan Teding van), <i>Raadsheer in het Hof van Holland.</i> 359.	Berotius (Jan), <i>Schrijver van de XVIde eeuw.</i> 381.
Berkman (Hendrik), <i>Konst-schilder.</i> 361.	Bersacques (Dionijs de), <i>Advokaat.</i> 382.
Berkum (Hendrik van), <i>Rooms-Pastoor te Schoonhoven.</i> 361.	Bertha (Lodewijk), <i>Dominikaner Monnik.</i> 383.
Berlikom (Andréas van). 362.	Bertholf (Hilarius), <i>uitmuntend Digter.</i> 384.
Berlikom (Boudewijn), <i>eerste Griffier van het Hof van Brabant in 's Hage.</i> 362.	Bertin (Omer de St.), <i>Karmeliet.</i> 385.
Berlo of Bierloo, <i>Ondertkenaar van 't Verbond der Edelen.</i> 363.	Bertius (Abraham), <i>Karmeliet.</i> 385.
Bernard (Jacobus), <i>Hoogleraar in de Wijsbegeerte en Predikant in de walse Gemeente te Leiden.</i> 363.	Bertius (Jan), <i>Prior van een Karmelieten Klooster.</i> 386.
Bernard (Johannes Stephanus), <i>Med. Doktor.</i> 367.	Bertius (Paulus of Wenceslaus), <i>Karmeliet.</i> 386.
Bernard (Willem), <i>beroemd Godgeleerde.</i> 368.	Bertius (Petrus), <i>Opperegent van het Staten Kollegie te Leiden.</i> 387.

